

**D. IOAN.
CHRYSOSTOMI IN
SANCTUM IESU
CHRISTI
EUANGELIUM...**

Ioannes : Chrysostomus
santo (santo), ...

2
D. IOAN. CHRY-

SOSTOMI EPISCOPI

CONSTANTINOPOLI-

TANI IN SANCTVM IE-

SV CHRISTI EVAN-

GELIVM SECVN-

DVM IOAN-

NEM COMMENTARII, DILI-

GENTER AB ARRIANORVM FAE-

CIBVS PURGATI, ET IN LV-

CEM IN SACRAE PAGINAE

TYRONVM GRATIAM

MODO RECENS SVB

MINORI FOR-

MA AEDITI.

IOAN. IIII.

Si diligitis me, mandata mea servate.

I
N
M
E
M
O
R
S

I
N
M
E
M
O
R
I
A

PARISIIS.

Apud Hieronymum & Dionysiam de Marnef,
fratres, sub Pelicano in monte,

D. Hilarij.

1553.

ELENCHVS RERV M OMNIV

QVAE IN MARGINIBVS COM-
pendiose perstrinximus, eisdem
semper verbis fideliter
omnia referens.

A bsque humilitate pietatis opera mortua.	104
Auentus Christi duplex.	86
Amicitia vnde.	183
Auarus omnibus inutilis, & fastidio est.	20
Bethabara.	55
Bethania.	ibidem
Carnaliter intelligere, quid.	144
Collatio perelegans avari cum dæmoniaci.	11
Diues quis.	246
Euangelio sanctificatur anima.	101
Fatum negat Chrysostomus.	139
Gulæ vitium exacerbat valde.	136
Ioannes Euangelista vbi habitavit.	8
Invidia omnium malorum radix.	199
Ioannis interpretatio.	274
Ioannes quid interpretetur.	272
Ioannes dux monachorum.	ibidem
Lectio sacrarum literarum absque fide non valet.	128
Liberum arbitrium non tollitur.	140
Messias.	59
Nominum impositio.	63
Paulus Samosatensis.	30
Pastoris & Mercenarij differentia.	181
Pecuniarum cupiditas dæmone grauior.	201
Pecuniis non abutendum.	268
Petrus os & princeps apostolorum.	268
Sabellianorum Marcellianorum hæresis.	29
Samaritani vnde dicti.	95
Siloa.	171
Sacrificium pro omnibus offertur.	238
Vestigijs patrum insistendum.	29

FRANCISCI ARETINI IN DI-
 VI IOANNIS CHRYSOSTO-
 mi, Episcopi Constantinopolitani com-
 mentarium super Ioannes Euange-
 lio, ad clarissimum virum Col-
 mum Medicem Florenti-
 num, Præfa-
 tio.

COMMVNIS ferè omnium opinio est, Cosme vir clarissime, superiores & longè à memoria nostra remotas ætates, omnium vir-
 tutum genere nostram superasse, nec vllum
 nunc inueniri quem maioribus illis compa-
 rare possimus: in qua sententia multitudinem esse minimè
 miror, cuius id ingenium est, vt audita visis, & vetustissi-
 ma quæque maiora arbitretur. Quod autem viri graues
 & doctrina, & rerum vsu exerciti idem sentiant, hoc ego
 quàm iniquissimo animo ferendum censeo. Non tamen
 is sum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tem-
 pora floruisse, assentior sanè, libenter ob meam in secu-
 lum nostrum pietatem (si commode possem) negaturus,
 Non enim mihi ita fastidio sunt homines mei, vt neminem
 illis profitear comparandum, vt plerique obstinata asser-
 tione contendunt, male de sæculi sui hominibus meri-
 ti, quibus partim qui viderint, partim qui consuetudi-
 ne deuinctos habuerint, nonnullos qui beneficos in se ex-
 perti sint, fauere profecto deberent, vt etiamsi non om-
 nino id sentirent, tempora tamen sua amore complecti, &
 pro viribus extollere viderentur. Est enim vt sentio, be-
 ne instituti hominis temporum suorum bonis delecta-
 ri: & si quem videant virtutibus præcellere tanto eos ma-
 iori admiratione & laudibus prosequi, quanto inter pau-
 cos eius virtus clarior apparet. Et profecto si ætatè nostram
 non malignè, non inuidè considerare voluerimus, viros cla-
 rissimos habuit habetque, quos siue magnitudine animi, si-
 ue sapientia, siue rerum gestarum gloria, siue magnificen-
 tia, siue rerum publicarum administratione: si non præfer-
 re, ausim tamen maioribus comparare, vnde nō minora vir-
 tutis exempla, quàm à maioribus illis nobis proponeretur.

Quod licet non huius loci, neque propositi sit in presentia disquirere: paucos tamē attingam, ne videat velle quidem, quos tamen laudare possim, non habere. Quid enim de Martino quinto dicam, qui quum primum ad summum est pontificatum assumptus, imbecillimum & variis casibus agitatum ecclesiae statum, & diuturnum schisma ita sedauit, ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbacionibus & procellis, in tranquillissimum portum tanti gubernatoris peritia perichlitantem Petri nauiculam appulerit? Quid ad clarissimum principem Nicolao quinto defuit? cuius tempora etsi brevissima, quantulacunque tamen, in hac nostra inferiori Italia Augusti paci contulerim, cuius ductu & auspicio, vt vrbs Roma, ita & Romana lingua renouata est: quem nisi tam repente inuida mors ē medio sustulisset, non minus quā Augustus urbem ē lateritia marmoream reliquisse gloriari potuisset. Quid Pio secundo pietate par? vere, inquam, pio, qui vt commisse sibi ecclesiae, & Christianae religioni consuleret, inualido & imbecillo corpore nullum recusauit laborem. Quid Alphonsum Arragonum regem memorē, qui vt maximo animo Siciliae sibi regnum vendicauit, ita & quoad vixit, & sapientia, & authoritate incredibili id rexit, & tutatus est? Quid Franciscum Sphortiam? nōne cuius veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriae Cosme, vel in primis author fuisti? Neque enim te vllō pacto tacere, aut possum aut debeo: tu enim vnus es, quem in priuata fortuna cuius maiorum nō æquandum modō, sed longē præferendum contenderim. Tu vnus es, quem vnice admirari, de quo maxime gloriari possimus: tu vnus multorum simul laudes complexus es. Pompei authoritatem & gloriam. Catonis seueritatem, Luculli magnificentiam, Crassi, sed in meliores vsus, diuitias, summam præterea in immortalem deum religionem. Extant clarissima pietatis tuae & in deū, & in patriam monumenta, extant innumera & in priuatos homines beneficia: longe plura suspicor, quibus tacita tecum conscientia letaris, quae indigentibus dei seruis, innuptis virginibus, reliquis pietatis operibus tam larga dextera exhibes, vt secundum domini præceptum, nesciat sinistra. Et tamen indies magis atque magis diuitiae abundant, crescunt, exuperant, centuplum accipietis inquit. Et meritō quidem.

Matth. 6. d

Ibi. 19. d

quidem. Cui enim potius credēda sunt, quā qui & sciat, & velit quā liberalissime distribuere? Iure igitur summi dei clementia in clarissima Italiae ciuitate, in summa & auctoritate, & amore omnium te principem constituit: & vt Ciceronem Italia, ita ciues te tui in patriam, summo omnium consensu, ab exilio reportarunt. Vbi tot annos in tranquillissima pace, in omni admiratione filiis paternam imaginem, virtutēque reuerentibus indolis eximiae, tot propinquis, tot amicis munitus, summa cum laude conuenisti: vbi te omnes patrem patriae & loquuntur, & sentiunt: vbi vt Demosthenem ferunt Athenienses populi, ita tu & principum, & rerum publicarum pro arbitrio tuo habenas sepe numero moderatus es, vt nemo sit, qui sapientiam, qui virtutem, qui ingenium tuum non admiretur: vt & vbi clarorum principum nomen peruenire non potuit, ibi tuum celeberrimum habeatur, atque te consummatissimum virum reddas. Inter publicas & grauissimas occupationes si quid ocij datur, id omne liberali mensae, hoc est studiis, & diuinis impendis lectionibus, quibus animus eruditur, oblectatur, pascitur, veram concipit beatitudinem. Hae & alia plura cum de praestantia tua iam diu acciperem, accusabam sanē fortunam meam, cui talem virum videre, & colere non licebat: quod ergo vnum in primis desiderabam votis meis, humanitate incredibili audisti: iussisti Florentiam venirem veni, te visitaui, vt filium accepisti, spem bonam dedisti. Sed cum inter loquendum ab te acciperem, quantopere in Ioannis Chrysostomi commentario super Ioannis Euangelio, quem nuper rudi & inemendato stylo traductum R. patri Ioanni episcopo Attabateni dederam, delectarere, incredibilem cepi voluptatem, aliqua ex parte tuae in me benignitati satisfactorum rarus. Itaque cum primum Romam redirem, me ei vltimam manum imponere, & clarissimo nomini tuo inscribere pollicitus sum. Primam igitur eius partem, cuius Graecum exemplar penes me est, pro ingenioli mei viribus emendaui, quā dum reliquum & inueniam & absoluam, visum est interea ad praestantiam tuam mittere, vt me pollicitationis meae memorem intelligas: opus enim permagnum est, & tempore indiget. Et licet in librorum praefationibus authorum laudes colligi soleant, eas tamen in praesentia praetermittere sta-

tui: non quin latissimus in Chrysostomo (siue doctrinam,
 siue mores intueri velimus) commendationis campus pa-
 teat, vt etiam infanti linguae yberrimum dicendi materiam
 praestare possit, sed cum ad te virum praestantissimum di-
 rigatur, nolui tantum mihi tribuere, vt ea ostendam quae ti-
 bi longe quam mihi erant clariora, Cognosces vim homi-
 nis, Cognosces doctrinam, cognosces mores, quorum ple-
 rosque, vel omnes potius in te cognosces. Non tamen is
 sum, qui non intelligam, quantum Chrysostomo dignita-
 tis, quantum splendoris imbecillis interpres abstulerit: sed
 utcunque, sententias tamen me assecutum spero. Acci-
 piat ergo, qua soles humanitate hanc editionem,
 quam ego tam libere exhibeo: vt si gratum
 tibi fuisse intellexero, maximum abs te
 beneficium me accepisse existimem.
 Nec me mediocriter & ad hanc
 perficiendam, & alia aggre-
 dienda Cosmus le-
 ctor horta-
 bitur.

PRAEFATIONIS FINIS.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTO-

MI EPISCOPI CONSTATI-

NOPOLITANI COMMENTA-

rij, super Ioannis Euangelium

Prologus: Francisco Are-

tino inter-

prete.

Viagonum certamina spectare cōsueuerūt, cum insignem quempiam athletam & coronis plurimis donatum alicunde profectum intelligunt, omnes certatim concurrunt, vt eius luctas, artēque & corporis robur cōspiciantur: & videri quidem nonnunquam vniuersum theatrum licet multis hominum millibus inundans, qui & corporis & animi oculos penitus intēdant, vt nihil eorum, quę in ipso aguntur spectaculo, se prætereat. Tum si quis præstanti ingenio musicus aduentauerit, non minori studio idem ipsi theatrum occupant, & omīssis omnibus quę in manibus habent negociis, & sæpenumero necessariis, & vrgentibus, non minori studio aduolant, sedēntque incredibili cantus plaususq; accipiendi cupiditate, & de vtriusque præstantia inter se disputant. Et hæc quidem multi. Qui autem rhetorum callent rationes, ipsi quoque in sophistis hoc idem contendunt. Quippe & in his spectacula sunt auditores, plausus suffragia, & inquisitiones eorum quæ dicunt giligentes. Quod si rhetorum, tibicinūque ac athletarum & spectatores, & auditores eadem confident attentione, quantum nobis studij, quātum diligentie, si recte iudicabimus, adhibendum erit? non in tibicinis, neque sophiste, aut gladiatoris, sed viri è cœlo vocem tonitru clariorem proferentis spectaculo, qui vniuersum orbem suo clamore cohibuit, comprehendit, implicuit, non nimio quidem, sed diuinæ gratiæ exuberantia, quæ ab eius lingua affatim emanauit. Et quod mirum sit, tantus clamor non asper, non iniucūdus, sed omni musica harmonia suauior, quo nil auditorum aures posset vehemētius demulcere. Huc accedit, quod sanctissimus, quod admirationis plenus, arcana redundans sapiētia, qui tot tantāque confert bona, vt qui di-

*Mar. 3. b**Ioan. 12. f*

ligenter & accurate eum accipiūt & obseruant, nū iam homines & terrę incolę habēdi sint, sed super omnia huius seculi bona collocētur in angelorū cūfessu: neque aliter terrā, quā cœlū habitant. Tonitruum enim filius est Christo dilectissimus, columna omnium, quę in orbe sunt ecclesiarū, qui cœli clauēs habet, qui Christi calicem bibit, & baptismatis aqua ablutus est, qui super pectus domini multa cū fiducia recubuit. Hunc nos in pręsentia aggredimur, qui neq; fabulas effingit, neq; personatus incedit. Non enim huiusmodi loquitur, neq; suggestū ascēdit, aut orchestrā supplodit, aut aureo ornatur vestimento: sed stola purissima amictus progreditur. Christus nanq; indutus nobis ostēditur, pedes calceatus decoros in euēgelij pacis pręparatione, zona nō pectus, sed lūbos pręcinctus: nō ex purpurea pelle neq; deaurata, sed veritatis decore intexta, atq; distincta. Talis in pręsentia Ioannes nobis offertur nullā neque simulationē, neque fabulā afferens, quę longē ab eo absunt: sed nuda & aperta frōte, nudam & opertam annūciat veritatē. Neque alium se verbis, alium re ipsa, specie, aspectu, voce persuadēdo exhibet: neque instrumētis indiget, vt cithara, lyra, & huiusmodi: sed omnia lingua operatur, omni citharcedo, omni mūlica suauius, vtiliūsq; procinēs. Est enim ei proscēniū vnīuersum cœlū, theatrum orbis terrę, spectatores auditoresque omnes angeli, & quicunque homines & angeli sunt, aut fieri desiderāt: quippe hi dūtaxat hęc proculdubio possunt harmoniā exaudire, eāque re ostēdere, tales se auditores, quales oportet, exhibentes. Siquidē alij omnes nō secus ac infantes audiunt quidē, non tamē audita intelligunt, & placētulis, & puerilibus ludis intētis, in deliciis, opibus, potētia, ventri viuētēs, verba interdū accipiūt: verum nihil inde magnificū: nihil altū decerpūt lateritię prorsus & luto inherēt. Huic autem apostolo superne affuerūt virtutes, eius animę pulchritudinē, sapientiam, & speciē virtutis admirātes, per quam ipsum simul hausit Christum, & spiritualem cōsecutus est gratiam. Etenim tanquam lyram quādam preciosis lapidibus aurōque distinctam, aureo pleetro adhibito: sic suam sibi animam exornādo effecit, vt per eum magnum & altū spiritu personaret. Quemadmodū igitur nec piscatoris est, neque filij Zebedei. sed ei⁹ qui arcana mysteria intelligat, hanc pulsate lyram, sic ei summam pręstemus attentionem,

attentionem. Nihil enim nobis humanum, sed à spiritus sancti profundis & abditis thasauris omnia proloquitur, quæ neque angeli priusquàm hic diceret, nouerūt. Nanque & ipsi nobiscum per Ioannis vocem, & per nos didicerūt. quæ cognouimus, & quod nobiscū beatus etiam Paulus hic verbis significauit: Vt ignotescat principatibus, & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multifomis sapientia dei. Si igitur principat⁹ & potestates, Cherubinque & Seraphin hæc per ecclesiam didicerunt, planè constat ipsos angelos summa cū attentione eius sese auditores exhibere. Quippe idcirco nō parum honoris cōsequimur, quod nobiscum angeli discāt, quæ nesciunt. Quod autē per nos, longè magis honoramur: sed per quos, vel quales nostrum, nōdum diximus. Quamobrem multū hic adhibeamus cum æquanimirate silentium non hodie aut vna duntaxat die, sed per omnē vitam, cum omni tempore huiusmodi audire bonū sit, & perquam vtile. Nam si ea quæ in regiis sunt domibus cognoscere exoptamus: vt exempli gratia, quid dixerit, fecerit, consuluerit super subditis suis rex, & sæpe quæ nihil ad nos attinent: quanto magis quæ à deo dicūtur, audiēdi flagramus desiderio, tum maximè cum ea scire nostra plurimū inter sit? Quæ omnia hic nobis euāgelista accurate explicat, cū ipsi regi incredibili sit amore deuinctus: imò & ipsum in se loquētem cōtineat, audieritque ab eo quæcunque ipse à patre acceperit: Vos dixi amicos, inquit, quia omnia quæcūque audiui à patre meo, nota feci vobis. Quæadmodū igitur si quempiā ē summo cœlo descēdētem repētē cōspicaremur, qui arcana illa certe nobis se dicturū polliceretur, omnes certatim concurremus: itidē & nos in præsentia faciamus. Et cœlo enim vir hic nos allocutū venit: neque enim est de hoc mundo, vt ipse testatur Christus, quum inquit: Vos de mundo non estis: & paracletū habet in se loquētem, & vbique præsentem, qui tam certè nouit dei mysteria, vt res suas humana anima, spiritū sanctificationis, spiritū rectū, qui nos ducit & trahit in cœlū, qui aliis nos oculis illuminat, qui nos idoneos reddit, vt futura nos secus ac præsentia contemplemur, qui demum efficit, vt etiam in carne cœlestia spectare possimus. In omni igitur vita æquanimitatem ei, atque silentium præstemus, nemini segniciei, nemini somno locus sit, nemo huc accedētium squalore tabescat, sed ad superna

Ioan. 15. b

Ibidem. c.

vnanimis mentes nostras erigamus. Inde enim Ioannes hic eos alloquitur, qui illic, quauis terram incolant, viuūt. Et profecto in hac vita nihil magnū, nihil exoptabile adipiscimur: nihil ad eos qui à brutorū vita emergere nolunt Ioannis doctrina, quemadmodū nihil ad eum res humanae. Tonitrus igitur mētes nostras perterret, cum in naturalē sonitum erumpit: at Ioānis vox nō modo neminē perturbat fidelium, sed omni liberat perturbatione atq; molestia. Solis autē demonibus terrori est, & demonū seruis, quod vt nobis certo constet, & animo sileamus & ore animo tamē maxime. Quenam enim tacētis vtilitas, si eius anima perturbationibus æstuet? Animi ergo quietem expeto, cuius auribus indigemus. Nulla ergo nos pecuniarū capiat cupiditas, nulla gloria, non ira, non aliorū turba affectuum. Neque enim fieri potest, vt qui se nō omnino his liberat, valeat illorū altitudinē intueri, & vt oportet cognoscere mysteriorū religionem, arcana, reliquas omnes virtutes, quæ his tanquam oraculis delitescūt. Nam si fidibus, & tibiis nemo vnquam rectē scire potest, nisi totum ad id animum intēdat: quanam ratiōe huiusmodi mysteria solo auditu, animo verō alieno & aliis curis implicito intelliget? Idcirco Christus, his nos verbis admonet: Nolite dare sanctū canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Margaritas hæc verba vocauit, quæ his longē pulchriora præstantioraque sunt. Verū cum ea materia nō sit nobis alia charior, idcirco horum sermonum voluptatē melli sæpenumero, cōparare consuevit, non quod quicquā inter hæc conferendū sit, sed quod apud nos nihil est melle suauius. Quod & lapidū preciosorū naturam, & cuiusuis mellis voluptatē plurium diuina exuperent, audi prophetā quibus verbis earū afferat præstantiam. Desiderabilia, inquit, super aurū & lapidē preciosum multum, & dulciora super mel & fauū: sed bene valētibus tantum, quamobrē subdidit: Et em̄ seruus tuus custodit ea. Et alio in loco cū suauia dixisset, addidit, Faucibus meis. Quā suauis, inquit, faucibus meis eloquia tua. Et iterū, vt eorū significaret excellentiā: Super mel, inquit, & fauum ori meo: cum in bona esset valetudine. Nō igitur morbo aliquo affecti: sed animę prius cura adhibita, hoc pabulū eccipiamus. Propterea tot verbis præmissis, nōdum rem ipsam aggressus sum, vt quisque omni abiecta ægritudine, tanquā cœlū petens,

Mat. 10. a

Psal. 18. c

Ibid. 118.

Ibid. 18. c

petens, in sollicitudine, secularique omni impedimento vacuus, huc liber ingrediatur. Etenim nihil in hac vita magnū nisi prius omni animi perturbatione amota, adipisci possumus. Nec mihi quispiam dixerit, breue tēpus inter hanc, & futuram esse cōcionē. Non enim quinque dūtaxat diebus, sed yno momento licet præteritam omnē vitam cōmutare. Quid, inquam latrone & homicida scelestius? Nōne hoc summum malitiæ genus est? Verū ad ipsū virtutis apicem quā primū euasit, & in ipsā assumpt⁹ est paradisum, nec dierum, nec dimidiæ quidē horæ, sed brevis tantū momēti indiguit. Eadem & nos ratione repētē mutari possumus, & ex luteis aurei fieri. Cum enim neque virtus, neque vitium à natura sit facilis ad utrūvis trāsitus datur, cum nulla cogat necessitas. Si volueritis, inquit, & verba mea audieritis, bona terræ comedetis. Vides ne sola nobis opus esse volūtatē? voluntate, inquam, non qualibet, & quæ nonnullorū est, verum & diligētī, & exquisita. Neminē noui qui in præsētia ad cœlum euolare nollēt, re tamen ipsa oportet volūtatē confirmare. Si quidē mercator ditescere cupit, non tamen eius animus soli acquiescit cupiditati, sed nauē parat, nautas cogit, hortatur gubernatorē & alia quæ navigationi opus sunt, diligētē disponit, aurū præterea mutuatur, maria traicit, & innumeris periculis, quibus se mari credentes iactari cōsueuerūt, se exponēs peregrinas appellit terras. Iti dem & nos oportet volūtatē rei applicare. Nauigamus nāque & nos navigationē, non ab alia in alia terrā, sed à terra in cœlū. Quare tota mente intendamus ad eā gubernationem, quæ nos supernē erigat, & nautas rationi obsequētes, & nauē nobis firmā comparemus, ne tentationum procel lis, aut vllis secularibus demergatur affectib⁹, neque superbix spiritu efferatur, sed leuis & expedita ad superna euadat. Quod si hac ratione nauem nobis, & gubernatorē, & nautas parabimus secūdo vēto nauigare, & dei filiū verū gubernatorem nobis conciliare poterimus, qui nauiculam nostram vsquam allidi nō patietur, sed licet innumeri spirent venti & ventos sedabit, & mare tranquillissimū reddet. Tales crastinæ asinus cōcioni, opere precium est aliquid hinc vtilitatis accipere, & mente recondere. Nemo via esse velit demo petra, nemo spinosus aget, sed bona terra, hoc pacto prompto ridentique animo, bene culto & subacto agro se-

mina mādabimus. Quòd si lapidosum & incultum viderimus, dabitis veniā si illic ferere recusabimus, sed omīssa sāctione, spinæ prius incidēdæ erunt: summæ nanque dementię semina in incultā terram iacere. Qui his vacat sermonibus, eum non decet dæmonis habere cōsuetudinem. Quænam enim iustitiæ, & iniquitatis communitas: Audisti Ioānem, & ab eo spiritualia didicisti. Deinde fornicatū abis auditurus mulieres obcæna loquētes, obcœniora dissimulantes, quique effœminati seinuicem alapis cædunt, & quam ratione cum tāto in cœno prouolutus iaceas, bene ablui & mundari poteris? Et quid singillatim me omne vitiū describere hoc in loco oportet? Omnia enim illic risus sunt, turpitudine, exprobratio, maledicta, opprobria, conuitia, omnia corruptio, omnia lues. Ecce prædico & annūcio omnib⁹ vobis, nemo qui hac mēsa fruitur, animam suā mortiferis illis perturbet spectaculis. Quidquid illic dicitur, satanæ pōpa est & lasciuiā. Nostis sacri initiati, quo fœdere nobis vos astrinxeritis, & vt verius dicam Christo: cum vos ipse edocere, quid ei dixistis, quæ super satanæ pompa cū eō verbā habuistis, quo pacto ei & angelis eius tunc abrenūciastis, promissistisque nulla ei in re assensum præstare. Quamobrē nō parum nobis curandum est, ne in his promissionibus perfidię arguamur, néve nosipsos his indignos reddamus mysteriis. Nōne animaduertis: quod in regijs domibus non nequam & perfidi sed probitate & fide probati viri ad regis consilia, & in regios admicos aduocantur? Legatus nobis de cœlo ab omnipotēti deo dimissus venit, res nobis pernecessarias annūciāns, cuius neglecta legatione ad minos diuertitis, Et quo hæc digna supplicio, quib⁹sue fulminibus, & flagellis? Nam quemadmodū nulla dæmonum cōsuetudine, ita neque auditu vt i oportet neque in sordida veste ad lautissimam dei mēsam tot tantisque bonis affluentē accedendū, quā ipse nobis præparauit, cuius tanta vis est, vt ad cœlum ipsum repentē nos rapiat, modo sobrie viuamus. Neq; enim fieri potest, vt qui frequēter diuinis vacat sermonib⁹, is miseram vitā agat. Euolat enim quamprimam, & supernam petit patriam & innumeros cōsequitur bonorum thesauros, quibus vtinam & nos fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorū, Amen.

HOMILIA

HOMILIA PRIMA DIVI IOAN-

NIS CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCO-

PI CONSTANTINOPOLITANI,

SVPER EVANGELIVM IOAN-

NIS EX CAPITE PRIMO,

FRANCISCO ARE-

TINO INTER-

PRETE.

In principio erat verbum. Cum Ioannes hoc libro doctrinam suam nobis annunciaturus sit, necesse est & genus patriamque & vitam eius ostendere. Verum cum non ipse, sed per ipsum deus humanam alloquatur naturam, superuacaneum videri potest huiusmodi in presentia disquirere. Sed profecto admodum peropus est, quippe cum quis Ioannes fuerit, & unde, & quibus ortus parentibus, deinde eius vocem sapientiamque didiceris: non illius esse doctrinam, sed diuinæ virtutis, quæ eius animam inspirauit, planè cognoscas. Quæ igitur fuit patria? Nulla quidem, sed è villa, & regione abiecta, nulli rei vtili Galilæam enim contemnunt scribæ, cum inquirunt, Interroga, & vide quod ex Galilæa non surgit propheta. Necnō & verus Israelita: Ex Nazareth potest aliquid boni esse? Huiusmodi Ioannes patria non modo non insigni aliqua familia, sed ne nota quidem, ortus est patre piscatore adeo paupere, ut eandem artem filios erudiret. Nemo autem ignorat nullum opificem cupere sibi filium suæ artis hæredem relinquere, nisi nimia paupertate cogatur, maxime si ars eius vilis sit & abiecta: piscatoribus verò nihil pauperius, nihil abiectius: addo etiam indoctius, in eorum autem numero alij aliis præstant, hunc autem Apostolum ex vilioribus fuisse id argumentum est, quod non in mari, sed paruo quodam in stagno, cum patre & Iacobo fratre piscabatur, scissaque refarciebat retia, quod non modice erat paupertatis indicium. Sic eum vocauit Christus. Ex his sanè intelligi potest, quàm expers fuerit externæ doctrinæ, & omnium penitus studiorum. Lucas

*Ioan. 7. g**Ibidē 1. g**nae Sanael*

etiam non solum indoctū, sed ignarum omnino literarum fuisse testatur, & recte quidem. Nam qui cum adeo inopia laboraret, vt nec in foro versaretur, neque virorum præstantium vllam haberet consuetudinem, sed piscationi toto animo intenderet, vel si cui aliquando congrediretur, si piscatores essent & coqui, quid nam feris & brutis præstare debuisset? Quid nō piscium potius more obmutuisset? Hic tamen piscator circum stagna, retia, pisces semper versatus à Bethsaida Galilæe patre piscatore paupere & rudi, qui literas, neque ante, neque postquam Christū secutus est vsquam didicit, videamus quid loquitur, quam aggreditur disputationem. Nunquid de rebus agrestibus aut fluuiialibus, quibúsve instrumentis pisces capiantur? Huiusmodi enim à piscatore cognoscere quispiam expectaret? Verū aliud narrantem audiemus, hoc est, quæ in cœlo sunt, & quæ nemo vnquam antehac intellexit. Talem enim & tam profundam doctrinam vitam optimam, & philosophiam ad nos affert, qualem credibile est ab ipsis spiritus sancti thesauris accepisse, tanquam modo ex ipso cœlo descenderit, imò neque omnes, qui in cœlo sunt, scire ea credendum est, vt iam diximus. Nunquid hæc tibi piscatoris videtur, an oratoris potius, an philosophi, an alius cuiuspiam in hac exteriori edocti sapientia? Nequaquam: non enim humanæ simpliciter est animæ de immortalī & beata illa natura, & quæ cum illa sunt potestatibus de natura corporum mortalium, & eorum futura immortalitate, de supplicio, de futuro iudicio, per verborum operum, cogitationum, & sententiæ, vniuscuiusque examinibus intelligere, quid homo sit, quid mundus: quid vere sit, quid cum nō sit esse videatur, quid vitium, quid virtus. Horum nanque nonnulla Platonici & Pythagorei inuestigare contenderunt. Neque enim reliqui nobis philosophi memorandi sunt, qui in huiusmodi disputationibus per ridiculi reperiuntur, hi etiam qui apud eos præ cæteris admirationi fuerunt, & illius scientiæ habiti sunt principes, hi maxime sunt, qui & respublicas & leges cōdiderūt in quibus longe magis, quàm pueri sunt deridendi cum mulieres omnibus cōmunes instituerint, & mores nuptiarū pudorem omnemque denique vitam tam ridiculis corrūperent sanctionibus, Vt autem doctrinam aliquam de animo afferrent, nihil turpitudinis reliquerūt. Quippe qui mures, culices

lices, frutices hominū animas fieri, & deum ipsum animam esse, & alia quædam huiusmodi turpissime assererent. Neque hoc solum vituperandum est, sed magnus est ipsorum verborum Euripus. Quemadmodum enim qui in Euripo sunt, huc illuc iactantur: itidem hi nunquam sibi constant, utpote incerta, & fragili sententia omnia loquentes. Verum hic piscator omnia absque vlla dubitatione disserens, tanquam petreæ innixus, nulla ex parte titubet. Ipsis namque supernis penetralibus dignus habitus est, & quum omnipotentem deum in se loquentem habeat, nihil terrenum sentit, ut illi, qui ne per quietem quidē regias ingredi meriti sunt: sed extra in foro & in aliorum hominum consuetudine pro captu suo inuisibilia coniectantes, multis se ambagibus inuoluerunt, quum de supernis misteriis disputare contenderint, & tanquam cæci & ebrii non mutuo duntaxat errone, sed plerisque in locis secum iisdem semper rebus dissideāt. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethsaida Zebedæi filius, etsi sæpenumero nominum asperitatem Græci deriserint, audenter tamen dicam. Quanto enim magis nostra gens barbara illis videtur, & gentili ornatu & cultu abstinet: tanto nostra apparēt clariora. Hic, inquam, barbarus & ineruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquam mortalium nouit: neque loquitur tantum, sed persuadet. Quod si illud duntaxat assecutus esset, non paruam de se concitasset admirationem. Nunc quum alterum accedat lōgē mirabilius, quod maximē arguit diuina esse, quæ ab eo dicuntur, quod per omne huius vitæ curriculum, doctrinam suam vniuersis persuaferit auditoribus: Quis infusam ei virtutem incredibili admiratione non prosequatur? Et profectò hoc maximum est argumentum, nihil ex seipso Ioannem loquutum, qui ex media barbariæ euangelio suo vniuersum comprehendit orbem. Corpore autē habitauit Asiam, vbi antiquitus omnes philosophorum sectæ philosophatæ sunt: idcirco locus is dæmonibus obnoxius est, & admodum formidabilis. In medio tamen inimicorum claruit, illorum fugata caligine, arcem euertit quàm munitissimā. Animo verò in eum secesset locum, qui idoneus & accommodatus ei esset qui eiusmodi operaretur: ut gentilium opiniones penitus abolerentur, sua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piscatores fuerunt & Pythagoræ &

*Ioānes euangelista
vbi habitauit.*

Platonica siluerunt discipline, quæ superiori tempore tantum nominis & authoritatis ferebantur, ut ne nomine quidem à plerisque sint cognitæ. Atqui & Plato ad tyrannos se contulit accitus, ut aiunt, & multis cum sociis in Siciliam nauigauit. Pythagoras vero magnam Græciam inhabitans, innumera magicæ genera nouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipsum fecisse aiunt, nihil aliud est quam magica, & inde maximè constat. Nam qui bruta ita allocutus est, nulli hominum profuit plurimum. Atqui aptior ad philosophica rationes humana natura est: ille tamen cum aquilis & bobus, ut ferunt, disputans, præstigiis alliciebat: neque enim rationis expertem naturam, ut oratione vteretur, effecit: neque enim humanis viribus fieri potest, sed mendaciis decepit ignaros, & nulla ex parte humanæ consulens vtilitati, æquum non esse & fabas edere, & plantarum capita auditoribus persuasit. Quodque præceptoris anima nunc in fruticem, nunc in puellam, nunc in piscem verteretur. Nonne meritò illa omnia extinxit, abieuitque vera & perfecta doctrina? Meritò sanè & rectè quidem optima, sed non itidem indocti, & illiterati viri doctrina euauit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Persæ, Aethiopes & innumerate aliæ gentes, in suam transferentes linguam homines barbari philosophari didicerunt. Non temerè igitur dixeram Ioāni theatrum esse vniuersum orbem. Non enim suis omisis hominibus, ad brutorum naturas inuestiganda elaborauit: quod superuacaneæ, & inanis philosophæ, & summæ ametiæ est: sed cum cæteris omnibus, hoc quoque morbo expulso, id tantum adnifus est, & totis viribus cõtendit: ut vniuersus orbis vtilitatem & virtutem à terra in cælum transferre edisceret. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris suam operuit doctrinam, ut illi ratione sua prauis opinionibus obscuritatem, tanquam velum quoddam indiderunt. Huius autè doctrina solis radiis clarior est atque illustrior, ideòque in omnes mortales propagata. Non enim his quibus cum consuetudinē habebat, quinque annorū indixit silentium, quemadmodum ille. Nec sic docuit tanquā in sensibilibus absideret lapidibus, neque numeris omnia cõtineri fabulatus est: sed omni ciecto satanæ fastidio atque illuuiæ tanta doctrinam suam perfudit facilitate, ut non modo sapientibus, sed & mulierculis & adolescentulis, quicquid dixerit

xerit ante oculos poneret. Ea enim & vera esse & vtilia audituris omnibus confirmavit: quod omnia post illum secula testimonia perhibent. Vniuersum nanque ad se orbem allexit, & ab omni calamitate vitam nostram liberā reddidit, postquam nobis suam communicauit doctrinam. Quapropter mortem potius quā Ioannis praecepta contemneret, malumus, quae planē constat nihil abiectum, nihil humanū sapere, sed diuinū & cœleste esse, quicquid ē sacro eius pectore emanauit. Nullum hic tumorē verborum atque fucū, nullam superfluum cōpositionem & stilum ineptum videbimus (longē enim hæc ab omni absunt philosophia) sed diuinum & inexpugnabile robur, & sacrorū dogmatum tantā vim, vt nullo possit pacto superari: præterea innumerabilem bonorū societatem. Verborum sanē & orationis curiositas superflua est, & sophistis digna, vel potius ignaris adolescētibus, vt ipse quoque apud eos philosophus inducat magistrum suū admodum hanc artem apud iudices coarguentē, quod verba ab ipso audiēt simplici, vt ita dicā, doctrina subrustica, nullis vocabulorū fucata illecebris. Haud enim decet, inquit o viri hac in ætate, ficta fucatq; oratione adolescentuli mōre me audiat. Et animaduertite quā sit ridiculus. Quod enim tanquā turpe, philosophiæque indignū, & adoleſcentulorum opus fugere professus est, huic ipse maximē operam dedit, hoc vnum summo studio contendit, & nihil in platone præter hoc admiratione dignum videri licet. Et quemadmodū sepulchrā extrinsecus ornata, si exteriorem illam faciem amoueris, cadauerum sanie, & exesorum ossium plena reperiuntur: itidem in philosophorum opinionibus, de tecta verborum superficie & ornatu, multa inania, absurdāque deprehēderis, maximē vbi de anima philosophantur, nunc honore, nunc contumelia, nullo modo modestiæve adhibita eam afficientes. Hoc diabolicū rectē est, nulla ex parte mediocritatem seruare, sed in alterutrum extremorum allectos animos ad errorem trahere, cū nunc ad diuinam substantiam, neque modo, neque pietate seruata eam afferat, nūc in suos & asinos, & abiectiora quoque animantia turpiter inducat. Verū de his satis superque. Si quid enim ab his vtilitatis accipi posset, & amplius huic sermoni esset immorādum: sin adeo friuola, turpia, ridicula, despiciēda sunt & superuacanea. Quare tandem eo-

rum fabulis omiſſis, veram aggrediamur doctrinā, quæ ad nos per huius piſcatoris linguam cælitus deducitur. Nihil enim humanum, nil terrenum ſapit. Agite igitur ipſam Ioannis orationem in medium proferamus, & quod principio hortati ſumus, vt diligenti attentione hiſ ſermonibus vacaretis, id vobis in præſentia in memoriam reducimus. Quæ nanque ratione Ioannes ita in Euangelio ſuo exorſus eſt. *In principio erat verbum, & verbum erat apud deum?* Animaduerte euangeliftæ fiduciam, & verborum vim. Nihil dubitat, nihil cōſectatur: ſed certa omnia aſſertione proloquitur. Magiſtri ſiquidem eſt in hiſ quæ dicit, nihil ambigere. Nam ſi iſ qui alios docet, alterius indiguerit doctrina, nō præceptoris, ſed diſcipuli ſe munere fungi: ſi rectè iudicabit, intelliget. At ſi quis ambigeret, quid tandem prima omiſſa cauſa, ad ſecundam quàm primum tranſit? Primum quidem & ſecundum in hac re prætermittamus. Non enim noſtra hæc. Nam & numero & omni temporū conſequentia diuinitas prior eſt & ſuperior. Quapropter hiſ omiſſis, patrem à nullo eſſe, filium à patre genitū conſiteamur. Recte, inquit, Verum, quonam pacto nulla habita patris mentione, de filio ſermonem aggreditur? Quoniā omnibus patrem eſſe conſtabat, ſi non vt patrem, ſaltem vt deum, vni-genitus autem ignorabatur. Quare haud immerito ad eius cognitionem à principio ſtatim feſtinauit, vt neſcientibus eum oſtenderet. Præterea neque patrem in filij mentione ſubtricit: & cognoſce, quaſo, ſpiritualem ſapientiā. Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deum & venerari, & aſſerere. Idcirco hinc principium fecit, & proſequēs deum, inquit, eſſe, non qualem Plato, qui alterum mentem, alterum animum eſſe proſitetur. Hæc enim à diuina & immortalī natura, quæ nihil habet nobiſcum commune longè abſunt: ſed ſeceſſit cōmunicatione ad creaturam: ſecundum ſubſtantiam dico, non ſecundum habitudinem. Præterea verbū ipſum appellauit. Cū enim nos docturus eſſet hoc verbum vni-genitum eſſe dei filium, ne paſſibilem quiſpiam naturā ſuſpicaretur, præoccupata verbi appellatione ompem aufert ſuſpicionem. Inde enim & filium & nulli paſſioni ſubiectum ſignificat. Vidēsne, vt dixi, qui cū de filio loquitur, patrē non ſubtricit? Quod ſi hæc ſatis non ſunt ad omnia oſtendenda, nulla te admiratio teneat. De deo

deo enim nobis sermo est, quem neque dicere neque intelligere pro ipsius magnitudine quisquā potest, ideo Ioannes substantiæ nequaquā nomen aufert. Quippe quum dici ne queat, quænam dei sit substantia, vbique autem eum nobis ex operibus manifestat. Si quidē hoc verbum paulò pōst videri licet lumen appellatum, & lucem vitam, & vitam veritātē. Non tamen hunc duntaxat causā his eum nominibus appellauit, sed hac quidem prima, altera quoniam nobis patrem annunciaturus erat. Omnia enim, inquit, quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipsum, & vitam, & lucem. Nam à notione lux nobis largita est, & à luce vita. Et profecto non vnum nobis nomen, non duo, non etiam plura, satis sunt ad diuinas res edocendas, sed acquiescamus, si vel multis, quauis obscure, quæ deo attribuantur, possumus percurrere. Nō autem simpliciter eum appellauit, sed cum articuli adiectione à reliquis ipsum hoc loco separans. Age quā verē dixerim, à cælo hunc nos euangelistam allocutum. Contemplare quomodo ab ipso statim exordio supernē aduoluans, auditorum animos, mētēque supra omnia quæ sensu percipiuntur, erexit supra terram, mare, cælum, angelos, Cherubin, Seraphin, omnē denique creaturam, & vt eo ascenderet, persuasit. Quid igitur? Nunquid cum ad tantam nos erigeret altitudinem, ibi nos sistere potuit? Nequaquam. Sed quemadmodum si quis eum, ex litore ciuitates, oras, portūsque cōspicatus sit, in medium postmodum pelagus proueheret, priorum conspectu amoto in nullum certum obiectum, sed in infinitum eius dimittit intuitum: sic Euangelista supra omnem nos creaturam ad cœlestia erigens, ad supernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa assecamur, nobis adhibito, quippe qui nullus est. Ascendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquit principium: quo inuento, cum semper eius mentis aciem magis perstringat, non habet vbi ratione innitatur, sed intentē suspiciens, cum cessare nequaquam ab inquirendi labore possit rursus ad inferiora descendit. *In principio enim erat verbum.* Nihil aliud quā quod semper sit, significat. Ecce veram philosophiam, & diuina dogmata, non qualia Gentilium, qui tempora, & deos hos antiquiores illos iuniores posuerūt, sed nihil tale in nostra religione. Nam si

Ioan. 15. c

deus est, quemadmodum est, nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si dominus & principis omnium, omnia post ipsum & creaturę, & secula. Volebā & alia in præsentia vobis exponere, nisi vereretur amicos vestros audiendo defatigatos. Quare his admonitis, quę sint vobis ad dictum dicendorumque attentionem vtilia finem nostrę imponamus orationi. Quęnam igitur ea sunt? Scio plurimos verborum longitudine fastidire, quod eo fit, quoniam anima multis secularibus curis oneribúsque opprimitur. Sicut enim oculorū acies pura & lucida acutē omnia intuetur neque etiam in tenuissimis deprehēdendis corporibus elaborat: verum si quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, densa quędam ante pupillam nebula obiicitur, quę ne crassiora quidem corpora videre finit: Ita animę vsu venit, cum omnis perturbatio quę eā offenderat, purgata est, intētē opportuna omnia prospicit: verum cū plurimis turbatur affectibus vim omnem illā amittit ut nihil altum valeat intueri, sed quam primum nebula obiecta, & somno, atque segnitie, quę ad virtutē & vitam vtilia sunt nulla in his capeendis alacritate cōtemnit. Hoc ne vobis accidat, nō enim omittam quin semper vos admonitos faciam, animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur, quę fidelibus Hębreorū à Paulo, cū multa se ad eos interpretatu difficilis locutum diceret: non quod suapte natura talia essent, sed quod desidie eos & negligentie in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecillisque est, non secus breui, quàm longa oratione perturbatur, & quę manifesta & facillima sunt, difficilia esse autumat. Nemo in hac concione huiusmodi affectibus coinquinetur, sed omni huius seculi cura, sollicitudinēque abiecta, diligenter huic aures doctrinę adhibeat. Quippe cum pecuniarum famę auditorum animos occupavit, nulla profectō ratione huiusmodi in aliis rebus accipiendis desiderio flagrare poterunt. Neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia, alia opprimitur, & diuisa fit inibecillior, cū alia dominetur, & totum ad se animū trahat, quod in liberorum amore vsu venit. Nam qui vnum dūtaxat habet, eū incredibili animi ardore prosequitur: qui plures, in eo diuisi affectus inferiores redduntur. Quod si in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire consuevit, quidnam

nam in eo quod à voluntate & arbitrio nostro proficiscitur æstimandum est, maximè cum harum rerum amatores pugnantes inter se affectus, & cupiditates habeant? Cōtrarius pecuniarum amor huiusmodi attētionis desiderio est. Huc ingressi, cœlum ingredimur: non in hanc concionem dico, sed si animos ad eam attentè audiendam præparabimus, terrestrem vitam agentes cœlum ascendere, & cœlestia deprehendere, & audire possumus, quibus nemo terrena admisceat. Nemo in hoc confessu domesticarum rerum cura impediatur, hinc emolumentum & ad domesticos parietes, & ad forum adferre, & nobiscum tenere oportuit, non animā domesticis, & fort oneribus cogitationibûsque opprimere. Ideo doctrinæ sedem ingredimur, vt omni penitus sorde abluamur. Nam si parum studij diligentiaque diuinis sermonibus, huius seculi occupationibus distracti, adhibuerimus, longe satius hac concione abstinuissimus. Nemo igitur in ecclesia super domo & familia cogitet, sed domi ecclesiam, & diuinas res animo complectatur. Hæc cæteris rebus omnib⁹ sint nobis preciosiora: hæc enim animæ sunt, illa verò corporis, imò & animæ & corpori hæc plurimum conferunt: idcirco ea nobis omnium potissima ducamus, relinqua superuacanea. Diuina nanque & præsentī & futuræ vitæ accommodata sunt: terrena verò neutri: nisi ab illis præscripta lege moderentur. Non enim duntaxat quales futuri simus, & quo pacto illam victuri simus vitam cognoscere oportet, sed quam ratione in hoc quoque seculo peregrinandum nobis est. Et profectò ædes hæc huius vitæ spiritalis est medecina, vt quæ exterius acceperimus vulnera, hic curare possimus, non vt nouis acceptis discedamus. Quod nisi spiritus sancti sermonibus vacauerimus, nō modo priores non ablueremus nequitia, sed & aliis coinquinabimur. Summa itaque diligentia his quæ nobis cælitus reuelata sunt, attendamus. Neque multum laboris supererit, si principium & materiam ipsam curabimus intelligere, sed paruo primum labore suscepto, alios deinde secūdum Paulum admonere poterimus (hic enim Apostolus quā altissime erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in qua longè magis quā cæteri immoratur) ne friuolis & superuacaneis imbuamur. Quamobrem hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur, nè excidant.

Magna nos formido teneat ne diuinæ sententię fiamus obnoxij, cum inquit: Si non venissem, & loquutus eis non essem, peccatum non haberent. Et quidem amplius quàm qui nihil audierunt, consequemur: cum auditis diuinis sermonibus, nihil ex his domum referimus, sed verba tantum admi-remur? Date igitur nobis, vt in bonam terram semen iaciamus, curate vt ad id recipiendum præparemini, & si quis spinas fouerit, spiritus sancti ignem iniiciat: si quis durum & contumax cor habuerit, eodem igne & molle reddet & placabile: si quis secus viam multis cogitationibus conculcatur, interiora petat, neque his assideat quæ ipsum vnco ad se trahere annuntur, vt bonarum segetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum conspiciamus. Hoc pacto nos ipsos curabimus, & incredibili desiderio hos spirituales sermones hauriemus: & si non vno statim momento, paulatim saltem omnibus secularibus molestiis liberabimur. Quare summa nobis attentione elaborandum est, ne nobis dicatur quòd aspidis surdæ aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nõne omnibus brutis est rationis expertior, qui loquentem deum audire dedignatur? Si deo placere hominis est, quia audire negligit, quam ratione id assequetur? is profecto nil differt à belua. Considera igitur quàm turpe, quàm scelestum sit, cum Christus nos ex hominibus angelos fieri velit, ex hominibus in beluas sponte nostra mutari. Ventri enim seruire, & pecuniarum cupiditati semper inhiare, irasci, mordere, calcitrare, non hominum, sed beluarum potius est. Atque singulæ beluæ singulos, vt ita dicam, habent affectus, & diuina vita primum abiecta, omnia si pro arbitrio indulges, nõ modo belua, sed monstrum multiforme & varium euadit, neque vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & sententia omnis ea malitia proficiscitur. Sed absit, vt hoc vnquam de Christi ecclesia suspicemur: de nobis quidem meliora, & quæ ad salutem faciant persuasimus. Verùm quo magis hoc nobis persuademus, eò vehementius rationibus, quæ nos ab omni immundicia præseruare possint, inuigilabim⁹: vt ad ipsum virtutũ cacumen euadentes, quæ nobis promittunt, bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Ioan. 15. d

HOMILIA II. EXCAP. I.

N principio erat verbum. Superuacaneū iam mihi videtur vos admonitos facere, vt æquo animo, & attentè meam accipiatis orationem. Siquidem quam primum eius audiendæ re ipsa incredibilem prævobistulistis cupiditatem. Hic enim concursus frequens, & diligens attentio, impulsioque & præparatio, vt ea nobis loca occupetur, vnde clarius exaudiamur, nec nō nostra in tanta angustia perseverantia, quousque spirituale hoc dimittatur spectaculū: ad hæc plausus, tumultus, & alia huiusmodi maximū animi, & feruoris nostri sunt argumentū. Quocirca superflua hac admonitione omiſſa, illud vos admonēdos hortadōsque censeo per necessarium, vt quo nunc estis animo perseveretis, neque in hoc tantum confessu, sed domi quoque vir cum vxore, pater cū filio inuicē de his frequēter loquantur, & vltro citrōque suam & ferāt & inquirant sententiā, velintque probatissimam hanc & pulcherrimam inducere consuetudinem. Nec mihi quispiam dicat, pueros in hoc occupari non oportere, Non enim tantum opus est, vt his vacent admonitionibus, verumetiā solis imbecillitatis tamen nostræ gratia hoc non dicimus, neque eos à secularibus & terrenis rebus, quemadmodum neque vos à ciuilibus negotiis abducimus. Atqui è septem his diebus vnū ad communis omnium domini cultum, seruitiūque collocandū meritō arbitramur. Nōne ridiculū est, vt serulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nos verò nullum deo exhibere seruitiū, præsertim cum nostra omnis seruitus nihil ei quicquam conferat? Deus enim nulla re indiget, sed ad nostram penitus redundat vtilitatem. Vos autem ad spectacula filius adductis neque ad doctrinā, neque ad vllam bonam frugem eos vnquam hortamini. Verū si quid sanctum, si quid spirituale comparandum, cogendū ve fuerit: inanem id appellatis sollicitudinem. Nōne iram dei in vos meritō prouocatis, cum cæteris rebus & certo tempore & diligenti cura adhibita, in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri, molestū intempestiuūque ducitis? Non sic, non sic, inquam fratres di-

lectissimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionibus indiget: tenera est, & citò quæ ei instillatur, imbibit, & audita accipit: tãquam sigillo auditus ceræ, hoc est puerorum animis impresso. Præterea & vita eius in auditu est, & in ipsis fere inanis vt vel ad virtutem, vel ad vitiũ facillè possit deflectere. Si quis igitur eos ab ipsis incunabulis, & quasi vitiorũ vestibulis, ad viã virtutis, abstraheret, in habitu quodam & natura recta viuendi eos confirmaret: neque sponte sua facillè in deteriora prolaberentur, cum eiusmodi à teneris assuetudo ad virtutem eos alliceret. Hoc pacto & maiores diligentius obseruabunt, & reuerentur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur. Siquidem ab incunte ætate seniorum mores edocebuntur. Neque enim fieri, vt sic dicam, potest, qui his aures adhibet, hisque se apostolicis admonitionibus pròpto animo offeret, qui incredibile quod dom bonum, siue vir, siue mulier, siue iuuenis, huius mense particeps cõsequatur. Nam si beluas verbis & ratione nunquam mansuetudinem erudimus, longè magis spirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cum vtriusque medicinæ scilicet & eius qui curatur, maxima sit differentia. Neque enim in nobis ea est, quæ in illis feritas: altera naturæ est, altera voluntatis. Neque rationis vis eadem, illa humanæ est sententiæ, hæc spiritus sancti gratiæ & virtutis. Quàm si quispiam se consecuturum desperet, intelligat feras mansuescere solere, & nunquam sibi ipsi diffidet frequenter hanc sibi medicinam expetat, spiritus sancti leges omni tempore audiat, & repetita domo quæ audierit, memori tandem menti inscribat. Hoc pacto & spe bona, & securitate viuet plurima, ipsaque experientia planè quãtopere proficiat, intelliget. Quippe cum diabolus diuinam legem animæ inscriptam, & cor hominis dei tabulam factum cõspicatur, eò se amplius conferre formidat. Vbi enim literæ regiæ, non aureo titulo, sed dilecti serui Iesu mēti animoque impressæ, exuperatī spiritus sancti gratia effulserint: ille nullo pacto perpeti aut consistere potest, sed longè formidolosus effugit. Nihil enim ad eo eius consilia perturbat & proterit, quàm quid ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur, & supernū hunc atque vberimum fontem haurire semper desiderat. Eum, inquam, animum nihil humanum, quanuis molestissimū perturbare,

turbare, nihil quâuis magnum & exoptabile, inflare & superbia efferre poterit: sed in tantis huius seculi fluctibus, perturbationibûsque in multa viuit tranquillitate. Neque enim natura, sed mentis nostræ imbecillitate perturbamus. Nam si natura id nobis inditum esset, omnes quidem homines necessariò perturbarentur. Omnes enim idem nauigamus pelagus, cuius & fluctuum & tempestatum immunes nullo pacto esse possemus. Quòd si extra huius insani maris fluctus tempestatésque multi reperiuntur, proculdubio constat eos affectus, non à rebus humanis, sed animi tantùm vitio insaniâque proficisci: quem si tam firmo sisteremus proposito, vt omnes casus facillè toleraret, nihil nobis hyemis, nihil tempestatis, quieto & tranquillo mari relinqueret. Verum nescio quo pacto, cùm nihil de his dicere proposuerim, in hanc diuerterim admonitionem. Ignoscite quæso orationis nostræ longitudini. Etenim non parum veritus sum, ne quando hoc vobis remissius studium fieret, néue fastidio afficeremini, cuius nisi dubius fuisset, nulla huiusmodi nobis orta esset disputatio. Satis enim id nobis omnia facilia & reddere & subministrare posset. Sed iam tempus est propositam aggredi orationem, quare indefessos vos huiusmodi certaminibus exhibeatis, & profectò certamina nobis proposita sunt, aduersus veritatis inimicos, qui pro viribus omnia machinâtur, vt filij dei gloriam, imò potius suam aboleant. Perpetua enim diuina gloria eadem permanet, nihil ob maledicam & scelestam linguam, minor: illi autem quem se adorare profitètur, euertere conati: corpus suum ignominia animam supplicio, afficiunt. Quidnam igitur hi nobis qui hanc veram doctrinam profiteamur, dicunt: In principio erat verbum? Hoc non omnino æternum significat: idem nanque & de cœlo, & de terra dictum est. O dedecus, ô impietatem incredibilem. De deo tecum mihi sermo est, & tu terrâ mihi, & terrenos homines affers in medium. Igitur cum homo filius die dicatur, & deus vtique sit: (Ego enim dixi dij estis, inquit, & filij altissimi omnes) cum vnigenito de filiatione contendis, & nihil ipsum hac in parte amplius, quàm tu habere dicis? Minimè, inquis. Dicistamè, quanuis verbo inficieris. Quoniam pacto? Quid tu quoque per gratiam profiteris adoptionem accepisse, & ipsum similiter? Cum enim dicas non

Psal. 18. 6

natura ipsum filium, nihil aliud quam gratiæ esse cõfirmas. Veruntamen videamus quæ nobis adducuntur testimonia. In principio, inquit, creavit deus cœlum & terrā, terra autem erat inanis & vacua. Et fuit vir vnus de Ramathaim sophin. Hæc sunt quæ putant firmissima esse argumenta. Sed vt doctrinæ nostræ veritas ostendatur ad comprimendam eorum blasphemiam, quid habet similitudinis, creavit, & erat? Quid deus & homo? Quid pura cõmises? Quid diuisa & separata cõfundis, & cœlestia ad terrena deducis? Hoc enim in loco, erat, proprium solùm significat, sed in principio erat, & verbū erat. Quemadmodum igitur, est, verbū, si de homine dicatur, præsens duntaxat tempus signat: si autem de deo, sempiternum atque perpetuum: itidem & erat. Nam cū de humana natura sermo habetur, præteritum tempus, & hoc ipsum finitum: quando verò de deo, æternitatem ipsam ostendit. Satis ergo fuerat ei, qui terram & hominem audiret, nihil amplius de his cogitare, quam eorum naturæ conueniat. Nam quod factum est, quocunque tempore vel seculo factum sit, factum est tamen, filius autem dei non temporibus tantum, sed seculis quoque omnibus superior est: quippe qui eorum omnium conditor, & opifex est. Per quē, inquit, fecit & secula. Creator enim ante creaturas omnino esse cõstat. Cū vero quidam adeo stulti & insensati sint, vt propterea maius quiddam de sua dignitate opinentur, his verbis: creavit & fuit homo, auditoris præoccupant sententiā, & omnem impudentiam exeunt. Omne enim creatum, & cœlum & terra tēpore creatum, & temporale habet principiū, neque principio caret, quoniam creata sunt: itaque cum audis, creavit & fuit homo, non delirat, neque stulta & superflua ingerit. Ego etiā & aliud maius asserre possum. Quidnam? quod si de terra dictū esset, In principio fuit terra: & de homine, Quod in principio fuit homo, neque sic quicquā maius præstant iūsq; de his, quā quæ in præsentia cognoscimus, opinari nōs oportuit. Terræ enim & hominis appellatio quæcunque de se dicuntur, comprehendens, non sinit nos quicquam, quā quæ & intelligimus, & videmus excellentius coniectari, quemadmodum etiam si exiguum quiddam & minimum de deo dicatur, nihil tamen humile, nihil abiectum de se sinit existimari. Accedit ad hoc, quod de terra loquens, prosequitur

Gene. I. a
I. Regum
I. a

Hebr. I. a

sequitur: Terra autem erat inanis & vacua. Cùm enim assèruerit quod terram deus creauerit, eique proprios statuerit terminos, securè iam quæ sequuntur, enarrat, non ignarus neminem adeo stultum, qui sine principio ipsam & ingenitam arbitretur: terræ enim nomē & creauit sufficiētia sunt, vt cuius etiam stolido persuaderi possit, neque æternam, neque ingenitam esse, sed ex eorum numero, quæ tempore condita sunt. Præterea hoc verbum, fuit, de terra quidem, & de homine dictum non omnino esse signat, sed & hominem inde oriundum: de terra autem qualis ea sit, nobis ostēdit. Neque enim solū dixit terram fuisse, sed etiam qualis fuerit, tenebrosa scilicet, & informis, aquisque operta & admixta. Et de Elchana non dixit solū quod fuit homo, sed etiā vnde, de Ramathaim, inquit, sophin. De verbo autē non ita loquitur, & profectō hæc inuicem conferre erubescimus. Nam si eos reprehendimus, qui illos cōferunt, quorum magna est & virtutis & morum differentia, cum tamē vna sit & eadem substantia: qui quorum & natura, & cætera omnia prorsus differunt: in comparatione adducunt, nōne vltimæ sunt dementiæ arguendi? Sed benignus nobis, & propitius id adsit, quem illi tam perperam impięque calumniantur. Huiusmodi nanque disputationis necessitatem, nō sponte nostra aggressi sumus, neque nos eam inuenimus, sed coacti eorum perfidia, qui redēptori suo bello indicto, hanc nobis purgandæ calumniæ dederunt occasionem. Quid ergo dicimus? Quod erat, cum de verbo dicitur, perpetuum & æternum esse signat. Inquit enim, In principio erat verbum, consequens autē erat apud aliquem esse: cum enim maximè hoc dei sit proprium, æternum, & sine principio esse, hoc primum posuit: deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum: etiam ingenitum dixerit, hoc mox exposuit, antequam quid, esset dicatur: Erat, inquit, apud deum. Et ne omnino quisquam verbū ipsam id esse, quod profertur, aut quod intra hominem est, arbitraretur: per articulum primum, vt iam diximus, & per secundam hanc adiectionem eam amouet suspicionem. Non enim dixit, in deo erat: sed, apud deum, in persona eius æternitatem nobis ostendens: quod apertius quoque significauit, cū subdidit: *Et deus erat verbum.* Sed factum est, inquit. Quid ergo obstitit, quin diceret, in principio fecit

Gene. I. 4

I. Reg. I. 4

- Genes. 1. 4* deus verbum? Cùm de terra Moses loqueretur, non dixit, in principio erat terra, sed in principio creauit deus terram & creata fuit. Quid prohibuit Ioānem quoque eodem modo exordiri, in principio creauit deus verbum? Nam si de terra ita locutus est Moses, ne quis ipsam increatā arbitrareretur, longè magis de filio loquentem timere Ioannē oportuit, si creatus erat. Mundus nanque cùm sit visibilis, per se conditorem suum prædicat. Cœli, inquit, enarrant gloriam dei: filius autem inuisibilis est, & creaturam longe supra, quàm dici possit, excedit. Quod si illic, & si neque verbo nobis, neque doctrina opus erat, vt creatum mundum disceremus, tamen manifestè id nobis ante oculos ponit propheta: multo magis de filio idem à Ioanne dicendum fuerat, si creatus fuisset, sanè quidem. Verum Petrus id manifestè, apertèque professus est. Quoniam in loco, & quomodo? Quando cum Iudæis disputans his verbis vsus est, Quod dominum ipsum, & Christum deus fecit. Quicquid sequitur non addidisti? Iesum scilicet, quem crucifixistis: an ignoras eorum de quibus sermo habetur, partim immortalis naturæ esse, partim carnem accepisse? Quod si negas, & omnia simpliciter ad diuinitatem trahis, passibilem diuinam naturam feceris, quod si nō passibilem neque actiuam dixeris, verum si ex ipsā diuina & ineffabili natura sanguis emanauit, ipsaque carnis loco, in cruce clauis transfixa, & discerpta est, admittendum profectò esset commentum tuum: sin neque ipse quidē diabolus hoc affinxerit, quam ratione ipse ignorare asimulas? Indignam sanè cui ignoscatur ignorantium, & qualem neque dæmones vnquam simularunt. Præterea hæc nomina, dominus & Christus, nō substantiæ sunt, sed dignitatis: alterum potentiæ, alterum vñctionis: quid igitur de filio dei dixeris? Nam, si vt dicitis creatus esset, nullum locum hoc haberet: non enim prius fuit, deinde ipsum fecit deus, neque seruuli habet principium, sed eiusdem naturæ atque substantiæ. Interrogatus enim an esset rex. Ego ad hoc natus sum, inquit. Petrus autem de eo tãquam creatura quadam loquitur. Nam omnis ei de Christi humanitate sermo est. Et quid admiraris Petrum ita loquentem? Quippe & Paulus cum Atheniēsisibus disputans, hominem tantum ipsum his verbis appellat: In viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis:
- Psal. 18. 4*
- Act. 2. 4*
- Ioan. 18. 8*
- Act. 17. 8*

à mortuis: nihil de dei forma, neque quod ei æqualis sit, neque quod splendor gloriæ eius, meminit. Neque immerito: nondum enim tempus venerat, ut hæc diceret, sed factis adhuc erat, ut & hominem fuisse, & à mortuis suscitatum intelligerent. eodem quoque modo Christus fecerat, cuius exemplo Paulus opera sua disposuit. Non enim continuo suam revelavit diuinitatem, sed ab ipso principio propheta Christus & simpliciter homo habitus est: deinde & verbis, & operibus quod erat, ostendit. Idcirco Petrus hoc ordine usus, hanc primam ad Iudæos concionem habuit. Nam cum nihil de diuinitate eius adhuc manifestè accipere possent, in humanitatis eius sermonibus immoratur, ut eorum auditus his exercitus, demum se diuinitatis doctrina imbueret. Quod si quispiam omnem concionem altius percurrere voluerit, perspicuè hanc nostram deprehenderit sententiam. Etenim hominem ipsum appellat, & passioni eius, resurrectionisque, & secundum carnem generationi insistit. Atqui & Paulus cum eum ex semine David secundum carnem factum diceret, nihil aliud nos admonuit, quam id factum à Christi humanitate sumptum esse, quod & nos confitemur. Verum tonitruum filius de dei ineffabili, & sempiterna essentia nunc loquitur. Propterea non, fecit, sed erat, posuit. Oportebat enim, si creatus esset, id maximè definire. Quod si Paulus veritus est, ne stultorum aliquis suspicaretur filium patre maiorem fore, & genitorem ei subiectum, & idcirco ad Corinthios scribès, inquit: Quod omnia Christo subiecta sunt, præter illum qui subiecit ei omnia: licet absurdum fuisset, quempiam suspicari, patrem unquam filio cum cæteris omnibus subiectum iri: has tamen, etsi nulli nixas rationi, suspensiones formidauit, addiditque, præter eum qui subiecit ei omnia: longè magis Ioannem, si creatus esset filius dei, timere, ne quis increatum æstimaret, & hoc ante omnia edocere oportuisset. Nunc autem cum genitus sit meritò sanè neque ipse, neque alius, siue Apostolus siue propheta, creatum eum asseruit: sed neque ipse vnginitus, si esset creatus, subiecit. Qui enim tam humilia, & abiecta propter humilitatem loquitur, id nullo pacto prætermisisset. Neque enim absurdè arbitror quàm habere magnitudinem & præstantiâ tacuisse potius, quàm eam quam non haberet filitio præterisse, neque significasse qualis esset.

Rom. I. 4

I. Cor. 15.
d.

Illud enim nō immeritō sileri poterat, vt humanum genus humilitatis admoneretur: hic autē ne minimā quidem silētij causam inuenies. Quanam enim gratia, si creatus esset, id tacuisse, & multa de se prætermisisset? Nam si vt nō: humilitatē edoceat, abiecta quædā sæpenumero de se: etiā minimē digna loquitur: multō magis si creatus esset aperte dixisset. Nōne vides ipsum ne quis ingentum crederet, ad id ostendendum, & re & verbis summa ope contendere, vt etiā & dignitate, & substantia sua indigna loquatur & in prophete humilitatē descendat? Illud enim, sicut audio, iudico: & ille mihi dixit, quid dicā, & quid faciam, & à meipso nō loquor: & alia huiusmodi prophetarū dūtaxat verba sunt. Si ergo vt hanc tolleret suspicionem, tam viles de se sermones, tam humiles non est dignatus: lōgē magis si creatus esset, ne quis ipsum increatū suspicaretur, multa huiusmodi protulisset in medium: vt exēpli gratia. Nolite arbitrari me genitum esse à patre, creatus sum non genitus, neque illius substantiæ sum. Nunc autē omnino contra ea loquitur, quæ etiā inuitos cōtrariam accipere cogant sententiā: vt illud, Quia ego in patre, & pater in me est: &, Tāto tempora vobiscum sum, & non cognouistis me: Philippe, qui videt me, videt & patrem: &, Sicut pater suscitāt mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult viuificat: &, Pater operatus est vsque modo, & ego operor: &, Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem, & in omni scriptura vnum & idē se esse cum patre asserit. Authoritatem autem & potestatem & his, & aliis plurimis locis manifestat: vt cum inquit, Tace, obmutesce. Volo mundare. Surde & mute spiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo: &, Audistis quia dictū est antiquis, non occides: ego autem dico vobis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, & plura huiusmodi. Addo etiam miracula, hæc omnia satis idonea sunt ad eius virtutē, potentiāque ostendendam, imō & minima eorum pars, plurimum etiā insipientiores & adducere, & persuadere posset, vt crederent: sed profectō earum est inanis gloria virium, vt vel ad manifestissimā quæque eorū, qui ipsi succumbunt, mentis aciem perstringat, & in rebus luce clarioribus dissentire, ac contendere persuadeat: eos autem qui veritatem probē tenent & intelligunt, in dissimulationem contradictionemque adhortetur: quod Iudæis vsu venit, nō enim ignorationis

Ioā. 14. a

Ioā. 14. b

Ibidem a

Ibidē 5. d

Ibidem c

Ibidē 10. c

Luc. 4. f

Matt. 8. a

Marc. 9. d

Matt. 5. c

rationis gratia dei filium abnegarunt, sed vt apud populum plurimum & authoritatis, & honoris consequerentur. Ex principibus enim, inquit multi crediderunt in eum, sed *Ioan. 12. f* propter phariseos non confitebantur, vt de synagoga non eiiceretur: potius enim hominum quàm dei gloriam optarunt, siquidem nullo pacto fieri potest, vt is qui tanto studio seculari gloriæ seruiat, diuinam vnquã assequatur. Idcirco his verbis reprehenduntur: Quomodo potestis vos *Ibidē 5. g* credere, qui gloriam inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est, non quæritis? Intollerabilis quædam ebrietas est inanis gloria: ideòque quem suæ subiecit ditioni, is ægrè in sanitatem restituitur. Et quam pestifera tæbe infecit animam, à cælo abscindens, terræ affigit, neque eam amplius finit, vt ad veram lucem dirigere possit intuitum: sed in huius seculi sordibus semper eius persuasione deuoluitur, & dominos nobis tam potentes imponit, vt etiam sine iussu aliquo nos exuperent, nobisque perpetuo dominentur. Qui enim hoc morbo afficitur, nullo præceptorē omnia sua sponte operatur, quæ dominis suis placere, quibuscque plurimū eos letari arbitratur. Etenim pulchra veste eorum causa induitur, faciēque ornat, non sibi, sed aliis, caterua sequentiū stipatur, quo omnes ipsum admirentur: quicquid denique facit, aliorum tantum gratia facit. Num quicquam posset esse molestius? Vt aliis admirationi sit, præceps frequenter agitur. Vis eius intelligere tyrannidem? Satis tibi ex Christi verbis constabit. Audi & quæ sequuntur. Nam si quempiam negociatorem, qui preciosissimas sibi merces magno auri pondere compararit, rogaueris quanam gratia tantum auri profundat, quidve tantum sibi sumptus velit: nullam aliam ab eo rationem accipies, quàm vt populo placeat. Quod si deinde quid populus sit, percontaberis: quiddā, inquit, tumultus perturbationisque plenum, è stultitia maiori ex parte constans, atque compositum temere, per maris fluctus varia, & pugnante sententia sæpenumero iactatū. Qui igitur sub eiusmodi dominij seruitio præmittitur, nonne omnium est sanemiferimus? Veruntamen qui secularem vitam agunt, si his se affectibus deuinxerint: etsi graue sit, leuior tamen est reprehensio. Qui verò terrena se abieuisse professi, ea tamen auidi inhiāt, hi grauius sunt accusandi: illis enim pecuniarum tenus damnum, his autem

ad animam vsque periculum extenditur. Nam cum seculari gloria fidei rectitudinē mutarint, & deum vt ipsi laudentur, contempserint: dic, quæso, quo damno, quia insania afficiuntur? Alij animæ affectus: & si magno sint homini no- cumento, aliquam saltem afferunt voluptatem, quanuis té- poralem atque breui duraturam. Nam qui pecuniarum aut mulierum flagrant desiderio, easque sectantur, nonnullam tamen cum damno voluntatem, licet breuissimam capiunt: quot vetò hic morbus irretitiuerit, hi semper omni priuati voluptate vitam viuunt quàm miserrimam. Neque enim quod tã opere exquirunt, multitudinis gloriam assequun- tur, sed cum ea frui videantur, ea tamē omnino carent: cum id nulli prorsus gloriæ sit adnumerandum. Ideoque non gloria, sed inanis gloriæ opus appellatur, Inanem gloriam hanc maiores nostri omnes meritò dixerunt: Inanis nan- que est, nihil in se habens neque clarum, neque gloriosum, tâquam personæ, quæ pulchræ quidem visu, & decoræ, in- tus inanes reperiuntur. Quare cum aspectu ipso elegantio- res appareant, neminem tamen vnquam ad se amandum al- luxerunt. Ita nihil etiam miseriùs, quæ multitudine compa- ratur gloria, difficilem nobis, & violentum affectum signi- ficat: aspectu nãque solo pulchra, atque elegans videtur, in- trinsecus autem non inanis modo, verumetiam ignominio- sa crudelitatis & violentiæ plena. Vnde igitur tam temera- rius, tam insanus absque vllâ voluptate affectus. Non aliũ- de sanè quàm à vili & abiecto animo. Neque enim fieri po- test, vt q̃ gloriæ dulcedine capitur, magnũ aliquid & egre- gium sapiat, sed ignominia ilico ipsum notari necesse est, & animi abiecti, infamis, atque exigui existimari. Qui enim ni- hil propter virtutem, sed vt hominibus & rudibus, & indo- ctis placeat, operatur, quive in omni re fallacem hominum, atque erroris plenam exquirat sententiam quam is gloriam meretur? Animaduertere si quis eum percõtaretur, quid tu multitudinem esse arbitraris? Proculdubio & desidem, & nullæ bonæ rei deditam responderet. Quid autem? An ex illius numero fieri optares, si quis eundem iterum interro- garet, non vtique mihi assensurum persuadeo. Nõne igi- tur maximè ridiculũ est, eorum gloriam aucupari, quorum ne similis quidẽ esse velles? Si autem dixeris, multos etiam cõstantes viros hac esse sententia, idcirco longè magis con- temnendos

temnendos dicimus. Nam si sponte sua cōtemptibiles sunt, cum multi fuerint: maiorē in modum digni sunt qui contēnantur. Singulorū enim amentia simul collecta, multitudi- ne ipsa fit auctior. Quamobrem si quis eos sigillatim casti- garet, facile quod vellet, assequeretur, sin cūctos simul, nul- lus esset correctioni locus, cū numero ipso stultitia crescat, & pecudum more ducātur, quocunque inuicem secularem gloriā, atque opinionē secuti. Agite, quid hanc popularem gloriā tantopere desideratis? Nolite, inquam, fratres, obse- cro. Glorię nanque cupiditas omnia cōmiscuit, auaritiā, in- uidiā, calumniā, insidias peperit: & qui nulla affecti sunt iniuria, in illos qui nihil de ipsis malē meriti sunt, & armat & efferat. Hęc amicitie & consuetudinis obliuiscitur. Ni- hil se pudet, sed omni abiecta virtute omnibus bellū indi- cit, semper inconstans, semper inuisa. Et sanē ira & violē- tus & intollerabilis morbus est, nō tamen semper nocumē- to esse solet, duntaxat quū irritatur. Inanis enim gloria om- ni tempore pestifera est. Nunquam cessat, nunquā remitti- tur, nisi ratione & cohibeatur, & sedetur, semper præsto est, non solum peccandi se hortatricē exhibēs, verumetiā si quid rectē faciamus: id est, manibus summa vi eripere con- tendit, vel nihil rectē à nobis inchoari perficique permittit. Quod si auaritiā Paulus idolorū seruitutem appellat: eius matrem, radicē, fontem, hoc est inanem gloriā, quo nomine merebitur appellari? Nullum quidē, si rectē eius malitiā cō- templabimur, dignum inueniemus. Abstineamus ergo de- lectissimi, & perniciosum hoc exuamus vestimentum, quo discisso, & procul abiecto siamus aliquando liberi, verā in- duti libertatem, & veræ uobilitatis, quæ à deo uobis elargi- ta est, cognitionem nō negligamus, sed secularem gloriā, qua nihil risu dignius, nihil turpius, nihil ignominiosius. Hoc multis sanē rationibus videri licet. Si quidē huius glo- riæ cupiditas, ignominia est. Est autē vera gloria, eā ut nul- lius momenti cōtemnere, & ad diuinā voluntatē omnia & verba & opera nostra dirigere: hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit mercedem accipere poterimus, si eo solo erimus spectatore cōtenti. Quid enim nobis opus est, ut alij opera nostra inspiciāt, quū is nos intueatur, qui vni- cuique pro meritis retributurus est præmiū? Nōne hoc ri- diculum atque absurdum, quū quicquid seruus operatur, ad

Ephē. 5. b

gratiam & amorē sui domini conciliandū faciat, eoque vidente & probante seruitiū suum contentus sit, neque aliorum laudibus moueatur. Nos cum tantum, tamque summū dominū habeamus, alios qui nos, & opera nostra videant, & probent disquirere: maximē cū nihil vel nobis vtilitatis afferre, sed tantum inspicere possint quæ facimus. Accedit ad hoc quod omnis noster labor inanis sit, & irritus. Non ita obsecro dilectissimi, non ita: sed vnde præmium nobis futurū est, inde totis viribus id comparare curemus, deum operum nostrorū & laudatorem & spectatorem adhibeamus nihil nobis cum humano iudicio. Quod si hanc gloriā assequi voluerimus, tunc profecto consequemur, quum diuinā tantū implorabimus. Qui me glorificat, glorificabo & eum, inquit, Et quemadmodum tūc maximē diuitiis affluimus, quū eas cōtemnimus, & diuinās tantum esflagitamus. Quærite, inquit, regnū dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Itidem in gloria vsu venit, quando iam sine periculo & diuitiæ nobis, & gloriæ largiri possunt, tunc eas plena & exuberanti manu diuina nobis benignitas elargitur. Sine periculo autem tunc his fruimur, quum nos capere & exuperare nequeunt: neque tanquā seruis imperant, sed nobis seruiunt, easq; & domini & liberi possidemus. Propterea earū nobis amorem prohibet deus, ne turpi his seruitio subiiciamur. Quod si assequimur, incredibili nobis libertate omnia instaurat. Quid enim Paulo clarius, quid gloriosius: Qui non humanam gloriā se querere profitetur. Quid nihil habente, & omnia possidente locupletius. Quum enim, vt iam dixi, neque pecuniæ, neq; gloriæ cupiditate vincimur, tunc eas affatim accipimus, tunc eis fruimur. Si igitur nobis gloriā cōparare cupimus, gloriā fugiamus: hoc enim pacto diuina seruare præcepta, & presentibus bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinā fiamus participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula, Amen.

HOMILIA TERTIA EX CAP. I.

In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Bonarum artiū præceptores, cū pueros doctrinæ rudimentis accipiunt erudientes, nō grauiori primū lectionū onere eorum mentes implicant: sed breuib; & iisdem sæpè numero

penumero repetitis præceptis, paulatim eos assuefaciunt, quo fit vt eorum animis facillè doctrina imprimatur, ne ab ipso eruditionis principio ad lectionum multitudinem capessendam, memoria nimia laborante perterriti, ad colligenda præcepta segniore reddatur, & doctrinæ difficultate torpescant. Hunc & nos morem secuti, vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinum pabulum distribuamus, vestris que instillemus pectoribus. Quare eadem iterum verba proponam, non vt idem repetam, sed vt omiſſa adiciantur. Agite igitur: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Quanam ratione, quum reliqui euangelistæ ab humanitate Christi suum orſi sunt Euangelium. Nam Matthæus incipit, Liber generationis Iesu Christi filij David: Lucas de Maria prima verba facit: Marcus simili fere vtitur principio & de Ioanne Baptista illic nobis intexit historiam. Ioannes id breui prosequens, his verbis significauit, Et verbum, caro factum est, & reliquis prætermiſſis omnibus, conceptione, partu, educatione, incremento, quâ primum supernam nobis generationem aggreditur. Cur ita fecerit, iam vobis aperiam. Cum reliqui Euangelistæ circa carnem immorati essent, timendum erat ne idcirco nonnulli nihil altum, sed terrena duntaxat & caduca coniectantes, in ea solum doctrina confirmarentur: quod & Paulus Samosatensis opinatus est. Ex hac igitur humilitate, qui lapsuri erant, in cælum erectis, non immerito ab æterna & diuina essentia facit nobis narrationis principium. Cum enim Matthæus ad Herode rege, Lucas à Tyberio Cæsare, Marcus à Baptismate Ioannis exordiat: his omnibus omiſſis Ioannes supra omne tempus, & seculum ascendit, auditorum animos ad id quod in principio erat erigens, neque vsquam eos finit consistere, neque terminum aliquem ponit, quæadmodum illi Herodem, Tyberium, Ioannem. Illud autem admiratione dignum est, quod neque Ioannes in ampliori narratione humanitatem contempsit, neque illi quum huic vacarent, sempiternam omnino siluerunt essentiam. Et sanè quidem vnus enim spiritus est, qui omniū mentes mouet: propterea valde in narrationibus suis concordant. Tu autem dilectissime, cum verbum hoc in loco audis, noli, quæso, iis acquiescere, qui dicunt id verbum esse, quod ore profertur, aut simplici ter verbum: multa enim dei sunt verba, quæ & angeli faciunt,

Psal. 120.

nullum tamen eorum deus est: sed & prophetiæ & præcepta, verba dicuntur. Mos enim scripturæ est diuinas leges, & præcepta, & prophetias verbū appellare. Quare de angelis loquens, Potentes, inquit, virtute qui facitis verbū eius: hoc autem verbū substantia quædā est in persona, ex ipso patre sine passione proueniens, hoc vt iam dixi per verbi appellationem manifestauit. Quemadmodū igitur, In principio erat verbum, æternitatē significat, ita hoc, erat in principio apud deum, coæternitatem nobis ostendit. Sed ne hac particula, In principio erat verbum, æternum quidem, antiquiorem tamen aliquo temporis spatio patris vitā suspicareris, & vnigenito dāres principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum, itidem eius æternitatem quemadmodum patris significans. Nunquam enim solus, & sine verbo fuit, sed semper deus apud eum erat, & in persona quidem propria. Qua ergo ratione subdidit: In mundo erat, si apud deū erat: quia & apud deū erat, & in mundo? Neque enim aut pater, aut filius sine vllō comprehenditur. Nam si magnitudinis eius non est finis, & sapientiæ eius non est numerus, neque etiam substantiæ: satis constat esse aliquod temporale principium. Cū audis, Quod in principio creauerit deus cælum & terram: quidnam per hoc principium intelligis? Certe quod ante omnia visibilia ea creauerit. Sic cum de vnigenito dicatur, quod in principio erat: ante omnia intelligibilia, & ante secula fuisse intelligas necesse est. Quod si quis diceret: Si filius est, quonā pacto fieri potest quia patre sit minor? Quod enim ab aliquo est, omnino eo à quo fit, posterius esse oportet. Respondemus, has maxime humanarum esse cogitationū inquisitiones: & qui hoc querit, inquit etiam absurdiora: neque auribus tantum accipienda hæc sunt. De deo enim nunc nobis sermo est, non de humana natura, quæ nostrarum rationum consequentiæ necessitatique subiecta est. Veruntamen pro infirmorū intelligentia, aliquod adhæc exemplum adducemus. Age dic, quæso, Nunquid Solis splendor ex ipsius Solis natura emanat, an aliunde? necessario fatendum est, nisi penitus decipiamus, ex Solis natura: quod cū ita sit nunquam tamen ipso Sole posterius ipsius radios fulgorēq; dixerimus exoriri, quum sine his nunquam appareat. Quod si in his quæ ipso visu & sensu percipiuntur in corporibus, quod ex aliquo

Psalmo.
146.4

quo sit non posterius eo à quo sit esse aliquid manifeste deprehenditur: persuaderi non poterit inuisibili, ineffabili naturæ, eadem inesse potestatem, ut par est illius essentię? Propterea Paulus quoque ipsum, & ex eo, & coeternū asseruit. Quid autem? Nōne & secula & temporum spatia per ipsum facta sunt? omnia confiteamur necesse est, nisi insaniamus. Nulla igitur inter patrem & filium est differentia. Si nulla, nō est filius posterius, sed coeternus patri. Ante enim & post, tempus significant & ostendunt. Sine seculo, vel tempore, nemo posset neque ante, neque post intelligere. Temporibus autem & seculis omnibus superior est deus, atque antiquior. Quod si omnino filio principium esse cōtendis, caue ne patrē quoque sub principio antiquiori quidem, sub principio tamen comprehendere eadem ratione cogaris. Age, nunquid terminū aliquem, vel principium filio cōstituis, à quo ad superius illud procedens patrē superiorem esse dicis? Quid? Dic igitur, quęso, quanto pater prior est, breue ne an longū inter patrem & filiū temporis spatium fuisse dicis? alterutrum asseras sub principio patrē comprehendas necesse est, Mediū nanque intervallum quantumcunque sit, proculdubio metiris. Dimensio autem fieri non potest, nisi sit utrinque principium, sub quo hoc pacto quantum in te est, patrem constituis, neque iam secundū nos pater sine principio intelligi poterit. Nōne assentis id verum esse, quod à saluatore dicitur ubique potestatis ipsius argumentum: Qui non honorat me, nō honorat patrē? Nec ignoro hoc verbū non facile à multis intelligi: idcirco plerisque in locis sententias nostras asserere differimus, eo quod reliquum vulgus eas capere atque assequi nequeat, neque si assequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanque rationes, & sententię incertę sunt, atque imbecilles, libenter autē & illud negantibus veritatem afferā, quod à propheta dicitur: Ante me nō est factus alius deus, & post me non est. Quod si filius patre minor est, quo pacto, inquit, post me non est alius deus? Nunquid ipsius vnigeniti tolletis substantiā? Necesse est enim aut hoc iam impie audere, aut in propria patris & filij persona vnā intelligere diuinitatē. Quonā etiā pacto id verū est, Et omnia per ipsum facta sunt? Nam si patris æuū antiquius, quomodo quę ante ipsum filiū facta fuerunt, per ipsum facta sunt? Videtis

Ioan. 5. d

Esa. 43 b

ne in quantam temeritatem se adducant, qui semel veritatem abiecerunt? Sed quamobrem non inquit Euangelista, *Rom. 4. c* ex nihilo factum esse, quemadmodum Paulus his verbis ostendit, qui vocat quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: sed in principio erat, inquit. Hoc illi contrarium est, nec immerito: siquidem deus neque sit, neque sic quicquid habet antiquius, sed huiusmodi Gentium verba sunt. Age & illud, Nonne rerum omnium conditorem longe omnium excellentissimum præstantissimumque dixeris? Quod si itidem ut alia ex nihilo factus esset, ubi eius incomputabilis esset excellentia? *Esai. 41.* quid item illud: Ego primus, & ego post hæc? &c. Ante me non est factus alius deus. Si enim filius non esset eiusdem substantiæ, alter esset deus: si non cœternus, post illum: si non ex substantia processisset, factum esse constaret. Quod si ad idolorum simulachrorumque differentiâ hæc facta asserunt, cur eiusdem differentiæ gratia vnum verum deum dicere non consentiunt: Ac si ad eam differentiam hoc dictum esset, quonam pacto verba omnia interpretaberis? Post me, inquit, non est alius deus: non filium his verbis excludit posse non esse, sed deum fictum. Esto sane. Quid ergo quod ait, Ante me non est factus alius deus? Itane hoc quoque intelliges, quod fictus deus ante eum factus non sit, sed tamen filium factum. Et quisnam hoc dixerit? neque enim ipsum diabolum hoc dicturum arbitror. Præterea si filius non est cœternus patri, infinitam eius vitam quonam modo dixeris? Nam & si alicuius principium ducit, quanuis sine fine sit, non tamen est infinitus. Quod enim infinitum est, vtrinque sine careat oportet. Hoc Paulus his verbis manifestavit: Neque principium dierum, neque finem habes: quibus verbis & principio & fine carere planè demonstravit. Quemadmodum enim hoc non habet finem, ita neque illud, cum neque hic finis, neque illic principium. Quonam autem pacto vita erat aliquando, cum non esset? Vitam nanque semper, & sine principio. & sine fine esse omnes consentunt. Si profecto vita sit, quemadmodum est. Si verò est, quando non est. Qua ratione aliis vita esse potest, cum aliquando ipsa non fuerit? Quid ergo causæ fuerit, quod principium Ioannes posuit, In principio, inquit, erat. Considerasti hanc particulam, In principio erat, & verbum erat non intelligis. Quid autem *Psalm. 89. a* de patre propheta diceret, A seculo & usque in seculum tu es? Nunquid

Nunquid ei terminum aliquem his verbis præscripsit? Nequaquam, sed eius significat æternitatem, itidem hoc in loco intelligi necesse est: quippe cum nullum ei terminū constituat, neque dicat principium habuisse, sed in principio erat. Hinc te adducit, tibi suadet, ut filium sine principio intelligas. Sed dixerit, quispiam, patrem articuli adiectione, filium sine articulo positum, Quid ergo? cum Apostolus, inquit: Magni dei, & saluatoris nostri Iesu Christi: & iterum, Qui est super omnes deos: sine articulo filij meminit. Itidem de patre ad Philippenses scribens: Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem deo. Et ad Romanos: Gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo: neglexit articulum. Superuacaneum nanque est ubi que id præponere, præsertim cum superius eo frequenter usus sit. Quemadmodum enim de spiritu pater loquens, inquit, Spiritus deus: neque cum spiritui articulum non adiciat, idcirco deum esse incorporeum negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus non præponatur, non propterea patre minor est deus. Quid tum, cum & hunc & illum appellet, neutris nobis diuinitatis ullam facit differentiam, sed prorsus contrā. Nam cum dixisset, *Et deus erat verbum.* Ne quis filij diuinitatem patre aliqua ex parte minorem arbitraretur, mox id affert, per quod eius suprema diuinitas manifeste significatur, & eius demonstrat æternitatem. *Hoc enim erat (inquit) in principio apud deum:* & opificium addit, *omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Quod potissimum pater per prophetas ubique eius substantiæ iudiciū esse prædicat, & frequēter in hoc demonstrando prophetę versantur, neque hoc duntaxat, sed etiam summa ope ad idolorum simulachrorūque gloriam tollendam contendunt. *Di,* inquit, *qui cælum & terram non fecerunt, pereant.* Et iterum: *Ego manu mea extendi cælum.* Ut diuinitatem per hoc significari ostendant, idē frequēter meminerunt. Ioannes autē his solis verbis non contentus, etiam vitā ipsam, & lucem appellat. Si igitur semper cū patre fuit, si omnia cōdidit, produxit, cōtinet: hoc enim per vitā significatur, si vniuersa illuminat, quisnam adeo stultus, adeo temerarius est, ut dicat ex his euāgelistam minorem diuinitatis virtutem intellexisse, per quē & æqualitas, & idē esse vel maximē po-

Tit. 2.

Psalmo.

104. a

Phil. 2. a

Rom. 1. a

Iohn. 4. c

hier. 10. b

Psalmo.

103. a

Hier.

51. a

Rom. 1. c

test ostēdit? Nolumus, quēso, creaturam cum creatore confundere, ne id audiamus, quod seruierunt creaturæ potius quam creatori. Quod si de cœlis hoc dictū existimant, veruntamen cū de his sermo haberetur prorsus tanquam gentile & impium creaturæ cultum exhibendum negauit. Absit igitur vt huiusmodi nos ipsos maledicto subiiciamus. Propterea venit dei filius, vt nos ab hoc cultu liberaret: propterea serui formam accepit, vt ab hac nos eriperet seruitute: propterea insputus est, propterea a lapis cœsus, propterea mortem passus ignominiosam, atque turpissimam. Minimè committendum est, vt nullum hæc nobis fructum afferant, & in pristinā rursus impietatem recidamus, imò lōge grauior. Non enim creaturæ seruiendum est, & ipsum creatorem, quantum in nobis est, in creaturæ vtilitatem adducendum. Ipse nanque qualis est permanet. Tu autem idem ipse es, inquit, & annitū non deficiēt: Ei igitur gloriam demus, vt à patribus & maioribus nostris accepimus, demus, inquit, gloriā & fide, & operibus. Nulla enim nobis bonorū dogmātum ad salutem vtilitas, si vita vitiorū sordibus scateat, & inquinetur. Quam obrem eam ita formemus, & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, iniquitate, auaritia longe abiecta, & tāquam hospites & aduenas, & à terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et si quis diuitiis plurimis & possessionibus affluit, haud aliter his quàm colonus vtatur, tanquam paulo post ea omnia velit nolit relicturus. Et qui fuerit iniuria lacesitus, non modo memor non infigat peccatori, sed quam primum eam obliuioni prorsus mūdet. Nō amplius vna nobis die ad irā indulsit Apostolus, Sol, inquit, nō occidat super iracundiam vestram. Et meritò quidem: nihil enim tā breui fieri potest molestius. Quod si nox ira percitos nos cōprehenderet, omnes operationes nostræ grauiores subsequerentur, cum ignis plurimum memoria excitetur, si per ocium, omnia animum prouocantia, aërocius nobis reputentur. Priusquam igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehementiorem flammam accendamus, præueniendum præcepit, & quicquid peccus nostrum vrit, penitus extinguendum. Vehemens enim iræ affectus est, & omni flamma vehemētior: quare nobis celeritate opus est, vt hunc ignem extinguamus, neve ad summum eum euadere sinamus. Ira enim morbus, nisi mox sedetur, multas generat,

*Psalmo.
101. d**Ephe. 6. f*

nerat, calamitates, domos & familias totas euertit, veteres dissoluit consuetudines, & breui momentò res infandas molitur: eius nanque furoris impetus ipsi ruina, inquit, est. Quamobrem huius indomitæ beluæ nolumus habenas remittere, sed præduro freno, metu scilicet futuri iudicii, eam cohibeamus. Quoties cum dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, ad iramque concitarit, veniat in mentem quæ tu contra deum commiseris, quòdque si à proximo offensam & contumelias æquo animo tolleraueris, leuius in te dei iudicium prouocabis. Dimitte, inquit, & dimittetur vobis. Cùm hoc succurrerit, omnis vltionis cupiditas continuo evanescit. Illud præterea animo frequenter volutes velim, & si quando in immanitatem aliquam, & furorem mox lapsurus te continueris, & si quando ira percitus, in alicuius iniuriâ perniciem ve præceps irrueris, & vtraque inuicem tempora conferas, id enim non parum tibi ad correctionem profuerit: age, dic quæso, vtrum tibi laudabilius duxeris, ab, cum ab ira victus es, an cum eam vicisti? Nonne victi nos ipsos reprehedimus vehementius, & nemini nos accusante erubescimus, & multa nos operum & verborum nostrorum subit pœnitentia? Verum cum affectus strenuè superauimus, victoris more & gaudemus plurimū, & exultamus. Victoria enim contra iram est, & quidem maxima non cum vlciscimur iniuriâ, sed cum eas æquo animo tolleramus. Hoc nanque magnum est, hoc laudabile. Neque cum ira excādescis, cuiuspiam mineris interitum, neque in eam furibundus irruas. Neque admonētem vt iram cohibeas, contemnere velis, ea gratia ne quis te forte irrideat. Nemo te hac causâ irridebit, sed cum ira te traxerit in vindictā, vel si quis irriserit stultus erit ostēdiendus. Tu vero noli inter stultos & amentes victoriæ gloriam querere, sed ea contentus sis, quam sapientum tibi iudicio comparaueris. Verum quid in paruo & humili hominum spectaculo te constituo? in ipsum continuo deum oculos dirigas, qui te laudabit, neque præterea vllam ab hominibus gloriam querere oportebit. Siquidem huius seculi gloria ad gratiam sæpe, nonnunquam ad odium tribuitur, neque quicquam affert vtilitatis: quod verò deus nobis indicat, nullam huiusmodi habet dubitationem, & plurimū qui à deo laudatur, vtilitatis consequitur: hanc nos laudem, hunc hono-

Luca. 6. f

rem sequamur. Vísne manifestè intelligere quantum máli afferat iracundia? Ad sis cum aliquádo quispiam rixatur, ne que enim in temetipso facilè hác possis deprehendere turpitudinem tenebris & ebrietate ratione obuoluta, sed cum tui tibi affectus nō dominantur, tunc in aliis rem tuam planissimè cognoscat licet, cū incorruptè & verè iudicare poteris. Videbis nāque iratos non secus ac insanōs turpiter in medium præcipientes fieri. Cū enim circa præcordia ira efferbuerit, os ignem emittit, tota inflatur facies, incompositæ manus mouentur, ridiculè prosiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus insultant, in eosque nulla ab insanientibus differētia irruunt: & cum hæc faciunt, tanquam amētes, nihil sentiunt, nihil intelligunt, sed a sinorum more calcibus, morsibusq; inuicem insultant. Et profectò iracundia percitus, nullū neque decorem seruare potest, neque modistiā. Hi igitur homines post hanc ignominiam & domum & ad se reuersi, dolore simul anguntur & metu, cum intelligāt quos læserint, quos furoris & insanie suę testes habuerint. Quippe qui in illo furore nō secus ac mēte capti, quid faciant nō aduertunt: cū ad se redierint, tum demū omnia secū reputant, num amici, num inimici ei insanienti affuerint, num viderint pari enim ratione utrosque formidant, alios tanquam reprehēsores, & eos quorum præsentia magis sibi erubescēdum sit: alios tanquam qui ipsorum malo, & ignominia plurimum gaudeāt. Quod si ad plagas & verbera inuicē proruperint, longè maiore formidine anguntur, ne quid grauius ei qui cæsum est accidat, ne aut febris in mortem, aut vlcus insanabile, in vltimum eum adducat periculum. Et quid, inquit, mihi pugna opus erat? quid iniuriis? quid contentionibus? Hæc & illa pereant, & omnibus his terrenis rebus maledicunt, quæ ipsis discordiæ præbuerunt materiā, & de dæmonibus conqueruntur: stultiiores autem cū perperam quod operantur, temporū malitiæ insimulant: non tamen malitia temporū causā est. Neque enim mala sunt ipsa, neque malus dæmon duntaxat, sed eorū malitia, qui à prauis se vinci patiuntur affectibus: hi dæmones alliciunt, & sibiipsis malorum omnium sunt auctores. Sed intumescit cor, inquit, & iniuriis excādescit. No uimus quid ira possit, & idcirco qui inanem hanc beluam exuperant, eos maxime admiramur, neque de est, modo ve-

limus,

limus, iacultas. Quamobrem cum domini nos, & principes contumeliis prosequuntur, non irascimur: an formido ira non minor nos absterret, neque à principio ire locum dare permittit. Quamobrem serui sæpenumero à nobis maledictis affecti, silentio omnia perpetiuntur, an quod seruitutis vinculo cōtinentur? Tu autem noli solum dei timorem cogitare, sed etiam quod ipse tibi iniuriam faciat, cū silētiū indicit, & omnia æquo animo perferes. Dic te vergenti Quid faciam tibi? alius mihi & dexteram, & linguam cohibet: hoc perfectò verbū & tibi, & illi fiet philosophiæ materia. Nunc autem hominum gratia etiam intollerabilia ferimus, & ad eos qui nos laceffunt, huiusmodi sæpenumero verbis vtimur: Ille me, non tu, laceffuit. Verū deo nō tam adhibemus reuerentiam, & quænam nobis venia speranda est? Agite, quæso, nos ipsos alloquamur. Deus nunc nos laceffit, cū manus nostras continet, ne profiliamus cōtrā, néve nobis deus, quā homines sit despectior. Exhortiſtis hoc verbum? Verū ego non verbum tantum, sed operationes exhorre hās velim. Dei præceptum est, non modò nobis percutientem maxillam, sed grauiorem etiam contumeliam perferendam: nos verò volendo penitus metui, diuinæ repugnamus voluntati, vt non modo mala perpeti recusemus, sed grauius etiam iniurias vlciſci adnitamur: qui nisi omni conatu vlioni inuigilemus, humilis nos ipsos, & abiecti animi esse ducimus, & quod grauissimum est, nostram calamitatem, victoriam nobis ducimus: & cum maxime ab ira vincimur, tunc maxime vicisse existimamus: & cum humi misere prostrati iacemus, innumeris à diaboloplugis, vulneribusque acceptis, victoriam reportasse contendimus. Quamobrem fratres vos ego & hortor, & moneo, vt victoriam ipsam cognoscere non negligatis, eamque prosequamini: siquidem malorum perpessio victoria nobis est. Si igitur à deo laudum præconia cupimus, non æterna certamina, sed diuinam legem in his seruemus certaminibus, & quicquid eueniat, æquo animo perferamus, hoc pacto veteri prostrata malitia, & præſentis seculi, & quæ in futuro nobis promittuntur bona cōsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, honor & imperium in secula seculorum, Amen.

Luc. 6. d

IN CAP. IOANNIS I.
HOMILIA IIII. EX CAP. I.

*Q*uia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Moyses veteris testamenti librum historiamque exorsus, quæ sensu percipiuntur, ea nobis pluribus verbis enumerat. In principio, inquit, crea-

*Gene. 1. a
& seq.*

uit deus cælum & terram. Inde subdit lucem secundum cælum, stellarum naturam, varia animantium genera creata, & cætera denique omnia, ne singillatim prosequentes simus longiores. Hic autem euangelista omnibus his præcisit, atque omisis, vno verbo & ea, & longè altiora comprehendit, nec immeritò: utpote cum satis cognita essent auditoribus, & ipse ad altiore, præstantiorémque materiam properet, & omni conatu non circa creata, sed ipsum omnium creatorem incumbat: idcirco ille quauis minorem creationis partem aggrediretur: nihil enim nobis de inuisibilibus disputat virtutibus, his tantùm immoratur. Verum Ioannes ad ipsum omnium conditorem ascendere festinans, meritò & quæ ille profecutus est, & quæ conticuit, prætermisis paucis, omnia comprehendit. Omnia, inquit, per ipsum facta sunt: & ne putares quæcunque Moyses dixit, ea duntaxat Ioannem intelligere: infert, Et sine ipso factum est nihil quod factum est: hoc est, eorum quæ creata sunt, siue visui siue intellectui tantùm subiecta, nihil sine filij virtute productum est, vel conditum. Neque cum dixerimus. Sine ipso factum est nihil: profecto id puncto notabimus, ut hæretici opinantur. Hi enim cum velint spiritum creatum esse, sic legunt: Quod factum est in ipso vita erat. verum cum nulla profecto ratione hæc intelligi possit oratio, Primum nâque neque temporis huius, neque propositi erat, spiritus meminisse: quod si ita ei visum est, si ita placuit, quam gratia tam obscurè spiritus mentionem fecit? vnde autem constat de spiritu dictum esse? Præterea in hoc euangelio inuenimus, non spiritum, sed filium & seipsum factum. Verum excitemini ne hæc vos sententia fugiat, & agite quæso, primum hunc textum secundum eorum legamus opinionem: hoc pacto quàm perperam, impièque cum interpretentur, planè intelligetis. Inquiunt igitur: Quod factum est in ipso vita erat: hanc vitam spiritum intelligi contendunt, sed hæc vita lux etiam inuenitur appellata,

pellata, cum subdidit: Et vita erat lux hominum. Itaque secundum eorum positionem, lux hominum spiritus dicitur: Quid ergo cum prosequitur, Fuit homo missus à deo, qui testimonium perhiberet de lumine? quod etiam de spiritu dictum confiteantur, necesse est, quod enim superius, verbum, appellauit: id deinde, & deum, & vitam, & lucem, appellat. Vita erat, inquit, hoc verbum: & vita, lux. Si igitur verbum, vita est: verbum autem hoc, & vita, caro factum est: vita facta caro est, hoc est verbum. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* Quod si spiritum dicant hoc in loco vitam appellari, cōsidera quod sequerentur absurda. Erit enim spiritus incarnatus non filius, erit vnigenitus spiritus. Quod si negaretur, in aliud longè absurdius, hoc euitato, prolaberentur. Nam si de filio hoc in loco intelligendum, & punctum illic faciendum contenderent, filium à seipso factum fateri cogerentur. Nam si vita est verbum, & quod factum est in ipso vita erat, secundum eorum lectionem, ipso in seipso, & per seipsum factus est. Deinde post nonnulla in medium adducta, subdit: *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* Ecce vnigenitus filius, eorum sententia spiritus sanctus esse inuenietur, de eo enim hæc omnia narrata sunt. Animaduertisne cum semel veritas deprauatur, quo res euadat? quod impia, quod absurda patiatur? Quid ergo? nō erit lux spiritus? Est sanè lux, sed hoc in loco nequaquam de eo loquitur euāgelista: etenim deus spiritus, hoc est, incorporeus, appellatur: non tamen vbicunque mentio fit de spiritu, deus quoque intelligitur. Et quid admiraris si de patre hoc dicimus, cum ne de paracleti quidem appellatione id dicere possemus, vt vbicunque spiritus, illic omnino paracletus significetur, quanuis hoc nomen illius potissimum sit demonstratiuum? siquidem & Christus dei virtus & dei sapientia nuncupatur, nō tamen semper sapientiæ, & virtutis de appellatione filium dixeris intelligendum. Itidem hoc in loco, quanuis illuminet spiritu, minimè tamen de eo intelligitur: sed quando eos iam his erroribus liberauimus, vndique contra veritatem insurgere admittentes: eo quo primā asseruerunt modo legendum, pertinaciter insistant, videlicet: Quod factum est in ipso vita erat: quid igitur & Sodomorum supplicium, & diluuium, & gehenna, & innumera huiusmodi?

Sed de mundi opificio sermo nobis, inquit, est: sanè quidem & illa opificij sunt. Sed vt vehementius eorum reprehēdamus positionem, percōtemur eos, nunquid lignum vita sit? nunquid lapis? inanima hæc & immobilia. Verum & hæc omnino esse nata, & quisnam hoc diceret? Non enim ipsa vita homo est, sed vitam suscepimus. Et vt ordine hoc etiā in loco orationem prosequamur, animaduerte quā inceptē, quā absurdē, quāque nulla ex parte spiritui quicquam consentaneum loquantur. Nam cum inde decidunt, ea hominibus attribuunt, quæ meritō de spiritu dici arbitrati sunt. Veruntamen etiam sic ipsorum sententiam inquiramus, Vita, creatura hoc in loco intelligitur, ergo & lux creatura est, & de ea venit testimonium perhibiturus Ioannes: quamobrem igitur ipse lux non est? Non erat, inquit, ille lux, atqui ex creaturarum erat numero. Quomodo ergo non est lux? Quomodo in mundo erat, & mundus per ipsum factus est? Nunquid creatura in creatura erat, & creatura per creaturam facta erat, vel est? quomodo & mundus eum non cognouit? *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Sed iam satis risimus: vobis has ineptias, hæc monstra consideranda dimittimus, ne risus mouendi duntaxat gratia hæc dixisse videamur, & tempus conteramus incassum. Nam si neque de spiritu id dictum est: vt planè ostendimus, neque de creatura. & eo quo asserunt puncto esset is textus distinguendus, Illud vnū sequeretur absurdissimum, quod ante diximus, filium per seipsum factum esse. Si enim lux vera filius est, lux autem hæc erat vita: vita autem facta est in ipso: eorum proculdubio sentētia hæc coniungi, & in idem venire necesse est. Quamobrē hac reiecta, veram aggrediamur expositionem. Quæ nam autem ea est? vt postea eam particulam, quod factum est, perfectum punctum apponamus: deinde clausulam incipiamus, In ipso vita erat cuius particulæ sententia huiusmodi est: Sine ipso factum est nihil, quod factum est. Si quid factum est, inquit, sine ipso factum non est. Vides quo pacto hac breui adiectione omnia corrigit inconuenientia: Ex ea enim particula, Sine ipso factum est nihil: & adiectione, quod factum est: intelligibilia comprehendit, spiritū subtrahit: Quippe quum dixisset, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil. Ne quis suspicaretur,

si omnia

si omnia per ipsum : spiritum quoque per ipsum factū esse, ea fuit adiectio necessaria. Ergo si quid factum est, id per ipsum factum dixi, siue inuisibile sit, siue corporeum, siue cœleste. Præterea non simpliciter dixit, omnia: sed si quid factum est, hoc est genitum: spiritus verò ingenuus est. Vidēsne doctrinam qua certissimam in memoriam reduxit sensibilibus creationem, quæ antè Moyses edocuerat? Inde quum satis in his profecerimus, ad altiora nos erigens, ad incorporea scilicet atque inuisibilia, spiritum sanctum ab omni creatura se iuxit. Itidem Paulus gratia hac inspiratus, inquit, vniuersa in ipso condita esse, cuius animaduertere, quæso, certitudinem: ipse enim spiritus in Paulo loquebatur. Ne quis igitur eorum quæ à deo creata factaque sunt, quicquam subtraheret, eo quod sint inuisibilia: neque his admisceret paracletum, sensibilibus & quæ cognitu facilia sunt prætermittis, cœlestia his verbis enumerat: Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Hæc autem pericula, siue singulis addita, nil aliud nobis significat, quàm omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factū est nihil: quod factum est. Si verò hanc præpositionem Per, significare diminutionem arbitraris, audi Prophetam dicentem: Initio terram tu fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli: quod de patre tanquam de conditore dictum est. Idem de filio Paulus attestatur: nunquam profecto id asseritur, nisi conditorem ipsum non ministrum opinaretur. Per ipsum autē hoc in loco nulla alia ponitur gratia quam ne in genitum quispiam suspicaretur. Nam quod ex opificij & generationis dignitate nihilo sit patre inferior, audi loquentem: Sicut pater suscitatur mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat: quod si de filio etiam in veteri testamento: Initio terram tu fundasti domine, dictum est, manifesta est opificij dignitas. Sin de patre prophetam id locutum dixeris, quod de illo dictum est: Paulus filio attribuit, & ita idem efficietur: neque enim filio id Paulus tā cōstanter attribuisse, nisi proculdubio patri & filio pares esse intelligeret dignitates. Vltimæ nanque & amētix esset & audaciæ, quæ in corporali conuenirent nature, ea ad minorem, & quæ illa indigeret deducere. Verum neque minor est filius, neque patris indiget substantia: quocirca non hoc modo de filio Paulus audet profiteri, sed alia quoq; huius-

Colos. 1. e

Psal. 103.
a.

Hebr. 1. a

Infra 3. d

modi: hoc enim verbum, ex quo quod tanquam dignum quoddam, & præcipuū soli patri attribuis, filio quoq; proprium his verbis ostendit: ex quo totum corpus pernexus & coniunctiones subministratum, & cōstructum crescit in augmentum dei: neque hoc solo contentus, aliunde etiam nobis os obstruxit, quum illud verbum: Per quem quod diminutionem significare arbitraris, patri attribuat. Fidelis enim deus (inquit) per quem vocati estis in societatem filij eius. Et item per voluptatem eius. Et alibi, Quod ex ipso & per ipsum, & ad ipsum omnia. itaque non filio tantum hoc verbum, ex quo, sed spiritui quoque attributum inueneris. Dixit enim ad Ioseph angelus: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea genitum est, ex spiritu sancto est. Quemadmodum certè hoc verbum, In quo, quāuis spiritus sancti sit proprium, id tamen deo attribue- re non recusat propheta, quum inquit: In deo faciemus virtutem. Et Paulus obsecrans, inquit: Si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntatem dei venire ad vos. Et iterum, In Christo Iesu. Et huiusmodi frequē- ter verba indifferenter accepta inuenimus: quod minimè fieret, nisi vbique eadem esset substantia. Ne autem ex ea particula: Omnia per ipsum facta sunt, de signis dictum suspicaberis: de his enim reliqui euangelistæ verba fecerunt, non multo post subdit: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* Non autem spiritus qui factus non est, sed omnem longe excedit creaturam. Verum iam reliqua prosequemur, cum de rerum creatione Ioannes verba fecisset, quod scilicet: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est.* De prouidentia iam sermonem ag- greditur. *In ipso, inquit, vita erat.* Quod ideo addidit, ne quis forte disideret, quonam pacto tanta & talia per ipsum factum sunt. Nam quemadmodum si ex profundissimo & iugi fonte quantum vis aquæ haurias, nihil tamen his dimi- nuitur: ita in vnigeniti operibus, quodcunque ex his pro- ductum factumve credideris, nihilominus effecit. Imò vt propriori vtamur similitudine, lucis, scilicet quā mox ipse subdidit: *Et vita erat lux hominum.* Quemadmodū, inquā, lux quantumuis hominum multitudinem illuminaret, ni- hil splendoris remitteret: itidem deus & antequam mun- dum condidit, & postquam cōderet, idem perfectus atque

integr

I. Cor. I. d

Rom. II. d

Matt. I. c

Psal 59. c

Roma. I. b

Galat. 5. b

integer permanet, nihil tanto & admirabili opificio minor, nihil imbecilior: Quod si innumeros huiusmodi esset mundos conditurus: omnibus tamen sufficeret, non modo ad creandos, sed ad gubernandos. Vitæ enim nomen hoc in loco non modo creationis est, sed prouidentiae ad perpetuitatem. Necnon & resurrectionis rationem iam afferre incipit, & admiranda hæc euangelia exorditur: adueniente autem ad nos vita, vis mortis perit: & luce nos illuminante, tenebræ euauerunt: sed manet semper in nobis vita, & mors ei dominari non potest. Itaque de patre dictum est: *Act. 17. f*
 de hoc quoq; propriè dicitur, quod in ipso uiuimus, & mouemur, & sumus. *Colos. 1. c* Quod & Paulus his verbis significauit: quia in ipso condita sunt vniuersa, & omnia in ipso, & per ipsum creata sunt: quapropter & radix dicitur, & fundamentum. Verū cum audis, *Quod in ipso vita erat.* Noli suspicari compositum: alibi enim de patre dicit, Sicut pater habet vitam in se, sic dedit & filio vitam habere: sed ut patrem idcirco nō dixeris compositum, quia vitam habeat, ita nec filium. Etenim alibi inquit, quod lux est deus: & iterū, quod lucē habitat inaccessibilē. Hæc autē omnia singillatim prosequuti sumus, nō quod cōpositionem vllam in deo suspicemur, sed ut paulatim ad doctrinæ altitudinē euehamur. Cum enim non facilē à multitudine intelligi posset, quantā ratione in eius persona vita sit primum, id humilis tetigit, quum inquit: Dedit ei vitā habere. Inde eruditos altius erigit his verbis: Ego sum vita. Et iterū: Ego sum lux. Et quænam est hæc lux? Non quæ sensu, sed quæ animo percipitur, quæ ipsam illuminat animā: Cū enim dicturus esset Christus: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Idcirco hinc exorsus Euāgelista, inquit, ipsum esse qui illuminat: ut quauis de patre aliquid eiusmodi audieris, non solius patris id esse, sed filij quoq; profitearis. Omnia, inquit quæcūque habet pater meus, mea sunt. Primum igitur creationem nobis edocuit, deinde beneficia quæ in aduētū suo nobis largitus est, vno verbo commemorauit, significauitque Euāgelista, cum ait: *Et vita erat lux hominū.* Non sūdaorū, sed hominū omnium. Non enim Iudæi dūtaxat, sed Gentiles quoque in hanc cognitionem deuenere, & cōmunis omnibus proposita est hæc lux. Quantā autem gratia nō angelorū, sed hominū tantum lucem dixit? quoniā ei in præ-

sentia de humana natura sermo habetur: & ad homines venit, vt vera & perpetua eis bona annūciaret. *Et lux in tenebris lucet.* Tenebras, & mortē & errorē appellat. Siquidem sensibilis hæc lux, nō lucet in tenebris, sed omni luce penitus tenebræ carent. Prædicatio autē inter eū qui omnia cōprehenderat, errorem effluxit, eūque penitus aboleuit: & moriēs Christus sic mortē vicit, vt eos qui iam pridē morte detinerentur, liberaret. Cū igitur neque mors, neque error hāc lucē exuperet, sed charitate incredibili propria vi vbi-que effulgeat: idcirco inquit, *Et tenebræ eam non comprehēderunt.* Quæ & si vinci nequeat, non tamen illorū qui illuminari nolunt, animis patitur immorari. Quamobrē si non omnes comprehenderit, nolite turbari, Non enim necessitate & vi, sed quū volumus, quū assentimur, deus ad nos venit. Nolimus huic luci, & tantis deliciis ostiū claudere: hæc lux per fidem nobis exoritur, & exorta in eorum, à quibus piē suscipitur, animis affatim radios diffundit: cui si purā & immaculatā vitam exhibeas, semper tecū permanet, semper in te habitat. Qui diligit me, inquit, præcepta mea seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eū veniemus, & mātionem apud eū faciemus. Quenādmōdū enim solaribus radiis nemo clausis oculis frui potest, ita neq; huius claritatis particeps abunde vnquam fuerit, nisi animi oculū ad eū & dirigat & intendat: tunc enim quocunq; se vertit, facilis ei prospectus patebit: quod eueniet, eū omnibus malis affectibus animum purgauerimus. Peccatū enim tenebræ & vorago quædam profunda: quod vel inde planissimē constat, quod clam & sine arbitris peccata cōmittūtur. Quicunque enim in facinora, scelerāque prolabitur, odio habet lucem, neque luci se credit, & quæ occultē, & in abscondito fiunt, etiam sunt dictu turpia. Sicut enim in tenebris neque amicus, neque inimicus agnoscitur, sed omnia penitus ignorātur, itidem in peccato vsu venit. Quippe qui lucro inhiat, nullam amici, inimicive intelligi differentiā: & inuidus familiarissimū non secus quā inimicū conspiciatur, & latrones similiter in omnes bellū gerunt, omnibus insidiantur: & omnino quicunque se vitiorū sordibus coinquinant, nihil ad rerum differentias dignoscendas ab ebriis, insanientibūque differunt. Et quemadmodū noctu amato lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides preciosos, & alia omnia eodem

Infr. 14.c

Eph. 5.c

eodem modo & videmus, & diiudicamus: ita qui sordide,
 & vitiose vitam viuit, neque modestiæ vim, neque sapien-
 tiæ discernit pulchritudinem. In tenebris enim, vt iam dixi,
 preciosi etiam lapides nullam speciem, nullum præ se fe-
 runt fulgorem, non sua, sed caligantium oculorum culpa.
 Neque hoc duntaxat nobis dum sub impia vitiorum tyran-
 nide viuimus, molestum est, verum etiam illud quod for-
 midine propterea angimur, & veluti qui per obscuram no-
 ctem iter faciunt, vt nihil metuendum sit, metu tamen con-
 curiuntur: sic qui scelus aliquod admittunt, & si nemo id
 videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius sibi fidunt,
 sed omnia formidant, omnia suspicantur: quippe qui per-
 petuis conscientiæ stimulis agitantur, omnia formidolose
 circumspectant. Propulsemus igitur tam grauem, tam mole-
 stam vitam, cuius angorem mors sequitur, mors, inquam,
 immortalis & perpetua, cui nullus supplicij finis est. Adde
 quod in hac vita nihil ab insanientibus hi differunt, qui ter-
 renas res & breui duraturas tanquam in somnis suspican-
 tur, videntur diuitiis affluere, cum nullis affluant: in deli-
 ciis esse, cum non sint: neque ante se deceptos intelligunt,
 quàm ab insania liberentur, quàm somnū discutiant. Quo-
 circa & sobrij simus & vigilemus, nobis Paulus præcipit, &
 itidem dominus. Qui sobrius est & vigilat, quantus à pec-
 cato capiatur, mox tamen ipsum abiicit, fugatque: qui ve-
 rò somno aut insania comprehenditur, non intelligit quo
 pacto sub eis detineatur seruitute. Quamobrem nobis nul-
 lus sit somni locus: non enim noctis tempus est, sed diei, vt
 in die honeste ambulemus: Et enim nihil peccato turpius
 est, nihil ignominiosius. Et profecto si ad turpitudinis ra-
 tionē referatur, tolerabilius est nudos, quàm in peccato &
 scelere deprehendi: illud enim non ita in culpa est, inter-
 dūmque paupertatis gratia cōtingit: eo autē qui peccatorū
 sordibus inquinatur, nihil obscenius nihil contemptu di-
 gnus. Veniat nobis in mentem & diligenter consideremus
 eos qui rapinæ & cupiditatis causā in iudiciū vocantur, quā
 obsceni, quàm ridiculi appareant, cum omnia turpiter &
 iniuste fecerint, omnes sefellerint, in omnia temere prola-
 psi sint. Nos autem tam misere, tam infelicitē vitam agi-
 mus, vt vellem præpostere indui non patiamur, imò alios
 si id faciant, reprehendemus: quum verò & nos, & proxi-

Mat. 24.

d. & 1.

1. Corint.

16.c

IN CAP. IOANNIS I.

mi nostri, capite ambulemus, non aduertimus. Quid enim eo turpius, qui assidue meretricios petit fornice? Quid contumelioso, quid maledico, quid inuido risu dignius. Sed quanobrem non tam hæc turpia, quam nudus ambulare videatur? ex consuetudine, unde nemo vnquã sponte sua nudus ambulare consuevit. Illud autem omnes omni tempore, & sanè confidenter audent. Quòd si quispiam cum angelis haberet consuetudinem, apud quos vel nunquã tale committitur, certò tunc quoniam ridiculum sit, intelligeret. Et quid de angelorũ loquor consuetudine: in ipsis enim regijs apud nos, si quis introductam meretricem cognosceret, vel ebrietate, vel aliqua huiusmodi turpitudine dehonestaretur, vltimum daret supplicium. Quod si hæc in regijs intollerabilia sunt, longè magis in conspectu summi & omnipotentis regis cum vbique præsto adsit, & quacũque audemus intueatur, meritis pœnis afficiemur. Quare vos & horror & admoneo, vt in hac vita & sobrios nos & quietos exhibeamur, rex enim noster omnia nostra opera cõspicitur. Vt igitur hæc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clemetię radios & queramus, & efflagitemus, ita vt præsens tibus his, & futuris bonis assatim fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, quem, & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QUINTA.

EX CAP. I.

ERAT homo missus à deo, cui nomen erat Ioannes. Cum de verbo dei in euangelij sui principio ea Ioannes disseruisset, quę mentes nostras faciliè allicere possent ad credendum, via & ordine procedens ad ipsius verbi præconem ac nuncium, & eodem quo ipse nomine appellatum, Ioannem scilicet venit. Tu autem cum à deo missum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici, annunciarive existimes. No enim suum quicquam, sed mittentis arcana denunciat. Idcirco angelus appellatur, hoc est nuncius. Et enim nuncij officium nihil ex se dicere. Fuit autem hoc in loco non transitus adesse, sed ipsius Apostolatus est significatiuum. Fuit missus, inquit, pro missus est. Quomodo igitur textum illud Apostoli, Qui cum in forma dei esset, non eandem cum patre essentiam significare dicunt: eo quod non præponatur

ponatur articulus. Ecce hoc in loco nullus præponitur, nūquid igitur de patre hic non loquitur quid igitur dicemus prophetæ dicenti : Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te? Meum namque & tuum duas personas significat. *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* Quid hoc, dicet fortasse quispiam, seruus de domino testimonium perhibet: Verum quum non solum à seruo testimonio perhibitus sit, sed ad seruum etiam venerit, & cum Iudæis baptizatus, nōne magis & commoueris, & dubitabis : Sed quid perturbari cōmoueri que oportet: Admirare potius ineffabilem dei benignitatem. Quod si quis adhuc in perturbatione dubius persisteret, dic ad illum id quod ad Ioannem dixit: Sine modo sic enim opus est nobis implere omnem iustitiam. Si verò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictum adducet: Ego non ab homine testimonium accipio dicetque, Si hoc non indiget testimonio, quam gratia missus est à deo Ioannes. Respondendum est, non propterea quod ipse testimonio indigeret: prophanum enim id asserere, sed ea quam ipse Ioannes subdit causa. *Ut omnes crederent per illum.* Ipse autem Christus quum dixisset, Ego non ab homine testimonium accipio : ne apud indoctiores sibi ipsi repugnare videretur, quum nunc dicat, Alius de me perhibet testimonium, & scio quia verum est testimonium eius, Ioannem significans, nunc, non ab homine testimonium accipio, mox adiectione eam soluit dubitationem, inquit: Sed hæc dico propter vos, ut salui sitis: quasi dicat, deus ego sum, & dei vnigenitus filius, & supernæ & immortalis substantiæ, nulliusque indigeo testimonio & quanuis nemo hoc profiteretur, nihil propterea natura mea sit minor, nihil deterior, sed cū mortalium salus mihi curæ esset, in hanc descendi humilitatem, ut hominis testimonio me subiicerem. Nam propter Iudæorum imbecillitatem, hoc pacto melius faciliusque fides in eum extendi propagarique poterat. Sicut igitur carnem induit ne si nuda se diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virum qui annuntiaret misit, ut cum familiarem vocem populi audirent, facilius ad credendum adduceretur. Nam quod nihil illo teste indigeret, satis quis nam esset, nuda duntaxat & aperta substantia potuit ostendere, atque ita omnes in ad-

*Mal. 3. a**Mat. 3. d**Infra. 5. f**Ibidem. e*

mirationem conuertere: non tamen id fecit, quoniam, vt
 iam dixi, omnes perdidisset, cū nemo posset in accessam il-
 lius lucis præsentiam tollerare. Propterea, vt dictum est, car
Infra. 5. f nem induit, & vni conseruorum nostrorum de se testimo-
 nium mandauit, quoniam ad salutem nostram omnia ope-
 ratus est, neque suæ duntaxat dignitati, sed auditorum vsui
 facilitatiq̃ue consuluit. Quod ipse quoque his verbis signi-
 ficat: Hæc dico propter vos, vt saluemini. Et Euangelista
 quum de domino locutus dixisset. *Vt testimonium perhi-*
beret, de lumine. addidit, *Vt omnes crederent per illum.* Qua-
 si dicat, ne putes hac causa testificatum venisse Ioannem Ba-
 ptistam, vt fidei ratione aliquid domino adderet, sed vt sui
 homines crederent per ipsum. Quod autem ad hanc tol-
 lendam suspicionem hoc dixerit, ex sequentibus constat,
 addit enim: *Non erat ille lux.* Nam si non huius suspicio-
 nis gratia in hoc institisset, præterisset simpliciter, & potius
 esset eiusdem rei repetitio quā doctrinæ clarior significa-
 tio. Quippe quum dixerit, *Missus est vt testimonium perhi-*
beret de lumine. Prosequitur: *Non erat ille lux.* Neque id
 temere, sed quoniam frequēter apud nos qui testimonium
 perhiberet, maior eo est, de quo perhibetur, & maioris ple-
 runque authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiusmodi
 oriretur suspicio, ab iplo statim principio eam penitus tol-
 lit, ostenditq̃ue & quis perhibuerit, & de quo perhibitum
 sit testimonium, & quæ sit inter eos differentia, & in hoc
 eius incomparabilem enarrat essentiam. Et ita audēter iam
 reliquam aggreditur orationem. Necnon si quid absur-
 dum temerariūmve oriebatur, quo stultorum mentes com-
 moueri potuissent, è medio diligenter sublato, ita omnia
 persequitur, vt facilè iam nullo impedimento doctrinæ
 suæ rationem edoceat. Oremus itaque cum horum sen-
 suum reuelatione, & doctrinæ eius veritate, puram etiam
 vitam nullis his sordibus inquinatam. Siquidem nullus eo-
 rum vsus est, nisi bonis illustrentur operibus. Quanuis e-
 nim fidem firmissimum, quanuis scripturarum sensus habe-
 remus, à vitæ autem patrociniis & deserti essemus, & nudi,
 nihil nos à gehennæ ignibus eriperet, quin perpetua & in-
 extinguiibili flamma consumeremur. Quemadmodum
 enim qui bene operentur, resurgent in vitam æternam: ita
 qui male, in supplicium æternū, quod nullo vnquā fine præ-
 scribitur.

scribitur. Quare omni diligentia, curaque adhibita cōtendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrum accipimus, operum prauitate perdat, sed in hac vita totis viribus Christi sectemur vestigia, cui beatitudini nihil est cōferendum. Atque vitā purē & sanctē viuentes, quæcunque dicta sunt, ad dei gloriam referamus, cui honor simul & vnigenito filio, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEXTA

EX CAP. I.

ERAT lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū. Propterea mihi iā diu dilectissimi filij, paulatim vos per scripturarū pascua ducimus, nec omnia simul diffundimus, vt facili quæ vobis committimus, & custodiatis, & seruetis. Quippe qui ædificādo nondū primis compactis lapidibus, alios super imponūt, iam quassatum & breui ruiturū struūt parietem. Qui autem his firmatis, & calce compactis opus reliquū prosequuntur, tutam & diu duraturam domum ædificant. Huiusmodi & nos architectos ad nostras confirmandas animas imitemur. Et enim nonnunquam veriti sumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamento, aliarum speculationum accessu, cū mens simul omnia assequi nequeat, priora illa offendantur, & pereant. Quid igitur hodie nobis propositum est? *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū.* Si quidem cū superius Ioannem venisse dixisset, vt testimonium perhiberet de lumine, & quod missus fuit: ne quispiam ex testimonij nouitate, de eo qui testimonium perhibiturus est, aliquid suspicionis exoriretur, mentes erexit, & supra omne principium æternam, & nullo fine per scripturam dei prosecutus est essentiam: & quonā pacto filius hoc habere potest, inquis? De deo loquimur, & quonā pacto, interrogas? nōne times? nōne exhorrescis? quod si abs te quispiam quæret, quomodo immortalem vitam, & corpora nostræ habituræ sint animæ: nōne ridicula esset questio: ac si non humani esset ingenij eiusmodi inquirere, sed credere tantum oporteret: neque esset curiosius inuestigandum, quod sufficientem habeat sui demōstrationem, & im-

mensam promittentis potestatem. Nam cum animarum &
 corporum nostrorum conditorem, qui omnem incorpora-
 lem excedit creaturam, sine principio esse asseramus: qua-
 nam ratione id factum sit, efflagitabis? Quisnam hoc in-
 constantissimi esse animi, & insanæ mentis iudicium nega-
 uerit? Audisti: *Et lux vera*. Quid stulto & temere æternam
 hanc vitam humana ratione coniectari, atque inuenire con-
 tendis? Haud fieri potest. Quid scrutaris imperscrutabi-
 lia? Quid circa incomprehensibilia inanem subis laborem?
 Quid inuestigas quæ nulla ratione possunt deprehendi?
 Inquiras quanta potes diligentia solarium radiorum origi-
 nem: non sanè poteris, neque indignaris, neque tuâ inquo-
 fers animo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam
 audax es, & temerarius? Tonitruī filius Ioannes tuba perso-
 nans spiritali nihil aliud quàm quod audierat à spiritu, in-
 uestigauit: tu autem illius gratiæ expers, & penitus vacuus,
 manifestis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis ter-
 minos superare contendis: propterea eo peruenire nun-
 quam poteris. Tale enim diaboli ingenium est, tales insi-
 diæ, ut eos qui nobis constituti sunt fines, transire persua-
 deat, ac si ad longè meliores simus peruenturi: cùm verò
 hac nos spe allexerit, diuina gratia priuauerit, tunc non so-
 lùm nobis nihil amplius præstantiùsve elargitur (quonam
 enim pacto diabolus) sed ne in pristinam quidem condi-
 tionem, ubi tutè & secure commorabimur, reditū permit-
 tit, sed passim trahit errantes, cùm non habeant ubi possint
 consistere. His fraudibus primùm è paradiso hominem ex-
 pulit. Maioris nanque cognitionis & gloriæ spe allectum,
 ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & non
 modo eum deo similem, ut pollicitus erat non reddidit, sed
 sub mortis ditionem compulit. Non modo nihil amplius
 à ligni fructu affecutus est, sed ne cognitionem quidem,
 quam prius habuerat, retinuit, cum multa se cogniturū spe-
 raret: tum primum erubuit, cùm se nudū abscondit, cùm an-
 tea nullo fuisset pudore confusus. Cùm enim se nudum &
 vestibis carentem cognouit, & tristitia & dolore cõtabit:
 quod ne nobis accidat, conditori nostro deo pareamus, &
 eius præcepta omni diligentia obseruemus. Neque præter-
 ea quicquam inuestigemus curiosius, ne accepta beneficia
 amittamus. Quemadmodum hi qui cum sempiternæ vitæ
 principium

Marc. 3. c

Gen. 3. a

principum inuenire contēderint, etiam quæ assequi licue-
rat, amiserūt: neque tamē quæ sita assecuti sunt, cū minimē
potuerint, & à verāvni geniti fide deciderint. Nos vero nul-
lo pacto velimus perpetuos quos nobis patres nostri posue-
runt terminos præterire, sed omni tempore spiritus sancti
legibus pareamus: & cum audierimus, Erat lux vera, non
ulterius inquirendo, quod inueniri nō potest, persistamus.
Nam si genitus esset vt homo, necessario differentiam ali-
quam esse inter genitorē genitūque oportuisset: cū verò
ineffabili ratione, & vt eū decet, genitus sit meritō & ante
& post, quæ patriculæ temporis indicia sunt, in eum cadere
nequeunt. Nam filius seculorū omnium est conditor. Ergo
non pater, inquit, est, sed frater. Quænam hæc necessitas: si
patrē, filiūque aliunde ortos diceremus, id sane sequeretur:
sin hanc negamus impietate, & patrem quidē sine prin-
cipio esse, neque ex alio genitum, filium autem sine prin-
cipio genitum, tamen ex patre & sentiamus, & profiteamur:
quid nos tam impiam cogit inducere necessitate? nihil pro-
fecto, splendor est, splendor autem cum natura simul cuius
est splendor intelligitur. Præterea Paulus filiū splendorē ap-
pellauit, vt nullam suspicareris patris & filij differentiam.
Quod autem à superiori exemplo sequitur, absurde à stul-
tis motam obiectionem tollit. Non enim ex splendoris,
inquit, appellatione propria ipsum priuari persona existi-
mabis, hoc impium est, & Sabellianorū Marcellianorū-
que infania, qua nos abiecta, in propria esse filium persona
dicimus. Idcirco cum splendorem ipsum appellasset, ad-
didit figuratū esse substantiæ eius, quo propriam eius per-
sonam ostenderet, & eius esse substantiæ cuius est figura.
Non enim satis est vno, vt iam dixi, verbo dei doctrinam
hominibus ostendere, sed multa ex singulis collecta, quæ
huic accommodentur materiæ eligamus, si poterimus de
diuina gloria digne loqui: digne autem dico, quantum in
nostris viribus est. Quod si quis dei respectu digne se ver-
ba facturum arbitraretur, contenderetque ita se deum in-
telligere, vt ipse se ipsum nouit, is maxime deum ignorat.
Cum igitur hæc aperte videamus dilectissimi, summo no-
bis studio insistendum est in iis quæ nobis verbi ministri, &
qui certò id cōspicati sunt, tradiderunt, & nihil vltius cō-
tendamus. Duo nanque mala & quidem graua, hoc mor-

*Vestigium
patris insi-
stendum.*

Hebre. I. 6

*Sabellia-
norum, &
Marcellia-
norum hæ-
resis.*

bo laborantes circunueniunt. Primum quod dum in his frustra inquirendo laborant, miseri fiunt, cum ea inuenire nequeant. Alterum quod deū irritant, cum constitutos ab ipso terminos excedere conentur: quod quātopere deum ad iram prouocet, cum planē omnibus cōstet, in præsentia o-

Esa. 66 a corroboret, eius sermones formidemus, quoniā, inquit: Ad quem aspiciam, nisi ad humilem, & quietum, & metuētem sermones meos? Hac igitur pernicioſa inquirendi cura abiecta, nostra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quæ perperam & iniquē egimus, compungamur: & summa cum diligentia quicquid superiori tēpore ausi sumus, quicquid malignē commisimus, animo repetamus, atque abiciamus. Ad quod multas nobis deus vias aperuit. Primū enim errata tua in deum confiteare, vt iustificeris. Et iterum: Dixi

Psal. 31. b pronuntiabo aduersum me iniquitatem meam domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequens eorum memoria & accusatio. Est & alia operosior, vt nemini qui nos offendit succenseamus, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mandemus.

Danie. 4. Vis & tertiam? audi Danielelem: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad deum, cum puritate perseuerantia quæ non paruam nobis affert consolationem, & à peccatis nos abluit: ieiunium ad hæc cum proximi charitate maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguit aqua, & eleemosynis purgātur peccata. Decursis igitur his viis omnibus, & repetitis, in iisdem assiduē perseueremus: hoc pacto non modò præterita abluemus peccata, sed in posterum maximum consequemur emolumentum. Quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem, vt nos in vitæ desidiā, vel in exitialem aliquem affectum pelliceat. Præterea neque insanas disputationes, neque noxias inducet controuersias, vt ei moris est, cum ociosos nos & oscitantes nullāque quomodo ad virtutis viam dirigamur sollicitudinem habere conspiciatur. Hunc nō eius insidiis aditum obstruamus, vigilemus: sobrij sim⁹, vt in hac breui vita paruo labore

labore perpetua in externo illo seculo bona nobis comparemus gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & eum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEPTIMA.

EX CAP. I.

*R*AT lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Nihil prohibet quin hodierna die eadem verba repetamus, cum hesternæ propter opinionum expositionem, omnia complecti non potuerimus. Vbi sunt hi, qui ipsum verum deum negant? Ecce hic lux vera appellatur, alibi ipsa veritas & vita, sed cum in eum locum venerimus, apertius explicabimus. In præsentia autem necessarium est id charitati vestræ exponere. Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quonam pacto tot homines sine lumine permanent? Neque enim omnes Christum cognoscunt, quomodo ergo illuminat omnem hominem? Illuminat profectò, quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis conuiuentibus ad huius lucis radios aciem dirigere noluerint, non ex luminis natura, in tenebris perstiterunt: sed malicia sua qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam si gratia in omnes diffusa est, non Iudæum, non Græcum, non Barbarum, non Scytham, non liberum, non seruum, non virum, non mulierem, non senem, non iuuenem effugit aut dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore aduocat. Qui autem eius munere frui negligunt, hanc suam cæcitatem æquo librent examine. Quam enim omnibus aditus pereat, & à nemine prohibeatur, perditionis quidam & nequam homines propria dumtaxat malitia ingredi recusant. In mundo erat, sed non tanquam mundo æqualis, idcirco addidit. Et mundus per ipsum factus est, quibus verbis iterum te ad æternam vnigeniti reducit essentiam. Qui enim audit hunc mundum esse opus, nisi penitus insanat, nisi inimicus gloriæ dei, atque hostis sit, omnino velit nolit ante opera sua eorum conditorem fuisse cõfiteatur necesse est. Quocirca magis magisque indies admiratus sum Pauli Samosatensis insaniam, quo vultu tam manifestè audeat re-

Paulus Samosatensis.

pugnare veritati, sed ipsum sponte sua in errorem præcipi-
 tem dare. Non enim ignoratione, sed consulto errauit, nō
 secus ac Iudæi. Nam quemadmodum hi hominum gratia,
 fidei firmitudinem prodiderunt, & Christum vnigenitum
 & dei filium intelligentes, principum tamen gratia fateri
 noluerunt, ne è synagoga eiicerentur: ita & illum vt mulie-
 ri cuidam rem gratam faceret, salutem suam inquit con-
 templissē. Graue profecto & molestum quiddam est inanis
 gloriæ vis, quæ facile etiam sapientum oculos possit per-
 stringere, nisi temperetur, & si ambitio hoc potest, longe
 magis hic qui ea violentior est affectus. Idcirco ad Iudæos
 Christus: *Quomodo, inquit, potestis credere, qui gloriam*
ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est non
quæritis? Et mundus eum non cognouit. Hoc loco mun-
 dum, peccantium multitudinem, & terrenis rebus deditam
 stultumque & abiectum, & omnibus obnoxium perturba-
 tionibus vulgus appellat. Nam dei amici & venerabiles il-
 li viri, etiam ante Christi incarnationem ipsum cognoue-
 runt, & patriarcham eius præuidisse aduentum ipse Chri-
 stus nominatim testatur. Abraham pater vester exultauit,
 vt videret diem meum, vidit, & gauisus est. Et quod Dauid
 Iudæos arguens, inquit. *Quomodo Dauid in spiritu domi-*
num ipsum vocat, dicens: Dicit dominus domino meo, sede
à dextris meis? Et frequenter in eos inuectus, Mosi memi-
nit: & quod reliqui prophetae eandem habuissent cognitio-
nem, apostolus Petrus, omnes prophetas à Samuele cognou-
isse eum, & eum, & eius aduentum multo ante tempore
dixisse, his verbis attestatur: Et omnes prophetae à Samue-
le, & deinceps qui locuti sunt, annunciauerunt dies istos. Ia-
cob autem & patri quemadmodum auo & apparuit deus,
& locutus est, multa & magna eis se daturum bona pollici-
tus, quæ quidem re executus est. Ad hæc obiecerit quispiam
Quo igitur pacto multi prophetae cupierunt videre quæ
videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non au-
dierunt? Nunquid non fuerunt eius cognitionis participes?
Fuerunt sanè. Quod hac eadem particula, ex qua nonnulli
ea cognitione priuatos fuisse prophetas arbitrati sunt, ma-
nifestum facere contentabimus. Multi, inquit, cupierunt
videre quæ vos videtis: nouerunt ergo ipsum ad nos ven-
turum, & quæ fecit, facturum. Nisi enim nouissent, nullo
 pacto

*Infra. 5.8**Ioan. 8.8**Mat. 22. a*
& Psal.
*109. a**Act. 3. d**Luc. 10. d*

paſto videndi flagraſſet deſiderio. Nemo enim quod ignorat, capere poteſt. Nouerunt igitur ipſum dei filium ad humanum genus deſcenſurum. Sed quænam ſunt quæ neque viderunt, neque audierunt? ea quæ nunc vos & videtis & auditis. ſiquidem & vocem eius illi audierunt, & ipſum viderunt, non tamen in carne, neque cum hominibus conuerſantem, neque nobiſcum tam familiariter liberèque loquentem. Quod ſignificauit cum non ſimpliciter dixit cupierunt videre me, ſed quæ vos videtis, neque audire me, ſed quæ vos auditis. Itaque licet non ipſius aduentum in carne conſpicati ſunt, viderunt tamen ipſum futurum, quem cupiebant, & in quem credebant. Cæterum cum nos gentiles accuſant, & hiſ verbis percontantur: Quid ſuperiori illo tempore, cum pondum humanum genus aſpiceret, faciebat Chriſtus? Quid tandem finem ipſum expectauit, vt noſtræ ſaluti conſuleret, cum tandiu nos neglixerit? Reſpondebitur, quod ante id tempus in mûdo erat, & operat ſua ſumma curabat prouidentia, neque à venerabilibus illis & ſanctis viris ignorabatur. Si verò quod non omnes eum tunc temporis, ſed bonis tantum, & virtute præditi, & ſanctimonia cognouerunt, idcirco incognitum dixeris; hac etiam ratione nunc incognitum dixerimus, cum non ab omnibus cognoscatur. Sed quemadmodum in præſentia, nemo eorum gratia qui deum ignorant, cognoscentibus non crederet, ita neque de ſuperioribus illis temporibus dubitandum eſt. Multis enim, & vt rectius dicam, claris illis & præſtantibus viris cognitus eſt. Quod ſi quis percontaretur, quamobrem non omnes ei tunc crediderunt neque ſeruierunt, ſed iuſti dûtaxat: eum ruruſ interrogabo, quid hoc etiã tempore non omnes eum cognoscunt? Et quid de Chriſto loquimur? cur ipſius patris non omnes, neque nunc, neque antiquitus habuerunt cognitionem? Verum alij omnia ſonte ſua fieri aiunt, alij dæmonibus vniuerſi orbis prouidentiam permittunt. Sunt qui alium præter hunc deum effingant, non nulli oppoſitam potèſtatem deum impiè aſſeuerant, & leges eius mali cuiuſdã dæmonis arbitrantur, Quid ergo hac nos cauſa deum eſſe negabimus, quoniam nōnulli ipſum negant, & malū ipſum eſſe proſitebimur, quoniam malum impiè autumant? Mitte, quæſo, ſulticiam, & vltima te inſania liberum redde. Nam ſi ſtultorum iudicio ad no-

stras mentes doctrina informandas duceremus, nihil esset reliqui, quin eadem similiter comprehenderemur insania. Nemo solem dixerit oculis noxium, eo quod nonnulli visu sunt hebetiori, sed quam accommodatissimum, & ex acutè intuentibus eius vtilitas iudicatur, Neque mel quispiam amarum gustu iudicauerit, quoniam tale ægrotantibus videatur. Deum autem ex infirmorum & ignorantium iudicio vel non esse vel malum esse, aliquando rebus humanis providere, aliquando eas negligere opinari, non sani hominis, sed insani potius, & ultimo furore percito meritò diximus: Et mundus eum nō cognouit, inquit, sed hi quibus mūdus dignus non erat, eum cognouerūt: & causam ignorantis inseruit. Non enim simpliciter, inquit, Nemo eum cognouit: sed, mundus eum non cognouit: hoc est qui tantum mundo inhærent, qui mundo innituntur, qui terrena duntaxat sapiunt: sic etiam Christus eos appellare consuevit. Pater sancte, inquit, & mūdus te non cognouit. Neque filium tantum, sed & patrē mundus ignorauit, quemadmodum diximus. Nihil etenim adeo mentem perturbat, quam secularibus his rebus inhærere. Cum igitur hæc nobis luce clarius pateant, huius mundi illecebras, carnaliæque, & terrena totis viribus abiiciamus. Neque enim in parua re, & nullius momenti, sed in maximo bonorum detrimentum accipimus, siquidem nullo pacto fieri potest, ut qui omnia ad præsentis vitæ voluptatem refert, is cœlestibus bonis fruatur: sed necessarium est, qui terrenis rebus inhiat, à cœlestibus decadat. Non potestis, inquit, deo seruire, & mammonæ: vnum teneamus, alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipsa rerū clamat experientia. Quippe qui pecuniarū derident cupiditatē, hi maximè sunt qui dei flagrant desiderio: ac contrà qui illas præcipuè admittantur, hi maximè sunt qui in deum amorē habēt remissiorem. Animus enim qui pecuniarum cupiditate distrahitur, non facile ab his abstinet, quæ deum ad iram prouocāt: ut pote qui alterius seruus sit domini, omnia ipsi contra diuinas leges præcipientis. Sobrij igitur sitis aliquando, & excitemini, & cui nostrū debeamus seruitium, intelligamus: eiúsque dūtaxat regnum desideremus, clamemus, præterita desileamus tempora, quibus mammonæ seruiuimus cuius graui & intollerabili iugo abiecto, Christi iugū & leue & facile subeamus. Nihil enim

eorum

Inf. 17. d

Luc. 16. c

eorum quæ mammona, nobis Christus præcipit: siquidem illud omnium inimicitias, hic contra omnium amorem, omnibus salutem dicere. Illud nos luto & terræ affigens, neque enim aliud aurum est, ne coctu quidem vel minimum respirare non sinit: hic nos inani & superuacanea cura liberat: iubetque ut in cælo thesauros sine cuiusquam iniuria, propria iustitia recondamus. Illud post innumeros sudores atque misérias, neque nobis adesse, neque auxiliũ in necessitatibus præstare potest, quãuis multa & grauiã perpessimus, ut eius legibus pareamus, imò vehementiori afficit supplicio: hic & si nobis amaritudinis calicẽ promittat, nunquam tamen nos sine mercede dimittit, sed incredibili liberalitate nos donat. Nõne summæ profectò dementiæ est tam leue, tam gratum imperium, & tantis redundans bonis, ut ingrato & scẽdissimo seruias tyranno, contẽnere: quum nihil neque in hac, neque in æterna illa vita his qui ipsi parèt & seruiunt, afferre possit vtilitatis? Neque id solum graue est, & molestum quod nullum laborum præmium reddat verum quod innumeris sibi obsequentes, ut iam diximus, malis accumulat: plurimi enim ex his qui illic cruciãtur, eo quod pecuniis seruiuerunt, earũque cupiditati indigentibus nihil erogarunt, pœnas luunt. Quod ne nobis accadat, dispergamus, demus pauperibus & noxis huius vitæ curis, solitudinibus, & eo quod illic nobis impendit, supplicio animo liberemus, & pro terrenis pecuniis iustitiã cælo recondamus: perpetuos colligamus thesauros, qui vna in cælum nobiscum euadere, & prosilire, & nobis periclitãtibus præsto adesse, & iudicem conciliare possint: quem si nobis propiciũ, ut optamus, & in hac vita, & in die illa habuerimus, fidenter his bonis fruemur, quæ in cœlis diligẽtibus se preparauit: quæ vtinam omnes consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIII.

EXCAP. I.

N propria venit, & sui eum non receperunt. Si priorum meministis sermonum fratres dilectissimi, fidentius iam quæ sequuntur super eis magno cum emolumento ædificabimus: sic enim & vos melius edoceri poteritis, & no

bis multo opus erit labore, quā ex discendi cupiditate acutius inspiciendi via pateat. Qui enim id quod accepit, amittit: semper indigeat, oportet, nec vllō vnquā tēpore quicquam consequetur: qui verò accepta custodit, & his indies aliquid superaddit, ex discipulo quamprimū magister proculdubio euadet, non modo sibi, sed omnibus vtilis. Huiusmodi ego hanc omnem concionem futurum expecto, hoc ex incredibili vestro audiendi desiderio, & mira attentione cōiectatus. Agite ergo tanquam sub certa & tuta custodia in animis vestris Christi thesaurum deponamus: & quæ nobis hodie præposita sunt, ea quantum nobis spiritus sancti gratia suppeditabit, explicemus. Dixerat euangelista: Et mundus eum non cognouit: quod de superioribus illis tēporibus loquutus est, non immeritò iam ad prædicationis tempora descendit, atque in propria venit, & sui eum non receperunt. Suos hoc in loco Iudæos appellat, tāquam populum potentem, & sub quo omnes ferme homines comprehenderentur. Et quemadmodum superius multitudinis amentiam admiratus, & de communi natura erubescens, inquit, quod mundus per ipsum factus est, nec tamen conditorem suum cognouit: ita in hoc iterum loco Iudæorum multitudinis ægrè ferens perfidiam in grauiorem prorumpit accusationem: inquit enim, Et sui eum non receperunt. Quum ad eos venisset: Nec Ioannes solū, sed prophetæ quoque, & deinceps Paulus hoc idē conquesti sunt: & quot prophetæ ex persona Christi clamauerunt: populus quem ego nō cognoui: seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Et iterum: Quibus non est narratum de eo, videbunt: & qui non audierunt, contemplati sunt, & inuentus sum à non quærentibus me. Palam appariui his qui me non interrogabant: Paulus autem ad Romanos: Quid ergo, inquit? quod quærebat Israël: hoc non est consecutus, electio autem cōsecuta est. Et iterum, Quid ergo dicemus? quod gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam? Iustitiam autem quæ ex fide est: Israël verò sectans legem iustitiæ, in legem iustitiæ nō peruenit. Et sanè plurima admiratione dignum est, quo pacto, qui in prophetarum libris educati, Moysen & reliquos deinceps prophetas singulis diebus plurima de Christi aduentu locutos

Psal. 17. 3
Esa. 5. d

Rom. 11. a
Ibid. 9. 3

tu locutos audierant : præterea Christum signa & miracula quotidie facientem, & secum duntaxat versatū viderant, neque sumentem adhuc discipulos, vt in gētes dispergerentur, & in Samaritanorum ciuitatem ingrederentur, neque ipsum eas ingressum, sed vbique asserētem missum se ad oues quæ perierant de domo Israël: tum cum signa viderent, prophetas frequenter audirent, quotidie ab ipso admonebantur, tam surdi penitus, & cæci perstiterunt, vt nihil eos ad Christi fidem posset adducere. Gētiles autem nihil eiusmodi viderant, nullos de deo sermones, ne in somnis quidem acceperant, sed in insanientium fabulis versati, (hæc enim gentilium philosophia est) ac poetarum deliramenta euoluentes, lignis & lapidibus affixi incubuerant, neque doctrinæ, neque vitæ gratia quicquam vtile, bonūve cōspiciabantur. Eorum nanque vita quàm porcina immundior erat, & scelestior. Et quid ita non esset? quum viderent deos suos in omnibus flagitiis, sceleribúsque delectari, & verbis quidem obscœniis, rebus autē obscœnioribus coli, quibus & festum diem, & cultum ipsis se exhibere arbitrabantur, præterea nephandis etiam puerorum cœdibus venerari: mirum si in his illos imitabantur? Hi tamen quū in imum malitiæ pelagus demersi essent, repente tanquā machina quadam ad superna impulsī ab ipso cœlo clari apparuerunt. Quonam pacto hoc factum est, audi Paulū. Etenim beatus ille est, qui hæc diligenter inquirat, neque cessat quo vsque eorum causas inuenerit, & in omnes diffugerit. Quæ igitur est causā? & quamobrem Iudæi tam obstinatē induruerunt? Audi, inquam, illum, cui ministeriū hoc creditum est, & qui hæc aperit, hæc multitudinis soluens dubitationem. Ignorātes, inquit, iustitiam dei, & quærentes propriam iustitiam statuere, iustitiæ dei non sunt subiecti, propterea ita induruerunt. Et iterum hoc idem aliter interpretatus, ait: Quid ergo quod gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderūt iustitiam: iustitiā autem quæ est ex fidei Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit? Dic quare? Quia non ex fide offenderant enim in lapidem offensionis: hoc est, diffidētia eis horum malorum fuit causā, quam stultitia peperit. Quum enim antiquitus quam Gentiles & legem, & dei cognitionem, & alia quæ Paulus commemorat amplius & perfectius Iudæi habuissent, inde

Rom. 10. c

Rom. 9. g

post Christi aduentū eodem honore, & hos illōsque ex fide
 vocatos viderent, nihilque circumcisionis gratia fidē se Gē-
 tibus superiores, stultitia sua in inuidiam exarserunt, & in-
 effabilem, immensamque domini nō tulerunt benignitatē,
 quod nulla alia causa quā ex superbia, & prauitate sua eis
 accidit. Quid enim omnium stultissimi ob humanitatē, cle-
 mentiāque in alios collatam offendimini? Nunquid vestra
 bona aliorum cōmunicatione minuebantur? Sed cæca pro-
 fecto malitia est, quæ nihil opportunū, nihil vtile intelli-
 gere potest, sed quāprimum omniū obliuiscitur. Offensi ita-
 que quod socios eiusdem habituri essent familiaritatis, cō-
 tra se ensem strinxerunt, & longe à se diuinam abiecerunt
 benignitatem. Nec immerito: Amice enim, inquit, non ti-
 bi facio iniuriam: volo etiam & huic nouissimo dare sicut
 & tibi. Imò neque digni sunt hi, quibus ita respondeatur.
 Ille enim etsi ægrè ferebat, narrare tamen poterat totius
 diē labores, ærūmnas, æstus, sudores: hi autem quid affer-
 re potuissent, nisi desidiam, luxuriam, iniuriam, vitia, quæ
 semper omnes propheta suis prosequuti sunt accusationi-
 bus, quibus non minus quā gentes deum offenderunt?
 Quod Paulus his verbis significauit: Non enim est distin-
 ctio Iudæi & Græci: omnes enim peccauerunt, & egēt glo-
 ria dei, iustificati gratis per gratiā ipsius, in qua epistola &
 vtiliter admodum, & scite disputat. Cæterum superius gra-
 uiori eos supplicio dignos ostendit. Quicumque enim in le-
 ge peccauerunt, per legem iudicabuntur, hoc est grauius:
 quippe qui cum natura etiam legem habent, quæ eos accu-
 sat, neque hac tantum causā, sed quod fuerunt apud gentes
 authores vt deo malediceretur. Nomen meum, inquit, per
 vos blasphematur inter gētes. Cū igitur hoc maxime eos
 offenderet, etenim ex circumcisione credentibus nouum &
 admirabile videbatur: ideo Petrus accusabant cū ad ip-
 sos à Cæsarea rediret, quod ad homines habentes præpu-
 tium diuertisset, & cum his comedisset. Qui cum dei intel-
 lexisent dispensationem, rursus admirabantur, quomodo
 inter gentes donū spiritus sancti diffusum esset, & stupore
 quodam nunquam tam inopinatam rem se expectasse signi-
 ficabant: hoc cum intelligeret Paulus maxime eos tangere,
 in eo immoratur, vt eorum tam inflatam contundat super-
 biam: & quonā pacto hoc faciat: vide cū de gentibus dispu-
 tauerit,

*Matt. 20.**b**Roma. 3. d**et 10. c**Ibidē 2. b**Esa. 52. b**Rom. 2. d**Galat. 2. c*

rauerit, ostenderitque nullam eas habere excusationem, neque salutis spem, & accurate eorum peruersam doctrinam, & immundam vitam accusauerit, ad Iudæos sermonē vertit, inde à propheta omnibus collectis, quibus ille asserit scelestos quosdam & dolosos, & subdolos, & quasi omnes simul inutiles factos, & neminem deum requirere, & declinasse omnes, & alia huiusmodi, addidit. Scimus autem quoniam quæcūque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundis deo. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Quid te effers Iudææ? Quid superbis? etenim os tuum obstrusum est, & tua periit audacia, & cum omni mundo etiam tu factus es subditus, nec seuerus, ac cæteri omnes ut gratis iustificeris indiges. Oportebat si benignus erat & rectus, & debitā habebas in deo fiduciam, non hoc pacto his qui consecuturi erant, & misericordiam & salutem pro humanitate inuidere. Maxime enim prauitatis est, ut aliorum commoda iniquo animo quis ferat, præcipue si nullo suo detrimento id fiat. Nam si aliorum salus tuis commodis officeret, esset fortasse dolori tuo indulgendum, quanquam neque hoc sapientem deceat. Quod si neque proximis damno aliquid tibi lucri, neque felicitàte detrimenti prouenit, quāobrem torqueris si quis gratis salutem assequitur? Oportebat sane, ut dixi, si bonis, si probatis esses moribus, quæ gratis gentibus salus elegerita sit, eam minime iniquo animo ferre. Quum autem domino eiusdem sis reus criminis, eūque offenderis, alienis commodis doles & superbis, tanquam tibi soli sit obnoxius cui gratiam largiatur, hoc profecto non inuidiæ tantum, sed vltimæ dementiæ est, & quantumuis grauissimis dignum suppliciis. Superbiam namque malorum omnium in te plantasti radicem. Idcirco sapiens principium eam peccati, hoc est radicem, fontemque & matrem appellauit, per hanc primus homo à tanta illa paradisi sede deiectus est, per hanc qui eum decipit diabolus à tantæ dignitatis fastigio decidit. Quare cum versutus ipse, atque scelestus huius peccati naturam vimque intelligat, quod ex ipso etiam cælo possit creaturam deicere, hanc viam aggressus est. Quum Adam è tanta gloria deturbauit, quippe cum deo similem eum futurum polliceretur, superbia exulit, & ad ima præcipitem deuoluit.

*Psal. 5. c**Eccl. 13. a**Roma. 3. b**Ibidem. c**Ecc. 10. b**Esa. 41 d**Gen. 3. a. b*

Nihil enim tam alienum à diuino amore hominē reddit. Nihil tam facile in gehennam intrudit, quā superbix infania, sub qua omnis nostra vita immunda est, quanuis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemosyna, quanuis omni denique virtute præstemus. Immundus, inquit, apud deum omnis superbus. Coerceamus ergo hanc animi elationem, hunc fastum penitus tollamus, si mundi esse, & eo quod diabolo paratum est supplicio volumus liberari. Superbus enim eodem quo diabolus cruciatus damnatur: audi Paulum, non neophytum: ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium? quem in laqueum? In ipsam damnationem, & in ipsum supplicium. Quonam igitur pacto hoc euitare discrimen poteris? si tecum eius naturam, multitudinem scelerum, tormentorum magnitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatēque, nihil à sæno differentem, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæc frequenter animo infederiat cogitationes, & eorum qui rectē vixerint: memineris: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem vllam causam qua nos oppugnet, inuenerit. Bonus autem & mitissimus humilium deus, ipse & vobis & nobis cor contritum præbeat & humiliatum, sic enim & hæc & alia bona opera de nobis extare poterunt, ad gloriam domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA IX. EX CAP. I.

IN propria venit, & sui eum non receperunt. Clementissimus & benignissimus deus, dilectissimi, omnia & facit & molitur, vt nos ad sectandas virtutes illuminet, & vnumquemque bonum esse vult, neminem tamen cogit. Suadet autem, vt rectē faciamus, quicumque ipsi assentiuntur, & allicit, & trahit. Propterea cum veniret in mundum, alij eum receperūt, alij neglexerunt. Nullum enim seruorum deus vult inuitum, nullum coactum, sed eos tantum, qui sponte sua ipsum optant, ipsum amplectuntur, & gratiam se ei seruitutis habere intelligunt. Homines enim, vtpote quibus necessario seruorum opera & seruitio opus est, improbos & dicto non audientes seruos possessionis iure coercent.

Deus

Deus autem cum sibi ipsi sufficiat, & nullus indigeat, nostræ duntaxat salutis gratia omnia operatur, nosque ipsos nostri arbitrij & iuris esse libere permittit. Idcirco cogit neminem, ad nostram tantummodo spectat utilitatem. Quod si nolentes ad seruiendum traheret, non secus eis deberet, ac si nullum præstitissent seruitium. Quanam igitur causa, dicet quispiam, qui ipsi parere nolunt, supplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui præcepta transgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & suasionibus suis non adducantur, curam habet: & quum bonus benignusque sit, nec resiliens missos facit, neque fugientes negligit. Quam ob rem cum priorem, hoc est, beneficij viam contemnamus, nullisque aut suasionibus, aut præmiis obaudire velimus, alteram pænæ scilicet & supplicij aggrediatur, amarissimam quidem, maximè tamen necessariam: priore enim contempta, necessario secunda agendum est. Nam & legum latrones multis & gratibus contra errantes supplicis animaduenterunt, non tamen eos propterea aspernamur, sed longè magis sanctionum illarum gratia veneramur: quia nulla nostra re indigentes, vel potius nescij qui futuri sint, qui ex ipsorum legibus fructum sint percepturi, tamen vitæ nostræ curam habuerunt, eosque qui honeste & probe viuunt, laudibus: qui male & perperam supplicio prosequuntur, & à sceleribus arcent, ac si humanam offendant societatem. Quod si hos & diligimus, & admiramur, nonne longè maius deus ob immensam nostri curam amore nobis complectendus est? Etenim maxima & illorum, & huius erga nos prouidentiae differentia est. Ineffabiles profecto, & quæ omnem excedunt cogitationem diuinæ bonitatis diuitiæ sunt. Considera quæso. *In propria venit*, non suæ necessitatis gratia: sufficiens enim est, ut dixi, per se diuinitas, sed suorum utilitatem: neque tamen sui eum receperunt, neque eum tantum expulerunt, verumetiam extra vineam ciectum occiderunt. Non tamen dei benignitas eos à pœnitentia exclusit, sed benignum, tam facilem se eis exhibuit, ut modo velint post tam iniquitatem omnia abluere & delere peccata, per fidem possint, & tanquam nihil vnquam sceleris commisissent, amicis annumerari. Quod autè non falso, neque inanis spei gratia hæc loquamur ex Apostolo Paulo planissime constat, qui cū Chri-

Mat. 21. d

Act. 7. b. stum post eius mortem persecutus esset, & eius testem Ste-
 phanum multitudinis manibus tradidisset, quum primum
 pœnituit, & errata cognouit, atque reprehendit: nec non ei
 quem tantopere persecutus erat, se subiecit, & paruit, inter
 primarios & familiarissimos in prædicatorem & magistrū
 vniuersi orbis assumptus est, cū paulo ante blasphemus fue-
 rit, persecutor, contumeliosus: vt ipse de dei salute benigni-
 tateque exultans, nullo rubore testatur, sed literis tanquam
 monumento cuidam quæ superiori tempore temerè com-
 miserat, mandauit: melius ratus pristinam vitam suam ab
 omnibus accusari, diuini muneris magnitudinem ostenden-
 do, quàm si ineffabilem dei benignitatem veritus, errorem
 suum palam gentibus facere tacuisset. Propterea aliquoties
 persecutiones, insidias, bella, quæ in ecclesia molitus est, me-
 minit, & nunc quidem: Non sum dignus vocari Aposto-
 lus, inquit, eo quod persecutus sum ecclesiam dei: nūc quod
 venit Iesus, vt saluos faceret peccatores, quorum primus
 I. Tim. I. ego sum: Et iterum: Audistis meam conuersationem ali-
 c. d. quando in Iudaismo, quod maximè persequutus sum eccle-
 I. Co. 15. b. siam dei, & expugnabam illam. Tanquā enim vicem Chri-
 sto redderet patientiæ quam ipse in se habuerat, ita prom-
 ptè & ingenuè, quantopere à principio Christū oppugna-
 uerit, & quo pacto hostis & inimicus sit salutem consequu-
 tus, profitetur, ex quo bonā etiam spem desperantibus præ-
 bet. Nam propterea, inquit se misericordiam à Christo cō-
 Cal. 1. c. secutum, vt & patientia, & immensæ bonitatis eius diuitiæ
 in ipso primū ostenderetur ad informandum eos qui credi-
 turi erant in illum in vitam æternam. Grauiora enim com-
 missa erant, quàm quæ venia digna essent, quæ quidē euan-
 gelista ostendens, inquit: *In propria venit, & sui cum non re-
 ceperunt.* Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præ-
 sens est? Quem locum aduentu suo vacuum reddidit, qui
 omnia manu comprehendit, omnia sustinet? Locum qui-
 dem illum. Quomodo descensu suo ad nos id fecit? Quo-
 niam etsi in mundo erat, adesse tamen non videbatur, cum
 adhuc non cognosceretur: post autem seipsum ostendit,
 quum nostram carnem induere dignatus est, & hanc eius
 apparitionem & descensum aduentum appellat. Admira-
 tione profecto dignum, vt discipulus in magistri sui contu-
 meliis commemorandis non erubescat, sed apertè omnia
 literis

literis mandet. Etenim non paruum veritatis argumētum. Nam quem pudet, gratia accipientium, nō facientium contumeliam pudere oportet. At hic post tātam iniuriam magis etiam claruit, quum adeo hominibus contumeliosis consuluerit. Illi autem iniqui & scelesti omni iudicio apparuerunt, quum tam beneficium, tam liberalem tanquam inimicum, atque hostem expellerent. Neque in hoc tantum sibiipfis obfuerunt, sed quod non assecuti sunt, quæ essent, si eum recepissent. *Quotquot autē receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Quid non dicis nobis Ioannes eorum etiam supplicium, qui eum nō receperunt, sed tātum quod sui erant, & in propria veniens, à suis minimè receptus est? quod autem ex hoc eis supplicium maneat, silentio præteriisti. Ita enim maiorem in modum eos petterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Quānā igitur gratia id subticuisti? Et quodnā maius supplicium esse posset, quā si in eorū ponatur arbitrio filius dei fieri, & nolint, sed sponte sua, tanta se nobilitate tanto honore indignos efficiant? Verum enim vero non in hac duntaxat vita cruciabuntur, quum nihil acceperint, sed in ignem damnabuntur perpetuum, ut insequentibus patebit. Hoc autem in loco, eum recipientium immensa bona breui enarrat. *Quotquot autem receperunt eum (inquit) dedit eis potestatem filios dei fieri.* Siue serui sint siue liberi, siue Græci siue Barbari, siue sapientes siue insipientes, siue viri siue mulieres, siue pueri siue senes, siue nobiles siue ignobiles, siue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati: omnes, inquit, eodē dignati sunt honore. Fides enim & spiritus sancti gratia mortalium omnium diuersitatem cōprehendens, in vnā redigit formā & vno regio caractere imprimit. Quid hac humaniti pars? Rex eodem quo nos luto formatus est. Serui eandem cum rege naturam communicant, & nonnunquam melioribus prædiri sunt moribus. Nō dignatur rex in exercitum suum ad scribere, qui seruili sunt conditioni. Vnigenitus autem dei filius neque publicanos, neque magnos, neque seruos, & his etiam despiciatioribus, & pauperiores homines nonnullos etiam manco, distorto & sordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tanta fidei vis, tantæ gratiæ exuberantia, & quemadmodum ignis si metallorum terram attigerit, eam quam primum

aurum reddit: sic & longe magis pro luteis aureos eos baptisma facit, quos abluerit, quum spiritus sanctus tanquam ignis illa ipsa hora animos nostros ingrediatur, & terrena ab sumpta similitudine cœlestem illam nouam & claram tanquam ex fornace fulgentem referat. Et cur non dixit. Fecit eos filios dei fieri? Vt ostenderet multa nobis opus esse diligentia, vt adoptioni nobis per baptisma impressam imaginem, puram seruemus atque intactam. Præterea quod nemo hanc nobis potest auferre potestatem, nisi primùm nobis ipsis abstulerimus, si enim qui ab hominibus auctoritatem aliquam accipiunt, tantum fere possunt, quantum qui dederint: longe magis nos qui hunc à deo honorem assecuti sumus, si nihil hac indignum fecerimus potestate, omnium erimus potentissimi: quum qui hoc nos honore dignatur, inter omnes maximus sit & præstantissimus. Accedit ad hoc quod per eam particulam, gratiam non temere, neque sine labore nostro in nos infundi significatur, sed quum ipsi volumus, tum eam inquirimus. In nostra enim potestate est filios dei fieri. Quippe nisi primùm ad eam accipiendam promptum animum exhibeamus, neque diuinum ad nos munus accedit, neque quicquam in nobis operatur. Vbiq; igitur non violentum, non coactum, sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium, quod in hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis, dei quidem est dare gratiam: hominis autem fidem exhibere. Præterea non parua opus est diligentia. Si quidem ad animæ puritatem seruandam, nō satis est baptizari duntaxat & credere: sed si perpetuò ea frui mūdicia & pulchritudine volumus dignam se vitam exhibere oportet. Talem se nobis deus exhibuit. Quod enim per mysticam generationem omni priori cirmine abluamur, per baptisma nobis largitus est. Quod autem in puritate mentis in posterum perstemus, neque vllis amplius sordibus vitam coinquinemus, nostræ virtutis est & diligentie. Idcirco & generationis modum meminit, & carnalium patrum comparatione hanc significat excellētiam, cū inquit. *Qui non ex sanguinibus, neque ex volūtate carnis: neque ex volūtate viri, sed ex deo nati sunt.* Hoc autē fecit, vt vtilitate & humilitate prioris partus ex sanguinibus, & carnis voluntate, & magnitudine præstantiæque alterius per gratiā cognita, magnū quiddam inde

dam inde de deo & genitoris nostri beneficio sentiamus, neque paruum deinceps curam adhibeamus: verum maiorem in modum nobis formidandum est ne pulchra hac stola segnicie postmodum & sceleribus nostris sordidata, è cubiculo thalamoque eiiciamur: vt quinque ille virgines fatue, & is qui nuptialem vestem non habebat: siquidem illæ ex conuiuio erat, exclusus tamen est. Et quoniam inuitatus, & tanto acceptus honore dominum qui se inuitauerat contumelia affecit, audi quàm miseram quàm luctuosam poenam dederit Cum enim ad tam splendidam, & tam lautam mensam veniret, non modo conuiuio prohibitus est, verum & manibus ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & perpetuus fletus est, & stridor dētium. Nolumus igitur, nolumus, inquam, dilectissimi, fidem nobis ad salutem satis esse existimare. Nam nisi vitam puram exhibuerimus, & hac cælesti vocatione digna nos induerimus vestimenta quibus ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet, quin eodem quo miser ille afficiamur supplicio. Et enim indignum est, quum deus & rex viles & abiectos & nullo honore dignos homines conuocare, & à triuio ad mensam suam accersere nō erubescat: nos tantam præferamus temeritatem, vt ne tanto quidem honore allekti, meliores efficiamur, sed post vocationem in eadem perseueremus malicia, adeoque in incredibilem vocantis insaniamus humanitatem. Non enim idcirco nos ad spiritalem hanc & verendam mysteriorum vocauit societatem, vt veteri coinquinati malicia in grediamur: sed vt omni abiecta turpitudine, non indignas regiis conuiuio vestes induamus. Quod si vocantis gratia nolumus, nostri saltem nos vocatione illa dignos exhibeamus. Si quidem non ille nos à tam admirabili conuiuio eætu, sed nos ipsos eiiciemus. Ille quod suum fuit summa parauit diligentia, nuptia fecit, mensam sterni iussit, seruos vocatum nos misit, venientes benignè, & maximo honore accipere dignatus est: nos autem ipsum, conuiuas, nuptias, sordidarum vestium contumelia, hoc est, sceleribus nostris afficientes, non iniuria eiicimur. Hoc enim pacto & nuptias & conuiuas honorat, quum temeraries & impudentes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed absit, vt quispiam talem experiatur vocationem. Idcirco priusquam hæc fierent, mandata sunt literis vt earum minis per-

*Mat. 15. a**Ibid. 22. b*

territi, nostros compesceremus affectus neque hanc ignominiam ad supplicium re ipsa, sed verbo tenus experiri sineremus. Candida igitur & pura stola induti in vocationē illam proficiscamur, quam utinā omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri simul & spiritui sancto gloria in secula seculorū, Amē.

HOMILIA X. EX CAP. I.

D T verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Vnum vos in præsentia antiquā ad euangelica verba veniamus rogatos volo, id ne cōtemnatis, obsecro. Quippe quum nihil graue nihil factu difficile petamus, neque accipienti mihi solum vtile, verū exhibētibus vobis bis longē vtilius. Quid igitur à vobis cōtendimus? vt vna dierū in hebdomadā, vel saltē sabbato, curā vobis sit euangelicas legere lectiones, quas ante has cōcōnes in manibus habere, domi frequenter repetere, earū diligenter sensum disquirere, quid clarū, quid obscurum in his sit, adnotare velitis, quid pugnare videatur, quū nō pugnet. Ita omnibus penitus examinatis, his vos concionibus quā attētissimos exhibeatis. Hoc pacto non parū vtrisque nostrū emolūmēti prouenerit. Si quidē nobis non multo opus erit labore, vt euangelij vim ostendamus, cū domi ipsam vobis sententiā quantū ad verba iam familiarem reddideritis: vos & aūt acutiores & perspicaciores efficiemini, nō ad audiendum, & doctrinā duntaxat percipiendam, sed ad docēdum alios. Nam multi in præsentia hic audiūt, qui simul omnia euangelij verba, & quæ super his à nobis dicuntur, memoriæ mādare conantur: nō tamen etiam si annum in hoc consumeremus, admodum proficerent. Quamobrem? quoniam intempestiuē, & in sola tātum ecclesia breui tempore meis vacāt sermonibus. Quod si qui sunt qui negocia occupatio nēlque, & publicarum priuatarūque rerum curas causantur: Primum in hoc nō parum errāt, quod in tot rebus versantur, & ita semper secularibus negociis affixi sunt, vt ne minimum quidē in his quæ maximē necessaria sunt, studiū impendant. Deinde friuolam & nullius momēti accusatiōnem asserunt, quū accusari potius hac in parte eorū cū amicis

micis possent consuetudine, & more in theatris, & confusus vt equorum certamina speculentur, in quibus sæpenu-
mero diem totum consumunt: non tamen in his alias cau-
santur occupationes. Præterea rebus vilibus & abiectis di-
ligens adhibere studium potestis. diuinis autem si quando
vacandum est, adeò vobis inutilia & nullius momenti vi-
dentur, vt ne minimam quidem curam in his ponendam
ducati: & quonam pacto, qui ita sentiunt, spirare, solémve
conspirari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta ex-
cusatio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad
hoc respondere ridiculum est. Verùm cum multos paupe-
res hac frequenter accusatione vti existimem, cum his pa-
rum per iocari atque ita eos percontari placet, nunquid om-
nia artis suæ habeant instrumenta, etsi inopia in his com-
parandis admodum impediatur: nõne igitur absurdum
est, hic non causari paupertatem, sed diligenter attendere,
ne quid sibi ad artem suam necessarium deficiat: vbi autem
tantam sint consecuturi vtilitatem, occupationes deslere, &
inopiam? Verùm si quis tam pauper esset, vt nullo pacto li-
bros sibi comparare queat, ei ex continua quæ hic habetur
lectione, nihil ex diuinarum literarum sententiis ignorare
licet. Quod si impossibile vobis videtur non immeritò vi-
detur, plerique enim paruam his sermonibus attentionem
adhibent, sed vix paucis auditis, quamprimum domum re-
uertuntur: si qui remanserint, nihilo attentiores sunt, cor-
pore solo adsunt. Sed ne amplius querimonis vos tedio affi-
ciam, & tempus frustra conteratur, agite euāgelium aggre-
diamur. Tempus enim iam propositis verbis nostram acco-
modare orationem. Sed excitemini quæso, ne quid vos præ-
tereat. *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Cū
dixisset ex deo, & filios dei factos, qui eū receperunt: tanti
honoris causam adiecit, Quod verbū caro factum est, & ser-
ui formam dominus accepit. Factus est enim filius hominis
dilectissimus dei filius, vt filios hominum filios dei faceret.
Supernum nanque cum homini copulatū est, illud quidem
nullo in propriam gloriam detrimento affectū: hoc autem
ex multa elatum humilitate, quod certè in Christo factum
est: suam nanque naturam descensu suo nihilo inferiorem
reddidit, nos autem quum in ignominia ante & in tene-
bris essemus ad supernam crexit gloriam. Non aliter quam

quum rex inopem mendicūque studio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil se indignum facit, illum verò omnibus admirandum reddit: quod si in contingēti hominum dignitate nihil honorationem abiectionis consuetudo offendit, multo minus immortalem illam substantiam. quum nihil non proprium habeat quod adsit, nihil quod absit, cū omnia bona firma, stabiliāque in æternum possideat: itaque quum audieris: Et verbum caro factum est: ne perturberis neue titubes: non enim substantia transiuit in carnem, hoc etiam cogitatu impium est, sed eadem permanens serui formam accepit. Sed quam gratia hoc verbo, factum est, utitur? Vt hæreticorum os obstruat. Quum enim sint, qui dicant imaginationem quandam, & figmentum esse quæcunque de incarnatione feruntur: ab ipso principio eorū percepta blasphemia esse asserit, neque substantiæ mutationem quod absit, sed veræ carnis vultu acceptionem ostendere.

Phili. 2. b

Galat. 3. b

Quemadmodum enim cum inquit, Christus nos redemit ex maledictio legis, factus pro nobis maledictum: non intelligit substantiam eius à propria gloria separatam in maledictum versam: hoc enim neque demones ipsi, neque stultissimi & naturali sensu penitus carentes opinarentur, tātā ea opinio saperet vnā cum impietate stultitiā. Non igitur hoc dicit, sed quod pro nobis maledictum accipiens, non finit nos amplius maledictos esse. Idem hoc in loco, carnem inquit ipsum factū esse: non quod mutauerit carne substantiam, sed quod carnē accepit, nulla parte coinquinata substantia. Quod si qui dicerent omnia in dei esse potestate, & idcirco in carnem potuisse transferri, id eis respōdebimus: Deū profectò omnia posse, quousq; deus permanet, si autē mutaretur & in deterius, quonam pacto deus amplius esse posset? Longe enim ab immortali illa natura est transmutatio. Vnde propheta: Omnes, inquit, ut vestimentum veterascent, & sicut opertoriū mutabis eos, & mutabūtur: tu autē idem ipse es, & anni tui non deficient. Hæc enim substantia omni mutatione superior. Ideoque ad hoc venit, ut prodesset. Sed quid dico præstantius? Neque est quicquā deo præstantius. Nihil ei, ne minima quidē in re æquiparatur. Sequitur ergo ipsum in deterius mutatū esse, si mutatus esset. Hoc autem nullo pacto deus esset, sed blasphemia, quæ in eorū, qui hæc dicerent, caput verteretur. Sed quotiam propter hoc dun-

Psa. 101 d

hoc duntaxat factum est, inquit, ne id opinareris, animaduerte ex his quæ sequuntur, quo pacto rationem illam, & omnem auferat suspicionem: Subdit enim: *Et habitauit in nobis.* tantum non dicens, nihil absurdum suspiceris, quum factum dicimus. Nō enim immutabilis illius naturæ mutationem, sed diuersorium & habitationem mutatā dixi. Habitare autem non idem est quod habitatio, sed alterum in altero habitat, aliter non esset habitatio. Siquidem nihil in seipso habitat. Alterum dixi secundum substantiam vnitatem nanque & coniunctione vnum est, deus verbum, & caro: non confusione, aut interitu substantiarum, sed arcana quadam & inexplicabili vnitatem. Quomodo autem hoc sit, non li disquirere, factum est vt ipse nouit. Sed quannam habitationem inhabitauit, audi prophetam. Suscitabo tabernaculū David, quod cecidit. Cecidit profectō natura nostra, eo casu vt restitui nullo pacto à quoquam, nisi ab illa potentissima manu posset: neque enim aliter exurgere poterat, nisi qui in principio eam effllexerat manum porrexisset, & cœlitus aquæ & spiritus regenerationem informasset. Et animaduerte quæso admirandum, atque arcanum mysterium, perpetuo enim hoc habitat tabernaculū. Carnem nostram induit, nō vt rursū dimitteret, sed omni cum ea tēpore habitaturus: aliter enim regio eam throno fecisset indignam, & omnium angelorum exercitui angelis, & archangelis, thronis, dominationibus, principatibus, potestatibus inferiorem constituisset. Quæ oratio, quæ mens quantum honorem humano generi deus exhibuit, mirificum profectō & admirandum explicare potuisset? Quis angelus? quis archangelus? Nihil quod in cœlis est, nihil quod in terra. Eiusmodi dei in nos beneficia sunt, tam magna, tam excellentia, vt non solum mortalium linguam, sed angelorum virtutem eorum exuperet explanatio. Quamobrem iam orationi nostræ finem imponemus, si prius vnum vos faciemus admonitos, vt scilicet ei vicem reddamus, qui tam bene de nobis meritus est: quod si fecerimus, ad nos rursū omne lucrū refertur. Tunc autem ei vicem reddiderimus, cū anima nostra nobis curæ fuerit. Et profectō in hoc quoque domini videre licet benignitatem, qui cum nemine nostrum indigeat, referri tamen sibi vicem dicit, quum animam nostrā non neglexerimus. Quare vltimæ amentię est,

& innumeris dignum suppliciis, nisi pro viribus contendamus tales nos exhibere, qui tanto frui honore mereamur. Et maximè quum operum nostrorum ad nos omnis reditura sit vtilitas, & multas præterea nobis bona præponatur, pro quibus omnibus gloriam diuinæ demus clementiæ, non verbis solum, sed re ipsa: vt futurorum bonorum fiamus particeps: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri gloria simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XI.

EX CAP. I.

*E*t vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. Fortasse vehementius quàm opus sit nuper vobis & graues visi sumus & molesti, acriorique contra vos & desidiā vestrā accusationem orationem nostram prosecuti sumus. Quod si ea tātum gratia fecissemus, vt dolore afficeremini, non immerito esset ab omnibus iniquo animo ferendum. Verū si quum omnium vestrum communem spectarem vtilitatem, vestram nobis conciliare gratiam contempsimus, si non voluntati nostræ veniam, saltem: si æqui iudices eritis, amoris dabitis. Etenim non parua nos formido incussit, ne quādo orationi nostræ negligentius vobis aures adhibentibus, attentione & industria remissiore grauius in vos diuinam irritaretis indignationem. Quamobrem frequenter vos excitare adnitimur, & somnum excutere, vt ne minimū quidem concionis nostræ verbum inauditu prætereat. Hoc enim pacto fidenter & hanc vitam agere, & in die illa ante Christi tribunal impauidi adesse poterimus. Quum igitur superiori die satis vos admonitos fecerimus, agite hodie ab his verbis exordiamur. *Et vidimus inquit, gloriā eius, gloriā quasi vnigeniti à patre.* Cum dixisset Euangelista nos filios dei factos, neque aliter quàm per verbum quod caro factum est: alterum item emolumentū affert, quod inde cōsequimur. Quidnam id est? Et vidimus gloriam eius, gloriā quasi vnigeniti à patre. Nō ytique nisi per sociū corpus vidimus. Nam si Iudæi gloriosam Moysi, cum nostræ esset naturæ particeps, faciem conspiciari non potuerūt, sed homini etiam iusto opus fuit velamēto, quod eius gloriæ magnitudinē obumbraret, vt illis

vt illis qui eius aspectum non perfererent, spectabilem redderet: quonam pacto & ipsis supernis virtutibus inaccessibilem diuinitatē, nos ex luto & terra facti ferre possemus? Idcirco habitauit in nobis vt ad ipsum accedere, cum ipso loqui & conuersari audēter liceret. Quid autem significat, gloriā quasi vnigeniti à patre? Quoniam multi etiam prophetarum glarificati sunt: vt idem ipse Moyses, vt Elias, vt Heliseus: ille ab igneo curru tractus, hic autem simpliciter receptus: & post hos Daniel, & tres pueri, & alij complures quicunque miracula fecerunt & angeli hominibus apparuerunt, & suæ naturæ clarissimam lucem spectantibus ostenderunt. Neque angeli solum, sed & Cherubin & Seraphin multa cum gloria à propheta visa sunt. A quibus omnibus hoc in loco Euāgelista abducit, & à creatura & conseruatorum nostrorum claritate mentibus nostris amotis, in ipso nos bonorum culmine constituit: ac si dicat, Non prophetæ, non angeli, non cœlestium virtutum, nō creaturæ aliquius naturæ, non cuiuspiam alterius rei, sed ipsius domini, ipsius regis, ipsius dilectissimi vnigeniti filij gloriā vidim⁹. Id autem verbū, quasi, hoc in loco nō similitudinis est, neque parabolæ, sed cōfirmationis & definitionis certissimæ, quasi dicat: Vidimus gloriā qualem deceat, & credibile sit habere vnigenitum, & dilectissimum omnium regis dei filium. Neque hoc loquēdi genus præter morem iauenitur. Neque recusabo à communi etiam cōsuetudine id confirmare. Neque enim à verborum speciem, neque ad cōpositionis ornatū propositū est nobis in præsentia orationē habere, sed ad vestram duntaxat vtilitatē. Quapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi morem ostendere. Quonam pacto qui regē aliquando preciosissimo cultu ornatum, preciosisq; vndique fulgentē lapidibus conspicati, aliis specie illam ac maiestatem enarrare volūt, purpureum florem, gemmarum magnitudinē, albas mulas, auratos currus, solum adstantium oculos nimio fulgore perstringens, pro viribus enarrant. Cum verò & his & aliis collectis, cultum illum omnem maiestatemque verbis comprehendisse sibi non videantur, cōtinuò addunt: Quid multis opus est? vno verbo dicā, quasi rex: Cum ex hoc verbo, quasi nō regi similem, sed ipsum regem velint significare: ita hoc in loco Euāgelista, quasi, inquit, ad gloriæ maiestatem & incompa-

4. Reg. 2. b

Quasi.

rabilem excellētiam significandam. Reliqui nanque omnes & angeli, & prophetae, iussi omnia operabatur, ipse autem ea potestate quæ & regem deceret & dominū. Quod quidē & turbæ admiratæ sunt, quod ita loqueretur, quasi ipse vim haberet & potestatem. Apparuerunt, vt dixi, angeli cū gloria multa in terra, vt in Daniele, in Dauid, in Moſe, ſed tanquam ſerui, & qui domini mandata exequerentur: ipſe autem tanquam omnium dominus & princeps, & licet ſub vili & abiecta ſpecie ſe ostendiſſet, creatura tamen dominū ſuum agnouit. Quonam pacto? Stella ē cælo Magos vocauit, qui eum adorarent. Angelorum cœleſtiū cœtus in terra apparuerūt, qui & domo ſeruirent, & gratias referrent. Alij item præcones ſurrexerūt, omnes admirabile hoc myſterium teſtimonio perhibentes. Paſtoribus enim angeli, ciuibus paſtores, Marię & Elizabeth Gabriel, his qui in templo erant, Anna & Simëon annunciauerunt. Nec viri tantum & mulieres lætati ſunt, verum nondum infans in hanc venit cognitionem. Cuius, inquam, eremi, & eodem quo hic euangelista nomine appellatus, adhuc in vtero matris gaudio exultauit: & omnes ſpe maximè erigebatur, & hæc quidē circa partus tēpora. Verum quū ſeipſum magis ostendit, longè prioribus maiora miracula apparuerunt. Si quidē non amplius ſtella, non cœlū, non angeli, non archangeli, nō Gabriel, non Michaël, ſed ipſe cum cœlitus pater, & cum patre paracletus loquēs, irradiāſque, & in eo permanens, prædicauit hac profeſſō gratia: Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Accedit ad hoc quod non paſtores tantum, neque viduæ, neque ſenes nobis Chriſtum annunciant: ſed ipſa quoque rerum vox omni turba clarius proclamat, quæ tanta fuit, vt quamprimum hic quoque exaudiretur, abiit in Syriam auditus eius, inquit. Tunc cœlum terra facta eſt, quum cœli dominū cōtineret, quem omnibus manifeſtauit, vbique clara voce profeſſa, cœlorū regem aduentāſſe, dæmones vndique exilientes diſſugerūt, diabolus oppreſſus abſceſſit, ipſa mors primū ſuccubuit, mors pœnitus abolita eſt, omne morborū genus diſperit. Si quidē mortuos ſepulture, inſanos dæmonia, egrotos morbi reliquerūt, & plurima admirationis plena & ſtuporis, & præter omnium expectationem apparuerunt, & quæ non immeritō deſiderarunt videre prophetae & non viderunt.

Matt. 2. a

Matt. 4. d

viderunt. Videte enim licuit factos oculos, & quod in omnium votis esse poterat, videre scilicet quonam Adam deus effluerit, id breui omnibus, & in potiore corporis parte ostensum est. Membra præterea abscissa restitui, & corpori conglutinari, manus emortuæ moueri, pedes contorti repente profilire, surdæ aures aperi, & muta lingua clara voce proloqui. Si quidem quemadmodum optimus architectus domum situ & vetustate labantem, ita communi hominum natura accepta, eius perditas restituit partes, disiuncta & abscissa copulauit: & quæ prorsus ceciderant, erexit. Quid autem opus est, ut animæ formationem longè corpore admirabiliorem verbis prosequamur? Magna sanè corporis præstantia, anima tamen tanto præstantior, quāto corpore melior. Nemo hac tantum ratione, sed quoniā corporis natura, quocunque ipsam opifex ducere velit, eo sequetur, neque resistit: anima autem sui iuris vim in se habet operandi, neque vlla in re deo, nisi velit, obtemperat: inuita enim & coacta minimè vult deus bonam, & virtutibus præditam reddere: neque id animæ virtuti esset adscribendum, sed sponte sua bona sit, & virtutem complectendam persuadeat, oportet. Quamobrem difficilior huius est, quā illius cura. Veruntamen omnis emendata est, omnis fugata malitia: & quemadmodum corpora bene curata non in bonam tantum valetudinem, sed in bonum quamprimū habitum restituuntur: itidem animas deus non à vitiis solum purgauit, sed ad ipsum mox virtutis cacumen extulit: & publicanus Apostolus factus est: persecutor, blasphemus, calumniator, orbis terrarum prædicator apparuit: Magi Iudæorum magistri effecti: latro paradisi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulsit: Cananæa & Samaritana & ipsa fornicatrix, hæc ad ciues suos prædicatoris munere sancta, ciuitatem totam irretiens, vniuersos in Christi fidem traxit. Illa fide & sedulitate effecit, ut filia anima à malo demone liberetur. Et alij longè his peiores statim in discipulorum numerum accepti, omnes repente corporis ægrotudines, omnes animi affectus mutauerunt, & in sanitatem ipsumque virtutis apicem euaserunt. Nec duo tantum, aut tres, non decem, non centum, sed totæ ciuitates & gentes facillimè Christi fidem acceperunt. Quid ego præceptorum sapientiam cælestium legum virtutem, angelicæ vitæ ordinem enarrem? Talem enim nobis

vitam proposuit, tales apud nos leges cōdidit, & tales mo-
res instituit, vt qui his vtētur, angelorum mox naturam in-
duant : & quantū homini liceat, deo similes reddantur, etsi
omnium hominū malitiam excefferint. His igitur omnibus
ab Euāgelista collectis, in corporibus videlicet & in animis
in elemētis, Christi miraculis, præceptis arcanis illis, & cœ-
lo altioribus donis, legibus, moribus, persuationibus, futu-
rorum promissionibus, eiūsque tormētis & cruciatibus, in
admirandā hanc & cœlestis doctrinæ plenam vocē proru-
pit: *Vidimus gloriam eius, gloriā quasi vnigeniti à patre plenē
gratiæ & veritatis.* Neque enim miraculorū gratia Christū
dūtātaxat admiramur, sed & passionis, vt cum affixus est cru-
ci, flagellis & alapis cæsus, & insputus ab his, de quibus tam
bene merebatur. Siquidē in his ipsis, quæ probi & ignomi-
niæ plena esse videbantur, ipsum rursus verbum clarissimū
apparuit, hoc Ioānes gloriam appellauit. Non enim chari-
tatis solūm & amoris fuerat, sed immensæ etiā virtutis, Tūc
enim mors abolita est, maledictum periit, dæmones cōfusi
sunt, & de his triumphatū est, chirographum cruci affixū.
Verum cum sensu ipso visus, hæc non deprehenderentur,
etiā corporea ipsum vnigenitum dei filium, & totius na-
turæ dominū certissimē demonstrarunt. Quippe cum primū
sanctissimum corpus cruci affixum est, sol radios abscondit,
vniuersa terra concussa & tenebris operta est, sepulchra a-
perta sunt, & mortuorū multitudo surrexit, ciuitatē ingres-
sa, & cum lapis monumento impositus & custodibus signa-
tus esset, qui crucifixus, qui distractus, qui mortuus erat re-
surrexit. Præterea potestate multa vndecim implens disci-
pulos, per vniuersum orbē dimisit, qui humano generi ad
mulgiorem frugem vita directā mederentur, & cœlestis do-
ctrinæ cognitionem quocunque terrarum disseminarent,
dæmonum euerterent potestatem, magnas illas, & arcanas
diuitias edocerēt, nobis animæ immortalitatem, sempiter-
nam corporis vitam, & quæ intellectum nostrum excedūt,
nunquā finem habitura præmia annuntiarent. Hæc & alia
plura reputans beatus hic Euangelista, quæ is quidem no-
uit, scribere autem non est ausus, eo quod mundus ea non
caperet: omnia enim si scribantur per singula, nec ipsum
arbitror mundū capere eos, qui scribendi sunt libros. Hæc,
Ioā. vlt. g inquam, omnia reputans exclamauit: *Vidimus gloriam eius,
gloriam*

gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratia & veritatis.
 Qui igitur tanta & tam admiranda audire, & tot muneribus
 frui meriti sunt, eos etiam vitam ea dignam doctrina exhi-
 bere oportet, vt illis fruatur bonis. Idcirco dominus noster
 Iesus Christus in mundum venit, vt non solum in hac vita
 eius gloriam, sed futuram quoque videamus. Propterea in-
 quit: Volo vt ibi ego sum, & ipsi sint, vt videant gloriam *Infr. 17. d*
 meam. Quæ si tam clara, tam eximia est, quidnã de ea quis-
 piam diceret? Non enim in hac terra corruptibili, neque in
 fluxis & caducis corporibus in quibus sumus, sed in perpe-
 tua & immortalis creatura apparuit, & tanto splendore vt
 nulla possit ratione comprehendi. O beati, ter, inquam, &
 sæpius, qui gloriæ illius digni habiti sunt spectatores fieri,
 de qua exclamans propheta inquit: Tollatur impius, ne vi-
 deat gloriam dei. Sed absit, hoc cuiquam vestrum accidat,
 vt eam aliquando nõ videat, ad quem assequendã nisi sum-
 ma vtamur diligentia, possemus sanè dicere, bonum esse si
 nati non essemus. Quid enim viuimus? Quid spiritum du-
 cimus? Quid sumus, si illo priuamur aspectu, si dominus no-
 ster tunc à nobis videri non permittet? Nam si illi qui Solis
 lucem conspiciari nequeunt, omni morte miseriorem vitam
 degunt, quid eos perpeti credendum est, qui illa luce priuã-
 tur? Siquidem in hoc sæculo cæcitatís duntaxat damnũ est,
 in illo autem non in visu tantum lædimus: quanuis hæc sola
 priuatio sit grauissima, vt neque etiam sic par esset suppli-
 cium: sed tanto id grauius, quanto sol ille quàm hic est si-
 ne comparatione præstantior. Verum illud quoque suppli-
 cium expectandum est, quippe qui luce illa caruerit, non
 modo in tenebras intruderetur, sed perpetuo ardebit, consu-
 metur, dentibus stridebit, innumeris pœnis cruciabitur.
 Nolimus, quæso, nos ipsos contemnere, & breui huius vitæ
 desidia in æternum damnari supplicium, sed vigilemus, so-
 brij simus: omnia & faciamus, & operemur, vt æternis il-
 lis potiamur bonis, & fluuium illum igneo flagrore per-
 fluentem, ante horrendum tribunal longè diffugiamus: in
 quem qui semel inciderit, ei nõquam reditus datur. Nemo
 eum inde, non parentes, non frater, eximere amplius pote-
 rit, quod & ipsi prophætæ clamitant: Frater non redimit,
 redimet homo? Et Ezechiel quiddam etiam amplius: Si sta-
 ret Noë & Iob & Dauiel, filios suos & filias non liberarēt.

Siquidem vnum duntaxat illic patrocinium est, operum vñ
delicet, quo qui caruerit, aliunde nusquam salutis locus est.
His itaque frequenter animo agitatis, vitam nostram nul-
lis coinquinatam sordibus. claram, mundamque reddamus,
vt fidenter dominum nostrum cernere, & promissa assequi
bona possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu
Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto & in
secula seculorum, Amen.

HOMILIA XII. EX CAP. I.

*Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat
dicens: Hic erat quem dixi, qui post me venturus
est, ante me facturus est, quia prior non erat. Nū-
quid frustra currimus, frustra laboramus? nun-
quid super petram semen iacimus? nunquid se-
cus viam, an inter spinas latent semina cadentia? contendimus
enim, & maiorem in modum formidamus, ne agricul-
tura nobis sterilis euadat. Neque hoc dico quod verear ne
in laboris huius mercede capiam detrimentum: non enim
eadem conditione qua agricolæ post annuos sudores & mi-
sera illam laboriosamque vitam si terra aliquādo pro ope-
ris in se impensis non respondeat, nemo alius damnum in-
staurare potest, sed pudibundus, tristisque ab arca domum
ad uxorem & filios reuertitur, & quem longi laboris mer-
cedem petat, habet neminem: in nobis autem nihil huius-
modi vñ venit, sed licet culta terra nullum afferat fructū,
& eius & noster dominus vana nos spe dimissos non fru-
stratur, sed remunerat. Vnusquisque enim, inquit: propriam
mercedem accipiet secundum proprium laborem, non se-
cundum rerum euentum. Et tu, inquit, fili hominis testifica
re populo huic si forte audiant, si forte intelligant, & per
Ezechielem: Si voluntas prædicaui quid fugere, quid elige-
re oporteat, animam tuam libera, quanuis nemo attendat.
Verum enimvero licet firmum hoc solatium & remunera-
tionis fiduciam habeamus, cum nihil vos bene operando
proficere videamus, nihilo melius afficimur quàm agricolæ
illi, qui demisso vultu & rubore persusi anguntur, & suam
descent calamitatem. Hoc magistri misericordia est, hoc pa-
tris cura. Etenim Moyses cum à Iudæorum ingratitude li-
berari posset, & alterius gentis potiorē, longēque maiorem
accipere*

1. Cor. 3. b

Ezec. 3. e

accipere principatū: Dimitte me, inquit, ut irascitur furor meus contra eos, & deleam eos, faciāque te in gētem magnā. Cum sanctus & dei seruus esset intimus, ne audire qui dem id sustinuit, sed potius vnā cum his qui sibi semel crediti erant, perire, quā sine illis saluus esse & ad maiorem dignitatē assumī, prætulit. Huiusmodi esse oportet cui animarum cura commissā est. Est nanque absurdum ut prauorum filiorum, pater nolit nisi eorum quos genuit pater appellari. Nos autem discipulos quotidie nūc hos, nūc illos mutemus, erga neminē amicē, familiaritēque affectis? Sed absit, ut de vobis vnquam hęc suspicio suboriat. Confidimus enim vos fide in dominum nostrum Iesum Christū, & mutua in omnes charitate abundare: sed hęc dicimus, ut studium vestrum augeamus & diligentiam, & vitæ vestræ virtutem maiorem in modum propagemus. Sic enim iactis orationis nostræ fundamentis, altius mentes erigere poteritis, si nulla malitiæ lippitudo mētis vestrę oculos perstrinxerit, & acumen obtuderit. Quid igitur hodierna die, nobis propositum est? Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamabat dicens: *Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, quia prior me erat.* Multus est hic Euangelista in Ioannis laudibus & eius testimonium multifariam diffundit. Quod non temere, sed incredibili sapientia prosequitur: plurimum enim hunc hominem omnes Iudæi admirabantur. Nam & Iosephus Ioannis cæde bellum ortum existimat, & propterea non esse Iudæorū ciuitatem, quæ aliquādo Metropolis fuit, & longa oratione præcursoris laudes exequitur, per eum Iudæos arguens, cuius frequenter testimonium meminuit. Et alij quidem Euangelistæ facta superiorum prophetarum mentione, per singula Christi opera trahūt auditiorem, & super natiuitate. Hoc autem factum est, inquit, ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentē: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Iesum. Et cum Herodes ei insidiatus, tāta ubique diligētia eum perquiri fecit, ut puerum interficeret, in medium Hieremiæ adducunt testimonium: Vos in Rhama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos. Et Osee cum rursus ex Aegypto rediret: Ex Aegypto vocaui filium meum: & hunc ubique in suis Euangelis moram seruant. Ioannes autem apertius & a recentio-

Matt. 1. d

Esa. 7. c

Hier. 31. c

Ose. 11. a

ribus testatur utpote qui cæteris sublimis locutus, non mortuos tantum, sed viuum, & qui Christum præsentem præsens ostendit & baptizauit, in mediū frequenter adducit, non idcirco ut serui testimonio, domino auctoritatem compararet, sed ut ad auditorum descenderet imbecillitatē. Quemmodū enim nisi serui formā accepisset, nunquam comprehendī potuisset, ita nisi serui voce conseruatorū aures arrexisset, non sanè multi Iudæorū eius probassent orationē. Præterea & aliud magnum & admirabile respexit, nam cum de suis ipsius laudibus cuiusque suspectū sit testimoniū, & plerisque sæpenumero auditoribus non persuadeant, alterum de ipso testificaturum adduxit: Accedit ad hoc, quod nulli solent libentius eorum vocem audire, cum quibus consuetudinem habuerunt, utpote quem magis cognoscunt. Propterea vox de cælo semel vel bis audita est: Ioannes autem sæpenumero & frequenter loquutus. Nā qui multitudinis imbecillitatem superabāt, hi à sensibilibus omnibus liberi, cælitus vocem audire poterant, nec eis multum opus erat humana, quippe qui ab illa persuasi erant & allekti. Qui vero adhuc in his inferioribus deuoluebātur, & multa terrenarum rerū nube operiebantur, hoc humiliori indigebāt sermone. Ita igitur Ioannes cū omnibus se sensibilibus exuisset, aliis magistris nō indiguit, sed cælitus eruditus est. Qui enim me misit, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit: Ad quem videri spiritum dei descendantem, hic est: Iudæi autem qui adhuc rudes ad illam altitudinē non poterant peruenire, hominem habebant magistrum, non sua eis, sed cælestia annūciantē. Quid igitur hic loquitur? *Ipsē testimoniū perhibet de eo, & clamabat dicens: Quid per illud verbū clamabat, significatur? hoc est fidenter & liberè, omni abiecta formidine, dei aduentum prædicabat.* Qui autem testabatur, quid clamabat? *Hic erat quē dixi, qui post me vēturus est, ante me factus est.* Obscurum & adhuc plenum humilitatis testimonium. Non enim dixit, hic est filius dei vnigenitus & dilectus: sed hic erat quem dixi: qui post me vēturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Quemadmodū enim aues pullos suos, neque è vestigio, neque vna duntaxat die, totā volandi artem edocent: sed primo è nido tantum educunt, inde cū aliquantulum quieuerunt, volatui eos assuefacere incipiunt, postmodum ad operam reuocant: ita paulatim

tim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem. Ita beatus Ioannes non statim ad summa Iudeos erigit, sed primum paululum à terra eleuat, quum Christum se meliorem testatur. Neque enim parum erat, quòd auditores primo Christum nondum cognitum, non miracula facientem, Ioanne viro tam admirabili, tam claro, ad quem omnes concurrebant, quem omnes angelum arbitrabantur, meliorem crederent. Principio igitur hanc opinionem in auditorum animis confirmare conatus est, eo videlicet, qui testimonium perhiberet, eum de quo perhiberetur: & eo qui prior venit eum qui posterior, & claro & nobili nondum notum esse potiorum. Et animaduerte testis sapientiam, non modo cognitum, sed priusquam nosceretur prædicat. Illa enim particula Hic est, id est, significat, quemadmodum Matthæus dicit: Omnibus qui ad se venerant, dicebat: ego quidam baptizo in aqua in pœnitentiâ: qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamenti. Sed quam causâ antequam eum ostenderent, ita locutus est? Vt facilius præsentis testimonium auditorum animis reciperetur, cum iam exhibitis verbis illius notitiâ habuissent, nè eos vile Christi vestimentum à credendo dehortaretur, sed facile multitudinem in fide contineret. Nam nisi prius aliqua de domino cognitio habita esset, & simul eum populus vidisset, & tam admirabile, tam magnum testimonium accepisset, aspectus eius vt vilitas testimonij quam primū magnitudinē obstitisset. Adeo enim Christus abiectus, adeo communis omnibus videbatur, vt & Samaritanæ mulieres, meretricēsque & publicani, nullo honore & accedere, & alloqui eum auderent. Vt igitur diximus, si & verba hæc simul audissent, & Christum vidissent, Ioannis saltem derisissent testimonium, sed quum ante eius cognitionem plura de ipso audierint, & in his confirmati fuerint, contra euenit, siquidem eo viso non sunt prædicationis eius doctrinam aspernati, sed Ioannis testimonio fidem adhibentes, etiam clariorem sunt arbitrati. Quod autem dicit: Qui post me venturus est: hoc est, prædicaturus, non futurus hoc & Matthæus significat dicēs. Post me venit vir, cuius generatio nō ex Maria, sed ex aduentu secundum prædicationem. Nam si de generatione dixisset, non præsentī, sed præterito vñs esset tempore. Natus nanque

f. iij.

Mat. 3. e

erat Christus cum ita locutus est Ioannes. Quid autem significat. Ante me factus est? Clarior, videlicet, atque honorabilior. Nolite enim, inquit, etsi prior venerim ad prædicandum, ideo me illo maiorem arbitrari: longe minor sum: ut ne serui quidem loco connumerari sim dignus: hoc significauit, quum inquit, Ante me factus est. Quod aliis verbis Matthæus ostendit: Nō sum, inquit, dignus soluere eius corrigiam calceamenti. Verum quod per hanc particulā, Ante me factus est: Christi non intelligatur aduentus, ex sequentibus perspicuum est: siquidem superflue adderetur, Quia prior me erat. Quis enim adeo stolidus, adeo insanus est: ut qui ante eum factus est, illum eodem tempore non fuisse non intelligat? Quod si de æterna intelligeretur essentia, id nihil aliud significaret, quā qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Sed hoc absurdum est, & causa frustra adiicitur. Contrarium enim, si hoc significare voluisset, dicere oportuit: videlicet. Qui post me venturus est, prior me erat, quia ante me factus est. Huic enim particulæ, Prior me erat, nō immerito posset hæc afferri causa, quia ante me factus est. Huic autē, Ante me factus est, quia prior me erat: non est causa: hoc firma ratione nititur. Si quidem iam omnes nostis, nō quæ manifesta sunt, sed obscura semper ratione indigere. Quod si de essentia sermo esset, non erat obscurum, quin prius factum prius esse oportuerit, sed quum de honore disputetur, nō ab re apparentē soluit dubitationē. Etenim credibile erat multos dubitare, quam gratia qui posterius venit, ante factus sit, hoc est honorabilior. Huius igitur quæstionis mox causam affert, Quia prior me erat, Neque superbe locutus est: Cū prior essem, me reiecit, & ante me factus est, sed prior me erat, inquit, quāuis posterior venerit. Et quonā pacto inquis, si de eius claritudine & futura hominis gloria diceret, quod nondū fuerat tanquam factum profitetur? Nō enim, inquit, fiet, sed factus est. Quoniam mos prophetarum est, ut sæpenumero quæ futura sunt, tanquam facta enarrēt. Nam & Esaias de Christi morte locutus, nō inquit: Tanquam ouis ad occisionem ducetur, quod futurum erat: sed ductus est. A tui nō dum carnem induerat, veruntamen quod futurum erat, propheta tanquam factum enarrat: Et Dauid crucem significās, non inquit. Fodient manus meas & pedes meos: sed, foderunt: &

*Mat. 3. c**Esa. 53. c**Psal. 21. d*

runt: & Diuiferunt sibi vestimēta mea, & super vestē meā miserunt sortem. Et de proditore verba faciens, qui nondū fuerat. Qui manducat, inquit panes meos, leuauit cōtra me calcaneum. Et de passione locutus: Dederunt in escam meā fel & in siti potauerūt me aceto. Vultis ne alia adducamus exempla, an hæc in præsētia sufficiunt? Ego satis arbitror. Nam si in superficie non multum spatij comprehendimus, profundum tamen attigimus, non tamen minus hoc quā illud laboris habet. Sed veriti sumus, ne longiori sermone vestram remitteremus attentionem. Quamobrem debitum orationi nostrę finem imponamus, Debitus autē finis est, laus digna deo, non verbis tantū, sed operibus. Luceat enim, inquit, lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. Et profecto nihil optima vita clarius dilectissimi, vt sapiēs testatur: Viæ iustorum tanquam lux fulgent: illustrant verò non eos modo, qui per opera lucem attingunt, & rectam viam ingrediuntur, sed & propinquos. Effundamus igitur oleum ē lampadibus, vt maior accendatur ignis, & lux appareat locupletior. Hoc autem oleum non modo in præsētia multū valet, sed cum sacrificia florerēt, maiorem in modum illorum virtutē probauit. Oleum enim, inquit volo, & non sacrificium. Et merito quidē: alterum enim inanimatum est, alterum animatum. In altero quicquid imponitur, igni consumptum in cinerē vertitur, & fumus in aërem dissoluitur: alterum alios affert fructus, Quod Paulus significauit: cū enim paupertatis Cōrinthiorum thesauros enarraret, his verbis vsus est: Quoniam ministeriū huius officij non solum supplet ea quę de sunt sanctis, sed etiā abundat per multos in gratiarū actione in domino. Et iterum: Glorificantes deum in obedientia confessionis vestrę in Evangelio Christi, & simplicitate communicationis nostrę in illos, & in omnes & in ipsorum obsecratione pro nobis desiderantium vos. Vides mutuam gratitudinem, dei laudem, continuas pręces, & vehemētiorem eorum charitatem, qui beneficium acceperunt? Sacrificemus igitur dilectissimi, sacrificemus in ipsis sacrariis quotidie: hoc enim & oratione & ieiunio multis huiusmodi officiis maius est sacrificiū, modo ex iusto labore fiat & lucro, & omnis sit expers auaritię, rapinę, violētię. Hę oblationes deo gratę sunt, alias respuit

Psal. 21. d
Pal. 40.
c. & Io. 3
Psal. 68.

Mat. 5. b

Sapi. 3. b

Mat. 9. b

2. Cor. 9. a

oditque, neque vult alienis calamitatibus honorari. Impiū enim & prophānum id sacrificium est, & irritat potius deū quā placet. Quo circa summa diligētia vti oportet, ne dum volumus deum colere, iniuria efficiamus. Nam si Cān de-
teriores hostia offerendo, quanuis nullam aliam iniuriā intulerit, vltimum tamē dedit suppliciū, nōne longē gra-
uiora perpetiemur, si rapina & avaritiā malē parta deo of-
feramus? Propter hoc enim formā huius mandati deus ma-
nifestauit: vt, videlicet misereamur, non torqueamus cōser-
uos. Qui autem aliena rapit, & alij dat: nō misereatur, sed
lædit & iniuriā vel maximā facit. Vt enim lapis nun-
quam oleum fundit: ita neque crudelitas humanitatem: si
quidem cum hinc prouenit eleemosyna non amplius est e-
leemosyna. Quare hortor ne id solum cōgitemus, vt prę-
beamus indigentibus, sed ne ex rapina. Nam si alter præca-
tur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet?
An plus illud vtilitatis, an hoc detrimenti afferret? Quod si
diligenter vixerimus, diuinæ gratiæ auxilio, misericordiam
veniāque omniū, quæ semper peccauimus, consequi po-
terimus, & flumen igneum effugiemus: à quo liberi vtinam
omnes ad cælorum regnum perueniamus, gratia & beni-
gnitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri gloria, si-
mul & sancto viuificantique spiritui, nunc & semper, & in
secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIII. EX CAP. I.

*D*e plenitudine ei⁹ nos omnes accepim⁹.
& gratiā pro gratia. Superiori die dixi-
mus, quod Ioānes vt eorū dubitationē
solueret, qui essent quæsituri quo pa-
cto, Christus posterior ad prædicandū
veniēs, prior eo fuerit & clarior addi-
dit. *Quia prior me erat.* Et hæc vna cau-
sa est, qua nō contētus subdit aliā, videlicet. Et de plenitudi-
ne eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Et ite-
rum aliam: *Quia lex (inqui) per Moysen data est. gratia & ve-
ritas per Iesum Christum facta est.* Et quid tandem inquis, si-
gnificat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad
primum satis dictum est: Non habet inquit, donum partici-
pabile, sed ipso fons est, & radix bonorum omnium: ipse vi-
ta, ipse

ta, ipse lux, ipse veritas, non in seipso bonorum diuitias continens, sed in vniuersos diffundens, quibus diffusis plenus permanet, neque aliorum satietate minuitur, sed diuitias suas elargitur semper vberius, cumque omnes his bonis impartiat, in eadem permanet perfectione. Quod autem ego fero participabile est: ab alio enim id accepi, & exigua pars totius est, & quasi gutta parua ad immensum abyssum & infinitum pelagus comparata: imò neque exemplū sufficiens est, ad quod volumus ostendendum. Nam si guttam è pelago acceperis, ea tamen pelagus: et si visu percipi nequeat, diminuitur: de illo autem fonte hoc dici non potest, sed quantumcunque quis hauriat, nihil deficit. Quare alio exemplo vtendum est, cum hoc infirmū sit, neque possit, quod querimus, demonstrare. Alterum igitur asseremus quod magis ad propositam nos adducat sententiam. Constituamus nobis igneum fontem, à quo innumeræ accendantur lucernæ, & totidem, & idem totidē: nōne huiusmodi fons ita plenus est ignis, quemadmodum antequam ex eo quicquam sumeretur? Sane perspicuum est. Quod si in corporibus quæ in partes diuidi possunt, & per ademptionem partium minora fiūt, aliquid huiusmodi inuenitur, vt post sui communicationem nullam diminutionem accipiant, quāto magis in incorporea & immortalī illa potentia hoc contigerit? Nam si vbi subiectum substantia est & corpus, & fit & non fit diuisio, multo magis cum de actione sermo habetur, & actione incorporeæ substantiæ, credibile est idem euenire. Idcirco Ioannes inquit: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et testimonium suum Baptiste testimonio coniungit. Hæc enim particula, De plenitudine eius nos omnes accepimus: non præcursoris verbum est, sed discipuli, cuius hæc est sententia. Nolite existimare diutinæ consuetudinis & eiusdem mensæ participationis gratia nos de eo testimonium perhibere: nam & Ioannes qui Christum antea nunquam viderat, neque cum eo conuersatus est, nisi cum ipsum baptizauit, in multorum cœtu eum conspicatus, inde omnia accipiens clamauit: Prior me erat. Nos autem omnes duodecim, trecenti, quingenti, tria milia, quinque milia, innumera Iudæorum multitudo, omnis fidelium cœtus, qui tunc fuerunt, nunc sunt & futuri sunt, de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepimus?

Gratiam pro gratia. Quam pro qua? Pro veteri nouam. Quemadmodum enim duplex erat iustitia. Secundum iustitia, inquit, quæ in lege est, factus irreprehensibilis. Et duplex fides, vt, Ex fide in fidem. Et adoptio duplex: vt, Quorum adoptio est: Et duplex gloriæ vt, Si enim quod euacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in gloria. Et lex duplex: vt, Lex spiritus vitæ liberauit me. Et duplex seruitus: vt, Quorum seruitus, & iterum: Spiritui dei seruietes. Et testamentum duplex: vt, Disponam vobis testamentum nouum, non secundum testamentum quod disposui patribus vestris. Et duplex sanctificatio, & duplex baptisma, & duplex sacrificium, & templum, & circūcisio duplex, ita & duplex gratia. Sed illa quidē quasi figuræ sunt, hæc quasi veritas, æquiocationem quandam, nō rei communionem seruantia: quoniam in figuris sunt & vmbra. Nam & homo pictus, homo appellatur, & verus homo itidem. Similiter in statuis & aurea & lutea hominis habet appellationē, verūm tanquam hominis figura, ille vt verus homo. Noli igitur tanquam à nominum communicatione, idem re ipsa esse existimare, sed neque diuersum. Nam si figura erat, nō erat alterna à veritate: si vmbra seruabat, ipsa minor erat veritate. Vultis quænam sit horum omnium differētia, explicemus? Vnum aut alterum dictorum accipiamus, hoc patet & cætera sient vobis manifesta, ceteroque deprehendemus puerilia fuisse præcepta. Hæc præclarorū philosophiæ professorum, & magnorum virorum: & illa tanquā ab hominibus, hæc tanquam ab angelis instituta. Vnde igitur exordiemur? Vultis ab ipsa adoptione? Quænam inter hanc & illam differentia est? illa verbo honorabatur, hæc re ipsa, & de illa quidem inquit: Ego dixi dii estis, & filij altissimi omnes: de hac autem, Ex deo facti sunt? Quænam ratio? Per lauacrū regenerationis & renouationis Spiritus sancti. Et illi quidem postquā filij appellati sunt, adhuc spiritū seruitutis habebant: erant enim serui, etsi hac appellatione honorabātur, nos liberi tunc facti, non nomine, sed re honorē accepimus. Quod Paulus his verbis significauit: Non enim accepistis spiritū seruitutis iterū in timore, sed accepistis spiritū adoptionis filiorū dei, in quo clamamus, Abba pater. Generati namque à deo, & vt verē dici potest, formati, itaque vocati sumus filij. Sed si sanctificationis modum & hūc, & illum

*Philip. 3. b**2. Cor. 3. b**Psal. 18. b**Tit. 3. b**Rom. 8. c**Gala. 4. a*

illū considerabimus, multam in hac quoque parte deprehē-
demus differentiam. Illi enim cum idola non colebāt, neque
fornicabātur, neque adulterium committebant, hoc nomi-
ne appellabantur: nos verō non in huiusmodi continentia,
sed in maiorum possessione facti sumus sancti. Et primum
quidem ab ipso spiritu sancti aduentum hoc donum asse-
cuti sumus, deinde à vita longe potiore, quā Iudaica. Et
quod non arroganter hoc dictum sit, audi quid ille loqua-
tur. Nolite vaticinari, neque purgare filios vestros, quoniam
populus sanctus estis. Ita apud illos hæc erat sanctitas, ut i-
dolorum leges abiicerent; apud nos autem, ut sancta sint,
inquit & corpore & spiritu. Pacē prosequimini & sancti-
ficationem, sine qua nemo videbit dominum, & perficiētes
sanctificationem in timore dei. Vides hanc esse sanctifica-
tionem, quando intrinsecus radicem habet, & fontem? Nō
enim hoc nomen sanctus, in omnibus eandem habet signi-
ficationem. Nam & deus sanctus dicitur: sed non quemad-
modum nos. Cum igitur vocem hanc à Seraphin demissā
propheta audiuit, qui inquit. Heu mihi misero: quod quū
homo sim, & impura labia habeam, in medio populi immun-
da labia habentis habito. Atqui & sanctus & purus erat: sed
si supernæ sanctitati nostram conferamus, immundi profe-
cto sumus. Sancti angeli sunt, & ipsa Cherubin & Seraphin
sancta, sed huius quoque sanctitatis alia differentia inter
nos, videlicet, & supernas virtutes. Opus esset & alia gene-
ra explicare, sed longiori vteremur oratione. Quare vltē-
rius progressi, reliqua vobis inquirēda relinquemus: pote-
ritis enim hæc domi colligendo ipsam deprehendere diffe-
rentiam, & inde in reliquis proficere. Da, inquit, sapienti oc-
casionem, & sapientior fiet: nobis reliqua sunt neseessario
transigenda. Cum ergo dixisset Ioannes: Et de plenitudine
eius nos omnes accepimus: addidit, Et gratiam pro gratia.
Gratia nanque Iudæi salutem consequebantur. Non enim
ut multiplicem vos, inquit, sed propter patres vestros elegi
vos. Nam qui non propriis meritis à deo dilecti sunt, eos
perspicuum est, & propter gratiam eiusmodi honorem cō-
secutos, nos autem omnes salui quoque facti sumus gratia,
sed non eodem modo, neque iisdem de rebus, sed longo
maioribus & excelsioribus. Non enim hæc nobis duntaxat
gratia data est venia scilicet peccatorum, quā quum illis

1. Cor. 7. f

Sanctus.

Esa. 6. b

Prou. 9. b

communicamus. Omnes enim peccauerunt, sed iustitia sanctificatio, adoptio, spiritus sancti gratia, longè clarior, longè vberior: ad hæc & alia maior: hoc est, à spiritu & reconciliatione fiducia, huius gratiæ causâ, deo chari facti sumus, non amplius vt serui, sed vt filij & amici. Quocirca, inquit, Gratiam pro gratia: Verùm quæ legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipsa formatio hominis ex nihilo. Non enim nostris præcedētibus meritis hanc accepimus remunerationem. Quomodo enim quum nihil essemus? sed gratia dei quæ semper in beneficiis priores sibi partes vendicat. Neque solùm quòd facti sumus ex nihilo: sed quod facti, & faciēda, & vitāda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & conscientiæ iudicium incorruptum nobis ab opifice deo tributum sit. Hoc, inquam, maximè fuit gratiæ, postquam alia secuta est, vt præuaricatā legem præscriptam recuperemus. Consentaneum nāque erat, vt qui datum semel à deo præceptum præuaricassent, pœnam luerent: verùm mitius nobiscum actum est. Iterum emendandi medicina adhibita, nō debita quidem, sed à misericordia & gratia proueniens. Nam quod gratiæ sit & misericordiæ, audi David loquentem: Qui facit misericordiam deus, & iudicium omnibus iniuriā patientibus: Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israël voluntates suas. Et iterum: Bonus & rectus dominus, propter hoc legem ponet peccantibus in via. Misericordiæ igitur & miserationū, & gratiæ legem accepimus. Idcirco quū gratiam pro gratia dixisset, etiam pro beneficiorum dei in nos magnitudine vehementius certās, addidit: *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Et animaduerte euangelistæ sapientiam, non personarum, sed tenuium rerum facit disquisitionem: quibus confessis, longè Christum Ioanne maiorem necesse est, etiam pertinaces consentiant. Si quidem quum res quæ nullam habent, neque ad alicuius gratiam, neque ad odium causam, hoc testantur, certam etiam impudentibus ostendunt sententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales existimantur. Quare eorum maximè verum est testimoniū sine vlla suspicione. Videte quā placidè, & paulatim & Baptista Ioannes, & discipulus ad supremam auditores cognitionē trahant, quum prius humilioribus eos assuefecerint. Ille enim Christi ad se cōparatione facta, eum

sine

Psal. 110.

Ibid. 24. b

sine comparatione omne excedentem: sic deinde eius excellentiā ostendit, Qui fortior me erat: & Ante me factus est. Inde subdit: Quia prior me erat: Hic autē maius loquutus est, minus tamen quā vnigeniti dignitas postulare. Non enim ad Ioannem, sed ad eum qui longē maiori erat apud Iudæos admirationi, facit cōparationem, hoc est ad Mosē, Quia lex, inquit, per Mosē data est: gratia & veritas, per Iesum Christū facta est. Animaduerte præterea quā honestam facit cōparationem, etiam apud imbecilliores. Non enim ratione excellentiam confirmat, sed nudis nominibus differentiā ostendit, gratiam & veritatem legi, & hanc particulam, Facta est: huic, Data est, opponens. Maxima autem vtrorumque differentia: dari enim ministri est. Nā qui dat, is aliunde accipit, & dat cui dari præcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem regis est, cum potestate omnia dimittentis peccata, & benignitatis suæ dona confirmantis. Quare, inquit, dimittuntur tibi peccata tua. Et iterum: Vt scitis, quoniam potestatem habet filius hominis in terra dimittēdi peccata, dicit paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Vides quomodo gratia per eum facta sit: vide & veritatem. Gratia quidem, & quæ modo diximus, & erga latronem benignitas, & baptismatis & spiritus sancti dona, & alia item plurima nobis ostendunt. Veritatem autem manifestius intelligemus, si figuras didicerimus: futuras enim dispensationes in nouo testamento consummari, figuræ primū, vt figuræ annunciarūt, quas Christus suo consummauit aduentu. Videamus ergo figuras, si placet, in paucis. Non enim omnia transigere præsentis est tēporis. A paucis reliquas intelligeris. Vultis ab ipsa passione incipiamus? Quid dicit figura? Tollite agnum per familias, & sacrificate, & facite, vt instituit. Christus autem nihil huiusmodi præcipit, sed ipse id factus est sacrificium, & oblationem seipsum patri offerens. Vides quo pacto figura data est per Mosē, veritas facta est per Iesum Christū? Item in monte Sina, vt A malechitæ in pugna profligarent, manus Mosi ab Aaron & vtrinque sublimes tenebantur: Christus verò adueniens suas extendit in cruce. Animaduertis quomodo nobis figura ostendit, & veritas facta est. Præterea lex inquit: Maledictus quicumque non manserit in omnibus quæ scripta sunt in libro hoc. Gratia autem.

*Marc. 2. a**Ibidem.**Exo. 12. a**Exo. 17. c**Ioan. 19. d**Deutero.**27. a**Galat. 3. b*

Mat. 11. d Venite omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam
Galat. 3. b vos. Et, factus est pro nobis maledictum. Cum igitur tantam
 assequuti simus gratiam & veritatem, nolimus quæso pro
 beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quanto enim
 maiori honore accepti sumus, tanto maiorem debemus vir-
 tutem. Nam qui pro paruis acceptis beneficiis parua retu-
 lerit, nulla dignus est reprehensione: qui verò in ipsum ho-
 noris culmen assumptus est, si vilia minimaque rependit,
 longè maius meretur supplicium. Sed absit omnis de vobis
 hæc suspicio. Confidimus in domino, qui animis vestris pœ-
 nas dabit, quibus in cælum elati, in huius mundi peregri-
 natione, terrena labe non inquinabimini. Verùm enim ue-
 ro hoc vobis persuasi, non quiescimus tamen quin frequen-
 ter eadem & hortemur, & admoneamus. Nam & in sæculi
 certaminibus non oscitantes & supinos, sed strenuos, & se
 vltro periculis obiiçientes vniuersi hortantur, & plaudunt
 spectatores. Illos enim ac si de eorum victoria penitus des-
 perent, neque possint vllis hortationibus ad virtutem ac-
 cendi, taciti missos faciunt. Hoc autem in loco non de vobis
 tantum, qui sobriam vitam agitis, sed de recidentibus, mo-
 dò voluerint, bene sperare licet. Quamobrem modò hor-
 tando, modo exprobando, nunc suadendo, nonnunquam
 laudando omnia & facimus & adnitimur, vt salutem vestrâ
 non negligatis: & quantum in nobis est, nihil omnino præ-
 termittimus. Nolite igitur nostram de viuendi ratione ini-
 quo animo admonitionem accipere. Non enim ita loqui-
 mur, vt vos inertie accusemus, sed de vobis optimè spera-
 mus. Neque ad vos duntaxat, sed ad nos qui orationem ha-
 bemus, hæc & loquimur & loquemur. Siquidem & nos do-
 ctrina, admonitione, consilio indigemus. Nam etsi ipsi ser-
 monem facimus, nihil nobis quoque fieri, prohibet. Sermo
 enim sceleribus obnoxios corripit. Qui autem omni liberi
 sunt crimine, eos etiam longius abducit. Neque enim nos
 sine peccato sumus. Medicinæ igitur ars communis est, &
 remedia omnibus proponit. Cura non cõmunis est, sed ad
 vtentium voluntatem. Qui vult medicina vti, curatur, qui
 eam vulneri adhibere negligit, magis læditur, & torquetur
 vehementius. Nolimus ergo agrè medicinam ferre, sed læ-
 to animo accipiamus. Licet nõ paruum dolorem nostræ as-
 ferant admonitiones: suauissimus tamen fructus sequitur.

cuius

cuius gratia & facimus omnia, & dicimus, vt à plagis & vulneribus quæ peccando animæ inurimus, liberi ad æternam vitā euadamus, & Christi præsentia digni efficiamur: neque acerbis & sæuis potestatibus in die illa nos exhibeamus, sed quæ nos ad cœlorum possunt assumere hæreditatem, deum diligentibus præparatam. Quam vtinam omnes cōsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cum sancto & viuificante spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIII.

EXCAP. I.

Eum nemo vidit vnquam. Vnigenitus filius qui est in sinu patris, ipse narrauit. Sacræ scripturæ verba non vult deus vt simpliciter, sed multa cum prudentia intelligamus. Ideo beatus Dauid sæpenumero in psalmis ad doctrinam nostram: Reuēla oculos meos, & intelligam mirabilia ex lege tua. Item & eius: Quod oportet tanquam argētum exquirere sapientiā, & tanquam thesaurum perscrutari. Præterea dominus Iudeos admonuit: Scrutamini scripturas: quod nō vtique dixisset, si per facile & prima tantum lectione possent intelligi. Quod enim in medio & in promptu positum est, nemo sanè perscrutatur: sed quod obscurum & latens, id multa indiget inquisitione, vt inueniatur. Idcirco thesaurū absconditum scriptura appellauit, vt ad earum nos inquisitionem excitaret. Hæc autem nobis dicta sunt, ne simpliciter & temere, sed summa cum attētionē scripturam accipiamus. Nam si quis ipsa duntaxat verba nuda, & vt dicuntur acciperet, multa absurda de deo necesse esset suspicari. Etenim hominem eum esse, pecunia corrumpi, iracundum, furibundum, aliāque de eo his peiora intelliget. Verūm si reconditam verbis sententiam deprehenderit, omnia purgābūtur. Nam proposita nobis lectio sinum deum habere dicit, quod est proprium corporis. Sed nemo tam insipiens est, qui incorporeū corpus arbitretur. Vt igitur dignē spiritalem sensum accipiamus, agite altius hunc locum inuestigamus. *Deum nemo vidit vnquam.* Quānam hæc particula cum superioribus habet consequentiam. Vt ostendat Evangelista beneficiorum dei magnitudinem, & horum eorū-

*Psa. 118. e**Pron. 2. a**Ecc. 51. d**Infra 5. f*

que quæ per Mosen data sunt incomparabilem differentiã, probabilem causam, personæ adducit dignitatem, quæ maiora effecerit. Ille enim cum seruus esset, merito inferiorum factus est rerum minister. Hic autem dominus & rex, & regis filius longè maiora nobis contulit, qui cum patre semper est, & semper eum intuetur: propterea inquit. *Deum nemo vidit unquã, sed unigenitus filius.* Quid igitur dicemus clarissimo prophetæ Esaia, cum inquit: Vidi dominum in throno altissimo sedentem? Quid Ioanni de eo testimonium perhibenti, quod hæc dixit, quando vidit gloriam eius, & de eo locutus est? Quid Ezechieli? Etenim ipse quoque super Cherubin eum sedentem vidit. Quid præterea Daniel dicenti, Antiquus dierum sedit? Quid ipsi Mosi: Ostendit mihi gloriam tuam? Iacob autem etiam ab hoc appellationem accepit, cum Israël vocatus est, quod deum videns interpretatur. Necnon & alij ipsum viderunt. Quid Ioannes: *Deum nemo vidit unquam?* Vt ostendat illa omnia permissionis fuisse non ipsius puræ substantiæ. Nam si ipsam vidissent, nulla ex parte differentem vidissent: quippe quæ simplex, & pura est, non composita, nec descriptibilis. Nō iacet, non stat, non ambulat. Hæc omnia corporis sunt officia. Quomodo autem sit, ipse nouit solus, quod per prophetam significauit: Ego visionem multiplicauit, & in manibus prophetarum assimulatus sum: hoc est permisi, non tamen id quod eram me ostendi. Cum enim eius filius vera carne accepta venturus esset in mundum multo ante sanctos viros ad diuinę substantię visionem exercuit, ita vt videre poterant. Nam id quod est deus, non modo prophetæ non viderunt, sed neque angeli, neque archangeli. Sed si eos percontaberis, nihil ab his de dei substantia audies, sed tantum referentes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Si Cherubin & Seraphin sanctificationis laudem, audies plenum esse cælum & terram gloriam eius. Si supernas virtutes, tibi item respondebunt, sibi vnum opus esse, vt deum laudēt: Laudate eum, inquit, omnes virtutes eius. Solus autem ipsum videt filius & spiritus sanctus. Quod si omnis natura creata est, quam ratione increatum videre poterit? Etsi incorpoream virtutem, quamuis genitā, non possumus manifestè conspiciari, & hoc sæpenumero in angelis ostensum est: multo minus incorpoream,

Esa. 6. a

Ezech. 1.

Et 10. a

Dani. 7. b

Exo. 33. c

Esa. 12. c

Luc. 2. b

Esa. 6. a

Et Apoc.

4. c

Psalm.

148. a

poream, & ingenitam substantiā. Quare Paulus, quem (inquit,) vidit nemo hominū, neque videre potest. Soline igitur patri hoc præcipuū inest, non tamen filio? Audi hac etiam in parte quid superius dicat: Quid est imago inuisibilis. Qui autē inuisibilis imago est, ipsū quoque inuisibile esse necesse est, aliter non esset vera imago. Propterea inquit: Qui manifestus est in carne. Manifestatio autē per carnē non est secundū substantiā. Nam quod ipse inuisibilis sit, non solum hominibus, sed & supernis virtutibus, cū dixerit Paulus, manifestum esse in carne: subdidit, visum ab angelis. Ergo ex quo carnem induit, ante non ita videbatur, cum ipsis quoque inuisibilis esset substantia. Quamobrem igitur inquit, Nolite despicere vnū ex his minimis: dico enim vobis quod angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cœlis est? Quid ergo, faciem deus habet, & cœlo circumscribitur? Sed nemo ea agitetur insania, vt hæc dixerit. Quenam ergo ea sententia? quæ & in loco illo: Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Cogitationem namque atque imaginationem, quam pro viribus nostris de deo capimus, eam visionem appellat. Neque aliter de angelis intelligendum est, propter puram ipsorum, & nullo somno obnoxiam naturam, cum nihil aliud quàm deum semper mente agitent. Propterea Christus: Nemo, inquit, cognoscit patrem, nisi filius. Quid inquam? Num omnes in ignorantia viuimus? Absit. Sed nemo ita cognouit patrem, vt filius. Vt igitur multi quisque pro captu suo ipsū viderūt, substantiā autē nemo vidit: sic multi deū cognoscimus, non tamen ipsam substantiā qualis est, nisi solus eius vnigenitus qui certam notionem, visumque, & cōprehensionem habet qualē filium de patre habere par est. Sicut enim cognoscit me pater, inquit, & ego cognosco patrem. Quare animaduerte quanta cum autoritate loquatur Euangelista. Siquidem cum dixisset. *Deum nemo vidit vnquam*: non prosequutus est, filius qui vidit narrauit. Nam in sinu patris esse maius quiddā est, quàm videre. Qui enim tantū videt, non certam habet rei visæ cognitionem: qui verò in sinu immoratur, omnia ei perspicua sunt & certa. Ne autem audiēdo: Nemo cognoscit patrem nisi filius, dicerēs quod licet maiorem cæteris de patre habeat cognitionē, non tamen qualis est nouit, ideo in sinu patris eū esse, inquit Euangelista.

1. Tim. 6. c

Celo. 6. c

1. Tim. 3. d

Mat. 8. b

Ibidē. 5. a

Mat. 11. d

Christus autem tantum se patrem cognoscere, inquit, quantum pater ipsum. Percontare quæso, qui contradicit, nunquid cognoscat filium pater? Respondebit, Etiam, nisi omnino insaniat. Deinde illud iterum interrogabimus. Quid autem? certane quadam visione, & scientia ipsum videt, & id quod est manifestè cognoscit? Certe assentiet. Hinc collige certam filij de patre comprehensionem. Ipse enim, inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Et alibi, Nemo deum vidit, nisi qui ex deo est. Hac, ut dixi, gratia Euangelista sinus meminit, quo vno verbo multam substantiæ cognitionem, propinquitatem, parem patri cognitionem, potestatem ostendit. Non enim diuersam substantiam in sinu haberet pater, sed neque ipse auderet, si seruus, si ex multitudine vnus esset in sinu domini versari. Hoc namque dilectissimi filij tantum est, qui multum genitori suo fidit, neque ipso vlla ex parte sit inferior, æqua hoc cognitio significat. Vis & sempiternum intelligere? audi Moysen quid de patre loquatur. Nam cum peteret si interrogaretur à Iudeis, quis ipsum miserit, quid iuberet respondere: Dic, inquit, qui est, misit me: Hoc enim verbum, Qui est: sempiternum & sine principio, & verè, & propriè esse significat. Hoc idem ex ea particula. In principio erat, ostendit Ioannes. Item hoc in loco, cum in sinu patris esse dicit, & ne propter nominis communicationem, vnum eorum, qui per gratiam facti sunt filij, significare arbitreris: primum articulum addidit, qui per gratiam filios se ponit. Inde si hoc tibi non satis est, & adhuc humi deuolueris, alio magis proprio nomine usus est, cum inquit, *Vnigenitus*. Sin adhuc humum despicias, non recusabo, inquit Euangelista, de deo sermonem faciens, humanis & corporeis verbis uti, hoc est *in sinu*, tantum ne vile quicquam & abiectum de Christo suspiceris. Considera benignitatem domini, & nostri curam. Indignis se verbis nuncupari patitur, ut hoc saltem pacto oculos erigamus, & aliquid de se magnum concipiamus, & tu ad inferiora semper defleckeris: Dic quæso, qua gratia hoc in loco sinum positum existimas? Crassum hoc nomen & carnale. Nunquid ut deum corpus habere suspicemur? Absit. Cur igitur? Nam si neque filij dilectio, neque corpus deum esse hic comprobatur, superfluum hoc in loco, & ociosum id verbum est. Non enim te petere recusabo ut aliquid in hoc coniectemur. Sed profecto constat

Exo. 3. d

Ioan. I. a

stat, nihil aliud quam summā vnigeniti dilectionem, & patri coeternitatē significari. Vbiq̃ hoc perspicuum est. Ille narrauit, inquit. Quid narrauit? Quod *deum nemo vidit vnquam*: an, quod vnus est deus? Verū hoc & reliqui prophetae, & Moyses iam pridem exclamat: Dominus deustuus, dominus vnus est. Et Esaias: Antē me nō est factus alius deus, & post me non est. Quid igitur amplius à filio didicimus? quod in sinu sit patris. Quid ab vnigenito? primū quidem hęc eadem, vnigeniti operationes sunt. Deinde lōge ab eo expressiorem, & magis perspicuam doctrinā accepimus, videlicet, quod spiritus deus est: & qui adorāt eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Quod deum videre est impossibile, quod eum nemo nouit nisi filius, quod pater est dilectissimi vnigeniti, & alia multa, quæ de eo narrata sunt. Id autem verbū, *narrauit*, expressiorem, certiorēque doctrinam demonstrat, non apud Iudæos tantum sed in vniuersum mūdum propagauit, eūque meliorem reddidit, prophetis enim neque Iudæi omnes fidem adhibebant, vnigenito autem dei filio vniuersus orbis & paruit, & credidit. Narratio autem in hoc loco doctrinæ euentiā significat. Quare & verbum, & magni consilij angelus appellatur, cū igitur perfectiore dignati simus doctrina, neque amplius per prophetas, sed per filium ad nos in vltimis his diebus deus locutus sit, longē potiore, & dignam accepto honore vitam exhibeamus. Etenim absurdum est cum tantus descenderit dominus, & non amplius per seruos, sed per seipsum nos alloqui voluerit, nos nihil à priscis illis differamus. Illi Moſen, nos Moſi dominum, magistrum habemus. Quamobrem hoc honore dignam præ nobis feramus philosophiam, & nihil cum terrenis cōmunicemus. Propterea nobis cēlitus viuendi normam detulit, vt magistri imitatores pro viribus efficeremur. Qua autem ratione possumus Christi imitatores fieri. Si omnia in communem non nostram fecerimus vtilitatem, etenim Christus nō sibi p̃p̃i morem gessit, sed vt scriptum est: Improperia, inquit, improperantiū ceciderunt super me. Nemo priuatam querat vtilitatem, sed & proximi, ita suam quærat: siquidem illorum res nostræ sunt. Corpus nanque vnum sumus, & inuicē partes & mēbra. Nolimus igitur ita alter erga alterū affici, ac si penitus simus alieni. Nemo illum neque amicum, neque

Deut. 6.4

Esa. 9.6

Psa. 68. b cognatum, neque vicinū, neque quicquam cum eo sibi esse
Rem. 15. a dicat? Quomodo accedam? quid dicam? Licet enim horum
1. Co. 10. b nihil sit, homo tamen est eiusdem naturæ particeps, sub eo-
Eph. 4. f dem domino cōseruus, & cōturbernalis, eiusdē mundi in-
 cola. Quod si fidem tantū tecum communicat, iam tuum fa-
 ctus est membrum. Quæ enim amicitia, quæ familiaritas tā
 tam contrahere vnionem posset, quantam fidei cognatio?
 Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem,
 tantam nos habere inuicem oportet, sed quanta est membri
 ad membrum. hac amicitia & cura aliā maiorem nemo vn-
 quam inuenire posset. Quemadmodum ergo is sanē ridicu-
 lus foret, qui vnde secum familiaritas sit, vnde propinqui-
 tas per cōtaretur, ita qui vnde sibi cum fratre & proximo.
 Omnes enim in vnū corpus baptizati sumus, inquit. Quid
1. Co. 12. b significat, in vnum corpus? ne diuidamur, sed mutuam con-
Eph. 5. f suetudinem, amici, iamque tanquā vnum corpus seruemus.
 Nolimus inuicem alter alterū contemnere, ne nos ipsos con-
 temnamus. Nemo vnquam carnē suam odio habuit, sed nu-
 trit, & fouet. Propterea hunc modū, tanquam domū vnā
 nobis deus largitus est, & omnia æqua portione distribuit.
 Vnum Solem omnibus lucere fecit. Vno testō, cœlo vide-
 licet, operuit. Vnā cunctis mensam, hoc est terram cōmu-
 nicauit, impartitus est aliam longē maiorem, vnā tamen
 condiscipuli intelligunt. Vnum generationis modum om-
 nibus largitus est spiritualem. Vna nobis, & cōmunis in cœ-
 lo patria, idem populū omnibus propinatur. Nihil amplius
 diuiti & spectato viro, quā pauperi & abiecto deus exhi-
 bet: sed vniuersos pariter vocat. Carnalia pari honore, spi-
 ritualia similiter. Vnde ergo tanta huius vitæ inæqualitas?
 Ex diuitum auaritia, atque insolentia. Sed nolite fratres, no-
 lite, quæso, ita affecti esse: nec cū ratio ipsa & necessitas in
 vnum nos cogat, à terrenis & caducis huius vitæ bonis di-
 strahamur, à diuitiis dico paupertate, sanguinis coniunctio-
 ne inimicitias, amicitia. Hæc enim omnia vmbra sunt, &
 quā vmbra adiectiora habentibus cælitus vinculum cha-
 ritatis: hoc seruemus dilectissimi toto conatu: quod nullus
 prauus affectus hāc diuidere perturbareve poterit vnitate:
 quam vtinam omnes cōsequemur, gratia & benignitate do-
 mini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria
 simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA

*H*oc est testimonium Ioannis, quando miserūt Iudæi à Hierosolimis sacerdotes & leuitas, vt interrogarent eum. Tu quis es? Graue vitium inuidia est, dilectissimi, graue inquam, & exitiosum, non his quibus inuidetur, sed ipsis inuidentibus. Primum enim eos offendit, consumitque tanquam mortiferum quoddam virus eorum animos occupans. Si quo autem pacto eum cui inuidetur lædit, paruum quidem, & nullius ferè momenti detrimentū est quòdque plus emolumenti quàm damni afferat. Neque inuidia solum, sed etiam in cæteris vitiis non qui malo afficitur, sed qui afficit is damnum accipit. Quod nisi ita se haberet, non iniuriam accipiendam potius quàm inferendam præcepisset Paulus discipulis. Quare non magis, inquit, iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Certo enim nouit, non mala accipientem, sed inferentem omnino exitium secuturum. Hæc omnia mihi propter Iudæorū inuidiam dicta sunt. Qui enim ex ciuitatibus ad Ioannem cōfluxerant, qui propria damnarant peccata, qui baptizati erant, post baptismum tanquam quadam boni operis pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certè genimina viperarum & serpentes: vel si quid his grauius generatio mala, adultera, peruersa, post baptismum Baptistam interrogas, & percontaris? Quid hac stultitia stultius? quomodo eum conuenistis? quomodo peccata vestra confelsi estis? quomodo ad baptismum cucurristis? quomodo ipsum percontati estis, quid foret agendum. Hæc omnia à vobis temerè, & sine ratione facta sunt, cum neque principium, neque fundamentum intelligatis. Verum neque vos accusauit Ioannes, neque quicquam exprobrauit, sed omni cum māsuetudine respondit. Quamobrem? est enim dignum cognitu, vt omnibus eorum manifesta perspicuāque fieret malitia. Sæpenumero Ioannes Christo testimonium perhibuit, & cum Iudæos baptizaret, frequenter Christi meminerat. Ego (inquit) vos baptizo in aqua: qui autem post me venit, fortior me est: ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Quibus verbis humana quadā perturbatione affecti sunt, Mūdi nāque gloriam affectantes, & secūdum faciem iudicantes, Ioannem Christo inferiorem, indignum arbitrabantur, Mul-

1. Cor. 9. b

Luca. 1. a

ta nanque Ioannis generositate ostēdebant. Primum generis claritas, principis em̄ sacerdotis erat filius. Deinde vita, & asperitate & omnium hominum contemptu insignis. Siquidem veste, mensa, domo, & ipso victu cōtempso eremum ab ineunte ætate incoluit. Contra, Christus obscuro genere natus, quod sepenumero his verbis exprobrarunt: nōne hic est fabri filius? Nōne mater eius dicitur Maria & frater eius Iacobus, & Ioseph? Et patria vnde originem ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, vt inquit Nathanael. A Nazareth potest aliquid boni esse? Præterea conuersatio omnibus communis, & vestimenta nihil à vulgo differentia. Non enim zona pellicea cingebatur, neque pilosam vestem induebat, neque melle & locustis vescabatur, sed cum omnibus eandem habebat consuetudinem. Infamium hominum, & publicanorum cōuiuuiis aderat, vt eos ad meliorem frugem alliceret: quo cum non conueniret, Iudæi ei exprobrabāt, vt ipse Christus inquit: Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorū amicus. Cum ergo frequēter Ioannes ab se Iudæos ad Christum, longe eorum opinione inferiorem dimitteret, ægrè ipsi ferebant, & rubore perfundebantur. Quippe qui Ioannem potius magistrum habere, quàm Christum voluissent: palam tamē id dicere verebantur, Mittunt autem ad eum, vt per adulationem ipsum alliciāt ad consistendū se Christum esse. Quamobrem nō abiectos, & infimæ sortis homines mittunt, quēadmodum ad Christum cum vellent eum capere in sermone. Tunc enim seruos, & iterum Herodianos destinarunt: nunc autem sacerdotes, & leuitas, nec quoslibet sacerdotes, sed ab Hierosolymis, hoc est maioris authoritatis & nominis. Non enim temere hoc significauit Euangelista, & mittunt vt interrogarent eum: Tu quis es? Et profecto natales eius adeo celebres erāt, vt vulgo diceretur: Quis putas puer ista erit? & super omnia montana Iudææ diuulgarentur omnia verba hæc. Et cum iterum Iordanem petisset, omnes ad eū ciuitates aduolarēt, ex Hierosolymis, & ex omni Iudæa ad Ioannem vt baptizarentur, concurrerunt. Quid igitur interrogant? Nō quod ignorarent: satis enim sup̄erque cognoscebatur. Neque vllō pacto poterat ignorari, sed ea quam paulo ante diximus ratione, quo eum adducerent, vt se Christum

Mat. 3. a
& Lu. 1.
g. Matth.
11. g. &
Mar. 6. a
Infra. g

Mat. 11. c

Mat. 22. b

Luc. 1. f

se Christum esse confiteretur. Audi ergo quomodo beatus Ioannes non verbis, sed animo quo illi percontabantur, respodet. Nam cum dixissent, Tu quis es? Non respondit continuo, quod rectè erat respondendum. Ego vox clamantis in deserto, sed eorum primum suspensionem amouit. Interrogatis enim, inquit, tu quis es? confessus est, & nō negauit: confessus est quia non sum ego Christus. Et animaduerte Euangelistæ sapientiam. Tertium idem dicit, vt & Baptiste virtutem, & Iudæorum maliciam: atque stultitiam demonstrat. Lucas vero, inquit, quod cum turbæ suspicarentur eum esse Christum, iterum tollit suspensionem. Hoc frugi serui officium est, nō solum domini sui gloriam nō aucupari, sed & à multitudine tributam propulsare. Verum turbæ simplicitate, & ignorantia in hanc venere suspensionem: hi autem mala mente, malo animo eum percontati, sunt id arbitrati quod diximus. Quod nisi hoc animo fuissent: non continuo ad aliam venissent interrogationem, sed indignati, tãquam ad propositum non respondisset, neque id dubitare neque id percontatum venire duxissent, verum tanquam in crimine deprehensi, & ræi, ad aliud venerunt. *Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non sum.* Arbitrabantur enim eum vêturum, sicut Christus inquit. Rogantibus nanque discipulis, quomodo ergo Scribæ dicunt, quod Heliam oportet primum venire, ipse respondit: Helias quidem venturus est, & restituet omnia. Deinde interrogant. *Propheta es tu? & respondit, Non.* Et tamen propheta erat, quare se prophetam negat? Quia iterum percontantium animum inspexit. Existimabant enim prophetam quandam eximium venturum, eo quod inquit Moses, Prophetam vobis suscitabit dominus deus de medio fratrum vestrorum, tanquam meipsum audite. Hic autem erat Christus. Non igitur rogarūt, an esset vnus ex aliorum numero prophetarum, sed articulum addiderunt, ac si dicerēt: Propheta ne ille es, qui à Mose prædictus est? Propterea negauit. *Dixerunt ergo ei: Quis es? & responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de te ipso? Vides ne hos vehementius vrgentes, alliciendo iterum rogantes non dimittendo, hunc autem summa cum mansuetudine falsas eorum suspensiones omni conatu tollentem? veritatis amicus.* Ego (inquit) *vox clamantis in deserto, dirigite viam domini, sicut dixit Esaias propheta.* Cū enim magnū qui

Lucæ. 3. a

Mat. 17. b

Deutero.
18. b

Esa. 4. a

dem & eximium secundum eorum opinionem de Christo locutus sit, ad præstadam verbis suis auctoritatem, prophetæ statim testimonium adducit, *Et qui missi fuerāt, erant ex pharisæis, & interrogauerunt eum & dixerunt ei Quid ergo baptizas si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta?* Vides quàm temerè loquātur? Quoniā adhuc eū adducere volebāt. Non tamen hinc orsi sunt, ne quo animo dicerent, deprehenderetur, Et cum se Christum esse negasset iterum malitia sua dissimulata, ad Heliam veniunt, & prophetam, Quod cum se neutrum esse profiteretur, dubij iam consilij, persona & simulatione omni abiecta, apertè fraudulentam mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, si tu non es Christus? Deinde vt animum celaret, addiderunt. Neque Helias, neque propheta. Nam cum adulationibus eum allidere nō possent, calumnia se eum coacturum arbitrati sunt, vt quod nō esset, se esse cōfiteretur. O superbiam, o amentiam & curam intempestiuam. Misistis vt ab eo cognoscere tis quis esset, & vnde. Nūquid ei quid factururus sit præscribetis? Hoc cogentium est, vt se Christum confiteatur. Veruntamen neque nunc indignatur Ioannes, neque sic eis vt merebantur, respōdet: Vos præcipere, & legem mihi ponere audetis? Sed iterum incredibile præ se fert mansuetudinem. *Ego (inquit) baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius nō sum dignus, vt soluā eius corrigiā calcementi.* Quid nam his respondere potuissent Iudæi? Ipsi cōtra se, nulla venia, nulla excusatione dignam sententiam tulerūt. Quonam pacto? tantę authoritatis Ioannē: & tam verum arbitrabantur, vt non solū de aliis testimonium, verum ipsi de se ipso omnia crederent? Neque enim nisi ea essent sentētia, ipsum interrogatum misissent quid de sediceret: Nostis enim quod de se dicentibus, his duntaxat maximè fidem adhibemus quos verissimos arbitramur. Neque hoc tantum eorum os obstruit, sed animum quoque, quo ad eum locuti sunt. Promptissimo nanque animo ad eum venerunt, licet postmodum mutati sint. Quæ ambo Christus his verbis significauit: Ille erat lucerna ardēs & lucens, vos aut voluistis exultare ad horam in eius luce. Et responsum eius probauit, inquit: Qui non quærit gloriam suam verax est, & iniustitia sua non est in eo. Ioannes autem non sibi

Infr. 5. f

Infr. 7. c

sibi gloriam quæsiuit, sed ad alium eos dimisit. Et qui missi erāt, summę erāt apud Iudæos authoritatis, & primum locum obtinebant. Itaque nulla ex parte cōfugium, aut excusationem habebant, si Christo non crederent. Sed qua gratia Ioanni de Christo fidē non adhibuistis? Vos ex primoribus misistis, vos de his interrogastis, vos Baptistæ responsum audistis: omnia conati, omnia scrutati sunt & suspiciones vestras omnes in medium protulerunt, & tamen ingenuē confessus est, non esse neque Christum, neque Heliā, neque prophetam, neque hoc contētus, quis esset ostendit, & de baptismo suo verba fecit, quod parvū est & vile & præter aquam nil amplius haberet, ostendit præterea excellentiam baptismatis à Christo traditi. Adduxit Esaiæ prophetæ testimonium qui diu ante deū & se eius ministrum appellauit. Quid iam dubij relinquebatur, quin deū adorarent, & cōfiterētur, cum omni adulatione amota, verum esset testimonium? Neque enim aliud testātis mores & sapiētia pollicebatur. At hoc vel inde perspicuum erat quòd nemo proximum sibi præfert, neque quem sibi honorē arrogare potest, in alium faciliē confert. Itaque Ioannes nisi Christus deus fuisset, in tantum non descendisset testimonium. Nam si id nomē tanquam conditione sua maius abieciisset, non sanē alij, & sanē inferiori tribuisset. Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Dicēs nāque erat, vt in populo tanquā vnus ex multitudine versāretur, qui vbi-que humilitatē & mansuetudinē doceret. Nescitis autē quis & vnde sit. Illam autē particulā, *Qui post me venit*, frequenter meminit, tantū dicens. Nolite putare rem ipsam in meo esse baptismo, non sanē perfectū est. Alius post me venit alterum allaturus, Hoc tamē illius præparatio quēdā est & præcessio. Res nostræ vmbra sunt & imago, alium venire oportet: qui veritatem afferat, Quamobrem illud, *Post me venit*, eius maximē ostendit dignitatē: nam si id erat perfectum, nullus erat secundo locus. *Ante me factus est*: Hoc est honorabilior. Inde ne ex comparatione similitudinem intelligerent, cum nullam vellet intelligi, ita se antē fuisse dicit, vt neque inter vltimos ministrorū, adnumerari se dignū profiteatur. Soluere enim calceamenta, vilissimi serui officium est. Quòd si Ioānes indignus qui corrigiam solueret: Ioannes inquam, quo maior inter natos mulierum nō sur-

rexit, quo nos loco ponemus? Si is qui terrarum orbi, æquiparatur, immo qui maior est (Non enim, inquit, Erat hisdi gnus mundus) ne inter vltimos quidem ministros connumerari se dignum dicit: quid nos innumerorum scelerum pleni dicemus, qui tanto Ioanne sumus inferiores, quanto terra, minor est cœlo? Aic neque qui soluat corrigiam calceamenti, dignum se profitetur: inimici autem veritatis in tantam prorumpunt insaniam, vt qui deum cognoscant digni se arbitrentur. Quid hac amentia scelestius? quid hac superbia insanius? Bene inquit Sapiens: Initium superbiæ nō cognoscere dōminum. Non esset ē cœlo eiectus, neque in diabolū versus cecidisset angelus, nisi hoc se scelere coinquinasset. Hoc eum præcepitem dedit, hoc in gehēnam intrusit, hoc malorum omnium ei causā fuit, hoc tātarum virium est, vt omnem animi virtutem, eleemosynā, orationes, ieiunium, cætera animi bona corrumpat. Superbia in hominibus immunda inquit, est apud deum. Non ergo fornicatio duntaxat, neque adulterium hominem polluit, sed & superbia, ac etiam illis longē magis. Quamobrem? quoniam fornicatio, & si indigna venia sit, potest tamen quispian voluntatem in excusationem adducere, superbia autē ne minimam quidem, propter quā vel vmbra saltem veniæ cōsequatur, sed nihil aliud est quā deprauatio animi, & morbus grauissimus, nō aliunde quam ex insania, ortum ducens. Nihil enim superbo homine insanius, quāuis ditissimus sit: quanuis multa hac exteriori sapiētia præditus: quāuis potens, quanuis omnia quæ homini exoptāda videntur, in illum congerātur. Quippe qui humanis bonis superbit, miser est & infelix, & illorum omnium mercedē amittit. Qui eorū gratia, quæ nulla ex parte bona sunt, propter vmbra, & florem scēni, (hec enim inanis gloria est) inflatur. Nōne omnium maxime ridiculus est, cū idem faciat quod quiuis pauper & mendicus, & semper famelicus, qui si quādo lētum somniū viderit, eo lētatur? Miser sanē & infelix, qui cum animā tuam grauissimo morbo cosumas, & vltima miseria verferis, tumescis tamen q̄ auri tibi talenta sint plurima, quod seruorū multitudo. Verūm hec tua non sunt. Si non credis, plurimorū habēs exēplū. Quod si ita insanis, vt neque ex maiorū experiētia hoc intelligas, parūper expecta & in teipso nullā tibi inde vtilitatē cognosces, cū exanimis
nec hora,

Ecc. 10. 6

Ibidem. 4

nec hora, nec breui quidem momēto, eorum dominus eris, inuitus aliis relinques, & his sæpenumero quib⁹ noles. Multis enim nec sua disponere permissum est, migrauerunt repente è vita, & cum vellent his frui non potuerunt. Quod ne nobis accadat, iam ad sanitatem reuersi ea nos ipsi ad ciuitatem nostram transmittamus, quibus solis fruemur, aliis minimè. Illa in asylum, & locum tutissimum recondemus, vnde nihil ea nobis poterit auferre, non mors, testamenta, non hæreditatum successiones, non calumniæ, non insidiæ. Sed qui hinc emigrās sua præmiserit, his perpetuo fruetur. Et quisnam tanta laborat infania, vt rebus suis omni tēpore se perfruiturū negligat? Trāsferamus igitur illuc nostras diuitias: non nobis asinis opus est, non camelis, nullis iumentis, nullis curribus, nullo alio vehendi instrumento, qua nos molestia deus liberos reddidit: tantum pauperibus indigemus claudis, cæcis, infirmis. Hi res & pecunias in cœlū perferre, & earum dominos ad æternorum bonorum hæreditatem perducere poterunt: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVI.

EXCAP. I.

Hec in Bethabara facta sunt trans Iordanē vbi erat Ioannes Baptizans. Altera autem die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Magnū bonū fiducia est, & loquendi libertas, omniāque Christi cōfessionī postponere, tam magnum, inquā, & admirabile, vt filius dei vnigenitus idem de patre prædicet, quanuis nō æqua sit vicissitudo. Tu enim cōfiteris in terra, ipse in cœlo: tu præsētib⁹ hominib⁹, ille patre & angelis omnib⁹. Talis Ioannes, nō multitudine, nō gloria, nulla re humana motus, omnia pessūdat, liberrimè, vt debet, Christi mysteria omnib⁹ annūciat: propterea etiam locum significat euangelista, vt magnanimit̃i præconis fiduciam ostēderet. Non enim domi, neque in angulo aliquo se abdidit, sed apud Iordanem, in media omniū, qui ad se baptizatum venerāt, multitudine id palām profitebatur. Venerāt enim

Iudæi dum baptizaret, tunc supremum illud arcanum, & inenarrabilis doctrinæ plenū de Christo prædicauit, quodque non esset dignus soluere eius corrigiam calceamenti. Propterea inquit: Hæc in Bethania facta sunt. Quædam autem exemplaria veriora videntur, in quibus Bethabara scriptum est. Bethania enim non trans Iordanem, neque in deserto erat, sed nō longè ab Hierosolymis, Locorum autem alia etiam ratione meminit. Nam cum non antiqua, sed quæ paulò antè contigerunt, esset narraturus, qui aderant & viderāt, eos testes adducit, ex quibus rem certam innuit. Confidens enim nihil se veritati addidisse, sed vt res se habuerat, purè & simpliciter enarrasse, à loco testimoniū accepit: non paruum, vt dixi, futurum veritatis indicium. *Altera autem die vidit Ioannes Iesum venientē ad se, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Distribuerunt tempora euangelistæ. Matthæus priusquam Ioannes Baptista caperetur, tēpora prosequens, ad ea quæ sequuta sunt, properat: Euangelista autem Ioannes his maximè immoratur. Et ille postquam venit Iesus è deserto, interim omisis omnibus quæ Ioannes, quæ Iudæi missi inuicem verba contulerint, & aliis pluribus, continuò transit ad carcerem. Quum audiret, inquit, Iesus, quod traditus esset Ioannes, secessit in desertum. Ioannes autem hoc tacuit, vtpote à Matthæo narratum. Narrat autem quæ post descensum mōris sequuta sunt, & multis prætermisissis addit, Nundum enim missus erat Ioannes in carcerem. Et quam gratia hoc in loco inquit Iesum ad ipsum venisse non semel, sed iterum? Matthæus necessarium eius aduentum fuisse inquit, baptismatis gratia: addit enim Iesus, Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Ioannes eum iterum venisse dicit post baptisma quod manifestauit, inquit: *Ego vidi spiritum descendentem quasi columbam, & manentem super eum.* Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantum, sed ad se, inquit? Cur inquam? Ne quis suspicaretur, quum primū vnā cum cætera multitudine venisset, eadem qua alij causa venisse, vt scilicet peccata cōfiteretur, & in penitentiam ablueretur in flumine. Idcirco venit præbens Ioanni occasionem, vt eiusmodi suspicionem tolleretur, quā illud verbum. *Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi:* Penitus tollit. Qui enim tanta excel-

Bethabara.

Bethania

Infra 3.c

Matt. 3.c

lit puritate, vt aliorum peccata possit abluere, sanè constat eum non ad confitendum peccata venisse, sed vt illi admirabili præconi hanc daret occasionem, & secunda hac voce his qui priora audierât, & certius dicta imprimeret, & alia superadderet. Illud autem verbum, Ecce ponitur, eo quod sæpe multi ex iam dictis ipsum inquirebât, ideo præsentem ostendit. Ecce hic est, de quo iam sermo habitus est. Hic est agnus. Agnū autem appellat, vt Esaia prophetiam in memoriam Iudæis reducat, vt per figuram magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit, hic autem totius orbis terrarum: Periclitantem enim mundum quamprimū ab ira dei liberauit. Hic est de quo dixit: *Post me venit vir, qui ante me factus est*, Vides & in hoc loco quomodo superiora interpretatur? Nam quum dixisset, Agnus qui tollit peccata mundi, subdit, Quoniam ante me factus est: videlicet, quod accipit peccata mūdi, & baptizat in spiritu sancto. Meus enim aduētus nihil aliud habuit, quā prædicare cōmune orbi terrarum præstitum beneficium, & in aqua baptizare: huius autem purgare humanum genus, & largiri paracleti operationem. Hic ante me factus est, hoc est clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeāt Pauli Samosatensis sectatores tam manifestam oppugnare veritatem. *Et ego nesciebam eum*. Aufert omnem testimonio suspiciōē, cum non humanæ familiaritatis gratia, sed diuina reuelatione id perhibere ostendat. Nesciebam eum, inquit, Quomodo ergo dignus est fide testis? Quomodo alios docet qui nescit? Non inquit, nescio, sed nesciebam, vt hoc verbo maximè sibi crederetur. Quo enim pacto tantum ignoto tribuere? Sed vt manifestetur Israël, propterea ego veni in aqua baptizans. Non igitur ipse baptismatis indigebat. Neque alia ratione illud lauacrū institutū est, quā vt viā reliquis ad Christi fidē præberet. Nō enim inquit, vt baptismate ablutos mundē, neque vt peccatis liberē, ad baptizandum veni, sed vt manifestetur in Israël. Quid enim, dic quæso: none licebat sine baptismate prædicare, & multitudinem facilē ad credēdum adducere? Minime, neque enim tanto studio omnes festinassent, si sine baptismate fuisset prædicatū, neque nisi ex cōparatione eius excellentiā didicissent. Si quidē multitudo, non vt prædicationem audiret, sed vt cōfessi peccata baptizaretur, concurrebat. Adueniē-

tes Christi doctrina imbuebantur, & baptismatis intelligebant differentiam quantum Iudaicæ institutioni præstaret: idcirco omnes confluebant, nec tamen sic erat in precio. Quomodo igitur cognouisti eum? quia spiritus descendit. Verumne quis spiritus quemadmodum nos, eum indiguisset arbitraretur: audi quo pacto hanc tollit suspensionem, ut ostendat spiritum ad Christum annunciandum descendisse. Nam quum dixisset, Et ego nesciebam illum: addit, *Sed qui misit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto.* Vides ad hoc venisse spiritum, ut Christum ostenderet? Non erat Ioannis suspectum testimonium, nihilominus ut id probabilius faceret, ad deum, & spiritum sanctum relegauit. Cum enim rem tam magnam & admirabilem: dignamque quæ omnes in admirationem conuerteret, testificaretur, videlicet quod vniuersi orbis terrarum solus peccata auferret, & ad tantam multitudinem abluedam diuini muneris magnitudo sufficeret, huiusmodi iam sententiam confirmat. Confirmatio autem est quod filius Dei sit, neque baptismo indigeat, & quod idcirco spiritus descendit, ut eum duntaxat manifestaret. Non enim erat Ioannis dare, quod ab eo baptizati significabant, quum dicerent: sed neque si spiritus sanctus est, audiuius. Nō baptismo Christus, neque illo, neque alia re: sed baptisma, Christi indiguit gratia. Hoc enim fons & caput omnium bonorum relinquebatur, ut scilicet qui baptizarentur, digni essent spiritu sancto. Hanc igitur spiritus satietatem aduentu suo impleuit, & testimonium perhibuit Ioannes, dicens: *Quod vidi spiritum descendentem quasi columbam ex cælo, & manentem super eum, & ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius dei.* Frequenter hac utitur particula nesciebam eum. Quanam gratia! Ei cognatione iunctus erat secundum carnem. Ecce enim, inquit, Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium. Ne igitur videretur ad voluntatem, loqui eius cognitionis gratia, inquit, Nesciebam eum: & merito sanè. Qui in deserto extra paternam domum à pueris versatus erat, qui mirum si Christum nesciebat, antequam spiritus descenderet? Quod si ante
debeo

Act. 19. a

Luc. 1. d

baptisma eum cognouit, prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari. Hoc enim signum erat certissimæ cognitionis, non tamen multo ante tempore eius notitiam habuit. Nec abs re: miracula enim quæ à pueris Christus fecerat, vt de magis, & alia huiusmodi, diu ante (Ioanne adhuc infante) contigerant. Interea multo intercedente tempore, minimè mirum si ignorabatur. Nam si antea notus fuisset, non vtique dixisset: Vt manifestetur in Israël, propterea veni baptizans. Hinc constat signa illa, & miracula quæ in Christi pueritia feruntur, vera nō esse. Nā si à pueris miracula facere cœpisset, non sanè eum Ioannes ignorasset, nec reliqua multitudo indignisset magistro, qui ipsum manifestaret. Nūc autē inquit, propter hoc veni vt manifestetur in Israël. Sed quam ratione, inquit, Ego debeo à te baptizari? Deinde vtpote qui manifestius eum cognosceret, turbis eum manifestauit, dicens: Hic est qui baptizat in spiritu sancto, quem dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est. Quia & qui misit me baptizare in aqua, propterea misit me, vt manifestetur in Israël: Ipse ante descensum spiritus Ioanni reuelatus est: idcirco & antequam venisset, dixit: Post me venit vir, qui ante me factus est. Nesciebat igitur antequam Christus ad Ioannem veniret, sed quum baptizandus esset, tunc eum cognouit, & maximè quum pater eū prophetæ reuelasset, & spiritus Iudæis, quorum gratia descēderat, qui baptizaretur, ostendisset. Itaque ne Ioānis contemneretur testimonium, inquit: Quia prior me erat, & in spiritu baptizat, & iudicabit orbem terrarum. Ideo pater ipse voce sua filium professus est, & spiritus supra Christi caput descendit. Cū enim alter baptizaret, alter baptizaretur, ne quis de Ioāne id verbum dictum arbitraretur, venit spiritus qui huiusmodi amouit dubitationē. Itaque cum inquit. *Nesciebam eum*, superiora tēpora respicit, non quæ circa baptismum fuerant. Nam quo pacto prohibuisset, dicens: Ego debeo à te baptizari: quomodo hæc de eo loqueretur: Sed quid, non credebant Iudæi? Non enim solus Ioannes vidit spiritū in columbæ similitudine. Quoniam hoc mysterium non corporis tantum oculis indigebat, sed mentis potius, ne inanis species putaretur. Nam si miracula facientem Christum, cū tactu solo infirmos sanaret, mortuos vitæ redderet, videntes Iudæi non crediderūt:

sed inuidia perciti, contraria sibi videre videbatur, quo pacto solo spiritus aduentus abieciſſet incredulitatem. Quidā autem dicunt, non omnes, ſed Ioannem tātum, & quoldam vita & moribus probatiores ſpiritum vidiffe. Nā & ſi corporeis oculis in columbæ ſpeciem ſpiritus descendens videri poterat, non tamen neceſſario ſequebatur, vt ab omnibus ſpectaretur. Etenim Zacharias ſub corporea imagine multa conſpicatus eſt, nec non & Daniel & Ezechiel, nullo tamen viſionis ſocium habuerūt. Præterea Moſes multa vidit, qualia aliorum nemo. Et tranſfigurationē in monte non omnes viderunt diſcipuli. Sed neque in reſurrectione viſionis illius omnes fuere participes. Quod ſignificauit *Act. 10. f* Lucas, cum inquit: Qui dedit eum manifeſtum fieri teſtibus præordinatis, & ego vidi, & teſtimoniū perhibui, quia hic eſt filius dei. Agnum ipſum appellauit, atque quod ſpiritu baptizare deberet, profeſſus eſt. Filium autem dei, nequaquam. Atqui poſt baptiſma nihil ipſum dixiſſe ſcribunt alij Euāgeलिſtæ: Verum omiſſis quæ inter ea facta ſunt, poſt captum Ioannem, miracula proſequuntur. Ex quo non immerito coniectari poſſumus, quod & hæc, & alia plura prætermiſerunt, quod etiam hic Euangelista in fine operis ſui demonſtrauit. Tantum autem abeſt, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobranda eſſe, omnes vno ore diligētiffimè poſuerint, neque inuenires qui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem alij alia omiſerunt, alia nemo meminit. Hæc non temere dixi, ſed ad contundendam gentiliū impudentiā ſufficiens ſanè hoc ad diſcipulorum mores oſtendendos exemplum, quod nihil ad gratiam loquatur, poterisque aduerſus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verum attendite, quæ ſo: etenim abſurdum eſt quod medicus, coriarius, textor, & omnes generatim opifices quiſq; pro artis ſuæ profeſſione pugnet: Chriſtianus autem non poſſit vllam religionis ſuæ afferre rationem. Atqui illæ artes neglectæ, ad pecuniam dānum referunt: huius autem contemptus, animæ detrimentum affert: & tamen tanta miſeria tanta infania laboramus, vt in illas omnem curam, cogitationēque adhibeamus: neceſſaria autem, & ſalutis noſtræ munimenta firmiſſima pro nihilo ducimus. Hoc nō ſinit Gentiles recognoscere errorē ſuum atque deridere. Nam quum ipſi mendacio nixi omnia faciant

ciant, vt dogmatum suorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiscere quidem ad nostra tutanda possimus: quæ causa est, quin doctrinæ nostræ nimiam dānent imbecillitatem, quin fraudem & stultitiam in nobis suspicentur, quin Christo tanquam mendaci, & multitudinis stultitia fraude sua abutenti maledicant? Huius nos causa blasphemiæ, nos, inquam, qui nolumus piis religionis nostræ sermonibus inuigilare, sed superuacuis & caducis rebus curam omnem adhibemus: & qui saltationis, & aurigandi, & bestias conficiendi studio delectantur, huiusmodi certaminibus totis viribus incumbunt, ne inferiores euadant, & studia sua maiorem in modum laudant, & aduersus eorum accusatores, excusationem meditantur: qui verò reprehendit, maledictis prosequuntur. In Christiana autem religione defendenda, nulla cura adhibita torpescimus, oscitamus, maximè ridiculi deprehendimur: & quin non summā dei subimus indignationem, cum Christum inferiore loco quàm saluatorem habeamus? Horum enim opera, quanuis turpissima multis modis excusare adnitimur: Christi miracula, quanuis orbē terrarum conuerterint, neque intelligere, neque curare videmur. Credimus in patrem, & filiū & spiritum sanctū, in resurrectionem corporum, & vitā eternam. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater est, quis filius, quid spiritus sanctus? Tres deos asseritis, & nos plurium deorum assertores reprehenditis. Quid ad hoc dicetis? Quid respondebitis? quo pacto has dissoluetis obiectiones? Quid autem si vobis ad hæc obmutescentibus aliam inferat quæstionem. An in hoc corpore, an in alio resurrecturi simus? Et si in hoc, quæ necessitas vt dissoluatur? Quid præterea hoc tandem, & non superiori tēpore Christus humanam carnem accepit? Quid ei in præsentia, potius quàm tot superioribus seculis visum est humano generi prouidere? Neque enim necessarium est, vt qui plures præterea quæstiones accumulatur, earum conticeat solutiones, ne rudioribus obsit. Arbitramur sanè quæ diximus suffectura ad somnum vestrum excutiendum. Quid igitur si hæc & huiusmodi percōtarentur? Non potestis ipsa verba, audire? quod nos quæso, manet supplicium, cum tāti simus erroris auctores his, qui in tenebris inuoluuntur? Vellem, si horū studio teneremini, huc in mediū impij alicui? Gētilis

IN CAP. IOANNIS I.

philosophi contra nos librum proferre, contra senioris huius, ut hac vos ratione excitarem, & desiderium vestram excuterem. Nam si illi ut contra religionem nostram loquerentur, tantopere inuigilarunt: qua nos venia dignamur, nisi huiusmodi contra nos insultus propulsare calleamus? Hoc nobis Petrus præcipit. Inquit enim, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, de ea quæ in vobis est fide & spe. Et Paulus: Verbum Christi inhabitet in vobis abundanter: sed quid ad hæc respondent fucis stultiores? Benedicta omnis anima simplex: & qui simpliciter ambulat, in fiducia ambulat. Hoc nanque omnium malorum causa est, quod non multi scripturarum testimonia in opportunis rebus sciunt adducere. Non enim eo loco simplex pro stulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum est: sed pro non malo non versuto. Nam si ita intelligeretur, superuacuum fuisset dicere, Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ: Sed quid hæc, quum in nullam huius disputationis adducamur necessitatem: Præterea neque alia in hac vita nobis rectè efficiuntur, sed vndique miseri, vndique ridiculi, in mutuas semper calamitates intenti, in corrigendis & accusandis criminibus pigri oscitamus. Quamobrem vos hortor nunc saltem vestri iuris facti, ne in reprehendendo tantum perseueretis. Siquidem non satis est ad placandum deum, sed optimam vitam induamini, ut ad gloriam dei in hoc seculo viuentes, futuram omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVII. EX CAP. I.

*A*ltera die iterum stabat Ioānes, & ex discipulis eius duo, & respiciens Iesum ambulātem dicit, Ecce agnus dei. Et audierunt eū duo discipuli loquētē, & secuti sunt Iesum. Pigra quodammodo humana vita est ad perditionem procliuis, non propter naturæ suæ opificem, sed propter voluntatis desiderium. Quamobrem sæpius admonendum: Vnde Paulus, hæc scribere mihi quidem non graue, vobis autē tutum. Terra enim semel accepto semine mox profert fructus, neque

que indiget altera fatione. In anima nostra ita vſu venit, ſed frequenter & ſumma cum diligentia in ea ſerédum eſt, vt ſemel ſaltem fructum accipiat: primum enim non facílè incidunt, & imprimuntur animo verba dei: quoniam multa ſequitur difficultas: multis obſtruitur ſpinis anima, multi adſunt inſidiatores, ſemina diripientes. Deinde cùm germinant, & radices agunt ſemina, iterum indigent diligentia, vt ad maturitatem perueniant, & cùm peruenerint, vt integra perſtent, & à nemine lædantur. In ſeminibus enim quū ē vagina ſpica erumpit, & rubiginem, & cætera noxia facílè contemnit. In doctrina autem perfectum opus nonnunquam aliqua incumbēs tempeſtas & fluctus perdidit, idque & rerum difficultate, & hominum qui ſciunt & volunt ledere fraudibus, variisq; aliis tentationibus penitus labefactatur. Hæc autem non temere vobis dicta ſunt, ſed vt quoties idem Ioannem repetentem audieris, noliſt tanquam nugatorem contemnere, neque ſuperfluum, & moleſtum arbi trari. Voluit enim ſemel audiri, ſed cum non multi eius verbis à principio nimio ſomno oſcitantēs vocauerint, iterum eos excitat. Conſidera autem eius verba, inquit enim, Qui poſt me venit, ante me factus eſt. Et item: Non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti, & iterum: Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, & igne. Quodque ſpiritus viſus eſt deſcendens, quaſi columba ſuper eum, & quod teſtimonium perhibuit, quoniam hic eſt filius dei: nemo verbis at tēdit, nemo rogauit cur, pro quo, & qua ratione id diceret. Dixit præterea, Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi: neque hoc vlla eos admiratione affecit, idcirco repetere cogitur, tanquam duram quandam, & inamitem terrā noualli frequenter molliens & ſermone tanquam aratro ſubactam mentem excitans hoc pacto ſemita altè deiicit. Propterea non longiori vſus eſt oratione, quoniam vnum tantum curabat, vt Chriſto omnium animos coniungeret. Norat enim ſi hoc recipere, non amplius teſtimonio alicuius indigere, vt factum eſt. Nam ſi Samaritani audito Chriſti ſermone dicunt mulieri. Nam iam propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audiuiſimus & ſcimus, quia hic eſt vere ſaluator mūdi: longe magis diſcipuli id feciſſent: effecerūtque. Nam cùm abeuntes vno tantum veſperi Chriſtum au diſſent, non amplius reuerterunt vt & Ioanni miniſtrarēt,

Messias.

& eius audirent prædicationē. Inuenit enim hic primum, inquit, fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam: quod est interpretatum Christus. Intuere hoc etiā loco, quod neque cum dixit: Post me vēturus est, qui ante me factus est: neque cum, Non sum dignus soluere eius corrigiam calceamenti: quēquā lucratus est. Verum cū de Christi generatione verba habere, & in humiliorem sermonem descendere cœpit, tunc secuti sunt discipuli. Vnde animaduertendum est, quod non tam multi ad Christum sectandū adducuntur, quando magnum aliquid, & altum de deo dicitur, sicut quum ad humilia, & ad auditorum salutem, accommodatiora descenditur. Audierunt igitur à Ioanne quod tollit peccata mundi, & è vestigio ad eum properarunt. Nam si peccata abluere, & sine labore nostro his nos liberare potest, cur tantā reiicimus gratiam? Audiāt catechumeni, & qui ad vltimum vsque spiritum propriam contemnant salutem. Iterum instat Ioannes, *Ecce agnus dei*. Nihil Christus, sed ille omnia loquitur: ita & sponsus, nihil ad sponsam primo loquitur, sed fileat. Alij ipsū ostendunt, alij sponsam accipiunt, cui tantum monstratur, neque à se ipso eam, sed alio tradente accipit sponsus: cum verò traditam acceperit, ita ei afficitur, vt minime amplius despondētium reminiscatur. Ita Christus venit, vt ecclesiam componeret, nullū ipse verbum fecit, tantū præsto fuit amicus eius Ioannes, dexterā imposuit sponsæ, ipse verba habuit, & hominum animas Christo tradidit, quibus acceptis ita formauit, vt nō amplius ad Ioannē esset redeundum. Aliud præterea animaduertendū est, quod quēadmodū in nuptiis, nō sponsa spōsum petit, sed contrā, etiam si regis filius vilē ancillam duceret: Ita nunc non in cœlum humana ascendit natura, sed ipse deus ad hanc descendit, quanuis humilē, quāuis contemptam. Re autem perfecta non permisit eam amplius hic immorari, sed ad patriam domū sustulit. Sed quam gratia non seorsum suis conuocatis discipulis Ioannes hæc cum his loquitur, & ita eos Christo commendabat, sed omnibus præsentibus inquit ad eos, *Ecce agnus dei*? Ne videretur id ex cōposito fecisse. Nam si ipsius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Christum petissent, resiliissent fortasse: nunc autē ex cōmuni doctrina eū secuti, firmi perstiterunt discipuli, nō magistri gratiam, sed propriā tantum spectantes

ſpectantes vtilitatem: Prophetæ & apoſtoli omnes abſentem Chriſtum prædicauerunt: illi quidem ante, hi verò poſt acceptam carnem Ioannes autem ſolus præſentem. Quare amicum ipſum ſponſi appellat? Affuit enim ſolus nuptiis, omnia fecit, omnia ad finem perduxit: ipſe rem orſus eſt, & viſo Ieſu ambulante inquit, *Ecce agnus dei*. Neque voce tantum, ſed & oculis Chriſtum teſtatus eſt, & admiratus, & incredibili gaudio exultauit. Neque iam exhortatur, ſed admiratur, & obſtupescit præſentem, & dei donum quod annunciaturus venerat, & purgationis modum manifeſtat. Agnus enim vtrunque ſignificat. Neque dixit, qui tollet aut tulit, *Sed tollit peccata mundi*, vt quotidie ea tollere intelligatur. Non enim cum paſſus eſt, ſolum noſtra abſtulit peccata, ſed ex illo hætenus tollit. Non ſemper crucifigitur. Vnum nanque pro peccatis noſtris tulit ſacrificium; ſed ſemper per illud nos purgat. Quemadmodum igitur cum verbum dixit, & filium, vtrunque præ cæteris eximium intellexit: ita & agnus, & propheta, & lux vera, & paſtor bonus, & alia quæ ab eo articuli adiectione dicta ſunt, præcipuum quiddam, & cæteris præſtantius demonſtrant. Etenim & agni, & propheta, & filij multi ſunt, ſed hic longè præſtat. Neque articulo ſolo, ſed vnigeniti quoque adiectione hoc confirmat. Nihil enim cum creatura communicat. Quod ſi cui non idoneo tempore, hora videlicet decima, hæc dicta viderentur: (hora enim, inquit, quaſi decima erat) multum mea ſententia fallitur. Mundi nanque hominibus, carniſque voluptatibus deditis. id tempus non admodum commodum eſt ad aliquid ſerio peragendum, eo quod mens cibo ingraueſcit. Ioannes autem etiam veſperi tam ſobriuerat quam nos ſub aurora, imò longe magis. Nam ſæpenumero veſpertini cibi reliquiæ animi ſolertiam manè etiam hebetant: ille autem nullo huiusmodi onere præmebatur. Non igitur immerito ſub veſperum hunc ſermonem habuit. Propterea in deſerto cōuerſabatur iuxta Iordanē, quo omnes ſummo ſeruore ad baptiſma concurrebant parum ſecularia curantes, & vt Chriſtum ſeſtarentur, triduo cibis omnibus abſtinebant. Hoc enim ſtudioſi præconis, & diligentis agricolæ officium eſt, vt non prius ab opere deſiſtant, quam quod intendunt, effecerint. Sed quid tandem non vniuerſam Iudæam Chriſtum annūciando peragrauit?

Infra. 5. f

Quid iuxta Iordanem tātum immoratus venientem expectauit. quem ostenderet? Quoniam per opera id fieri volebat, id curabat, vt Christus nosceretur, & persuaderet, vt vitam æternam audirent. Illi maius operum scilicet, reliqui testimonium, quemadmodum ipse inquit. Ego ab homine non accipio testimonium, opera quæ dedit mihi pater, hæc sunt quæ testimonium perhibet de me. Vide quanto hoc clarius sit. Cum enim scintillam paruam excitasset, repente flamma ad summum euasit. Nam qui prius Ioannis verbis minimè mouebantur, postmodum dicunt quæcunque Ioannes dixerit vera esse. Accedit ab hoc, quod si his annunciandis orbem peragrasset, humano quodam studio id fecisse videretur, & non parua auditorum animis orta esset suspicio. *Et audierunt eum duo discipuli loquentem. & secuti sunt Iesum.* Atqui & alij erant Ioanni discipuli, qui non modo non secuti sunt, sed ei æmulabantur, dicebāt enim, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt, ad eum. Et iterum videntur eum accusare: Quare nos ieiunamus, & discipuli tui non ieiunant? Sed meliores nullo alio affectu perturbati, audito Ioanne è vestigio secuti sunt Iesum, non quòd magistrum despicerent, sed quòd certam fidem eius adhiberent testimonio. Maximum autem argumentum est, recta eos mente secutos, quod nullo hortatu (suspiciosum enim fuisset) sed solo auditu, quod in spiritu sancto esset baptizaturus, secuti sunt: neque magistrum reliquerunt, sed quid ille amplius quàm Ioannes ferret, ediscere voluerunt. Et animaduerte verecundam diligentiam. Non enim quam primum de magnis, & necessariis rebus Iesum percontantur neque de publicis simpliciter, sed propriis. Norant enim non vilia & abiecta: sed vera esse magistri verba. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne. & secuti fuerant eum.* Qua gratia alterius non meminit? Sunt qui dicunt quoniā ipse sit Euangelista, qui secutus est: alij quòd obscurus esset, neque præter necessaria sibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoscendi. Neque septuaginta duo suis quisque nominibus cognoscuntur. Ita & Paulus: Misimus, inquit, cum eo fratrem in multis sæpe studiosum, cuius nomen in euangelio. *Andreas autem meminit vel hanc ob causam, vt quum*

*Ibid. 3. d**Mat. 9. b**& Mar.**2. c**2. cor. 8. c**Mat. 8. c*

vt quum audieris ipsi & Simoni Christū dicentem: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum, tam admirabilem promissionem intelligas, non dubitaret & fratrem iam fidei iecisse fundamenta. *Conuersus autem Iesus, & videns, eos sequentes, dicit eis: Quid queritis?* Hinc admoneri possumus, Deū suis in nos beneficiis nostras nō preuenire voluntates, sed à nobis incipiendū esse: sed cum nos prompto, paratōque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones. *Quid queritis?* Quid sibi vult hæc interrogatio? Qui humanorum cordiū scrutator est, qui cogitationes nostras apertè intuetur, is in terrogat non vt sciat (scit enim) sed vt rogādo eos sibi conciliet, & familiares reddat atque audentiores, seque suo eos dignari colloquio ostendat. Credibile enim erat eos subuereri, & formidare, cum se rudes intelligerent, & tantum de illo magistri acceperant testimonium. Admouendæ igitur verecundiæ & timoris gratia rogat, neque domum vsque si lentio finit peruenire. Atqui idem eo tacente euenisset, si secuti essent. Cur igitur rogat? Vt eos, vt dixi, bona spe confirmaret, ne erubescerent hæsitarentque. Nec ex sequentibus tantū sed ex interrogatione eorum ostendit desiderium. Siquidem quum nihil adhuc magnū neque vidissent, neque audissent ab eo magistrum appellāt, se discipulis annumerant, & cur sequantur ostendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæso horum prudentiā. Non dixerunt, Docceas quid sequamur. quid necessariō faciendum: sed, Rabbi inquiunt, vbi habitas? In ocio enim vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eo volebāt, idcirco neque tempus distulerunt, neque se postridie publicè disputantem audituros dixerunt, sed vehemens audiendi desiderium præ se ferunt, ne horā quidem dimittentes: Et animaduerte animi ordorem, O memorabilem illorum sapientiam, ô diligentiam, ô in magistrum fidem? Etenim iam sol ad occasum properabat, (hora enim erat quasi decima) & propterea etiam Christus domum non docet, sed allicit sequentes, ostendens iam in suos acceperat. Non dixit igitur intempestiuum esse, vt ad se proficisceretur: sed, venite, inquit, & videte vbi habitem. Non dicit, audietis cras si quid vultis, neque tunc missos fecit: sed tanquam amicos, longa deuinctos consuetudine alloquitur. Quo igitur pacto, in-

quit filius hominis non habet. ubi caput inclinet? quoniam nullum habuit proprium diuersorium. Ita ea intelligenda est parabola. Non quod domum non habitaret, hoc autem dixit euangelista, quia apud eum ea die moram traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifestum esset? Neque enim alia ratione secuti sunt, neque Christus eos allexit, quàm ut erudiret: quod tam largiter, & prompte una nocte acceperunt, ut mox uterque alios allicerent, Hinc facile admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & superflua æstimanda: ad eam autem nullum tempus esse intempestiuum, quanuis aliena domus ingredienda sit, & magnus vir & clarus etiã ab obscuro petendus, & intempestiue nunquam huius doctrinæ occasio contemnenda est. Cibus enim, & balnea, & cœnæ, & reliqua secularia statutum tempus habent: supernæ autem sapientiæ nullo tempore circumscribitur, sed omne ei tempus accommodatum est. Opportunè, inquit, importune, argue, obsecra, increpa. Et propheta: In lege eius meditabitur die ac nocte. Et Moses hoc Iudæis semper præcipit: secularia enim, hoc est balnea, cœnæ, quæ necessaria sunt & frequenter petimus: corpus imbecillius reddunt, animæ autem doctrina quanto magis imbuimur, tanto fortior anima efficitur. Verum enimuero in deliramentis, & nugis inutiliter vniuersum tempus cōsumimus, & aurora, crepusculo, meridie, vespere, frustra desidemus, locum ad hæc cōstituimus: diuinum autem pabulum si semel, bisve ad summum, audimus, tanquam saturi nauseamus. Quænam horum causa? Parua animi affectio. Concupiscentiam circa hæc & appetitum dissoluimus, & idcirco spiritalem cibum fastidimus. Magnum autem & hoc præter alia ægritudinis indicium, quod neque esurimus: neque sitimus, sed vtrunque nobis iniucundum est. Nam si in corporibus, id est, grauissimi morbi signum, longe magis in anima. Quonam igitur pacto oscitantem eam & dissolutam, quibus operibus, quibus verbis sancire poterimus? Si diuinos sermones, propheticos, apostolicos, euangelicos, & alios omnes familiares hebuerimus, tunc longe hos meliores gustatu cibos quàm seculi immundos cognoscemus. Hoc nanque nomine intempestiuas nugas, & sodalitates appellare libet. Quid enim, quæso, melius, de sœrensibus ne iudicialibusque negociis: an

2. Tim. 4.

Psal. 1. 4

ciis, an de cœlestibus, & quæ post nostram hinc migrationem expectamus, disputare? Quid satius, proximi res & alienas diligenter curare, an angelicas plurimum nobis conferentes inquirere? Res vicini non omnino tuæ, sed cœlestes tuæ sunt. Sed licet, inquit, qui omnino hæc dicit, omnia impleat. Quid autem de quibus temere disputatis non intelligitis, sed omnem vitam in hoc consumentes, nullum, adhuc disputationis finem inuenitis? Neque adhuc grauiora dico. Humaniores enim hæc inuicem disputant, pigri autem & negligētes de minimis saltatoribus, aurigis, sermonem faciunt, ita & auditum simul & animam coinquinant, naturam his confabulationibus in omne vitiorum genus præcipitem agentes simul ac enim saltatoris nomen lingua protulit, animus eius sibi faciem, comem, mollem vestem, & his illum longe molliorem effingit. Alius ex fornicariæ mulieris sermone, verbis, forma, limis atque lasciuis oculis, delicato aspectu, capillorum in orbem flexibus, fucis pictis genis flammam fouet, nonne quæso, in præsentia his verbis toto animo commouemini? Verum non pudet, neque erubescitis? naturali enim necessitate hi motus exoriuntur. Quod si in ecclesia & ab illis procul irritamentis, nostrista men sermonibus non nihil incalescitis, considerate quales esse par est eorum affectus, qui in ipso sedent spectaculo: quibus plurima licentia est, & extra hunc honestum reuerendūque confessum, abiectio pudore & vident illa, & audiunt. Et quid tandem, aliquis fortasse impudentior dicet, si naturæ necessitas animum ita afficit, nos nō illam arguis? Quoniam quod auditor moueatur, naturale quidem est, fa-teor: quod autem audiat, voluntarium. Siquidem necessarium est, ut qui igni appropinquat, exuratur, & hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit, non tamē nos natura igni admouet, hoc enim prauæ & peruersæ voluntatis est. Admonendum igitur censeo, ne sponte nostra nos ipsos præcipientes in ignem demus, neque in profundum malitiæ pelagus demergamur, ne paratæ diabolo flammæ obnoxij, cum illo in perpetuum damnemur supplicium: à quo utinam liberi in ipsos Abrahamæ sinus recipiamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

INVENIT hic prior fratrem suum Simonem & dixit ei: *Inuenimus Messiam*, quod est interpretatum *Christus*, & adduxit eum ad Iesum. Cum à principio deus hominem fingeret, noluit solum esse, sed ei dedit mulieris auxilium, & vt vna cohabitarét, instituit.

Norat enim hâc mutua consuetudine multum vtrique emolumentum prouenturum. Quid si non vt decuit mulier tâto vsa est beneficio? Nam si rei ipsius natura considerabitur, magna profecto in hac coniunctione deprehendetur vtilitas, modo aliquid sapiamus, neque in vxore duntaxat & viro, sed & fratribus, si tanto ipsi munere frui voluerint. Vnde propheta: Ecce quàm bonum, inquit, & quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Et Paulus, ne eorum congregationem dimitteremus, admonuit, Hæc est inter nos & bestias differētia. Hac gratia ciuitates, fora, domos, excogitauimus, vt simul viueremus, non mutua tantum cōsuetudine, sed charitatis vinculo. Cum enim indigna nobis natura ab opifice deo tributa sit, neque sibi ipsi sufficiens vtilitati nostrę prospectum est, vt scilicet indigentia nostra mutua consuetudine iuaretur. Itaque quod alteri deest, alterius auxilio suppletur. Non aliter hac mortali successionē diuinam immortalitatem seruamus. Longum explicatu esset in præsentia, quātum hac inuicem intyma & syn cera coniunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud intendimus, cuius gratia hæc nobis dicta sunt. Andreas autem cum apud Iesum multa didicisset, non abscondit thesaurum, sed ad fratrem festinauit, accepta bona quamprimum communicaturus. Sed qua gratia Ioānes, quem Christus sermonem habuerit, non enarrauit? Vnde cognoscere possumus, quod ideo apud Christum manserint? paulo ante id nobis ostensum est, & ex hodierna concione etiam cognoscere licebit. Quid enim fratri Andreas dicit? *Inuenimus Messiam* quod interpretatur *Christus*. Vides quàm cito didicit simul, & persuadentis magistri sapiētiā, & eorum in discēdo incredibilem à principio diligentiam ostendit? Hoc enim verbū, inuenimus, animæ est maximè eius aduentum desiderantis & cœlitus veniam expectantis, cuius aduentu exultans,

alios

alios euāgelij gestiāt fieri particeps. Hoc fraterni animi, cognati amoris, sinceri est affectus officium, ut in spiritualibus quā diligētissimam curam adhibeamus, inuicem opitulemur: audi Andreā quā assertiuē articuli adiectione dicat, Inuenimus Messiam. Vnum quendā Christum expectabant nihil cum aliis communicantem. Considera ab ipso principio fidelem & beneuolum Petri animum. Cucurrit ē vestigio, nil moratus. Adduxit, inquit, eum ad Iesum: sed nemo eius damnet nimiam in credendo facilitatem, nisi prius rem ipsam diligenter intueatur. Siquidem credibile est Andreā plura persuasioni maxime accommodata narrasse, verum Euangelistæ nonnunquam multa breuitatis gratia permittunt: præterea non dicit ei statim persuasisse, sed tantum adduxisse ad Iesum, ut inde totum disceret, aderat enim alter discipulus doctrinæ particeps. Nam si Ioannes Baptista quum inquit, Ecce agnus dei: & qui in spiritu baptizat, certiorē doctrinā magistro edocēdam reliquit, & inde hauriri hortatus est: longē magis Andreas quum suum non esset officium, neque ad tanti luminis narrationem sufficeret, ad ipsum fontem fratrem adducere, oportuit tanto studio & alacritate: ut nihil eum auerteret aut moraretur. Intuitus autem Iesus dixit: *Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Incipit iā reuelare diuinitatis mysteria, eād; paulatim per prophetias aperire: hoc pacto & cum Nathanael egit, & cum muliere Samaritana. Non enim minus quā signa prophetiæ mouent, neque vllum præ se ferunt fastum. Nam miracula apud stultam plebem nonnunquam calumnia notantur. In Beelzebub enim, inquit, eiicit dæmonia. Prophetia autem nulli crimini est obnoxia. In Simone enim, atque Nathanael hac doctrinæ via vsus est, nō autem in Andrea & Philippo. Quid tādē? Quoniam ille Ioannis habuit testimonium non parui ad fidem momenti: Philippus verō cōspectis qui aderant, facile persuasus est. *Tu es Simon filius Iona.* Ex præsentī futurum credit. Qui enim patrem nominat, constat eum futurum præuidere: & honorifice de eo prædicat, nō adulatione, sed veri prædictione: quod vel ex Samaritana constat, quam vehemēter reprehendit, præterita eius opera commemorās. Quinque enim viros habuisti, & quem nunc habes, non est tuus vir. Sic & pater eius multa

Mat. 12.

Infr. 4. c.
Gen. 49.

prædicit idolorum arguens opinione. Annuncient quæ vobis vêtura sunt. Et iterum: Annunciaui & saluos feci, & nō erat in vobis alienus, & in tota prophetia hoc meminit. Hoc enim vel maxime dei opus est, quod neque dæmones imitari possunt, quanuis maiorem in modum adnitatur. In miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra accipi possumus, prædictio futurorū immortalis dei duntaxat opus est: quod si quando dæmones aliquid prædixerūt, stultum & incautum vulgus deceiverūt: eorum nanque vaticinia falsim falsa deprehenduntur. Atqui Petrus nihil ad Christi verba respondit. Nondum enim quicquam viderat manifestè, sed primò didicit. Animaduertendum autem quod non omnia quæ euentura ei erant, hoc primo congressu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit: Super eam petram ædificaturam ecclesiam, sed dixit: *Tu vocaberis Cephias*. Illud enim maioris erat & potestatis, necnon etiam autoritatis. Ea enim Christus nunc conticuit, humilius à principio loquitur: quum verò diuinitatem suam demonstrauit, maiora narrauit inquiring: Et ego dico tibi, tu es Simon, tu vocaberis Cephias, quod interpretatur Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hunc Petrum appellauit, Ioannem verò filium tonitruī. Quamobrem? vt ostēdat se eundem esse, qui vetus dedit testamentum. Ipse est qui nomina aptè imponit, qui Abram Abrahā, & Sarā Sarā, Iacob Israël vocauit. Multis à natiuitate nomina imposuit, vt Isaac Samson, vt iis quorū meminit Esaías & Osee. Quibusdam quā à parentibus acceperunt appellationē mutauit, vt prædictis, & Iesu. Mos etiam antiquitus erat à rebus nomina imponi quod & Helias fecit: hoc autem non temerè fit, sed vt ea appellatio imponatur, quæ sit diuini beneficii perpetuum monumētum, & memoria per prædicta nomina auditorum animis imprimatur. Ita & Ioanni cælitus nomen imposuit. Qui enim debebāt ab ineunte ætate virtute polleere, eis tūc indita sunt nomina: qui verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia singuli nomina acceperunt: nunc autem vno omnes appellamur, Christiano scilicet omniū maximo atq; præstantissimo, cum quo & filij dei & amici, & corpus dicti sumus: qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectēdam fieri,

nec ea

*Nominum
impositio.
Mat. 16. c
Marc. 3. b*

*Gen. 17. a
Ibidem c
Ibid. 32. f
Ex. 35. b
Gene. 21. b
Iudi. 13. a
Num. 13. b
Luce 1. b*

nec ea quicquam indignum facere conari debemus, quum eodem, quo Christus nomine vocamur, vt Paulus testatur, cuius excellentiam nos intelligere oportet: quod si is qui principis cuiuspiam, aut alterius clari viri nomen fortitus est, quū id audit, tumet atq; superbit, & magnæ id sibi gloriæ arbitratur, eiusque autoritatē pro viribus seruare adnuitur: quid nobis faciendum est qui nō principis, non terrenæ alicuius potestatis, non angeli, non archangeli, sed ipsius omnium regis nomine appellari dignati sumus? Nōne ita animam nostram instituemus, vt non afficiatur iniuria, qui tanto nos honore prosequutus est? An ignoratis quanto cohortes regiæ, & scutati, & hastati, eius latus stipantes honore habeantur? Ita & nos, p̄ximi facti deo, eo magis quàm quos nunc diximus, quo corpus propinquius est capiti, quàm illi regibus, totis viribus cōtēdamus, vt Christi simus imitatores, qui inquit: Vulpes cubilia habēt, & volatilia cœli nidos struunt, filius autem hominis nō habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere possem: graue fortasse & onerosum multis videbitur, quare hanc perfectionē propter imbecillitatē nostram omittamus. Arbitror autem vos non inhiare pecuniis, sed quemadmodū summam illā virtutem propter multorum imbecillitatē omitto, ita vobis à summa malitia abstinendum est, ac etiam longē magis. Non accuso qui domos habent, agros, pecunias, mancipia, modò his bene vtantur ad frugalitatem, & vt decet, hoc est tāquam dominus, non tanquam seruus: vt ea possideat, nō ab his possideatur: vt vtatur, non abnietur: *χρηματα* enim hoc est pecuniæ *ἐπὶ τῷ χρησόμεαι*, quod est vti dicuntur, ea videlicet ratione vt his in necessitatibus vtamur, nō vt seruemus. Hoc serui est, illud domini, & ius super id habētis. Nō propterea diuitias accepisti, vt terræ defodias, sed distribuas liberaliter: quas si deus seruari voluisset, non sanè homini dedisset, sed creditas dimisisset: verū quum velit expendi eas, nobis largitus est, vt his inuicem cōmunicaremus. Qui pecunias seruat, non est earum dominus. Quod si vt augeatur seruas, ea profectò optima augēdi ratio, vt in omnes distribuatur. Neque enim sine sumptu lucrū, neque diuitiæ sine larga effusione proueniunt. Cuius rei argumētum in secularibus rebus videri licet. Si quidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic semina profundit. Mercator nauigando

Matt. 8.c

Lu. 9.g

ΧΡΗΜΑΤΑ.

pecunias in multos impedit, ut deinde lucretur: agricola semina in terram iacens, assiduo diei labore exercet, ut plus inde accipiat: hic autem non tanto opus est labore, non naui fabricanda est, non iungendi boues, non terra aranda, non tempestates, non aeris intemperies, non vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli scopuli offendendi. Hæc nauigatio, hæc fatio, vna duntaxat re indiget, ut dispergantur diuitiae: reliqua omnia agricola ille perficiet, de quo, inquit Christus: Pater meus agricola est. Quæ igitur temeritas, quæ insania, ubi omnia sine labore, sine periculo assequi possumus, supinos & oscitates persistere: ubi autem sudores innumerari, nauigandi pericula, labores, curæ & quod grauius est, incertum votum, tantopere inuigilare? Nolite, quæso, nolite ergo propriam salutem tantopere despiciere: sed tot periculis contemptis, ad faciliora, & lucrosiora curramus, ut futura bona consequi possimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIX.

EX CAP. I.

Matt. 7. 4

In crastinum autem voluit exire in Galileam, & inuenit Philippum, & dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andree & Petri. Tritum prouerbiū est, homini diligenti semper aliquid superesse. Et Christus: Qui querit, inquit, inuenit. Quare nulla iam me admiratio tenet, Cur Philippus Christum sequutus sit. Andreas enim audito Ioanne, Andreas Petrus, hic nemine, sed tantum Christo dicente: Sequere me, quamprimum credidit, & sequutus, alij factus est predicator. Cucurrit enim ad Nathanael: quem scripsit, inquit, Moses in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligentiam, ut scripturæ meminerit, ut Christi aduentum expectauerit? Inuenire enim querentis est. In crastinum exiuit in Galileam priusquam quisquam ipsum sequeretur, neminem vocat quod non temere fecit, sed summa sapientia: nam si nemine sua sponte prosequente ipse aliquos vocasset, de eorum perseuerentia potuisset dubitari: veruntamen vltro sequi eligissent minime. Philippum autem sibi notiorē vocat, utpote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur discipulis

discipulis, alios iam venatur, & in primis Philippū, & Nathanaël. Sed de hoc non tam mirum fuit, quandoquidē nomen Iesu in vniuersam Syriam diffusum erat: illud admiratione dignū, quō pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui persuaderi: non tantum ratione quod ante signa, sed quod Galilæi erant, vnde neque propheta surrexit, neque quicquam boni. Rusticiori enim quodammodo, & crassiori erāt ingenio. Vnde in hoc etiam Christus suam demonstrauit virtutem, quum ex sterili terra tales sibi discipulos comparuit. Credibile quidem est Philippum, & qui cum Petro erant, visō & audito Ioannis de Christo testimonio eum secutos, & Christi sermonem non parum in illis operatum. Nouerat enim qui idonei futuri essent discipuli. Euangelista autem hæc omnia omittit. Quoniam igitur venturus erat Christus, credidit: quod Christus esset, ignorabat, quod vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patria Euāgelista, vt intelligas, quod infirma mundi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quē scripsit Moses in lege, & propheta, inuenimus Iesum filiū Ioseph à Nazareth.* Per Moysen & prophetas dignum fide sermonem suum facere, & auditori persuadere adnititur. Nam cū Nathanaël esset in perscrutanda veritate diligentissimus, vt & suis verbis, & Christi testimonio videri licet, merito ipsum ad Moysen, & prophetas Philippus relegauit, vt crederet. Quod autē Ioseph filiū appellat, noli perturbari, eiusmodi adhuc erat opinio. Et vnde constat Philippe, quod ille sit? quod das nobis signum? neque enim satis est quod is sit affirmare. Quod inquam, signum quod miraculum affers? Non est de tantis rebus temere credendum, & periculosum est: dic quid certi habes? quod & Andreas, inquit, Siquidem ille cum suarum virium nō esse intelligeret, quem thesaurum, quas diuitias inuenerit, ostendere, ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic sit Christus, & quomodo prophete eum prædixerint non dicit: sed ducit ad Iesum quem adhuc ibidem conspicabatur, vt inde doceretur. *Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & vide. Vidit Iesus Nathanaël veniēte ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israëlita in quo dolus non est.* Laudat Iesus & admiratur, qui dixit: A Nazareth potest aliquid boni esse? Quid laudat? nōne po-

IN CAT. IORANN. 10. 11.
tius accusare oportuit? Minimè. Non enim quod nō crederet, ita locutus est, neque accusari, sed laudari meruit. Quam ratione prophetarum verba diligentius, quam Philippus conferebat? Audierat ex Bethlehem, & ex patria David Christum venturum. Hoc Iudæi credebant, hoc propheta iam pridem his verbis prædixerat: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. Huius prophetiæ memor Nathanaël audiens eum Nazarenū, perturbatur & dubitat, ne secundum prophetæ sermonem Philippus falleretur. Intuere, quæso, hominis prudentiā intuere mansuetudinem. Non dixit se deceptum, neque falsa sibi narrari, neque quod à Propheta non ex Nazareth, sed ex Bethlehem Christum venturum didicerit: sed cōtra quam Philippus dixerit, persuasus obuiam tamen venit, ostendit igitur & scripturarū cognitionem, & morum simplicitatē, nec non vehemens Christi aduentus desiderium, cum Philippi verba non contempserit. Norat enim Philippum in patria cōmemoranda falli potuisse. Et vide quā verecūdē interrogando non credendum innuit: non dixit, nihil boni fert Nazareth: sed à Nazareth potest aliquid boni esse? Necnō & Philippus prudenter quidem non indignatur, non ægrè fert, utpote parum creditus, sed expectat virum, ut ad Christū adducat, & ab ipso principio Apostolū gerit, ideo Christus inquit: *Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est.* Est enim & mendax Israëlita, sed non hic quippe cuius incorruptum est iudicium, nec ad gratiam, nec ad odium quicquā loquitur. Atqui Iudæi rogati vbi Christus nasceretur, in Bethlehem dixerunt, prophetæ testimoniū afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verum illi antequam Christum viderent de eo testati sunt, quo viso inuidia destiterunt, dicentes: Hunc nescimus vnde est, Nathanaël autē in eadem persistit sententia, quod non esset à Nazareth. Quomodo ergo prophetæ eum Nazarenum vocant? Eo quod illic educatus est & conversatus. Nec se Nazarenum negavit, ne qua suspicio oriretur: neque si id persuasisset, non propterea se Christum esse ostendisset. Quid enim prohibebat non esse Christum, quauis à Bethlehem natum? Hoc igitur omisit, id autem in medium attulit, quod maximum erat ad credendum argumentum,

Mich. 5.

& Matt.

2. a &

Ioan. 7. f

Infr. 7. f

tum, se, videlicet, præsentem eorum sermoni fuisse. Nam cum ille diceret, Vnde me nosti? Respondit, Priusquam te Philippus vocaret, quum esses sub ficu, vidi te. Animaduer te hominis constantiam. Nam quum dixisset Christus: Ecce verè Israëlita: non intumuit laudibus, neque his obuiam factus est, sed perscrutatur, vt de eo certi aliquid intelligat: & adhuc tanquam hominem alloquitur. Iesus tãquam deus respondet. Non enim è loco aliquo æditiori ipsum & eius mores, & mansuetudinem vidisse, non è specula aliqua more hominis eum sub ficu obseruasse dicit: nemo enim illic aderat, sed soli Philippus & Nathanaël secreto in loco inuicem sermonem habuerant. Idcirco, inquit Euangelista quòd quum videret à longè venientem ad se, dixit: Ecce verè Israëlita. Vt intelligatur priusquã appropinquaret Philippus, ita Christum loquutum. Et ne quisquam posset suspicari quare & temporis meminit, & loci, & arboris? Ne ab ipso missum Philippum quisquam opinaretur, si tãtum eius ad Nathanaël profectiois meminisset. Verum cum dixisset vbi eum conuenit Philippus, & tempus certissimum se prophetam ostendit: neque hoc tantum, sed etiam quæ inuicem loquuti essent in memoriam reduxit: hoc est à Nazareth potest aliqui boni esse? Ex quo maxime eum sibi conciliauit, cum ex eo non reprehendit, sed laudibus prosequutus est. Et admiratus his verbis Nathanaël vere Christum esse cognouit, à prophetia, scilicet, & præuidentia, & à certissima ipsius mentis perscrutatione. Demonstrat enim animi eius cogitationes plane intellexisse, præsertim cum quæ ægre ferenda videbantur, ea non reprehendit, sed laudat: dixit enim à Philippo vocatum, non autem quem inuicem sermonem habuerint, neque quod affuerit: relinquit hæc eius consciëntiæ examinanda, cū nolit ipse coarguere. Quid igitur? priusquam à Christo vocaretur eum dūtaxat vidit, nōne antea etiam in somni oculo viderat? Viderat sanè nō modo inficias iret, sed ita opus fuit dictu. Quid igitur ille? cum certissimum de Christi prouidentia argumentum accepisset, confessus est, & primo se diligentem, deinde consensu fidelem ostendit: respondit enim, *Tu es filius dei, tu es rex Israël.* Vides gratam repente, & Iesum amplexantem animam? Tu inquit, ille es quem expectamus, quem querimus. Vides hominem stuporis, admirationis, lætitiæ plenū?

Is nobis sequendus est, quibus deus filij sui cognitionem dare dignatus est: exultandum nobis est, non animo tantum, sed re ipsa. Quod autem exultantium officium est? Credere ei quem cognoueris, credentium verò cogniti parere voluntati: nam si operibus nostris deum in iram prouocabimus, quonam pacto poterimus exultare? Nonne videtis cū amicum domi quispiam accipit quam prae se ferat letitiam, quanta alacritate paratus sit nulli rei parcere, dum hospiti rem gratam faciat? Quod si quis ei non obsequeretur, neque ad eum reficiendum omnia faceret, & si milies eius praesentia se laetari diceret, non utique crederetur: & merito sanè. Re ipsa, non verbotenus ostendenda laetitia est. Venite ad nos Christus, ostendamus eius aduentu laetitiam, nihil quod eum perturbet faciamus, ornemus quam ingreditur domum, hoc laetantium est: prandium apponamus eius gustui suauissimum, hoc exultantium est, Quale autem prandium? ipse inquit: Meus cibus est, ut faciam voluntatē eius, qui me misit. Pascamus ipsum esurientem, potum demus sitienti: etiam frigidam aquam abs te accipit, quippe qui amat. Amicus enim, & si parua accipit, magna sibi videntur. Tu modo laeto vultu impendas duos obolos, non recusat, sed tanquam magna dederis gratē accipit. Nam cum nullius indigeat, neque necessaria ei sint munera tua, merito non munerum magnitudinem, sed donātis voluntatem reputat. Ostende igitur duntaxat, te aduenientem diligere, omnia eius gratia molliri, aduentu laetari. Considera qualis erga te fuerit, quod pro te animam posuerit, neque post tanta in te beneficia rogare te recusat. Pro Christo enim praedicamus, inquit, tanquam deo obsecrante pro nobis. Et quisnam adeo insanit, ut dominum suum non amet? Hoc ego dico, nec ignoro neminem vestrum neque verbis, neque animo aliter sensurum. Verum non verbis tantum, sed & re ostendi vult amicus quid sentias. Nam si lingua duntaxat amici exhibemus officium, sanè ridiculum est, nō modo apud deum, sed apud homines nec stultum modo, sed damnosum. Verbis ergo opera consentiant, operibus constringamur, ut ipse nos suos profiteatur, ineffabili gratia & benignitate, qui cum patre, & spiritu sancto viuunt & regnant, in secula seculorum, Amen.

Infra. 4. c.

HOMILIA

Respondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israël. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. Primum nobis curandum est, dilectissimi, & omni studio inuigilandum, vt sacrarum scripturarum profundum inspicere possimus, quarum sensus oscitantes nunquam deprehendemus. Est igitur quàm diligentissimè inuestigandum & assiduus precibus insistendum, vt vel aliqua ex parte diuina mysteria assequi valeamus. Ecce hodierna die non parua nobis, sed multæ perscrutationis quæstio proponitur. Nam cum Nathanaël dixisset, Tu es filius dei: respondit Christus, Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis? maius his videbis. Quid hic quæsitum dignum? cur Petrus post tot tâtaque miracula, post talem doctrinam acceptam, Christum dei filium confessus, ac si reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanaël vero ante signa, ante doctrinam idem quod Petrus asserens minimè: sed tanquam nihil Christo dignum dixerit, maiorum spe trahitur: Quidnam hoc? quoniam & si iisdem verbis & Petrus, & Nathanaël vñ sint, non tamen idem ambo senserunt: sed Petrus filium dei tanquam verum deum: Nathanaël tanquam hominem tantum confessus est, quod ex sequentibus constat. Addit enim, Tu es rex Israël. Filius autem dei non modo Israël: sed vniuersi orbis terrarum rex est. Quod etiam inde ostenditur, quod Petro nihil amplius addidit Christus, sed tanquam perfecto in fide ecclesiam suam eius testimonio ædificaturum pollicitus est: Nathanaël tanquam potiori in parte deficiente subdidit: *Amen amen dico vobis, a modo videbitis cælum apertum, & angelos dei ascendentes, & descendentes super filium hominis.* Animaduertis quomodo eum à terra paulatim erigit? quomodo animum excitat, ne amplius simplicem hominem coniectetur? Cui enim angeli ministrant, & super quem ascendunt & descendunt, quoniam pacto hominem esse existimabitur? Præterea cum maiora visurum diceret, angelorum ministerium addidit: ac si diceret, hoc tibi magnum. Nathanaël visum est, propterea me regem confessus es: quid au-

Mat. 16. 6

tem dices cum angelos super me ascendentes & descendentes videris? Quibus verbis suadet, vt ipsam angelorum dominum confiteatur: tanquam enim super dilectissimum regis filium, regij ministri & ascenderunt, & descenderunt: hoc quidem passionis tempore, illud resurrectionis & ascensionis: necnon & ante cum accesserunt, & ministrabant ei, cum natum annunciarunt, laudarunt, dicentes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax, quando ad Mariam venerunt, quando ad Ioseph. Facit autem quod sæpe alias: duo prædicat, alterum iam præteritum indicat, alterum ex hoc confirmat futurum. Illud nanque manifestum erat, quod ante Philippi vocationem esset sub ficu: ascensus autem & descensus angelorum partim fuerant, partim erant futuri, apud crucem, videlicet in resurrectione, in ascensione, qui etsi nondum euenerint ex præteritis tamen facit, vt credantur. Qui enim eius virtutem iam viderat, facilius quæ futura audit, credit. Quid igitur Nathanaël? nihil respondit. Christus autem hæcenus loquutus secum, ea verba reputaturum dimisit: noluit enim omnia simul, sed iacto in terram fertilem semine, sinit vt germinet, vt alio in loco inquit, Simile est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen, cum autem dormiret, venit inimicus eius, & superseminavit zizaniam in medio tritici & abit.

CAPVT SECVNDVM.

*I*ste die tertia nuptia facta sunt in Cana Galilee, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem Iesus & discipuli eius ad nuptias. Vt iam dixi erat Christus quam alibi in Galilæa notior, quare vocatus nuptiis affuit, in quibus non dignitati suæ, sed nostræ consuluit utilitati: quippe qui non dedignatus est formam serui accipere, longè minus seruorum nuptiis interesse. Qui publicanis & peccatoribus versabatur, multo minus nuptias recusasset: non enim qui inuitauerant, recte de eo sentiebant, neque tanquam magnum quendam, se popularem, & vt notum: quod his verbis significat Euangelista, Et erat mater Iesu ibi, & fratres eius: ac si dicat, quemadmodum illam & fratres, ita & Iesum vocauerunt. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.

Dignum

Dignum hoc in loco quaesitu est, vnde in mentem matri venerit, magnum aliquid de filio coniectari: nullum enim adhuc signum fecerat. Hoc enim fecit, inquit, initiū signorum Iesus in Cana Galilææ. Quod si quis diceret, non idoneum hoc argumentum, quod primum signum fuerit, quoniam additum sit in Cana Galilææ: ac si diceret, non omnium primum, sed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc respondimus, quod superius inquit Ioannes: Ego nesciebam eum, sed ut manifestetur Israël, propterea veni ego in aqua baptizans. Nam si antea miracula fecisset, non indiguisset Israël, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine, non Iudæis modo, sed & Syris, & longinquiora incolentibus, cognitus est tribus annis duntaxat: imò ne tribus quidem, sed quam primum nomen eius in omnes diffusum. Qui igitur tam breui miraculis clauit, longè magis à prima infantia, si ea fecisset: fuisset enim maiori admirationi, utpote puer, quàm vir, neque tandiu in obscuro latuisset, sed nihil à pueris operatus est. Vnum autem duntaxat Lucas testatur, quod annorum duodecim sedisset in templo medius doctorum, & audiens, & interrogans fuissetque summæ omnibus admirationi. Nec immerito à teneris annis Iesus à miraculis abstinuit, arbitrati enim essent se præstigia videre. Nam si annorum accessu, & ætate maturo multi id suspicati sunt, quid de puero credidissent? Præterea maturius eum propter inuidiam crucifixissent, & generatio eius non fuisset credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnum excogitare de filio? Manifestari iam cœperat & Ioannis testimonio & ex his quæ discipulis prædixerat, & ante omnia ipsa natiuitas, & quæ eo tempore euenerant, maximam de puero opinionem concitarent. Audiebat enim, inquit, omnia de puero, Et conseruabat ea in corde suo. Sed quid antea nihil eiusmodi dixit? Quoniam ut dixi, iam manifestationis tempus aduentabat, antea enim cum tanquam ex medio vulgo aliquis conuersatus esset, nihil adhuc tale mater ausa fuerat: verum cum Ioannem ad perhibendum de eo testimonium venisse audisset, & discipulos iam videret, cœpit audere. Et deficiente vino, dicit: Vinum non habent. Optabat enim ut iam hominum gratiam conciliaret, & ipsa clarior filij gratia efficeretur, & fortasse aliquo humano

*Supr. i. d**Lucæ. 2. g**Ibidem,*

afficiebatur affectu quemadmodum & fratres eius cum dixerunt: Ostende teipsum mundo: cupidi eius miraculis sibi famam comparare, idcirco asperius respondit. *Quid mihi & tibi Mulier? Nondum venit hora mea,* Nam quod matrem reuereretur, testatur Lucas quod subditus erat parentibus, & hic Euangelista quantam passionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parentes nihil diuina impedirent mysteria, nil offenderent, æquum & necessarium erat filio parere, neque negare sine magno periculo potuisset: cōtra siquidem cum intempestiuum, & quod spiritualibus esset impedimēto petiissent. *Quæ est mater mea, & fratres mei,* aiebat. Siquidem non adhuc debitam de ipso opinionem habebant, sed more matrum Maria, iure omnia filio se præcepturam censebat, cum tãquam dominum colere, & reuereri liceret, ideo in hunc modum respondit. Considera quàm indignum erat, vniuerso adstante populo, & ad eum, & eius doctrinam audiendo, suspensio, illam in medium accedētem, publicam impedire vtilitatem, & de priuatis rebus habere sermonem, & extra eiusmodi concionem euocare? Inquit igitur, *Quæ est mater mea, & fratres mei?* non quod matrem contemneret, absit: sed vt maximè vtilitati consuleret, neque occasionem daret vt quispiam de ipso abiectum aliquid conieceretur: nam si aliorum curam habebat, & digna se opinione illos imbuere moliebatur, longe magis id in matre curasset. Cum enim cōsentaneum sit Mariam vtpote matrem, priores sibi partes vendicasse: ideo matrem venisse nunciantibus ita respondit, neque aliter ipsam ex humili ad illam altitudinem crexisset, si semper tanquam à filio honorari existimasset, & non tanquam dominū habuisset. Hac gratia & hoc in loco inquit. *Quid mihi & tibi mulier?* Alia præterea causa afferri potest, non minus necessaria, ne qua suspicio oriretur: ab indigentibus enim, non à matre id quærendum erat. *Quid tãdem?* Quoniam quæ familiarium precibus impetrantur, quanuis magna, rarò tamen eorum prædicationibus augentur: indigentium laudes cum quid impetrarint, omni vacāt suspicione, nihil ab his simulatur, & multa inde vtilitas prouenit. Etenim si vel optimus medicus, qui multos ægrotos curauerit, neque ab ipsis, neque eorum familiaribus, sed à sua tantum matre laudaretur, suspecta sane esset laus illa & molesta, ne præsentium

*Infr. 7. g**Luca. 2. g**Mat. 11. id**Mar. 3. d**Luca. 8. c*

præsentium quispiam magnū de eo aliquid, vel egregium
 opinaretur, præterea asperius locutus: Quid mihi inquit, &
 tibi mulier? eam admonens, ne idem amplius tentaret. Cu-
 ræ enim ipsi erat maternus honor, sed longe magis anima-
 rum salus, & commune in multos beneficium, cuius gratia
 humanam carnem accepit. Non sunt igitur hæc liberius ad
 matrem loquentis, sed diuinæ dispensationis verba, vt ad-
 moneret pro dignitate miracula facienda. Quod enim ve-
 hemēter ipsam, & præ ceteris amaret, & reuereretur, aspe-
 riora hæc verba, & indignatio demonstrat: quonam pacto,
 in sequentibus dicemus. Verū quum audieris mulierem *Lnc. II. d*
 illam dicentem: Beatus venter qui te portauis, & vbera quę
 fuxisti: deinde ipsum respondentem. Quinimo, beati qui
 audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Ea sententia di-
 ctum existima, non quod matrem negligeret, sed nihil ei
 vtilitatis matris nomen allaturum ostenderet, nisi bonitate
 & fide præstare. Quod si Marię nihil sine virtute materna *Psal. 84.*
 charitas erat profutura, longe minus nobis patris, fratris, *b*
 matris, filij bonitas, nisi aliquid nostrum afferamus. Frater,
 inquit, non redimit, redimet homo. In nullo nanque alio,
 nisi in solis sui ipsius virtutibus, post diuinam gratiā de sa-
 lute cuiuspiam sperandum est. Nam si id profuturum erat per
 se Marię, profuisset etiam Iudæis, quorum consanguineus
 erat Christus secundum carnem, profuisset ciuitati in qua
 natus est, profuisset fratribus: At qui dum fratres rerum sua-
 rum curam habuerunt, nihil eis propinquitatis nomen pro-
 fuit, sed cum reliquo mundo damnati erant. Tunc autem
 admirationi esse cœperunt, quando propria clauerunt vir-
 tute: patria vero nihil inde consecuta cecidit, & incendio
 assumpta est, conciuēs miserē interempti periere, consan-
 guinei secundum carnem nil ad salutem baccati sunt, de-
 ficiente virtutis patrocinio. Verū apostoli ante omneis
 clarissimi euaserunt, cum se ad veram & expetendam eius
 familiaritatem, consuetudinēque per obedientiam con-
 tulerunt. Hinc intelligimus fide semper nobis opus esse &
 vita, quæ virtutibus luceat, hæc duxtaxat saluos nos facere
 poterit. Quantæ enim cognati eius admirationi fuerunt,
 cum ne eorū quidem nomina teneamus, apostolorum au-
 tem & vita, & nomina vbique terrarum decantantur. No-
 limus igitur ob terrenam nobilitatem in superbiam efferri,

licet longam progenitorum & quidem clarissimorum seriem numeremus, eorum virtutes superare contendamus, scientes aliorum nobis opera non modo nihil in futuro iudicio profutura, verum graviter nos condemnatura, cum optimorum parvum liberi, & domesticis exemplis eruditi nihil profecerimus. Hoc ideo in presentia dico, quoniam multi Centilium ad fidem & Christianam religionem à nobis hortati, ad cognatos, progenitores, & familiares suos confugiunt, quod fideles & Christi fuerint assertores. Quid ad te miser & infelix? hoc te magis condemnas, quoniam tot progenitorum, tot familiarium exempla ad veritatem complectendam te adducere non potuerunt. Alij fideles quidem, sed vitæ nullam curam adhibentes, cum ad virtutem hortantur, idem in suam adducunt excusationem, quod pater, avus, atavus pietatem maximè coluerint. Id te accusat, quod ex talium virorum semine histe indignum præstiteris. Audi prophetam ad Iudæos loquentem: Serviuit Israël in muliere, & in muliere servatus est. Audi Christum: Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum, vidit & gaudens est. Ita semper bona progenitorum opera non modo nulli ad laudem, sed ad crimen longe quidem gravitius ascribit. His igitur animadversis, nostris ipsorum operibus salutem consequi totis viribus adnitamur, ne spe nostra frustrati, tum deum intelligamus cum nulla nobis penitentiae erit utilitas. In inferno enim, inquit, quis confitebitur tibi? Quamobrem in hac vita flagitiorum nos peniteat, ut sempiterna bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

EX CAP. II.

*Q*uid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea. Laboriosum sanè est orationem habere, quod & Paulus his verbis testatur, Qui bene præsumt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Verum vos & leuare hunc laborem, & graviolem facere potestis. Nam si orationem nostram neglexeritis, vel etiam non neglectam, re tamen non adimpleveritis: laboriosum nobis profecto erit, eo quod incassum

osce. 22. d.
Infr. 8. b

Psal. 6. b

1. Tim. 5. c

easum laborauerimus, sin autem attentionem præstabitis
 diligentē, & re ipsa audita exequimini, nullus nos labor gra-
 uabit: Fructus enim qui in laboribus comparatur, non finit
 quicquam graue aut onerosum videri. Quamobrem, si ani-
 mum nostrum excitare, & promptiorem in dicendo redde-
 re placet: quem fructum faciamus ostendite, vt latis inspe-
 ctis segetibus, prouētus spe allecti, vtilitatis magnitudinem
 reputantes, laboremus: Neque enim parua nobis hodierna
 die proponitur quæstio. Nam cum mater dixisset, Vinum
 non habēt, respondit Christus, Quid mihi & tibi mulier,
 Nondum venit hora mea. Et licet ita responderit, maternis
 tamen vobis obtemperauit. Hæc nulla ex parte minor est
 quæstio quam superior, de qua non immerito sit dubitan-
 dum. Eum igitur ipsum, qui miraculum operatus est inuo-
 cantes, ad huius loci expositionem veniamus, Neque hoc
 tantum in loco dictum est, Nondum venit hora mea, sed &
 aliās, nam cum capere eum Iudæi non possent, inquit, Evan-
 gelista: Nondum venerat hora eius, & iterum: Nemo misit
 in illum manum, quia nondum venerat hora eius. Et ite-
 rum: Venit hora, clarifica filium tuum. Quidnam ista signi-
 fican? Idcirco plures in eandem sententiam textus adduxi-
 mus, vt vna omnibus solutio afferatur. Quæ igitur ea est?
 Nulli temporum necessitati Christus subiectus est, nec ob
 temporis obseruationem nōdum horam suam venisse dice-
 bat. Anne temporum opifex, & author seculorum tempo-
 ra obseruaret? Ostendit autem omnia debito tempore non
 simul operari quoniam inordinata quædam confusio fuis-
 set, nisi opportunē omnia transsegisset, simulque generatio-
 nem, resurrectionem iudicium miscuisset. Considera quæ-
 so, oportuit facere creaturam, non vniuersam simul, non
 virum & mulierem vno condidit momento. Oportuit
 morti damnatum & resurrectum iri propter humanum ge-
 nus, multum inter vtrumque absuit. Sic enim opus fuit,
 oportuit dari legem, sed non simul & gratiam, sed vtrun-
 que debitis dispensari temporibus. Nulli igitur Chri-
 stus sub est temporum necessitati, sed ipse temporibus ordi-
 nem imposuit, quoniam author eorum est, quare hoc in lo-
 co, inquit. Nondum venit hora mea, hoc est, nondum co-
 gnitus sum: neque enim ipsum quisquam præter Andream
 & Philippum sequebantur, neque hi verè adhuc ipsum

Infra. 7. d
Ibid. 8. c
Infr. 17. a

Infr. 7. a cognoscebant, non mater, non fratres. Siquidem post multa miracula, inquit, Euangelista, Neque enim fratres eius credebant in eum, nemo qui nuptiis adesset: quippe qui si cognouissent, sine dubio ad eum in suis confugissent necessitatibus: propterea inquit, Nondum venit hora mea, id est, nondum cognitus sum presentibus, nondum sciunt vinum deesse. Sine, id primum intelligant, satis non est quod sola referas, mater es & suspiciosum miraculum faceres. Oportet indigentes rogent, non quod hoc ipse indigeam, sed ut miraculum vniuersis appareat. Quippe egeni cum beneficiunt accipiunt plurimam habent gratiā: qui non indigent, non itidem eam intelligunt. Cur autem cum nondum horam suam venisse dixerit, impleuit tamen matris voluntatem? Maximè quidem: ut contradicentibus & temporum momentis eum subiectum existimantibus, palam non rectam eorum sententiam ostenderet: nam si tempori subiiceretur, quò pacto immaturè id fecisset? Præterea ut matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, tot presentibus, nève impotenti argueretur. Etenim Maria ad filium ministros duxit. Siquidem cum Cananæ dixisset Christus, Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus: dedit tamen nimia eius sedulitate permotus, atqui etiam dixerat, Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël, & tamen filiam liberauit. Ex quo admonemur, quod etiam beneficio indigni, assidua efflagitatione eo digni efficimur. Idecirco mater & expectauit, & palam ministros accersuit, ut à pluribus rogaretur, & addidit. Quodcumque dixerit vobis facite. Norat non esse imbecillitatis excusationem, sed ne fastu quodam temere id suscipere videretur, quamobrem ministros adduxit. *Erant autem ibi lapideæ hydræ sex posite secundum purificationem Iudeorum, capientes singula metretas binas, vel ternas. Dicit eis Iesus. Implete hydras aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum. Et dixit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte Architriclino. Et tulerunt,* Nō temere dictum est ab Euangelista, secundū purificationem Iudeorū: sed ne quis infidelium suspicari posset aliquo fortasse crassiore vino in eis insidente: deinde infusa aqua limpidissimū vinum effectū. Quare illa particula. Secundum purificationem Iudeorū: nūquā in his vinū fuisse ostendit. Nam cum Palestina inopia aquarum laboret (rari enim

enim illic fontes scaturiunt) hydrie illæ aqua semper plenæ seruabantur, ne quando immundæ fierent, longius flumina petenda essent, sed prope purgarentur. Sed quam gratia antequam implerentur, nō fecit miraculū, quod longe fuisset admirabilius? Siquidem aliud est subiectæ materię qualitatem mutare, aliud ipsam substantiam ex nihilo facere. Hoc profecto mirabilius, nō tamen ita credibile, & quod tam facile potuisset multitudini persuaderi, hac gratia miraculorum nōnunquam magnitudinem consulto imminuit, vt facilius crederetur. Sed cur ipse hydrias aqua nō impleuit, deinde in vinum vertit, sed ministris implendas mādauit? Ipsam eandem ob causam, vt miraculi ipso testes haberet, qui aquam haurissent, ne qua fraus, ne quod præstigium putaretur. Nam si contumaciores fuissent ad credendum, potuissent ministri testimonium perhibere se aquā haurisse, & hydrias impleuisse. Accedit ad hoc quod hæreticorum dogmata in ecclesia pullulantia propter hoc eueruntur. Nam quum sint nōnulli qui alterum mundi opificem, quæ videntur opera cōdidisse asseuerant, horum quoque insaniā cohibens, plura facit miracula ex subiectis substantiis. Nam si ipse deo contrarius opifex fuisset, nō vtique alienis vsus esset Christus ad propriæ virtutis demonstrationem: hoc autem miraculo manifestè ostēdit se eum esse, qui vineas irrigat, pluuiam per vitis radicem in vinum vertit, quum quod in planta lōgiori temporis spacio efficitur, id repente in nuptiis operatus est. Cū autē impleissent hydrias, inquit: *Haurite nūc, & ferte Architriclino. Et tulerūt Et gustauit Architriclinus aquam vinū factum, & nō sciebat vnde esset: ministri autem sciebant qui hauerant, vocat spōsum Architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primū bonū vinū ponit, & quum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autē seruasti vinum bonum vsque adhuc.* Rursus hoc in loco nonnulli calumniantur hunc ebriosorum fuisse conuentum de gustu differentium, corruptis homines moribus, nec idoneos qui miraculū indicarent, vtpote qui nō viderint aqua an vinum esset. Si quidem ipse Architriclinus, inquit, quū inebriati fuerint, maximè hoc ridiculum. Veruntamen hanc ipsorum suspensionem tollit Euangelista: non enim conuiuas, inquit de miraculo tulisse sentētiā, sed Architriclinū, qui sobrius nil adhuc gustauerat. Etenim nemo ignorat hu-

iufmodi in conuiujs munera, maximè sobrijs & temperantibus demandari, quorum folum officium eft, vt debito ordine & apparatu omnia difpenfentur. Idcirco fobrium virum in miraculi testimoniū adduxit. Non enim dixit Chriftus vt recumbentibus miferent, fed ferrent Architriclino. Vt autem gultauit Architriclinus aquam vinum factum, & non ſciebat vnde eſſet: miniſtri autem ſciebant, vocat ſponſum Architriclinus. Et quā gratia nō vocauit miniſteros? ita enim miraculū maniſteſtus fuiſſet: quoniam neque ipſe Chriſtus maniſteſtum fecit, ſed lentè & pedetentim miraculorum ſuorum virtutem cognoſci voluit: ad hoc ſi miniſtri tunc id narraſſent, nemo eis credidiſſet, ſed inſanire potius arbitrati eſſent, quum de homine opinione omniū humili & abiecto id perhiberet testimoniū, ſed re ipſa cognouerunt. Neque enim qui ſibiipſis nō crederent, alij fuiſſent credituri. Propterea nō omnibus reuelauit miraculum, ſed maximè idoneis certioſam cognitionem in poſterum reſeruauit, vt poſt aliorū ſignorum certitudinem hoc etiam crederetur. Si quidem in filij reguli curati one oſtendit Euangelista, hoc maniſteſtus potuiſſe: hac enim maximè gratia regulus Chriſtū vocauit, quod illud ſignum audierat quod his verbis ſignificatur: Venit Ieſus in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Neque ſimpliciter vinum, ſed optimum. Eiuſmodi enim Chriſti miracula, vt quæ natura perfecta ſunt, quā longè pulchriora, melioraque reddantur ita & alia, diſtortū membrū quā ſana validius reddebat. Quod autem vinum & vinum optimum eſſet factum, nō miniſtri tantū, ſed & ſpōſus, & Architriclinus perhibere testimoniū quod à Chriſto factū fuerit, miniſtri qui aquā hauſerāt. Itaque quāuis tunc occultatū eſſet miraculū, nō tamen diutius ſileri poterat, ſic multos & neceſſarios teſtes ſibi in poſterū aſciuit, & ſanè credibile eſt ſponſum nō proſus in hiſ ſiluiſſe. Verūm Euangelista expoſito miraculo ad magis neceſſaria properat: neceſſarium nanque erat, vt aqua vinum & vinū bonum factum ſciretur, non autem quod Architriclino ſponſus dixerit. Multa enim ſigna prius obſcura progreſſu tēporis maniſteſtata ſunt ab hiſ qui à principio viderunt: tunc Ieſus vinū ex aqua fecit, tunc atque etiam in præſentia laſciuas & infirmas hominum voluntates mutare nō deſinat. Sunt enim plerique hominū nulla aqua meliores, frigidi,

frigidi, fluentes, semper mutabiles, huiusmodi homines ad dominum adducēdi sunt, ut eorū voluntates in vini similitudinem transferat, ne amplius labantur, sed præteritorum compuncti sibi & proximo lætitiæ efficiantur auctores. Sed quinam sunt hi frigidi? Qui fluxis præsentis vitæ rebus incumbunt, qui non contēptis humanis seculi deliciis, gloriæ, potētiæ diuitiarum sunt amatores. Hæc enim omnia fluxa & caduca sunt, & nusquā consistentia, quæ in præceps semper celeri impetu deferuntur. Si quidem qui hodie diues est, cras erit pauper: qui hodie in curru, præcone, licētoribūque, & apparitoribus comitatus magistratū gerit, postridie nunquā in carcerē intruditur, & velit nolit, aliis omnia relinquit. Qui in deliciis vitæ agit, qui cōiuiis dissoluitur, penè crapula vētrem dirumpit, ne vna quidem die potest in eadem satietate permanere, sed concocto cibo iterum ad id cōpellitur, nihil à torrente differēs. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio superincumbente vrgetur, ita & nos alio post aliū cibo indigemus. Huiusmodi est omnium huius seculi rerū natura, ut quæ sortita est, retinere nūquam possit, sed semper fluat, semper trahantur: in deliciis autem & cōiuiis nō solum fluxus, sed difficultates multæ, & mala deprehenduntur. Illa namq; satietas tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluuiialium fluctuum vis ripas excedere & conuellere solet, ut deliciæ, lasciuiaque bonam valetudinē, & vires omnes faciliē subtrahit. Quod si medicos percontaberis, omnium propè morborū causas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & simplex mensa bonæ valetudinis mater est, ita eam medici appellant: & non ad satietatem crapulari, sanitatem & sanitatis parentem: contra satietatem morborum ipsa medica arte incurabiliū dixerūt, quod perspicuum est. Si quidem pedum capitis, oculorum, manuum ægritudines, paralytis, hydropisis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, nimia crapula contrahuntur: neque enim vacat in præsentia omnes enumerare, qui non ex modico & temperato victu, sed voracitate & crapula ingenerantur. Quod si vis animi quoque morbos hinc prouenientes, intelligere, auaritia, iactantia, bilis, desidia, luxuria omnis denique incontinentia hinc ducit originem, nec secus ac asini animæ immodicis mensis & tot beluis distractæ luxuriant.

Perstringam & dolores, anxietatēsq; , quibus qui se his ad-
dixerunt, afficiuntur : omnes quidem enumerare nō possumus, in summa breui totum explicabo : varia nāque & preciosa mensa nunquam auide, nūquam cum voluptate fruūtur. Vt enim tenuis mensa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater est : & crapula vt morborū : ita fastidij & fons est, & radix. Vbi enim satietas, ibi auiditas esset nullo pacto potest. Vbi nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea non tantū prudentia & valetudine prospera præstare diuitibus pauperes videmus, sed & lætitia. Quibus manifeste cognitis, ebrietatem deliciāsque fugiamus, non in mensis modō, sed quæcunque in rebus secularibus capiuntur : ea omnia spiritalium voluptate mutemus, & secundum prophetam : Delectare in domino, & dabit tibi petitiones vt cordis tui, præsentib⁹ & futuris bonis fruamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē, & cū quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXII.

IX CAP. II.

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilee. Plurimum nos diabolus vrget, plurimum nostrę insidiatur salutis. Inuigilandum est igitur, & contra illius impetus vnumquemque se omni ex parte præmunire oportet : nam vel nimio aditu viam sibi quam latissimā patefacit, paulatim vires accipit. Quod si qua nobis salutis nostrę cura est, ne minima quidem in re cum nobis præualere permittamus, ne mox in moribus præualeat. Summæ nanque amentię est, vt quum ille tantopere animarum nostrarum perditioni inuigilet, nos cōtra pro nostra ipsorum salute non eandem adhibeamus diligentiam. Hunc ergo non temere in præsentia sermonem aggressus sum : Timeo ne in medio etiam templo aliquādo hic lupo deliteat non præuisus à nobis, & insidiis suis & nostra desidia, ouis aliqua à grege & hac concione aberrans diripiatur. Nā si eius vulnera sensu deprehenderentur, si corpus offenderetur, non sane esset difficile eius insidias præcauere : verū quum anima inuisibilis inuisibiles plagas accipiat, summa nobis opus est vigilantia. Nec tantū virū quisque seipsum probet. Nemo enim nouit hominem,

hominem, vt spiritus hominis qui in ipso est. Oratio omnibus in medium proponitur, communis indigentibus medicina. Vnumquenque auditorum, quod ad morbum suum facit, accipere oportet. Nescio qui egrotent, qui bene valeant, ideo de omnibus loquor affectibus, vt sibi quisque accommodatam medicinam inueniat. Nunc in auaritiam, nunc in delicias, nunc in luxuriā inuehimur, rursus virtutes laudamus. Timeo enim nequando vni nobis morbo vacatibus, alij quo magis laboret, medicinam non adhibeam. Si vnus hic esset, nō tam necessarium ducerem multiplicē habere sermonem, sed in tanta cōcione plurimos esse affectus credibile est. Quamobrē non immeritō hac vtimur orationis varietate, quæ in omnes diffusa, quo quisque indigeat, inueniet: hac gratia & scriptura varia est, & varia loquitur, *cur uania scrip-*
 cum in omnem hominem naturam cōditionēque diffunditur, in qua omnes reperiri affectus necesse est: licet non omnes in singulis his nos purgati summa cū attēcione, quæ nobis hodie proposita sunt, audiamus. Hoc, inquit, fecit initium signorū eius in Cana Galilææ. Diximus quosdā dicere, non fuisse hoc initium signorum, quæ illic facta sunt. Ego non contendo hoc. Illud affirmo, post baptisma Christum miracula facere ccepisse, ante nullū, hoc siue aliud primum fuerit post baptismum, non admodum quæsitum necessarium ducimus. *Et manifestauit gloriam suam.* Quonam pacto? Non enim multi affuerunt, sed ministri tantum, Architriclinus, sponsus. Quo, inquam, pacto manifestauit gloriam suam? Ex parte licet, & non tunc, secutis tamen temporibus manifestauit, cū omnis id miraculum essent audituri. Hactenus nāque prædicatur, neque vsquam latet: nam quod in illa die nō omnes sciuerint, ex sequentibus cōstat, siquidem cum dixerit, *Manifestauit gloriam suam:* addidit, *Et crediderunt in eum discipuli eius.* Qui etiam antea admirati eum fuerunt. Vidēsne tunc signa maxime fuisse necessaria, quando idonei essent discipuli, & præsto ad miracula accipienda? Facilius enim credituri erant, quorum prædicatione vniuersus orbis secutis temporibus in Christum credidit. Et quonam modo sine miraculis eius quisquā habuisset cognitionem? doctrina, prophetia, miraculū, sufficientia fuerunt, quæ omnium animos arriperent. Itaque iam animā familiarior magis idonea facta est, quæ signis & miraculis

moueretur, Quare sæpe Euangelistæ nihil operatum Christum dicunt, quandoquidem præsentibus ad id accipiendum non essent idonei. *Post hæc descendit in Capernaum ipse, & mater eius, & fratres, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus.* Quanam gratia cum matre abiit in Capernaum? neque enim illic ullum fecit miraculum, neque incolæ recte de ipso sentiebant, sed multis flagitiis laborabant, ut ipse Christus ostendit: Et tu Capernaum, usque ad cælum delata, usque ad infernum defereris. Quoniam ut mihi videtur, quum paulò post esset Hierosolymam ascensurus, ante Capernaum petit, ne quocunque fratres secum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia commoratus, iterum miracula aggregitur. Propterea inquit, quod non multo post ascendit Hierosolymam, paucis itaque ante Pascha diebus baptizatus venit Hierosolymam, ubi rem miram aggressus est. *Venit in templum, & videntes oves, boves, colubas, & numularios sedentes eiecit.* Alius Euangelista eum dicentem meminit: Nolite facere domum patris mei speluncam latronum: hic autem inquit, *Domum negotiationis.* Non ut inuicem discordent sed quos bis eos eiecerit, non eodem tempore: sed hoc in operum suorum initio illud iam passionis tempore appropinquante: quare vehementiori castigatione usus, latronum speluncam appellauit, nunc in ipso principio remissus agit, ex quo verisimile est illud iterum factum. Præterea quæ situm dignum est, qua gratia adeo Christus hic indignatus est, & maxime quum alias iniuriis, contumeliisq; affectus, Samaritanus, & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit: nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos inuehitur? Cõtra, cur Iudæi qui in collatis beneficiis Christum accusabant & persequiebantur, quum credibile esset tam acri castigatione grauius excandescere, æquo animo tulerunt? Nulla enim in eum contumelia usi sunt, sed quod signum, inquit, ostendis nobis quia hæc facis? Animaduertitis invidiam incredibilem, & quonam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant? Sed cum speluncam latronum ab his templum fieri dicit, ostendit, quæ vendebantur, a furto, rapina, avaritia, & alienis calamitatibus comparata: quum autem domum negotiationis: impudentes eos in negociando significat. Sed qua gratia hoc fecit, cum morbos esset sabbato curaturus, & alia factururus, quæ illis transgressio

Luc. 10. c

Mat. 21. b

Luc. 19. g

a Iudeis in
his

gressio legis videbantur? Ne dei contemptor & patri contrarius existimaretur, id fecit, ut eorum tolleretur suspiciōe. Non enim par erat, ut qui pro templi honore tantam ostēdisset indignationem, ab eius domino alienum animum haberet. Sufficientes sanē erant superiores anni quibus legi paruerat, qui eius erga legislatorem reuerentiam ostenderent, quōdque non prauaricaretur: at qui quum credibile esset superiorem vitam, aut obliuioni mandatam, aut incognitam, utpote in paupere & vili casa educati, & cum vilibus conuersati, iam in omni frequentia prope diem festum, quum multi concurrerent, hoc sui facit experimentum. Neque tantum illos eiecit, sed evertit mensas, dispersit argentum, ut illi secum reputarent, quod qui se pro domus honore periculis exponeret, eius dominum minimē contemneret. Neque simulationem in ipso quispiam poterat coniectari, cum non verbotenus monuisset, sed periculis & contumeliis in medio vulgi & sacerdotum furori se obiecisset, rem minimē contemnendam peregit. Hoc sanē non simulantis, sed nihil pro diuini templi honore recusantis officium fuit, hac gratia, operi verba consenserunt. Non enim dixit domum sanctam, sed patris mei. Patrem appellat, neque Iudæi indignantur: simpliciter nanque patrem acceperunt. Quum autem in posterum expressius se illi æqualem ostēdit, tunc exacerbati sunt. Quid igitur illi? Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? O summam dementiam, quoniam signo opus erat, cum malefacta corriperet, & dei domum tanta purgaret ignominia: Zelus ille pro domus dei honore maximum fuit virtutis signū, quod boni aduertunt. Recordati nanque sunt discipuli eius tunc, quia scriptum est, Zelus domus tue comedit me. Illi autem prophetiæ non meminerunt, sed signum quærebant, dolebat turpe lucrum auferri, & ut eum ab incepto auerterent, ad miraculum trahere adnituntur, ideo à signis abstinuit, ut antea cum idem peterent: responderat enim, Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ: Sed tunc quidem manifestius, nunc latentius, ob nimiam eorum stultitiam. Neque enim qui primum nō petentibus signum dederat, petentibus negasset, nisi prauam & fraudulentam eorum mentē cognouisset. Intellige quæso, quid statim rogauerint: intellige malitiæ plenā percon-

Psa. 68.b

Mat. 16.a

& Luca

11.d

tationem, consentaneum erat, vt Christus eam curam susceperet, & tantam domus ignominia commoueretur: illi autē accusant, & vendere sibi licere contendunt, neque à vendendo desistendum, nisi ipse signum ostenderet. Quid ad hæc Christus? *Soluite inquit, templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Multa tūc obscura ad eos locutus est, quæ ad implendam prophetiam erant futura clarissima, vt nunc contingit. Nam cū resurrexisset, inquit, à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat de corpore suo: & crediderunt scripture & sermoni quem dixit Iesus. His verbis, alij dubitabant, alij responderunt: *Quadraginta sex annis edificatum est templum hoc, & tu tribus diebus excitabis illud?* Secundam templi ædificationem meminerunt, prima nanque viginti annis absoluta est. Sed qua gratia dubitantibus non aperuit, se templum carnem suam appellare? Evangelista id interpretatur, Christus tacuit. Qua, inquam, gratia? quoniā ipsius verbis fidem non adhibuissent, quod si discipuli non erant idonei, qui ea audirent, multo minus turbæ. Inquit enim. *Cum surrexisset a mortuis, tunc recordati sunt, & crediderunt sermoni & scripture.* Duo nanque eis proponebantur, alterum resurrectionis, alterū longè maius, an deus in ipso esset, vtrūque his verbis significauit, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Quod & Paulus nō paruum esse diuinitatis signum ostendens, inquit: Qui prædestinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorū Iesu Christi. Quare & hic & alibi sæpenumero hoc signum in mediū affert: Cum exultaueritis, inquit, filium hominis tunc cognoscetis quia ego sum, & iterū. Non dabitur vobis signum, nisi signū Ionnæ prophetæ. Et hic iterū: In tribus diebus excitabo illud. Quoniā hoc vel maxime argumento se non esse purum hominem, & mortem sibi subesse, & eius vim & bellum grauissimum mox soluturum ostendebat, idcirco inquit, Tunc scietis, Tunc, quando? quādo, videlicet, in resurrectione orbem terrarum ad me traham, tunc scietis me vt deum & dei filium dilectissimum, ad paternam vlciscendā cōtumeliam hoc fecisse. Quid tandem? Non dixit quibus signis à negotiatione mala abstinere oporteret, sed daturum promisit, quoniam id eos magis irritasset, hoc autem magis exterruit. At illi nihil responderunt, cum id incredibile videretur, & vt impossibile

salomonis ædificatio perfecta fuit annis ut in lib. c. vii. in fine

Rem. 1. a

Infra. 8. d

Iona. 2

& Matt.

16. a

ut impossibile percontari neglexerunt. Quasi si sanæ mētis fuerunt, quod tunc incredibile visum erat, post tot signa & miracula profecto quærere & percōtari debuissent, ut eam soluerent dubitationē: sed stulti, aut eius verbis aures non adhibebant, aut iniqua interpretatione deprauabant: propterea Christus obscurē ad eos locutus est. Est autem hoc in loco quæstiu dignum, quomodo discipuli Christum à morte resurrecturum ignorabant? Quoniā adhuc spiritali gratia indigni erant. Ideoque cum frequenter eis Christus resurrectionē prædixisset, nihil tamen manifeste intellexerunt, sed quid id esset inuicem percontabantur. Videbatur enim haud quaquam credibile, quod seipsum posset aliquis suscitare, & ita suscitari. Nec aliā ob causam Petrus reprehensus est, quā quod cum nihil de resurrectione sciret, inquit: Absit à te domine. Neque Christus ante rē ipsam manifestē discipulis reuelauit, ne scilicet, à principio tanquam rei maximē incredibili diffisi perturbarentur: neque enim adhuc planē notant quis esset. Manifestis nanque operibus nemo non credidisset: solo autē verbo non ita fides præstari assolēt. Hac ratione obscurē primū loquutus, cum re ipsa fidem confirmauit, tunc & verbis prudētiā, & tantam spiritus gratiam infudit, ut repente omnia ad se traheret. Ille vobis commemorabit omnia, inquit. Nam si vno duntaxat vesperi pudore abiecto discipuli fugiētes, Christum negauerunt: minime superioris temporis operum & verborū essent recordati, nisi spiritus sancti gratiam supernę assistenti accepissent. Quod si à spiritu, inquit quispiam, audituri erant, quid oportuit Christum id prius communicare, præsertim cum non intelligerent? Quoniā non docuit eos spiritus, sed Christi doctrinam in memoriam reduxit, quod non parum in illius gloriā celsit. Spiritus itaque gratiæ infusio, tam larga, tam exuberans à dei gratia ortum habuit, inde sua ipsi virtute donum consecuti sunt. Vitæ enim honestatē atque sapientiā effulserunt, magnos subierunt labores, & præsentem contemplerunt vitam, nullius eam momenti arbitratu, hinc super omnes elati, taquam aquilæ leues alte volantes, operibus suis in ipsum cœlum euaserunt. Hinc ineffabilem spiritus sancti gratiam cōsequuti sunt. Hos & nos dilectissimi imitemur, neque extinguamus lampades, sed elemosyna clariores reddamus. Huius ignis lux ita serua-

Infr. I. 4. d

Mat. 16. e

et tamen Con-
inquit ille doc-
nobis omnia

tur si in vasa oleum dum hanc vitam viuimus, colligamus? quod nobis neque post hinc migrationem amplius: neque nisi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus, inquam, abunde, si cum sponso ingredi volumus: siminus, excludemur. Impossibile enim impossibile, inquam est, et si innumera faciamus bona, sine eleemolyna, celestis regni vel vestibulum quidem attingere. Quamobrem multa in pauperes vtendum est liberalitate, vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis, quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

*lemonina
uic peccata*

HOMILIA XXIII.

EX CAP. II. ET III.

Quum autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius. Christi temporibus alij in errore perstabat, alij veritatem oppugnabant, nonnulli eam complexi paulò post deserebat, hos Christus seminibus comparauit, radices tantum superficie diffundentibus, quæ suam primû arescunt. Hos nobis Euangelista in præsentia cgnificat. Cum autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo multi crediderunt in nomine eius, videntes signa quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebatur semetipsum eis, eo quod ipse nossset eos. Firmiores erant discipuli, non signorum tantum gratia, sed doctrinæ Iesum secuti. Qui crassiori erant ingenio, signis trahebantur, acutiori verò, prophetis & doctrina: quibus qui crediderant, signis deinde magis confirmabantur, hos Christus beatos appellauit. Beati qui non viderunt & crediderunt. Quod autem hi non verè crederent, ex sequentibus ostendit: Ipse enim, inquit, Iesus non credebatur seipsum eis. Quare? Eo quod ipse nossset omnes, & quia ei opus non erat, vt quis testimonium perhiberet de lumine: ipse enim sciebat quid esset in homine, hoc est, non curabat exteriora verba, qui in ipsos animos ingreditur, in humanas cogitationes irrumpit, qui eorum feruorem mox infrigescere cognoscebat: neque ac si perfecti essent discipuli, eis fidebat, nec arcanorum doctrinam tanquam fidelibus cre-
debat

Infr. 20 8

debat. Humanorum autem cordium cognitio solius dei est,
qui ea formauit. Tu enim, inquit, cognoscis corda solus. Nō
 opus erat Iesu testibus, ad eas quas formarat mentes cogno-
 scendas. Norat igitur eorum infirmitati non credendum.
 Homines enim, ut pote qui neque præsentia, neque futura
 intelligunt, cum fraudulentis & instabilibus sæpenumero
 res suas sine suspitione communicant: Christus autem ab-
 scondita cordium manifestè intuebantur. Tales multi sunt
 his quoque temporibus, qui sibi fidei nomen vendicant, fa-
 cile ad credendum adducuntur, his neque nunc Christus fi-
 dit, plurima occulit: & quemadmodum nos nō eodem mo-
 do amicis nomine & re credimus, ita neque de^o. Audi quid
 discipulis dicat: Non iam vos dico seruos. Vos amici mei es-
 stis. Vnde, & quamobrem? Quia quęcūque audiui à patre,
 nota feci vobis. Hæc gratia nulla Iudæis ne petentibus qui-
 dem signa ostendebat quoniam tentandi gratia perconta-
 bantur. Nōne & nunc quoque signorum petitio tentan-
 tium est? Sunt sanè & hæc nostra ætate qui quærāt, quare &
 nunc signa non fiunt? Si fidelis es, ut oportet: Si Christum
 diligis, ut diligendus est, non indiges signis: signa enim in-
 credulis dantur. Cur igitur, inquis Iudæis nō data sunt? Sunt
 inquam, maximè. Quod si petentes aliquando non accepe-
 runt, ideo factum est, quoniam non ut ab incredulitate desi-
 sterent, ea quærerent: sed ut magis malicia sua obduresceret.

Act. 1. 4

quarone
Amicos dixeritInfr. 15. 6
Ibidem. 6

CAPVT TERTIVM.

ERAT autem homo ex Phariseis, Nicodemus
 nomine, princeps Iudæorum hic venit ad Iesum
 nocte. Hic in euangelicæ narrationis progre-
 ssu Christo opitulatur: dicit enim: Lex nostra
 non iudicat quemquam, nisi prius audiat ab
 eo & cognoscat quid faciat. Adversus hunc Iudæi indi-
 gnati dicebant: Interroga & vide, quod propheta ex Gali-
 læa non surrexit. Hic etiam post passionem multum dili-
 gentiæ in sepulturam dominici corporis adhibuisse perhi-
 betur. Venit enim, inquit, & Nicodemus, qui venerat ad
 Iesum nocte primum, ferens mixturam mirrhe & aloës
 quasi libras centum: hic nunc afficiebatur quidem Chri-
 sto, non tamen ut oportebat, neque quo debebat ani-
 mo, sed adhuc Iudaica imbecillitate, detinebatur, ideo nō

Infr. 7. 8

Ibidem.

Infr. 19. 2

Et venit, quia interdum formidabat. Sed clementissimus deus, neque tam frigidum affectum pepulit, neque obiurgavit, neque indignum sua duxit doctrina, sed multa cum mansuetudine eum alloquitur, & arcana aperit, obscure quidem, aperit tamen: quippe qui longe magis venia dignum existimavit, quam qui malicia percontabantur. Illi enim nullo pacto poterant excusari: hic etsi reprehensioni, non tantum tamen erat obnoxius. Quomodo igitur Euangelista nihil tale de Nicodemo dixit, quemadmodum alibi, quod ex principibus multi crediderunt in eum, propter Iudeos autem non confitebantur, ne extra synagogam fierent? Quia id totum ex nocturna profectioe significavit. Quid ergo inquit? *Rabbi, scimus quod à deo venisti, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc humi vertitur. Nicodemus, ad huc humanam de Christo habet sententiam, & tantum de propheta loquitur, nihil altum propter signa coniectatus. Scimus, inquit, quod à deo venisti magister. Quid ergo noctu venis, & clanculum, ad eum qui divina loquitur qui à deo venit? Quid non aperte profiteris? Sed hoc neque dicit, neque reprehendit Iesus. Calamum enim contritum non confringes, inquit, & linum ardens non exstingues. Non dicet, inquit, neque clamabit. Et iterum: Non veni ut iudicem mundum, sed ut saluum faciam. *Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc secundum hereticos loquitur, qui dixerunt Christum in operibus suis alterius indiguissse auxilio. Quid ad hoc Christus? Considera, quæso, humilitatem incredibilem. Noluit dicere se nullius egere auxilio, omnia suapte facere potestate, esse dei dilectissimum filium & eiusdem quæ pater potest, eo quod difficile creditu videbatur. Quod enim semper dixi, & nunc dicam, curæ erat Christo à principio non tam quis nam esset ostendere, quam ut crederetur nihil contra patris facere voluntatem. Ideoque verbis sæpenumero humilioribus locutus est, re autem quid posset ostendit: Miracula virtute summa operatus est. Volo, inquit, purgare. Tabitha surge. Extende manum. Dimittuntur tibi peccata tua. Tace, obmutesce. Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Tibi dico malum demonium exi ab hoc. Fiat tibi ut vis. Si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia domino hoc opus est. Hodie mecum eris in paradiso. Audistis quia dictum

Infr. 12. f

Esa. 42.

Infr. 12. g

Lucæ. 5. e

Act. 9. g

Mat. 12. a

Mar. 2. a

Ibid. 4. d

Ibid. 2. b

Lucæ. 8. d

Mat. 15. c

Ibid. 21. a

Luc. 32. f

Etum est antiquis, Non occides: ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Venite post me, faciam vos piscatores hominum, Sic in omni euangelio summam eius deprehendimus in rebus auctoritatem. Et quonam pacto ei quispiam credidisset, nisi secundum iussa res finem assecutæ essent? Potuissent inania derideri præcepta. Verum cum euenerit, etiam inuitis silentium imposuit. Ex solis enim verbis Iudæi, vt'erant impudentes, stultitiâ eius arguere potuissent. Quâobrem hoc in loco Nicodemum alloquens, nihil altum attingit, sed obscure ex humili ad superna erigit, admonetque se sibiipsi sufficientem ad facienda miracula. Perfectum enim ipsum genuit pater nullius indigentem, nullius rei humilis aut abiectæ participem. Sed videamus quomodo hoc confirmet. Dixerat Nicodemus. *Rabbi scimus quia à deo venisti magister, & quod nemo potest facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Existimauit se magnum aliquid dixisse. Quid Christus? Vt ostenderet nondum veræ cognitionis vestibulum attigisse, sed extra regiam aberrare, & ipsum, & quicumque eadem esset sententia, respondit: *Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum dei.* hoc est, nisi iterum nascaris, & vera imbuaris doctrina, longe à regno dei aberras. Sed obscure dixit, & vt æquiori animo toleraret: non aperte ad ipsum sermonem vertit, sed indefinito vtitur verbo: Nisi quis renatus fuerit tantum: non dicens siue tu, siue quis alius, talem de me habet opinionem, in regnū non recipietur. Quod nisi hac ratione dixisset, nihil sane ad propositum id responsum. Hoc si Iudæis audissent irrisescent profecto, & abiissent. Nicodemus autem & in hoc discendi studium præse tulit, & propterea obscure aliquando loquitur Christus, vt audientes attentiores reddat. Siquidem clarum & manifestum verbum fugit nonnūquam auditorem, obscurum autem etiam diligentiorē efficit. Sententia autem est. Nisi genitus fueris denuo, hoc est nisi spiritus per regenerationis lauacrum particeps efficiaris, non poteris veram de me opinionem concipere. Ista tua non spiritalis, sed animalis opinio est. Non tamē his verbis vsus est: noluit enim pro viribus, & cognitione sua loquentem perterrere, sed ad maiorum cogitationem sine suspitione erigit. *Nisi quis renatus fuerit denuo.* Denuo, hoc in loco,

alij è cœlo, alij iterum exponunt. Quippe qui nō ita nascitur, non potest videre regnum dei, Regnum dei seipsum significat, ostendens non esse id tantum quod videtur, sed aliis opus esse oculis vt videatur. Adhæc Nicodemus: *Quomodo* (inquit) *potest homo nasci cū sit senex?* Rabbi eum appellas, & à deo venisse dicis, & eius verba nō intelligis? eo etiam verbo vteris, quod multam affert perturbationem. *Em. 18. b* Ea enim particula, quomodo, nō multum credentium, sed adhuc terrena sapientium est. Nam & Sara propterea risit, quia quomodo parere posset cogitauit. & alij multi hoc verbo fide exciderūt. Hæretici quoque hinc in sua perstant opinione, alij quidē quomodo natus est Christus, alij quomodo carnem accepit interrogant, & mentis suæ imbecillitati, immensam illam & ineffabilem subiiciunt substantiam, quæ importuna curiositas sapientibus fugienda est. Neque enim qui quomodo percontantur, id scient, & à vera excident fide. Propterea Nicodemus cum dubitaret, modum inquit: id enim sibi dici intelligebat, perturbatur, & rem non intelligit: Nam cum ad Christum tanquam ad hominem venisset, audirētque quàm ab homine longe maiora, & quæ nemo vnquam audierat: primum ad id mentem erigit, caligine tamen perstringitur, neque perstat in fide, rei difficultate huc illucque distractus. Ideo non posse id fieri primum asserit, inde apertius sibi declarari rogat. *Nunquid* (inquit) *potest in ventrē matris suæ iterato introire, & renasci?* Animaduertite quonam pacto, qui humanis rationibus spiritalia admiscet, ridicula loquitur & delirat tanquam ebrius, quoties diuinorū sensum perscrutatur, neque eum accipit. Audiuit generationem, sed spiritalem nō intellexit, sed ad carnis traxit vilitatem, & tam admirabilem profundamque doctrinā naturali necessitati conglutinauit, deliramēta & ridiculas proponit dubitationes: idcirco Paulus inquit, quod animalis homo, nō suscipit ea quæ spiritus sunt. Verum Nicodemus Christum reuerēter alloquitur, nō intellexit quæ diceret, & impossibile id arbitratur, hoc tamen conticet. Duo ei dubitationem faciebant, & generatio talis & regnum, neque enim regni nomē auditum erat à Iudæis vnquam, neque huiusmodi generatio. Primum autē priorem partem aggreditur, quæ maximē eius mentem mouerat. Nos autem horū nō ignari, diuina mysteria perscrutari caueamus

ri caueamus, neque rerum humanarum necessitate illa agi existimemus, sed pietate summa omnia intelligamus, scripturis fidem adhibeamus. Curiosus nanque & nimius rerū diuinarum perscrutator nihil proficit, nihil inuenit præter vltimum supplicium. Audis natum Christum, crede: quomodo, noli disquirere, neque propter hoc tollas generationē quod vltimæ stultitiæ est. Nā si Nicodemus generatione non illa ineffabili, sed hac, quæ ei gratia prouenit audita, quoniam nihil magnum animo concepit, sed terrenis tantū inhesit, tenebris perfusus est: quanto hi digni supplicio, qui admirandam illam & omnem superantem rationem & intellectum tanto studio quærent, inuestigant, perscrutantur? Nihil enim tam obscuris obducitur tenebris, quam humana cogitatio, quæ omnia ad terram reducit, nec patitur cœlitus lumen accipere, vilissima profectò & ad lutum omnia referens, ideo superna nobis aqua opus est, vt abluti & quātum fieri potest, mundi cœlum petamus, & cœlestibus imbuamur disciplinis: hoc autem & animi bonitate & vitæ rectitudine assequimur, neque enim intempestiua inuestigatione dūtātaxat, sed corruptis quoque moribus, humana mēs in tenebris versatur. Quare Paulus ad Corinthios, inquit, *1. Cor. 3. n* Lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Cum sit inter vos zelus & contentio, nōne carnales estis? Et ad Hebræos, & alibi frequenter hanc malorum dogmatum causam Paulum afferentem quiuis videre poterit, Anima enim affectibus implicita nequit profectò magnum aliquid, aut generosum intueri, sed tanquam lippitudine quadam perturbata, in tenebris versatur. Mentis igitur oculos à tam grauissimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter spinas semen iacere. Quænam hæc spinarū copia? noſtis, & si tacemus, sæpenumero audistis Christum præsentis vitæ sollicitudines & diuitiarum fraudes, spinas appellasse, & meritò sanè. Nam quæadmodum spinæ steriles sunt, ita & diuitiæ, quemadmodum ille quos tangūt, lacerant: ita harum cupiditas. Quemadmodum facilè igni comprehendūtur, & odio habentur, agricolis: ita huius seculi negocia. Postremò vt inter spinas feræ, viperæ scorpij delitescūt: ita in fraudibus diuitiarum. Verum enim vero dilectissimi, spiritus sancti igne & spinas consumamus, & bestias effugemus:

vt agricolæ agrum purgatum reddamus, inde spiritualibus aquis irrigemus, plantemus oliuam fructiferam, plantam vtiq; mitissimam & semper virentem, quæ illuminat, quæ nutrit, quæ bonam facit valetudinē, hæc eleemosynæ sunt officia, quæ tanquam signaculum est eam possidentibus. Hæc planta ne morte quidem arefcit, sed semper viret, mētem illuminat, animi vires nutrit ac etiam robustiores efficit. Hanc si perpetuo amplectemur: fidenter & sponsum adire, & thalamum ingredi poterimus: cuius vtinam omnes siamus participes gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXIIII.

EX CAP. III.

*Respondit Iesus, & dixit: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Pueri singulis diebus ad magistros proficiscentes, & doctrinam accipiunt, & acceptam recitant, nunquam vacantes, vt scientiæ possessionem adipiscantur, interdum noctes diebus iungunt, & adhuc pro caducis & fluxis rebus sæpenumero illos cogitis, nos autem à vobis qui perfectiori estis ætate, non tantum exigimus, quantum vos à liberis vestris: non enim singulis diebus, sed duobus tantū, & breui eorum parte, vt vos labore leuemus, hortamur orationi nostræ aures adhibeatis. Ad hæc & paulatim vobis scripturarū dicta decerpimus, vt facile accipere in mētis vestræ thesauris recondere, memoriæ mandare, mandata aliis diligenter exponere possitis: quod profecto assequimini, nisi perquā somnolenti, & desidæ dediti: & puerulis lōge hebetiores sitis. Accipiat is igitur dilectissimi quæ hesternā concionem sequuntur. Hæsitabat Nicodemus, & de huius seculi generatione locutum Christum arbitratus, *Impossibile* (inquit) *senē nasci denuo*. Animaduerte nūc quomodo iterū Christus quā generationē dicat manifestius ostēdit, difficilem quidē ei qui secundū animā tantū percontabatur, potentem tamē à terrenæ cogitationis humilitate erigere auditorem. Quid ergo dicit? Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest introire in regnū dei. Tu impossibi
le dicis*

le dicis ego tam necessarium, vt aliter qui saluus esse non possit, quippe quæ maximè necessaria sunt, ea etiam facilia fecit deus. Terrena & secundum carnem generatio ex puluere est, ideo recondita sunt ei cœlestia. Quid enim communæ terræ cum cœlo? Spirituales cœlestes nobis portas perfacile aperit, intelligitis quot vestrum in tenebris sitis? Exhorrescite, gemite, formidolosæ minæ sunt, formidolosa sententia. Nō potest, inquit, qui non renatus fuerit ex aqua & spiritu introire in regnū cœlorum. Nō ita sentiebat Nicodemus. Nihil enim peius est, quam humanis rationibus spiritalia subiicere. Hoc illum impedit, ne quid magnū, ne quid profundum contempleretur. Ideo nos fideles appellamur, vt humanarum cogitationum vilitate contempta, ad fidei altitudinem euadamus, & quæ nos manent bonorum cogitationū hauriamus. Quod si Nicodemus intellexisset, non sanè impossibile dixisset, qua vt abduceretur sententia, quam diceret generationem Christus ostēdit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest introire in regnum dei. Voluit eum minis perterrere, & ad credendum allicere, ne impossibile arbitraretur, & vt carnalis generationis opinionem tolleret, aliam, inquit, Nicodeme generationem dico. Quid ad tersam deuolueris? Quid hanc naturali subiicies necessitati? Alius partus hic & excellentior nihil cum terrenis communicat nomine tantum hæc generatio conuenit, re longe differt. Reuice communem cōsuetudinem: alium partum induco, quo homines renasci volo: alium generationis modū afferro. Formauī ex terra & aqua, non vtile vas euasit, sed deterius factum est: non amplius aqua & terra fingēdū est, sed aqua & spiritu. Quod si quis interroget, quomodo ex aqua: rursus ego illū, quomodo ex terra? Quomodo lutum in aliam transiuit materiam? Quomodo vnius speciei subiectū, terra enim sola erat, varia & diuersa effinxit? Vnde ossa, nerui, arteriæ, venæ? Vnde membrana & vasa organica? vnde hepar, splen, cor, vnde cutis, sanguis, phlegma, cholera? vnde tot operationes, tot colores? hæc enim non terræ sunt, neque luti. Quomodo terra accepto semine germinat, caro acceptum corrumpit? Quomodo terra commissā nutrit, caro his nutritur, non nutrit? Terra collecta aqua vinum facit, caro id sæpenumero acceptum in quam vertit. Vnde igitur caro ex terra est, quum

contrariam terræ operationem ostendit? Sanè ratione inuenire nō possumus, fide sola possumus. Quod si quæ quotidie videmus & tangimus, fide indigent: quanto magis arcana illa & spiritalia? Nam quemadmodum terra inanimata, immobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires accepit: ita spiritu & sensibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedētia cogitationem facilè exoritur. Noli igitur, quoniam hæc non vides, diffidere: neque enim animam vides, tamen animam esse, & eam te habere, & aliquid præter corpus esse non dubitas. Verùm Christus non hoc, sed alio exemplo Nicodemum allicit. Siquidem anima incorporea est, Nicodemus verò crassioribus adhuc cogitationibus versabatur. Mediū igitur adduxit exemplū, quod non ad solidi corporis naturā neque ad incorpoream ascendit, hoc est vēti impetus: & primū ab aqua orditur, quæ tenuior est quā terra, crassior quā ventus. Quemadmodum enim in principio elementum terra subiecta est, totum autem opificis dei fuit: ita hoc in loco elementum aqua subicitur, veruntamen totum spiritalis est gratiæ: & tunc quidem in animam viuentem factus est homo, nunc in spiritum viuificantem. Verū magna est differentia: anima enim vitam alicui non dat, spiritus autem nō modò per se viuit, sed aliis vitam largitur: ita mortuos suscitauerūt Apostoli. Et tunc quidem post factam creaturam homo formatus est, hic autem contra. Siquidem ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus nascitur, & tūc mūdus trāsfiguratur. Et quemadmodum à principio totum formauit, ita nunc totum creat. Et tunc, Faciamus, inquit, ei adiutorium: hic minimè. Quippe qui spiritus sancti gratiam accipit, nulla alia re indiget. Qui in Christi corpore perficitur, quoniam alio ei opus est auxilio? Tūc ad dei imaginem fecit hominem, nūc deo familiarem reddidit. Tunc pisces & feras homini subiectos fecit, nunc supra cælos nostrum propagauit imperium. Tunc paradisi incolam constituit, nunc cælum aperuit. Tunc sexta die factus est, nūc prima & ipso principio vnā cum luce. Ex quibus omnibus constat, quod ad aliam meliorem, & nullum finem habituram vitam hæc efficiebantur. Prima igitur formatio ex terra, hoc est Adæ: altera ex eius latere, mulieris videlicet: tertia ex semine, vt Abel. Verū nullam harum quomodo, & qua fiant ratione,

ne, assequi possumus, quanquam crassiora sint. Quonā igitur pacto de intellectuali per baptismum generatione, & tā admirabili partu rationē reddemus, quæ lōgē altiora sunt, & subtiliora? Nam & angeli qui affuerunt tam inenarrabilis operis modum minimē enarrare possent. Affuerūt duntaxat, & viderunt, nihil tamen operati sunt, sed pater tantū, & filius, & spiritus sanctus. Pareamus igitur diuinæ sententiæ, quæ sensu ipso visus certior est. Visus enim sæpenumero fallitur, illa minime. Nam quum omnia quęcunque sunt deus effecerit, dignus sane est cui fides adhibeatur, cū de suo quicquam asserit opificio. Quenam ergo diuina sententia est? Quod generatio est res perfecta, quod si quis quomodo percontabitur, silentiū ei diuino imponas testimonio, quod maxima est & certissima demonstratio. Sin iterum rogabit, qua ratione aqua abluimur: rogemus rursus & nos, cur vniuersa terra principium in hominis formationē retulit? Nā quod sine terra homo fieri potuisset, nemini dubiū est. Sed, inquiet quispiā, à terra corpus habuisse, ab aqua autem nihil. Verum in hac re aqua non parum cōfert. Quamobrem noli curiosius inuestigare. Nā quod pernecessaria sit aqua, vel inde perspicuū est, quod quum ante aquā spiritus inspirasset: in hoc tamen nō quieuit Apostolus, sed ad aquæ necessitatem ostendendam ait: Nunquid aquā quis prohibere potest, vt nō baptizantur hi qui spiritū sanctum acceperūt, sicut & nos: Quenam ergo aquæ necessitas? Iam absconditum vobis mysterium aperiam. Sunt & alia, nunc verò ex omnibus vnum exposuisse sufficiat: primū diuina in hoc consummantur iudicia, sepultura, mortificatio, resurrectio, vita, & hæc simul omnia. In qua enim tanquam in sepulchro caput immergentibus vetus homo sepelitur, emergentibus nouus resurgit inde. Vt facile nobis est immergi, & emergere respirare: ita deo veterem sepelire hominem, & nouum induere. Præterea hinc patris & filij & spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligis. Quod ne coniectura à me: sed vero sensu dictum intelligas, audi Paulum: Con-

Acto. 6. g

Colos. 2. b

Rom. 6. d

Ibidem a

Mar. 10. f

tati facti sumus similitudini mortis huius. Non solū autem baptisma crux dicitur, sed crux baptisma. Baptismo enim, quo ego baptizor, inquit, baptizabimini, & baptismo

habeo baptizari, quod vos nescitis. Nam quemadmodū facile baptizamur & emergimus, ita ipse moriens quum voluit resurrexit, imō longe facilius, quanuis triduum diuini mysterij dispensatione in sepulchro iacuerit. Quum igitur tātis mysteriis nos deus dignatus sit, vitam dono consentaneam exhibeamus, vitam, inquam, optimam. Quod si autem non adhuc digni estis, totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt fiamus omnes vnum corpus, vt simus fratres. Donec enim dissentientibus, siue patrem, quis habeat, siue filium, siue fratrem: nemo sane vera propinquitate deuinctus inuenitur, spiritale propinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis coniunctio, nisi coniungamur & spiritu? Quid nobis terrena confert cognatio, si in cœlis sumus alieni? Alienus est catechuminus à fidei, non habet idem principium, non eandem ciuitatem, non eundem parentem, nō victum, non vestitum, non mensam, non castrū non domum, nihil commune. Etenim terrena catechumini, cœlestia fidelis sunt: huic Christus rex est, illi autē peccatum & diabolus: huic cibus Christus est, illi quod corrūpitur. Et rursus huic vestis tinearum opera, illi autem angelorum dominus: huic terra, illi cœlum patria. Itaque quum nihil communicemus, quæ cum illis nobis cognatio? Sed eandem matrem habemus, eodem partu nati sumus. Nihil hoc ad verissimæ cognationis comparisonem. Studeamus supernæ ciuitatis ciues fieri: quousque ab ea peregrinamur. Oportet veterē repetamus patriam, neque enim paruis rebus periclitamur. Nam si inopinata & repētina mors, quod absit, nos inuadere, & cœlestium ignari hinc migraremus: nihil nobis innumera huius seculi bona ad salutem proficerent, quin nos gehēna, vermis venenosus, ignis inextinguibilis, & catenæ maneant indissolubiles: Sed absit, vt auditorum meorum quispiam eo damnetur supplicio: quod euitabimus, si sanctis dignati mysteriis, aurum, argentum, lapides preciosos super fundamento, secundum Apostolum, ædificabimus. Hoc pacto hinc emigrantes diuites apparebimus, si pecunias non hic relinquemus, sed per pauperum manus ad perpetuos transferamus thesauros. Si Christo mutuabis, cui multa debemus, non quidem pecunias, sed peccata. Mutuemus itaque pecunias, vt veniam accipiamus peccatorū. Ipse enim est qui iudicat. Nolimus enim despicere

1. Cor. 3. c

cere in hoc seculo esuriētem, vt in futuro nos nutriat. Hic eu vestimento operiamus, ne suo nos auxilio nudos destituat. Si ei potū dederimus, non dicemus cū diuite: Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, vt refrigeret linguam meam. Si hic domi hospitem accipiemus, multa nobis in regno suo habitacula præparabit. Si in carcerem intrusum visitabimus, ipse nos vinculis liberabit. Si peregrinum colligemus, nos cœlestis regni peregrinos non despiciet, sed supernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam præstabimus, quam primum nostras curabit infirmitates. Parua igitur saltē exhibeamus, vt pro paruis maxima accipiamus, maxima mercemur: Dum tempus est seminemus, vt metamus antequam hyemis adueniat, dum mare nauigari potest, dum huius negotiationis fumus domini. Sed quando erit hyeme? Quando magnus ille & tremēdus dies aduenerit, tunc non amplius mare hoc spaciosum & immensum nauigare nobis licebit. Mari nanque præsens hæc vita comparatur. Nunc ferendi tempus est, tunc messis & prouentus. Qui non sementis tempore, sed in messe seminarit, est sanè ridiculus. Sementis nunc tempus: non igitur nunc colligendum, sed dispergendum est. Dispergamus, vt congregemus, non congregemus, vt messem amittamus: hoc enim, vt dixi, tempus ad ferendum nos vocat, vt distribuamus, non colligamus: erogemus, non recondamus. Nolimus tempestiuum tempus cōtemnere, sed vberitū semen iaciamus, nec vlla ex parte nostris parcāmus facultatibus, vt multiplicem deī in nos remunerationem, liberalitatēque experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria, simul spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXV.

EXCAP. III.

Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Magni nos mysteriis dignatus est vnigenitus dei filius, magnis, inquam, & diuinis: nō qualia nos accipere, sed qualia ipsum exhibere decet. Nam si merita nostra reputabimus, nō modo munere nullo, sed supplicio digni sumus. Sed nō hoc respiciens benignus deus, non modo nos supplicio libera-

uit, sed & vitam multo priori potiore largitus est: alium nobis mundum, aliam condidit creaturam. Si qua enim in Christo est, inquit, noua est creatura. Quænam? Audi ipsum, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnū dei.* Terra excideramus, haud digni quibus hic habitationem concederet, in cælum tamen nos exulit. Principio inuidos non deprehendit, & maiora largitus est. Ab vno ligno non abstinuimus, & supernas delicias impartitus est: in paradiso permanere non potuimus, & cælos nobis aperuit. Non immerito igitur Paulus, *O altitudo* inquit, diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei. Non amplius mater non enixus, non somni neque concubitus, non amplexus, nouum iam naturæ nostræ intexitur opificium à spiritu sancto & aqua. Aqua autem accepta est, partus genito factū. Quod enim est matrix embrioni, hoc & fidei aqua.

Rom. II. d Siquidem in aqua fingitur & formatur. Nā primum dictū est, Producant aquæ reptile animæ viuētis. Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarum viuētium, sed animas rationales & spirituales aqua producit. Et quod de Sole dictum est, Tanquam spūs procedens de thalamo suo: hoc longe maius de fidelitibus in præsentia dici potest. Multo nanque quàm ille chariores diffundit radios. At quod in matrice formatur: tempore indiget: quod in aqua, minimè, sed momento omnia perficiuntur. Siquidem vbi caduca vita est à corporea corruptione principium accipitur, omnia mora temporis generantur: ea nanque natura corporis est, vt tempore perfectionem suam accipiat, sed non ita in spiritualibus. Quid tandem? Quoniam perfecta ab ipso principio opera sua facit spiritus. Sed cum Nicodemus his verbis perturbaretur, vide quomodo Christus ei tanti mysterij arcana aperit. Quo natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Ab omnibus eum quæ sensu percipiuntur abducit, neque finit corporeis oculis mysteria perscrutari. Non disputamus de carne, inquit, Nicodeme, sed de spiritu. Et ē vestigio hoc verbo ad superna eum erigit: ne quid sensu subiectum perquirat, quum his oculis spiritum nemo possit intueri. Noli arbitrari, quod carnem spiritus pariat. Quomodo ergo dixerit quispiam, Christi caro parta est? Non à spiritu tantum, sed & à carne, quod Paulus significat:

cat: Factum ex muliere, factum sub lege. Spiritus illam formavit, non tamen ex nihilo (quid enim opus fuisset matrice?) sed ex carne virginali. Quonam autem pacto factum sit explicare non possum: sed factum est, ne quis à natura nostra partum illum alienum putaret. Nam quum etiam sic nonnulli huic generationi non credant, nisi virginalia carnis particeps fuisset: in quam impiam prolapsi essent opinionem? Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Animaduertis spiritus dignitatem? Dei nanque efficiens opus apparet: superius enim inquit, ex deo natos, nunc ex spiritu. Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Natiuitatem autem hoc in loco non secundum substantiam, sed honorem & gratiam intelligit: quod si filius hoc pacto natus est, quid in eo quàm in cæteris hominibus qui ita nati sunt excellentius inuenietur? Quomodo est vni-genitus? Etenim ego ex deo natus sum, sed non ex eius substantia. Quod si neque ipse qui differt à nobis, fortasse autem hoc pacto spiritu minor inuenietur. Nam huiusmodi generatio ex spiritus gratia facta est. Nunquid igitur ut sit filius, spiritus indiget auxilio? Hæc Iudaica fuit doctrina. Quum ergo dixisset Christus, Qui natus est ex spiritu, spiritus est: & his verbis etiam perturbaretur. Nicodemus, rursus ad sensibile exemplum descendit: *Nemireris, inquit, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Spiritus, ubi vult spirat.* Hoc verbum, mireris, eius animi perturbationem significat: perturbabatur enim quod non intelligebat. Qui natus est ex spiritu, spiritus est. Qua particula ab omni eum corpore Christus abduxerat. Quam ob rem ad id quod magis de corpore communicat, non tamen corporeæ crassitudini omnino subiectum est, descendit, puta incorporea, omittit quæ ille capere non poterat. Inuenit igitur medium quoddam inter corpus & incorporeum, hoc est venti impetum, hinc eum excitat, quum inquit: *Vocem huius audis, sed nescis vnde veniat, aut quo vadat.* Quod autem dicit, Vbi vult spirat, non loquitur ac si voluntate aliqua feratur ventus, sed liberum eius à natura impetum significat. Mos enim est scripture, ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum quum inquit: Vanitati creatura subiecta est nolens, Significat igitur non posse contineri, & quocunque vult diffundi,

Cala. 4. a

Rom. 8. d

neque posse prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocē eius audis, hoc est sonitum: sed nescis vnde veniat, aut quo vadat. Ita vsu venit his qui spiritu generatu. Hæc conclusio est. Nam si huius, inquit, spiritus quem auditus sensu accipis & tactu impetum intelligis, ne viam quidem nosti: quoniam pacto diuini spiritus operationem perscrutaberis? Præterea vbi vult spirat ad paracliti potentiam ostendendā dixit. Nam si ventum nemo cohibet, quin quo vult, feratur: quanto magis spiritus operationem nullæ naturæ leges, nulli corporeæ generationis fides, nulla alia huiusmodi vis poterunt cohibere? Quod autem de vëto loquatur, inde perspicuum est, quum inquit: Et vocem eius audis. Non enim infideli, & spiritus operationem nescienti, de spiritu dixisset, Et vocē eius audis. Sēsus igitur est, quod quēadmodum ventus non videtur, sentitur tamen: ita spiritalis generatio corporeis oculis non cōprehenditur. Verum ventus corpus est, quamuis tenuissimum. Nam quod sensui obiectum est, corpus est. Quod si non doles, quum corpus non videas, & esse eum credis, quid hoc spiritali sermone perturbaris, & tam curiosē rationes exigis, quū idem in corpore nō facias? Quid ad hæc Nicodemus? Adhuc in Iudaica vilitate persistit, quum tam manifestum exemplum acceperit, petit quē. *Quomodo possunt hæc fieri?* Idcirco vehementius eum tangit Christus: *Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?* Non malitiæ hominem, sed stultitiæ potius & simplicitatis accusat, Quod si quis percontaretur, quid hæc generatio cū Iudaica communicet: rursus quid nō communicet, rogabo. Et enim primi hominis, & ex latere eius mulieris formatio, & steriliū, & omniū quæ per aquas perfecta sunt, consummatio, Helisæi præterea miraculum, qui ex fonte ferrū reuocauit, transitus Iudæorū per rubrū mare, piscinæ ab angelo commotio. Naaman Syri à lepra in Iordane mundatio, hæc omnia generationem, & purgationem futurā, tāquam in figura præmonstrarūt. Ad hæc prophetarum dicta hanc generationem annunciant. Annunciabitur domino generatio ventura, & annuntiabunt cœli iustitiam eius populo, qui nascetur, quem fecit dominus. Et, Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Exurge, illuminare Hierusalem, Ecce rex tuus venit. Et, Beati quorum remissæ sunt iniquitates. Isāac etiam figura huius fuit generationis. Dic quæso, Nicodeme,

Cene. 2. d

4. Reg. 36

4. Reg. 6. a

Psal. 21. g

Ibi. 102. a

Esa. 60. a

Psal. 31. a

me, quomodo natus est Isaac? Nunquid secundum naturæ legem? Minimè. Verum inter hanc & illam generationem medius quidem modus fuit: illam quoniam ex coitu: hanc quoniam nō ex sanguinibus facta est. Neque prædicta hæc tantum, sed virginis etiam generationē prædixerunt. Nam cum nemo facillè crediturus esset virginem parere, steriles primum inde etiam anus pepererunt, quanuis longe mirabilius sit ex viri latere genitam, quàm sterilem parere. Sed quum illud antiquissimum, & iam oblitteratum fuisset, notum pariendi modus secutus est, & sterilem partus virginalis partus fidem præcessit. Hæc omnia Iesus Nicodemo in memoriā reducēs: *Tu es, inquit, magister in Israel, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quod scimus loquimur: & quod vidimus, testamur & testimonium nostrum nemo accipit.* Hæc autem dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora descendens, orationem suam magis credibile faciat, Ideo inquit: *Quod scimus loquimur: & quod vidimus testamur.* Sequidem cum apud nos sensus visus certissimus sit, quum persuadere quid volumus, ita loqui solemus. Non audisse nos, sed vidisse. Idcirco Christus more hominum loquens sibi fidem conciliat. Quod tamen neque sensibilem visum, neque quicquam aliud intelligat, inde perspicuum est, quum dixisset. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est: addidit, *Quod scimus loquimur & quod vidimus testamur.* Hoc autem nondum natū erat: quomodo igitur inquit, quod vidim⁹? Nōnne cōstat quod de certa generatione & quæ aliter se habere non possit? Et testimonium nostrum nemo accipit. Quod autem inquit, scimus, vel de patre & se, vel de se tantum dicit, Illam verò particulam, Nemo accipit: nō indignantis est, sed verum enarrantis. Non enim eos stultitiæ coarguit, quod tam manifesta non acciperent, sed re & verbi summam præ se fert mansuetudinem: quam nuda & leui veritatis annunciatione nos etiam edocet, ne quempiam si non persuademus quæ volumus, maledictis prosequamur, neve exandescamus. Neque enim sic mouemus auditorem, sed magis ad incredulitatem prouocamus. Abstinendum igitur ab ira est, adnitendūque vt orationem nostram probabilem faciamus, nulla non modo ira, sed ne voce quidē altiore, quæ iræ indicium est. Impediamus igitur equum, vt deiiciamus

vectorem. Incidamus pennas iræ, ne augetur, velox enim affectus est & grauis, quo faciliè decipimur, propterea vnde que ei aditus obstruendis. Absurdum nanque est, vt feræ mansuescieri possint, nostram autem animam efferatam cōdemnemus. Ita vehemens ignis est, omnia consumit, quippe quæ corpus corrumpit, animam coinquinat, tristitiam affert turpis visu. Quod si iratus seipsum intueri posset, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim iratus turpius. Ebrietas quædam ira, vel potius ebrietates grauior & dæmone miserabilior. Verum si clamori modum impondere curabimus, optimam sapientiæ viam inueniemus. Propterea Paulus non iram tantum, sed & clamorem tollit. Pareamus igitur totius sapientiæ magistro, & quando seruis nostris succēsemus, eorum delicta cognoscamus, & vna eorum nos mansuetudinis pudeat. Quum enim contumelias tuas silentio tolerat, cum tuis non perturbatur maledictis, hinc exemplum capias. Est enim homo, licet seruus, & anima immortalis, & iisdem quibus tu apud communem dominum donis atque beneficiis præditus. Quod si in maioribus & spiritualibus rebus par nobis est, & humanæ cuiusdam & vilis prærogatiuæ gratia tam mansuetè nos tolerat, quā venia, qua excusatione digni sumus, qui diuino metu non possumus, vel potius nolumus, vt ille nostro philosophari? Hæc animo agitemus dilectissimi, peccata nostra & humanæ naturæ communitatem reputemus, ad omnes mansuetè loquamur, vt cordis humilitate animis nostris & præsentem & futuram requiem inueniamus: Quam vtinā omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem & cum quo patri gloria, spirituique sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXVI.

EX CAP. III.

I terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixerō vobis cælestia, creditis? Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cælo. Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed

Eph. 4.8

Num. 21. c

sed habeat vitā aeternā. Quod sæpenumero dixi, id in præsentia, & frequenter repetam neque cessabo. Quid hoc est? Cum profundissimarum rerum doctrinā narraturus esset. Iesus, & locus hic exigeret, propter auditorum imbecillitatem plerumque abstinet, neque magnitudinem suam dignis prosequitur sermonibus, sed potius persuasibilibus. Alta enim & magna etiam semel narrata, pro auditorum captu illam possunt ostendere dignitatem, humilia autem & humano intellectui propiora, nisi frequenter repetantur, non faciliè humilem auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius, quàm alto sermone versatur, sed ne hoc aliud afferat detrimentum, & humi discipulum detineat, non simpliciter posuit: sed causam affert, cur tam humiliter loquatur. Cum enim de baptismo & terrena secū dum gratiam generatione verba fecisset, ut dictum est: voluit & suam illam arcanā & ineffabilem adducere: omisit tamen, & causam affert, crassitudinem & imbecillitatē auditorum, quā his verbis significauit: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixerō vobis cœlestia credetis? Itaque eius sermonum humilitas auditorum imbecillitati adscribenda est. Terrena autem hoc in loco nonnulli de ventō dictum arbitrantur: hoc est, si exemplum à terrenis sumptum non creditis, quoniam pacto altiora credetis? Verum terrenū potius baptisma dicit, vel quod in terra perficitur, vel quod ad suę ipsius ineffabilis generationis comparationem ita appellat. Nam etsi cœlestis ipsa generatio sit, ad illam tamē veram ex patris substantia comparata terrena est. Et non dixit, non intelligitis: sed, nō creditis. Siquidem qui intellectu difficilia non intelligit, meritō ignorantię accusatur: qui verò quę non ratione, sed fide intelliguntur, nō accipit: non amplius stultitię, sed incredulitatis arguitur. His igitur Nicodemo admonito, ne id rationib⁹ perscrutetur, vehementius eius incredulitatem accusat. Quod si generatio nostra fide credenda est, quoniam digni sunt supplicio, qui vnigeniti generationem rationibus inquirunt? Sed fortasse dicet quispiam, qua gratia hæc dicta sunt, si non erant homines credituri? Quoniā etsi ipsi non crediderūt, futuri tamē homines credituri erant, & fructum accepturi. Itaque Iesus Nicodemum corripiens nō solum ea se, sed alia plura & longe maiora cognoscere, hac adiectione ostēdit: Nemo

ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit filius hominis qui est in cœlo. Et quænam à prædictis consequentia? Maxima quidē & valde consentanea. Nā cum ille dixisset, Scimus quia à deo venisti magister, cum nunc coarguit, ac si dicat: Ne arbitreris ita me magistrū esse, vt multi prophetarū qui à terra sunt. Ex cœlo venio, quo nemo propheta ascendit, ego illic habito. Vides vt quod quam maximum videtur, id eius præstantia sit indignissimum? Non enim in cœlo tantū est sed vbique omnia implet. Verū adhuc pro auditoris captu loquitur, vt paulatim altius eum erigat: filium autem hominis hoc in loco non carnem, sed à maiori substantia totum seipsum, vt sic dicam, intelligit. Hic nāque ei mos est vt nunc à diuinitate, nunc ab humanitate totum nūcupet. *Et si, ut Moses exaltauit serpentē in deserto* (inquit) *sic exaltari oportet filiū hominis.* Hoc quoque videtur & superioribus alienum maximè autem cōsentit. Nam cum incredibilem suam erga humanum genus per baptismum liberalitatem ostendisset, addit huius causam, neque illa minorem, hoc est per crucem. Quemadmodum igitur Paulus ad Corinthios hæc simul iungit beneficia, inquit: Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Siquidem hæc duo maximè ineffabilem Christi in nos amorē præ se ferunt, & quod pro inimicis passus sit & mortuus, & per baptismum integram peccatorū veniam largitus. Sed quam gratia non manifestè se crucifigēdum aperuit, sed ad veterē figuram auditores relegauit? Primum quidem, vt veterum ad noua cognitionem intelligeret? deinde vt intelligas nō inuitum ad passionem venisse: & præterea nullum sibi ex eo damnū, sed multorum salutem secuturam. Ne igitur quispiam diceret, quomodo possunt in crucifixum credentes salui fieri, cum se à morte nō liberauerit? veterē in medium adducit historiam. Nam si ad ærei serpentis simulachrum aspicientes Iudei, morte liberabantur: quāto maiori, qui in crucifixum credunt beneficio fruentur? neq; enim quod crucifixus est, idcirco eum imbecillitatis arguas, neque Iudæos superiores dixeris, sed mūdum deus amauit. Ideoque animale eius tēplum crucifixum est, vt omnis qui credit in ipsum. non pereat, sed habeat vitam æternam. Vides crucis causam, & ex ea salutē? Vides vt figura veritati consentiat? Illuc mortē fugerunt Iudæi, sed temporalem,

Num. 12. c

poralem, huc sempiternā fideles. Illic iſtus ſerpentum ſuſpenſus ſerpens ſanauit, hic incorporei ſerpentis plagas Ieſus cruci affixus curauit, illic corporeis oculis ſuſcipientes corporis ſalutē, hic incorporeis omniū peccatorū remiſſionem conſecuti ſunt. Illic æs ſuſpenſum erat in ſerpentis effigiem, hic dominicum corpus à ſpiritu formatū. Serpens illic mordebat, & ſerpens ſanabat: hic mors perdidit, & mors ſaluū fecit: Ad hæc qui interimebat ſerpēs, veneno ſequiebat, qui liberabat nullo, itaque perdidit mors peccatū, tanquā ſerpentis venenum habuit, domini mors id omne vt æreus ſerpens venenum abſtulit. Peccatū enim, inquit, non fecit, neque inuentus eſt dolus in ore eius. Hoc eſt quod ſignificauit Paulus: Expoliās principatus & poteſtates traduxit confidenter palām triūphans illos in ſemetipſo. Quem admodum enim cum fortis athleta hoſtem altē erectū proſternit, clariorem facit victoriā: ita Chriſtus toto orbe ſpectante, hoſtiles conatus euertit: & qui in ſolitudine formidabant, eos ab omnibus ſeris in cruce ſuſpenſus tutatus eſt. Sed non dixit, ſuſpendi: ſed exaltari, vt neque auditoribus ignominioſum, neque à figura abhorrens videretur: *Sic enim dilexit (inquit) deus mundū, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternā*, Quod autem dicit, huiuſmodi eſt. Ne mireris quod exaltari debeat vt ſaluemini, ita em̄ patri videtur, qui adeo vos dilexit, vt pro ſeruis, & quidē ingratīs, filiū daret. Atqui neque pro amico, neque pro iuſto ſpōte quiſpiā id fecit, quod Paulus his verbis oſtēdit. Vix enim pro iuſto quis moritur. Sed lōgiori hic ſermone uſus eſt, quoniam fideles alloquebatur. Chriſtus breui, quoniā Nicodemum, verum ſignificantius. Etenim ſingula verba magnam vim habent. Nam illud verbū. Sic dilexit: & illud, Deus mundū: immēſam amoris ſignificant vehemētiam. Magna enim inter hæc differētia eſt, & minimē conferenda. Qui enim immortalis eſt & nullo fine comprehenditur, qui potentiffimus ex terra & cinere factos & innumeris peccatis obnoxios, & malē de ſe meritos, & ingratos dilexit. Quæ præterea ſequitur, magnam vim habent: Vt filiū ſuum vnigenitum, inquit, daret. Nō ſeruum, non angelū non archangelum. Nemo vnquam pro filio tātam præ ſe tulit charitatem, quantam pro ſeruis & ingratīs ſeruis deus. Paſſionem itaque non apertē,

Eſa. 53. a

Colloſ. 1. c

Rom. 5. a

sed in vmbra prædicit. Ex ea autem emolumentum manifestius enarrat. Vt omnis qui credit in eum, nō pereat, sed habeat vitam æternam Et cum ea particula. Exaltari oportet: moriturum se significaret, ne Nicodemus humanis affectibus perturbaretur, & omnino interiturū patur: vide quo pacto auferat dubitationem. Nam cum dei filium datum dicat, & vitæ, & sempiternæ vitæ authorem eum esse profiteretur: & profectō qui morte sua vitā aliis elargitur, perpetua in morte minimè est futurus. Nam si credētes in crucifixum nō pereunt, multo minus ipse crucifixus, qui alios ab interitu, longe magis seipsum vendicat. Qui vitam aliis, eam sibi potius elargietur. A nimaduertis semper fide opus esse. Fontē vitæ crucifixū dixit, hoc nō facilè humanæ mēti persuadetur, vt ex gētilibus apparet, qui adhuc eū irridēt, & contemnūt. Verum enim vero fides per quam facilè humanę menti imbecillitatē superans ad credendum nos illuminat. Vnde autem tantopere dilexit deus mundum. Solat charitate, eam ne dilectissimi contemnemus. Pudeat tam immensæ non respōdere dilectioni. Ipse ne vnigenito quidem filio nostri gratia pepercit, nos pecuniis in nostrā parcimus detrimentum. Ipse dilectissimum filiū pro nobis obtulit, nos pro eo, imō pro nobis argētū offerre nolumus: & quam hęc venia digna sunt? Si hominum quempiam pericula & mortem nostri gratia subeuntem videmus, eum omnibus præferimus, in primis amicum adnumeramus, & omnia nostra ei credimus, neque adhuc eius nos meritis respondere arbitramur. Erga Christum autem eum gratitudinis modum minimè seruamus. Sed ipse animam pro nobis posuit, & preciosum sanguinē fudit, neque propterea nos sibi conciliare potuit, qui neque pro nobis pecunias erogamus, sed ipsum nudum & hospitem pro nobis mortuum contemnimus: & quisnam quæso à futuro nos supplicio liberabit? Nam si non deus nos sed nosmetipsos damnamus, nōne contra nos sententiam ferimus? nōne gehēnam in nos prouocamus, cum qui pro nobis animam posuit eum fame pereuntem contemnimus? Et quid ego pecuneas memoro, cum etiā si innumere anime nobis essent, omnes pro eo ponere oporteret neque etiam sic pro acceptis beneficiis gratiam retulissēmus. Nā qui prior beneficiis est maximū præse fert bonitatis indicium. Qui beneficium accipit, quando-
cunque

cunque reddit, non gratiam init & maximè cum qui primū exhibuit, inimicos beneficiis persecutus sit, qui verò accipit, gratiam refert, rursūque accipit. Sed minime his mouemur ingratisimi, seruos mulos, equos auro exornamus, dominum nudum, errantem, ostiatim mendicantem despicimus, & toruo nonnunquam oculo indignamur. Atqui propter nos ea libenter mala tolerat. Esuriit vt deliciis perfruaris: nudus erat, vt incorruptionis vestem induaris: nihil tamen exhibetis, sed vestimenta vestra partim à tineis corroduntur, partim arcæ oneri sunt & superflux curæ possessoribus. Ille & hæc, & alia vobis metuens, nudum se exhibet: sed vos non in arca vestes reconditis, sed induimini, vt ornati appareatis: cur, nisi vt vulgus vos admiretur? Verum non tam his indutos vestibus, quàm sua indigentibus erogātem, multitudo admiratur. Si igitur in admiratione haberi cupis, nudos vesti, ita etiam innumeri te plausus prosequētur. Tunc & deus te homines laudabunt, vestibus autē conspicuum, nemo inuidebunt potius omnes, cum corpus ornatum animam neglectam intuebuntur. Huiusmodi cultus corporis meretrices excolant: quibus vestimenta quam anima chariora sunt, ornamenta animæ virtutis duntaxat amici amplectantur. Hæc ergo frequēter repeto, repetāmque, nec cessabo, nō tam pauperum quàm vestrarum animarum gratia. Illi enim, & si nihil à nobis, aliunde tamen aliquid adiumenti consequuntur. Et si nullum consequuntur, sed fame pereant, non multum capiunt detrimentum. Quid enim nocuit Lazaro paupertas: quid fames? Vos autem nemo à gehenna eripiet, nisi pauperum eleemosynæ opituletur, sed cum diuite perpetuis cruciatibus damnabimini. Verum absit, vt quisquam tam diram audiat sententiam, sed in sinu Abraham omnes recipiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem, & cum quo patri, & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

Luca. 16.6

HOMILIA XXVII. EX CAP. III.

On enim misit deus filiū suum in mūdū vt iudicet mūdū, sed vt saluetur mūdus per ipsū. Qui credit in eū, non iudicatur. Qui autē non credit, iam iudicatus est: quia nō credit in nomine vnigeniti filij dei. Hoc est autē iudiciū quia lux venit

in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucē,
 Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit
 lucem, & non venit ad lucem, vt non arguatur opera eius. Qui
 autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera
 eius, quia in deo sunt facta. Magna peccantium pars in scele-
 rum sordibus diuinæ vifæ clementiæ, nullam gehennā nul-
 lum effe supplicium, omnia deum peccata dimittere affeue-
 rat, quorum os Sapiens his verbis obstruit. Ne dicas misera-
 tio eius magna, multitudinis peccatorum meorum misere-
 bitur: misericordia enim & ira ab illo cito proximant. In
 peccatores respicit ira eius, & secundum magnitudinem mi-
 sericordiæ eius multa reprehensio eius. Vbi igitur dei cle-
 mentia est, si pro peccatorum nostrorum meritis accipie-
 mus? Quod autem ita se res habeat, audi prophetam & Da-
 uid dicentem, alterum quidem: Tu retribues vnicuique se-
 cundum opera eius. Quod autem in hoc multa dei clemen-
 tia ostendatur, hinc constat. Duas vobis vitas deus cōstituit,
 præsentem & futuram. Præsentem in certamen posuit: fu-
 turam in certaminis præmium. Quanam ratione? Multa &
 graua commisimus, neque à pueris in vltimam vsque senē-
 tatem abstinuimus, quin innumeris animā sceleribus coin-
 quinaremus, nullam eorum à nobis rationē exegit, sed per
 regenerationis lauacrum his nos absoluit, iustitiam & san-
 ctificationem largitus est: quid ergo qui à cunabulis diuinis
 mysteriis initiatus deinde multa in peccata prolapsus est? Is
 profecto maioris reus est supplicij: ex ipsis nāque peccatis
 post mysteriorum initiationem longe grauius affligimur,
 quod Paulus his verbis significauit: Irritam quis faciens le-
 gem Moſi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus
 moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia
 qui filium dei conculcauerit, & sanguinem testamēti pollu-
 tum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ cōtu-
 meliam fecerit: Maiori igitur supplicio hic obnoxius verū-
 tamen etiā huic pœnitentię portas aperuit, & multas ablue-
 di peccati vias præbuit. Considera, quæſo, quanta hæc sint
 benignitatis exēpla, vt post lapsum à gratia peccanti, & reo
 non supplicium, sed emendationis spacium, diuina largia-
 tur clementia. Propterea inquit Christus nicodemo: Non
 misit deus filium in suum mundum, vt iudicet mūdum, sed
 vt saluetur mundus per ipsū. Duo enim sunt Christi ad-
 uentus,

Eccl. 5. b

Psal. 19. b
Roma. 2. b

Heb. 10. c

Aduentus
Christi du-
plex.

uentus, & præteritus, & futurus, sed non iisdē de causis, sed præteritus non vt iudicaret, sed vt dimitteret: futurus contra, non vt dimitteret, sed iudicaret. Propterea de præterito inquit: Non veni vt iudicem mundum: sed vt saluum faciam mundum. De futuro: Quum venerit filius in gloria patris sui, statuet oues quidem à dextris, hædos autem à sinistris: & alias quas in hanc sententiam parabolas locutus est. Atqui & prior aduentus iudicij erat secundum iustitiæ rationē. Quamobrem? Quoniam ante ipsum naturalis lex fuit, & prophetæ: propterea lex scripta & doctrinæ, signa, & alia plura quæ nos admonuisse poterant: quorum ratio non iniuria fuisset exigenda, sed immensa benignitate sua hæc nō inquit, sed parci: nam si peccata iudicasset, omnes repentē perissent. Omnes enim peccauerūt, inquit, & egēt gloria dei. Vides summam dei clementiam? Atqui si tunc non venit, vt iudicaret, mundum: quo pacto qui nō credit, iam iudicatus est, si nondum adest iudicij tempus? Aut igitur, inquit, ipsam incredulitatem sine pœnitentia supplicij (siquidem priuatio lucis per se supplicij maximum est) aut futurum prænunciat. Nam quemadmodum homicida, etsi iudicis sententiā sit indemnatus, damnatur tamen ipse rei natura: ita & incredulus: siquidem & Adam qua die comedit à ligno mortuus est, ea enim lata est sententia, In qualunque die comederitis à ligno, morte moriemini. Atqui viuebat, quomodo igitur mortuus est? Diuina sententia, & rei natura: quippe qui seipsum supplicio facit obnoxij, sub supplicio est: si non re, tamen sententia. Sed ne quis quum audiret eum non venire, vt iudicaret mundum, impunitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret, hanc tollit opinionem, inquiēs: iam iudicatus est. Nam cum multo post tempore futurum est iudicium, eius iam formidinem incutit, quod incredibile ipsius præ se fert humanitatem: quod nō solum filium daret, sed iudicij quoque tempus differret in lōgum, vt abluendi criminis potestas fieret peccatoribus & infidelibus. Qui credit in filium, nō iudicatur. Qui credit, non curiosius inuestigat, non percontatur diligentius. Quid igitur si immundam vitam viueret, si non rectē operaretur: hōsne verē quidem fideles esse Paulus inquit? Confitentur te scire nomine deum, factis autem negant: Veruntamen in hac vita propter hoc ipsum non iudicari, sed ope-

Mat. 25. c

Roma. 3. c

Gen. 2. c

Ad Titum 1. d

rum grauius postmodum supplicium daturū dicit, infidelitatis autem causa, eo quod semel credidit, non punitur. Vides quo pacto ab horrendis principiis in eandem rursus rationem descendit? Primum inquit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non introibit in regnum dei: nunc autem, Qui non credit in filium, iam iudicatus est. Noli, inquit, arbitrari quicquam ei dilationem conferre. Iam reus est, nisi mutet sententiam: nihil autem meliori conditione erit infidelis, quā qui iam damnati sunt, & supplicio affecti. Hoc est autem iudicium, Quia lux venit in mūdum, & dilexerunt homines magis tenebras quā lucē. Cuius particulæ hæc est sententia: Idcirco plectuntur quod tenebras dimittere, luci obuiam fieri, noluerunt. His verbis omnem affert infidelibus excusationem. Nam si ad operum rationem exigendam, & errata punienda venissem, possent sanē excusari, si me non sequerentur: sin verò ad diuidendam lucem à tenebris, quisuam eius miserebitur, qui cognita luce in tenebris potius degere perseuerat? Quum enim nulla in re nos accusare possint, sed innumera à nobis acceperint beneficia, resiliunt tamen quod alibi significauit: Oderunt, inquit, me gratis. Et rursus: Si non venissem, & locutus non fuisset eis, peccatum non haberent. Siquidem qui in tenebris versatur, deficiente lumine, aliqua fortassis venia dignus est: qui verò adueniente luce tenebras sectatur, malignus est: qui verò adueniente luce tenebras sectatur, mali profectò prauique animi præ se fert argumentum. Sed quū multis hoc incredibile videatur, vt quispiam luci tenebras præferat, adducit causam quare ita affecti sint: Erant, inquit, eorum mala opera. Omnis autem qui male facit, odit lucē, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Et profectò non ad iudicandum, neque ad inquirendum venit, sed ad dimittenda peccata, & salutem per fidem largiendam. Qua igitur ratione fugerunt? Si iudicatum venisset, aliquid habuissent excusationis. Qui enim alicuius sibi culpæ conscius est, iudicem fugere solet: indulgenti autem errantes quoque obuiam fiunt: quod si ad indulgendum venit, consentaneum erat, vt plurimorum criminum cōsci prompto animo se exhiberent, quod multi fecerunt: etenim publicani & peccatores Iesum sequebātur. Quid ergo his verbis significauit? qui semper in malitia perseuerant. Ipse idcirco venit, vt vetera peccata dimitteret, & in posterum cautiore

hominem

Psal. 34. c
& 68. a
Infr. 15. d

hominem redderet: verum quum nonnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi sint & imbecilles, ut quum vita mortalitatis studeant, nunquam se absoluerent curantes, eos hoc in loco Christus significauit. Nam cum Christi assertor, ad doctrinae rectitudinem vitam etiam sanctam addat, ideo ad me venire formidant, inquit, quoniam a recta formidat vita. Qui enim gentilium errores sectatur, a nemine liberè reprehenditur: quippe qui eiusmodi deos colunt, & ipsis turpes, & ridiculos, quales ipsi sunt, honores exhibent, non aliena a doctrina sua opera præ se ferunt: qui autem dei sunt, & desidiose viuunt, omnes & expostulant eos, & accusant: tantæ etiam apud inimicos admirationi est veritas. Vide igitur quam diligenter omne persequitur, Non enim, inquit, qui malè facit, non venit ad lucem: sed qui in malis perseverat operibus, hoc est qui semper in perditionis vitiorum luto versatur, neque vult meis subiici legibus: sed his præuaricatis, fornicatur licenter, & cætera quæ prohibentur, exequitur. huc enim tanquam in lucem prodians, sur manifestus deprehenditur, idcirco sub ditionem meam venire recusat. Multi gentiliū inueniuntur, qui ideo Christianæ religioni se inhærere non posse causantur, quoniam ab ebrietate, fornicatione, & cæteris huiusmodi affectibus nequeant abstinere. Quid igitur? Nonne & Christiani malæ & perditæ vitæ, gentiles verò philosophiæ studiosissimi inueniuntur? Quod multi Christiani perditè viuunt, non ignoro: quod autem Gentiles rectè faciunt, hoc adhuc mihi non satis constat: neque tu mihi natura ipsa māsuetus, & modestos adduxeris, hoc enim non est virtus: sed eos qui cum affectibus trahuntur fortiter resistunt, hos tamen non habes. Futurum bonorum spes, & gehennæ metus, & alia huiusmodi vix hominem in virtute continent: quibus enim nihil horum persuadent, hi minimè virtutem amplectuntur: si qui autem simulant, gloriæ causâ simulant: & qui ita affectus est, cum latere opera sua posse confidet, minimè a prauis cupiditatibus abstinebit. Verum ne cuiuspiam cōtentiosi esse videamur, cōtendamus ex Gētibilibus esse qui rectè viuunt, neque hoc positioni nostræ contradicit. Quod enim frequenter, non quod rarò contingit, intelligendum est. Considera autem quo pacto aliunde etiam omnem aufert Gentilibus excusationem. In mundum lucem venisse dicit: num eam quæsierunt inquit? num laborarunt?

num adnixa sunt vt eam inuenirēt? Venit ad eos lux, neque obuiam facti sunt: quod si Christianorum nōnulli malē viuunt, respōdebimus non de his intelligi qui Christiani nati sunt, & à maioribus suis pietatem didicerunt, licet hi sæpenu-
 mero doctrina vitiosa vitam mutauerint: sed de his, vt arbitror, qui Gentilium, vel Iudæorum professione cō-
 tempta, veram fidem complectuntur. Ostendit etiam erran-
 tium neminem fidei se subiecturum, nisi prius rectam sibi
 vitam persuadeat, & neminem nisi prorsus malitiæ deditus
 in incredulitate persistere: neque mihi dixeris eum, ne-
 que incontinentem esse, neque raptorem: non enim hæc
 sola virtus est. Quid hæc illi profunt, si inanis gloriæ seruus
 sit, & amicorum sodalitem veritus, in errore permaneat? Hoc
 non est rectē viuere: neque enim gloriæ seruus minus
 peccat quàm fornicator, imò longè plura & grauiora
 cōmittit. Sed da mihi apud Gētiles aliquem omnibus affe-
 ctibus, & malitia liberum: non inuenies. Nam qui apud eos
 magni habentur, & pecuniis, & ventri dediti: vt inquit, ma-
 xime omnium hominum gloriæ seruiērūt: quod malorum
 omniū est causa. Hinc & Iudæi in perfidia manserunt, quos
 arguens Christus inquit: Quomodo potestis vos credere,
 qui gloriam ab inuicem accipitis? Et quid tādē ad Nathanaē,
 cui etiam veritatem testatus est, hæc verba nō habuit,
 neque longiori sermone vsus est? Quoniam non eo studio
 venerat: hic enim hoc sibi faciendum constituerat, & quod
 alij quieti, hic auditioni tempus exhibuit: ille ab alio per-
 suasus, non tamen quin admoneret, præteriit. Si quidem in-
 quit, Amen amen dico vobis, videbitis cælum apertum, &
 angelos dei ascendentes & descendentes supra filium ho-
 minis. Huic nihil tale, sed de generatione & vita æterna, di-
 uerso sermone secundum subiectam materiam locutus est.
 Nam cum ille prophetarum dicta proculdubio crederet,
 tantum audire satis habuit: hic autem cum adhuc dubitaret,
 non quidē manifeste omnia ei Christus aperuit: sed eius
 mouit mētem, vt in timore timorem eicere, cum non cre-
 dentem iudicari, & non credere à parua conscientia profi-
 cisci diceret. Humanam nanque gloriam magnificiebat, &
 pluris quam supplicium. Multi enim, inquit, ex principibus
 crediderunt in eum, sed propter Iudæos non cōfitebantur:
 præterea eum coarguit, cum dicat nulla alia ratione homi-
 nem

*Infr. 5. g**Suprà 1. g**Infr. 12. f*

nem nō credere, quam quod vitam immundam viuit: & in sequentibus inquit, Ego sum lux: hic autē, Venit lux in mūdum: principiis enim obscurius, inde apertius loquutus est. Veruntamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur, quamobrem debitam fiduciam habere non poterat. Fugiamus igitur inanem gloriam, quæ cæteris est affectibus violentior: hinc auaritia, hinc pecuniarum amor, hinc odium, bella, pugnae. Quippe qui plura amat, minimè constare poterit: amat autem nullam aliam ob rem, quam inanem gloriam. Et quamam gratia, dic, quæso, eunuchorum, & mancipiorum gregibus, & huiusmodi rebus friuolis, & manibus multi stipari volunt? non necessitatis gratia, sed vt importuni huius affectus obuios omnes testes habeant, horum caput est inania gloria: quod si abscindemus, reliqua malitiæ membra interibunt, & nil prohibuerit, quin terram vt cælum incolamus: neque ad malitiā tantum quos capit animos impellit inanis gloria, sed & virtutibus se insinuat: à quibus cum nos abstrahere non possit, in ea maiorem in modū nos offendit, multis nos laboribus subiicit, quorum omnem fructum penitus aufert. Siquidē qui inani gloria mulcetur ieiuniorum, orationum, misericordiæ omnem mercedem amittit, Quid hoc damno miserius, cū frustra verberemur, & ridiculi fiamus, & superna excidamus gloria? Neq; enim vtrunque & desiderare, & consequi possumus: sed si vnam optauerimus, cælorum videlicet gloriam, vtranque consequemur. Quamobrem si gloriā volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam duntaxat prosequamur: hoc pacto & hanc, & illam adipiscemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria simul &, spiritui sancto in secula seculo, Amen.

HOMILIA XXVIII.

EX CAP. III.

Rost hæc venit Iesus & discipuli eius in Iudeam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Erat autem & Ioānes baptizās in Aenon iuxta Salim: quia aque multe erant illic, & veniebāt, & baptizabātur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerē. Facta est autē quæstio ex discipulis Ioānis cum Iudeis de purificatione. Nihil veritate clarius, nihil potētius, nihil mēdacio

imbecilius, & si innumeris obtegatur operimentis: nam etiā sic deprehenditur, & effluit facilē: veritas autem nuda omnibus proponitur, volentibus eius pulchritudinem intueri, neq; latere vult, nullū timet periculū, nullas insidias tremit, nullā desiderat multitudinis gloriā, nulli hominū est obnoxia, omnia excedit: & si innumeris circūueniatur insidiis, tuta permanet: & qui ad eam confugiunt, tanquam firmissimo & tutissimo muro eius viribus custodiuntur, & latentia omnia & abscondita in mediū proponit: quod Christus ad Pilatum his verbis significauit: Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in tēplo quo omnes Iudæi cōueniunt, & in occulto locutus sum nihil: hoc tunc loquutus est Iesus, nunc autem fecit. Post hæc, inquit, venit Iesus & discipuli eius in Iudæā terram, & illic demorabatur, & baptizabat. Erat autem Ioannes baptizās in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erāt illic, & veniebāt & baptizabantur. In solēnitatibus in ciuitatem veniebat Ioannes, vt in medium dei doctrinā proponeret, & ex miraculis vtilitatem, inde sæpe Iordanem petebat: nam & illuc multi cōcurrebant: semper autem frequentioribus locis versabatur, nō ostētationis aut ambitionis gratia, sed studio vt prodesset quā plurimis. Atqui prosequitur Euangelista, nō Iesum, sed discipulos baptizasse: vnde cōstat hoc etiam in loco ita intelligi. Et quam gratia ipse non baptizauit in spiritu sancto & igne? Spiritus enim nondum erat deus: merito autem non ipse, sed discipuli baptizarunt, cum vellent plurimos ad salutem doctrinam allicere. Et quid tandem discipulis Iesu baptizantibus Ioannes baptizare non destitit, sed quousque missus fuit in carcerem id exercuit ministerium? Illa enim particula, *Nondum missus fuerat in carcerem Ioannes*: in eum vsque diem eum baptizasse significat: atqui Iesu discipuli longē visi forent clariores, si is baptizare incipientibus Ioannes destitisset. Quam igitur gratia baptizauit? Ne discipulos suos in maiorem contentionem adduceret. Nam si sæpenumero clamitando, & prioribus semper Christo cōcessis partibus, se inferiorem prædicando non persuadebat, vt ad eum accederēt: si hoc etiam addidisset, longē in maiorem contentionem prouocasset: propterea Christus tūc maximē prædicationi suæ fecit initium, cum Ioannes longē aberat. Puto autem & propterea

citiorem

citiorem eius mortem permisisse, vt omnes multitudinis animi ad Christum conuerterentur, neque amplius circa vtrunque eorum scinderentur sententiæ. Præterea inter baptizandum Ioannes non cessauit frequenter admonere, & maxima clarissima de Iesu ostendere, nil aliud dicens quàm vt in eum qui post ipsum venturus erat, crederent. Qui igitur hoc prædicabat, quo pacto discipulorum Christi præstantiam demonstrasset, si à baptismo cessasset? Contrarium visum esset, vel æmulatione, vel ira id facere, cum autem prædicando præstiterit, ea vehementiora ostendit: neque enim sibi ipsi gloriam comparauit, sed ad Christum misit auditores: neque minus quam discipuli illi fiunt, imò longè magis. Quanto minime suspectum eius erat testimoniũ & maioris apud omnes autoritatis, hoc Euangelista Matthæus significat, quod exibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabatur in Iordane ab eo, confitentes peccata sua. Discipulis autem baptizantibus, multi non perstebant, ad Ioannem percurrentes, quod si quis percontaretur, quid amplius in Ioannis baptismo quàm discipulorum fuerit, nihil respondebimus. Vtrunque enim similiter spiritus expers erat, & vnã eandemque baptizandi causam habebat, vt scilicet, Christo conciliaret baptizatos: vt enim non semper peragrando credituros congregaret, oportebat: quod & in Simone frater, & in Nathanael Philippus, baptizare constituerant, vt per id omnes sine labore adducerentur, & ad futuram fidem præpararentur. Quod autem nihil eorum baptisma præstaret, sequentia manifestant. Quænam? *Facta est autem questio, inquit, ex discipulis Ioannis, cum Iudæis & de purificatione.* Contendebant semper cum Christi discipulis discipulis Ioannis, apud ipsum etiam Christum. Quum enim viderent eos baptizare, cœperunt aduersus baptizatos loqui, ac si Ioannes apud ipsos baptizando Christi discipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis persuadere ei conabantur, non tamen perluaferunt, nam quod ipsi accesserint, non ille quæsierit, audi quo pacto Euangelista significauit. Non enim dixit Iudæum aliquem eos interrogasse, sed quæstionem ex discipulis Ioannis factam cum Iudæo de purificatione. Considera autem Euangelistæ lenitatem: non enim in quæquã inuehitur, sed pro viribus crimē extenuat,

Mat. 3. b

quum quæstionem factam simpliciter dicit. Nam quod cō-
 tenderint, ex sequentibus patet, quæ etiam lenius exequi-
 tur. *Et venerunt, inquit, ad Ioannē, & dixerunt ei: Rabbi, qui
 erat tecum trans Iordanem, cui testimonium perhibuisti, ecce hic
 baptizat, & omnes veniunt ad eū.* Hoc est, quem tu baptiza-
 sti, quem clarum & conspicuum reddidisti, is eadem quæ tu
 audet: non tamen dixerunt quem tu baptizasti, siquidem
 oportuisset eos & supernæ vocis, & spiritus sancti aduen-
 tus meminisse: sed, *Qui erat tecum trans Iordanem, cui tu
 testimonium perhibuisti: hoc est, qui in discipuli loco ha-
 bitus est, qui nulla ex parte nobis superior erat, is abs te di-
 scedens, baptizat.* Non autem verbis cum tantum dolore af-
 ficere, sed opera sua superari arbitrabantur. Omnes enim,
 inquit, ad eum veniunt: vnde constat quod Iudæo cum quo
 disceptabant, ei minimè persuaserūt. Hæc autem animi im-
 becillitate, & ambitione quadam loquebantur. *Qui ad hos
 Ioannes? non eos coarguit, veritus ne se relicto aliud quid
 mali aggrederentur. Sed nō potest homo, inquit, accipere quic-
 quam, nisi fuerit ei datum de cælo.* Si meum prorsus testimo-
 nium accepistis, inquit, & verum id arbitramini, discite vel
 ex eo, non me, sed illum in honore potiolem. Vos me audi-
 stis, vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim, Non
 sum ego Christus, sed missus sum ante illum: quod si testi-
 monij mei memores estis, dixistis enim, Cui testimonium
 perhibuisti, non modo ex eo non minuitur, sed augetur
 plurimum: præterea non meum, sed dei testimonium fuit.
 Si enim vobis fide dignus videor, inter alia & me ante il-
 lum missum professus sum. Vides quo pacto paulatim diui-
 nam vocem fuisse ostendit? ac si dicat, minister sum & mit-
 tentis mandata nuncio, neque humanam aucupor gratiam,
 sed eius patri qui me misit ministerium exhibeo: non er-
 go ad captandam gratiam testimonium perhibui, sed ad
 quod missus sum, id annunciaui: quare nolite me propterea
 magnum existimare, hoc enim illius ostendit magnitudi-
 nem, ille nanque rerum dominus: idcirco addit, *Qui ha-
 bet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit*
Supra. 1. d. eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Et quamobrem qui
& Lu. 3. d. dicit: Non sum dignus, vt solvam eius corrigiam calceamē-
ti: amicum se eius in præsentia dicit? non vt extollat se, ne-
que vt laudet, sed vt hanc maximè curam habere, neque in-
uito

uito se, & ægrè ferente id fieri, sed cordi sibi & quàm gratissimum esse ostendat: & hæc sunt quorum gratia maximè omnia fecit, quæ omnia amici appellatione significauit: nō enim tam ministri sponsi quàm amici lætantur, & in eius nuptiis exultant. Non ergo paritatem, absit, voluptatis magnitudinem demonstrare voluit simul & eorum imbecillitati indulgens: amicum se dicit: nam & ministrum se dixerat, cum inquit: *Missus sum ante illum.* Præterea quoniam ægrè ferre Iesū opera putabatur, sponsi se amicum appellauit, vt ostenderet non modo non ægrè ferre, sed maiorem in modum lætari. Hoc enim effecturus, veni, inquit, & tantum abest, vt molestè eius opera feram, vt tum maximè dolerem, si non fierent, si ad sponsum sponsa non accederet, dolore tunc afficeret: non autem nunc cum testimonium nostrum re comprobatur. Hinc enim probamur, cum id quod voluimus contigit, & sponsa sponsum cognoscit, & vos hoc testimonio perhibetis, cum dicitis quod omnes veniunt ad eum: hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cum verò in præsentia cōtigisse videā, gaudeo & exulto. Sed quid significat illa particula. Qui stat, & audit eum? ex similitudine ad propositum venit. Cum enim sponsi & sponsæ meminisset, quomodo sponsalia fiant ostendit, per vocem videlicet & doctrinam: ita ecclesia conciliatur deo, quamobrem Paulus, inquit: Fides ex auditu, auditus autem per vocem dei, hæc ego voce gaudeo. Id autem verbum, qui stat: non temerè posuit, sed vt res suas compositas, & iam sibi standum, & dantem illi sponsam audiendum ostēdat, & quod seruus sit, & minister, & spes, & gaudium suum re euenerit, prosequitur. *In hoc ergo gaudium meum impletum est.* Perfectum est, inquit, opus, & officium meū, nec amplius habens quod faciamus. Deinde non præsentem tantum, sed futurum mœrorem prohibens, & futura ex dictis & factis confirmat. *Illum, inquit, oportet crescere, me autem minui.* Hoc est, meum feci officium, iam cessabo. Illius opera nunc augentur: quod enim nunc formidatis, non in præsentia tantum erit, sed maius indies fiet, quod maximè res nostras claras ostendet. Propterea & veni, & gaudeo, quoniam Christus magnum accepit incrementum, & ea euenerunt, quorum gratia omnia fecimus. Animadverte quàm leniter, quàm sapienter illorū sedauit affectus,

Rom. 10. 2

& inuidiā extinxit, & frustra id eos tentare demōstrat, qui
 bus verbis maximē eorū sedat malitiam. Idcirco enim ad-
 huc eo viuente, & baptizante hęc tractata sunt, vt Christi
 excellentiam testaretur, neque quispiā incredulitatis excu-
 sationē haberet: neque enim à seipso hęc dixit, neque aliis
 interrogantibus: ipsi & percontatores erant, & auditores.
 Nam neque sponte sua id dicenti ita credidissent, vt post
 interrogationem. Quum enim respondentem, audirent,
 eius certam habuerunt sententiam. Iudēi autē eo quod
 ad ipsum miserunt, & eius non crediderunt testimonio, id-
 circo merito sibi omnem præciderunt excusationē. Quid
 igitur hinc erudimur? Quod omniū malorum causa est glo-
 riæ infania, hęc illos in contentionum traxit, hęc temera-
 rio ausu excitauit, vt ad Iesum venientes dicerent: quare di-
 scipuli tui non ieiunant? Fugiamus hunc affectum dilectis-
 simi, vt gehennam fugiamus. hic nāque maximē eius ignem
 accendit, hic diaboli vndique ditionem propagat, hic æta-
 tem & dignitatem omnem sēuissimō præmit imperio, hic
 ecclesias illuc distrahit, hic ciuilia opera corrumpit, domos
 funditus, ciuitates, populos, gētes euertit: & si in desertum
 venerit, multam & illic vim ostendit. Nam qui sæpenume-
 ro pecunias: & mundi illecebras, & violentiores corporis
 voluptates valere iubent, hi nonnunquam inani gloria ca-
 pti, omnia perdiderunt. Qui multum laborauit, propter
 hunc affectum non laborantis, sed grauius peccantis præ-
 mium accipiet, Phariseus quam publicanus propter inanē
 gloriam minus meruit. Verum hanc accusare nullus labor,
 omnes enim consentiunt, id autē querendum quo pacto
 vincamus. Quomodo igitur possumus? Si gloriam gloriæ
 comparabimus. Quemadmodum enim terrenas diuitias cō-
 temnimus, cum alias speramus diuitias: ita, & huius vitę glo-
 riam, cum longe maiorem & veram gloriā coniectabimur,
 contemnemus. Hęc nanque inanis & stulta est, & nomine
 tantum, non, re gloria: illa vero cœlestis, vera, quæ non ho-
 mines, sed angelos, & archágelos, & angelorum dominum,
 imò & cum his etiā homines laudatores habet. Si illud spe-
 ctaculum contemplaberis, si illas coronas noueris, si ad il-
 lum plausum te transtuleris, nunquam aduersum te ter-
 rena poterunt præualere. neque hęc magnificies, si habe-
 bis: si minus, non quæres. Etenim in huius sæculi regis ne-
 mo

Matt. 9. b
& Marc.
2. c

mo satellitum, iis omiſſis quibus coronato regi, & in ſolio ſedenti placeat, graculorum voces, muſcarum & culicū obueſentium ſtridorem proſequitur, neque enim iis vlla ex parte potiores hominum laudes inueniuntur. Humana igitur intellecta miſeria, omnia in tutiſſimos recondamus theſauros, & manentem & incorruptibilem gloriam inquiramus. Quam vitam omnes conſequamur, Cratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritu ſancto, in ſecula ſeculorū, Amē.

HOMILIA XXIX.

EX CAP. III.

*Q*ui de ſurſum venit, ſuper omnes eſt: qui eſt de terra, terra eſt, & de terra loquitur. Graue quiddam eſt gloriæ amor, graue inquam, & multarum ipſa ſpinarum plena gloria, & quæ difficile tolli poteſt ſera, & multorum capitum beſtia, & in eos quibus fouetur, quibus ſuſcipitur armata. Quemadmodū em̄ vermis ligna ex quibus naſcitur, & rubigo ferrū conſumit, ita inanis gloria altricē ſui animā perdit. Quare multa opus eſt diligentia, vt hunc tollamus affectū. Coſidera quid hoc in loco diſcipulis ſuis hoc morbo affectis dicat Ioannes, & vix eos placat. Ad ſuperiora etiam hoc addit. *Qui de ſurſum venit ſuper omnes eſt, qui eſt de terra, terra eſt, & de terra loquitur.* Cum meum, inquit, vbique extollatis teſtimonium, & digniſſimum fide eſſe dicatis, illud vos ſcire neceſſarium eſt, non licere, vt is qui è cœlo venit, à terreno homine fidem accipiat. Quid autem illa particula. *Super omnes eſt*, ſignificat? & quid vobis per eam oſtenditur? Quod nullius indiget, ſed ipſe ſibi ſatis eſt, & omnium maximus: ſed ex terra & de terra loquentem dicit, non ex ſua, ſed ex Chriſti ſententia. Si terrena, inquit, dixi vobis & nō creditis. Baptiſma, terrena adpellauit, non quod terrenum ſit, niſi ineffabilis generationis ipſius comparatione, ita nunc de terra loqui ſe dicit ſua diuinæ doctrinæ comparata. Nihil enim aliud, de terra loqui, ſignificat, quā paruas & humiles facultates ſuas, & quales credibile eſt terrenam accipere naturam, ſi cum dei magnitudine conferantur. Si quidem apud deum omnes ſapientiæ theſauri recōduntur. Quod autem de humanis ra-

tionibus nō loquatur, inde constar: *Qui de terra est* (inquit) *de terra loquitur*. Atqui non totus erat ex terra, sed pro parte, nam & animam habebat, & spiritus particeps erat, quæ minime de terra sunt. Quomodo igitur de terra esse dicit? Animaduertisne nihil aliud quàm parvū se, & nullius fere momenti, vtpote humi reptantem, & in terra natum: Christum autem cœlitus nobis demissum significari? His omnibus eorum affectum extinguens, iam audentius de Christo loquitur: antea enim superuacaneū erat verba nulum in auditorum mētibus locum habitura effundere: cum autem spinas inciderit, merito iacit sēmina, inquiens: *Qui de sursum venit, super omnes est: & quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur: & testimoniū eius nemo accipit*. Cum magnum quiddā & sublime de Christo locutus esset, rursus in humiliorem de eo sermonem descendit. Illæ nanque particulæ: Quod audiuit, & vidit: magis secundum hominem dictæ sunt. Non enim visu, neque auditu norat quæ norat, sed suapte natura perfectus ex patris sinu procedēs, neque præceptore indigens. Sicut, inquit, cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quid autem significat: *Quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur*? Quoniam per hos sensus omnia certe cognoscimus, & digni videmur quibus credatur, cum vidimus aut audiuius, vt vtpote qui neque fingimus, neque mendacia dicimus. Idcirco vt rem confirmet, inquit Ioannes: *Quæ audiuit & vidit, hoc est, verissima: ita & nos sæpenumero sciscitamus*. Vidistine, an audisti? quod si fatebitur, certum arbitramur testimonium. Ipse autem cum dicit: Sicut audio iudico: & quæ audiui à patre meo loquor: & quæ vidimus, loquimur: & id genus alia, non ea gratia dicit, vt aliunde eum accepisse intelligamus: Id enim arbitrari, vltimæ amentię est: sed vt omnem impudentibus Iudæis auferat suspicionem. Cum enim non dum debita de se opinio haberetur, frequenter ad patrem confugit, inde verbis suis fidem faciens. Et quid admiraris, si ad patrem, cum & ad prophetas & scripturas sæpe descēdat, & eorum adducat testimonium? Ille sunt, inquiēs, quæ testimonium perhibent de me. Nunquid prophetis minorem ipsum dicemus, cum eorum accipiat testimonium? Absit: nam propter auditorum imbecillitatem ita loquitur, & à patre audire se dicit, quæ loquitur, non quod magistro indigeret,

Infr. 10. c

Infr. 5. c

Ibid. 15. c

Infr. 7. f

indigeret, sed vt illi crederent non esse mendacium. Verba autem Ioannis hoc significant, mihi opus est audire ab illo, de sursum enim venit, qui hæc nunciat, quæ ipse solus manifestè nouit. Ea nanque verba videlicet, *Audiuit & vidit*: hanc significant certitudinem. *Et testimonium eius nemo accipit*. Atqui & discipuli & multi alij acceperunt, quomodo igitur inquit: Nemo accipit? hoc est pauci, & hoc nunc: nam si neminè dixisset qua ratione addidisset, qui accepit eius testimonium? Signauit, quia deus verax est. Hoc & in loco discipulos suos tangit, ac si non multum ei credituri essent. Quod enim neque deinceps ei crediderint, ex sequentibus constat. Propterea cum esset in carcere, ad Iesum eos misit, vt ei magis conciliarentur: illi autem vix tunc crediderunt: quod Christus significans dicebat, Beatus qui non fuerit scandalizatus in me: & propterea nunc dicebat Ioannes, *Et testimonium eius nemo accipit*: discipulos suos erudiens, & tantum non dicens quod pauci essent ei credituri, & idcirco verbis eius non creditis. Quæ enim vidit, loquitur: simul & Iudaicam tangit insaniam, atque dementiam. Quod & Euangelista in principio his verbis coarguit: In ptopria venit, & sui eum non receperunt: hoc non venientis, sed non recipientium peccatum est. *Qui accepit eius testimonium, is obsignauit, quia deus verax est*. Hic & eos perterret, cum ostendat qui Christo non credit, eum non modo nō ipsi sed ne patri quidem credere. *Quem enim misit deus* (inquit) *verba dei loquitur*, Loquitur enim, quæ ab illo accepit, & credens illi credit, & incredulus non credit. *Signauit* autem, hoc est, ostendit. Inde his verbis timorem auget: *Deus verax est*. Neque enim aliter quispiam ea non crederet, nisi mittentem deum, mendacij insimularèt: & cū nihil aliud quàm de patre loquatur Christus, qui eum non audit, non audit mittentem patrem. Vidēsne quantam formidinem eis incutiat? Primum Christum infideles audire contemnebant, ideo periculi magnitudinem eis proposuit, vt discerent, quod qui Christum non audiunt, neque deum audiunt. Hac deinde ratione imbecillitatis eorum magnitudinem exponit. *Non* (inquit) *ad mensuram dat deus spiritum*. Et vt dixi, rursus ad humiliorem descendit sermonē, cūm que & varium, & intellectu facilem auditoribus reddit. Neque enim aliter incutere, & augere metum poterat.

Mat. II. 4

& Luce.

7. d

Supr. I. 4

Nam si de eo magnum & eximiū dixisset, non utique credidissent, sed contēplissent potius: idcirco ad patrem omnia refer. Rursum tanquam de homine Christo disputans, quid autem inquit? *Non ad mensuram dat deus spiritum?* Nos omnes, inquit, ad mensuram spiritus operationem accipimus, nam spiritum hoc in loco operationem dicit, Hæc enim est quæ diuiditur, ille sine mensura & integram habet operationem: quod si operationem eius metiri nemo potest, longe minus substantiam: vidēsne spiritum infinitum? Sed quisnam omnē spiritus accepit operationem? Qui dei opera nouit, qui dicit? Quod audiuius, loquimur: & quod vidimus, testamur. Quid igitur iure dubitandum est? Nihil em̄ nisi quæ dei sunt dicit nihil nisi quæ spiritus. Et primum quidē de verbo Dei nihil loquitur, sed à patre & spiritu doctrinæ suæ fidem cōparat. Quod enim deus esset, norant: quod spiritus etiam, intelligebant, quanuis non debitam de eo haberēt opinionem, ignorabant autem filium: propterea ad patrem & spiritum semper confugit, & inde verba sua confirmat: hac nanque abdita causa si quis per se ipsum hoc consideraret, valde Christi minueret dignitatem. Non enim propterea crediderunt, quoniam spiritus operationem haberet, neque eius indiget auxilio, sed sibi ipsi sufficiens est. Verum imbecilliorum suspicione cognita his utitur verbis. Hæc autē dico, ne simpliciter scripturas prætereamus, sed dicentis considerationem, & auditorum imbecillitatem, & alias in scripturis causas perscrutemur. Non enim omnia ut volunt præceptores, sed multa secundum auditorum imbecillitatem loquuntur. Quamobrem Paulus: nō potuit, inquit, vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedit, nō escam, Volebam, inquit, tanquam spiritalibus loqui, sed non potuit: non quod ipse loqui non posset, sed quod auditores intelligere nō poterant: ita & Ioannes maiora discipulos docere voluisset, sed illi non patiebātur, hæc gratia in humilioribus versatur. Diligēter igitur inuestiganda sunt omnia. A scripturis enim spiritalia arma accipimus, verum si ea nos induere, & discipulos armare ignorabimus, ipsa quidem proprias habēt vires, accipientibus autem nihil afferūt vtilitatis, Esto thorax, & galea firmissima, & clypeus & hasta, inde quis thoraca pedibus, galeam pro capite

1. Ioā. 1. a

1. cor. 3. a

capite oculis aptet, clypeo non pectus, sed pedes protegat: nunquid huic homini ea arma quid conferent, & non potius lædent? Plane hoc constar, non tamen armorum culpa, sed iis vti rectè nescientis. Ita & in scripturis vsu venit, si earum ordinem confundemus, ipsæ quidem vim suam retinent, nobis autem nil conferunt. Hæc ego & priuatim, & publicè v os frequenter erudiēs, nihil amplius proficio, sed secularibus rebus omne vos tempus affixos & implicitos vi deo, Spiritualia vero ne in somniis quidem coniectamini: propterea negligimur & pro veritate certantes non multum valemus, sed ridiculi gentilibus, Iudæis, & Hæreticis efficimur, quod si vt in his, aliis quoque rebus, negligentia vteremini, nec sic quidem vobis esset ignoscendum. Sed in secularibus negociis vnusquisque ense acutior est, & summa diligentia artes exercet, & rem publicam gerit, in necessariis autem & spiritualibus quantūvis desidia torpemus, superuacuis tanquam necessariis vtentes, & necessaria arbitratē vtentes. An nescitis non superioris tantum ætatis hominū gratia scripturas editas, sed nostri? Nōne audis Paulum dicentem: Hæc ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & con-

Rom. 15. a

solationem scripturarum spem habeamus? Et licet me frustra loqui non ignorem, non tamen cessabo: ita enim apud deum excusabor, quanuis nemo me audiat. Qui attentè audientibus loquitur, is laboris præmium habet auditorum persuationem. Cuius autem verba non audiuntur, neque tamen cesset, plurimi faciendus est, cum deo placere adnitatur, & nemine attendente suum impleat officium. Verum licet maius nobis ex contemptu nostro præmium proueniat, id tamen minus desideramus modo ad vestrata aliquid salutem proficiamus, maximam mercedem probitatem vestram ducentes. Hæc dicimus, non vt molestam & grauem vestram faciamus orationem: sed vt affectum in vos nostrum ostendamus, & quo ob desidiam vestram dolore afficiamur, vos non lateat. Qua desidia vtinam omnes liberi, magna spiritualium cura suscepta, cœlestia bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

IN CAP. IOANNIS III.
HOMILIA XXX. EX CAP. III.

Pater diligit filiū, & omnia dedit in manu eius: Qui credit in filium, habet vitam aternā. Qui autem incredulus est filio, &c. Magna afsiduitatis & humilitatis vtilitas in omnibus rebus ostenditur.

Per eam enim artes meliores reddimus, cum repete omnia à magistris discere nequeamus, per eam paulatim ciuitates condimus, per eam vitam nostrā sustentamus. Neque admireris, si tantū in secularibus viriū habeat, quādoquidem & in spiritalibus plurimum possit. Sic enim ab idololatria liberari Iudæi potuerunt paulatim, & in paruis & humilibus rebus à principio, neque doctrinæ, neque vitæ gratia eruditi. Sic post Christi aduentum, cum sublimioris iam doctrinæ tempus esset, omnes accesserunt apostoli, nihil primum altum, vel arcanum locuti. A paruis Christus multitudini exorsus est: ita & in præsentia Ioānes, tanquam de homine quodam admirabili loquitur, alta autem & sublimia per vmbra interferit. Primū dixit: Nō potest homo à semetipso accipere quicquam. Inde altius quiddā attingēs: Qui de sursum, inquit, venit, supra omnes est. Rursus ad humilia descendens post alia multa. Non ad mensuram, inquit, dat deus spiritū. Inde prosequitur. *Pater diligit filiū, & omnia dedit in manu eius.* Inde cum supplicij vim intelligeret, neque ita multitudinis animos bonorū promissione, vt suppliciorum formidine moueri, his verbis sermoni suo finē imponit. *Qui credit in filiū, habet vitam aternam, qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.* Rursus ad patrem supplicij rationem refert, non enim dixit ira filij, quanuis ipse sit iudex: sed dei, vt maiore illis metum incuteret. Nunquid ergo satis est ad vitam æternam in filium credere? Minimè. Non enim omnis, inquit, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū cœlorum. Et peccatum in spiritum, vel solum est satis quod in gehennam detrudat: & quid de patre loquor? Nam si in patrem, & filium, & spiritum sanctum rectē credideris, non autem rectē vixeris, nulla tibi ad salutem vtilitas. Quum ergo dicit: Ipsa est vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum, nolimus hoc nobis ad salutem satis arbitrari. Opus nāque nobis est & vitæ, & morum puritate pollere, & licet hoc in loco dicat: Qui credit in filium, habet vitam æternam

Supra. 3. d

Mat. 7. c

Infr. 17. a

æternā. Nec bona tātūm, sed suppliciorū quoque formidinem proponit, *Quod qui incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum:* Nō tamen dicimus satis esse solam fidem ad salutem, quod quæ de vita sæpe in Euangelis dicuntur, ostēdunt. Cur enim nō dixit, ipsa est vita æterna sola: neque qui credit in filium solum, habet vitam æternam: sed in utroque vitam esse significauit? Nam nisi mores sequantur, sequetur supplicium. Et non dixit in eo: sed, *super eum:* hoc est, nunquam ab eo discedet. Siquidem ne tēporalem fore mortem putares, cum dicit: *Non videbit vitam:* id verbū posuit, vt eius demonstrarēt perpetuitatem. Quod fecit, vt per hæc verba eos ad Christū traheret. Quamobrem non priuata, sed cōmuni ad eos admonitione vsus est, vt facilius alliceret. Non enim, inquit, si credetis & non credetis, sed in cōmuni loquitur, ne qua posset exoriri suspicio, & vehemētius quàm Christus. Siquidem Christus: Qui nō credit iam iudicatus est: hic autem, *Non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.* Et meritò sane. Neque enim idem est aliquem de seipso loqui, & de altero. Christū ambitionis causa ita loquutum & iactatum existimassent, Ioannes hac carebat suspicione. Quod si postmodum Christus vehementiori sermone vsus est, ea potest ratio afferri, quod iam magnam de ipso Iudæi opinionem conceperant.

*U*T ergo cognouit Iesus, inquit, quia audierūt Pharisei, quia Iesus plures discipulos facit, & baptizat quàm Ioānes: quāquā Iesus non baptizaret, sed discipuli eius: reliquit Iudæā, & abiit iterum in Galileam. Ipse quidem non baptizauit, sed nunciij quum vellent auditores in eius odium excitare, ita ferebāt. Sed quam gratia discessit? Non formidinis, sed vt eorum leniret inuidiam. Poterat nanque & insultantes cohibere, sed noluit hoc frequenter facere, ne de eius incarnatione diffiderēt. Et si sæpius impulsus fugisset, id etiam suspiciosum multitudini fuisset: propterea multa more hominis operatus est. Quemadmodum enim credi voluit deum esse, ita & carnem suscepisse: hanc ob rem Petrum corripit, dicentem: Absit à te domine, non erit tibi hoc. Tantæ hoc sibi curæ fuit. Nam in ecclesiastica doctrina non parua hæc portio est, & salutis nostræ principium, cuius gratia omnia & facta, & perfecta sunt. Sic mors sublata est, & peccatum, & maledictum abolitū, & plurima vitæ nostræ collata sunt

Cap. IIII

Mat. 16.

bona: ideo maximè suam voluit incarnationem credi, quæ nobis principium & fons est innumerabilium bonorum: hinc non humanitatem, sed diuinitatem potius latere permisit. Recedens ergo ad eos rursum se contulit, vnde prius venerat. Neque ab re in Galilæam concessit, sed vt magna apud Samaritanos operaretur, ea quæ deum deceret sapientia, & vt nullam Iudæis ne impudētē quidem exculationem relinqueret, quod Euangelista his verbis significauit.

Oportebat autem eum transire per Samariam. Vt ostenderet præter itineris rationem hoc fecisse, cuius exemplum & Apostoli sequuti sunt. Quemadmodum enim illi Iudæorum persecutionibus tunc temporis agitati, ad Gentes profecti sunt: ita & Christus, quū ab illis fugaretur, ad has venit: vt & in muliere fecit Cananæa. Hæc autem facta sunt, vt omnem Iudæis auferret excusationem, ne dicerent se relictis, Christum ad incircuncisos profectum. Idcirco excusantes se discipuli, dicebant: Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Et ipse iterum: Non veni nisi ad oues quæ perierant domus Israel. Et iterum: Nō est bonum accipere panem filiorū, & dare canibus. Quum autem eum Iudæi expulerunt, portam gentibus aperuerunt: neque etiam sic in Samariā principaliter profectus est Christus, sed per eam iter fecit. Præterit ergo, venit in ciuitatē Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autē illic fons Iacob.

Quanam gratia tanta hunc locum diligentia narrat Euangelista? Ne postmodum audiendo mulierem dicentem, Iacob pater noster dedit nobis hunc puteum, mireris. Etenim is locus erat, vbi pro Dina, Leui & Simeon indignati, grauem illam cædem patrati sunt. Et quoniam ad hoc ventum est, non ab re fuerit subtexere vnde Samaritani originē habuerint. Locus is omnis Samaria appellatur. Vnde igitur appellati sunt? Samor mons à conditore dictus est, vt testatur Esaias, & caput Samarorum Ephraim. Habitatores autem non Samaritani, sed Israëlitæ appellabantur: procedente tempore deum offenderunt, & regnante Phacee surgens Thelgamasa, & multas ciuitates occupauit, & Ele subdidit, quo interempto Osee regnum tradidit. In hunc insurgens Samanasar, alias cepit ciuitates, & tributarias fecit. Huic

Osee

Act. 13. g

Matt. 5. c
Ibidem c

Gen. 34. d

Samaritani
in vnde dicitur
Eli.

Esa. 7. b

4. Re. 15.

f. 2.

Para. 28.

Osee primū paruit: inde defectione facta, Aethiopibus cō-
 federatus est: quod quum Assyrius rex intelligeret, gētem
 illam obsessam cepit, neque amplius illic habitare permisit,
 veritus ne iterum deficerent, sed Babylonem & in Medos
 translatis, collectitiam hinc inde multitudinē in Samariam
 habitatum misit, vt in posterū firmum sibi imperium fami-
 liaribus incolis confirmaret. His peractis volens deus pote-
 statē suam ostendere, quōdque non imbecillitatis, sed pec-
 catorum gratia Iudæos Assyrii tradiderit, leones in Barba-
 ros emisit, qui vniuersam gētem perderent. His regi nūcia-
 tis, misit sacerdotem quendam, qui populo exponeret leges
 dei: non tamen omnino, sed ex parte impietatem exuerūt.
 Procedente adhuc tempore idolorum cultu abiecto, dei
 cultum complexi sunt. Quum ita se res haberēt, reuersi Iu-
 dæi, his vtpote alienigenis, & hostibus æmulabantur, & à
 monte Samaritanos nuncuparunt, nec parua hinc inter eos
 cōtentio, neque enim omnes scripturas recipiebāt, sed Mosi
 duntaxat, prophetas paruipendebant. Nitebantur tamen in
 Iudaicā se inferere nobilitatem, ad Abraham & progeni-
 torū, & genus suum referētes, vtpote qui Chaldæus fuisset,
 & Iacob patrem appellabāt, vtpote Abraham nepotem. Iu-
 dæi autem cum cæteris & hos abominabātur: vnde Christo
 exprobrabant, dicentes: Samaritanus es tu, & dæmonium
 habes. Et quum descendisset ab Hierusalem Hiericho, hac
 gratia Christus Samaritanum vilem, cōtemptūque & ab-
 ominabilem apud eos in se misericordiam operantem: & in
 decem leprosis vnum alienigenam, propter hoc Samarita-
 num dicit, & ipsis discipulis ita mandauit. In viam gentium
 ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis.
 Neque historiæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit E-
 uāgelista, sed vt Iudæos iam diu repulsos ostenderet. Siqui-
 dem progenitorū temporibus pro ipsis ea loca Samaritani
 occupant: quæ enim eorum maiores cum sua non essent,
 ceperāt, ea hi ob desidiā suā & iniquitatem iam pridem
 possessa amiserunt. Ita & nihil maiorum virtus confert, si
nepotes degenerarent. Barbari enim quum primū leones
 experti sunt, ad Iudaicum ē vestigio cultum redierūt: hi tot
 affecti suppliciis, mores suos minimē emendarunt. Huc ita-
 que Christus venit, mollem & lasciuā vitam expellēs, la-
 boriosā autem & difficilem nos erudiens. Non enim iu-

Infr. 8. f

Matt. 10.
a. & Lu-
ca 10. f

mentis vsus est, sed adeò intentè vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc semper admonet, vt sibi ipsi quisque seruiat, neque quærat superflua, neque multis indigeat. Adeò enim omni nos superfluitate alienos voluit, vt multis necessariorum se

Matt. 8. c

& Lu. 9. g

fraudaret. Idcirco dicebat: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Propterea plurimum in montibus versatus est, & in desertis, non per diu tantum, sed pernox. Hoc David annuncians inquit, De torrente in via bibit: vt eius tolerantiam demonstraret. Idem hoc in loco significat Euangelista,

Psalm. 109. b

Fatigatus enim ex itinere, sedebat sic super fontem: hora autem erat quasi sexta, venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit Iesui: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatem, vt cibos emerent. Hinc itineris studium, & cibi contemptum intelligimus, quò tãquam re superuacanea, vtatur, ita discipuli res suas dispensare didicerant. Non enim parabant viaticum, quod & alius ostendit Euangelista, quum de fermento Phariseorum loquentem dicit, quod putabant panes nò

Mat. 16. a

Ibid. 12. a

Ibid. 21. b

ferre. Et esurientes inducit spicas decerptas manducare, & ad ficum ob famem venisse: hæc nil aliud quàm vètris contemptum, & eius seruitium paruipendere nos admonent, Considera, quæso, hoc in loco nihil ferentes discipulos, neque à principio diei vllam victus curam habentes: sed quo tempore omnes prædent, cibos emptum proficiuntur: nò vt nos qui cum primò mane exurgimus, ante omnia coquos aduocamus, & de parandis epulis & mensa diligenter verba facimus: inde alius opera damus, secularia diuinis præponentes, & quæ superflua habenda essent, tanquam necessaria exequimur: ideo omnia præposterè aguntur. Còtra autem spiritualium primò rationem, & quidem maximam habere, quibus perfectis hæc alia deinceps attingere oporteret, Neque laboris studiosus tantum, sed humilitatis, nò fatigatus dūtaxat ex itinere sedisse, sed relictus solus dimissis discipulis, hic Iesus ostèditur. Atqui poterat vel nò omnes dimittere, vel alios sibi ministros còparare. Noluit: etenim discipulos quoque his moribus assuefecerat. Et quid mirum, dixerit fortasse quispiam, si humiles erant piscatores & tentoriorum opifices? Erant sane. Verum repente ad ipsum cœlū euolarunt, & cunctis regibus clariores euaserunt, digni habitū, qui vniuersi orbis domini familiaritate frueretur, & eū
vbique

vbique admirabilem sectarentur. Illud præterea non ignoratis, quod quanto quis humiliori gradu ad dignitates assumitur, facilius in superbæ insaniæ effertur, utpote qui expers sit repentini & insperati honoris. In hac eos humilitate Christus cōtinuit, & ut ab omnibus se abstinere, neque ministris indigerent. *Ipsæ autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem.* Vides laboris, caloris, & discipulos expectandi gratia, sedisse Iesum? Norat enim quid apud Samaritanos esset euenturum. Non tamen propter hoc principaliter venit. Neque si propterea nō venisset, erat adueniens muliercula repellenda, quæ summam erat attentionē præstatura. Iudæi enim ad se venientem expulerunt, Gentiles alio proficiscentem ad se trahunt. Illi inuidebant, hi credunt: illi indignabantur, hi admirantur, adorant. Quid igitur, erat tot hominum salus contemnenda? tam prompti animi relinquendi? indignum sanè divina fuisset benignitate. Quare cum debita sapientia cuncta ab eo disponantur, sedendo corpus reficiebat iuxta fontem. Erat dies medius, quod Euāgelista his verbis significauit: *Hora erat quasi sexta, & sedebat sic.* Quid autem per hoc verbum, sic, intelligitur? Non in sella, nō in loco honoratiori, sed in terra, ut cōtingit. Venit mulier ex Samaria haurire aquā. Ecce mulierem propter aliud egressam ciuitatem, ut impudētibus Iudæorum obiectionibus silentium imponatur, & ne quis dicat eum suū ipsius præceptum transgredi, cum mādēt, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediantur, ipse eos alloquitur: Quos autem dicit nōdum venisse discipulos, ea id gratia meminit Euāgelista, ut multas sermonis Iesu ad mulierem occasiones afferret. Quid ergo mulier? cū à Iesu aquā peteretur, dicēte: *Da mihi bibere.* *Quomodo tu inquit, Iudæus cū sis, bibere à me possis, quæ sum mulier Samaritana?* Non enim contuntur Iudæi Samaritanis. Vnde eum Iudæū esse cognouit? Ex habitu fortasse & sermone. Tu autē mulieris ingenium considera. Nam si cauendum erat, Iesum quàm illam cauere potius decebat: Non enim dixit, non contuntur Samaritani Iudæis: sed Iudæi Samaritanis. Abstinet tamē mulier à consuetudine ne peccet, cum alterum sua causa peccaturum arbitraretur. Neque tacuit, sed sententia sua quod esset, præter legem corrigit. Sed illud posset quispiam dubitare, quanā gratia ab ea bibere petierit, cum lex non per-

Mat. 10. c

mitteret. Si quis diceret Iesum præuidisse nō daturam, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quod nihil iam referebat eiusmodi obseruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationem inducit, ipse longe magis præuaricatur. Nō enim quod ingreditur, inquit, per os co-
 inquinat animam, sed quod procedit de ore. Nō parum autem Iudæos accusat hic Iesu ad mulierem habitus sermo. Illi enim sæpenumero & verbis & re allekti minimè falsi sunt persuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quam-
 primū capitur, ipse Iesus ratione hac & via non instabat. Si qui accedebant, non prohibebat, quanuis discipulis dixe-
 rat: In ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis, ne acce-
 dentes offendatis. Id enim quàm indignissimum erat eius humanitate, quare respondet mulieri: *Si scires donum dei,*
& quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab
eo, & dedisset tibi aquā viuam. Primum dignā quæ audiat,
 eam indicat, neque contemnendam: deinde quis ipse sit, ce-
 lat. Nam si hoc scisset, euestigio paruisset, quod de Iudæis
 haud dicendum est: qui cum admonerentur, nihil tamen pe-
 rebant, nihil dicere cupiebant, quod aliquid afferret utili-
 tatis, sed contumelia affectum expellebant. Mulier autem
 Samaritana quàm mansuetè respondeat, quæso animaduer-
 te. *Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vn-*
de ergo habes aquam viuam? Iā omnē ab ea quod vilis esset,
 & vnus ex vulgi hominibus, suspicionem amouit. Neque
 enim simpliciter hoc in loco dominum, sed honorificè ap-
 pellat, quot ex sequētibus apparet. Nō enim irrisit, nō ex-
 probrauit, sed primū hæsitauit. Quod si non cōtinuo intel-
 lexit, minimè mirum. Neque enim Nicodemus intellexe-
 rat: inquit enim, *Quomodo possunt hæc fieri?* Et iterum:
Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Et iterū, *Nū-*
quid potest in vterum matris iterato introire & renasci?
 Hæc autē mulier longè verecundius: *Domine, (inquit,) ne-*
que in quo haurias habes, & puteus altus est, unde ergo habes
aquam viuam? Aliud Christus dicebat, aliud illa intelli-
 gebat, tantum verba accipiens, neque altum aliquid pertin-
 gere poterat. Atqui petulantius respondere licuisset: Si ha-
 beres aquā viuam, non me peteres, ipse eam acciperes: sed
 te iactas. Verum nihil tale loquuta, māsuētē à principio per
 omnem sermonem respondit: primum inquit, *Quomodo*
tu su-

tu Iudæus cum sis, bibere à me poscis? Neque tanquam ad alienum & inimicum ita locuta est: Absit, vt tecum homine alieni à gente nostra animi & infesti, quicquam cōmuni cem. Deinde cum magna loquentem audiret, & ea quæ inimici maximè carpsissent, non derisit, non cauillata est: sed, *Nunquid, ait, tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum hunc, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?* An imaduerte quo pacto in Iudaicam se inserit nobilitatē: hoc est, Ille hac vsus est aqua, nec habuit quod nobis maius daret. Ostendit autem magnū quiddam & altū ex primo responso intellexisse. Ea naque particula, Ipse ex eo bibit, & filij, & pecora, nihil aliud significat, quam potiorē quam dam aquā concepisse, eā tamē neque inuenire, neque manifestē cognoscere, Vt autē apertius dicam, nō potes, inquit, dicere, Iacob hunc nobis fontem dedisse, alio autem vsū, nam & ipse, & filij, & nepotes eius ex hoc biberunt, neque bibissent, si habuissent potiorē. Tu ergo hoc potiorē alium neque dare poteris, neque habes, nisi te quam Iacob maiorem profitearis. Vnde igitur quā te daturum polliceris aquā habes? At Iudæi non tāta vsi essent modestia, qui eadem de re sermone habito, & eiusdē aquæ mētionē facta, nihil vtilitatis cōsequuti sunt. Cum verò Iesus Abrahæ meminisset, *Infra. 8. g* lapidibus cū persecuti sunt: mulier autē incredibili mansuetudine in medio diei æstu patiēter & dicit & audit. Nec ei quicquam in mentē venit, quod Iudæus dixisset: Credibile est ipsum insanire & delirare, me ad fontem expectauit, & verbis iactabundus nihil præstitit, sed expectat & sedet, dū quod quærit inueniat. Quod si mulier Samaritana tantam adhibet diligentia, vt aliquid vtilitatis consequatur, neque à Christo discedit, quāuis eum adhuc ignoret: quam nos veniam consequemur qui eum non ad fontem, nō in deserto, non in meridie, neque in solis æstu ardētissimo, sed sub aurora, sub hoc tecto ad vmbra intuemur, nō tamē quicquā audire patimur, sed desideramus? Illa ita Iesū verbis attendat, vt alios aduocet: Iudæi non modo neminem aduocant, sed accedētes prohibent, impediuntque dicentes: Videte num ex principibus aliquis credit in eum, aut ex Phariseis? Sed turba hæc quæ non nouit legē maledicti sunt: Imitemur igitur Samaritanam alloquamur Christū. Etenim medius nostrū in præsentia adest, & per prophetas & discipulos suos

IN CAP. IOANNIS IIII.

nobiscum loquitur, Audiamus, & credamus, quandiu frustra & inutiliter viuemus? facere enim quę deo non placēt, id demum est frustra & inutiliter viuere, vel potius perditē. Cum enim datum nobis tempus in nullam impendimus vtilitatem, inutilis impensę vltimum daturi supplicium hinc migrabimus. Nūquid qui pecunias ad negociationem acceperit, easque prodegerit, ab eo creditor rationem exiget: qui autem vitę munus perditē consumpserit, impunē abierit? Non propterea deus pręsentem nobis vitam pręstitit, non animam in hoc corpus infudit, vt hac tantum fruamur vita, sed vt totis viribus ad futuram contendamus. Bruta pręsenti duntaxat vltui sunt: nos idcirco immortalem habemus animam, vt ad illius vitę pręparationem omnia moliamur: equorum enim, boum, asinorum, & aliorum huiusmodi pecorum si quis vtilitatem roget, nullam pręter in pręsentis vitę necessitatibus seruitium, vsumque inueniemus. De nobis non ita sentiendum est, sed melius & pręclarius domicilium post huius vitę migrationem expectamus: ad quod vt clari perueniamur, omnia facienda sunt, vt cum angelis iubilemus, & semper regi assistamus: propterea immortalem nobis animam & corpus immortale futurum largitus est, vt perpetuis cum ipso bonis perfruamur: quod si terrę inniteris, quum tibi cęlestia proponantur, considera quanta ignominia afficias eorum exhibitorē, quum contēptis quę tibi offert cęlestibus, ea terrenis mutare non dubites, ideo gehennam minatur, vtpote contemptus, vt intelligas quantis bonis priuas. Sed absit, vt illud experiamur supplicium: sed deo placentes æterna bona consequamur, gratia & benignitate domini Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula sculorum, Amen.

HOMILIA XXXI.

EX CAP. IIII.

Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum: qui autē biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquę salientis in vitam æternam. Spiritus sancti gratiam, nunc ignem, nunc aquam scriptura appellat, vt non substantię, sed & operationis has intelligentias esse demonstret. Non enim spiritus ex differentibus constat substantiis, cum inui-

sibilis

sibilis & vnius generis sit. & Ioánes quidem dicit, Ipse nos baptizabit in spiritu sancto & digni. Christus autem: Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc autem dixit de *Matth. 8*
 spiritu sancto quem erant accepturi, itidem & nunc spiritum appellat: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Ita spiritum ignem appellat, vt excitamētum & feruorem gratiæ & peccatorum absumptionem significet, aquam autem, vt ablutionem & refrigerium, quibus ipsum accipientes animi fruuntur. Etenim tanquā hortum virentem, & fructiferis & semper florentibus arboribus comātem: ita promptam animam disponit, vt nulla anxietate, nullis satanæ insidiis distrahi sinat, sed omnia ardentia malitiæ tela extinguat. Tu autem, quæso, dei sapientiam considera, quā leuiter mulierculam allicit, nō à principio dixit, Si scires quis est, qui tibi dicit, Da mihi bibere, sed postquam occasionem illi præbuit, vt ipsum Iudæū appelleret, & criminaretur, hoc impulsans inquit: Si scires quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchæ meminerit, Inde cum illa diceret: *Nunquid tu maior es patre nostro Jacob?* Non se maiorem dixit, visus enim esset se tantum iactare, nondum cognitus, sed latenter id significat. nō enim simpliciter dixit: Dabo tibi aquam, sed prius Iacob aqua neglecta, suam laudat, à munerū natura dantiū volēs differentiam ostendere, & quantum ipse patriarchā excelleret. Nā si admiraris, inquit, patriarcham, quod hāc aquam dederit: inde ego longe meliorem tibi dederō, ea accepta, me quam Iacob maiorem confitearis necesse est. Si cum dicas: Nunquid maior est Iacob, quoniam hanc aquam dederit? Si illa meliorem à me acceperis, profecto me maiore dixeris. Intuere verum mulieris iudiciū, à re ipsa & de Christo & de patriarcha ferentis sententiam: verū non ita Iudæi, sed cum eiicientem eum viderent dæmonia, non modo patriarchæ non prætulerunt, sed dæmoniū habere dixerunt: Samaritana autem secundum Christi voluntatem iudicat, ab operibus scilicet: hinc enim ipse iudiciū requirit, dicens, Si nō *Infr. 10. 2*
 facio opera patris mei, nolite mihi credere: si autem facio, & si mihi non creditis, operibus credite, sic mulier fide adducitur. Propterea cum audisset Iesus: Nūquid maior es patre nostro Iacob? eo omisso, de aqua sic loquitur: Omnis

qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Et cōparationem nō ac-
 cusandi, sed excellentiā demonstrandi gratia facit. Nō enim
 aquam illam vilem & negligendam dicit, sed naturā osten-
 dit. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non si-
 tiet in æternum. Audiuit aquam viuat mulier, sed primū
 non intellexit. Nam cū aqua viua sit, etiā quæ semper scatu-
 rit, huiusmodi aquā Christū dixisse arbitrata est: ideo aper-
 tius ex vtriusque cōparatione Iesus suæ aquæ præstantiam
 declarat. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet
 in æternum. Hinc maxime ex sequentibus excellentia di-
 gnoscitur, horum enim nihil habet aqua, quam sensu depre-
 hendimus. Quid autem prosequitur? Sed aqua quā ego da-
 bo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Sicut
 enim, si quis fontem intus habeat, nunquam sitiret: ita qui
 hanc aquam habuerit. Credidit continuo mulier, longe Ni-
 codemo sapiētiōr, sed & fortior. Ille huiusmodi pluribus
 auditis neminem aduocauit, neque sibi cōfudit, hæc Apo-
 stolico officio functa est, omnibus audita annunciās, & po-
 pulum extra ciuitatem ad Christū aduocans ac trahans vni-
 uersum. Ille quomodo possunt hæc fieri, inquit: neque ma-
 nifestum spiritus exemplum à Christo abductū accipit: mu-
 lier vero primū parum per hæsitauit, mox nō expectata cō-
 firmatione, ad eius sermonem tanquam certū accipiendum
 properat, dicente enim Christo, Fiet in eo fons aquæ saliē-
 tis in vitam æternam, statim subdidit: *Da mihi aquam, vt
 non sitiam, neque veniam huc haurire.* Considera, quæso,
 quā paulatim ad veræ doctrinæ altitudinem adducitur.
 Primum Iudæum quendam legis transgressorem suspicata
 est: inde vt hoc crimen propulsauit, (absurdum enim erat
 talem enim esse, qui tot bona cōprehenderet,) audita aqua
 viua sensu perceptibilem existimauit, tādē spiritalem in-
 telligens, credidit huiusmodi aqua posse se tollere sitis ne-
 cessitatem non tamen adhuc quænam esset intelligens, am-
 bigebat. Et superius sensu perceptibilem credidit, certo ta-
 men nesciebat: hinc autem diligentius intuens, nec eam pe-
 nitus cōprehendēs: Da mihi, inquit, hanc aquam vt non sitia,
 neque veniam huc haurire. Primum patriarchæ Christum,
 prætulit, quod eo fonte non indigeret, si illam aquam acci-
 peret. Considera quanto potiorē Christum duxerit hoc
 gratæ & fidelis animæ iudiciū ostendit, quam de Iacob
 opinionem

Supra. 3.4

opinionem haberet nouit meliorem, mutauit sententiam: non tamen nimium credula mulier, neque temere Christi verba accepit: diligenter inuestigauit, nec incredula neque pertinax, quod rogādo ostēdit. Atqui Iudæis dixerat Christus: Qui comedit de carne mea, non esuriet: & qui credit in me non sitiet. Verum non modo nō crediderunt, sed & scādalizati sunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudæis inquit: Qui credit in me, non sitiet mulieri crassius. Qui biberit ex hac aqua, non sitiet: Spiritalia nullo præscepta sine pollicebatur, ideo mulieris animū pollicitationibus erigens, ad huc sensibilibus immoratur quoniā nondum spiritualia capere poterat. Nā si dixisset: Si credideris in me non sities, nō utique intellexisset quid diceret. Sed quam gratia non his ad Iudæos vsus est verbis? Quoniā multa signa viderāt: hæc nullum, sed tātum verba audierat, propterea iam suam demōstrat potestātē, eius, prædicando conditionem & leniter reprehendendo. *Vade* (inquit) *uoca virum tuum, & veni huc. Respondit mulier & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus. Bene dixisti, virum non habeo: quinque enim viros habuisti, & nunc quē habes: non est tuus vir, hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu. Papæ quanta mulieris sapiētia, quā æquo animo reprehensionē passa est, & cur nō passa dixerit quispiā? Cur, dic, quæ solū nonne & Iudæos sēpenumero & grauius increpuit? Non idē est, & quæ animo abscondita sunt, & rem clāculum cōmissam in medium proferre. Alterum enim solius dei est, neque enim alius quispiā hominis mentem nouit, quā qui mentem habitat: alterū familiaribus cognitum. Verū Iudæi reprehensi, molestē ferunt: & dicente Iesu, Quid me quæritis interficere, nō solum non admirantur quemadmodū mulier, sed maledicunt ei, & conuitiātur dicentes: Dæmoniū habes, quis te quærit interficere? Atqui & ex aliis signis illū cognoscere poterant. Samaritana hoc duntaxat acceperat, & nō modo nihil maledicit, sed admiratur & stupet, & prophetam autumat. At grauius hanc quā illos reprehendit: hoc enim vnius peccatum erat, illud commune pluribus, neque ita communibus et propriis obiectis criminibus offendimur. Et illi magnum quid se facturos arbitrabātur, si Christum perderent: huius vero peccatum patebat omnibus, non tamen ægre tulit, sed admira-*

Sup. I. 4

tione & stupore perculsa est. Hunc ordinē & cum Nathanaël serauit. Non enim primum prophetauit, neque dixit: Vidi te sub ficu. Sed cum ille dixisset, Vnde me nosti? Id respondit. Volebat enim & miracula faciendi, & prophetandi occasionem ab his qui ad ipsum se conferebant capere, vt magis sibi tribuerent, & inanis gloriæ suspiciōē tollerent: idem hoc in loco facit. Nam si primo eam quod virum non haberet, increpuisset, & graue visum esset, & superfluum: sed nactus ab ea occasionem rectē omnia profecutus est, & audiētē mansuetiorem reddidit. Et quomodo profecquitur orationem hanc, dicet, quispiam: Vade voca virum tuum? De domo sermo habebatur, & gratia humana accedēte naturam instabat mulier, & eam efflagitabat. Dicit Iesus: Vade, voca virum tuum: quasi opus esset cū eo communicare. Illa accipiendi cupida, putans hominem alloqui, vt suam celaret turpitudinem, non habeo, inquit, virum. Hinc nactus occasionem Christus, tempori eam reprehendit, vtrunque explicās, & quot viros habuerit, & quem in præsētia celabat. Quid ad hoc mulier? non ægre tulit, non abiit, non in contumeliam accepit, sed magis admiratur & perstat. *Video enim* (inquit) *quia propheta es tu.* Et intueri eius prudentiam, non ē vestigio in ciuitatem accurrit, sed obstupescens considerat. *Video inquit: hoc est, vide- ris mihi propheta esse, quod cum opinaretur, non amplius terrena rogat, non bonam corporis valetudinem, nō pecunia, non opes, sed tantum doctrinam: Patres nostri* (inquit) *in monte adorauerunt.* Abraham significans, qui filium illuc oblaturus duxisse dicitur. *Et quomodo dicitis, quia Hierosolimis est locus vbi adorare oportet?* Animaduertis enim quā breui altiora aggreditur? Nam cui modo de sedāda siti cura erat, iam doctrinæ præcepta perquirat. Christus autem non soluit, neque enim hoc ei propositum erat, sed simplici- ter respondet: altius tamen mulieris animum erigit, non tamen priusquam se prophetam profiteretur, vt maiorem verbis suis fidem faceret, ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos, & erubescamus, quinque virorum mulier & Samaritana, tantam in discendo adhibet diligentiam, vt neque diei tempore, neque aliis occupationibus à Iesu doctrina abduceretur, nos vero non modo nihil ad diuinarum rerum eruditionem inquirimus, sed in omnibus securē & codem

Gen. 22. 4

eodē modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis nostrum, quæso, repetita domo, aliquod Christiano dignū opus aggreditur: Quis scripturarum sensus perscrutatur. Nemo sanē sed alueolos & talos frequenter inueniemus, libros quā rarissimos: quos si qui habent, ac si non haberēt, clausos in scriniis seruāt, vel omne suum studium in membranarum tenuitate, in literarum characteribus quā pulcherimis consumunt: non vt legant: non vsum inde aliquem consequantur, sed vt diuitias vt ambitionem ostentent, in his student. Tanta est inanis gloria, nullum ambitio sum audio, qui librum intelligat, sed aureas tantum literas admiratur. Quid quæso hoc lucri? Nō propterea, nobis scripturæ datæ sunt, vt in libris duntaxat habeamus, sed cordi insculpamus. Itaque hæc librorum possessio Iudaicę ambitionis est, quibus in literis præcepta data sunt nobis non ita, sed in tabulis cordis carnis. Non autem libros comparari prohibeo, sed admoneo & maiorem in modum rogo, vt eos comparemus: ita tamen, vt & literas & sensus frequenter animo repetamus, vt hoc pacto mundus efficiatur. Nam si in quacūque domo euangelium est, illuc diabolus ingredi non audet: quanto minus animam ei alsiduis lectionibus familiarem, neque dæmon, neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animam, sanctifica corpus, hoc continget, si euangelium semper & animo habueris & lingua. Quod si lingue obscenitas animam coinquinat, si dæmones vocat, perspicuum est spiritali lectione eam sanctificari, & gratiā spiritus sancti affatim infundi. Diuini cātus sunt scripturæ, hinc nobis & animæ nostræ affectibus remedium petamus, cuius vtilitatem si intueremur, incredibili ei attentione vacaremus. Hæc ego frequenter dico. An non per quam absurdum est vt fori homines, aurigarum & saltatorum nomina, genera ciuitates, actiones, mores necnon equorum virtutem & quid singuli possint memoriter teneāt: qui autem huc se conferunt, omnium penitus ignari discedant, immo & liberorum suorum numerum ignorent? Quod si voluptatis gratia illa prosequeris, longe maiorem in his ostendam. Quid enim iucundius, quæso, quid mirabilius? Hominē cum homine, an cum diabolo hominem spectare certantem? Et corpus cum incorporea potentia congre-
di, & genus suum victoriam referens intueri? Has pu-

*Euange-
lio sancti-
ficatur ani-
ma.*

gnas, hæc certamina contemplemus, hæc inquam, quæ imitari & pulcherrimum & vtilissimū est, in quibus coronam accipere licet non in illis, quorum æmulatio ignominiosa est: illam cum dæmonibus pugnam, hanc cum angelis, & angelorum domino spectabis. Dic, quæso, si tibi regnum & principum confessu spectaculis adesse liceret, nōne tibi honorificum ducerēs? Huc vbi cum angelorum regi diabolum deuinctis post tergum manibus, & conatibus suis nihil præualemē spectare licet: non curris, & incredibili voluptate hoc spectaculum non prosequeris? Et quonam pacto hoc fiet, inquires? Si librum in manibus frequēter habueris. Illic enim diaboli fossas, longa curricula, laqueos, captiones, artem deprehendis: inde & pugnare cum eo, & superare didiceris, dæmonum sunt, non hominum secularia spectacula. Quare vos hortor, vt à Satanæ festis abstinatis: nam si in idolorum templis nephas est ingredi, longe magis in dæmonum solennitatibus: his ego vos frequēter, admonitionibus obtundo, dum aliquid proficiam. Mihi quidem non molestum est, inquam, vobis autem securum neque grauis vobis sit, oro, hortatio mea: nam si grauius ferendum esset, mihi potius esset, qui non auditus in hoc vobis sæpenumero confessu verba facio, quā vobis qui tantum aures adhibetis, nunquam proficitis. Sed absit, vt vobis molestus sim: sed hac culpa vacui, spectaculo spiritali digni futura gloria perfruamini, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri, gloria simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXII.

EX CAP. IIII.

DIXIT ei Iesus: mulier, crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrē. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudæis est. Vbiq̃e fide nobis opus est dilectissimi, hęc, inquam, bonorū matre, salutis medicina, sine qua nullam magnarum rerum doctrinam percipere quispiam potest, sed illis similis qui sine naui pelagus transmare aggreffi, parum prouecti lassatis manibus, pedibūsq̃e, flucti
bui

bus continuo obruuntur, neque aliter qui suis nituntur rationibus ante cognitam veritatem: ut Paulus ait, naufragium faciunt, quam quidem repellentes circa fidem naufragauerunt. Quod ne nobis accidat, sacræ ancore, qua Christus in præsentia Samaritanam cōfirmavit innitatur. Nam cum illa dixisset. Quomodo vos dicitis, quia in Hierosolymis est locus in quo oportet adorare? Respondit Iesus, Mulier, crede mihi quia venit hora quādo neque in Hierosolymis, neque in monte hoc adorabitis patrem. Maximam huic reuelauit doctrinam, & quam neque Nicodemo, neque Nathanaël: Hęc suam potiore quā Iudaicā maiorem autoritate commentabatur. Christus nihil ad hoc respondit, tanquam superuacaneum cognitu, quare patres in monte Iudæi Hierosolymis adorarent: tollit tamen vtriusque loci cultum, & illius mentem excitat, edocetque neque Iudæos, neque ipsos aliquid de se magnum in posterum posse polliceri, & tunc differentiam adducit, præstantiores tamen Iudæos significat, non loci ratione, sed cognitione: ac si dicat, loci gratia nil contendendum est, sed in cultu Iudæi præferēdi sunt Samaritanis. Vos inquit, adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Et quonam pacto nesciebant Samaritani quod adorarent? Quoniam in certo & circumscripto loco esse & quasi diuidi posset, deum arbitrabantur, ita eum colebant, ita ad Persas mittentes, non eius loci, deum sibi iratum nunciarunt nihil de eo amplius hoc pacto quā de idolo arbitrati, quare & dæmones & ipsum adorabant, & quæ misceri non poterant, confunde-
bant. Iudæi autem hac vacabant opinione, & totius orbis eum norant deum esse, quanuis non omnes, propterea inquit: Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Neque tibi admirationi sit Iesum se Iudæis annu-
rare, nam secūdam mulieris loquitur opinionem, tanquam Iudæus propheta: ideo inquit, adoramus. Adorantis officium omnibus constat. Adorare enim creaturæ, adorari nō creature, sed domini est. Sed primo quasi Iudæus loquitur. Nos, hoc in loco Iudæos significat. Iudaicā ergo religionem extollit, tamen verbis suis fidem comparat, amouens suspicionem, ne affectu quodam suam præferat gentem, nam qui præcipuum cultus locum, & quem ipsi plurimi faciebant, negligit, tollitque, eum perspicuum est nullus

I. Th. I. d

Ideo san-
admirati se
di se omni-
nobis in a-

Rom. 9. a

Roma. 1. b

Rom. 12. a

ad gratiam locutum, sed verè & propheticè: & cum rationes non adduxerit inquiring: Crede mihi mulier, & quæ sequuntur addidit, Quia salus à Iudæis est. Hoc est, vel quod orbi terrarum bona inde provenerunt, nam & dei cognitio, idolorumque cōtemptus, & cætera dogmata, & noster cultus, quanuis non rectè, à Iudæis tamen ortum habuit salutem, inquam, vel hoc, vel suum aduentum appellat, vel vtrumque potius ex Iudæis prouenisse testatur, quod etiam Paulus: ex quibus inquit, Christus secundum carnem, qui super omnia benedictus deus in secula. Vides enim, vt veteri fauet testamento, idque bonorum demonstrat originē, & nulla ex parte legi contrarium? Siquidem ex Iudæis omnia bona ortum habuisse dicit. *Sed veniet hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate.* Hic & Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorantibus, & quanuis meliores Iudæos, venturis tamen longe deteriores, quanto figura veritate inferior est, iudicauit: ecclesia autem significat, quoniam verus & debitus deo cultus ipsa est. Etenim pater quærit tales adoratores, si ergo tales iam pridem quærebat, non omnino hunc illis morem cōstituit: permisit tamē propter hoc, vt eos quoque ad verum induceret. Qui igitur sunt veri adoratores? Qui nullo loco diuinum cultum circumscribunt, qui deum in spiritu colunt, sicut & Paulus. Cui serui, inquit, in spiritu, in Evangelio filij eius. Et iterum: Obsecro vos fratres per misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum, per spiritum autem incorporeum significat. Opus est enim incorporei hunc cultum esse, & per incorporeum quod est in nobis, hoc est, per animam & animæ mūdiciam offerri, idcirco ait: *Et adoratores eius in spiritu & veritate adorare oportet.* Nam quum & Iudæi & Samaritani contempta anima, mūditiæ corporis plurimum studerent, non ablutione, inquit, & ornatu corporis, sed incorporea nostri parte adorandum: quamobrem non pecora, nō vitulos, sed te totum deo offeras sacrificium, sic viuentem hostiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet, nam quæ superiori tempore figura erant, circūcisio, holocausta, sacrificia, incensum, non sunt amplius, sed omnia veritas. Non enim caro, sed malæ circuncidendæ sunt cogitationes, & nos ipsos crucifigere,

crucifigere, & irracionales auferre cupiditates oportet: his
 mulier verbis implicita, & eorum se sensum affecutam non
 confidens: Scio, inquit, quia Messias venit, qui dicitur Chri-
 stus quum ergo venerit ille, annuntiabit nobis omnia. Di-
 cit ei Iesus: *Ego sum qui loquor tecum.* Et vnde Samaritani
 Christi aduentum expectabant, quum solum Moſen reci-
 peret? Ex ipſo Moſe, qui in principio filium reuelauit: illud
 enim, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem Gene. 1.
 noſtram: ad filium dictum est, & Abrahæ in tabernaculo fi-
 lius loquitur, & Iacob de eo prophetizâs, dixit: Non aufe-
 retur ſceptrum de Iuda, & dux de ſcæmore eius, donec ve-
 niat qui mittendus est, & ipſe erit expectatio gentium. Ipſe Gen. 49
 præterea Moſes inquit: Prophetam de gente tua, & de fra-
 tribus tuis, ſicut me ſuſcitabit tibi dominus deus tuus, ipſum Deut. 18
 audies, & quæ de ſerpente & virga Moſi, & de Iſaac & oue,
 & alia multa licet ſtudioſis colligere, quæ Chriſti aduentum
 teſtantur. Et quam gratia, inquires, his mulieri rationibus
 nō perſuaſit Chriſtus, vt Nicodemo, cui in mediū ſerpen-
 tem attulit, & Nathanaël cui prophetauit? Quoniam hi vi-
 ri erāt, & in huiusmodi verſati: Samaritana rudis & abiecta
 mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea
 de ſcripturis verbum facit, ſed aquæ tantum pollicitatione,
 & prophetia eam allicit, ideoque in ſui mētionem eam ad-
 ducit, & ſe iam qui ſit, manifeſtat. quod ſi nō rogatus feciſ-
 ſet, creditus eſſet delirare, & ſe iactaret. Nūc pedetentim &
 modeſtè naſtus occaſionem, omni ſe ſuſpicionē abſoluit, &
 quidem Iudæis frequenter rogantibus. Quouſque animam
 noſtrā tollis? Dic nobis ſi tu es Chriſtus, non palām, vt huic Ioā. 10.
 mulieri, ſe Chriſtum eſſe profeſſus eſt: fidelior hæc erat il-
 lis, qui non diſcendi, ſed arguendi gratia rogabant: nam ſi
 diſcere voluiſſent, verborum, ſcripturarūque & miracu-
 lorum ſufficiēſe eis fuiſſet doctrina. Samaritana integra &
 ſimplici mente petiit, vt ex ſequentibus facilè poteſt intel-
 legi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credendum traxit, &
 in omni re, eius diligentia & fides integra dignoſcitur. *Et*
continuo venerunt diſcipuli eius. Et quidem tempeſtiuè, quū
 iam nihil amplius ad dicendum relinqueretur, O rem mira-
 bilem, mulier Samaritana huiusmodi, loquitur: *Et continuo*
(inquit Euāgelista) venerūt diſcipuli eius, & mirabātur quod
cū muliere loquebatur, nemo tamē dixit: Quid quæris, aut quid

loqueris cum ea? Sed quid mirabantur? Facilitatem & incredibilem Christi humilitatem, quod tam clarus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benigne alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarūt, adeò discipulorum mores imbibebant, adeò magistrum & timebant & reueriebantur plurimum: atqui nōnunquam audentiores visi sunt, & quum Ioannes supra pectus eius recubuit, & quum accesserunt ad eum dicentes: Qui putas maior est in regno cœlorū? & cum Zebedæi filii rogāt, vt alter à dextris, alter à sinistris sedeat: quid igitur hoc in loco siluerūt? Quoniam illic res sua agebatur, ideo necessariò percontanti sunt: hæc tātā res nihil ad eos accedit, quod Ioannes multò pōst tempore super Iesū pectus recubuit, super ipsum finem quum iam Christo esset familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Iesus. Quid huic beatitudini par, dilectissimi? Nolimus tamen ea contenti esse, sed totis conemur viribus vt nos beatorum numero adscribamur, & imitemur Euāgelistam, & tantæ dilectionis causam cōtemplemur. Quænam ea est? Reliquit patrem & nauiculā, & rhete, & secutus est Iesum: verū hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij itē Apostoli. In quo ergo excelluit, quod tantam sibi Iesū cōciliauerit dilectionē? Nunquid inueniemus: Ipse de hoc nullam facit mentionem, sed quod tantū diligeretur: dilectionis causam & molestē quidem subtrahit, sed quin eximiē à Christo diligeretur, ambigit nemo: nō tamen neque loquēdo, neque rogādo, præcipuam quādam apud Iesum authoritatē habuisse apparet, vt sæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, nisi semel tātum quum obsequi & obtēperare condiscipulo voluit: nam quum ipsorum princeps ei innuit, tūc Iesum quis ipsum esset traditurus, rogauit: Immēso nāque hi duo discipuli, & mutuo se amore prosequēbātur. in templum simul ascendisse, & simul loquentes ambos legimus. Atqui ardentius aliquoties Petrus & mouetur, & loquitur, & demū audit Christum dicētem: Petre, amas me magis his? Qui autem præ cæteris diligebat, proculdubio & præ cæteris diligebatur: verū alterum amasse Iesum, alterū à Iesu amatum satis constat. Quid igitur hanc præcipuam dilectionem cōcristauit? Incredibilis arbitror Ioānis mansuetudo & lenitas, qua remissior sæpenumero videbatur: quæ quanta sit virtus, ex

Mose

manifestū est, quippe quę tantum & talem pręstiterit: nihil enim humilitati comparandum. Hinc Christus beatitudini principium fecit, tanquam enim quoddam immęsi ædificij fundamentum, humilitatem primum iecit, sine qua nemo salutem cōsequitur: sed siue quis ieiunauerit, siue orauerit, siue suas pauperibus erogauerit facultates, sine humilitate hæc & huiusmodi omnia nihil afferūt vtilitatis: cōtra ipsius condimento, gratiora omnia, iucundioraque reddūtur: humiles ergo & mansuetos nos exhibeamus dilectissimi, ita haud difficile est bene operari. Quid stulte superbis? Non intelligis humanę naturę imbecillitatē, & inanes spes nostras? qui te exitus maneat considera, intueri multitudinem peccatorū: sed forsità opera te tua efferunt, his tutum escis, hoc pacto omniū mercedem amittis, quam obrem non adeo peccatis obnoxii, vt virtutis sectatorē moderatione vti decet. Quid tandem? Quoniam ille conscientia retrahitur: hic autem nisi se diligēter contineat, continuò quasi vëto quodam tollitur, & euanescit, quemadmodū Phariseus. At pauperibus subuenis? non ex tuis, sed domini facultatibus quę conseruis cōmunes sunt. Quocirca humilitate vtēdum est, & in tui generis calamitatibus res tuas, & naturam tuam in illis te cōsiderare oportet, fortasse & nos talibus sumus orti progenitoribus. Quod si transire ad nos diuitiæ, & aliquādo nos deserturas credibile est. Quid autem omnino sunt diuitiæ? Umbra iners, sumus qui citò euanescit, flos scēni, vel etiam viliores. Quid in scēno magnificis? Nōne & latronibus, & perditis hominibus, meretricibus, sacrilegis accedunt diuitiæ? Intumescis quod cum talibus illas cōmunices? Sed honoris cupidus es? Verum nil honoratiore te reddet, quàm elemosyna. Diuitiarum honores, & potentie coacti sunt, & inuidiosi: hi voluntarij, & vero honoratium iudicio proueniunt, quare nunquam remittuntur. Quod si homines tantum honorem, tantam reuerentiam, misericordiam sibi facientibus tribuunt, & bona eis precantur, considera quæso, quàm à clementissimo & benignissimo deo remunerationē, quam vicē sint accepturi. Has igitur quaramus pecunias semper duraturas, vt in hac vita magni, in futura gloriofi, æterna bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & Spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Absq; humilitate pietatis opera merita.

Elquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dixit illis hominibus: Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quaecunque feci: nūquid ipse est Christus?

Multo nobis feruore opus est, multo studio, quibus excitemur, alioquin impossibile est, vt promissa nobis bona consequamur: quod significans Christus nunc quidem ait: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus: nunc verò, Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi accendatur? Quibus verbis flagrantem & incensum discipulum, & in omne periculum promptissimum nobis proponit. Qualis enim fuit hæc mulier? Adeò enim audito Iesu incensa est, vt relicta hydria & aqua, cuius gratia eo concesserat, in ciuitatem properaret, & ad Christum vniuersum populum traheret. *Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quaecunque feci.* Considera mulieris studium, considera sapientiam: venerat hauriendæ aquæ gratia, & cum verum fontem inuenisset, cōtempnit alterum, vt nos exemplo licet paruo admoneret, spiritualium gratia, secularia omnia esse nobis contemnenda, neque eorum nisi ad necessitatem vllam rationem habendam: quod & Apostoli fecerunt, & hæc in præsentia mulier. Siquidè illi à Iesu vocati, retia reliquerunt, hæc spōte sua, reliquit hydriam, & superna proueniente gratia apostolico munere fungitur: neque vnum aut alterum, vt Andreas & Philippus, sed vniuersam aduocat ciuitatem, & populum ad Christum adducit. Et cōtemplare mulieris prudentiam, non dixit: Venite, videte Christum: sed ea qua ipsa allecta est humilitate, allicit populares suos. *Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quaecunque feci.* Atqui aliter dicere potuisset, Venite, videte prophetam: sed cum anima diuino igne exardescit, nihil amplius terrenum curat, non gloriam, non decus, sed eius flammæ feruore tantum mouetur. Nunquid ipse est Christus? Animaduerte iterum immensam mulieris sapientiam, neque affirmat Christum esse, neque reticet. Noluit huius se opinionis authorem, sed suo ipsorū auditu inductis, hoc ipsis persuaderi, quod longè futurum erat probabilius, sed

non

Mat. 10. g

Luc. 12. f

Matt. 4. c

non omnem vitam suam à Christo acceperat, ex his tamen quæ dixerat, & cætera credidit, Neque dixit, *Venite & credite*: sed, *videte*: quod & leuius erat & persuasibilius. Animaduertis mulieris sapientiam? proculdubio intelligebat, modo illum fontem gustarét, eadem de eo quæ & ipsa sensuros: quod si quis crassiori esset ingenio, vt cognoscere eum non posset, vitam suam à Christo patefactam in mediū adducit, vt vel hinc omnes alliciat. *Interea rogabant eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, manduca.* Hoc non improbitate quadam, sed amore & studio in magistrum dicebant, cum itinere & æstu fastigatum viderent, quibus Christus: *Ego, inquit, cibum habeo manducare, quem vos nescitis: Dicebāt ergo discipuli ad inuicē: Nunquid aliquis attulit ei māducare? Quid nimirum, si mulier aque appellatione, aquam esse opinabatur, quando & discipuli eodem in errore deprehenduntur, neque adhuc spiritalia intelligunt sed ambigunt? Solitū tamen magistro honorē tribuunt, & mutuis inuicem sermonibus eum percontari non audent: quod & alias fecerunt, cum etiam cuperent interrogare. Quid Christus, *Meus est* vt faciam voluntatem eius qui misit me, & perficiā opus eius. Hominū salutem hoc in loco cibum appellat, vt quantalutis nostræ cura & desiderio teneatur, ostendat: sicut enim nos cibum, ita Christus humani generis salutem desiderat. Accipe autem quo pacto non omnia semper palam ante oculos ponit, sed primum obscuritate quadam inuoluit auditorem, vt inter dubitandum inquirendo laborans, certius veritatem inueniat, & magis excitetur auditor: quāobrem non primum dixit, *Meus est* vt faciam voluntatem patris mei: quod etsi non manifestum erat, tamen intellectu facilius, *Quām ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Primum igitur, vt dixi, obscuriori sermone atctiores reddit, & vt melius quæ dicturus erat intelligerét, assuefacit: quæ verò sit voluntas patris, iam interpretatur. *Nōne vos, (inquit,) dicitis quod adhuc quatuor mēses sūt, & messu venit? Ecce dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albae sūt iam ad messē.* Ecce iterū familiaribus nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem: nam cibi appellatione nihil aliud, quā futuram hominum salutem demonstrat: regionis autem & messis, animarū multitudinem, quæ in ipsius prædicatione erāt credituræ, ocu-*

los autem & mentis & corporis significat. Iam enim venientium Samaritanorum turbam videbat, quorum feruorem & promptissimam voluntatem albas regiones appellat. Sicut enim spicæ flauescens messē indicant, & iam manus postulant, ita illi properabant ad salutem. Et quid nō apertius dixit prompto eos animo venire, ut & docerentur, & crederent, & à prophetis persuasi fructū redderent, sed regionem tantum & messē appellauit? Quid sibi hæ volunt translationes, quibus non hic tantum sed per totum vitur Euāgelium? Itidem & propheta plurimum his uti assolent. Quanam hoc gratia? Neque enim temere spiritus sanctus ita instituit, duabus rationibus: primum ut significantius loqueretur, & magis ante oculos poneret. Mens enim familiarium rerum imaginem concepta, magis suscitatur, & tamquā in pictura rem ipsam magis amplectitur. Deinde ut iucundior esset narratio, & diutius animo immoraretur. Nō tam facile sententia capitur, neque ita trahit auditorū multitudinem, ut rerū narratio, & per ea maximè quorum periculum fecimus descriptio: similitudo quoque multā præ se fert sapientiam. Et qui metit, mercedē accipit, & congregat fructum in vitam æternam: huius terrenæ messis fructus ad æternā non peruenit vitam, sed in hac fluxa & caduca consumitur, ille autem perpetuo nos comitatur. Animaduertis enim verba quidē sensibilia, sensus vero spiritalis: & quo pacto terrena à cœlistibus separat? Quod enim de aquā more suo dixit, quod qui biberit ex hac aqua, non sitiet: hoc & nūc dicit, quod congregat fructum in vitam æternam: ut & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Quis sator? quis messor est? Prophetæ satores, non messuerunt tamen, sed Apostoli: atqui nō propterea voluptate & fructu laborum priuantur, sed vobiscū gaudent: quanuis vobiscum vna non messuerūt: neque enim messis ferendi habet difficultatem, & in messe min⁹ laboris est, & plus voluptatis. Ad hoc vos seruauit, non ad ferendum ubi plurimum laboratur. In metuendo autem & prouentus vber, & labor remissior. Hinc prophetarum voluntatem fuisse demonstrat, ut humanum genus ad Christum allicerent, hoc per legem communicatum, propterea seminare, ut hunc parerent fructū, & se eos misisse, & magnam inter vetus & nouum testamentum esse cognationem, quæ omnia hac similitudine ostendit. Memi-

nit autē prouerbij, quod in ore multorum est: in hoc enim est verbum vñus, quia alius est, qui seminat, & alius est qui metit. Hoc frequens dictū erat, quando alius labores, alius fructum reportaret, quod prouerbiū hic maximē verū deprehendi dicit: Laborarunt enim prophetæ, vos fructus inde capitis, neque dicit mercedem: neque enim multus illorum labor, sed fructus fuit, hoc & Daniel fecit, etenim ipse prouerbij meminit dicentis: exiit ab iniquis peccatū. Et Dauid etiam in fletu suo eius mentionem facit, propterea hoc præoccupans Iesus inquit: *Vt & qui seminat simul gaudeat & qui metit.* Cum dicendum esset: alius seminavit, alius metit, & neque quis, vt diximus, prophetas mercede fraudatos putaret, nouum quiddā, & præter opinionē, & sensibus abhorrens, sed in spiritualibus egregium narrat: siquidē in his terrenis, si alium seminare contingit, alium metere, non simul gaudent, sed alteri dolēt: vtpote qui pro aliis laborem susceperint, soli autem mēsores gaudent: hic autē qui non metunt quæ seminarunt, eadem qua metentes afficiuntur lætitia: vnde perspicuum est eos mercedis esse participes. *Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alij laborarunt, & vos in labores eorum intrastis.* His eos verbis magis hortatur, Quā enim laboriosum videretur orbē terrarū peragrarē, & prædicationibus insistere: eius facilitatem ostendit Laboriosior erat satio, & maiori egebat solitudine semina spargere, & ad dei cognitionem animam erudire: hoc autem dixit, ne ad prædicandum dimissi, tanquam maximum onus subeuntes perturbarentur, magis enim prophetæ laborauerunt, quod ratione confirmat: quoniam facilius ipsi opus susceperint. Sic quidem vt in messe facilē fructus colligitur, & breui impletur area, neque tempora expectātur, non hyems, non ver, non pluuia: ita nūc opera ipsa clamāt. Dum hæc diceret, exierūt Samaritani, & mox coctus est fructus, propterea inquit: *Leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt.* Verba res ipsa confirmavit: ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Videbant enim non ad gratiā locutam, neque qui peccata sua narrarit admiratam, neque vt alterius sibi amorem conciliaret, suam manifestā vitam faceret. Hæc & nos mulierem imitemur, & in peccatis quæ

Daniel. 9. f

commisimus confitendis neminem vereamur, deum duntaxat, vt decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt, & tunc quos in præsentia non pœnitet, damnabit. At nos contra futurum iudicem minimè timemus, sed qui nihil nobis possunt officere, eos & horrescimus, & pudore tremimus, idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita solo hominum pudore afficiuntur, deum vniuersa spectantem minimè curant: qui in omnia scelera prolabuntur, quos nihil pudet, qui non mutantur, hi in die illa non vno præsente, vel altero sed vniuerso mundo teste manifestabuntur. Nam quod bonorum operum, & malorum magnum illic spectaculum pateat, ouium & hædorum similitudo edocet: & beatissimus Paulus his verbis testatur: Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gesserit, siue bonum, siue malum. Commisisti aliquot scelus, aut animo agitalisti, homines celas, non deum, & nihil curas, oculos hominum formidas: intellige igitur in illo die te ne homines quidem quicquam celaturum: omnia nanque oculis nostris repræscentabuntur, vnusquisque singulorum scelera punienda iudicabit: quod ex diuite videri licet, qui cum Lazarum pauperem, & iam sæpenumero à se contemptū, & maledictis affectum intueretur, vt intincto in aquā digito linguam suam refrigeret obsecrat. Vos autem hortor dilectissimi, vt etsi nemo opera nostra videat, vt singuli suam conscientiam ingrediatur, & iudicem sibi rationem constituent, errata sua in medium adducant, nisi velint in die illa horrenda vniuerso orbi ea manifestè patere: sanentur iam vulnera, sumatur pœnitentis medicina. Potest etiā qui innumeris sic confectus vulneribus sanus euadere. Si dimittis, inquit, dimittetur vobis, & sicut in baptismo abluta peccata non amplius apparent: ita & dimittendo abluuntur, si pœnitere voluerimus. Ea demum est pœnitentia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur, similis est canis ad vomitum redeunti. Oportet igitur & operibus & animo omni scelere vacuum esse, & vulneribus contrariam afferre medicinam. Verbi gratia: Rapuisti, & ditatus es, pone modum rapinæ & eius vulneri eleemosyna medearis. Scortatus es, huic vlceri castitatis imponatur medicina. Fratrem calumniatus es, & offendisti: cessa à maledictis & charitate.

1. Cor. 5. b

Luca. 16. c

Luca. 6. f

1. Pet. 2. d

charitatē amplectere, & ita per singula faciamus, quæ perperam commisimus, neque simpliciter his abstineamus. Instat iam, instat, inquam tempus exigendæ rationis: ideo Paulus ait, Dominus prope est nihil solliciti sitis. Qui in anxietatibus, laboribus, miseris, qui in rapinis viuunt, qui in deliciis graues daturi pœnas, non hoc, sed illud meritò audiât, Dominus prope est nihil solliciti sitis. Non enim longè à fine absumus, sed iam mundus properat: hoc bella, hoc terræ motus, hoc extincta charitas significat. Quemadmodum enim corpus iam aduentante morte innumeris malis afficitur, & domus prope casum in rimas fathiscit: ita orbis terrarum ad finē properans, tantis vndique malis conteritur. Nam si Pauli temporibus dominus prope erat, nunc profecto proprius: si ante trecentos annos finem temporum Paulus esse dixit, quid nunc dicendum? Sed idcirco quidam non credunt, cum maxime sit credendum. Quo argumento homo finem appropinquare, & breui quæ prædicta sunt euentura diffidis? Siquidem vt anni finem non vltimum duntaxat diem, sed mensem triginta dierum spatium dicimus: sic tot annorum etiam si quadringentos annos finem dixerimus, non errabimus: quocirca tot iam temporibus finem prænunciauit. Cohibeamus igitur dilectissimi affectus nostros, exerceamur in dei timore: etenim nobis licentia perditis, nihil tale expectantibus ex improviso dei aduentus aderit, quod his verbis Christus significat. Sicut factum est in diebus Noë, & in diebus Loth, sic erit: Et Paulus: Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis. Sed quid per hanc vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauide mulieres inter ludandum & edendum, dum balneis, dum spectaculis oblectantur, repentinis torquentur doloribus: hac & nos in hac vita conditione versamur. Simus ergo semper parati, non semper hæc audiemus, non semper habebimus benefaciendi potestatem. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? dum hanc vitam agimus nos pœniteat, vt deum nobis propitium reddamus, & veniam consequamur peccatorum, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

*Phil. 4. c**Mat. 24 c**1. Th. 5 a**Psal. 6. b*

IN CAP. IOANNIS IIII.
HOMILIA XXXIIII.

EX CAP. IIII.

Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, ut ibi maneret: & mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius, & mulieri dicebant, quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est vere saluator mundi, &c. Nihil inuidia nocentius, nihil inani gloria grauius, ipsa innumera bona corrumpere consuevit. Nam quum Iudæi maiorem quam Samaritani dei cognitionem haberent, & in prophetarum essent lectionibus educati, hinc longe inferiores apparuerunt. Samaritani mulieris testimonio fide adhibita, nullo signo confirmati, Christo obuiam fiunt, rogant apud ipsos moretur. Iudæi tot miraculis admoniti, non modo non retinent, sed expellere contendunt. Atqui eorum gratia in mundum venit, ipsi expulerunt: hi ut maneat, rogant. Num ergo non accedendum fuit? Num tantopere rogantes & indigentes erant contemnendi, & apud insidiantes & expellentes moram trahere, amicis & volentibus se non exhibere decuit? Indignū sane, & à Christi benignitate alienum. Eorum itaque obtemperauit voluntati, & mansit apud eos duos dies: ipsi autem semper eum apud se habere voluissent, ut significat Euangelista, quod rogauerunt eum, ut ibi maneret, quod ipse noluit, sed mansit duos dies, quibus multo plures crediderunt in eum, non tamen credibile erat, quum nullum signum viderint credituros, maxime quum Iudæos odio haberent: veruntamen quum verba eius & veritatem reputarent, nihil curarunt amplius, sed altius quam quæ impediabant, contēplati sunt, & Christū admirari, & venerari maiorem in modum contēdebant. Dicebant enim mulieri, *Quia iam non propter tuā loquelā credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est verē saluator mundi Christus.* Discipuli magistrum superarunt, hi Iudæos haud iniuria & credendo & accipiendo accusare possent, quidem illi frequēter Christum lapidibus persequuti sunt, quorū ipse gratia omnia fecerat: hi neque ad se venientem secum manere hortabantur: illi visis signis & miraculis pertinaciter obduruerunt, hi sine signo aliquo plurimā in eū fidē præ se tulerunt. Hi de fide cōtendunt, illi signa efflagitare nō desinunt

*Infra. 9. g.
& 10. f.*

snunt: ita semper fideli animo opus est, quàm veritas, mo-
 dò accipiatur, facile illustrat: sin minus, non veri imbecilli-
 tas, sed volentis perfidia culpanda est. Nam & sol puros o-
 culos nactus facile illuminat: sin minus, oculorū culpa, non
 Solis est. Audi igitur quid hi loquantur: *Scimus*, inquit.
quia hic est vere saluator mundi. Quàm breui Iesum orbem Rem. 3. c
 terrarum conuersurum nouerunt, quod ad communem o-
 mnium salutem venerit, quod non solis Iudæis eius prou-
 dentia præscriberetur, sed vbique terrarum verbum suum
 esset disseminaturus: non ita Iudæi, sed quæretes propriam
 iustitiam confirmare iustitiæ dei non paruerunt. Hi autem
 omnes in culpa esse cōfitentur, illud apostolicum sentien-
 tes quod omnes peccauerunt & egent gloria dei, iustificati
 gratis per gratiam ipsius. Cum enim dicerent saluatorem
 esse mundi, intellexerunt perditī, nec simpliciter, sed in re-
 bus maximis saluatorem. Venerunt enim multi, vt saluos fa-
 cerent & prophetae & angeli: sed hic vere saluatorem in-
 quunt, qui veram salutem elargitur, non breui, sed perpe-
tuo duraturam: hoc sincerae fidē argumentum. Vtrique
 enim admirabiles extiterunt, & quod crediderunt, & quod
 sine signis & miraculis, quos & Christus beatos dicit: Beati Infr. 20. 8
 qui non viderunt & qui crediderunt, & quod sincere cre-
 diderint. inde constat, quod cum mulier dubiè loqueretur:
 Nunquid hic est Christus? nullam præ se tulerūt dubitatio-
 nem, sed scire eum esse proculdubio asseuerauerunt, neque
 vnum quendam ex medio vulgo Christum, sed verè salua-
 torem confessi sunt, At qui quem saluum fecisse viderant?
 verba audierāt tātum & tam certe locuti sunt. Quid si mi-
 racula vidissent? Nōne plura & maiora dixisset? Quanam
 autem gratia, quæ & quanta locutus sit non narrant euan-
 gelistæ? Vt multa & magna eos omittere intelligas, ab euan-
 tu autem omnia demonstrant: persuasit nanque populo &
 vniuersæ ciuitati, vbi autem nō persuasum est, quæ dixerit
 exponere coguntur: ne auditorum ignauiam in oratorem
 quispiam duceret referendam. *Post duos autem dies exiit in-*
de, & abiit in Galileam. Ipse enim Christus testimonium
 perhibuit, quia propheta in sua patria honorem nō habet, Luc. 14. 2
 quare addidit, quod non in Capernaum, sed in Galilæam
 & in Cana abiit. Ne perconteris, quare nō apud suos po-
 tius quàm apud Samaritanos manserit: causam hic affert,

quoniam sui ipsum non audirent: non ergo eo se contulit, ne grauius iudicaretur. Puto enim hoc in loco patriam Capernaum significare. Nam quod in Capernaum nullum honorem assecutus sit audi ipsum dicentem: Et tu Capernaum nunquid usque in cœlum exaltaberis, usque in infernum descendes? Patriam autem appellat, in qua carnem acceperat, & in qua diutius versatus est. Quid inquiet quispiam: nonne videmus multos in popularibus suis magni nominis, & authoritatis? Videmus inquit, raro tamen: neque per ea que raro contingunt sententia ferenda est: & qui domi suæ honorantur, longe magis alienæ, consuetudo enim contemptum facere consuevit. *Cum ergo venisset in Galileam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat in Hierosolymis die festo, & ipsi non venerant ad diem festum.* Ecce qui reprehensi sunt, hi maximè Christum accipere inueniuntur. Nam apud hunc euāgelistā dicitur. A Nazareth potest aliquid boni esse? Et alibi: Scrutare, & vide, quia propheta à Galilæa nō surgit: quod in contumeliam dicebant. Cōmunis enim opinio erat, Christū Nazarenū esse, ei tamen tanquam Samaritano exprobrabant. Samaritanus es, inquit, & dēmonium habes. Veruntamen & Samaritani & Galilæi credunt in ignominiam Iudæorum. Sed Samaritani vehementiorem præ se tulerunt fidem, cum mulieris tantum testimonio in Iesum crederent, Galilæi non nisi miraculis cōfirmati. *Venit ergo Iesus iterū in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum.* Miraculum in memoriam reducit, ad maiorem Samaritanorum laudem. Signorum nanque gratia quæ Hierosolymis, quæ apud ipsos fecerat, eum acceperant, Samaritani doctrina tātum: quod autem in Cana Galilææ venerit, dicit, Quanam gratia subticet. In Galilæam propter Iudæorum inuidiam cōcessit: in Cana verò quamobrem? Primum vocatus ad nuptias, nunc arbitror, vt præsentia sua superioris miraculi fidem confirmaret, & spontaneo accessu magis alliceret, cum relicta patria eos potiores ducere videretur. *Et erat quidem regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.* Hic eum audisset, quia Iesus adueniret à Iudæa in Galileam abiit ad eum, & rogabat eum, vt descenderet, & sanaret filium eius. Siue quod regio esset genere, siue quod alia principatus dignitate fungeretur, regulus appellabatur, nonnulli eundem hunc esse opinantur, & qui est apud Matthæum,

Mat. II. c

Supr. I. g

Infr. 7. g.

Infra. 8. f

thæum, sed alter profecto videtur nō modo dignitatis nomine, verum & fide: ille quidem volente Iesu ad ipsum iri se indignum censet, hic domum trahit. Ille, Non sum inquit, dignus, vt intres sub tectum meum: hic vt, descendat priusquam moriatur filius, enixe orat. Tunc cum de monte descēdisset Iesus, intrauit Capernaum, sed in Cana Galilæe ingressō accessit regulus. Illius præterea filius paralyti laborabat, huius febribus: & rogabat eum vt descendēret, & sanaret filium eius, incipiebat enim mori. Quid ad hunc Christum? *Nisi signa (inquit) & prodigia videritis, non credetis.* Atqui & quod venerat, & quod rogabat, eius fidei est argumentum. Præterea hoc testatur euangelista. Nam cum diceret Iesus. *Vade filius tuus viuit, credidit homo sermōni, & ibat.* Quid ergo ita Christus respondit? vel quia Samaritanos, qui sine miraculis crediderunt admiratur, vel ciuitatem Capernaum vnde ille gētilis erat reprehēdit. Si quidem cum alius apud Marcum diceret. Credo domine, adiuua incredulitatē meam, iterum his verbis vsus est. Itaque licet hic crediderit, non tamen firmiter, neque integre: quod sciscitando seruos demonstrauit, qua hora reliquerit filium febris. Voluit enim cognoscere an sponte sua an Christi præcepto discesserit, *Cum vero audiuit quia heri hora septima: credidit & ipse, & domus eius tota.* Vides tum demum in fide confirmatum cum seruorum de valetudine filii testimonium accepit? Quamobrem hominis animum intuitus arguit, vt magis in fide confirmaret, neque enim ante signum admodum credebat: quod si venit & rogauit, minime mirum est. Ob incredibilem enim in filios amorem non modo quibus confidunt medicis, sed & quolibet compellare parentes solent, ne quid in aduersa filiorum valetudine omittant. Nam quod non multum spei in Christo haberet, constat, quoniam veniēte Iesu in Galilæam accessit: quod si vere Christi potestatem credidisset, non utique in tanto filij periculo Iudæam petere neglexisset: quod si timuerat, neque quidem satis erat causæ. Considera igitur ipsius verba, quantam ~~tem~~ viri infirmitatem indicant. Debuerat enim, si non prius, at saltem post reprehensam ipsius animi sententiam, magnam quandam de Iesu opinionem, concipere. Audi quantum adhuc humi trahatur. Descende, inquit, priusquam moriatur filius meus, ac si mor-

Mat. 8. b

Mat. 9. d

hæc ratio
ad arguendū
fuit ut
erat in
fide
hæc pro
a
cum
Galilæa

Mat. 8.4

Infr. 14. b

bid. 10. g

tuum suscitare nō potuisset, & nesciret ut se puer haberet, idcirco eum reprehendit, & animum arguit, ostēdens signa maximē animæ gratia fieri: neque minus hoc in loco patrē animi morbo laborantē quam filium curat, suadentque nō signa nobis, sed doctrinam ipsius attendendā. Signa enim infidelibus: & rudioribus exhibenda. Regulus autem filij dolore affectus non multum tunc Iesu verbis attendit, sed in solius filij cura versabatur, postmodum ea reputaturus, & inde multum utilitatis consecuturus. Quod autem Centurioni se iturum vltro pollicitus est, regulo autem ne rogatus quidam. Quoniam in illo perficiebatur, ideo se iturum dixit, ut viri fidem cognosceremus: at regulus adhuc imperfectus erat, propterea omni studio Christum impellebat, ut descenderet, neque adhuc norat absentem quoque curādi habere potestatem. Quid ergo posset ostendit, ut quod per se Centurio sentiebat, hic non accedente Iesu erudiretur. Cum itaque dixit. Nisi signa & prodigia videritis, non credetis: debitam de se eos fidem non habere, sed adhuc tanquam prophetam opinari significavit. Quocirca rem indicat, & sine miraculis credendum admonet, quod & Philippum admonuit: Nō credis, quia ego in patre, & pater in me est? Et, si mihi nō vultis credere, operibus credite.

Iam autē eo descendente, servi occurrerunt ei, & nunciauerunt dicētes, quia filius eius viueret, interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit, & dixerunt ei. Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia hora illa erat in qua dixit ei Iesus Vade, filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota. Vides quo pacto miraculum manifestatur? Non enim per successionē: & diuturnitatē conualescentiæ, ut assolet, liberatus est, sed repēte, ne naturalis valetudo, sed Christi operatio videretur. Nā qui in ipsum mortis articulum venerat, patris testimonio dicentis, Descende priusquā moriatur filius meus, ē vestigio in prosperam restitutus est valetudinem. Servi autem fortassis non ut nunciaturi tantum, sed ut superfluum Christi aduentum, obuiam ierant. Sciebant enim iam aduentare, quare in itinere eum conueperunt. Regulus ergo iam timore deposito fidei incumbit, ut ostenderet profectiōis suæ gratia, id contigisse, & iam se non frustra profectum delectatur, hac gratia summam in percontādo adhibet diligentiam. Et credidit ipse, & do-

ius eius tota. Iam nihil amplius erat dubitandum: qui enim neque affuerant, neque audierant Christum, neque tempus norant, hi in domino suo tempus cognoscentes, Christi potestatem quam certissimam habuerunt, ideo crediderunt. Quid ergo hinc hodie reportabimus? non expectanda miracula, neque diuinæ virtutis pignora efflagitanda. Video enim & nunc multos, quum in filij, vel vxoris morbo exauiuntur, tunc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decens autem est etiam non exauditos tolerare, & nihilominus gratias habere, eumque laudibus prosequi: hoc fidelium seruum est, hoc constantiæ, hoc pietatis, quali in dominum affecti esse debemus: vt non solum cum clementer nobiscum agit, verumetiam quum indignatur, quum flagellat, ad eum percurramus: hoc enim diuina operatur prouidentia. Si quidem quem diligit, castigat: flagellat quemcunque filium suscipit. Qui autem quum votum assequitur, deum colit: non multa præ se fert dilectionis argumenta, neque syncerè Christum amat. Et quid ego valetudinem dicam? Quid pecuniarum copiam? quid paupertatem? quid morbum? Et si gehennam, si quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis sunt laudes remittendæ, sed omnia & facienda, & ferenda, eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium seruorum est, hoc constantis animi: & qui ita affectus est, præsentia faciliè perferet, & futuris bonis fruatur, & plurimum deo fidere poterit: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri sit gloria in secula seculorum, Amen.

Heb. 12. 6

HOMILIA XXXV.

EX CAP. V.

*H*oc iterum secundum signum fecit Iesus, quum remisset à Iudæa in Galileam. Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolimam. Quemadmodum in auri metallis, ne minimam quidem venam quispiam, qui rem intelligat, omittere patitur, utpote quæ ad augendas diuitias plurimum faciat: ita in diuinis scripturis ne vnum iota, aut vnus apex, sed ne dimidium quidem prætermittendum est, sed omnia diligentius inuestiganda: nam à spiritu sancto omnia proueniunt, neque in his quicquam superfluum, nihil non

Cap. v.

necessarium. Considera, quæso, quid in hoc loco dicat euangelista: *Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, quum venisset à Iudea in Galileam.* Secundum, non temere addidit: sed adhuc Samaritanos admiratur, quum post alterum signum Galilæi nondum ad eorum qui nihil viderant perfectionē peruenissent. *Post hac erat dies festus Iudeorum.* Quinam? ut mihi videtur Pentecostes. *Et ascendit Iesus Hierosolymam.* Frequenter in solennitatibus civitatem petit, tum ut videatur ipse quoque cum reliquis festos dies celebrare, tum ut simplicem ad se multitudinem alliciat. Maxime enim huiusmodi diebus melius disposita esse consueverat. *Est autem Hierosolymis probatica piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethesda quinque porticus habens: in his iacebat multitudo languentium, cecorum, claudorum, aridorum, expectantium, aque motum.* Quis hic curationis modus? Quid per hoc nobis mysterium significatur? Non temere, nec ab re hæc, sed futura nobis tanquam imagine & figura quadam describuntur, ne res nimium incredibilis, & inexpectata, accedente fidei virtute multitudinis animos offenderet. Quæ nam igitur hæc descriptio? Futurum erat baptisma plenum maxime potestatis & gratiæ, purgaturum peccata, pro mortuo viuum effecturum. Quemadmodum hæc in figura & piscina huic, & aliis pluribus adscribuntur, & primum quidē datur aqua quæ corporum maculas, & non veras, sed apparentes pollutiones, hoc est à morbo alios, alios à lepra, & aliis huiusmodi morbis liberaret. Et hac gratia multa in veteri testamento per aquam mundata sunt, Veruntamen ad propositum nobis sermonem in præsentia redeamus. Primum igitur pollutiones corporum, inde varia morborum genera per aquam sanantur: siquidem quum vellet deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire, non solum peccata, sed morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptisinate & in passione, & in aliis certiores fuerunt, quam vetustiores. Nam sicut regij familiares, hastatis honoratiores sunt, ita & propiores figuræ. *Et descendens angelus, motæ aquæ sanandi virtutē largiebatur, ut intelligerēt Iudæi longè magis angelorum dominum omnia animæ impedimenta sanare posse.* Et quemadmodum huius aquæ natura per se non sanabat, siquidē semper sanasset, sed duntaxat cum ab angelo mouebatur: ita & in nobis non simplex aqua operatur, sed quum

quam spiritus gratiam accipit, omnia abluit peccata. *Iuxta hanc piscinam iacebat multitudo languentium, cecorum, claudorum aridorum, expectantium aque motum.* Verum tunc infirmitas corporis sanari volentem impediabat, nunc unusquisque potestate habet accedendi. Non enim angelus aquam mouet, sed angelorum dominus totum perficit: non habet excusationis locum infirmus, non habere se hominem qui sibi opituletur, neque dum venit, alium descendere: sed licet vniuersus mundus accedat, non consumitur gratia, neque virtus deficit, sed eadem semper permanet. Ut enim solares radij singulis diebus illuminant, neque ex nimia copia vis eorum minuitur: ita, imò longè minus spiritus operatio ob accipiendum multitudinem remittitur. Hoc autem factum est, ut qui in aqua corporis morbos sanari posse didicissent, in eo aliquandiu exerciti, animę morbos per aquam curari posse facilius crederent. Et quam gratia Iesus contemptis aliis ad eum, qui octo & triginta annos egrotauerat venit? Quid præterea interrogat: *Vis sanus fieri?* Nō quod dubitaret, esset enim absurdum: sed ut illius ostenderet tolerantiam, ut intelligamus quare post habitis cæteris ad hunc venerit. Quid ille? *Volo domine, sed hominem non habeo, ut quā turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam.* Dum enim venio ego, alius ante me descendit. Hac gratia, inquit, vis sanari? ut scilicet hæc intelligeremus. Neque dixit, Vis ut te sanem? nondum enim tanta de ipso habebatur opinio. Admirabilis profectò paralytici tolerantia octo & triginta annos, ut sanaretur nunquam discedens expectauit: quod nisi patientissimus fuisset, si nō præterita, ac futura saltem inde eum abducere potuissent: quoniam incredibile erat reliquos ægrotos priorem illum ingredi dimissuros. Neque enim certo tempore aqua mouebatur, sed claudi quidem & contorti, tempus obseruare poterant, cæci verò minimè, nisi fortasse motum auribus percepissent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectissimi, & incredibilem socordiam nostram deploremus: octo & triginta annos hic expectauerat, expectabaturque, neque eius impletum est desiderium, neque negligentia sua non sanabatur, sed præuēctus ab aliis, neque propterea desperauit: nos autem si vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam repescimus: hominibus verò quam diligentissimum exhibemus ministerium in malitia, in difficultatibus seruientes, tandem frequenter

Rem. 5. a omnem spem amittimus: dominum autem nostrum ubi sine dubio merces sequitur, longè laboribus amplior. Spes enim nō cōfundit, inquit, debito studio & diligētia prosequi nō patimur: & quoniam hoc supplicio dignum? nam si nihil accepturi essemus, ipsius tamen frequens consuetudo nōnne innumera nobis bona attulisset? sed laboriosa est assidua oratio: & quid nō laboriosum, quod à virtute proficiscatur? Hoc ipsum, inquiet quispiam, me maximè ambiguum reddit, quod malitiam voluptas, virtutem labor cōsequitur. Et multos querere arbitror, quænam sit causa. Dederat nobis à principio deus liberam omni cura & laboribus vitam, eo turpiter munere abusi sumus, & inertiae dediti, paradisum amisimus: idcirco laboriosam nobis vitam instituit, quasi se humano generi excusans diceret: Dedi vobis à principio delicias, facti estis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus commutavi. Qui quum neque vos continerent, lex & præcepta succedere, tanquam repagula & frenum equo indomito, quibus eius aduersus rationem insultus compeſcerentur: ita equorum domitores assolent. Vita igitur laboriosa instituta est, quoniam quies & ocium, vitam & mores corrumpere consuevit: natura enim humana desidiam nō patitur, sed ab ea facillimè ad malitiã declinat. Esto non opus esse labore cōtinenti, neque fieri laboribus meliorem, sed in ocio perfectũ esse: quoniam pacto hac utemur indulgentia? nōnne in stultitiam & superbiam cōuertemus? sed quãobrem, inquit, tanta malitiam voluptas, tantus virtutem labor comitatur? & quænam tibi gratia habenda, quod premium accipere, nisi laboriosum tibi opus iniūgeretur? Multos etenim possum in præsentia ostendere, qui suapte natura mulierum abhorrent consuetudinem, easque vt abominabiles fugiūt: hōsne, dic quæso, cōtinentes appellabimus? hos laudibus prosequemur? Minimè. Continentia est voluptatum stimulos superare: & in bellis, maxima certamina clarissimos triumphos pariūt, nō quando nemo resistit. Sunt multi natura remissiores, hōsne mansuetos dicemus? Minimè.

Mat. 19. b Idcirco dominus tribus castrationis modis propositis, duos tanquam nulla laude dignos omisit: vnum in cœlum extulit. Sed quid opus est malitia? Ita & ego sentio. Et quisnam malitiæ opifex? quis alter nisi voluntaria desidiam? sed bonos tantum esse oportet: & quidnam boni proprium? Conti-

nentem

mentē esse & vigilare, an dormire & stertere? & quāobrem hoc bonū nō videatur, vt quis sine labore rectē faciat? Imperitē loqueris, & eorū more qui vētri dediti, ipsum deum arbitrantur. Nam quod non rectē sentis, responde quæso: Sit rex & dux, rex in lecto, & voluptatibus vitam agat: dux vero assiduis belli laboribus fortiter hostes fuderit, cui victoriā adscribemus? vter rerum gestarū voluptate fruatur? Vides quanto illa magis nobis placeant, quæ sudoribus comparatur? Propterea deus labores virtuti immiscuit, vt nos illi familiares redderet: propterea etsi nō secūdum virtutem viuimus, eā tamē admiramur, vitiū autem licet suauissimū, accusamus. Quod si dixeris quid naturas bonos non potius admiramur, quā voluntate? Quoniā æquum est laborātem nō laborāti præponere. Qua enim gratia laboramus? Quoniam indulgentiam & ocium nō moderatē ferimus, imō si quis diligenter inquirat, maiore in modū pigritia corrumpimur, & nimios deinceps labores subimus. Quod si placet aliquē epulis quā lautissimis sub custodia in ocio desidētem nutriamus, ne exercere néve operari quicquam possit, sed in mense & lecti deliciis contrahescat: quid hac vita miserius? Sed aliud operari est, inquit, aliud laborare. Est igitur non laboriosum opus suscipiendum? quid nī hoc & deus voluit, tu verō non passus es. Statuit vt paradisum coleres, opus tibi sine labore iniunxit: neque tamen si à principio laborasset homo, vitio ei datum fuisset: stat enim simul & operari, & nō laborare, quemadmodum angeli. Nam quod operentur, audi quid dicat: Potentes qui facitis verbū eius. Quod si nunc remissiores vires maiorem afferunt laborem, tunc non idem continget, quippe qui in dei requiem concedit: Requiescit, inquit, à laboribus suis, neque desidiam, sed quietem significat: nam & deus adhuc operatur Christi testimonio, dicētis: Pater meus vsque nunc operatus est, & ego operor. Propterea omnes vos admonitos volo, ignauia abiecta virtutem complectamini. Malitiam nāque voluptas brevis, dolor perpetuus sequitur: contra virtutē labor brevis, gaudium sempiternum. Hæc ante præmium sectatorē suum omni labore liberat, futurorū spe alens: illa ante supplicium, conscientie stimulis præteritorum torquet, omnia in suspicionem adducit, quod ipsis etiam laboribus, & angustus grauius reperitur. Quod si tantum voluptas esset,

Psalmo
102. d

Apo. 4. c
Hic infra.

quid ea vilius? quid abiectius? quæ simul & venit, & abuo-
lat, languescit, fugitque antequam cōprehendatur: & siue cor-
porum dixeris voluptatem, siue deliciarū, siue pecuniarū,
ne diem quidem firma perstat: cum autem & poena, & sup-
pliciū eam comitetur, quid eius sectatoribus miserius? Cum
igitur hæc intelligamus, omnia virtutis gratia toleramus: ita
vera perfruemur voluptate, gratia & benignitate domini
nostri Iesu Christi, per quem, & cū quo patri gloria simul
& spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXVI.

EX CAP. V.

Rom. 15. a

Is sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cū turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Maximum diuinarum scripturarum præmiū, maxima vtilitas: quod Paulus testatur inquiring, Quæcūque scripta sunt, ad nostrā doctrinam scripta sunt, ad quod fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & consolationē scripturarum spem habeamus. Omniū enim medicinarum thesaurus diuinæ scripturæ sunt, & siue stultitiam exuere, siue affectus sedare, siue pecuniarum cupiditatē expellere, siue dolores contēnere, siue fortem animū innuere, siue aduersa æquo animo tolerare velimus, quamplurima hinc remedia inuenire possumus. Quis enim siue extrema paupertate, siue diuturno morbo vexatus, si propositum hodie nobis locum legeris, non maiorem in modum consoletur, quam intellexerit hunc octo & triginta annos languētem, & singulis annis alios sanitati redditos videntem, non tamen animo lapsum desperasse, licet sola prætereuntium desperatio omni eum spe deiicere poterat? Audi ergo & verba eius, & miseriam, cum enim dixisset Christus, *Vis sanus fieri? Domine, inquit, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam.* Quid hoc miserius? quid calamitosius? Vides hominem longuo languore cōfectum? vides humilitatē? Non maledixit, vt nōnullos audimus, non execratus est diem suum, non se irrideri arbitratus est, rogatus an vellet sanus fieri: sed perquā mansuete, & humiliter: *Domine* inquit. Atqui ignorabat percontantem, & se sanatum iri nesciebat, nec quicquā postulat, vt qui medicum rogant, sed

sed tantum morbum suum narrare contentus est. Videbatur ei fortasse ideirco Christū interrogare, vt ipsum in piscinam mitteret: hac gratia eum sibi misericordia conciliare vult. Quid tum Christus? *Surge: tolle grabbatum tuū, & ambula.* Quidem eundem huac, & quem Matthæus meminit esse arbitrantur. Non est tamen, quod pluribus rationibus constat: primum ille multos habebat, qui summa cura ipsum ferebant: hic neminem: quare inquit, Hominem non habeo. Deinde ille nihil loquutus est, hic suam narrat miseriam: illius curationis diem non meminit Euangelista, hic in die festo sanatus est: ille domi, hic iuxta piscinam illi, remittuntur tibi peccata tua, inquit, huius prius corpus deinde animam curauit: illi libere dimittit peccata. Remittuntur tibi, inquit, peccata tua: hunc admonet & minatur, vt sibi in posterum caueat. Iam noli peccare: inquires, ne deterius tibi aliquid contingat. Accedit ad hæc differens Iudeorum calumnia: hic sabbati præuaricationem, illic blasphemiam accusant. Tu autem immensam dei sapientiam contemplare, non enim statim sanauit, sed primum rogando sibi familiarem reddidit, ad futuram fidē insinuans: neque tantum sanauit sed vt lectum auferat iubet, vt miraculum crederetur: & nemo falsum & simulatum opinaretur. Nisi enim firmis & robustis membris, id ferre non potuisset. Seruat hūc morem sæpenumero Christus, vt maiorem in modum impudentibus silentium imponat. Siquidem in quinque panum miraculo, ne quid suspicionis oriretur nō tantum miraculum fecit, sed voluit vt multæ fragmētorum reliquæ superessent. & mūdato leproso: Vade, ait, ostende te sacerdoti. Simul vt miraculo certam fidem faceret, & calumniantium ipsum legem dei præuaricare impudētia ora comprimeret: idem in nuptiis fecit: non enim vinum simpliciter ostēdit, sed ferri Architriclino imperauit, vt qui id nesciret, confitendo indubitatum perhiberet testimonium. hac gratia Euangelista inscium Architriclino, vnde id vinum esset demonstrauit, vt incorruptum iudicium ostenderet, & cum mortuum suscitauit: Date, inquit, ei manducare, vt certius resurrectionis signum præberet: quibus omnibus manifestē indicat vulgo, non fallacem se, neque deceptorē, sed ad communem omnium salutē venisse. Sed cur ad hoc? Vt ab aliis fidem non requirat. Quoniam ab his qui suam

Mat. 9. a

Mat. 14. c

6 f. & 8. a

Luc. 5. c

Supr. 6. b

Mar. 5. d

viderant potestatem, merito requirit vt credant: ab ignarīs autem minimē, nisi prius admoneatur. Propterea circa principium Matthēus multos curasse, & nemini potestatem suā prænunciassē narrat: Tu autem paralytici fidem considera, qui audiens dicentem Iesum: *Tolle grabbatum tuum, & ambula*: non risit, non admiratus est inquiring. Angelus descendit, & turbata aqua, vnum duntaxat in bonam restituit valetudinem: tu homo solo verbo angelum superare confidis? nimium tibi arrogas, ridiculus es. Nihil tale locutus est, sed ne cogitauit quidem: sed audiuit simul & surrexit, & sanatus, medici præceptum nō recusauit. Tulit enim grabbatum, & ambulauit. Id autē mirabile fuit, nō quod à principio non crederent Iudæi, sed quod post miraculum Christi persequerentur, calumniarentur, detestarentur: dicerent: *Non licet tibi tollere grabbatum tuum*. Hic autem nihil eorum curaret insaniam, sed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficium, & impudentes compesceret. Hoc profecto magnæ fortitudinis indicium est. *Erat enim*, (inquit,) *sabbatū Iudæorum in illa die, & dicētibz illis: Sabbatū est: non licet tibi tollere grabbatum tuum*: Audi quid respōdit: *Qui me sanum fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatū tuū, & ambula*. Tantum nō dicens eos deliros & insanos, quum præciperent ne eius qui tam graui & diuturno morbo ipsum liberauerit, mandatis pareret, & magistrum sectaretur. At si malignius respondere voluisset, poterat non sponte sua, sed alterius iussu id facere: neque id suum, sed imperantis peccatum, & deposito lecto acceptum occultare beneficiū. Norat enim, non tam propter sabbati præuaricationem, quā propter morbi curam, Iudæos id reprehendere. Verum neque beneficium siluit, neque deprecatus est, sed clara voce quid acceperit, profitetur & prædicat, ita paralyticus. Illi autem (considera, quæso, hominum malignitatem) non dixerunt, *Quis te sanum fecit?* sed hoc omisso in calūnia assiduē versantur: *Quis est homo ille, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuum, & ambula?* his autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus autem declinauit à turba constituta in loco. Quare declinauit? Primum, ne se absente suspiciosum videretur testimonium: qui enim se sanum intellegebat, certior accepti beneficii testis erat futurus. Inde ne illorum insania vehementius accederetur. Neque ignarus

rus erat inuidiosi solum præsentiam non paruum inuidorū animis furoris scintillam excitare. Discessit igitur, ut ipsi inter se de miraculo quærerent, disceptarentque, ipse nihil de se, sed qui sanatus fuerat, & ipsi calumniatores loquerentur. Ipsi enim iam miraculum testantur, cū non dicerēt, cur fieri ea in sabbato præciperet, sed cur faceret: neque præuaricationem ægrè ferrent, sed paralytici inuiderent sanitati. Atqui quantum ad humanum opus, paralyticus magis legē soluerat, quā Christus, qui tantum præceperat: ille re ipsa legem præuaricatus est. Alibi ipse Iesus operatus est, cū cæci nati oculis lutum illiniuit: fecit autem nō in legis contemptum, sed augmentum, sed de his aliās: neque enim semper eodem modo de sabbati transgressione ab illis accusatur, quod diligenter est obseruandum. Verum iam videamus, quantum mali afferat inuidia, quo pacto mentis oculos contra propriam salutem perstringat. Nam quemadmodum insani, aduersus seipsos nonnunquam sententiam ferunt: ita & inuidi solam inuidiosi miseriam disquirentes, eius salute & felicitate anguntur. His feris sauiiores: ille enim fame impulsæ nos appetunt, hi beneficos nonnūquā inimicorum loco habent. Feris, inquam, sauiiores, dæmonibus pares, & fortasse iniquiores. Ipsi nanque aduersus nos nullo amicitiae scedere hostiliter persequuntur, suo generi minime insidiantur. Quorum exēplo in Iudæos Christus inuectus est, cum in Beelzebub eum iniicere dæmonia dixissent: homines autem neque naturæ suæ participes reueriti, eos infesto animo impetunt, atque seipsos prius, quā quibus inuident supplicio afficiunt, animūque perturbationibus & anxietatibus temerè cruciāt. Quamobrem, miser, proximi tui cōmodi perturbaris? dolendum est cum malis afficimur, non cum proximi felicitatem intuemur. Idcirco omnis venia inuido desperanda est. Nam scortator, voluptatis stimulos in excusationem affert: fur paupertatem, homicida furorum, friuolas quidem, neque admittendas, qualescunque temen excusationes. tu verò quā affers quæso? nullam profecto, nisi animi prauitatem, atque malitiā. Nā si inimicos amare iubemur, quā nam pœnam ex amici odio daturus nos arbitramur: Et si amicos diligendo nihil gentilem superamus: si nihil de nobis mali meritos prosequimur quā merebimur veniā? Audi Paulū, Et si tradidero corpus *1. Cor. 13. b*

meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quod autem inuidia, charitatem prorsus tollat, perspicuum est. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipso auctore consumitur, inuidia autem vis vniuersos populos perdidit, vniuersum orbem terrarum coinquinauit, ipsa cædis mater, ipsius suasu Cain fratrem interemit, ipsi Esau in Iacob, fratrum in Ioseph, diaboli in humanum genus, odium & insidia tribuendæ sunt. At tu neminem interficis, sed longè grauiora patris, cum fratris ignominiam concupiscis, quum vndique laqueos tendis, cum persequeris ne virtutibus inuigilet, cum ægrefers orbem terrarum debitum deo exhibere seruitiū. Non igitur cum illo, sed per illum cum deo bellum geris, deo iniuriam facis, cum tuum honorem ipsius honori præferas: & quod grauissimum est, aliis peccatis simile hoc videtur. Verum licet misericors sis, licet in vigiliis assiduus: si fratri inuides, omnium malitiam excesseris, quod vel inde constat. Scortatus quidam apud Corinthios breui vitam emendauit. Cain fratri inuidendo, nunquam odium posuit: sed quanto frequentius à deo admonitus est, tanto magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo quàm ille grauior morbus, qui nisi magna adhibita diligentia, non facilè remedia admittit. Eia igitur radicitus euellamus illum, scientes quod quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita congratulando ei gratificamur, & participes non facimus bonorum, quæ rectè operantibus reponuntur. Idcirco Paulus gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus, ex utroque enim magnum lucrum consequimur. Intelligentes igitur, quod etsi nisi laboremus, itidem tamen cum proximis affecti premium participes efficimur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulari, præsentia & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXVII. EX CAP. V.

Postea inuenit eū Iesus in tēplo, & dixit ei, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Res profecto grauis est peccatum, grauis animi sordes vt nōnūquam vi & exuperātia sua corpora quoque inficiat.

Sed cum grauitē aegrotāte anima, nullo dolore afficiamur, paruo corporis morbo, summa diligentia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis supplicio, melior ad quārendum remediū cōuertatur. Ita Corinthium fornicatorem Paulus corrigit interitu carnis, & sectione corporis animi morbi coercens, tanquam optimus medicus, qui cum hydropisim vel splenem potionibus, & leuioribus medicinis sanare non possit, extrinsecus ferro & igni vtitur: hanc artem Christus in paralytico exercuit, quod significās dixit: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Quid hic admonemur? Primum, quod ex peccatis, morbi generantur, inde quod verum est, apud gehennam maximum, & perpetuum esse supplicium. Vbi nunc sunt qui dicunt, breui spatio hominem interfeci, breui adulterium commisi, ob admissum breui tempore peccatum perpetuas pēnas daturus sum? Ecce hic non tot annis peccauit, quot pēnas dedit: breui peccatum patrat, morbi tormenta diuturna sunt. Non enim tempore peccata, sed peccantium animus iudicatur. Illud præterea considerandum, quod si grauem priorum scelerum pēnā dedimus, deinde hisdem inciderimus, dabimus longē maiorem, & merito sanē. Qui enim supplicio non fit melior tanquam stupidus quidem & contēptor, grauiorem sibi pēnam pręparat. Ipsum nanque peccatum semel lapsum, satis supérque cohibere, & sapientiozem red dere debebat ne iterum in idem prolaberetur. Verum cum neque supplicium fontem corrigit, non iniuria flagello vtitur vehementiore. Quod si post datas pēnas in eadem iterum crimina prolapsi, grauiori pēna afficimur, quid his sperandum est, qui in ipso supplicio in iisdem sceleribus pertinaciter perseverant? Et qua gratia, inquires, non omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bona corporis valetudine, & prospera fortuna lasciuientes, nolimus propterea eos admirari; sed deplorare po-

1. Cor. 5. 6

tius: quod enim in hac vita nihil aduersi patiuntur, maioris
 in futura supplicij est argumentum. Hoc & Paulus his ver-
 bis significauit. Dum iudicamur à domino, corripimur, vt
 non cum hoc mundo damnemur. hic enim correctio est, il-
 lic supplicium. Quid ergo? omnes morbi propter peccata?
 Non omnes: sed plerique. Siquidem & ex desidia, & nimio
 cibo, ebrietate, otio, nonnulli generantur. Vnum autē ubi-
 que conseruandum est, vt æquo animo: & cum gratiarum
 actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter pec-
 cata: vt magnos viros podagra laborantes videmus. Veniūt
 & probandæ patientiæ causæ: vt Iob dicitur, Noli putare
 me aliter retractasse, quàm vt iustus appareas. Sed quæ huic
 paralytico morbi causæ? Peccata. Christi testimonio. Nam
 & illi cuius Matthæus meminit, Cōfide inquit, fili, remittū-
 tur tibi peccata. Et huic, Ecce sanus factus es, iam noli pecca-
 re. Haud ignarus sum quosdam opinari hunc paralyticum
 accusasse Christum, & idcirco ab eo admonitum, ne pecca-
 ret, sed quid de illo apud Matthæū, qui eadem fere admo-
 nitus est dicemus? Constat igitur non ea causā, ne peccaret
 admonitum, quod & aliunde cognosci licet, cum inuenit eū
Iesus in templo, magnæ profecto & reuerentiæ & pietatis
 signum: non enim in forum, non porticus confelsit, non vo-
 luptati, non otio indulsit, sed in templo versatur, & quan-
 uis omnium in se imperium & maledicta expectaret, nihil-
 ominus à templo auerti non potuit. Itaque cum inuenisset
 eum Iesus, & postquam Iudæis loquutus est, nihil tale in eo
 reprehendit: dixisset enim, Adhuc cum iisdem versaris, ne-
 que in bonam restitutus valetudinem factus es melior: sed
 tantū in posterum cautiorem reddit. Quin igitur, cū clau-
 dos & cecos curauit, id non admonuit? Ita mihi persuadeo,
 suum hunc morbum propter peccata, illos corporis imbe-
 cillitate prouenisse: siue per hos, & horū admonitionem &
 illos corripit. Cum enim hic morbus grauior sit, per eū &
 minoribus remedium præbet: sicut enim cum sanato alij iu-
 beret dare gloriam deo non illum tantum, sed omnes idem
 admonuit: ita per hos cæteros hortatur & consulit, vt pecca-
 tis abstineant, Ad hæc norat eius animi fortitudinem, & tā-
 quam mandati seruatorem, quod factururus sis, admonet, &
 beneficij memoria, & futurorum malorū metu in sanitate
 confirmat. Et intueri Christi humilitatē, non dixit, sanū te
 feci:

feci: sed, *Sanus factus es iam noli peccare.* Neq; ne tibi quid deterius faciam: sed, *Ne deterius tibi aliquid contingat.* In neutro personam adducit, ostēditque gratia & benignitate potius, quā meritis in sanitatem restitutum: quod nisi ita esset, dixisset. Ecce dedisti debitam peccatorū pœnam, iam caueas: verum inquit, *Ecce sanus factus es, iam noli peccare.* Hæc & nobis frequenter in ore sint verba, his & alter altercum admoneamus: Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Quod si in peccatis persistendo nullam pœnam dederis, illud apostolicū meminerimus. Quod benignitas dei ad pœnitentiam te adducit: secūdam duritiam autem tuam & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ. Neque sanando duntaxat corpus, aliunde etiam magnum præ se tulit Christus diuinitatis argumentū. Illa em̄ particula, *Iam noli peccare*, omnia ipsum vidiſſe indicat, quæ ille superiori tempore cōmisit, vnde in posterum sibi fidem comparauit. *Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Iesus esset, qui fecit eum sanum.* Intuere hominem in pietate perseuerantē, non dixit Iesum præcepisse, vt grabbatum tolleret, & cum illi creditum semper crimen adducerent, hic semper excusationem, & medicū proficitur & prædicat, vt populum ad eius cognitionem & familiaritatem alliciat: nō enim tam stupidus erat, neque tam inhumanus, vt tantī beneficii oblitus, maleuolo id onimo loqueretur. Beneficium nanque & metus facillē, vel inhumanissimum poterat cohibere: nam cum manifeste minas accepisset, timuit sane peiora, & maximē cum minantis potestati esset expertus. Ad hæc, si accusandi gratia id dixisset, non sanitatē, sed mandati transgressionē meminisset: sed præfecto magno & fideli animo medicum, & acceptum beneficiū professus est, quemadmodum & cæcus, cum inquit. Fecit lutū, & vnxit oculos meos: ita & hic Iesus est qui fecit me sanum. *Propterea persequēbātur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato.* Quid Christus? Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Quando pro discipulis respōdebat eorū conseruiliſ David testimonio utebatur, Nunquid legistis, inquit, quid fecerit David quando esuriuit? Pro se vero ad patrē confugit, cui se in omnibus similem indicat: & cum priuatim patrem appellat, & cū eadē operari ostendit. Et quare nō meminit, quæ apud Hiericho facta sunt? Erigere eos à terra voluit, ne amplius de ipso

Rom. 2. a

Infra. 9. a

Luc. 6. a

tanquam homine, sed deo & legislatore sentirent. Quod nisi verus filius, & eiusdem esset substantiæ, excusatio excusatione maior esset. Neque enim princeps regium institutum abrogans, & in iudicium vocatus, si à rege idem abrogatum in defensione suâ adduceret, absolueretur, sed maiori crimini esset obnoxius: verum cum dignitates, vt in hoc loco æquales sunt proculdubio comparatio cõuenit. Quibus inquit, criminibus deum, hisdem me absoluitis. Ideo primum patrem appellauit, vt etiam inuitis eadem sibi concedi persuaderet, paternam charitatē reueritis. Quod si percontareris, & quomodo pater operatur cum septimo die ab omni opere cessauerit, accipe quomodo præuidet, continet, temperat omnia quæ fecit. Cum igitur Solem orientem, lunæ cursum, stagna, fontes, fluuios, naturæ vim seminibus in nostris, & brutorum corporibus progressum, cætera omnia quibus hoc totū constat, vides: intellige perpetuâ patris operationem, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Et iterum: Si autem scœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, deus sic vestit: quanto magis vos minimæ fidei: Et de volatilibus, Pater meus inquit, cœlestis pascit illa. Vbi igitur verbo duntaxat operatur in sabbato, à sacrificiis & his quæ illi faciebant crimini obiecta purgat: vbi verò operari præcipit, vt ex gratia hoc in loco. Tolle grabbatum tuū: vt non graue quiddam esse sabbati præuaricationē ostendat, altiora loquitur, vt paterna authoritate illos perterreat & ad supernā trahat cõtemplationē. Qua de causa cū de sabbati transgressione disceptaretur, vt non tantum homo, neque vt tantū deus, sed alterutrū commiscendo obiecta confutat, voluit enim vt vtrunque crederetur, & incarnationis humilitas, & excellentia diuinatis. Nam si semper vt homo locutus esset, omnes in eadem perstitissent humilitate: hac gratia patris meminit, cum & creaturæ in sabbata operantis meminisse potuisset. Nam & sol ab Oriente in Occidentem fertur, flumina labūtur: fontes scaturiunt, pariūt mulieres: sed vt ipsum non creaturam intelligeres, non attulit creaturæ operātis exemplum sed, *Pater meus* (inquit) *modo operatur, & ego operor.* Propterea ergo magis quarebant eū Iudæi interficere, quia non solū soluebat sabbatum, sed & patrē suū dicebat deum, æqualem se faciens deo. Neque dixit dicēs, sed, faciens:

*Mat. 5. g**Ibid. 6. d**Luc. 12. d*

faciens: non enim verbotenus, sed frequentius operibus se deo æqualem ostenderat. Quid tandem? quia in solis verbis insolentiam accusare potuissent, operum autem veritate, & potentia perspecta vel contradicere cogerentur. Sunt tamen qui perperam & impie Christum non se æqualem deo fecisse, sed suspicatos Iudæos intelligant. Quamobrem superiora transigamus: persequerentur ipsum Iudæi, an non? Perspicuum est, persequerentur. nunquid hac gratia persequerentur, an alia? In hoc quoque convenimus. Soluit sabbatum, an non? neque in hoc dissidemus. Patrem suum deum appellavit, an non? Neque hoc dubium. Cetera igitur in hunc modum consequuntur. Quemadmodum igitur quod patrem suum deum dixerit, quod sabbatum prævaricatus sit, quod Iudæi ipsum & hac, & illa magis ratione persequerentur, non erat opinio, sed veritas: ita cum se æqualem deo facit, quod ex superioribus constat manifestius. *Pater meus inquit, operatur, & ego operor.* Hæc verba sunt æquale se patri facientis. Nulla enim in his verbis differentia est. Non dixit, Pater operatur, ego subministro: sed idē verbū, *operor.* Quod si aliter sensisset, sed Iudæi sic perperam intellexissent, falsam correxisset opinionem: neque id Evangelista silentio prætermisisset: quemadmodum alio in loco, cum videret particulam illam: Soluite templum & in tribus diebus excitabo illud aliter à Christo dictam, hoc est de carne sua: aliter à Iudæis intellectam, de suo, videlicet: templo, ideoque dixerint: Quadraginta & sex annis ædificatum est hoc templum, & tu tribus diebus excitabis illud? Ille autem, inquit Evangelista, dicebat de templo corporis sui: ita si hoc in loco aliter Christus sensisset, quā illi essent suspicati: profecto dixisset Iudæos quidem credidisse Christum æqualem deo se facere. Ipsum autem non de eiusmodi æqualitate locutum. Neque hoc in loco, neque hic duntaxat, sed alibi alius Evangelista hunc suspicionis corrigendæ morem servat. Cum enim dixisset discipulis Iesus: Cavete vobis à fermento Phariseorum, & Saduceorum: & illi cogitassent inter se dicentes, quia panes non accepimus: Iesus autem pro fermento doctrinam caperet, Ipse Iesus eos arguendo suam sententiam exponit: Quid cogitatis inter vos modicę fidei? Nondum intelligitis, non quia de pane dixi vobis? hic vero nihil corrigit. Atqui cōtra Arrianos, inquit, corrigit cum

Supr. 2. d

Mat. 16. a

Ibidem.

inquit: *Non potest filius à seipso quicquam facere.* Omnino cōtra: non enim vt tolleretur, sed vt magis confirmaret æqualitatem, id dixit. Verū per quam diligenter attēdite, non enim parua est quæstio, hanc particulam, *A se*, frequēter in scripturis & pro Christo, & pro spiritu sancto positā inuenimus: & vis eius intelligēda est, ne in grauisimum errorem incidamus: nam si eam simpliciter, & vt primū se nobis offert quispiam accipiat, quātus error sequeretur, animaduertite. Non dixit alia à se posse facere, alia non posse sed generaliter non potest filius facere. At maximum bonorū fecit. & Paulus clamat: Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se cōuale deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens. Et ipse Christus: Potestatem habeo ponendi animam meam, sed ego pono eam à meipso. Vides enim eum & mortis, & vitę potestatem habere, & tantam rem à seipso operantem? Et quid de Christo dico? Nos quibus nihil vilius vel abiectius, sæpenumero à nobis ipsis operamus, malitiam reiecta virtute deligimus. Quod si nullam haberemus potestatem, neque peccando gehennę supplicio torqueremur, neque regnum cœlorū bene operando cōsequeremur. Quomodo ergo intelligitur *Non potest filius à seipso quicquam facere?* Quoniam quod nulla in re est patri cōtrarium, nihil ab eo alienū potest facere: quod maximam æqualitatem, & conuenientiam ostēdit. Et quam gratia non dixit, nihil se cōtrarium facere? Vt hinc indiscretionem, & veram æqualitatem demōstret. Neque enim hæc particula imbecillitatis eum arguit, sed potestatis immensæ. Nam & alibi de patre inquit Paulus, vt per, duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri: Et iterum: Si negauerimus, & ille negabit nos. Si non credimus, ille fidelis manet, negare seipsum nō potest. Etenim illud quod impossibile dicit, nō imbecillitatis est, sed potestatis, & quidē immensæ. quod ita intelligendum est: adeo illam substantiā incomprehensibilem esse, & talem. vt cum deū peccare impossibile dicimus, non imbecillitatem arguimus, sed infabilem eius quandam potestatem cōfitemur. ita hoc in loco, *Non possum à meipso facere quicquam* hoc est, impossibile est vt patri contrarium faciam. Et vt hanc sententiam intelligas, ex his quę sequuntur consideremus, vtrum Christus comprobavit. Tu dicis illam particulam Christi auferri potestatem,

Phil. 2. a
Infr. 10. d

Heb. 5. g
2. Tim. 2.

potestatem, & virium defectum, arguere: ego indiscretam æqualitatem, & sententiæ & potestatis significare, ipsum percõtemur, & vtram confirmet sententiã videamus. Quid dicit? *Quæcũque ille fecerit, hæc & filius simuliter facit.* Vides quomodo vestram prorsus tollit sententiã, & nostrã confirmat. Nã si à seipso nihil facit, neque pater à seipso facit quicquã, si quæ pater & ipse facit. Quod si à seipso omnia faciet pater, & filius faciet, vt stet similitudo: quod nisi ita esset, aliud sequeretur, quod absurdissimũ. Non enim dicit quæ vidit patrem facere, ea facit: sed, nisi quod viderit faciẽtem, temporis continuationem significans. vestra autẽ sententiã semper eadẽ discet. Vides sensus profunditatẽ, verbi autem humilitatẽ? quæ tamen & impudentissimos, & detrectantes cogit, vt nihil vile, nihil abiectius dignitate abhorrens, alienũ mve suspicetur. Quis adeo stultus, adeo infelix est, qui dicat filium singulis diebus discere, quæ facere oporteat? Quomodo illud constaret: Tu autẽ idem ipse es: & anni tui non deficient? quomodo omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factũ est nihil? si quidem quæ pater facit ea dem ipse viuens imitatur. Vides quomodo his quæ dicta sunt, & adhuc dicũtur, eius authoritas demonstratur? Quod si humiliter quædã loquitur, noli admirari, nam cum expulissent eum Iudæi, quod altiora loqueretur, & deo contrarium arbitrantur, verbis tantum paulũ ad humiliora descendit, rursus tamẽ & exurgit, & rursus deprimitur, suam varians orationem, vt facilius intelligeretur. Et animaduertite, quæso, cũ dixisset: Pater meus operatur, & ego operor, & se deo æqualẽ ostendisset: rursus dicit: Non potest filius à se quicquã facere nisi quod viderit patrem facientem. Et inde rursus altius erigitur. *Quæcũque fecerit ille, hæc & similiter filius facit.* Et rursus in humilitatem declinat. *Pater enim diligit filiũ, & omnia demonstrat ei quæ & ipse facit: & maiora his demonstrabit ei opera.* Ecce & aliam incredibilem humilitatem & merito sanẽ. Quod enim & dixi, & dicere nunquam cessõ id repetam: quum aliquid de se humile & abiectũ Christus loquitur, per exuperantiam loquitur, vt & stultis & temerariis persua-deat, non verba, sed piẽ sensum intelligendũ. Aliter considera, quæso, ex ipsis verbis quã id absurdũ sit & ridiculũ. Nam quũ diceret, *Et maiora his demonstrabit ei opera*, inuenietur nõdũ multa didicisse.

Ipsa. 101. d

Supra. I. a

Quod ne de apostolis quidem dicendum est, qui accepta se-
mel spiritus gratia, repente omnia & nouerunt, & potue-
runt, quæ & scire & posse eos oportebat? hic autem multa
scitu necessaria nondum didicisse deprehenditur, quo nihil
absurdius. Quid illud igitur, *maiora his demonstrabit*? Quæ
sanasset paralyticum, & mortuū esset suscitaturus, inquit:
Miramini me paralyticū liberaſſe, maiorā his videbitis, sed
humilius quodammodo locutus est, ut eorum placaret te-
meritatem. Et ut intelligas illud verbum, *Demonſtrabit*, nō
proprie dictum, audi quæ ſequuntur. *Sicut pater ſuscitat mor-
tuos & uiuificat, ſic & filius quos uult uiuificat.* Atqui nihil
potest à se facere, si facit quod uult, contradicit: nam si quos
uult uiuificat, potest à se facere, uelle enim potestatis est:
quod si non potest à seipſo, iam quos uult non uiuificat. Il-
la enim particula, *Sicut pater ſuscitat mortuos*, indiscretā po-
testatem: illa autem, *Quos uult æqualem demonstrat.* Intel-
ligis quomodo non potest à ſe facere? non tollit, sed poten-
tiam & uoluntatem æquiparat. Ita & illud uerbum *Demon-
ſtrabit*, est intelligendū. Etenim alio in loco ait: Et ego reſu-
ſcitabo eum in nouiſſimo die, Et iterū, ut non aliunde vim
operandi ſe accipere oſtendat: Ego, inquit, ſum reſurrectio
& uita, Et ne quis diceret mortuos tantum quos uult ſuſci-
tare & uiuificare: alia autem in ſua non eſſe potestate, hanc
præripit ſuſpicionē inquit: Quæcunque enim ille ſece-
rit, hæc & filius ſimiliter facit: ut & omnia quæ ille, & ut il-
le facere intelligatur, ſiue mortuorum reſurrectionem, ſi-
ue corporū opificiū, ſiue peccatorū remiſſionē, ſiue quid-
uis aliud, ſimiliter patri operatur. Sed omnia hæc negligūt,
qui ſuam negligunt ſalutem: tantū officiit potioris loci cupi-
ditas, & prælatio: hæc hærefes peperit, hæc gentiliū confir-
mauit impietate. Deus enim inuiſibilia ſua per huius mūdi
creaturā intelligi uoluit. illi hanc doctrinā ſectari dedigna-
ti, aliā excogitarunt, uerā neglexerunt. Iudei autem gloriæ
humanæ ſtudio diuina cōtemnentes credere noluerunt. At
nos dilectiſſimi, quāta poſſumus diligentia morbū hunc fu-
giamus: nam licet innumera bona opéra egerimus, ſufficiens
eſt inanis gloriæ lues, quo omnia deſeat. Si laudū deſiderio
tenemur, à deo eas perquiramus. Humanæ laudes qualeſcū-
que ſint, ſimul & apparent & euaneſcunt, nihil aſſerūt utili-
tatis, & præter ueritatē ſæpenumero iudicātur. Quid enim
in hæc

Infra. 6. d
Ibid. 11. c

in hac nostra gloria admirabile est, quam saltantes iuuenes, impudicę mulieres, auari raptores consequentur? Qui verò apud deum gloriosus est, non tales laudis socios, sed sanctos Prophetas, Apostolos, & Angelicę vitę præceptores habet. Quod si coronis hominum cingi, & conspici desideramus, quid id simpliciter sit contemplemur. Nihil profectò in eo dignum inueniemus. At si multitudinem desideras, angelos quęras: quorum ope formidolosus dæmonibus efficeris: ita homines paruifacies, & humana omnia tanquam lutum pessundabis. Tunc manifestè cognosces, nihil ita labefactare animam, quàm glorię cupiditatem: quam qui affectat, nullo pacto in hac vita & doloribus, & cruciatu carere poterit: quemadmodū qui pessundat, etiam plurimos pessundat affectus. Qui humanam laudem vincit, inuidiam vincit, auaritiam vincit, graues omnes affectus vincit. Et quonam pacto? Si aliam spectabimus gloriam, hoc est cœlestē, quam hæc auferre nobis conatur: illa in hac vita claros facit, ad futurā perducit, omni nos carnis seruitio liberat. Carni enim quàm miserrimè seruimus, quum & terrę, & terrenis rebus tanto studio inuigilamus. Si in forum te cōferes, si domum ingredieris, si egredieris, si nauigabis, si villam, si hospitium, si regiam, si senatum, si iudicia petes, omnia secularium curarum plena: venientes, abeuntes, manentes, nauigātes, qui rura, qui ciuitates habitant, omnes his implicitos & attonitos intueberis. Quænam igitur nobis salutis spes, quando à deo datam terram habitantes, nihil diuinum sapimus: sed quum iubeamur esse huius mundi hospites, hospites cœli sumus, & mundi ciues. Quid huic stultitię equiparandum? Quotidie de iudicio, de cœlorum regno audiuiamus: Noë autem ac Sodomorum ætates imitamur, & volumus experiri. Atqui propterea illa scripta sunt, vt si quis futuris diffidit, ex præteritis futurorum accipiat certitudinem. His igitur cognitis, dilectissimi paululum saltem hoc graui seruitio leuati, aliquando de anima cogitemur, vt & præsentia, & futura bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

IN CAP. IOANNIS V.
HOMILIA XXXVIII. EX CAP. V.

Neque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Summa nobis in omnibus vtendum est diligentia dilectissimi, quia reddenda ratio est & verborum, & operum, & pro-

culdubio poena lubeunda. Non enim in presenti vita finis nobis est: sed alia nobis conditio expectanda, formidoloso iudicio aderimus.

2. Cor. 5. b

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. Hoc iudicium semper prae oculis habeamus, ita semper virtuti vacare poterimus.

Psal. 9. c

Nam sicut qui dici illius obliuiscitur, tanquam freno abiecto in praecipitium defertur. Inquinatae sunt viae illius in omni tempore, & causam affert: Aferuntur iudicia tua a facie eius.

Ecd. 7. d

Ita quem continuus hic percellit timor, modestè viuendi viam ingreditur. Recordare, inquit, nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Qui enim dimittit nobis peccata nunc miserando, is tum iudicando pandet. Qui propter nos mortuus est, is vniuersae naturae iudex apparebit. Iterum, inquit, sine peccato videbitur suscipiètibz eum ad salutem. Quamobrem hoc in loco inquit: Neque enim pater iudicat quem-

quam, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Igitur patrem praepo-
nemus, inquit? Absit: propterea enim dixit filium, ut manentem filium tanquam patrem honoremus. Qui enim patrem ipsum dicit, non iam filium tanquam patrem honorat, sed totum confundit: & quoniam beneficia accepta homines non ita sentiunt, omne iudicium dedit filio, ut saltem metus in eius honorem trahat. Illud autem verbum, Omne: & puniendi, & honorandi quoslibet potestate habere signat. Dedit autem, ideo dixit, ut neque ingentium filium, neque duos patres suspicareris. Quicquid enim pater est, idem est & filius genitus, & manens inesse filius. Et ut intelligas hanc particulam, Dedit: idem quod, genuit, significare: audi quid alio in loco dicit: Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso. Quid igitur? prius ipsum fecit, inde vitam dedit? Qui enim dat vitam alicui dat: erat igitur sine vita genitus? Hoc neque daemones ipsi suspicarentur. Simul enim cum impietate maxima stultitia deprehenditur. Quem-
admodum

admodum enim illud verbum, *Dedit vitam*: quod eum vitā fecit, signat: sic, *Et dedit iudicium*: quod eum iudicem fecit, intelligendum est. Vt enim audiendo eum authorem patrē habere, non propterea mutatam substantiam, & diminutum honorem crederes, ipse te iudicatū venit, & hinc suam prae se ferens excellentiam. Qui enim & honorandi & puniendi quos vult, habet potestatem, is eadem potest quę pater. Quod si hoc nō esset, sed posterius factus honorem accepisset: quæ causa fuit quin posterior honoraretur? Vnde in hanc venit dignitatis prærogativam? Nōne vereris humanos hos, & indignos deo intellectus immortalī, & nihil nobiscum communicanti naturę tam impudēter tribuere? Sed cur ita loquitur? vt magis crederetur, & ad maiora auditorū animos præpararet, & ideo hæc miscet. Considera à principio: Pater meus operatur, & ego operor. Aequalitatē ostendit, sed voluerunt eum Iudæi interficere. Quid ergo? Verbis altioribus abstinet, sensus seruat: Non potest filius à se facere quicquā, inde altius ascendit: Quæcūque ille fecerit, hæc & filius similiter facit. Rursum ad humilia descendit. Et pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera. Deinde: Sicut & pater suscitāt mortuos, & viuificat: sic filius quos vult, viuificat. Et rursum vtrunque complectitur: *Neque enim pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio.* inde erigitur, *vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem.* Vides quomodo vicissim & humi repit, & altē tollitur, vt & præsentēs melius intelligerent, & futuri temporis homines non offenderentur, & debite de ipso sentirent? Quod si nulla esset causa, neque vt facilius persuaderet ita locutus esset: quam gratia hæc commiscuit? Qui enim magna de se polliceri potest, siquidem humilīus & præter dignitatem suā dixerit, aliqua causa meritō potest excusari: qui autem nihil habet quod iactet, quam gratia quā pręstare possit magnificentius de se loquitur: Sanē stultissimum & impissimum est. Quamobrem meritō nos humilia de nobis polliceri, & modeste loqui decet. Et hinc promissam nobis salutem comparamus, quod ipse Christus alio in loco his verbis significauit: Hoc autem dico vobis, vt vos salui sitis. Nam cum suo omisso, ad Ioannis testimonium confugere, idque sua excellentia esset indignum, tantæ humili-

tatis causam affert, se id dicere, vt ipsi salutem cōsequerentur. Vos autem cum filium non eandem quam patrem habere potestatem dicitis: quid eius verbis respōdebitis, quibus se æqualem patri potestatem, virtutem, gloriam habere profitetur? *Qui non honorificat filiū, nō honorificat patrē qui misit illum.* Ecce quomodo filij honor paterno honori confunditur. Et quid? nōne in Apostolis iisdē fere verbis vsus est? Qui suscipit, inquit, vos, me suscipit. Sed illic discipulos rebus suis adnumerat, hic autem vnam dicit substantiam, & vnam gloriā: ideo de discipulis nō inquit, vt honorificent. Nam ex duobus regibus altero contumelia affecto, & alter laderetur: maximē vero si filius lāditur, & sui militis ignominia: non tamen itidem, sed vt mediator, illic ipsa dignitas lāditur. Præterea id præoccupauit, vt honorificent filium, sicut honorificant patrem, vt honoris equalitatem intelligas. Non enim simpliciter dixit, *Qui non honorificat:* sed, qui non ita honorificat, *non honorificat patrem.* Et quomodo eiusdem substantiæ est, qui mittit, & qui mittitur? Iterum in humana prolaberis, neque vlla alia causā hęc omnia dici intelligis, quā vt authorem cognoscamus, neque in Sabelij errorem incidamus: hoc etiam pacto Iudæorū imbecillitati occurrit, ne alium deum opinentur. (dicebant enim, Hic non est à deo, hic à deo non venit.) quā vt tolleretur opinio, non ita in magnis, vt in humilibus versatur: ideo frequenter se missum dicit: non vt vlla ex parte cū minorem suspiceris, sed vt illis silentiū imponeret: hac gratia sæpenumero ad patrem confugit, & interim propriam interferit dignitatem: siue enim in omni sermone Iesus magnificē locutus esset, non sanē intellexissent Iudæi: quandoquidem paucis etiam verbis eum persequerentur, & lapidabant: siue eorum gratia semper humi procubuisse, multum futuri homines detrimentum accepissent. Confundit igitur doctrinam suam, & verborum vtilitatē sensus splendore apud prudentiores minime sibi conuenire ostendit. Missum autem translationis, verbum est: vbique enim præsens est deus, quare ergo missum se dicit? Crassiori hoc verbo eiusdem cum patre voluntatis se esse demonstrat, quod & sequentia confirmant: inquit, enim, *Amen amen dico vobis, quia qui verbum meū audit, & credit ei qui misit me, habet vitam eternam.* Ecce quā frequēter idem repetit, vt suspicionem

cionem tollat, & in hoc loco, & sæpe in sequētibus, & metu, & præmij promissione, vt sibi credatur, admonet, & hic rursus ad humilia descendit. Non enim, inquit, Qui audit verba mea, & credit mihi, arrogāter nanque dictum existimassent: nam cum longo post tempore, post tot signa & miracula cum eiusmodi diceret, id opinati sunt, & prophetæ mortui sunt, longè magis in præsentia, tunc enim dixerunt: Abrahā mortuus est, & prophetæ mortui sunt: & tu dicis, *Infr. 8. g* si quis sermonem meum seruabit, mortem non gustabit in æternū. Vt ergo tunc non exasperarentur, inquit, Qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitā æternam. Hoc non difficile erat persuasum: quæ tamen si promptè accepiſſent, in reliquis facilius erudiri potuissent. Hæc itaque magnorum, & humilium confusio perquā utilis est, hic ergo, inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet, sed transibit à morte in vitam. His duobus fidem sibi conciliat, cum & patri credendum, & credenti tantum præmij propositum dicit. In iudicium autem non veniet, hoc est non punietur. Mortem autem non huius sæculi, sed æternam intelligit, quemadmodum & vitam. *Amen amē dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quādo mortui audient vocem filij dei: & qui audierint, viuent.* Verba re comprobat. Nam cū dixisset: Sicut pater suscitāt mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Ne videretur superbè & arroganter loqui, etiam operū veritatem enarrat, cum inquit: *Venit hora*: quam ne longo post tempore futuram arbitreris, subdit: *Et nunc est, quando mortui audient vocem filij dei, & viuent.* Intueris incredibilem eius potestatem? Sicut in resurrectione, ita & nunc erit, inquit: tunc enim audita imperantis voce, resurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui resurgent. Et vnde constat non perperam dictum? quoniam nunc adesse dicit. Nam si futura tantum annuntiaret, non immerito esset dubitandum: sed se in terris cum ipsis conuersante hæc ventura dicit. Neque enim nisi potestatem habuisset, id polliceretur, ne ridiculus omnibus esset. Inde firmissima ratione comprobatur: *Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso.* Ecce quomodo in nullo prorsus differunt, præterquam quod alter pater est, alter filius. Verba hanc tantum videntur facere differentiam, cætera æqualia & in-

discreta, vnde perspicuum est, tam potenter omnia filium, quàm patrem facere. Sic enim habet vitam vt pater, propterea statim additur, vt ex hoc illud intelligamus. Quid nā? *Et potestatem dedit ei iudicium facere.* Et qua gratia resurrectionem & iudicium frequenter meminit? Sicut pater, inquit, suscitatur mortuos: & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Et iterum: Neque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: & sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso. Et iterum. Qui audiunt vocē filij dei, viuunt. Et hoc in loco potestatem dedit ei iudicium facere. Quānam, inquam, tam frequens iudicij, vitæ, resurrectionis commemoratio? quoniam hæc omnium maxima sunt, & quæ possunt difficilem etiam auditorem ad credendum adducere. Qui enim credit resurrectionem, & scelerum pœnas, etiam sine aliis signis hoc solo assentietur, & beneuolum sibi iudicē reddere curabit. *Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.* Paulus Samosatensis non sic legit: sed potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: quod minimè sequitur. Non enim propterea accepit iudicium quia homo est, nā nihil prohibuisset omnes homines iudices esse: sed quoniam ineffabilis illius substantiæ filius est, ideo iudex. Quāobrem ita legendum. *Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.* Nam cum videretur id repugnare, & nihil aliud quàm purum hominē esse arbitrarentur, verba autem supra hominem, ac etiam angelos, & solius dei: hanc tollens obiectionem: addit, Nolite mirari hoc, quia filius hominis est: *Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij dei & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionē vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Et quānam gratia non dixit, Nolite mirari, quia filius hominis est: etenim dei quoque est, vt superius. Audient vocem filij dei: sed resurrectionis tantum meminit? Ne admireris nullam hic dei mentionem habitam. Qui enim quod propriū dei est narrat, satis admonet auditores, vt reliquum intelligant: quod scilicet, & deus, & dei filius est. Nam si verbis frequēter repetisset, quod miraculis ostendebatur: visus esset causæ tanquam imbecilliori diffidere. Etenim qui syllogismos faciūt positis partibus sine conclusione, sæpenumero apertè demonstrant, quod quæritur: & cum attentiores auditores reddant,

reddant, & magis laudentur, ipsum repugnantem in suam adducunt sententiā. Itaque præsentes melius iudicium ferre possunt, cum aduersarij se victos profitentur. Et Lazari resurrectionem memorans, iudicium tacuit, non enim propterea suscitatus est. Huic autem vniuersali resurrectioni addidit: *Qui bona fecerunt, procedent in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Hac iudicij appellatione Ioannes auditorem compellit, vt sibi persua-deat, quod qui credit filium, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: ita & in hoc loco & iudicij, & malorum supplicij meminit. Nam cum dixisset, *Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, non iudicatur, ne quis hoc solum satis esse ad salutem arbitraretur, & opera addidit: Qui bona fecerunt, procedent in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Et cum orbem terrarum ipsius voce resurrecturum, & redditurum rationem, nouum quidē, nec facillè credibile, etiam fidelioribus, nedūm Iudæis videretur: audi quonam id pacto confirmat, rursus in auditorum descendens imbecillitatem: *Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris.* Atqui non paruum iam resurrectionis dederat argumentum, cum paralyticum sanaret, quamobrem noluit prius de ea verbum facere, quam quod non multo erat resurrectione inferius, operatus esset: & cum paralyticum confirmauit, tunc iudicij fecit mentionem. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Veruntamen & Lazari, & orbis terrarum resurrectionem prædicit, sed Lazari mox, orbis diu post futuram: & hanc per paralyticum, & Lazari resurrectionem ostendit. Venit hora, & nūc est. Ex his quæ facta sunt, nondum facta demonstrat, quem vbique morem seruare deprehenditur, quod duabus vel tribus rebus prædictis à factis semper futura confirmat. Sed tot & tantis verbis & operibus suis Iesus cum adhuc imbecilliores essent non contentus, aliis etiam eorum pertinaciam mollire adnititur, dicens: *Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Nam cū aliena & à prophetarum

sententia differentia, dicere videretur. Illi enim dicebant, quod deus iudicat terram omnem, hoc est humanū genus.

Psal. 95. c Et David: Iudicabit populos in æquitate. Et: Deus iudex iustus, fortis, & patiens. Et idem propheta omnes, & Moses.

Ibidē. 7. c Christus autem: Pater non iudicat quenquam, sed ego sum qui iudico. Hoc faciliè Iudeū perturbare, & in suspicionem adducere poterat, vt à deo alienum Christum arbitraretur: quamobrem ad humilia descendit, quantum eorum imbecillitas postulabat, vt penitus quæ inde suboriebatur opinio tolleretur. Ego, inquit, non possum à meipso facere quicquam: hoc est, nihil à deo alienum vel differens, nihil quod nolit pater factum à me videbitis, nihil dictum audietis. Et vt superius cum dixit, quia filius hominis est, ostendit se hominem existimatum: ita & in hoc loco, & quemadmodum

Supra. 5. b cum inquit: Quod audiuius, loquimur: & quod vidimus, testamur, & Ioannes: Quod vidit testatur, & testimonium eius nemo accipit: de certa vtrūque cognitione, non de auditu & visu locutus est. Ita & hic per auditum nihil aliud intelligitur, quam nihil aliud posse quàm quod pater: verū non tam manifestè, quoniam primum fidem non adhibuissent, nisi humiliter, & vt homo locutus esset. *Sicut audio, in dico.* Neque dicit, sicut disco: sed audio: non tamen quod audire indigeat. Neque enim vlla tantum doctrina indiget, sed ne auditione quidem: ex quo vnam & eandem sententiam demonstrat: quasi dicat, ita iudico, ac si pater ipse iudex sit. Inde prosequitur: *Et noui quod iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris.* Quid dicis? Habes aliam à patre voluntatem? Etenim alibi: Sicut ego & tu vnum sumus, de voluntate & concordia loquēs: da eis vt & ipsi in nobis vnum sint: hoc est, in fide nostra. Ecce quod quæ maximè humilia videntur, in his sensus latet profundissimus, his enim non aliam patris, aliam suam esse voluntatem significat: sed sicut vnus mentis vna voluntas est, ita patris & filij. Neque admireris tantam patris & filij conuenientiam, quandoqui

Infr. 18. b dem de spiritu idem dicit Paulus, Quis scit hominum, quæ sint hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ dei sunt nemo cognouit, nisi dei spiritus: quod nihil aliud significat, nisi non aliam esse filij à patre voluntatem, sed eandem. Sed si quid inquit, pater vult, & ego volo: si quid ego,

1. Cor. 2. c

ego, & pater: & quemadmodum nemo patrem reprehendet iudicantem, ita neque me: eadem enim vtriusque sententia est, quod si humiliter hæc, & hominis more dicta sunt, noli admirari: hominem enim adhuc, ac etiam vilem arbitrabantur. Quamobrem non modo in his quid dicatur, sed quid auditores senserint, inquirendum est: & secundum eorum opinionem verba metienda sunt, ac si ad ea responderit, aliter multa sequerentur absurda. Considera, quæso, non quæro voluntatem meam, ergo diuersa est voluntatis, & longè inferioris, nec inferioris tantum, sed inutilis? Nam si salutaris est, cur non quæris? homines merito hoc dicerent, qui multa præter dei voluntatem sentiunt: tu autem qua gratia hoc inquis, cum in omnibus patri similis sis? Hæc neque diligētis hominis, neque grauis verba esse quis diceret. Nam si Paulus ita se diuinæ conformat voluntati, vt dicat: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus. Quomodo omnium dominus non suam, sed eius qui se misit voluntatem quærit, ac si diuersa esset? quid sibi vult hic sermo: Tanquam homo & secundum auditorum opinionem loquitur. Cum enim superius partim vt deus, partim vt homo verba fecerit, hoc iterum in loco ad humanitatem descendit. *Iudicium, (inquit,) meum iustum est.* Vnde id constat: quia non quæro voluntatem meam, sed eius qui misit me, patris. Sicut enim homines, qui omni in se affectu liberi sunt, de iniusto iudicio accusari nequeunt, ita neque ego. Qui enim sui amore ducitur, non immerito suspectus est, ne ea gratia iustum transgrediatur: qui verò nullam sui ipsius curam habet, quid eum impedire potest, ne iustam ferat sententiam? hac ratione in me vtimini. Nam si non missum me à patre dicerem, neque operum meorum gloriam ad illum referrem: potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupandam gloriam, talem me falso prædicare, sin in aliam gloriam refero, vnde potest aliqua oriri suspicio? Animaduertis rationem, & vnde iudicium suum iustum confirmat? Vides (vt sæpius dixi) quam apertè intelligatur, sed quid dixi? Nimiam verborum humilitatem maximè intelligētibus persuadere, non quæ in promptu & prima fronte sententia occurrit, eam accipiendam, sed altiore sensum inuestigandum, neque humi immorandum. His igitur rationibus, dilectissimi, nolimus verba Christi temere transigere, sed in

Gala. 2. d

omnibus scripturis sedulā inquirendi diligentiam quare dī
 ēta sint adhibeamus. Neque existimemus satis nobis ad ex-
 culationem esse ignorantiam, & simplicitatem. non enim
 bonos tantū nos esse iussit Christus, sed & prudentes. Vta-
 mur ergo cum simplicitate prudētia in doctrina, & vitæ in-
 tēgritate: & nos ipsos in hac vita iudicemus, ne postmodum
 cum mundo iudicemur: & tales erga cōseruos nos exhibea-
 mus qualem erga nos deū cupimus. Dimitte, inquit, nobis
 debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
 Et profecto scimus non equo animo castigationes tolera-
 re, veruntamen, si non reprehensoris, sed nostræ consuli v-
 tilitati intelligemus, omnem indignationem deponemus.
 Etenim qui centū denarios non dimisit, non cōseruū, sed
 seipsum læsit, & tot milibus talētorū, quę sibi dimissa erāt,
 obnoxium reddidit. Igitur cum aliis non dimittimus: non
 dimittimus nobis, Quamobrem nolimus deo dicere, ne me
 mineris peccata nostra, sed alter alteri, ne memineris cōser-
 uorum inuicem peccata. Nam tu prior in te commissā iudi-
 cas, inde in se deus. Tu legem scribis de venia & pœna,
 tu fers sententiam, & an deus tuorum peccatorum recorde-
 tur, tui iuris est, tu dominus. Propterea Paulus dimittere
 iubet, si quid aduersus aliquem habet, quod quærat: at-
 que ita, vt ne reliquiarum quidem minimum relinquitur.
 Si quidē Christus non solum nostra peccata in medium nō
 protulit, neque obiecit, sed dimisit, & deleuit chirographū
 neque delicta nostra reputauit, vt meminit Paulus, hoc &
 nos sequamur exemplum, offensas omnes animo deleamus,
 officia duntaxat reputemus, nullum odij vēstigiū relin-
 quatur, quod si nihil in nos officij proximus contulerit, tan-
 to magis dimittēdo merebimur, & magis laudabimur. Alij
 vigilando, in nuda humo dormiendo, carnē assiduis labori-
 bus macerādo delent peccata, tibi faciliiori via, nemini suc-
 censendo, idē consequi datur. Quid contra te ense, vt in-
 sanus & furens stringis? Quid culpa tua futura gloria frau-
 daris, cum ad eam consequendam totis viribus contendē-
 dum sit? Nā si præsētis vitæ gloria tantopere optanda est,
 quid de futura dicēdū, vbi nullus dolor, nulla tristitia, nul-
 lus luctus, nullus mortis metus, nullus bonorum finis? Beati,
 & ter & sæpius, inquam, beati, qui superna illa sede fruun-
 tur, quēadmodū miseri, et sæpi⁹ miseri, qui se ea priuāt. Sed
 quid

*Matt. 6. b**Ibid. 18. d**2. Co. 13. c**& Col. 3. c**Collo. 2. c*

quid illam nobis vitam largiatur, audi Iesum ipsum adolescenti dicentē, quid facturus sis. Nam cū ille rogaret, quid boni faciam, vt habeam vitā ęternam? Cum alia mādasset, in proximi tandem dilectionem euasit. At fortasse auditorum quispiam secundum diuitem illum dixerit, seruamus nostra, non furamur, non occidimus, non fornicamur, sed quod proximum diligas, vt diuitem decet, minime dicere poteris. Nam nisi & inuidia, & maledictis affecto proximo opem tuleri, nisi indigenti opes tuas impartiaris, non diligis. Verū Christus non sola hac dilectione contentus: Vende inquit, omnia quę habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Quo verbo operū imitationē significauit. Quid hinc discimus? quod qui hęc omnia non operatur, supernā illam sedē consequi non potest. Nam cū ille dixisset, omnia feci, tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfectionem, inquit: Si vis perfectus esse, vende omnia quę habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me. Hoc primum discendum, secundo in loco quod illum reprehēdit frustra se gloriantem. Qui enim in tanta copia rerū videbat & pauperes intuebatur, quonam pacto proximum diligebat? decipiebatur ergo. At nos & illud & hoc faciamus, & summa diligentia nostras in pauperes erogemus facultates, cœlum nobis emamus. Nā si pro huius seculi dignitate omnia nostra nonnunquam exponimus, pro dignitate inquam, in hac duntaxat vita duratura: immo quę interdū paulo post etiā viuētes deserit: si multi pro ea vitam quoque ponere non dubitarunt, quid nobis miserius est, qui pro illa quę in æternum permansura est gloria, quę nūquā auferri potest, ne parua quidē, & quę paulò post: vel in hac vita velimus nolumus, relicturi sumus, dare patimur? Quanta hęc, quęso, insania quę nobis inuitis eripiuntur, ea in præsentia sponte dare, postmodum largiter recipere nolumus. an si quis morti damnatus, omnibus suis facultatibus vitam redimendi optionem acciperet, nōne ad gratiam ad scriberet? nunc autem cum vel dimidio rerum nostrarum à gehennā liberari possimus, eius ignibus torqueri quā quicquam erogare malumus, ac si omnia amittamus. Quam ergo excusationem, quam veniam merebimur, cum tam facili ad vitam via præcisā, nullo nobis fructu proposito deferamur in præcops, præsētibz & futuris bonis sponte iam priuemur, cū

Mat. 9. c

Mar.

10. b. c

Luc. 18. d

utrisque facillè perfrui possemus? Quod si in hunc vsque diem nostram spreuimus vtilitatem: nunc tandem ad nos reuerſi, res nostras ad necessaria dirigamus, vt futura bona cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXIX.

EX CAP. V.

I ego testimonium perhibeo de meipſo, testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me, & scio quia verum est testimonium eius, &c. Qui metalla fodere aggreditur, artis ignarus auri venas non inuenit, sed confunditur, & laborè subit incassum, ita qui diuinarum scripturarum ordinem non intelligunt, qui earum proprietates, qui leges non disquirunt, sed omnia ad verborum sonum accipiunt, aurum terræ confundentes, nunquam reconditum in his thesaurum assequuntur. Hoc mihi in mentem venit, quoniam propositus nobis locus est multi auri plenus: quod tamen non omnibus in promptu est, sed arcana quadam obscuritate obrutum: quamobrem effodiendo, & diligenter purgando, ad verum sensum perueniendum est. Quis enim non statim perturbaretur, audiens Christum dicentem: Si ego testimonium perhibeo de meipſo, testimonium meum non est verum? Nam multis in locis de seipſo testimonium perhibentem videmus, siquidem Samaritanæ dixit, Ego sum Christus. Et cæco. Qui loquitur tecum, ipse est. Et Iudeis: Quomodo vos dicitis: quia blasphemas, quia dixi filius dei sum? Et alibi sæpenumero. Si ergo hæc omnia mendacia sunt, quæ nobis salutis spes futura est? unde verum inueniemus quando ipsa veritas dicit. Testimonium meum non est verum? Hoc autem non modo contrarium videtur, sed & aliud non minus. Nam & alibi: Si ego testimonium, inquit, perhibeo de me, testimonium meum verum est. Vtrum horum vt verum recipiam, vtrum vt falsum reiiciam? Si verba ipsa simpliciter accipiantur, neque personam, neque causam perscrutabimur. Si enim testimonium eius non est verum, neque hoc verum: vtrumque ergo falsum. Quid sibi vult hic sermo? Diligenter inuigilandum vel potius diuina gratia opus est,

*Supr. 4. c**Infra. 9. b**Ibid. 10. f**Infra. 8. a*

pus est, ne nudis verbis insistamus. Ita hæretici in errorem incidunt, neque sententiam, neque audientis habitum inquirentes. Nisi enim tempora, locos, auditorem, & alia huiusmodi consideremus, multa sequerentur absurda. Quænam ergo sententia? Dicturi erant Iudæi: Si tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum, idcirco præ occupavit Iesus, quasi dicat: fortasse dicetis vos mihi non credituros, nemo qui repente de seipso, testimonium perhibet, habet apud homines auctoritatem. Illa autem particula, *Non est verum*: non est temere legenda, sed ad illorum opinionem referenda: hoc est, vobis non est verum. Non enim ex auctoritate sua, sed pro auditorum suspitione loquitur, quam arguit, eorum adducens obiectionem. Verum cum dicit, Si ego de meipso testimonium perhibeo, verum est testimonium meum, qui sit, & qualis existimari debeat, ostendit & de se loquens. Cum enim mortuorum resurrectionem, & iudicium annuntiasset, & quod qui credit in ipsum non iudicatur, sed venit ad vitam: quod sedebit ab omnibus rationem exacturus, quod æqualem habeat patri potestatem, atque virtutem: hæc omnia confirmaturus, necessario eorum primum obiectionem posuit. Dixi, inquit: Sicut pater suscitavit mortuos, & vivificat: sic & filius quos vult, vivificat. Dixi, neque pater iudicat quenquam sed omne iudicium dedit filio. Dixi honorandum filium sicut patrem: & qui non honorificat filium, non honorificat patrem. dixi, Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, non veniet in iudicium, sed transiet de morte in vitam quod vox mea mortuos suscitabit, & qui sunt futuri, & quod peccatorum rationem exigam ab omnibus, & iuste, & pro vniuscuiusque meritis iudicio. Cum igitur hæc omnia quidem magna asseruisset, neque Iudæi credidissent, obscuriora prius adducit, mox rem confirmaturus, quasi ita dicit: Dicetis fortasse de meipso testimonium perhibere, neque fidem mihi adhibendam. quibus verbis eorum ponens obiectionem, solvit, ostenditque eorum mentis abscondita non ignorare. Ita primum virtutem suam indicat, inde probationes affert perquam manifestas: triplex testimonium ad verborum suorum probationem adducens, opera sua, patrem testem, Ioannis præconium, & primum imbecillius. Cum enim dixisset, Alius est qui testimonium perhibet de me: sub-

didit, Vos misistis ad Ioannem, & testimonium perhibuit veritati. Quod si non est verum testimoniū eius, quomodo dicit: Scio quod verum est testimoniū Ioannis, & testimoniū perhibuit veritati? Ecce manifeste constat, Cum dixit testimonium meum non est verum secundum illorum opinionem locutum. Quid si ille ad gratiam testatus est? Ne hoc dicerent, non inquit Ioannes testimonium perhibuit de me: sed prius vos misistis ad Ioannem. Non misissetis, nisi dignum arbitraremini, cui fides esset adhibenda. Et quod maius est, non miserunt interrogatum de Christo Ioannem, sed de se ipso. Cuius igitur in propriis rebus testimoniū fide dignum putabant, longē magis in alienis. Siquidem non ita de seipso locutus, vt de altero quispiam creditur. Ioannes autē tantā apud Iudæos erat opinionis, vt de se alterius non indigeret testimonio. Non em̄ qui missi sunt, dixerūt, quid dicis de Christo? sed tu quis es? Quid dicis de teipso? adeo ipsum admirabantur. Hoc totum significauit Iesus his verbis. Vos misistis ad Ioannem, propterea euangelista non missos tantum dixit, sed missorū personas diligentius exponit: non ex infirma plebe viros non abiectos & viles, non qui corrumpi & decipi possent: sed sacerdotes & pharisæos, qui sanē eius verba intelligerent. *Ego autem non ab homine testimonium accipio.* Qua ergo gratia Ioannis adducis testimonium? Non erat hominis Ioannis testimoniū. Qui misit me inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit. Erat itaque dei nō Ioannis testimonium. Nam ab eo id didicerat, sed ne dicerent, vnde à deo didicit? & reprehēderent maiorem in modum ad eorum suspicionem respiciens, imponit silentium. Neque enim credibile erat, multos scire id Ioannem à deo accepisse, sed tanquam ipse ex se diceret, fidē ei adhibebant: ideo inquit, Ego non ab homine testimonium accipio: Sed ne dicerent, Si non accipis ab homine testimonium, cur adduci? Vide quo pacto obiectioni occurrit. *Sed hoc dico, vt vos salui sitis.* Hoc est, ego hominis non indigeo testimonio quum deus sim: verū quum Ioannes tātē apud vos auctoritatis sit, quum tanquam prophetam admiremini (etenim ciuitas omnis ad Iordanem ipsum auditum effundebatur:) mihi autē & miracula-facienti nō creditis idcirco eius vobis testimonium in memoriam reduco. *Ille erat lucerna ardens & lucēs: vos autem voluistis exultare ad horā in luce eius.*

Ne di-

Ne dicerent. Quid ad nos, si ille testimonium perhibuit? id nos non recepimus, recepisse ostendit. Neque enim cōtemnendos miserunt nuncios, & voluerūt exultare: adeo illum admirabantur, neque poterant contradicere. Illud autem verbum, Ad horam, facilem eorum mutationem, & fluxū & infirmum studium indicat. *Ego autem habeo testimoniū maius Ioanne.* Nam si velletis rem ipsam, & opera considerare, ipsa longē magis vos adducerent ad credēdum, quum voletis, ad Ioannem vos relego: non quod ego indigeam, sed quoniam omnia facio, vt vos alliciam, vos saluos faciā. Habemus enim operum testimonium Ioanne maius, tamē quod vobis proprius est & familiaris, quod vos magis admiramini, vtor. Lucernam autem Ioānem appellauit, vt ex se lucem nō habere, sed à spiritus gratia demonstraret, quod ad sui differentiam posuit, sed nō ita manifestē dixit, quod esset Sol iustitiæ, sed tantum eos acrius tetigit, quod quemadmodum illum contempserunt, se quoque cōtemnerent. Etenim quem tanti faciebant, ad horā admirati sunt: quod nisi fecissent, quamprimum Christo illius persuatione credidissent. Vt igitur eos omni venia indignos ostendat, addidit: *Ego habeo testimonium maius Ioanne. Quale? Operū.* *Opera enim (inquit) quæ dedit mihi pater vt perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia pater me misit.* Hic paralytici & filij reguli sanati, & aliorum plurium meminit. Nā diceret fortasse quispiam, magnifica Ioannis verba de Iesu ad gratiam dicta: quanuis neque huiusmodi de Ioanne viro optimo, & tantē apud Iudæos admirationis, suspicio oriri posset. Verū opera etiā insānis persuaderent, ideo eorum adducit testimonium, & respondet obiectioni, quod non esset à deo, qui sabbatum non custodit. Hac gratia, inquit: *Opera quæ dedit mihi pater, atqui suapte autoritate ea operabatur, sed ad maius iudiciū quod nihil contra patris voluntatem faceret, humiliter locutus est.* Sed quamobrem non dixit: *Opera quæ dedit mihi pater, testantur me æquale patri?* Vtrunque enim ex operibus ostendisset, & se æqualem patri, quod alio in loco his verbis confirmauit: Si mihi non creditis, operibus credite, *Ioā. 10. 8* vt cognoscatis quod ego in patre, & pater in me est. Vtrūque, inquam, ostendisset, & se æqualem patri, & minimē illi cōtrariū. Quamobrem ergo non ita dixit, sed potiori parte

relicta, minorem posuit? quoniā id nimium à principio vsum esset. Nam si lōgè minus est credi à deo venisse, quā m deo æqualem esse: alterum enim etiam prophetarum erat, alterum minimè: pro minori tamen magnam adhibet diligentiam, intelligens quod si hoc auditores reciperent, reciperent etiam alterum, & maius memorās testimoniū quod minus est posuit, vt & id reciperetur. *Et qui misit me pater, ipse testimonium perhibuit de me.* Et quonam pacto? Hic est filius meus dilectus (in Iordane) ipsum audite, sed hoc probatione indigebat: Ioannis verò testimonium manifestum erat. Ipsi enim ad eum miserant, nec inficiari poterant, & si gna similiter viderant, & ipsum sanatum audierāt, & crediderāt, & propterea eum accusabāt. Relinquebatur ergo, vt patris testimoniū demonstraret, quod cōfirmaturus, inquit: *Nec vocem eius vnquam audistis.* Et quomodo Moses dicit: Deus locutus est, Moses autē respōdit: Quomodo David, linguam (inquit) quam nō nouerat audiuit? Iterum Moses, Si est gens talis, quæ audiuit vocem dei. *Neque speciem eius vidistis.* Atqui & vidisse eam Esāias, Hieremias: Ezechiel, & alij complures testantur. Quid ergo inquit Christus? In philosophicam paulatim introducit disciplinam, ostendens deum, neque vocem habere, neque speciem, sed esse omni figura, omni voce superiorem. Nam sicut dīcēdo, Neque vocem eius audistis: Non vocem quidem proferre, inquit, sed non audiri, ita neque speciē eius vidistis: Non formam habere & non videri, verum neutrum id habere intelligit. Etenim ne se iactatorem appellarent, & tantum ad Mosē deum locutum dicerent, vt dixerūt: Nos scimus, quia Mosi locutus est deus: hunc autem nescimus vnde est, inquit, neque vocē Deum habere, neque speciem. Et quid hoc dico? Non modo neque audistis deum, neque vidistis, sed quod maximè gloriāmini, quæ accepistis à deo præcepta, ea habere non potēstis gloriari, ait ergo: *Et verbum eius non habetis in vobis manens.* Hoc est, institutiones, præcepta, legem, prophetas: nam licet ea deus instituerit, non tamē apud vos sunt, quoniam mihi non creditis. Nam si vbique scripturæ mihi necessariò credendum testantur, vos autem mihi non creditis, eius vocem à vobis longè abesse perspicuum est. Ideo subdidit. *Quia quem misit ille, huic vos non creditis.* Deinde ne dicerent, & quo pacto si vocē eius non audiuius,

tibi

Exo. 19.
& Psal.
80.4

Infra. 9.f

tibi testimonium perhibuit? his verbis occurrit: *Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere. Illae sunt quae testimonium perhibent de me.* Scripturarum testimonium adducit, atqui & apud Iordanem, & in monte perhibuit Deus testimonium: non tamen hoc adducit, non enim fortasse credidissent. Vocem nanque ex monte non audierant: apud Iordanem audierant, quod non tamen attenderent: idcirco relegat eos ad scripturas, ubi sit Patris testimonium, prius tamen antiqua tollit, in quibus gloriabatur, tanquam deum viderint, & audierint. Quum enim consentaneum esset Iudaeos, quae in monte facta sunt non credituros, eorum primo suspicionem reprehendit, & consentire scripturis demonstrat, ad quarum eos testimonium relegat: hoc nos exemplo aduersus haereticos hinc arma sumamus. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus: non aliis abundet, aliis careat, hic enim non est perfectus. Quae utilitas, dic quaeso, quum quispiam intente orationibus vacat, non autem affatim calamitosus miseretur: vel si miseretur, cupidus tamen est, & violentus: vel si his abstinere, ad ostentationem abstinere: vel si optimo animo miseretur, inde postmodum in superbiam effertur: vel si humilis sit, & ieiuniis se macerat, avaritiae studiis & terrae incubit? Radix enim & mater omnium malorum avaritia est, hanc formidemus, hanc fugiamus: hoc peccatum orbem terrarum perdidit, hoc omnia confudit, hoc à felicissimo Christi seruitio nos abduxit. Non enim potestis, inquit, seruire deo & mammonae, quia contraria Christo praecipit. Siquidem Christus dicit, Da indigentibus: mammona, rape ab indigentibus. Christus, Insidiantibus & calumniantibus ignosce: mammona, qui tibi nullam iniuriam intulerunt persequaris. Ille, pius esto & mansuetus: hic, crudelis & immanis: nihil te moueant lachrymae pauperum, ut in illa die seuerum nobis iudicem non conciliemus: tunc enim omnia opera nostra in omnium conspectum proferentur, & quos iniuria affecimus, quos spoliauimus, omnem nobis auferent excusationem. Nam si Lazarus diuitem, non quod ullam ab eo iniuriam acceperit, sed quod non inuenerit misericordiam, tam acerrime accusauit, ut nullam consecutus sit veniam:

2. Timor.

3. d

Mat. 16. d

Luc. 16. c

quamnam hi consequentur, qui non modò nulla in calamitosos misericordia vñ sint, sed vim inferunt, & pupillorum diripiunt facultates? Si qui Christũ esurientem nõ pascunt, tantum eos manet supplicium: quid de his æstimandum est, qui rapiunt aliena, qui multis vim inferunt, qui omnia operantur iniuste? Hanc nos cupiditatem caueamus dilectissimi: cauebimus autem si iniustos homines, & iniuste locupletatos, qui iam obierunt, considerabimus: quorum pecuniis & laboribus alij fruuntur, ipsi verò igni & suppliciis cruciantur intollerabilibus. Et quænam dementia in hac vita anxie semper, & in summis laboribus viuere, vt mortui pœnis immortalibus torqueamur? Licet nobis & in hac vita in deliciis, & in voluptatibus viuere, quas nihil adeò parit, quam eleemosynæ conscientia: & quum hinc migrabimus, vitiorum sordibus vacuos, bona assequi sempiterna. Nam sicut malitia & viuentes & mortuos affligit, & torquet: ita virtus ante cœlestis regni participationē sectatores suos & spe bona, & incredibili fouet voluptate. quam vt & in hoc, & futuro seculo consequamur, bonis operibus muniamur: sic futuram nobis coronam comparabimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, & spiritui sancto gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XL.

EX CAP. V.

Scrutamini scripturas, quia putatis in ipsis vitam eternam habere: & ille sunt, quæ testimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, vt vitam eternam habeatis. Lógam ad vos de spiritualibus rebus orationem habemus, dilectissimi, neque tamen eam nobis satis esse ad salutem arbitramur, etiam si pro viribus insistamus. Nam si in rebus secularibus, & incomparandis diuitiis nemo sibi satisfacere videatur, quum his præter rationem & modum vtatur, longè magis in spiritualibus id vsu venerit. Si quidem longè hæc maiori indigent studio. Propterea Christus Iudæos ad scripturarum non simplicem, & nudam lectionem, sed ad inuestigationem perquam diligetem relegauit. Non dixit, Legite scripturas: sed, *scrutamini*. Diuina enim summa indigent diligentia: in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus est. Idcirco effodere profun-

profundius iubet, vt quæ altè deliteſcunt, inuenire poſſi-
 mus. Non enim rē in ſuperficie, & in promptu poſitā effo-
 dimus, ſed quæ tanquā theſaurus profundè recòditur. Qui
 enim huiuſmodi quærit, niſi ſummam adhibeat diligētiam
 & laborem, nunquam quæſita inueniet: quamobrè inquit,
Scrutamini ſcripturas, quia vos putatis in eis vitam æternā ha-
bere. Nō, inquit, habetis: ſed, *putatis habere:* Vt demōſtraret *Leſtio ſa-*
 nihil eos ſola lectione proficere, niſi fides accedat. Dicit igi- *crarū lite-*
 tur: Nunquid ſcripturas admiramini? Nunquid inde vitam *rarū abſ-*
 conſequi arbitramini? *Ille de me perbibent teſtimoniū,* & non *que fide nō*
 vultis venire ad me, vt vitam æternā habeatis. Non imme- *valet.*
 ritò inquit, *putatus:* quoniā ipſi credere nolebant, ſed in ſola
 lectione gloriabātur. Deinde ne nimio ſtudio gloriæ ſuſpi-
 cionem incuteret, & id diceret putaretur, vt ſibi authorita-
 tem cōciliaret: etenim Ioannis & patris teſtimoniū, & ope-
 ra ſua meminerat, & omnia conatus eſt, vt eos alliceret ad
 credendum: ne inquā, credibilem multis ſuſpicionem incu-
 teret, ſubdit: *Claritatem ab hominibus nō accipio.* Hoc eſt, nō
 ego humana gloria, ſol enim à lucerna lucem non accipit.
 Qua igitur gratia hoc dicitur? Vt ſalui ſitis, vt ſuperius in-
 quit, ſignificat, tamen & hic etiam, quū dixit, *Vt vitam ha-*
beatis. Affert autē & aliam cauſam. Sed cognoui vos, quia
 dilectionem dei non habetis in vobis: quum tanquam dei a-
 matores Iudei Chriſtum perſequerētur, quod ſe æqualem
 deo faceret, ſcīrētque non eſſe credituros, ne quis percon-
 taretur cur id diceret, vt vos reprehēdam, inquit, quod non
 pietate in deum me perſequimini. Nam ſi ipſe & operibus,
 & ſcripturis mihi perhibet teſtimonium, quemadmodū an-
 te hac me de contrarium arbitrati, expuliſtis: ita ex quo vo-
 bis veritatem oſtendi, recipere deberetis, ſi deum diligere-
 tis: ſed non diligitis: propterea hoc locutus ſum, vt temerè
 vos elatos oſtendam, & inuidiam obtegere: quod etiam ex
 ſequentibus confirmat. *Ego enim veni, inquit, in nomine patris*
mei & non accepistis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illū acci-
pietis. Animaduerte, vt omnibus in locis propter hoc ſe
 miſſum & à patre accepiſſe iudicium, & nil poſſe à ſeipſo
 facere proſitetur, vt omnem tollat incredulitatis excuſatio-
 nem. Sed quemnam non in nomine patris venturum dixit?
 Antichriſtum, & perfidiam eorum ſine contradictione de-
 monſtrat. Nam ſi tanquam dei amatores me perſequimi-

2.The.2.b

Ibidem.c

ni, lōge magis Antichristum persequi oportuerit. Ille enim neque se missum à patre, neque eius volūtate venire dicet: sed omnem sibi potestatem vendicabit, se omnium deum profitebitur, vt Paulus inquit, In omnibus dicētem se deū, aut quod colitur: ostendentem seipsum deum esse, hoc est quod proprio nomine venerit: ego autē me in nomine patris mei venire profiteor. Satis id indicare poterat, quod deum non amarent, cum ab ipso missum non recipere. Verum est ex Antichristo etiam eorum impudentiam coarguit, cum eum qui se à deo missum prædicat, non recipitis: coletis autem, qui se deum nescire, & se maximum deorum esse gloriabitur. Perspicuum erat quod inuidia ipsum persequeretur, ideo duas affert sermonis sui causas, & prius vtiliorem. Vt salui sitis, & vitam habeatis. Et licet nō essent audituri, grauiorē tamen ponit, vt assolet. Et quidem Paulus de Antichristo disputans, prophetauit, quod mittet illos deus in operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Christus autem non dixit venturum: sed *si venerit*: vt remissius auditores offendere, nam propter summam eorum perfidiam, Antichristi aduentum tacuit. Paulus autē intelligētibus aperte eum manifestauit, quod illos inexcusabiles facit. Deinde incredulitatis causam his verbis exequitur: *Quomodo potestis vos credere, qui gloriam inuicem accipitis: & gloriam quæ à solo deo est, non queritis?* Hic iterum ostendit, nullam eos diuinorum considerationē habere: sed eorum prætextu proprium affectum obtegere: tantū autem à querenda dei gloria abesse, vt humanam potius quàm diuinam optarent. Qua ergo ratione tantū odij pro dei gloria susciperēt: quam adeo contemnebant, vt etiā humanam præponerent? Cum itaque simulatam eorum in deum dilectionem arguisset, & ex his quæ in se facerent, & quæ in Antichristum essent facturi, ostendissetque nulla venia dignos iterum Moſen, qui eos accusat in medium adducit. *Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud patrē: est qui accusat vos Moſes, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moſi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quomodo meis creditis verbis?* Hoc est, ante me ille vos vestri in me animi reprehendit. Moſ enim magis creditis quàm mihi. Ecce quomodo omnem eis aufert

aufert excusationem, deum vos diligere profitebamini me persequendo, ostendi quod eius odio hoc facitis. Dicebatis me sabbatum solvere, legem transgredi purgaui calumniam, contra me hæc audere assererebatis, ut Mosi crederitis: demonstravi hoc vos pacto maximè legi Mosi contradicere. Tantum enim absurdum, ut Mosi legem repugnem, ut nemo alius æque vos accusaturus sit, quam ipse qui legem condidit. Ut igitur de scripturis, inquit, in quibus putatis vitam eternam habere. ita & de Mose in quo vos speratis, ubique ipsorum armis eos confodiens. Et unde constat Mosem accusaturum, ut te iactare non credamus? Quid tibi cum Mose? sabbatum solvisti, quod ille observandum mandavit. Quomodo nos accusaturus est? Quo vteris argumento, quod in alium sui ipsius nomine venientem simus credituri? ad hæc nullum adducis testimonium. Atqui omnia hæc superioribus confirmantur: quum enim se à deo venisse ab operibus, à Ioannis & patris testimonio asseueret, constat Mosem eos accusaturum. Quid ille inquit? Si quis venerit signa faciens, & ad deum adducens, & futura verè prædicens, ei promptissimo animo parere oportet. Christus omnia hæc fecit, signa verissima operatus est, ad deum omnes traxit: & quæ prædixit rerum euentu confirmata sunt. Quod autè ob Christi odium alium suscepturi sint, inde perspicuum est: quoniam qui divina voluntate venientem fugant, contrarium recipiunt. Neque id tibi admirationi sit, quod Mosi adducat testimonium, cum ab homine se testimonium non accipere dixerit: non enim ad Mosem, sed ad divinam eos scripturam relegat. Verum cum scripturis minus mouerentur, se ad ipsum refert legislatorè qui eos accusat, & expressius metum incutiens, singula eorum verba coarguit, Considera quæso. Dicebant quod dilectionis in deum gratia Christum persequerentur: ostendit contrarium, quod odij. Dicebant quod Mosem defenderent: ostendit quod oppugnant, & quia ei non credunt, id faciunt. Nam si legis assertores essent, oportebat ut qui legem impleret, probaret: si deum diligebant, ei credere qui ad deum eos traheret: si Mosi credebant, quæ Moses prædixerat, adorare: quod si illi qui ante me fuit, fides non adhibetur: minimè mirum si me ab eo iam pridem prænunciatum expellitis. Quemadmodum ergo qui se Ioannem admirari arbitrabantur, eos potius contemnere ex his quæ

in ipso facerent, demonstravit. Itidem & in Moyse vsu eis venire ostendit, & semper in eorum caput omnia quæ pro se adducere opinabantur, retorquet. Tantum enim absim, inquit, ut à lege Iudaica vos abducam, ut ipsum legislato-rem contra vos testem adducam. Dicit ergo scripturas de ipso testari, ubi autem nondum aperuit, ut maiorem eis formidinem incuteret, & ad inuestigandū interrogandūque excitaret. Nam si non rogatus dixisset, facile contempnissent: hoc autem pacto eos rogare, & discere oportebat, si attentionem præstabant. Ideo non in demonstrationibus tantum, sed in sententiis, & minis vehemens est, ut vel hoc saltem pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacent. Talis enim malitia est, quicquid dicatur, fiatve, non exurgit, sed propriū servat venenū: sed omnis ab animo eicienda est, nec ulli innectendus dolus. Ad prauos enim prauas vias deus mittit: & spiritus sanctus sapientiæ fugiet dolum, & discedet à rationibus imprudentiū. Nihil enim tam stultos homines facit, quàm malitia. Fraudulentus enim perfidius ingratus (hæ nanque malitiæ speciem sunt) cū non lædētem lædit, cum nectit dolos, cum beneficiorū obliuiscitur, Nōne summæ præ se fert stultitiæ indicium? Nihil sapientiores reddit, quam virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes, cæteris virtutibus præditos efficit. Quid ita affectis prudentius? fons, mater, radix sapientiæ, virtus, non secus ac malitia omnis ex stultitia oritur. Si quidem superbus & iracundus, quoniam sapientia carent, his affectibus adsumuntur, ideo inquit propheta: Non est sanitas in carne mea à facie insipientiæ meæ: ut omne peccatum è stultitia ortum habere demonstret: nam qui virtuti studet, qui deum timet, is sapientissimus est. Initium, inquit, sapientiæ, timor domini. Quod si ita est malus, qui dei timorem non habet, sine dubio non est sapiens: qui hac vera caret sapientia stultissimus est. At qui multi malos admirantur, quod & iniuriā facere, & offendere possint: non intelligentes eos maximè miseros existimandos qui cum alios se lædere arbitrentur, in se enses stringunt: quod vltimè est dementiæ, ut seipsum lædendo quis non cognoscat, sed sibi alium lædere videatur. Quod Paulus sentiens, inquit: Quare non potius iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Nō accipere iniuriam in non inferendo est, sicut

non

*Psal. 37. b**Eccle. 1. b**1. Cor. 6. b*

non pati malum in non faciendo malè, quamuis multi am-
bigant, nec sapientiam amplecti velint. Hæc considerantes
dilectissimi, non qui accipiunt, sed qui inferunt iniuriã, eos
miseros dicamus, deploremusque, cū ipsi maxime accipiãt,
& cum deo bellū gerant, cum omnium contra se ora ape-
riant, cum in hoc sæculo mala laborent fama, & in futuro
perpetuum sibi pariant supplicium: qui autem accipiūt, &
magno animo omnia perferunt, deum propitium habeant,
omnes eis commiserentur, omnes laudent, omnes benigne
fufcipiant. Ipsique in hac vita maximum sapientiæ exemplū
præbeāt, & in futuro gloriam expectent sempiternā, quam
vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini
nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui
sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLI.

EX CAP. VI.

*Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est
Tiberiadis, & sequebatur eū multitudo magna,
qui videbāt signa quæ faciebat super his qui in-
firmabatur, &c. Nolumus dilectissimi prauos
& maledicos homines prosequi, & insectari:
sed eos & eorū malitiam toleremus, cū nihil ab his virtus no-
stra offendatur, nihil detrimenti accipiat: ita enim omnis eo-
rum impetus frangitur. Et quæadmodū sagittæ in durū, ali-
quod signū immisissæ, magno impetu huc illuc disperguntur,
mollius verò assæcutæ, figuntur, & desinunt: ita & maledi-
cos & feros repugnando magis exasperamus, cedendo miti-
gamus faciliè, & eorū mollimus insaniam. Idcirco Christus
cui audissent Pharisei ipsum plures quam Ioannes discipu-
los habere, & baptizare, abiit in Galilæā, vt eorū inuidiam
& furorē quæ ex se audito ortum credibile erat, extingue-
ret: non tamen eundē locum, quem antè petiit: non enim in
Cana Galilææ, sed trans mare concessit, Sequebatur autem
eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat.
Quenā? cur nō enumerat? Quoniā hic Euangelista pluri-
mum in Christi sermonibus, & doctrina versatur, confide-
ra in toto anno: etenim nunc in sexto paschæ non aliud quā
paralytici, & filij reguli nobis signū exposuit. Neque enim
omnia narrauit, neq; potuisset, sed ex multis & magnis pau-
ca. Sequebatur eū multitudo magna, qui videbāt signa quæ*

faciebat. Nam philosophicis admodum subtilitatibus utitur: ad tantam enim doctrinam magis signis adducebantur, & rudiores maximè. *Signa*, inquit, non fidelibus, sed incredulis, sed nō huiusmodi apud Matthæum populus, verum stupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tāquam potestatem habens. *Quid autem montem subit, & ibi sedebat cum discipulis suis?* Propter futurum signum. Quod autem soli cum ipso discipuli ascenderunt, multitudinis non sequentis desidiā coarguit. Ad hoc etiam nos admonet à perturbationibus & tumultu discedendum. Idoneus liquidem ad philosophiam locus solitudo: aliquādo Christus solus montem ascendit, & orat: ut ostendat qui deo vult frui: eum ab omni cura, & sollicitudine vacare, & quietum locū querere oportere. *Erat autem proximum pascha dies festus Iudæorum.* Quanam gratia omnibus ad solennitatem Hierosolymam properantibus, ipse in Galilæam, & inde Capernaum non modo abiit, sed & ducit discipulos? Ut paulatim legem soluat, cum Iudæorum malitia occasionem acciperit. Cū subleuasset Iesus oculos, & vidit quod multitudo magna venit ad eum. Non ab re cum discipulis sedere ostendit, sed aliquid diligentius & magna omnium attentione disserere. Ex quo Iesu studium & humilitatem in discipulos videre licet. Sedebant intentis in magistrum oculis. Inde cum subleuasset Iesus oculos, & vidit multitudinem venientem, alij Evangelistæ dicunt discipulos obsecrasse Iesum, ne ieiū nos dimitteret: Ioannes autem, Iesum Philippum rogasse. Vtrunque mihi verum videtur, alio & alio tempore: illud quam hoc antiquius. Sed quam ob rem Philippum interrogat? Norat quā discipuli magis doctrina indigerent. Hic est, qui postmodum ait: Ostendde nobis patrem, & sufficit nobis. Propterea eū rogavit, ut magis appareret miraculū, & coactus cōfiteri penuriam, melius intelligeretur miraculi magnitudo, quā si simpliciter id fecisset. Ait ergo: *Vnde ememus panes, ut manducent hi?* Sic & in veteri testamento, nō prius signū fecit deus quā Moysen interrogaret. Quid est hoc quod tenes in manu tua? Nam cum admirabile aliquid & repētinum priorum nonnunquā obliuionem facere soleat, primum eum propria confessione alligari vult, ut nullo stupore obliuisci iam possit. Vult præterea comparatione signi magnitudinē intelligi. *Ducentorū denario-*
rum

Matt. 14.
& Lu. 9. b

Infr. 14. b

Exo. 4. a

rum panes, (inquit) non sufficiunt his, vt vnusquisque modicum quid accipiat. Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset factururus. Quid significat, *Tentans eum*? Num quid esset responsurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur? Ex veteri testamento licet intelligi, vbi inquit: Quæ postquā gesta sunt, tentauit deus Abraham. Ille respondit, Adsum. At ille: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac. Non dixit hoc, vt an pareret experiretur, cum omnia deus videat priusquā fiant, sed hominis more vtrūque dictum est. Sicut enim cum dicit. Scrutatur corda hominum, non ignorationis est, sed certissimæ cognitionis: ita tētauit, nihil aliud quàm certam scientiam significat, vel quod probatiorem ipsum fecit. Vt ergo Abraham, ita & Philippum interrogādo admonet, vt miraculum diligentius consideret. Ideo Euangelista ne quid his verbis absurdum de Christo suspicareris, & in magnum prolaberis errorē. Ipse (inquit) *sciebat quid esset factururus*. Vt igitur hoc loco Euangelista diligenter hoc notat, ne decipiamur. ita cum inquit, Propterea magis queriebant eum Iudæi interficere, quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suū dicebat deum, æqualem se faciens deo: Nisi ea esset Christi operibus confirmata sententia, eā quoque correxisset suspicionem. Nam si in Iesu verbis timet Euangelista, ne quid perperam suspicemur: multo magis in aliorum sermonibus, si non verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit, norat enim eam fuisse Christi sententiam, quod esset æqualis deo, nec eos perperā opinatos. Cum igitur interrogasset Philippū, dixit Andreas frater Simonis: *Est puer vnus hic, qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tātos*. Prudētior quàm Philippus Andreas, non tamen penitus rē intellexit. Puto autē eum adductum prophetarum miraculis, vt Helisæi ex panibus. Præcessit ergo Andreas Philippū, non tamen in ipsum cacumen euasit. Hinc deliciis dediti intelligant, quid magni illi viri & admirabiles comederint, quàm vilis & modico eorū mensa fuerit. Intueamur eorum in omnibus abstinentiam. Cum dixisset, *Habet quinque panes ordeaceos*, subdidit, *Sed quid hæc inter tantos?* Putabat enim ex paucioribus pauciora, ex pluribus plura facturum miraculorū authorē, in quo decipiebatur. Similiter enim & ex pluribus, & paucioribus panes multiplicare poterat: neque enim subiecta

Gen. 22. 4

Rom. 8. c

Infr. 7. 4

4. Re. 4. 8

materia indiget deus. Sed ne creatura ab ipsius sapietia aliena videretur, ut sicuti homines Marcionis opinione infecti calūniati sunt, ipsa usus est creatura in miraculorum subiectū: Et cum ambo discipuli nihil sperarent, signum ostendit: ita prius rei difficultate confessā, maius lucrum cōsequitur. Diuina enim demonstrabatur potentia, & cum signum superiori tēpore à prophetis factum, licet nō eodē modo facturus, & gratias prius acturus, ne stultē eius imbecillitatē opīnarentur. Considera quonā pacto ex omnibus mentes erigit, & differentiam demonstrat. Siquidem nondū visis panibus, ut intelligas quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, ei subdita esse: ut Paulus testatur, Vocās quæ non sunt, tanquā ea quæ sunt, tāquā paratis epulis præcepit illos statim discumbere, ut hinc discipulorum animos excitaret. Cum enim ex sermone illo lucrati essent, continuo paruerunt, neque perturbati sunt dicentes: Qui hoc est, quod iubes discūbere? nihil est paratum. Sed ante miraculum credere cœperūt. Et qui paulo antē adeo diffidebant, ut vnde emerent panes nescirent, iam fidenter discumbere turbam faciunt. Sed quid tandem cum sanaturus esset paralyticum, cum suscitaturus mortuū, cum maris sedaturus tempestatē, non agit gratias, hic agit? ut ostendat ante cibum gratias deo agēdas. Accedit ad hoc, quod in minoribus maxime gratias agit, ut non indigentiam intelligas. Nam si indiguisset, longe magis id in maioribus fecisset: quæ si autoritate virtute propria operabatur, & illa operatum constat. Præterea & multitudo magna aderat, quam persuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quāobrem cum solus facit signa, nihil eiusmodi dicit: præsentem autem multitudinem ne deo & patri aduersari putaretur, gratias agendo omnē penitus aufert suspicionem, & dedit discumbētibus, & impleti sunt. Ecce inter dominū & seruū differentia. Illi enim ad mensuram habentes gratiā, diuersa faciebant miracula: Deus autē absoluta potestate per quam abunde operatur. & superfuerūt, inquit, fragmenta quæ fuerunt superflua, sed ideo factum ne imaginatio quædam existimaretur. Et idcirco ex subiecta quoque materia operatus est. Sed quam gratia non dedit turbæ, ut ferrent, sed discipulis? Quoniam hos magis erudiri volebat, qui totius orbis magistri erant futuri. Multitudo enim parum emolumentum à miraculis erat consecutura: mox nanque obliui sunt, & petunt

petunt aliud signum. Discipuli plurimā consecuti sunt vtilitatem. Erat autem & hoc non parum ad Iudæ damnationē, qui cophinū portabat. Sed quod eorum eruditionis gratia id fecerit, in sequentibus in memoriam his verbis reducens, significat. Nondum scitis quot cophinos accepistis? & quod æquali numero discipulis fuerint cophini fragmentorum: aliās vero cū non amplius admonendi essent, nō duodecim cophini, sed septem sportæ super fuerūt, Ego autem non panis modo copiam & multiplicationem admiror, sed quod tantum quæ duodecim sportulæ caperent fragmenta superfuerūt, quod præuiderit quantū essent consumpturi: tantū enim superesse voluit, quod profecto ineffabilis potentia est. Cōfirmarunt igitur fragmenta miraculū vtrunq; indicantia. neque imaginationem esse, & ex illis quæ comederant superesse. Piscium reliquiæ nullæ superfuerūt, sed post resurrectionē non amplius est subiecta materia: quomobré? Vt intelligas nunc materia vsum, nō propter necessitatem nōn quod ea pro fundamēto indigeret, sed hæreticis silentium imponeret. *Turba autem dicebat. Quia hic est vere propheta.* O gulæ incredibilem auiditatem. Maiora his miracula. & quidē innumera operatus est Iesus, neque hoc vnquam cōfessi sunt, nisi nunc exaturati. Vnde cōstat quod prophetam aliquē eximium expectabant. Etenim illi dicebant, Tu es propheta. Et hi: *Hic est vere propheta.* qui venturus est in mūdum. Iesus autē cum cognouisset, quia vēturi erāt, vt raperent eum, & facerent regem, secessit iterū in montē ipse solus, Proh quanta gulæ vis, quā mutabilis sententia, iam non amplius calūniantur, nec sabbati transgressionem curant, neque dei zelo mouentur: omnes has curas pleno ventre abiecerunt, propheta erat, regem volebant: Christus autem fugit. Quid tandem? vt humanarum dignitatum contemptus nos admoneret, vt ostēderet nullis secularibus rebus indigere, Qui enim vilia elegerat matrem, domum, patriam, victum, vestimenta, quid terrena appeteret? cœlestia illustria erant & magna, angeli, stellæ, pater & spiritus, testimonium perhibentes, prophetæ ipsum iam pridem annunciantes: terrena omnia ei vilia erant, vt hoc pacto clarior eius potestas appareret. Secessit igitur in montem eruditurus nos, vt secularia contemnentes, neque huius vitæ claritudinē admiraremur: sed contemptis his omnibus fu-

Supr. 4. c

tura optaremus, complecteremur, amaremus. Qui enim humana admiratur, nulli erit in cœlis admirationi. Quocirca, inquit Pilato, Regnum meum non est de hoc mundo: ne videretur humano metu, & viribus ad persuasionem vti. Quare inquit propheta: Ecce rex tuus venit mansuetus, & sedens super asinam. Regnum suum non huius seculi, sed cœli dicit: propterea inquit, Gloriam ab hominibus non accipio. Assuescamus igitur dilectissimi, huius seculi honorem contemnere, neque eum desideremus, honorati sumus honore maximo. Cui hic comparatus infamia, nuge, ignominia est: sicut mundi diuitiæ supernis illis colatæ, paupertas, & vita hæc sine illa mors est. Dimitte, inquit, mortuos, Hanc igitur gloriam aucupari nolimus, quem qui exhibent umbræ sunt, & somnium, & lōge ipsa gloria viliores. Gloria, inquit, hominis tanquā flos scœni. Quid flore scœni corruptibilius? Sed esto sit diuturna, quid animæ cōferret? Nihil sanè, verum maiorem in modū officit, quippe quæ seruos efficiat, & quid emptis viliores seruos nō vni addictos domino, sed duobus, tribus, innumeris, quibus diuersa imperantibus parent: quanto melior libertatis conditio est quam seruitutis, dei seruum ab hominum seruitio liberemus: at si omnino gloriam quæris, immortalem aucupare, quæ longe vtilior est, & magis expetenda. Seculi homines damno tuo suam quærunt vtilitatem: Christus contra centuplum reddit quàm dederis, & tandem vitam æternam elargitur. Quid ergo satius, quid expetibili⁹, in terra an cœlo, hominibus an deo admirabilem apparere? damnum an lucrum consequi ad vnam diem, an ad sempiterna secula coronari? Da indigenti, non histrioni, ne cum tuis pecuniis & animam illius perdas. Tu enim stulta ambitione perditionis eius causa es. Siquidem qui se in orchestra exercēt, si artem suam sine lucro futuram scirent, iampridem destitissent: verum cum te plaudentem, accurrentem, multa largientem videant, etiam si artis pigeret, lucri cupiditate adducuntur. Si scirent neminem laudaturum, non amplius irritos labores subirent, verum cum omnibus se admirationi esse intelligant, multitudinis laude alliciuntur. Abstineamus dilectissimi his impensis, quæ nullā afferūt vtilitatem: discamus in quibus & quādo cōsumere oporteat, ne vtrunque deum ad iram prouocemus, & conragando vnde non licet, &

licet, & dispergendo in quæ non licet. Qua enim in re ira qua vindicta indignus sis, cum in meretricem eroges, mendicum expellas. nam etiam si iusti laboris mercedem solueres, nonne crimini tibi ascribendum esset, mercedem sceleris, & pro merita pœna honorem impendere? Cum spoliatis orphanis & viduis impiorum luxuriâ foues, considera qui ignis quod te supplicium maneat. Audisti Paulum, Nô tantum qui hæc faciunt, sed laudant facientes. Fortasse acrius vos arguimus, quod si non argueremus: operum tamē supplicia manent eos qui nunquam emendantur. Quid utilitatis, si ad vestram loquerer voluntatem, cum punienda sint scelera? probas saltatē, laudas, admiraris: nonne illo peior efficeris? Siquidem eum inopia excusat, cui omnia videntur licere tu hac cares excusatione: ille rogatus cur aliis omiſſis artibus huic se dediderit, non negabit turpem, & iniustam esse, sed multa paruo labore lucrari dicit: tu rogatus, quare luxuriosum, sordidum, infamē admireris, nō itidem poteris excusari, sed opus erit, vt deiecto vultu erubescas. Quod si nobis quam reddas rationem non habes, quomodo apud horrendum illud tribunal, & iudicium inexcusabile, vbi cogitationum, verborum, operum omnium reddituri sumus rationem cōstabimus? quibus oculis iudicium intuebimur? quid dicemus? quam causam, quam excusationem aptam aut ineptam saltem excogitabimus? quam inutilis impensæ, quam voluptatis, quam proximorum quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris sine dubio, & quidem quod omni caret fine supplicio. Quod ne accadat, summo studio caueamus, vt spe firma hinc migrantes, sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto: in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLII.

FX CAP. VI.

T autem sero factū est, descenderūt discipuli eius ad mare. Et cū ascēdissent nauim, venerūt trās mare in Capernū. Et tenebre iam factæ erant. & non venerat ad illos Iesus. &c. Nô præsens tantum discipulis suis Iesus, sed à longe absens, eorum studet vtilitati: etenim cum vbique affluero

& operari posset, & contrarijs idem effecit. Contemplare igitur, dimissis discipulis Iesus ascendit in montem. Vt autē sero factum est descenderunt discipuli eius ad mare, & ad vesperum vsq; Iesu reditum expectarunt: inde ob immensum in eum amorē adhuc ipsum quærere non cessant. Non dicunt. Vesper est, tenebræ nos comprehēdent. Quod ibimus? loca periculosa sunt, periculosum tempus: sed magistri desiderio nauem ascendunt. Neque ab re euangelista tempus significauit, vt ex eo vehementissimam eorum dilectionem ostenderet. Quamobrem autem dimisit discipulos Iesus, & rursus apparet solus super mare ambulans? Vt eos erudiret, quā graue ipsis esset solos relinqui, & maius sui faceret desiderium, necnon & suam demonstraret potestatem. Sicut enim non omnem doctrinam eis cum multitudine communicauit: ita neque signa. Oportuit enim eos aliter initiari, quibus committenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberēt. Priuatim ergo ipsi trāsfigurationem in monte, nunc super mare ambulātem: multa & miranda post resurrectionem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerūt autem in Capernaum, non quod tibi eum esse scirent, sed inuenire vel internauiandum opinati. Timuisse autem eos significat euangelista, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempestate, quia mare magno flatu exurgebat, & à loco, quia longe à terra recesserant. Cum remigassent quasi stadia vigintiquinque, aut triginta: & à re incredibili. Vident enim Iesus ambulante super mare, & perturbatis eis dixit: *Ego sum, nolite timere.* Sed qua gratia ira apparuit? vt cōponendę tempestatis authorem se esse ostenderet. Hoc significat euangelista cum inquit: *Voluerunt ergo accipere eum in nauem, & statim fuit nauis ad terrā quam ibant.* Non enim tutum duntaxat, sed & secundum ventū præstitit. Multitudini autē super mare nō apparuit: nam maius signum erat quā eorū imbecillitas pateretur: sed neque discipulis diutius se ita vidēdum præbuit, sed simul & visus est & euauit. Quod autem apud Matthæum signum est, alterū fuisse arbitror, quod multipliciter constat. Sæpe etenim similia fecit signa, non tantum vt admirarentur, sed tanquā noui spectatores firmiter crederēt. *Ego sum, nolite timere.* Verbo timorem pellit, non ita aliās cum dixit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te. Sed vnde tunc non statim

Mat. 14. c
& Mar.

g

Mat. 14. d

non statim crediderunt, nunc crediderunt? Quoniam tunc tempestas manebat, & agitabat nauem, nunc vna cum voce sedata est. Vel illud prius signum ostendit, cuius exemplo hoc facilius crediderunt. Quid autem nauem non ascendit? Vt maius appareret miraculum, & suam apertius reuelaret diuinitatem: neve videretur necessitate, sed benignitate & gratia ad eos venisse. Et permisit tempestatem oriri, vt ab eis inquireretur: sedauit, vt virtus & potestas cognosceretur: non ascendit nauem, vt clarius esset miraculum. *Altera autem die turba que stabat trans mare, vt vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset ibi cum discipulis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abiissent.* Qua de causa tanta in hoc narrando diligentia vtitur Ioannes? Vt licet non tam manifeste, admoneat tamē turbam miraculum intelligere potuisse. Vidit inquit, vnam duntaxat nauiculā, qua discipuli traiecerant, & Iesum cum discipulis non fuisse, & abeuntes inuenerunt eum in Capernaum. Quid aliud hinc erat existimandum, quā quod mare pedibus vadauerat? non enim alia naui traiecisse poterat, tum vna cum discipulorum appulisset. Verūm nihil de tāto miraculo percontati sunt: Quomodo huc venisti? sed tantum quando venerit, rogarunt: nisi quando, pro quomodo, quis velit intelligi, Opera precium autem hoc in loco considerare instabilem multitudinis voluntatem: qui enim paulō antē dixerāt: Hic est verē propheta, qui eum rapere & facere regem volebant, iam refrigerant, & obliui miraclū nō amplius admirabantur, sed querebant arbitror, aliās cibum accipere. Transierunt duce Mose mare rubrū Iudæi, sed magna differentia: ille tanquā seruus supplicando, Iesus propria & absoluta potestate transiuit: illi Austro tunc spirante paruit aqua, & aridā præbuit transeuntibus Iesum nihil à sua natura motū mare, vt dominū admirabilius prætulit, illud testatum: Ambulans super mare tanquā super pavimentū. Iure autē venturus in Capernaū gentem duram & minimē persuasibilē, signū panis operatus est: non solū incolis, sed peregrinis admirantibus, vt eorum molliret incredulitatem. Si quidem cum tanta turba, tanto seruire & studio conuenisset, nōne vel lapis moueri debuisset? non tamen moti sunt, iterum cibum querebant, ideo à Iesu reprehenduntur. Nos autem his cognitis, tum sensibilem, tum spiritualium

Hic supra. b

Exod. 13. c. 14. cd

gratia munerum gratias deo agamus. Sic enim ipse vult, & propter hæc illa dat. Imperfectiores sensibilibus allicit, & præmonet cum his admodum adhuc inhiens, quibus acceptis cum altius erigi negligunt, grauitè accusantur. Nam & paralytico illud primum dare voluit, sed non passi sunt. Si quidem quum diceret, Remittuntur tibi peccata tua, blasphemiam calumniabantur. Idem nos sentire nolumus, spiritalium nobis potior ratio sit. Nam si spiritalia assequimur, amissis corporeis nullum patimur detrimentum: sine illis autem quæ nobis reliqua spes est? quod solatium? Quocirca spiritalia nobis à deo petenda & optanda sunt. Hæc nos postulanda docuit, & si recusemus, in ea oratione quam nobis instituit, nihil ad carnem, omnia ad spiritum pertinentia inuenimus: & si quidem in ea sensibile est, id quodammodo sit spiritale. Nam si nihil amplius quærimus quàm panem consubstantialē, hoc est quotidianum, spiritalis animi, & sapientis est. Priora autem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra: omnia ad spiritum referuntur, Et post illam particulam, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: ad spiritum redit, Dimitte, inquit, nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Non principatum, non diuitias, non gloriam, non potentiam, sed animæ tantum vtilitatem postulandam: non terrena, sed cœlestia petenda mandauit. Nam si secularibus abstinere iubemur, quæ miseria, quæ amentia est ea à domino postulare, quæ habita abiicienda: desiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam præcipit? Iniusta petimus, ideo nihil proficimur. Et quomodo, inquis mali, iniusti, raptores auari ditescunt? Non deus id exhibet: Absit, sed rapina & cupiditate diuites efficiuntur. Cur deus permittit? Quoniam permisit & diuiti, vt ad maius eum reseruaret supplicium. Audi quod ei dicatur: Fili, accepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu autem cruciaris. Quod nos in deliciis & peccatis seculi lasciuientes, ne subeamus supplicium, veras nobis comparemus diuitias, & veram sapientiam complectamur, vt promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLIII.

EX CAP. VI.

Respondit eis Iesus, & dixit. Amē amen dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus & saturati estis. Operemini nō cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam. Non semper clemētia vtendum est, & lenitate: sed ignauus discipulus, & ingenio pinguior, acrioribus magistri stimulis, ab ignauia excitāndus est: quem morē & hic, & alibi sepe numero dei filius seruauit. Accedentibus enim turbis, & applaudentibus. *Rahbi quando huc venisti.* Vt humanam se gloriā contemnere, & eorum tantū salutis curam ostendat, asperius respondet, neque tam hac quā eorum animi detegendi gratia, vt pateret omnibus. *Amen (inquit) amen dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.* Modestius coarguit, non gulæ & ventris seruos appellauit: non tot miracula, quæ neque secuti erant neque admirati, exprobrauit: nō tam alia quā paulō antē factum miraculum meminit, quod non admirabantur: sed quia saturati erant, sequebantur, vt iterum saturarentur, & ea gratia reuertebantur. Propterea dixerunt: Patres nostri comederunt māna in deserto. Quod eos corporeo cibo inhiare indicabat, rem sanē maximē reprehendendam. Iesus autem non reprehensioni tantum immoratur, sed doctrinæ incumbit. *Operemini, (inquit) non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam, quem filius hominis dat vobis.* Hunc enim pater signauit deus. Hoc est, nolite corporis cibum curare, sed spiritus. Nonnulli autem ignauix & desidiæ dediti, his verbis abutūtur, ac si Christus laborū opera tolleret. Quibus necessariō respōdendum est. Totam enim vt sic dicam, Christianam calumniantur religionem, vt suam socordiam tueantur. Sed audiant Paulum: Recordamini domini dicentes, Beatius est dare quā accipere. Atqui vnde potest dare qui non habet? Quid Marthæ inquit Iesus? Sollicita es, & turbaris erga plurima, porrō vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit: & iterum, Noli curare de crastino. Hæc omnia soluenda sunt, non solū vt pigros excitemus, sed ne pugnare videatur diuina scriptura, Etenim alibi inquit Paulus: Rogamus autem vos fratres, vt abūde-

*Act. 20. d**Luc. 10. g**Matt. 6. d**1. Thes. 4.**4.*

tis magis, & operam detis, vt quieti sitis, & vt vestrum ne-
 gotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcipi-
 mus vobis, vt honestè ambuletis, ad eos qui foris sunt. Et
Ephē. 4. f iterum: Qui furabatur, iam non furetur: magis autem labo-
 ret operando manibus suis, quod honestum est, vt habeat
 vnde tribuat necessitatem patienti. Hic Paulus non simpli-
 citer præcipit operari, sed ita, vt indigenti subueniat. Et ali-
Act. 10. f bi: Et necessitatibus meis, & eorum qui mecum sunt, mini-
1. Cor. 9. a strant manus ipse. Et ad Corinthios: Quæ est ergo merces
Act. 18. c mea? vt euangelium prædicās, sine sumptu ponam euange-
 lium, & in ciuitatem illam veniēs mansit apud Aquilam &
 Priscillam, & operabatur, erant enim scenofactoriæ artis.
 Hæc omnia, quantum ad verba, pugnare maximè videtur.
 Sunt ergo exponēda. Sed quid dicimus? Non curare, & non
 operari intelligendum est, ne toto animo secularibus re-
 bus inhiemus, neque de quiete craftina, tanquam superua-
 cua cogitemus. Non licet aliqua huiusmodi cura operatē
 perturbari. Neque enim idem est cura & operatio. Neque
 vt operi cōfidat quispiam operetur, sed vt cōmunicet indi-
 genti: Quod autem ad Martham locutus est Iesus, non in
 operando reprehensionem dixit, sed quod tempus consi-
 derandum sit & distribuendum, ne audiendi verbi dei oc-
 casio in carnalium rerum cura consumatur. Non ergo desi-
 diam laudat Iesus, sed ad audiendum allicit. Veni, inquit, vt
 vos necessariā docerē. tu autem circa prandium occuparis:
 Variis ciborum generibus me vis accipere, alium cibum pa-
 ra. Sermonibus meis attēde, sororis desideriiū imitare. Ne-
 que coarguebat Iesus hospitalitatem. Absit, sed doctrinæ
 tempore aliis non esse vacandum negociis admonebat. Illa
 autem particula, *operamini non cibum qui perit*, non in desi-
 dia viuendum significat: hic enim cibus est qui maximè pe-
 rit, siquidem omnis militiæ fomes est desidia: sed operan-
 dum & erogandum indigentibus, qui cibus minimè perit.
 Qui pigritiæ deditus, vètri viuit, deliciis vacat, is cibū ope-
 ratur qui perit: qui verò ex labore suo Christum nutrit, po-
 tum dat, vestit: quis adeò sensu caret, vt eum cibum pereū-
 tem dicat operari, per quē & cœleste regnū, & illius bona
 nobis promittuntur? Hic cibus perpetuus est. At Iudæi quū
 nullam fidei rationem haberēt, quum nihil cogitarēt, vnde,
 & qua virtute ille cibus venisset: sed tantum nihil operādo
 fatieta-

fatietatem quærent, meritò huiusmodi qui perit, cibum
 appellauit. Paui vos, inquit, vt inde permanentē cibū quæ-
 reretis, quo nutriretur animus, vos terreno attenditis. Ideo
 hunc vobis vilem dare nolo, qui caducam & fluxam vitam,
 sed qui sempiternam præbeat, qui non corpus, sed animam
 pascit. Sed quum magnificè de se locutus esset daturū se ci-
 bum pollicendo, ne iterum calumniā di illis materiam præ-
 beret, vt sibi fidem faceret, in patrem id refert. Nam quum
 dixisset: *Quem filius hominis vobis dabit*, subdit: *Nunc enim*
pater signauit deus. Propterea misit qui hunc vobis cibum
 ferret. Quod & aliter potest interpretari. Alibi inquit
 Christus, qui audit hoc, Me signauit quod deus verax est:
 hoc & manifestè ostēdit. Quam mihi significationem, & in
 hoc loco habere videtur hæc particula, Signauit pater: hoc
 est, ostēdit, & suo reuelauit testimonio. Etenim ipse se ostē-
 dit, & Iudeos affatus patris in mediū protulit testimonium.
 Ea igitur dilectissimi dominū postulemus, ea oremus, quæ
 iure nobis ab eo negari nequeant. Secularia enim & si cōti-
 gerint, minimè noxia sunt: si verò ditabimur, hic tātum de-
 licis fruemur, si pauperes erimus, nihil officiet. Siquidem
 neque quæ aut optanda in hac vita, aut modesta videntur,
 ad voluptatem aut tristitiam vim vllam habere debent, sed
 vtraque contēnenda. Defluunt enim quàm celerrime: qua-
 re viæ appellantur à deo, altera lata & facilis, altera angusta
 & aspera. Vtraq; vita immortalis futura, & supplicij, & glo-
 riæ. Ad alteram fugiendam, alteram assequendam, summam
 adhibeamus diligentiam. Quænam secularium, quæso, vo-
 luptatum vtilitas? Hodie sunt, cras elabūtur: hodie flos pul-
 cherrimus, cras aridus puluis: hodie ignis ardens, cras cinis
 extinctus: spiritalia autē perpetuo clara, floridāq; & indies
 splendidiora permanent. Nunquā ille cessant diuitiæ, nun-
 quam transferūtur, nunquam desinunt, nunquam sollicitu-
 dinem, inuidiam, calumnias afferunt. Non perdunt corpus,
 non corrumpunt animum: quæ omnia in his rapiūtur diui-
 tiis. Gloria illa non in superbiæ stultitiam tollitur, non tu-
 met, nunquam cessat, nunquam fit obscurior. In cælo vo-
 luptas & deliciæ sempiternæ, immortales, nullo fine, nullo
 termino cōprehendendæ. Has desiderio prosequamur, præ-
 sentia omnia præ futuræ beatitudinis spe, vt ridicula, etiam
 in regū aulas & familiaritatē acciti, contemnamos. Quibus

Supra 3. d

Matt. 7. 6

licet nihil beatius videatur, parua tamen & vilia, & nullius momēti ducunt, qui cœlestia animo complectuntur. Quicquid finem habet, non admodum preciosum est: quicquid cessat, & hodie est, cras desinit, etiam maximum, quā vilissimum est existimandum. Non igitur quæ fugiunt & elabuntur, sed quæ permanent & nunquam mutantur, bona prosequamur. Vt omnes ea consequi mereamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLIIII.

EX CAP. VI.

*I*xerunt ergo ad eum: *Quid faciemus, vt operemur opera dei?* Respondit Iesus, & dixit eis: *Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem misit ille.* Dix-
erunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum, vt videamus & credamus tibi? Quid operaris? Nihil

gula perniciōsius, nihil ignominiosius est: hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec sinit vt quicquā perspiciat: quod vt in ludæis vsu venerit intueri quæso. Cum enim gulæ inhiarent, cum secularibus affixi, nihil spiritale cōtemplarentur, multis eos verbis & aculeis impellit, multum suadet, neque tamen excitātur, sed adhuc humi iacent. Dixerat enim: *Quæ-
 ritis me, non quia vidistis signa, sed quia manduca-
 stis ex panibus, & saturati estis: reprehensione eos perterrituit, quinam
 quærendus esset cibus ostendit. Nam dicendo, operamini
 non cibum qui perit: addidit præmium, Sed qui permanet
 in vitam æternam: & ad id quod eis obstabat occurrit, quod
 à patre missus sit. Quid illi? Tanquam nihil audissent: *quid
 faciemus inquirunt, vt operemur opera dei.* Quod dicebant,
 non vt discerent & facerent, sed vt iterū saturarentur vt ex
 sequentibus apparet. Quid ad hæc Christus? *Hoc est opus
 dei, vt credatis in eum quem misit ille.* Adhæc illi: *Quod si-
 gnum facis, vt videamus & credamus?* Patres nostri manduca-
 uerunt manna in deserto. Nihil his stultius, nisi insipientius,
 cum signum in manibus haberent, tanquam nullum fecerit
 rogāt, *quod signum facis?* neque in eius potestate signum re-
 linquunt, sed necessario ei præscribunt, vt nullum aliud fa-
 ciat, quā quod in aiorum suorum temporibus factum est.*

Patres

*Gule vi-
 tiū exca-
 cat valde.*

Patres nostri manducauerūt manna in deserto. Hoc exemplo moueri Christum arbitrati ut idem faceret, quo carnaliter pascēretur. Sed quidnam nullum aliud ex operibus signis meminerunt, cum plurima tunc temporis in Aegypto in mari, in deserto facta essent, sed hoc duntaxat? Quia hoc maximē impulsu ventris desiderabant. Quid autē qui prophetam eum appellastis, & regē facere voluistis, post visum signum, ac si nil fecerit, ingrati & perfidi facti estis, & signū quæritis parasitorum & famelicorū more loquentes? Nunc vobis manna admirationi est: non adhuc anima vestra debilitata est? Et aduerte irrisiōem, Nō dixerūt, Moses signum fecit, tu quid facis? perturbari eum arbitrabantur: sed adhuc honorificē loquuntur, cibi expectatione: neque dixerunt, deus hoc fecit, ne huic æqualem, illo humiliorem facere viderentur, sed medium quoddam tenuerunt, *Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Et profecto ad hæc Christus dicere potuisset, se maius fecisse miraculum, non virga, nō precibus eguisse, sed propria omnia fecisse virtute, quod si manna meministis, ecce panem vobis præbui. Verūm nō erat nunc his verbis locus, sed vnum curabat, ut ad spiritalem cibum eos adduceret: & considera immensam Christi prudentiam, quo pacto respondeat: *Non Moses dedit vobis panem de cælo, sed pater meus dat vobis panem de cælo verum.* Sed quid non dixit, non Moses dedit, sed ego: sed pro Mo- se deum, pro manna seipsum posuit? quia magna erat auditorum imbecillitas, ut ex sequentibus constat. Etenim ita dicendo, non tamen cohibuit. Atqui primum dixit: Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: non tamen illi reprehensi distiterūt. Verūm cum Samaritanæ se aquam daturum pollicitus est, patris non meminit: sed, Si scires, inquit, donum dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsità petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam: & iterum, Aqua quam ego dabo: & non refert ad patrem. Hoc autem in loco patris meminit, ut quanta fuerit Samaritanæ fides, quanta Iudæorum imbecillitas, intelligeres. Non de cælo erat māna, quomodo ergo de cælo dicitur? Quemadmodum, Volucres cæli: &, Tonuit de cælo deus. Panem autem simpliciter, & non verum illum appellat, non quod falsum esset in manna miraculum, sed quod figura esset, nō veritas. Et cum Mo- si me-

Supr. 4. b
Ibidem.

Psal. 8. b
Ibid. 17. b

minisset, se illi non contulit, neque se adhuc illi proponit, cum maiorem adhuc de illo haberent opinionem. Ideo, in-
 quiens, Non Moyses dedit, non se, sed patrem dedisse testa-
 tus est. *Tum illi Da nobis panem hunc.* Adhuc enim sensibile
 quiddā suspicabantur, adhuc ventrem implere expectabāt:
 ideo quam primū obuiā facti sunt. Quid Christus? Allicies
 eos paulatim inquit, Panis dei est qui descendit de cœlo, &
 dat vitam mundo: non Iudæis tantū, sed vniuerso orbi: ne-
 que simpliciter cibum, sed alterā quandam vitam, & legem
 diuersam. Vitam autem dicit, quoniam omnes mortui erāt:
 illi humi incumbētes, Da nobis inquit, hunc panem. Cum
 autem intelligeret Christus, quod donec sensu perceptibi-
 lem mensam arbitrarentur, concurrerent: cum spiritualement,
 discederent: *Ego* (inquit) *sum panis vitæ, qui venit ad me, non*
esuriēt: & qui credit in me, nō sitiet vquā. Sed dixi vobis, quia
& vidistis me, & nō credidistis. Hoc & Ioānes superius præ-
 dixit: Quod nouit loquitur, & quod vidit testatur, & testi-
 moniū eius nemo accipit. Et ipse iterū: Quod scimus loqui-
 mur, & quod vidimus testamur, & nō creditis mihi. Quod
 facit, præoccupans eos & ostendens non propterea pertur-
 bari, neque gloriam desiderare, neque cordis arcana igno-
 rare, neque præsentia, neque futura. *Ego sum panis vitæ.* Iā
 in mysteriorum traditionem deuenturus est, & primum de
 diuinitate sua sic disputat: *Ego sum panis vitæ.* Neq; enim
 de corpore hoc dictum est, de quo circa finem, inquit, Panis
 quem ego dabo, caro mea est: sed adhuc de diuinitate. Et
 enim illa propter deum verbum panis est, quemadmodum
 hic panis propter aduenientē ei spiritum panis cœlestis ef-
 ficitur: hic autem non vtitur testibus, quemadmodum in
 priori disputatione: habebat enim ipsum panū opus in te-
 stimonium, quanuis credere dissimularent: illic contradice-
 bant & arguebant, ideo hoc in loco suam decernit senten-
 tiam: illi verò cum corporis cibum, sperarent: non sunt per-
 turbati, quoad spe deciderunt: neque tamen tacuit, sed ar-
 guit vehementer, *Qui enim cum panem comederent, pro-*
phetam appellabant, & regem facere volebant, hoc in loco
indignati, fabri filium dicunt: & quidem videbantur indi-
gnari, quod de cœlis descendisse diceret: non tamen hæc
erat causa, sed quod corpus non pasceret: quod si verè indi-
gnabantur, rogare eos oportebat, quomodo panis vitæ ef-
fer,

Supr. 3. b
Ibidem.

Hic infr. f

Hic sup. b

set, quomodo de cœlo descendisset. Nunc autem minimè hoc rogant, sed murmurant, & quod hoc eos nō perturbasset inde perspicuum est. Dicente enim Iesū, Pater meus dat vobis panem, non dixerunt, roga vt det, *sed da nobis panem.* Atqui non dixerat, ego do: *sed pater meus dat.* Ea enim erat cupiditas cibi, vt inde se saturati posse arbitrentur. Quo dato, quomodo post modum scandalizari debebant, & maxime cum patrem dare intelligerent? quæ nam ergo causæ? Cum audirent non amplius edendum, incredulitatis prætextum inuenerunt, quod alius loqueretur. Propterea dixit: Et vidistis me, & nō creditis. Cum signa, tum scripturarum testimonia significant: Illæ enim sunt, inquit, quæ testimonium perhibent de me: & quod veni in nomine patris mei, & non accipitis me, & quomodo potestis credere, qui ab hominibus gloriā accipitis? *Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eiiciā foras.* Vide quomodo omnia ad hominum salutē conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curiosus esse, & frustra hæc dicere videretur. Sed quid hoc significat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt resuscitem illud in nouissimo die? Qua gratia communis resurrectionis, cuius & impij participes sunt, vt præcipui credentium in se muneris meminit? quoniam non simpliciter resurrectionis, sed talis meminit. Nam cū prius dixisset: non eiiciam, & non perdam ex eo, mox subdidit resurrectionem. In resurrectione enim alij eiiciuntur: vt inquit, Tollite eū & mittite in tenebras exteriores. Alij perduntur. Timete, inquit, magis eum, qui potest animam & corpus in gehennam perdere: & illud, Vitam æternam, do, hoc significat. Ibunt enim qui mala egerunt, in resurrectionem iudicij: qui vero bona, in resurrectionē vitæ. Hæc hoc in loco resurrectionem ostendit, quæ est bonorū. Sed quid sibi vult ea particula, *Omne quod dat mihi pater, ad me veniet?* Eorum tangit incredulitatem, ostendens quod qui non credunt, non se tantum, sed & patrem offendunt, & eius transgrediuntur voluntatem: non tamen tam aperte id dicit: vt semper facit: quod si hæc eius voluntas est, & propterea venit, vt saluum hominem faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cū enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eū ad me venire: & alibi, Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Paulus: Ipse tradidit eos patri.

Supra. 5. f
Ibidem. 2
Ibidem.

Mat. 22. 6
Luce. 12. 6

Hic infr. c
1. Co. 15. c

Cum enim tradet regnum deo, & patri: & quemadmodum pater dando non se priuat, ita & filius tradendo. Dicitur autem tradidisse, quod per ipsum accessum habuimus. Illa autem particula, Per quem etiam de patre dicitur: ut illic, Per quem, vocati estis in communicationem filij eius, & per voluntatem patris: & iterum, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Quod significat non paruam rem esse, sed superno indigere auxilio: quod per totum euangelium generosae cuiusdam animae, & inspirationis diuinæ esset contendit. Sed dicit fortasse quispiam, Si omne quod dat pater venire ad me & quoscunque traxerit, & nemo potest venire ad te, nisi datum sit ei de super: quibus pater non dat, hi nullo crimine tenentur. Verba hæc inania & friuola: opus est enim voluntate nostra. Doceri enim credere voluntatis est: hic autem nihil aliud ostendit his verbis, Quod dat mihi pater, quam non paruum quiddam esse credere, atque humanam cogitationem superna indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat. Et illud: Qui venit ad me saluus fiet, hoc est multam adhibebit diligentiā, Pro his veni, & carnē & serui formam accepi: Deinde subdit: *Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Quid dicis? Aliāne tua, alia illius voluntas est? Ne igitur hoc quispiam suspicaretur, addidit: *Hæc est autē voluntas eius qui misit me, ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Hæc nunquid voluntas tua est? Et cur alibi dicis, Ignē veni mittere in terram, & quid volui nisi ut iam ardeat? Quod si tu hoc vis, cōstat vnā esse volūtatē. Etenim alio in loco, Sicut pater, inquit, suscitāt mortuos & viuificat: sic & filius quos vult viuificat. Quæ est voluntas patris, ne perdam ex eo quenquam: hoc & tu vis. Non est igitur alia voluntas & alia. Etenim alibi: Sæpe volui congregare filios tuos, & nolui. Quæ ergo hæc est sententiā? Hoc est, non veni ut aliud facerem, quam patris voluntatē, neque ego aliud sentio. Omnia enim quæ patris sunt, mea sunt: & quæ mea, patris. Si igitur patris & filij omnia cōmunia sunt, non immerito inquit, *Non ut faciam voluntatem meam.* Sed hoc in loco non ita inquit, sed in finem remittit. Alta enim & sublima, ut dixi, adhuc tetigit: & obūbrat. Nam si dixisset, volūtas mea hæc est, contēplissent illi. Dicit itaque se operam eius voluntati præstare,

I. Cor. I. b

Mat. 16. c

Supr. 5. d

Matth.

23. d. &

Lu. 13. g

præstare, vt eos magis perterreret: quasi dicat, Quid putatis? an quod me irritatis? Nisi credetis, patrē meum indignationem mouetis. Hoc enim significat volūtātē eius qui misit me: *Vt omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo.* Vbi se eorum non indigere obsequio, neque vt sibi ministraretur aduenisse signat, sed propter eorum salutē, quod in superiore dixit disputatione, Gloriam ab hominibus non accipio, Et iterum: hæc dico, vt vos salui sitis. Hoc enim omnibus modis contendit persuadere, quod eorum salutis gratia aduenerit, quod patris gloriam quærat, vt nulla de se aboriatur suspicio: & quod hoc dicat, in sequentibus manifestius indicauit. Qui voluntatem suam quærit, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius qui misit illum, hic verax est, & iniustitia in illo nō est. *Hæc est enim voluntas patris mei, vt omnis qui videt filium, & credit in eum habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eū in nouissimo die.* Frequenter resurrectionis meminit, ne præsentibus tantum rebus diuinam præscribant providentiā: vt si his non fruuntur, non propterea pigriores fiant: neque quod in hac vita non puniuntur, ideo contemnant, sed futuram expectent. Verum illi nihil lucrati sunt, non vero lucratur, cum frequenter nostris auribus resurrectio insonat, & si ditescere, si rapere, si absurdum aliquid facere voluerimus, ē vestigio dies illa & iudicium animo inscribatur, & omni freno vehementius absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atque inuicem, & nobiscum semper dicamus, Resurrectio est, & horrendum illud nos iudicium manet. Et si quem gestientem viderimus, & præsentibus bonis inflatum, idem dicamus: & reducamus in memoriam omnia hic remansura: & si aliud dolore & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoque iisdem verbis utamur, doceamúsque has miseras finem aliquando habituras. Inertis autem & pigri auribus insonemus desidiæ suæ pœnas daturum. Sufficiens hoc verbum quod omni medicina nostra animam vehementius curret. Est enim resurrectio nō longe, sed in portis. Adhuc modicū, iam iam veniet, & nō tardabit. Et, omnes oportet nos manifestare ante tribunal Christi, & malos & bonos, illos, vt merito ignominia afficiantur: hos, vt in gloria effulgeant. Quemadmodum enim in hac vita iudices, malos supplicio, bonos honore publice afficiunt: ita & illic, vt malos maior

Supr. 4. g
Supra. 5. f

Heb. 10. g
2. Cor. 5. b

ignominia. bonos clarior gloria consequatur. Hæc nos singulis diebus nostris mētibus subscribamus, hæc semper animo versemus. Hoc pacto nulla nos præsentium cura poterit perturbare: nam quæ videntur, caduca sunt: quæ non videntur æterna. Hæc inquam frequenter nobiscū loquamur & cum aliis. Resurrectio est, & iudiciū & operū examina.

*Fatum nō
gat Chry-
sostomus.*

Et quicumque fatū esse arbitrātur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabuntur. Nam si resurrectio est & iudicium non est fatū, quanvis plurimi id cōtendant. Atqui Christia nos resurrectionis admonere erubescō. Qui enim docendus est esse resurrectionem, & sibi non omnino persuadet, quod non necessario, & simpliciter & vt cunque contigerit res ferantur: is profecto non est Christianus. Quamobrem hortor vos, & oro, omni nos malitia mundos reddamus, & omnia faciamus, vt veniam consequamur, & excusatio nostra admittatur in illa die. Sed licet fortasse quispiam, Et quando finis? Quando erit resurrectio? Ecce quantum temporis præterit, & nihil tale contingit. Sed erit, credite. Et enim ante diluuium & hos incredulos reprehendit: qui credidit, is solus operatus est. Et temporibus Loth diram illā plagam non expectabant, donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdiderūt. Neque his, neque temporibus Noë ne minima quidem futurorum malorum particula cōtigit: sed quemadmodū cum deliciis & ebrietati indulgētes, meritum repente supplicium oppressit: ita & resurrectio non in principio sed in medio fœlicitatis superueniet. Ideo Paulus inquit, Cum enim dicēt pacem & securitatem, tunc repētinus eis superueniet interitus: sicut & dolor in vtero habentis, & non effugient. Hoc autem sit, vt semper simus in timore, & nunquam confidamus. Quid dicis non expectandam futuram resurrectionem & iudicium? Dæmones hæc

Gene. 9.

Ibidē. 7. a

1. The. 5. a

Matt. 8. d

confitentur, & tu confiteri erubescis? Venisti, inquit, huc nos cruciare ante tempus? Qui futurum cruciatum dicunt, & iudiciū, & examen, & supplicium futurum intelligūt. Nolumus ergo prouocare deū stulta audendo, resurrectioni diffidentes: quemadmodum in aliis nobis principiū fuit Christus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis. Quod si resurrectio nō est, quomodo primogenitus esset mortuorum, cum nemo post ipsum resurgeret? Quomodo dei iustitia seruaretur, tot in fœlicitate,

tot

tot bonis in miseria, vitam degentibus: vbi quisque secundū merita remunerabitur? Nemo recte viuētum resurrectioni diffidit, sed quotidie precatur, sanctam illam vocem proferentes: Adueniat regnū tuum. Qui sunt igitur qui resurrectioni non credunt? qui scelesti inquinatam vitam & impuram viuunt, vt Propheta inquit. Inquinatæ sunt viæ eius in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Non potest, non potest, inquam, homo pure viuere, quinon credit resurrectionem, vt qui nullius sibi conscij sunt criminis eam non modo profitentur, sed & volunt & credunt vt remunerationem accipiant. Nolumus ergo deum pronocare, sed & audiamus dicentem, Timete eum qui potest animam & corpus perdere in gehennam, vt metu meliores & hoc malo liberati, regno cœlorum digni efficiamur, quod vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & sempiterno viuificantique spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Mat. 6. b

Et Lu. 11. c

Psal. 9. c

Mat. 10. c

HOMILIA XLV.

EX CAP. VI.

*M*urmurabant ergo Iudæi de illo quia dixisset: Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi, & dicebant: Nōne hic est Iesus filius Ioseph, &c, Quorum deus venter & gloria in ignominia eorum inquit, Paulus de Iudæis: quod ex prædictis constat, & ex sermone quem ad Christum accedentes habuerunt. Nam cū pane saturati sunt, prophetam appellabant, & regē facere cogitabant: cū vero spiritalem, cibum, & vitā æternam edocti, & à sensu abducti, resurrectionem & altiora acceperunt: cūque maxime admirari eos oportuerat, tūc murmurabāt & resiliabant. Atqui si hic est propheta, vt dicebatis: Hic est, de quo inquit Moyses: Prophetam vobis suscitabit dominus deus de fratribus vestris, tanquam me ipsum audite: oportuit ipsum audire dicentem, De cœlo descendi: non tamen audiebant, sed murmurabant: adhuc enim eum verebantur propter nouum panis signum, ideo non manifestè contradixerunt, sed murmurando indignationem præ se tulerunt, quod cibum non accepissent, quem cupiebant. *Murmurabant ergo & dice-*

Philip. 3. c

Dent. 8. d

bant: Nōne hic est filius Ioseph? Ex quo perspicuum est, quod nondum admirabilem eius norāt generationem, idcirco adhuc Ioseph eum filium dicunt. Neque negat Christus quod esset, sed nondum illi tantam rem audire poterāt, neque secundum carnem quidem, quod si non hanc, longe minus supernam illam & ineffabilem generationē. Si rem humiliorem nō aperuit, multo minus illam. Atqui hoc eos maxime perturbabat, quod vili patre & fabro natus esset. Non tamē Christus rem ipsam subticuit, ne alio sublato aliud scandalū excitasset: sed quid murmurātibus illis Christus? *Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.* Hic insurgunt Manichæi nihil nos, ex nobis ipsis posse huius particulæ testimonio contententes. Sed plane nos posse que volumus per hoc ostenditur: inquit enim, Si quis venit ad eum, quid opus est vt trahatur? Verūm hoc nostrum non tollit arbitriū, sed diuino egere auxilio ostendit: & non inuitum, sed omni conatu contententem venire. Inde quo pacto trahat, ne quid sensibile de eo suspicarentur: his verbis prosequitur. *Non quia patrē vidit quispiam: nisi is qui est à deo, hic vidit patrem.* Quomodo trahat inquit, hoc propheta prædixerat, quod erant omnes docibiles dei. Vides fidei dignitatem, quod non ab hominibus neque per hominem, sed per ipsum deum, ea imbuendi sunt? Idcirco vt fidem verbis suis compareret, eos ad prophetas relegat, Nam si erunt omnes docibiles dei, quare aliqui non credunt? Quoniam hoc de pluribus dictū est. Et præterea illud propheticum omnes volentes significat. Magister enim omnibus proponitur paratus ad docendum & communicandum doctrinam suam. *Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Non parua hoc in loco filij dignitas. Siquidem pater trahit, & hic resuscitat. Neq; diuidit patris & filij opera. Quoniam enim pacto? sed potestatis æqualitatem ostendit: vt in illo loco: Et qui misit me pater, testimonium perhibet de me. Quod ne rogando insisterent, ad scripturas relegauit: ita hoc in loco, ne quid suspicarentur, ad prophetas, frequenter ostendens se patri non esse contrarium. Quid autem qui antehac fuerunt? nunquid docibiles erant dei? Quid hoc in loco eximium est? quod tunc homines per res diuinas docebantur, nunc per vnigenitum & spiritum sanctum: deinde inquit, *Non quia patrem vidit quispiam nisi is*

Liberū arbitriū non tollitur.

Esa. 54. d

Supra. 5. f

nisi is qui à deo est. Non secundum causæ rationem hic loquitur, sed secundum modum substantiæ. Nam si diceret: Omnes à deo sumus: vbi præstantia & differentia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorum imbecillitatem. Etenim si dicendo, de cælo descendi, tantum scandalizati sunt: quid nam fecissent si id addidisset? Panem autem vitæ seipsum appellat, quoniam vitam nostram & hanc & futuram corroborat. Et inquit: *Si quis manducaverit ex hoc pane, viuet in æternum.* Panem verò siue doctrinam hoc in loco & salutem & fidem in se, siue corpus suum dicit. Vtrunque enim animam fortiorē reddit. Atqui alibi dixit: Siquis sermonem meum audierit, mortem nō gustabit, & perturbati sunt: hic non itidem, quia iam ob panis miraculū eum reuerēbatur. Animaduerte autem quam faciat huius panis & manne differentiam, ab vtriusque scilicet fine. Quod enim manna nihil magnum præberet, addidit: *Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt.* Inde subdit maximam persuasionem, quod longē pluris, maioribus illis patribus Mose, & clavis illorū tēporū viris, ipsi habiti sint. Quum enim dixisset mortuos qui māna comediissent, profecutus est: *Hic est panis de cælo descendēs: vt si quis ex ipso māducauerit nō moriatur. Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi: qui manducat ex hoc pane, viuet in æternum.* Illa præterea particula, *In deserto:* manna non diu durasse, neque in terrā promissionis venisse significat. Hic autē panis non est eiusmodi. *Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Metitō hoc in loco dubitare quispiam posset, cur hæc nunc Christus loqueretur, quum nihil proficeret, nihil ædificaret, imō esset ædificatis nocumento? *Ex hoc enim* (inquit) *multi ex discipulis suis retrō abierunt: & , Durus est hic sermo quis potest eum audire?* Erant igitur hæc solis discipulis communicanda, vt Matthæus priuatim cū ipsis loqui testatur. Quid ad hoc dicemus? Quænam horum verborū vtilitas? Magna quidem & necessaria. Quum enim in petendo cibo instarent, & patribus suis datum memorarāt, & manna tanquam magnum quiddam laudarent, omnia illa figuram & vmbra fuisse, rerum autem veritatē præsentem ostendit. Ideo spiritualis cibi meminīt. Sed erat, inquit, dicendum: *Patres vestri manducaverunt manna in deserto, ego autem vobis panem præbui.* Sed magna sanè differentia: minus

Infra. 8. g

enim hoc quàm illud visum esset: Mannæ miraculū extulisset, suum de panibus depressisset. Quum ergo de cœlo cibū quærent, ideo frequenter de cœlo se descendisse testatur. Quod si quis percontaretur, cur mysteriorum sermonē ad duxerit? Respondebimus quod horum nunc maximè tēpus erat. **O**bscurius enim dictum semper auditorem erigit, & attentiores reddit. Non ergo perturbari debebant, sed interrogare & quætere, *Sed abierunt.* Quod si prophetā eum arbitrabātur, credere eius verbis oportebat. Itaque stultitia sua, non sermonis Christi obscuritate perturbabātur. tu autem considera quomodo eos ad se paulatim trahit. Nam se, non patrem dedisse dicit: & *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Sed aliena quedā doctrina erat, inquires, & diuersa. Atqui Ioannes superius hoc significat, agnum ipsum appellans, sed non intellexerunt. Non me lates, non tamen discipuli diffidebant. Nam si de resurrectione nondū quicquam norant, & propterea ignorabāt quid sibi vellet. Soluite templū hoc, & in tribus diebus suscitabo illud: multo magis quæ hic dicuntur, quæ obscuriora sunt. Quod enim propheta suscitassent, norant, quanuis non tam manifestē locutæ sint scripturæ: quod autem carnem quis comederit, nunquā quisquā illorū dixerat. Veruntamen persuasi sunt, & sequebantur, & habere eum verba vitæ confitebantur. Hoc discipuli est, quæ magister asserit, nō curiosius inuestigare, sed audire & credere, & idoneum solutionis tempus expectare. Quid igitur aiunt contrarium accidisse? Abierunt retrò hoc propter eorū stultitiam. Quando enim subit quæstio quomodo aliquid fiat, simul subit & incredulitas. Ita & Nicodemus perturbatus est inquiring: Quomodo potest homo in ventrem matris suæ iterato introire? Itidem & hi nunc: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Nam si hoc inquiris, cur non idem in quinque panum miraculo dixisti, quomodo eos intantum auxit? Quia tunc tantum saturari curabant, nō considerare miraculū, sed res ipsa tunc docuit, inquires. Ergo ex eo & hæc credere oportuit ei facilia factū, esse. Propterea id prius fecit miraculum, ut per illud non essent amplius increduli, his quæ post modum diceret. Illi quidem tunc temporis nihil ex his dictis, nos ipsius beneficij vtilitatem cepimus. Quare necessariò dicendum quàm admiranda mysteria, &

Supr. 1. d

Ibidē. 2. d

Ibidē. 3. d

ria, & cur data sint, & quānā eorum vtilitas. Vnum corpus sumus, & mēbra ex carne, & ossib⁹ eius. Quare initiati eius præceptis parere debent. Vt autem nō solum per dilectionem, sed re ipsa in illam carnem cōuertamur: per cibum id efficitur, quem nobis largitus est, Quum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum redegit, vt corpus cū capite vni retur, Hoc enim amantium maximē est. Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maximē amabatur, qui suum amorē præ se ferentes dicebant: Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Christus fecit, vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suum in nos ostenderet desiderium, non se tantum videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri. Ab illa igitur mensa tāquam leones ignem spirātes, surgamus diabolo formidolosi, & caput nostrum intelligamus, & quam in nos præ se tulit charitatem. Parētes sæpenumero liberos suos alijs alendos dederūt, ego autem mea carne alo, me his exhibeo, omnibus faueo, omnibus optimam de futuris spem præbeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Vester ego frater esse volui, & communicavi carnem propter vos & sanguinem: & per quā vobis cōiunctus sum, ea rursus vobis exhibui. Hic sanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinem atque nobilitatem animæ, quā semper irrigat & nutrit, languescere non sinit. Sanguis enim à cibo nō fit repentē, sed prius aliquid quiddam: hic quamprimū irrigat animam, eāque vi quadā magna imbuat. Hic mysticus sanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim quum dominicū sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, angeli autem procurrunt. Hic sanguis effusus vniuersum abluit orbē terrarū, de quo multa Paulus ad Hebræos prosequut⁹ est. Hic sanguis abdita & sancta sanctorum purgabat. Quod si eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorū, in medio Aegypto liminibus aspersus, longē magis veritas. His sanguis aureū altare significauit. Sine hoc principes sacerdotū in penetralia ingredi nō audebat. Hic sanguis sacerdotes faciebat, his sanguis in figura peccata purgabat, in qua si tantam habuit vim, si vmbra ita mors horrui, quantopere

Iob. 31.

Exo. 12. d

quæso ipsam formidabit veritatem? Hic nostrarum animarum salus est, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem nostram mentē reddit, & auro splendidiorem: Huius sanguis effusio cælum peruium fecit. Admiranda sanè ecclesiæ mysteria, admirabile sacrarium. Ex paradiso fons scaturit, à quo sensibiles fluuij emanarēt. A mensa hac prodit fons, qui fluuios spiritales diffundit: iuxta hunc fontem non steriles salices germinant, sed quercus cælum ipsum attingentes, quæ fructus tempestiuos & solidos semper producant: si quis æstuat, ad huc fontem se conferat, & recreabitur. Mundat squallorem & sordes, æstus mitigat, nō solares, sed quos ignitæ sagittæ imprimūt. Etenim ortum suū supernè habet, inde radicē vnde irrigatur. Multi huius fontis riui, quos paracletus diffundit, & filius arbiter est, neque bidēte, aut ligone viam facit: sed animos nostros aperit. Hic fons lucis diffundens radios veritatis, huic supernè adstiterunt virtutes fluctuum eius pulchritudinem inspiciētes. Nam manifestius quam nos illæ propositorum virtutem & fulgorem inaccessibilem intuentur. Quemadmodum enim si quis liquefacto auro manum, vel linguā ini-
ciat, quamprimum deauratur: ita hæc nobis proposita animam auream reddunt. Resurgit enim vehementius igne fluuius, neque incendit, sed abluit tantum quicquid comprehenderit: Hic sanguis perfiguratus est semper in altaribus, in iustorum cædibus: hic orbis terrarū decus est, hic est quo Christus emit, quo vniuersam ornavit ecclesiam. Vt enim homo seruos auro emit, & ornat: ita nos sanguine suo Christus. Qui huius sanguinis sunt participes, cum angelis & archangelis, & supernis virtutibus commorantur, ipsam regiam Christi stolam induti, spiritualibus armis muniti. Sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt regem. Sed sicut magnum est, & admirabile ita si purè accesseris, ad salutem accessisti: sin parua conscientia, ad pœnam & supplicium. Qui enim manducat & bibit indignè sanguinem Domini, iudicium sibi manducat & bibit. Nam si qui regiam purpuream cōinquinant, haud secus, quàm qui scindunt, puniūtur: quid mirum si qui immunda conscientia Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod qui eum clavis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam pœnam his minetur Paulus: Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus

1. Co. 11. g

Deu. 17. b

Hebr.

10. c

duobus vel tribus testibus moritur: quāto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiū dei cōsulcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? Consideremus igitur rem nostram dilectissimi, cum tātis fruamur bonis, & cum turpe aliquid animum subit, cū ira, vel re, vel verbis rapimur: quid mereamur, quem spiritum acceperimus nobiscū reputēmus, & irrationabiles nostros cohibeamus affectus. Hæc cogitatio nostra sit. Quousque rebus præsētibz incumbemus? Quousque non excitabimur? Quousque nullam salutē nostræ curam adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia contulit Christus. Gratiās habeamus, glorificemus, non fide tantū, sed & operibus, vt futura bona cōsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patrī gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLV.

EXCAP. VI.

Ixit ergo eis Iesus: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habetis vitā in vobis, &c. Cum de rebus spiritualibus disputamus, nihil seculare sit in animis nostris, nihil terrenum, sed omnia huiusmodi abeant, omnia relegentur. Diuinos duntaxat sermones audiamus. Nam si adueniente rege, omnis sedatur tumultus, multo magis spiritu nos alloquente, multo nobis silēcio, multa admiratione opus est. Admiratione nanque digna sunt, quæ hodie exponuntur. *Amen*, inquit: *amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis.* Etenim quum id fieri posse negarent, non solum non impossibile, sed & necessarium asserit. *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Nam quum dixisset: Si quis manducauerit ex hoc pane, non morietur in æternum: & credibile esset eos dicturos quemadmodum superius: Abrahā mortuus est, & prophete mortui sunt: & quomodo tu dicis, non gustabit mortem? Resurrectionem ponit, per quam soluit quæstionem, quod non morietur in fine. Frequenter autem in mysteriis versatur, & omnino id

Infr. 9.3

fieri oportere demonstrat. Quid autem signat: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*? Aut quod is est verus cibus qui saluat animam, aut ut eos in prædictis confirmet, ne obscurè locutum in parabolis arbitrarentur: inde inquit, *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet*: quod dicit, ut cum ipso se admisceri ostendat. Quod autem sequitur, non bene superioribus iungi videtur. Quæramus igitur quænam hæc sit consequentia. Quum dixisset: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet*: non absurdè prosequitur, *Sicut misit me viuens pater, & ego uiuo propter patrem*. Nam quum sæpe repetisset vitam æternam, ad id confirmandum addit, *In me manet*. Si in me manet, & ego uiuo: qui me sumit, & victurum perspicuum est. Inde inquit: *Sicut misit me viuens pater, & ego uiuo propter patrem*. Hæc comparatio est & similitudo, hoc est, uiuo ego & pater. Et ne ingenitum arbitrareris, addidit, *Propter patrem*: non quod operationis alicuius necessitatem ad vitam habeat, superius enim eam amouit suspicionem. Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Quod si operatione indigeret, inuenietur aut pater non ita dedisse, & falsa esset oratio: aut si ita dedit, nullo alio indigebat auxilio. Quid ergo signat *propter patrem*? Causam tantum. Sicut uiuit pater, ita & ego. Et qui manducat me, & ille uiuit propter me. Vitam autem in hoc loco non qualemcunque, sed probatam dicit: quod inde constat, quod & infideles omnes, & non initiati: & qui eius carnem non manducant, uiuunt tamen. Quare minimè dubium est, quin illam intelligit. Dicit ergo: *Qui manducat carnem meam, in morte nō peribit, neque damnabitur*. Sed non de cōmuni dicit resurrectione (siquidem omnes resurgent) sed de clara illa & gloriosa, quæ præmiū meretur. *Patres vestri manducauerūt manna in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, uiuet in æternum*. Frequenter idem repetit, ut auditorum animis imprimatur. Vltima enim hæc erat doctrina, ut resurrectionis & æternæ vitæ fidem confirmaret. Quocirca post vitæ æternæ promissionē, resurrectionem proponit, postquā illam futuram ostēdit. Et vnde hoc cōstat? A scripturis ad quas eos semper relegat, ut inde erudiantur. Quum autem dare vitā mundo dicit, in æmulationem

tionem

tionem eos adducit : vt si aliorum bono mouentur , nolint ipsi excludi. Frequenter autem mannae meminit , & differentiam conferendo ad fidem allicit. Nam si possibile fuit , vt quadraginta annos sine mensibus & frumeto , & alius ad victum necessariis viuerent , longè magis nunc quam ad maiora venerint. Nam si in illis figuris , sine labore expositum colligebant : nunc profectò magis , vbi nulla mors & veræ vitæ fruitio. Vitæ autem vbique meminit. nam eius trahimur cupiditate , & nihil suauius quàm nō mori. Etenim in veteri testamento , longa vita & multi dies promittebantur : nunc verò non simpliciter vitæ longitudo , sed vita sine fine promittitur. Simul & ostendere vult , quod ex peccato supplicium : nunc reuocat & sententiam illam mortis soluendo , & vitæ sempiternæ inducèdo , contra superiorum temporum institutionem. *Hoc dicit in synagoga docens in Capernaum , vbi multa miracula fecerat , quare maximè audiendus erat.* Quanam autem gratia in synagoga docuit , in templo ? Cum vt multitudinem traheret , tum ne patri contrarium se esse ostenderet. Multi ergo ex discipulis eius audientes dixerunt : *Durus est sermo hic.* Hoc est , asper , difficilis intellectu. Atqui nihil tale dicebat. Neque enim de vita , sed de doctrina diserebat , vt in sui fidem traheret. Quid ergo *durus est hic sermo* ? Num quod vitam annunciat & resurrectionem ? Quod ex cœlo se dixerit descendisse , an quod saluus fieri nemo posset , qui eius carnem non manducaret ? Num hæc dura sunt ? Et quis dixerit ? Quid ergo est durus ? Difficilis intellectu , & quem capere eorum non posset imbecillitas , plenus formidinis. Putabant enim eum supra vires suas loqui & dicebant : *Quis potest eum audire ?* pro se respondentes , cum essent discessuri. *Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurabant de hoc discipuli eius :* Hoc enim eius erat diuinitatis argumentum , quod cordis secreta reuelaret , *Dixit eis : Hoc vos scandalizat ? Si ergo videritis filiū hominis ascendentem , vbi erat prius.* Idem & Nathanael , Quia dixi tibi , inquit , vidi te sub ficu : credis ? maius his videbis. Et ad Nicodemū : Nemo ascendit in cœlum nisi filius hominis qui in cœlis est. Quid igitur dubitationes dubitationibus annectis ? Minimè , absit hoc , sed doctrinæ magnitudine & copia eos allicere conatur. Si enim simpliciter dixisset , de cœlo descendi , neque aliud addidisset , magis perturbaf-

*Supra 1.8
Ibid. 3.6*

set auditores: cum autem addidit suum corpus mūdi vitam esse:& Sicut misit me viuens pater, & ego uiuo propter patrem: omnem soluit dubitationem, Nam qui magnum aliquid de se prædicat, & fingendi suspicio subeat: tollitur tamen si plura ad eius confirmationem colligantur. Omnia autem & facit & dicit, ne Ioseph filius existimetur, non ut scandalum augeat, sed ut tollat. Nam si Ioseph filium putassent, nullam eius verbis fidē adhibuissent: si de cœlo descēdisse, & illuc ascēsurum, audissent attentius: Inde aliam adducit solutionem: *Spiritus inquit, est qui uiuificat, caro non prodest quicquam.* Hoc est, secundum spiritum verba mea audienda sunt. Qui secundum carnem audit, nihil lucratur, nihil utilitatis accipit, Carnale est dubitare quomodo de cœlo descēdit, & Ioseph filiū arbitrari, & quomodo possit nobis carnem suam dare ad manducandum. Hæc, inquam, omnia carnalia, quæ mystice & spiritualiter intelligēda sunt. Et quomodo potuerunt intelligere quid esset carnem manducare? Expectare igitur eos oportuit, non discedere: interrogare, non desperare. *Verba que ego locutus sum uobis spiritus & uita sunt.* Spiritus, hoc est spiritualia, nihil carnale, nullā naturalem consequentiam habentia, sed omni hac terrena necessitate, & huius uitæ legibus libera. Est & alius sensus: Sicut in hoc loco spiritus pro spiritualibus posuit, ita cum carnem dicit, non pro carnalibus, sed pro carnaliter audire: eos significans, qui semper carnalia desiderabant, cum spiritualia desiderari oporteat. Nam si carnaliter ea quæ acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid igitur *caro non prodest quicquam?* Non de ipsa carne dicit. Absit, sed de his qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur. Quid autem est carnaliter intelligere? Simpliciter ut res dicuntur, neque aliud quippiam excogitare. Non enim ita iudicanda sunt quæ uidentur: sed mysteria omnia, interioribus oculis consideranda, hoc est spiritualiter. Qui non māducat carnem meam, & bibit meū sanguinem, non habet vitam in semetipso. Quomodo nihil prodest caro, sine qua nemo potest uiuere? Vide quod ea particula, *Caro non prodest quicquam:* non de ipsa carne, sed de carnali auditione dictum est. *Sed sunt quidam ex uobis qui non credunt.* Iterū pro sua (ut solet) dignitate loquitur, & futura prædicit, ostenditque non illorum gloriæ desidero hæc dicere, sed quod eorum curam habe-

Carnaliter
intelligere
quid.

ret. Dicēdo autem, Quidam, discipulos subtraxit. Superius enim dixerat. Et vidistis me & nō credidistis mihi. *Sed sunt quidā ex vobis, qui non credūt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent nō credentes, & quis traditurus esset eū. Et dicebat: Propterea dixi vobis nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datū à patre meo.* Spontaneam dispensationem hoc in loco Evangelista, & eius patiētiam significat. Et illa particula, *Ab initio*, non simpliciter hic ponitur, sed vt eius præsentiā intelligas, & quod ante hæc verba, non post eorū murmurationem & scandalum, proditorem norat, quod diuinitatis erat. Inde inquit, *Nisi fuerit ei datum à patre meo*: suadens eis vt suum patrem deum, nō Ioseph arbitrentur: & in se ostendens nihil sua interesse, si non crederent: quasi dicat non mouent me, neque perturbant, qui mihi non credunt, noui ea omnia antequam fierent, noui quibus dedit pater. Cum autem audieris dedisse patrem, noli simpliciter priuilegium arbitrari, sed illi crede quod qui se accipiendi dignū exhibet, ipse accipit. *Ex hoc multi discipulorum abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant.* Rectē Evangelista non dixit, discesserunt: sed, *abierunt retro*: hoc est, non proficiebant in virtute, & quam iam habebant fidem perdiderunt, cū se scinderent, sed nō duodecim. Quid ergo dicit ad eos? *Nunquid & vos vultis abire?* Vt iterum se eorum ministerio non egere ostēdat. Neque eos laudauit. Quamobrem? Cum vt magistri dignitatem seruaret, tum quod ita cōtineri magis oportebat: nā si laudasset, arbitrati se ei rem gratā facere aliquo saltem humano affectu moti essent, cum vero se eorum ministerio egere minimē ostenderet, magis eos cōtinuit. Et animaduerte quam prudenter locutus est. Nō dixit, *abire*, ne expellere videretur: sed rogauit, num vellent abire: vt & vim omnem & necessitatem auferret, & ne pudore quodam nutarent, sed etiam gratiam haberēt. Neque aperte eos accusauit, sed modestē tetigit, vt quid faciendum esset, intelligerent. Nobis autē contrarium accidit, nec immerito: quoniam propriæ glorię causa omnia facimus, ideo familiarium ambitu nos & nostra minui arbitramur. Iesus vero neque adulatus est, neq; expulit, sed interrogauit, non vt eos contemneret, sed ne vi teneri viderentur: nam si inuiti māssissent, haud secus ac si abissent fuisset. Quid ad hoc Petrus? *Domine ad quem ibimus? verba vite æternæ habes. Et*

nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius dei viui.
 Vides non verba, sed temeritatem & perditionem auditorum
 scandalum peperisse? Nisi enim ita dixisset, non destitissent
 cibum corporeum efflagitare: & cum duodecim vnà cum
 illis eadem verba audissent, contrariè tamen affecti sunt, di-
 centes: *Ad quem ibimus?* Quanti amoris verbum? quo & pa-
 tribus & matribus, & omnibus rebus Christus preciosior
 ostenditur: quòdque qui ab eo discedunt, non habent am-
 plius quo confugiant. Sed ne propterea, ad quem ibimus:
 dixisse videretur, quod non haberent, qui se acciperent:
 subdidit, *Verba vitæ æternæ habes*: quæ illi carnaliter, & se-
 cundum humanam rationem, hi secundum spiritum & fi-
 dē intellexerunt, idcirco dicebat: Verba quæ loquutus sum
 vobis, spiritus sunt. Doctrinam meam rerum consequen-
 tiæ, & necessitati subiacere ne arbitremini. Spiritualia terre-
 nis legibus seruire nō patiūtur, quod & Paulus inquit: Ne
 dicas in corde tuo, quis ascendit in cælum? hoc est Christum
 deducere. Vel quis descendit in abyssum? hoc est Christum
 ex mortuis reuocare. *Verba vitæ æternæ habes*. Iam resur-
 rectionem acceperant, in qua quiescebant. Et vide, quæ-
 so, fratrum amatorem & studiosum, pro omnibus respon-
 det. Non dixit, cognoui: sed *cognouimus*. Et considera eum
 de magistro, non vt Iudæos locutum: siquidem illi dicebāt,
 Hic est filius Ioseph: hic autem. *Tu es Christus filius dei vi-
 ui*: &, *Verba vitæ æternæ habes*, quia audierat magistrum di-
 cētē, resuscitabo eum, & habebit vitam æternam. Ex quo
 præfert attentionem, qua eius verba acceperit, cum ea me-
 minerit. Quid Christus? Neque laudauit Petrum, neq; ad-
 miratus est quauis id alio in loco fecisset: sed, *Nōne ego*,
 inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Cum
 enim dixisset Petrus, & nos credidimus, eximit è numero
 Iudæ. A libi enim nihil de discipulis dixit, sed cum Christus
 diceret: Vos autē quē me dicitis? Respondebit, Tu es Chri-
 stus filius dei viui: hic autem dicente eo, Et nos credidimus:
 merito ex ipsorum numero Iudam exemit: hoc autē dixit,
 vt longe proditoris malitiam propulsaret, & cum nihil ei
 proficere videret, ei tamen consulebat. Et intueri Christi
 sapientiam. Neque eū manifestauit, neque latere voluit. Il-
 lud, ne impudentius contenderet hoc, ne latere arbitratus,
 licentius auderet: quare in sequentibus apertius responde-
 bit

Rem. 10. b

Mat. 16. b

b & Mar.

8. c

bit. Prius ergo eum aliis annumerauit, cum diceret: Sunt quidam ex vobis qui non credunt: quod his verbis confirmat Euangelista, Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes, & quis traditurus esset eum. Cum autem in malitia perseveraret, vehementius eum arguit. *Vnus* (inquit) *ex vobis diabolus est*, quem tamen ut tegeret, omnibus metum incussit. Hoc autem in loco non immerito dubitandum, cur nihil dicant discipuli, alii autem timent & dubitant, & inuicem se aspiciunt rogantes. Nunquid ego sum domine? Et Ioanni Petrus innuit, ut magistrum percōtaretur quis esset proditor. Quenam causa est? Nondum audierat Petrus, unde retro satana, ideo non timuit: postquam autem increpatus est, & inde audisset. Vnus ex vobis me tradet merito formidauit. Neque hoc in loco dicit, vnus tradet me, *sed vnus est diabolus*: quare nō intelligebant quid diceret, sed tamen malitiam suā reprehendi arbitrabantur. Quid autem significat, *Nōne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est*? Ut omni assentationis suspicione careret. Nam cum omnes eum prāter duodecim reliquissent, & Petrus eum confessus esset: ne quis assentationem suspicaretur, ita locutus est: quasi dicat, nihil mihi persuadet ne malos arguam. Nolite putare me laudum vestrarum gratia vobis adulatorum, vel ut me sequamini malos non comprehensurum. Quod enim multo magis est ad persuadendum, id mihi non persuadet. Qui enim in amore perstiterit, ipse sibi prābebit argumentum. Electus à magistro gloriam, reprobis stultitiæ apud stultos opinionem accipiet. Veruntamen neque hoc me à reprehensionibus abducit. Hoc nunc reprehendunt in Christo Gentiles frigidè & stultè. Non enim vi & necessitate quadam deus bonos facere consuevit, neque electio eius violēta est, sed suasio. Ut intelligas, inquit, non cogitationem, multos vocatos perire contingeret. Quamobrem constat, in nostro esse arbitrio, an saluemur, an perdamur. His igitur admonitionibus & sobrii esse, & vigilare cōtenamus. Nam si is qui in sanctum illum chorum communeratus erat, qui tantum donum consecutus, qui signa fecerat (etenim ipse Iudas cū aliis ad suscitandos mortuos, & mundandam leprā mittebatur, ex quo grauissimo auaritiæ morbo captus est) nihil ei neque beneficia, neque dona neque Christi consuetudo, non obsequiū, non lotio pedum, nō mensæ

Mat. 26 b

Matt. 16.

Mar. 8. d

Mat. 26 b

participatio, nō loculorum custodia profuit, sed omnia hæc
 aditus ei ad supplicium fuerunt. Timeamus & nos, nequā-
 do per avaritiam Iudam imitemur. Nō qui tradit Christū,
 sed qui pauperem fame confectum vel frigore contemnit,
 eiusdem reus erit supplicij, & cum indignè mysteria parti-
 cipamus, eodē modo quo Christi interfectores puniemur.
 Quando rapimus, quādo opprimimus, inferiores, maximū
 nobis supplicium adfiscimus: meritō sanē. Quousque enim
 terrenorum amor nos detinet, quæ superflua sunt & vana?
 Diuitiæ enim superflua sunt & inutiles. Quousque huius
 mundi ineptiis inhiabimus? Quousque ita grauati erimus,
 ne cælum suscipiamus? quousque non sapiemus, neque ter-
 renarum rerum, atque fluxarum satietatem capiemus, neq;
 experientia earum vilitatem intelligemus? Consideremus
 qui ante nos diuites fuerunt, nōne omnia somnium? nōne
 umbra & flos? nōne verba & fabulæ? Ille locuples, ubi
 nunc diuitiæ? perierunt, peccata autem quæ in his comparā-
 dis patratæ sunt, remanent, & propter peccata supplicium.
 Imo si non esset supplicium, nō proponeretur & regnum.
 Quod idem genus & naturam communicat, reuereri oportuit.
 Nunc autem canes quidem educamus, multi & onagros,
 & vrsos, & alia ferarum genera, hominem autem fame
 cōfectum negligimus: & pluris alienum facimus, quā
 cognatum & indigniorem domesticum, quā incognitum
 ducimus. Sed splendidas domos ædificare, & familiarium
 ceterum stipari, & aurea laquearia iacētes spectare, quā
 pulcherrimum est, imō superfluum & inutile. Sunt splendidiores
 ædes, & lōgè his clariores. in his oblectare, & oculos
 pascere, nemo prohibebit. Vis tectum quā pulcherrimum
 intueri? Vespere adueniente cælum suscipias. Sed nō est
 meū inquires. Verum magis tuum quā illud. Siquidē propter
 te factum est, & commune cum fratribus est: hoc autē
 tectum non est tuum, sed post mortem tuam hæredes occupabunt.
 Et cælum quidem multum tibi vtilitatis afferre poterit, cū
 per eius pulchritudinem ad opificis contemplationem ascē-
 deris: illud autem tectum plurimū oberit, & te maximè
 in die iudicij accusabit, cū ipsum auro vndique fulgeat,
 Christus ne minimum quidem habeat vestimentum. Ne igitur
 tantæ stultitiæ arguamur, neque fugiētia prosequamur,
 neque nostram prodamus salutem: sed futura speremus: siue
 senes,

senes, utpote planè nos breui victuros intelligamus, siue iu-
uenes, tanquam plane persuasi, quod non multum nobis tē-
poris relinquatur. Vt enim fur in nocte, ita dies ille adue-
niet. Et mulieres, viros, viri, mulieres hortentur, castige-
mus & iuuenes, & virgines admoneamus. Ita alter alte-
rum erudiamus, ut contemptis præsentibus futura deside-
remus, eaque consequi possimus, gratia & benignitate do-
mini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri glo-
ria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLVII.

EX CAP. VII.

Post hæc autem ambulabat Iesus in Galileam: nõ enim volebat in Iudeam ambulare, quia querebant eum Iudei interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudeorum. Nihil liuore, nihil inuidia grauius, per ea mors in mundum venit.

conbrina

Nam cum hominem honorari diabolus conspexisset, eius boni impatiens, omnia molitus est, ut eum perderet: semperque ex hac radice hunc fructum erupisse videri licet. Propter hanc Abel interemptus est, propter hanc Dauid cecidis periculum subiit: propter hanc & alij multi perempti sunt. Hinc Iudei Christum interfecerunt. Quod his verbis Euangelista significat. *Post hæc ambulabat Iesus in Galileam non enim habebat potestatem in Iudeam ambulare, quia querebant eum Iudei interficere. Quid dicis beate Ioannes? Non enim habebat potestatem in Iudeam ambulare, qui potest omnia quæ vult: qui cum diceret quem queritis, repulit eos retro: qui præsens est, & non videtur, is non habet potestatem? Quomodo autem postmodum per medium eorum in medio templo, & die festo transibat, cum plurimi conuenissent, & præsentibus illis disputabar, quæ magis eos irritarent, quem illi admirabantur, dicentes: Nonne hic est quem querunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nil ei faciunt. Quenam hæc ænigmata? Absit, sed illud dicendum est partim diuinitatis, partim humilitatis opera demonstra-
ri. Cum enim non habere eum potestatem dicit, tanquam de homine qui humanæ operaretur dicit, cum autem in medio eorum itetisse, neque comprehensum narrat, diuinitatis nobis potentia indicatur. Fugit tanquam homo, apparuit tanquam deus. Vtrunque vere narratum est. Quod enim in me-*

Infr. 18. l.

Luce. 4. c.

Infr. d.

dio insidiantium non esset cōprehensus, inuicibilem se at-
 que inexpugnabilem significauit, & quod delituerit incar-
 nationem certo confirmauit. Vt neque Paulus Samosatēsis,
 neque Marcion haberent, quid dicerent, quorum vtriusque
 os obstruit. *Et erat autem in proximo dies festus Iudaorum*
scenophegia. Postquā autē nihil aliud significat, quā multū
 interea temporis processisse: quod inde cōstat. Cum subiit
 Iesus in montem inquit. Erat proximum pascha dies festus
 Iudæorū. Hic autem scenophegiæ meminit, & in quinque
 mensibus nihil aliud nobis narratur, neq; nos aliud docuit,
 quā quinque panum miraculum, & habitū cū illis sermo-
 nē. Quod autē neque signa facere, neque vnquam disputa-
 re die, vesperi, sæpe etiam noctu omiserit, ita discipulis sal-
 tem constat, vt omnes Euangelistæ testentur. Quid tādē
 id omiserunt? Quoniam non omnia dici poterāt. Præterea
 ea dicere properabant, in quibus vel accusabatur, vel respō
 debat Iudæis. Multa enim prioribus similia fecit. Quod
 enim ægrotos curauerit, & mortuos suscitauerit, & miracu-
 la fecerit, sæpe audiuius. Cū autē aliquod nouum dicit,
 vel aliquid quod contra ipsum fore videatur occurrit, ea
 prosequuntur, quale nunc est, quod fratres eius in eum nō
 credebāt: Neque enim parum hoc reprehendi posse vide-
 tur, & dignum sane est admiratione, quod tam aperte tam
 verē loquantur, vt neque pudeat dicere quæ magistro con-
 tumeliosa essent. Verum omnium maximē ea narrare festi-
 narunt. Et nunc multis signis & miraculis omisissis, ad hoc
 quam primum venit Euangelista. *Dixerunt, inquit, ad eū fra-*
tres eius. Transi hinc, & vade in Iudeā, vt discipuli tui videāt
opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, &
querit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta teipsum mundo,
Neque enim fratres eius credebant in eum. Et quodnam verbū
 incredulitatis protulerunt, si rogabant vt signa faceret? Ma-
 xima quidē & aspera & intempestiua quadam confidentia
 locuti sunt: putabant enim cognationis gratia oportere se
 fidēter loqui. Et videtur quidem principiū amicorum esse.
 verum asperrime dicunt, Nam & formidinis & inanis glo-
 riæ eum insimulant. Siquidem cū dicūt, *Nemo in occulto ali-*
quid facit: & formidinis arguere, & suspicari videntur, an
 quæ faceret Iesus, vere faceret. Illa autē particula. *Et qua-*
rit ipse palam: habet inanis gloriæ suspicionē. Tu autē Chri-
 stivirtutē

Supr. 6. a

si virtutem considera. Ex his qui hæc dixerant, Iacobus
 primus Hierosolymorum episcopus ordinatus est, de quo *Gala. i. d*
 Paulus ait: Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iac-
 obum fratrem domini. Dicitur & Iudas mirabilis fuisse. At-
 qui hi in Cana affuerant: cum aquam in vinum conuertit: sed
 nihil adhuc profecerunt. Vnde igitur eis tanta incredulitas?
 A voluntate & inuidia. Con sanguinitas enim solet quodam
modo inuidiæ haberi. Sed quos nam in loco discipulos ap-
 pellat? Turbam sequentem, non duodecim. Quid Christus?
 vide quam accommodate, non dixit, qui estis vos qui mihi
 consulitis & me docetis? sed, *Tempus meum nondum aduenit.*
 Hic & aliud quiddam videtur posse significari. Fortasse
 enim eum tradere Iudeis consultabant, & ob hoc respondit,
Tempus meum nondum aduenit, hoc est, crucis & mortis.
 Quid ante tempus, ut moriar, properatis? *Tempus autem ve-*
strum semper paratum est. Vos etiam semper cum Iudeis verse-
 mini, non interficient vos, qui eiusdem estis sententiæ: mihi
 autem quam primum mortem machinabuntur. Itaque vobis
 quidem semper tempus est, cum non impedeat periculum,
 mihi autem tunc tempus erit, cum ero crucifigendus, & mo-
 riturus. Et quod hoc intelligat, ex sequentibus, perspicuum
 est. *Non potest mundus odisse vos.* Quomodo enim qui eadem
 vultis & ad idem tenditis? *Me autem odit*, qui reprehendo
 eum, quia mala sunt opera eius. Hoc est tangere: & beni-
 gne reprehendere. Hinc iram vincere: & non indignari,
etiam si abiecti sint: qui nobis consulant, erudimur. Nam si
 non credentium, & iniquum, & à charitate abhorrens con-
 siliium æquo animo tulit, quam nos consequemur veniam
 qui terra sumus & pulvis, cum consulentes iniquo animo fe-
 rimus, maximè, si paulò abiectiores sint, tãquam indignum
 arbitantes? Considera hic, quæso, quam benigne illatâ con-
 futat contumeliam. Dicentibus illis, *Manifesta te ipsum mun-*
do, respondit, *Me mundus odit.* Tantum enim abest, inquit,
 ut quæram ab hominibus gloriam, ut non desistam eos re-
 prehendere: & cum sciam & odium ex hoc mihi & mortem
 comparari. Et ubi reprehendit, inquit, imò quando cessauit?
 Nonne dixit, nolite putare, quia ego accusaturus sum, vos
 apud patrem, est qui accusat vos Moyses? & Ego cognoui vos
 quia dilectionem dei non habetis: & Quomodo potestis
 vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam

quæ à solo deo est non quæritis? Ex his & aliud innuitur, quod ex libera Christi reprehensione, non ex solutione sabati Iudæorum odium in eum oriebatur. Sed quid eos ad diem festum mittit, cum dixit, *Vos ascendite ad diem festum hunc ego non ascendam adhuc?* ut ea se dixisse ostenderet non rogandi, aut adulandi gratia, sed ut eis Iudæorum cæremônias permitteret. Sed cur ascendit, cum se ascēsurum negasset? Non dixit simpliciter, *Non ascendam: sed, adhuc*, id est, vobiscum: quia tempus meum nondum impletū est. Atqui in futuro paschate crucifigendus erat. Cur ergo non ascendit? Et si quia tempus non erat non ascendit, nullo pacto erat ascendēdum. Sed non propterea ascendit ut pateretur, sed ut doceret. Cur clam, cum aperte posset in medio eorū esse, iram & furorē sedare, quod sæpe fecit? Noluit frequenter hoc facere, fuisset sane maius diuinitatis argumentū, sed cum metu remansisse putaretur, & incarnationem & fiduciam confirmavit: quod cum passionis tempus præuideret, id maximè eligeret, ut ascēderet Hierosolymam. *Ascendite ad diem festum*: quasi diceret, nolim arbitremini, quod nolentes cogere velim mecum maneat. Ea autem particula.

Quia nondum impletum est tempus meum. significantis est oportere adhuc & signa fieri, & conciones haberi, ut per audientiam & passionem eius plures crederēt, & discipuli magis confirmarentur. Hinc nos benignitatem, hinc mansuetudinem erudiamur dilectissimi, Discite, inquit, à me, quia mitis sum & humilis corde: & omnem molestiam abscindamus: & si quis nobis insultauerit, humiliemur: si quis exasperatur, mitigemus: si quis mordet & lacerat, & contumeliis prosequitur, nolimus commoueri. ne victi nos ipsos perdamus. Etenim ira fera est vehemēs, & furibūda. Incantemus eam diuinę scripturę carminibus: terra & pulvis es, & quid superbit terra & pulvis? Et impetus irę eius casus ei. *Et vir iratus immodestus est. Nihil turpius aspectu irati, nihil visu grauius.* Quod si aspectus, multo magis anima. Quemadmodum enim cœnum: si contrectetur grauius olet: ira & anima cū perturbata est, & multis intrinsecus fluctibus agitata. Sed non possum, inquis, inimicorum contumelias tolerare. Qua gratia? Nam si vere accusaris, etiam coram compungi deberes, & gratiam ei habere. Si falsò, deride: dixit pauperem, ride: dixit mendicum, ride: dixit degenerem, vel stultum

stultum iam illum desle. Nā qui dicit fratri suo fatue: reus est gehennę ignis. Iniuria ergo affectus, in mentem veniat, quod illi supplicium maneat: & non modo nulla in proximum ira fereris, sed deplorabis vice eius. Neque enim febribus laboranti, neque tumido quisquam irascitur, sed his morbis affecti, sui misericordiam & lachrymas mouet: huiusmodi est irati animus, qui si in te profiliet, tace, & opportunam ei plagam infliges. Si contumeliam contumelia prosequeris, ignem excitabis. Sed pusilli animi arguemur, inquires, si tacebimus, imo tuam admirabuntur sapientiam. Quod si contra contumeliose responderis, materiam dabis ut vera putentur, quorum argueris. Quare diues, si pauper appellatur, ridet: quoniam falsum id nouit. Idem si nos iniurias ridebimus, magnum erit argumentum, quod falso reprehēdamur. Ad hæc quousque hominum iudicia formidabimus? Quousque communem dominum despiciemus, & carni vacabimus? Donec enim inter vos contentio est, & æmulatio, & seditiones, nōne carnales estis? Fiamus igitur spiritales, & seuiſsimam hanc beluam, freno cohibeamus. Inter iram & insaniam nihil differt, sed breuis quidem dæmōnest, imo quam qui dæmonio vexatur grauior. Ille enim venia dignus est, iratus nulla, sed suppliciis innumeris, sponte sua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram gehennam pœnas dat. Tumultu enim quodam, & gestu intolerabili, die noctūque variis cogitationibus anxius iactatur. Ut igitur & præſenti supplicio, & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu, omnes mansuetudinē induamus, & modestiam, ut in hac vita, & in regno cœlorum tandem animis nostris requiem inueniamus. Quam utinam omnes cōsequi possimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLVIII.

FX CAP. VII.

AEc cum dixisset illis, ipse mansit in Galilea, ut autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum: non manifeste, sed quasi in occulto. Quę secundum humanam imbecillitatem, à Christo facta sunt, non tantum incarnationem confirmant, sed ad virtutem in

Attuunt. Nam si omnia tanquam deus fecisset, quid sci-
 re potuissimus in humanis rebus incidentes quid facere
 nos oporteret? Vt exempli gratia. Si hoc in loco, ho-
 micidis Iudæis obuius iram sedasset: & hoc frequenter fecis-
 set, nos autem idem non potētes, offenderemus? Vnde no-
 bis constaret quid esset faciendum, vtrum interimere eos an
 docere oporteret? Hoc nos Christus docet, cū inquit: *Hæc*
cum dixisset Iesus mansit in Galilea. Vt autem ascenderunt
fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum non manife-
ste, sed quasi in abscondito. Hæc particula, Vt ascenderunt
fratres eius: ostendit noluisse se cum illis ascendere, & ideo
mansisse. Neque palam cum eis versatus est, vt volebant:
sed cū libere semper alias versatus, hic quasi in occulto ascē-
dit. Non dixit occulte: sed, quasi in occulto. Ita enim vide-
batur, quemadmodum dixit, vt nos doceret. Præterea non
erat par, iratis illis & excādescētibz se ita exponere. Finis
autem festo Iudei querebant ipsum, & dicebant: vbi est ille?
 Bona quidem eorum opera. In die festo in cædem semper
 terebantur, & festis eum diebus capere tentabant. Nam &
 alibi videtis, inquit: Nūquid venit ad diem festum? Et dice-
 bant, *Vbi est ille?* Ex nimio odio eum nominatim appella-
 re non patiebantur. Diem festum maximè reuerebantur, &
 tamen capere conabantur. *Et murmur multum erat de eo in*
turba. Ego autē loci gratia, vbi miraculum fecerat, Iudæos
 maximè irritatos timuisse arbitror, nō tam irato transeun-
 ti quàm veritos, ne aliud signū faceret. De eo autem vel in-
 uiti predicabant, & clarum reddebant. *Quidam dicebant.*
quia bonus est: alij autē dicebāt, Non, sed seducit turbas. Illam
 putō multitudinis opinionem, hanc principum & sacerdo-
 tum fuisse. Illud enim verbum, *Non, sed seducit turbas:* hoc
 indicat. Sed quomodo seducit, quæso? Nūquid præstingit
 aciem, vt signa facere videatur, re autem nulla sint? Verum
 contrarium experientia deprehenditur. *Nemo tamen palam*
 loquebatur de illo propter metum Iudæorū. Vides vbique op-
 timates, quidem corrupto, turbam vero sano fuisse iudicio,
 non tamen fortes, vt decebat, quod maximè multitudinis
 est? *Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum,*
 & docebat. Ob dilationem attēiores reddidit. Nā qui pri-
 mis eum diebus querebant repentē presentem, alij bonum,
 alij malum iudicabant, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt cō-
 prehenderent,

prehenderent. Illud autem verbum, *Seducit turbas*: propter eius doctrinam dicebant, quum eam non intelligerent. Illud autem, *Quia bonus propter signa*. Eorum igitur iram molliens, ita institit, vt verba sua diligenter audirēt, neque amplius indignati, aures obstruerent. Quid doceret, silentio præterit euangelista, Quod autem tam mirabiliter, vt eos mouerit, & vi orationis eorum mutarit sententiam, id tantum dicit. Nam quem turba seducere dixerant, iam mirabantur quomodo literas sciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam malitiæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neque capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, vnde id sciret, quum potius hinc cognoscere debuissent, nihil humani in eo esse: sed quum nollent hoc cōfiteri, sed tantum admirarentur: audi quid Christus dixerit, *Mea doctrina non est mea*. Ad eorum respōdet suspicionem ad patrem id referens, vt eis silentium imponeret. *Qui facit voluntatem eius, is cognosceat de doctrina, vtrum ex deo sit, an ego à meipso loquar*. Ac si dicat, hāc amouete dubitationem, & iram, & inuidiam, & inane cōtra me odium, & nihil vos impedit, quin cognoscatis dei verē verba mea esse. Nunc hęc vobis tenebras infundunt, & rectum verūque iudicium corrumpunt: quæ si reiiceretis, non in hac essetis sententia. Verūm non his verbis vsus est, ne vehementius eos irritaret, sed hoc totum significauit, quum inquit: *Qui facit voluntatem eius, cognosceat de doctrina, vtrum ex deo sit, an ego à meipso loquar*: hoc est, an alienum aliquid, & ei cōtrarium, dicam: *A meipso* autem, semper ad hoc refertur, quod nihil præter dei voluntatem loquitur, sed quæ pater vult. *Qui autem facit voluntatem eius, cognosceat de doctrina*: hoc est, si quis sit amator virtutis, verborum meorum vim intelliget: si quis voluerit prophetias perscrutari an secundum eas loquar, cognoscere poterit. Et quonam pacto sua est, & non sua? Non enim dixit, Doctrina ipsa non est mea: sed cum sibi eam tribuisset dicendo, Doctrina mea: addidit, non est mea. Quomodo idem, eiusdem potest esse & nō esse? Esse, *Sane dubitatur* quia à nullo doctus loquebatur: nō esse, quia patris doctrina erat. Quomodo igitur dicis: Omnia quę sunt patris, mea sunt: & quę mea, patris? Si quia patris doctrina est, ppter ea non est tua, falsum illud est. Ideo enim tua esse debuit. At hoc verbū, Non est mea: maiore in modū patris, & suā vnā

*Sane dubitatur
Augie Aug
Infr. 17. a*

esse doctrinam indicat: quasi dicat, nihil habet diuersum tãquam alterius. Quod si persona alia sum, idem tamen & dico, & facio, vt non existimetis aliud à patre, sed idem me dicere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui contradicere non potest, humana quadam vtens consuetudine. Qui propriam quandam doctrinam instituere vult, nulla alia ratione se velle dicit, quàm vt gloriam sibi cõparet. Nam si ego gloriam meam quæro, quare propriam quandam doctrinã non cõstituo? *Qui à seipso loquitur:* hoc est, proprium quiddam & separatum loquitur, idcirco loquitur, vt gloriam ipse aucupetur: sed quia mittētis gloriam quæro, ideo eius doctrinam doceo. Vides causam cur nihil à semetipso facere dicat? Vt neque gloriam, neque principatum desiderare credatur: propterea quum humiliter loquitur. *Ego patris gloriã quero* (inquit) vt persua-deat se gloriam nullam quærere. Sunt & aliæ causæ, ne ingenitus, ne deo cõtrarius, ne carnem nostram non accepisse putaretur: vt auditorũ imbecillitati consuleret, vt denique eos modestiam seruare, & minimè se iactando extollere doceret. Se verò efferendi vna duntaxat causa inueniri potest, naturæ præstantia. Nã si dicendo se ante Abraham fuisse, scandalizati sunt: quidnã fecissent, si semper magna audissent? *Nõne Moses dedit vobis legem, & tamen nemo ex vobis facit legem?* *Quid me queritis interficere?* Quam habet hoc à superioribus consequentiã? Quid cum his communicat? Duo Iudæi in Iesu reprehendebat: vnum, quod sabbatum solueret, alterum, quod patrem deum diceret, & ei se æqualem faceret, non ipsorũ suspitione, sed propria Christi sententia. Quod autem non vt multi solent, sed eximiè & propriè patrem appellaret, inde constat. Multi sæpe deum patrẽ suum dixerunt, quod ipse vnus creauit nos, quod pater sit omnium nostrum, nõ tamẽ propterea æqualis est populus deo. Quare non fuissent scãdalizati? Et quemadmodũ eũ dicebant ex deo non esse, & sabbatum transgredi, sæpenumero eorũ respondit suspitioni, ita si hoc illi essent suspicati, ipse autem id non sentiret, eos falso id opinari profecto docuisset, dixissetque: Quid me deo æqualem arbitramini? Non sum, Sed se omnino æqualem professus est ex sequētibus. Illa enim particula, Sicut pater suscitatur mortuos & viuificat, sic & filius viuificat: & illa, Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem: &

Opera

Supr. 5. g

Ibidem.

Ibidem.

Opera quę ille facit, hæc & filius similiter facit. Hęc omnia æqualitatem constituunt. Et de lege ait: Nolite putare quia veni soluere legem, aut prophetas. Hoc pacto malas est mētibus suspiciones notat euellere. Hic cum patre æqualitatem confirmat. Quare alibi cum illi diceret, quia te deum facis: minimē se purgauit, sed id esse asseuerauit inquiring: Vt autem sciatis quod potestatem habet filius hominis dimittendi peccata in terra, dicit paralytico. Tolle grabbatum tuū, & ambula. Illud igitur primū intendit, vt æqualem se deo faciat: & quod non sit contrarius, sed idem quod ille & dicat & doceat. Inde circa sabbati transgressionem instat, dicens: *Nonne Moses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat legem?* Quasi dicat, sancit lex, non occides: vos occiditis, & me tanquam legis transgressorem accusatis. Quare autem dixit, *nemo?* Quoniam omnes quærebant eum interimere. Ego si solui legem, inquit, hominem tamen liberaui, vos ad malum soluitis: Ego si transgredior, salutem consulo. Neque à vobis qui in grauib. rebus legem soluitis, me accusari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiā certat, atque quū multa & diu disputauerit, tūc quidem altius & secundum dignitatem suam, nunc autem humiliter. Quid tandē? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira augebatur, & in eadem procedebat, qua re remissus loquitur, & duobus his eos sedat: arguendo audaciam, cur ipsam vellent interficere: & mansuetē loquendo, ostendēdo homicidas indignos esse qui alios iudicent. Tu autē humilem Christi interrogationem, & asperum eorum responsum animaduerte. *Demoniū habes, quis te querit interficere?* Verbum iræ, & furoris, & impudētiae plenum. quū præter opinionem reprehenderentur, & ipsum se perterrere existimarunt. Vt enim latrones in insidiis, ne insidiari videantur, cōcinunt vt incustoditum aggrediantur: ita & hoc in loco Iudæi. Ipse autem omīssa reprehensione, ne impudentiores eos faceret, iterum de sabbato se excusat, à lege eos arguens. Et intueri prudentiam. Non mirum, inquit, si mihi nō auditis, cum ne legi quidē, quam à Mose latā arbitramini, audiatis. Quid ergo nouum, verbis meis non acquiescitis? Cum enim dixissent: *Mosi locutus est Deus, hunc autem nescimus vnde sit:* ostendit, quod illi etiam cōtūeliam inferunt: etenim legem ille dedit, & non audistis.

*Matt. 5.6**Infr. 10.f**Matt. 9. a**& Mar.**& Ican.**5.6**Infra 9.f*

Vnum opus feci, & omnes miramini. propterea ubi me excusari oporteret, etiam vitio datus: Quod enim pater fecerit, non meminit, sed suam inducit personam: *Vnum opus feci*, quo innuit, si non fecisset, se legem soluisse, & multa esse magis propria quàm lex, & contra legem Moſen mandatum magis proprium accepisse. Si quidem circūcisio, quàm sabbatum, magis propria est, quanvis non legis sit, sed patrum. Ego autem magis proprium feci, & melius quàm sit circūcisio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quod sacerdotes sabbatum coinquinarent, ut iam dixit, sed ex maiori abundantia locutus est. *Miramini* autem, hoc est perturbamini. Nam si legem firmam esse oportebat, nō sine circūcisio magis propria fuisset, neque se circūcisione maius quiddam fecisse dixit, sed significauit his verbis: *Si circūcisionem accipit homo in sabbato.* Vides quo pacto tunc maximè stat lex, quum soluitur? & sabbati solutio, legis seruatio est, ut nisi sabbatū soluatur, necessarium legem solui, quam ego constitui. Et non dixit, mihi irascimini, quod circūcisione maius quiddam feci: sed rem tantum ostendit, illisque iudicium reliquit, an magis necessaria sit totius hominis sanitas, quàm circūcisio: ut intelligat homo nihil ad sanitatem conferre, soluitur lex: an quod tanto morbo liberatus sit, indignamini. *Nolite iudicare secundum faciem.* Hoc est, non propterea quod Moſes apud vos maioris est authoritatis, feratis sententiam, sed à rerum natura: hoc est enim iudicium. Quare nemo accusauit Moſen? quare nemo credidit iubenti, sabbatum addito extrinsecus legi mandato soluere? Verum ille mandatum non sub lege, sed extrinsecus inductum propria lege firmiter ducit, quod permirum est: vos autem qui non legislatores estis, præter modum legem defenditis: sed maioris quàm vos authoritatis est Moſes, qui solui legem per mandatū non legitimum iubet. Illa autem particula, *Totum hominem*: particularem sanitatem circūcisionem asserre ostendit. Et quænam circūcisionis sanitas? Anima inquit, hominis sine circūcisione peribit. Ego autem non ex parte, sed totum corruptum, sanitati restitui. *Nolite igitur secundum faciem iudicare.* Hoc autem non illius seculi hominibus tantum dictum est, sed & nobis, ut nullo pacto iusticiam oppugnemus, sed totis viribus ad iusticiam defendendam contendamus. Nullus sit nobis respectus,

Etus, an pauper quis sit, an diues. Rem ipsam inuestigemus. Non misereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc est, noli flecti, noli moueri, inquit, si pauperem iniustū iudicaturus es, cui si non est ignoscendum, longè minus diuiti. Hanc ego non ad iudices tantum, sed ad omnes homines orationem habeo, ne quis iustitiam trāsgrediat, sed integram seruet. Diligit enim iustitiam dominus. Qui autem diligit iniustitiam, odit animam suam. Nolumus, quælo, odio habere animas nostras, nolumus diligere iniustitiam, cui quātulum lucri est; parū, imō nihil: nam paulo post malè peribimus, vel potius in hac vita minimè iniustitia nostra fruimur. Nōne si male nobis consciū sumus, omnes delitiæ pœna sunt, & supplicium? Amplectamur ergo iustitiam, cuius legem nullo pacto trāsgrediamur. Quem enim ex præsenti vita fructum reportabimus, nisi hinc virtute præditi migrauerimus? Quid illic amicitia, quid necessitudines, quid clarorum virorum gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuspiam gratiam memoro? si Noë, si Iob, si Daniel nobis pater esset, nihil cōferrent si propriis meritis vacui reperiemur, sed sola animæ virtute opus est, ipsa nos saluos facere, & sempiterno igni liberare sola poterit, ipsa nos ad cœlorū regnum transmittet. Quod vt omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, si mul & Spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Exo. 23. 4

Psal. 10. 6

HOMILIA XLIX.

EX CAP. VII.

Dicebant ergo quidam ex Hierosolymitanis: Nōne hic est quem quarunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid vere cognouerūt principes, quia hic est vere Christus: sed hunc scimus vnde sit. Nihil in diuinis scripturis temere positū est, quippe quæ Spiritu sancto prolatae sunt. Quamobrē omnia diligenter inuestigemus: etenim ex vna particula, totam possumus inuenire sententiā, quæ nobis in præsentia proponitur. Multi enim ex Hierosolymitanis dicebant: Nōne hic est quem quarunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Cur ex Hierosolymitanis dixit? Vt ostenderet euangelista, quod qui multa & magna videbant miracula, hi miserabiliores erant.

Qui maximum diuinitatis signum acceperant, perditorum principum iudicium sequebatur: nonne maximum fuit insanientium homicidarum, & insidiantium, & quærentium se interimere, & iam comprehendentium furorem sedare? Quis tantam facillè extinxisset insaniam? Tamen post tot signa stultitiam eorum, atque insaniam intueri. *Nonne hic est quem quærunt interficere?* Vide quo pacto seiplos accūsant. *Querunt interficere*, & nihil ei dicunt. *Ecce palam loquitur* Quæ loquendi libertas magis eos irritabat, sed nihil faciebant. *Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic est vere Christus?* Vobis autem quid videtur? quam de eo fertis sententiam? Contrariam inquit, propterea dicebant: *Sed hunc scimus vnde sit.* O malitiam; & pertinaciam, non sequuntur principum sententiam, sed aliam corruptam asserunt propriæ stultitię consentaneam. *Scimus hunc* inquit, *vnde sit.* Atqui principes vestri interrogati, dicebant in Bethlehem nasciturum. Et iterum quidam alij: *Nos scimus quod Hosi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit.* Scimus vnde est, & nescimus, inquiunt: verba profecto ebriosorum: & iterum, Nūquid ex Bethlehem castello? Ecce insanorum sententia. Scimus & nescimus. A Bethlehem venit Christus. Et cū veniet Christus, nemo nouit. Quid hoc magis cōtrarium? Id enim tantum sibi persuaferant, ne crederent. Quid ergo adhuc Christus. *Et me scitis, & vnde sim scitis, & à me ipso non veni, sed verus est qui misit me, quem vos nescitis.* Et alio in loco: Si me sciretis, & patrem meum sciretis. Quomodo ergo dicit, à Iudæis sciri vnde sit: & iterum: neque se, neque patrem ab iisdem sciri? num contraria loquitur? Absit, sed valde sibi constat, alteram autem dicit sententiam, dicendo: Nescitis quemadmodum cum dicit: filij Heli, filij Belial nescientes dominum: & iterum, Israël autem me nō cognouit. Et Paulus: Cōfitentur se nosse deū, factis autem negant. Stat igitur, vt qui sciat, nesciat. Inquit ergo, Si me scitis, scitis quia dei filius sum. Illa autem particula, Vnde sum, locum non denotat, vt ex sequentibus constat. *Et à me ipso non veni, sed verus est qui misit me, quem vos nescitis.* Ex quo notat operum inscitiam, sicut & Paulus inquit, Cōfitentur se nosse deum, factis autem negant. Neque enim inscitie peccatum erat, sed praui animi, qui cum scirent, scire nollent. Sed quænam hæc consequentia? Quo-

modo

Hic infr. f
Infr. 9. b

Mich 5.
& Infr. f

Infr. 14. a

2. Reg. 2. c
Esa. 1. a
ad Tit. 1. d

modo enim reprehendendo eorum dicta confirmat? Nam cum illi dicerent. *Hunc autem scimus unde est:* addidit, *Et me scitis.* Quid enim dixerunt illi? quod nescirent? Minimè, sed se quoque scire profitebantur, verum ea sententiâ, quod solū è terra esset, & fabri filius: ipse autem in cœlū eos erexit, inquit: *Scitis unde sum,* hoc est, non ex hoc mundo, ut suspicamini, sed unde ille qui misit me. Dicendo autem, *A meipso non veni:* significat eos scisse à patre missum, licet non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehendit. Et primum quidem quod secretè loquebantur in medium adducit, aperte eos confundens. Deinde etiam mentem eorum aperit: quasi dicat, Non sum vilis, non sum abiectus, sed *verus est qui misit me, quem vos nescitis:* hoc est, si verus est, in veritate misit. Si verus est qui misit, verū esse & qui mittitur, non est ambigendum. Præterea & proprius eos convincit rationibus. Cum enim dicerent, *Christus cum venerit, nemo scit unde sit:* hinc ostendit se esse Christum. Etenim illi hanc particulam, *Nemo scit:* ad distantiam localis cuiusdam definitionis dicebant. Unde se Christum esse, & à patre venisse profitetur, & semper sibi dūtaxat patris cognitionem esse testatur, dicēs: Non quod patrem quis vidit, nisi qui est à patre, quibus verbis irritati sunt. Dicendo enim, *Nescitis eum & scitis, scire dissimulatis:* non immeritò eos tangebatur & irritabat, *Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manū, quia nondū venerat hora eius.* Vidēsne eos inuisibiliter detentos, & furorem eorum cohibitum? Cur autem non aperte dixit, sed tantum, *Nōdum venerat hora eius?* Humilius loqui voluit, ut homo crederetur. Cum enim frequenter sublimia de se loquatur, hac gratia hæc nonnunquam interfērit. Cum autem dicit, *Ab ipso sum* non ut propheta, sed ut qui eū viderit, & cū eo fuerit, loquitur. Noui eum, inquit, quia ab ipso sum. Vides quo pacto vndique id dictum cōfirmat? *A meipso nō veni:* & illud, *Qui misit me* verus est. Id contendens, ne deo, alienus putaretur. Et considera quantum in hac verborum humilitate existat utilitatis. Post hæc multi, inquit, dicebant: *Christus cū venerit, nunquid plura signa faciet, quā quæ hic facit?* Quænam signa? At qui tria tantum ab Evangelista memorantur, vini, paralytici, & filij reguli. Ex quo cōstat, quod sæpe aliàs dixi, multa prætermissa ab Evangelistis, & principum maledicta pluri-

Mat. 13. 2

bus verbis enarrata. *Querebant ergo eum apprehendere & interimere:* Quidam videlicet, non multitudo, quæ non affectabat principatum, neque capiebatur invidia, sed sacerdotes. Multitudinis erant verba, *Christus cum venerit, numquid plura signa faciet?* Veruntamen non firma eorum fides, sed qualis abiectæ solet esse multitudinis. Illa enim particula, *Cum venerit*: non multum credentium erat quod esset Christus: aut ergo hac sententia, aut per concessionem dictum est à turba, ac si conatibus principibus semper persuadere eum non esse Christum, ipsa diceret: Esto non sit Christus, at cum venerit, num melior erit? Num ut frequenter dico, qui crassiori sunt ingenio, non doctrina & oratione, sed signis alliciuntur. *Audierunt ergo pharisæi turbam murmurantem, & miserunt ministros, ut apprehenderent eum.* Vides quod sabbati solutione causabantur? sed quo maxime eos angeret, hoc erat. Nunc enim nihil habebant quod accusarent: neque re, neque verbis, propter turbam tamen eum apprehendere voluerunt. Ipsi autem propter periculum non sunt ausi, *sed miserunt ministros.* O violentiam, o stultitiam, vel insaniam potius. Cum sæpe conati eum apprehendere non potuerint, ministris mandarunt. Atqui multa apud piscinam locutus est, & nihil tale moliti sunt. Quæsiuerunt quidē, non tamen tentarunt: nunc non amplius perpetiuntur, cū turba eum esset consecutura. Quid ergo Christus? *Adhuc modicum tempus vobiscum sum.* Cū posset & flectere, & perterrere audiētes, quantavis loquitur humilitate quasi dicat, Quid me interficere quæritis? quid me persequimini? Modicum expectate, & non sequentibus vobis me vobis capiendum exponam. Inde ne quis communem mortem arbitraretur, cum dixisset: *Adhuc modicum tempus vobiscum sum,* ita enim arbitrabantur: ut hanc tolleretur opinionem, quia nemo post finem prohibet: subdit, *Et vbi sum ego, vos non potestis venire.* Nam si permansurus fuisset in morte, ire sanè potuissent, eo nanque omnes proficiscimur. Simplicior autē multitudo his verbis mouebatur, audacior timebat, studiosior festinabat ad audiendum, ac si breue sibi tempus relinqueretur ad eius doctrinam percipiendam. Et non dixit, hic sum: *sed vobiscum,* hoc est, quantavis me persequamini, quantavis exagitetis, nō cessabo tamen quin vos ædificē, & quæ salutis vobis sunt prædicem, & admoneam.

moneam. *Et vado ad eum qui misit me.* Hæc particula sufficiens erat, quæ terrorem incuteret, & sollicitudinem. Quod enim se indigerent, ostendit. *Quæritis enim me,* (inquit) non solum obliuioni non mandabitis, sed quæritis me, *Et non inuenietis.* Et ubi nam quæsierunt eum Iudæi? Dicit Lucas, quod plangebant mulieres super eo, ita & alios multos credibile est, & statim captis Hierosolymis, Christi & miraculorum eius meminisse, & eum desiderasse debuerunt. Hæc autem ait Iesus, ut eos alliceret. Quod enim modicum tempus relinqueretur, & post abitum suum desideraretur: neque enim potuerit amplius inueniri, satis eos allicere debuisset. Nam si non erat futurum ut desideraretur, nihil persuasione dignum dixisset: si verò desiderandus erat, & tamē potuisset inueniri, non multum eos mouisset. Ac si diutius cum his permanens fuisset, hoc etiam eos negligentiores reddidisset. his autem verbis plurimum eos excitat, & perterret. Hæc autem particula, *Vado ad eum qui misit me:* nihil sibi detrimenti eorū insidias allaturas, & sponte sua se passionem subiturum significat. Duo ergo prædixit, & se paulo post abiturum, & illos ad ipsum non venturos; quod nō fuit humanitatis ut finem suum prædiceret. Quare David: Notum mihi fac, inquit, finem meum, & numerum dierum meorum quis est, ut sciam quid desit mihi: & profectō nemo hoc nouit. Ex vno autem & alterum confirmatur. Ego autem hæc verba ad ministros dicta arbitror, ut eos maxime alliceret, ostendendo se aduentus eorum causam intelligere: quasi diceret, Expectate paululum, & abibo. Dicebant ergo Iudæi ad semetipsos, *Quo hic iturus est?* Atqui illi desiderabant, & totis viribus nitebantur, ut abiret, ne eum viderent. Quamobrem non erat in quærendum, quo esset iturus, sed præferenda lætitia, & rogandum quando abiret. Verum mouentur his verbis, & secum stulte suspicantur, quo abiturus sit. *Nunquid in dispersionem gentium?* Hoc est, quod Iudæi dispersionem gentes appellabant, quia vbique dispersæ essent, & promiscuo inuicem miscerentur, quam ignominiam ipsi postmodum subierunt, ipsi nanque facti sunt dispersio. Antiquitus enim Iudæorum natio in sola Palæstina, & nusquam alibi inueniebatur. Propterea dispersionem Gentiles vocabant eis exprobrando, se iactando. Quod autem dicit, *Quo ego vado, vos non potestis venire:*

Luc. 25. d

psal. 38. b

illis omnes, tunc commixti erant, & vbique terrarum erant Iudæi. Non ergo si Gentes significaret, diceret: Quo vado, vos non potestis venire. Nam illis dicentibus, *Nunquid in dispersionem Gentium iturus est?* non vt offenderet, sed vt doceret his vsus est verbis, quibus sedata ira crediderūt, neque enim aliter quæsisissent inuicem, quid diceret. Verum hæc illius dicta sunt, sed timendum ne in nobis quoque ea verba locum habeant, quod vbi est, venire non possumus. Siquidem vita nostra scelerum plena est. De discipulis enim ait: Volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum. De nobis contra timo, ne dicatur: Vbi ego sum vos nō potestis venire. Quomodo enim poterimus, cum contraria quàm præcipiantur, operemur? Etenim inter sæculi homines, si quis militi præter regis voluntatem facit, ad regem nō admittitur, sed munere & dignitate exauthoratus, vltimo afficitur supplicio. Itidem & nos cum cupiditati seruiamus, eum rapimus, cum vim inferimus, cum verberamus, cū non facimus eleemosynam, illuc nullo pacto admitteremur: sed id nobis, quod & virginibus accidit, quibus ad sponsum ingredi non licuit: sed extinctis lampadibus, hoc est, gratia deficiente abierūt. Etenim ignem illum quem Spiritus gratia statim accipimus modo velimus, augebimus: sin minus, extinguetur, quō extincto solæ tenebræ animas nostras occupabunt. Vt enim ardente lampade, lux vndique diffunditur: ita extincta occupant tenebræ. Ideo inquit: Nolite spiritum extinguere. Extinguitur enim cum oleum deficit, cū vehementior quædam vis venti perflat, cum comprehenditur, & arctum cogitur. Sic enim ignis extinguitur. Comprehenditur nanque à curis secularib⁹, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil præterea ita eum extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas. Quando enim olei defectui aquam etiam frigidam superaddimus, hoc est, cupiditatem, iniustorum animas perdentem quomodo iterum poterit accendi? Cū ergo hinc migrabimus, & cinerem & puluerem referemus, atque etiam fumū dāsio rem, qui nos accusabit, quod lampades extinxerimus. Vbi enim sumus est, necessario illic ignis extinctus, sed absit, vt hanc quispiam vocem audiat: Nescio vos. Audiemus enim, si viso paupere, itidem ac si nō videremus afficimur: si esurientem Christum ignorabimus, ignorabit & ipse nos quum misericordia indigebimus: & meritò quidem, Qui

enim

enim miserum negligit, qui non opitulatur indigenti: quo vultu aliena postulabit? Quamobrem, curemus quæso, adnitamur ne decidamus à misericordia, sed impleamus lampadas, ad sponsum in thalamum ingrediamur: ad quem vti nam omnes admittamur, gratia & benignitate domini nostri, Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA L. EX CAP. VII.

In nouissimo autem die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c. Qui ad diuinā accedunt prædicationem, & huius vacant sitientium eos desiderium præ se ferre oportet: ita enim quem audient doctrinam, poterunt fideliter continere. Etenim qui sitiunt poculum quam cupidissime hauriunt, & ita recreantur: itidem & qui diuinos sermones audiunt, si sitientes acceperint, nunquam fatigabuntur, quoad totum biberint. Quod enim semper esurire & sitire oporteat, Beati, inquit, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Et hoc in loco: Si quis sitit, veniat ad me & bibat: Hoc est, nemini vim facio, neminem traho: sed si quis libens, & promptus accedit, si quis ardet desiderio, hunc ego aduoco. Sed quantā gratia Euāgelista nouissimum diem magnum festiuitatis fuisse admonuit? Etenim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in deliciis consumebantur. Cur igitur in nouissimo? Quia omnes conueniebant, nō ita in primo & causam dixit fratribus: sed neque secundo, neque tertio, quicquam tale locutus est, ne irrita verba caderent, cum deliciis vacaturi essent. Nouissimo autem quoniam domum erāt redituri, præbet eis ad salutem viatica. Et clamabat, hoc est, fidenter loquebatur, & hoc propter magnam turbam. Et vt de spiritali potu loqui se ostenderet, addidit: Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Ventrem cor dicit: vt in alio in loco, Et legem tuam in medio ventris mei. Et vbi nam dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ? Nusquam. Quomodo igitur hic textus intelligitur? Hoc in loco ita distinguendum est, vt hæc particula, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ,

Matt. 5. b

Psal. 39. b

Christi sententia sit. Quū enim multi dicerēt, Hic est Christus, Christo, quādo venerit, nūquid plura signa faciet? rectā habendam cognitionē, neque ita signis, vt scripturis, credendum asserit: Nam multi cum miracula facientem viderent, Christum tamen non arbitrabantur. Debebant nanque dicere Christum à semine Dauid venire, vt frequenter dicebant: quare vult innuere eorum se nō fugere assertionem. Ideoque ad scripturas iterum relegat. Superius enim dixerat. Scrutamini scripturas: & iterum, Scriptum est in prophetis. Et erunt homines docibiles dei: & Moses vos accusat. Et hoc in loco sicut dicit scriptura, *Flumina de ventre eius fluent aquæ viue*. Vt abundantiam & copiam gratiæ significet: vt & alibi, Fons aquæ salientis in vitam æternam: Hoc est, multam gratiam consequentur. Alibi vitam æternam, hic aquā dicit, hoc est, semper operantē. Spiritus enim gratia cū mēti illapsa est, eamque irrigarit, omni fonte uberior scaturit, nunquam deficit: nunquam vacatur, nunquā stat. Simul autem & indeficientem copiam & incredibilem operationem, & fontem & fluuios appellauit, & non vnū, sed innumeros. Et illic salientis, pro inundantis positum est quod facile quiuīs deprehendere poterit, si Stephani sapientiam, Petri linguam, Pauli vim considerauerit. Quo pacto nihil eos extulit, nihil deiecit, non populorum furor, non tyrannorum persecutiones, non dæmonum insidiæ, non quotidianæ mortes, sed more fluminis, vehemēti lapsu delati, omnia trahentes euaserunt, *Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum, Nondum enim erat spiritus datus.* Quomodo ergo prophætæ prophetarunt, & innumera operati sunt miracula? Apostoli enim non spiritu, sed eius virtute eiiciebant, vt ipse. Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Hoc autem dicebat, vt nō omnes spiritu ante crucem: sed ipsius virtute eiicisse ostenderet. Sed cum dimissurus eos esset, tunc dixit: Accipite spiritum sanctum, & iterum: Venit super eos spiritus sanctus, & tunc signa fecerunt, Cum autem misit, nō dixit, Dedit ei spiritum sanctum: sed dedit eis potestatem, dicens: Leprosos mundate, dæmonia eiicite, mortuos suscite: gratis accepistis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus confessum est: spiritum sanctum datum. Verbum ipsa gratia contracta & separata erat, & à terra discesserat, ex quo

Supr. 6. a

& Esa. 1

54. d &

Hier. 13. f

Supr. 5. g

Supr. 4. b

spiritus sanctus

Mat. 12. b

Infr. 10. f

Mat. 10. f

ex quo dictū est: Relinquetur domus vestra deserta & ante illam diem iam deficere cœperant. Siquidem non amplius apud eos propheta erat, neque gratia eorum sacra tuebatur. Cum igitur spiritus sanctus cohibitus esset, tum iam diffundi largiter debuit, quod post crucem cœpit exordī, non tantum vt largius, sed vt maioribus gratiis abundaret: etenim mirabilius donum erat, vt cum dicit, nescitis cuius spiritus estis, & iterum: Non enim accepistis spiritum seruitutis sed adoptionis. Nam & antiquitus spiritum habebant, sed aliis non largiebantur, apostoli autem innumeros implebant. Cum autem hanc essent accepturi gratiam nondum datam: ideo de hac inquit Euangelista: *Nondum enim erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus, hoc est crucifixus. Cum enim inimici & peccatores & diuino munere priuati, & odio digni essemus, gratia autem reconciliationis esset indicium: cumque munus non inimicis, non hostibus, non odio habitis, sed amicis & familiaribus detur, oportuit primum pro nobis sacrificium offerri, & carnis inimicitias dissolui & deo amicos fieri, & inde munus accipere.* Nam si hoc in promissione Abraham factum est, multo magis in gratia: quod significans Paulus inquit. Si enim qui ex lege sunt, hæredes sunt, exinanita est fides. Lex enim iram operatur: hoc est, promisit deus Abraham & semini eius daturum terram, & nepotes eius promissione indigni reperti sunt, & propriis laboribus placere non potuerunt. *Propterea accessit fides, res facili, que gratiam adduceret, neque in scilicet caderent promissiones.* Ideo ex fide dicit vt secundum gratiam firma esset promissio: secundum gratiam autem, quoniam labore suo non poterat. Sed quam gratia cum inquit secundum scripturas, non adducit earum testimonium? Quoniam corruptæ erant sententiæ. *Alij enim dicebant, Hic est vere propheta: alij dicebant, Seducit turbā: quidā. Nunquid ex Galilæa venit Christus, Nonne scriptura dicit, quia ex semine David, & de Bethleem castro?* Et varia erat sententia, vt pote in turba. Neque enim diligenter verbis eius attendebant, neque vt discerent, propterea nihil eis Christus respondit, quanuis dicerent. Nunquid ex Galilæa Christus venit? At Nathanaël contumeliosius dicentem, A Nazareth potest aliquid boni esse? laudauit, tāquem verum Israëlitam. Siquidē hi, qui ad Nico-

Mat. 12. d

Luc. 9. g

Rom. 8. c

Rom. 4. c

Surp. 1. g

demum dixerant: Scrutare, & vide quod ex Galilæa nō sur-
 rexit propheta: non discendi gratia querebant, sed vt Chri-
 sti gloriam penitus euerterent: ille autem, desiderio tantum
 veritatis, & diligenti veterum scripturarum scientia. Qua-
 re hoc in loco nihil eis aperit, nihil reponit. Qui enim si-
 biipsis cōtraria loquebantur, & nunc neminē vnde veniret
 scire, nunc ex Bethleem esse asseriebant, constat etiam si di-
 dicissent contradicētos. Esto enim locum ignoraret quod
 ex Bathleem, quoniā esset educatus in Nazareth, nō tamen
 propterea excusabantur. Nōne enim illic natus est? Nun-
 quid & genus iggnorabāt, quod ex domo & patria David?
 Quomodo ergo dicebant, Nunquid ex semine David ve-
 nit Christus? Sed hoc illo modo abscondere volebāt, & ver-
 sate omnia loquebantur. Sed qua gratia Christum non in-
 terrogarunt, dicentes: Cum alia quidem omnia in te admi-
 remur iubes autem tibi secundum scripturas credi, Dic no-
 bis quomodo? Scripturæ enim dicunt ex Bethleem Chri-
 stum vēturum, tu autē ex Galilæa venisti. Verum nullis hu-
 iusmodi verbis vsi sunt, sed omnia perversē loquuntur.
 Quod enim nollēt quicquā discere, statim significat Euan-
 gelista quod quidā ex ipsis volebant eū apprehendere, sed ne-
 mo misit super illum manus. Nam etsi nihil aliud hoc saltem
 eos compungere debuisset: verum non sunt compuncti:
 vt inquit propheta: dissipati sunt. & non sunt compuncti.

Psal. 34. c. Eiusmodi em malitia est nulli vult credere: ad vnū tantum
respicit, vt ei qui insidiatur, perdat. Sed quid dicit scriptu-

Psal. 26. d. ra? Qui fodit foueā proximo, in eam incidit, quod vsu tunc
venit. Ipsi enim volebant Christū interimere, vt prædica-
tionem tollerent: sed contra euenit: Siquidem prædicatio
Christi gratia floruit, illorū verò doctrina extincta periit:
patriam, libertatem, & licentiam, & cultum veterem perdi-
derunt, & omni priuati sunt felicitate, in seruitutē & ca-
ptiuitatem adducti. Quibus admoniti, nulli insidias tendamus,
scientes quod in nos ipsos ensem acuiamus, & maiorem
nobis plagam infligimus. Sed egre tulit quispiā se offendi,
& vlscisci: noli quæso, non vlsciscendo enim, vlscisci pote-
ris: vlsciscēdo vero, nō vlscisceris. Nec quæ dico nugas arbi-
trare, sed veritatē. Quomodo? quoniam qui nō vlsciscitur,
deo relinquit vltionem: qui vlsciscitur, minime. Mihi enim,

Dent. 32. f inquit, vindictam, & ego retribuam dicit dominus. Nam si
 serui

serui nostri rixâtes inuicem, nulla nostri ratione habita, ipsi ad vindictam vertuntur, et si sæpius postmodum nos rogēt, non solum non eos vlciscimur, sed indignamur, scelestos & flagitiosos appellamus, & nobis id cognoscendum relinqui oportuisse dicimus. Cum enim tibi vltionē præsumpsisti, nihil amplius in illum indignatur dominus: hoc longe magis deus dicet, qui nos admonet vt sibi omnia permittamus. Quid enim nō absurdum sit, vt qui à seruis & pueris nostris tantam modestiam, tantā obedientiam exigimus, eandē domino nostro nō exhibeamus. Hoc autē dico, quoniam tam prompte inuicem vlcisci contendimus: sed vere philosophantem hoc facere non oportet, sed ignoscere & dimittere quod in nos peccatur, etiam si illud nō esset magnum præmium veniam pro eo accipere. Sed dic quæso, si peccantem reprehendis, cur ipse peccas? cur eadem admittis? Iniuriam tibi intulit, noli contra inferre: perterritus, noli perterrere, cum nullam inde assequaris vtilitatem: mœrore te affecit, noli vicem reddere, nam illi similis efficeris, & tu nihil lucraris, sed si mansuete perfers, forte ipsum corriges: ita enim pudorē incuties, ita iram sedabis. Nemo malo malum sanat, sed bono malum. Hæc apud Gentes nōnulli philosophantur, qui cum erroris stultitia tantam præ se ferant sapientiam, pudet nos, vt inferiores deprehendamus. Multi iniuria affecti, æquo animo tulerunt. Multi falso accusati, in vltionē non proruperunt. Insidiatores, beneficiis persecuti sunt. Non parū verendū est, ne apud illos, qui vita nobis præstātiores sunt inueniātur, neve nos maiori cruciatui obnoxios faciāt. Nā si qui participes sumus spiritus, qui dei regnum expectamus, qui cœlestium cognitionē habemus, qui non formidamus gehennam, qui angeli fieri iubemur, qui diuinis fruimur mysteriis, ne ea quidem qua illi virtute pollemus: quid nobis sperandum est? Quod si Iudæi nobis sperandi sunt: Nisi, inquit, abundauerit iustitia vestra plusquàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum, longè magis Gētiles: si Pharisei, magis infideles. Si non superantibus nobis illorum vitam, cœlorum regna clauduntur: quomodo ea consequemur si Gentilibus peiores inueniemur? Abiciamus ergo dilectissimi omnes odium, iram, indignationem. Eadē dicere mihi quidē non molestum, vobis autem tutum. Etenim medici eadem sæpe

medicina vtuntur: & nos eadem vestris auribus instillare, in memoriam reducere docere, hortari non cessamus. Etenim in magna secularium turba horum obliuiscimur. Quare ne incassum hic colligamus opere confirmentur, vt futura bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LI.

EX CAP. VII.

*E*uerunt ergo ministri ad pontifices & Phariseos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic loquitur. Nihil veritate clarius, nihil simplicius, nisi maligni esse velimus: Quemadmodum nihil malignis obscurius, nihil verulius. Ecce vt Pharisei & Scribae, qui sapientia prestare videbantur, qui cū Christo semper versabantur, vt ei insidiaretur, licet miracula viderint, & scripturas legerint, nō modō nihil vtilitatis, sed damni plurimū acceperūt: ministri autē, etsi nullam eiusmodi materiā haberent, vno tantū sermone persuasi sunt, & qui ad Christum capiendū ierant, eius admiratione capti redierūt. Neque eorum tantū sapientia admiranda est, quod signis non eguerunt, sed quod sola doctrina crediderunt. Non enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula fecisse: sed, neminem vnquam sic locutum. Nec sapientia tantū, sed & audientia admiranda. Siquidem his qui se miserant, ita loquuntur, Phariseis videlicet qui omnia faciebant & conabantur, vt caperetur. *Venerunt (inquit) ministri ad pontifices & Phariseos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? Quod autem venerint, longē magis fuit quā si apud Christum remansissent. Sic enim liberati fuissent eorum molestia, nunc praecones sunt sapiētiæ Christi, & maiorem prę se ferunt animum: neque excusant se propter turbam non potuisse, quæ eum tāquam prophetam sequuntur: sed, Nunquam sic locutus est homo; potuissent sanē ita se excusare, sed animi ostendunt rectitudinem: Neque tantum se illum admirari, quā qui se miserant ad eum ligandum, quem audire debuissent, accusare visi sunt. Atqui breuem Christi audierūt orationem. Tan-*
ti enim

ti enim veritas est, vt incorrupto animo, longis sermonibus *accusanti*
 minimè opus sit. Quid ad hoc Pharisei? Cùm compungi &
 mutare sententiam oportuisset, contra faciunt, inuicem eos
 accusant, dicentes: *Nunquid & vos seducti estis?* Adhuc eis
 blandiuntur, neque in eos grauius inuehuntur, veriti ne tã-
 dem discederent: tantũ indignationem præ se & levitatem
 ferunt. Sed interrogandum erat, quid admiratione dignum
 loqueretur: quod cauerunt, quippe qui sine dubio se captũ
 iri intelligebant. Perquam stulta autem coniectura dicunt:
Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum? Ita Christum
 acculatis, & non incredulos. *Sed turba hæc quæ non nouit le-
 gem, maledicti sunt.* Hoc enim magis vos accusat, quod tur-
 ba credidit, vos verò minimè. Etenim illi cognoscentium
 legem opera faciebant. Quomodo ergo, nõne maledicti,
 qui non seruabant legem, & non illi qui legem seruabant?
 Oportebat autem non ab incredulis quæ non credebantur
 accusare. Neque enim rectus hic modus. Nam & vos non
 credidistis deo, vt Paulus inquit: Quid enim si non credi- *Roma. 3. a*
 derũt quidam? Nunquid incredulitas eorum fidem dei eua-
 cuabit? Absit, etenim prophete semper eos accusant, dicen- *Esa. 1. c*
 tes: Audite principes Sodomorum: & Principes tui nõ cre- *Thre. 4. b*
 dunt: & iterum. Non vestrum est nosse iudicium? Et vbi- *Mich. 3. a*
 que vehementius accusantur. Et quid: Christum propterea
 quispiam accusaret: Absit illorum enim hoc crimẽ. Quod
 autem aliud esse posset argumentum quod legem non co-
 gnoscitis, quàm quòd non creditis? Quum enim dixissent,
 quod nemo principum credebat in eum, sed qui legẽ igno-
 rabant, meritò eos arguit. *Nicodemus inquit: Nunquid lex
 nostra iudicat hominem, nisi audierit ab ipso prius?* Ostendit
 autem eos neque scire legem, neque seruare. Nam si lex iu-
 bet neminem interfici, nisi prius audiat: ipsi autem ante
 auditam causam iudicabant, certè legis transgressores erāt.
 Et quum dixissent neminem principum credidisse in eum,
 ideo innuit Euangelista eum è principum numero fuisse,
 ostendens etiam ex principibus credidisse. Nondum au-
 tem palàm facere audebant, erant tamen Christo familia-
 res. Vide autem quàm parcè arguit. Non dixit: Vos au-
 tem vultis eum interficere, & temerè hominem vt er-
 rantem accusatis: sed benignius, vt nimium eorum teme-
 rarium impetum, crudelẽque sedaret. Quamobrem ad

legem suam vertit orationem, dicens: *Nisi audierit diligenter, & cognouerit quid faciat? Quare non solus & nudus requiritur auditus, sed diligens. quod hac particula significatur, Et cognouerit quid faciat, quid velit, & quare, & cui, antequam hostis mores peruertat. Dubitantes ergo quum dixissent, neminem principum in eum credere, neque vehementer, neque remisse ad eum se contulerunt. Et quænam hæc consequentia, dic quæso, dicente illo: *Lex nostra non indicat quenquam, ut respondeat, Nunquid tu Galilæus es? Ostendendum nanque erat non abs re pro eo misisse, vel si asperius, minimè ei esset respondendum. Scrutare & vide, quia à Galilæa propheta nō surgit. Quid enim dixit homo? Quod propheta est, imò quòd non iudicatus non esset morti tradendus: illi verò contumeliosè, tanquam inscio scripturarum respondent: ac si dicerèt, acquiesce nobis & disce: hoc enim innuunt dicentes, Scrutare & vide. Quid Christus, quum multifariam de Galilæa & propheta locuti essent, ut hanc alienam tolleretur suspicionem, quod vnus prophetarum, & non mundi dominus putaretur?**

Caput
VIII.

Ego (inquit) *sum lux mundi.* Non Galilææ, non Palestinæ, nō Iudææ. Quid Iudæi? *Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.* O insaniam, scripturas vbique adducit, & dicunt: Tu de teipso testimonium perhibes. Quod autem perhibuit testimonium? *Ego sum lux mundi.* Magnum dictu, & verè magnum, sed non nimium ipsi admirati sunt. Quoniam non se patri æquiparauit, neque se eius filium dixit, neque deum, sed lucem, reprehendere tamen voluerunt: nā maius horreat quàm dicere. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Lucem & tenebras intellectu perceptibiles dicit: hoc est, nō manet in errore. Vbi & Nicodemum allicit, ut valde promptum & fidentem, & ministros, laudat, qui id fecerint: hoc enim clamare significat, & eos ad audiendum confirmare vult: simul & eos dolos struere, & in tenebris & errore versari, neque lucem attingere ostendit. Nicodemo præterea in memoriam reducit, quæ ante dixerat: Omnis qui malè operatur, odit lucem & non vadit ad lucem, ne opera eius appareant: Cùm enim neminem ex principibus in eum credere dicerent, ideo inquit: Qui malè operatur, in lucem non prodire: non ex lucis defectu, sed mentis vitio. Responderunt ei: Tu de teipso testimonium

Supra. 3. a

testimonium perhibes: ad quod ille. *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est: quia scio unde veni, & quo vado: vos autem nescitis unde venio aut quo vado.* Quod iam dixi, hoc Iudæi tanquam iam dictū proponunt, quod Christus arguit, sed id dixisse asseuerat, propter eorū suspicionem, qui purum eum hominem suspicabantur. Ex deo sum, inquit, & deus, & dei filius: deus autē sibi ipsi idoneus testis, vos autem nescitis, & sponte vestra mali estis: & videntes dissimulatis, & omnia secundum humanam sententiam loquimini, neque quicquam amplius quā quod apparet, intelligere vultis. *Vos secundum carnem iudicatis.*

Et quemadmodum secundum carnem viuere, malè viuere est: ita & secundum carnem iudicare, iniuste iudicare. *Ego non iudico quenquam: & si iudico, iudiciū meum verū est.* Hoc est, iniuste iudicatis: etsi iniuste iudicamus, inquirunt, quid nos non arguis? quid non condemnas? Quia non veni ad hoc, ideo dicit se neminem iudicare: etsi iudices verum esse iudiciū suum. Nam si vellem, ex damnatorū numero essetis, hoc autem non quod iudicem dico, neque ideo nō iudico, quod non fidam. Nam si iudicarem, vos sane conuincerem quod iuste iudicarem: sed nunc iudicij tempus non est. Significat futurum iudicium. *Quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater.* Vbi innuit, nō solum se iudicare, sed etiā patrem: quod subtextit in testimonium eius inducens. *In lege autem vestra scriptum est, quia duorum hominum testimoniū verum est.* Quid hoc in loco hæretici dicerent? Quid Christus hominibus præstaret, si hoc simpliciter acciperemus? In hominibus enim ita institutum est, quoniam nemo per se fide dignus est: in Deo autem quomodo hoc esset consentaneum? Quomodo ergo hæc particula intelligenda est: Nūquid quoniam duo, an quoniam homines propterea duo? Nam si quoniam duo sunt, qua gratia non cōfugit ad Ioannem? Non enim dixit, testimoniū perhibeo ego de meipso, & de me Ioannes: cur non ad angelum, cur non ad prophetas? Inuenisset enim & alia innumera testimonia, sed voluit hoc tantum significare, non quod duo, sed quod eiusdem substantię. *Discunt ei: Quis est pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque patrem meum.* Quum enim scientes tanquam inscij, & vt eum tentarent percontarentur, indignos quibus responderetur arbitratus est. Propterea iam omnia

apertius & audentius loquitur: quippe qui à signis, & sequentium se doctrina accipiebat testimonium, & quia iam crux appropinquabat. Noui, inquit, *unde venio* quod non nimium eos offendit: quod autem addidit, *Et quo ego vado*, magis eos perterrituit, ac si non esset in morte permanurus. Sed cur nō dixit, se scire deum esse: sed, unde veniret? Quia semper humilia magnis admiscet, eaque vicissim cohibet. Nam quum dixisset: Ego testimonium perhibeo de meipso, idque ostendisset: ad humilia descendit, quasi diceret. Scio à quo missus sum, & ad quem vado. Quibus verbis nihil habebant, quod cōtradicerent. Nihil enim falsi locutus sum, inquit, quum inde venerim, & illud ad verum deū vadam quem vos nescitis, ideo secundum carnem iudicatis. Nā si post tot argumenta & signa adhuc verum nō esse dicitis, & Moſen de aliis, & de se testantem fide dignum iudicatis, Christum verō minimè, hoc est secundum carnem iudicare. Ego non iudico quenquam. At qui etiam patrem neminem iudicare testatur, quomodo hic dicit: *Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia non sum solus?* Iterum ad illorum loquitur suspicionem, hoc est, iudicium meum patris est, neque aliter quā ego pater iudicat: neque aliter ego quam pater. Sed quam gratia patris meminuit? Quia non dignum filium cui crederetur, arbitrabatur, nisi patris præoccupasset testimonium. Aliter non staret sententia. In hominibus enim, cum super alieno negotio duo testificantur, tunc testimonium est verum: hoc enim est duos testimonium perhibere, sed hic non sunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictum, quā vt patri consubstantialis, & alterius non egere testimonio, & nulla alia ex parte patri inferior ostendatur? Animaduerte præterea quanta cum auctoritate loquitur. *Ego sum, qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater.* Quod si substantia minor esset, non sanè dixisset. Nunc autem ne numeri gratia id positum arbitreris, nihilo inferiorem potestatem intueri. Testimonium perhibet homo cum fide dignus est, non cum testimonio indiget, & hoc in re aliena: in propria autem ab alio accipit, ipsi in re sua non creditur: hic autem contra, in suo enim negotio testimonium perhibēs, & ab alio se asserēs, dignum se fide dicit, vndique suam proponens auctoritatem. Sed qua gratia, cum dixit, *Non sum*

*sum solus, sed ego & qui misit me pater. Et duorum hominum testimonium est verum, addidit, Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso? ut scilicet, quantæ esset authoritatis ostenderet, & primum quidem seipsum posuit, ut æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos, qui se patrem scire, ipsum autem hescire dicerent: & hanc causam dicit, quod ipsum cognoscere non velint. Ait enim impossibile sine sui cognitione quempiam nosse patrem, ut hoc saltem pacto ad se cognoscendum eos alliciat: ipso enim contempto patrem semper quærebant, quare inquit: *Non potestis nosse patrem sine me.* Itaque qui filio maledicunt, non ipsi tantum, sed & patri maledicunt. Hæc nos caueamus & glorificemus filium, quippe qui nisi eiusdem esset naturæ, non ita dixisset. Quod si tantum admonuit, alterius autem nō erat substantiæ, poterat etiam ignorans patrem cognoscere: neque fuisset omnino cognoscere, si patrem nosset. Neque enim qui hominem nouit, nouit & angelū: immo inquit, Etenim qui creaturā nouit, nouit & deum? minimè multi enim, vel potius omnes homines creaturam norunt, norunt sanè, & deum ignorant. Glorificemus ergo dei filium, non oristan-
 tum gloria, sed operibus, sine quibus ea nihil proficit. Vide tu, inquit, Iudæus cognominaris & requiescis in lege, & gloriaris in deo: qui ergo aliū doces, teipsum non doces: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras? Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriantes, non exhibendo vitam fidei conuenientem, deū inhonoremus, mendacem eum facientes. Etenim orbis terrarum magister, fermentum, lucem, salem, vult esse Christianum. Quid significat lux? vitæ claritatem, nihil obscuritatis in se continentem: non lux sibiipso utilis est, neque sal, nec fermentum, sed in alios confert utilitatem: ita nobis nō nostra tantum utilitas, sed aliorum exigitur. Sal nisi falsum reddat, non sal, sed aliud esse deprehenditur. Nam si ipsi benefecerimus, aliis erimus benefaciendi exemplum. Quousque à bonis operibus desistemus, nihil aliis conferre poterimus: nihil fatuum apud nos, nihil molle sit & solutum, qualia mundi opera sunt, & curæ seculares. Propterea virgines fatuæ sunt appellatæ, quoniam circa fatuas mundi curas vacabant, hic congregantes, vbi minimè est reponendum. Verendum sanè ne id nobis accidat, ne sordidis vestibus eo*

Roma. 2. c

Mat. 25. a

accedamus, vbi mundas & nitidas omnes induiti sunt. Nihil enim peccato sordidius, nihil immūdius, cuius naturā propheta interpretatus clamabat: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Quod si peccati placet cognoscere turpitudinem, commissum considera, cum liber non amplius eius perturbaris affectu, tunc id cognosces. Considera iram cum sedata est: auaritiā, cum ea non afficeris: intelliges profecto nihil turpius, nihil scelestius rapina & auaritia. Ideo frequenter repetimus, non vt vos perturbemus, sed vt maiorem in modum prosimus. Nam qui vna non corrigitur admonitione, corrigitur fortasse altera: & quæ altera præterit, non præteribit tertia. Utinam autem omnes omnibus malis liberi, Christi suauitatem degustemus, cui gloria cum patre, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LII.

EX CAP. VIII.

Hæc verba locutus est Iesus in Caſtopilatio, docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia non venerat hora eius. O Iudaicam clementiā, ante Paſcha Ieſum quærebāt, & in medio inuētum, conati eum & per ſe, & per miniſtros fruſtra comprehendere, non tamen eius virtutem iterum formidarunt, ſed in malitia perſiſtebant. Quod autem id ſemper tentarent, inquit: Hæc locutus eſt Ieſus in Caſtophylatio, docens in templo, & nemo apprehendit eum. In templo loquebatur more magiſtri, quod magis eos mouere debuiffet, & ad eos, qui ipſum reprehendebant, & calumniabantur, quod ſe patri æqualem faceret. Illuc enim duorum hominum teſtimonium verum eſt, hoc ſignificat. Veruntamē hæc, inquit, locutus eſt in templo tanquam magiſter, & nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius: hoc eſt paſſionis tempus. Quamobrem cum paſſus eſt, non eorum poteſtati, ſed diuinæ diſpenſationi adſcribendum eſt: ipſi enim iam pridem voluiſſent, non tamen potuerunt: neque tunc potuiſſent, niſi ipſe permiſiſſet. Iterum igitur, inquit, ad eos Ieſus: Ego vado, & quæretis me. Cur hoc frequenter repetit? Vt eorum animos cōmoueat atque perterreat. Considera quantum hoc terroris incutiat, cum enim vellēt eum interficere, quærun tamen quo vadat, tantam de eo opinio-

opinionem conceperant. Aliud item docere eos intendit non in eorum esse potestate, sed iampridem præfiguratum dici, & resurrectionem iam his sermonibus descripsit. *Dixerunt ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum? Quam mox tollit suspicionem.* Vos (inquit) deorsum estis, ego de superius sum. Hoc est, haud mirum, si vos carnales homines hæc, & nihil spiritale suspicemini, ego tamen talia non faciam.

Vos deorsum estis, ego de superius sum. Vos de mundo hoc estis.

Iterum mundanas & carnales eorum aperit sententias. Unde constat illam particulam. *Ego non sum de mundo hoc.* Non ideo dictam, quod carnem non acceperit, sed quod longè ab eorum abesset malitia. Etenim discipulos de mundo non esse dixit, habebant tamen carnem. Quemadmodum igitur Paulus, dicendo: Non estis in carne: non sine corpore esse intelligit: sic discipulos non esse de mundo, nihil aliud quam eorum sapientiam testatur. *Dixi ergo vobis, quia si non creditis, quia ego sum, moriemini in peccatis vestris.*

Rom. 8.6

Si enim propterea venit, ut tolleretur peccata mundi, neque aliter tolli poterant, nisi per lauacrum: necessarium erat eum qui non crederent, cum vetere homine esse moriturum. Qui enim non vult seipsum mortificare per fidem, & sepelire, mortificabitur in eo, & migrabit, priorum peccatorum poenas daturus. Propterea dicebat: Qui non credit, iam indicatus est: non solum quia non credit, sed quia in peccatis moritur.

Dicebant ergo ei: Tu qui es? O dementiam, post tantum temporis, tot miracula, & tantam doctrinam, quis sit interrogant. Quibus Christus: Principium qui & vobis loquor. Hoc est, sanè indigni estis qui sermones meos audiat, & qui sim intelligatis. Vos ut me tentetis semper loquimini, mihi autem non attenditis, & in omnibus vos reprehendere nunc non possum: hoc enim significat, *Multa habeo de vobis loqui, & iudicare:* Non tantum reprehendere, sed punire. *Sed qui misit me:* Hoc est, pater, non vult hoc. Non enim veni iudicare mundum, sed saluum facere. Non enim misit deus filium suum, ut iudicet mundum, inquit, sed ut saluum faciat.

Infr. 12.8
Supr. 3.6

Si ergo ad hoc me misit, & ille verax est merito neminem ego impræsentiarum iudico: sed ad salutem loquor, non ad reprehensionem. Hæc autè dicit, ne metu desistere, neve eorum mentes introspicere non putaretur. Illi autem de patre sermonem haberi non intellexerunt. O dementiam,

non desistit de eo verba facere, neque aduerterunt. Præterea cum post multa signa & doctrinas nihil eis persuasisset, iam de cruce sermonē aggreditur, *Cum exaltaueritis filium hominis, tūc maxime quia ego sum scietis.* Et per signa & resurrectionem & captiuitatē, quæ omnia sufficientia erant eius virtutem demonstrare. Cum videbitis, inquit, me nihil per mortem passurum, tunc scietis quia ego sum, videlicet Christus & filius dei, & qui cuncta & fero & duco, & non sum contrarius illi: idcirco addidit, *Et à me ipso non loquor.* Siquidem vtrunque cognoscetis, & virtutem meam, & cū patre consensum. Hæc enim particula, *A me ipso non loquor:* indiscretam cum patre substantiam, & nihil contra paternam voluntatem se loqui ostendit. Cum enim à cultu excidētis, neque vobis solita sacrificia permittentur: tunc diuinam in vos indignationem, vltionemque, quia me non audistis intelligetis: quasi dicat, Si mihi alienus esset & contrarius, adhuc cōtra vos indignaretur. Hoc & Esaias inquit: Dabit impios pro sepultura eius, & David: Tunc loquetur ad eos in ira sua. & ipse: Ecce relinquetur domus vestra deserta. & parabola: Quid faciet agricolis dominus vineæ illius? Malos malè perdet. Vides vbique propter eorum incredulitatem sic loqui. Quod si ipse eos perdet, quemadmodum perdet? Auferte, inquit, qui me sic regnare nolunt, & interficite. Cur non suum id opus sed patris dicit? Quia tum ad eorum respicit imbecillitatem, tum patrem suum reueretur: propterea non dixit, Relinquam domum vestram desertam: sed relinquetur, non addita persona. Dicendo enim, Quoties volui congregare filios vestros, & nolulistis: inde addendo, relinquetur, sed desolaturū eam ostēdit: hoc est, cum obsequiis & beneficiis cognoscere me nolulistis, suppliciis cognoscetis qui sum. *Et pater mecū est.* Et ne hoc verbo, *qui misit me,* minor patre existimaretur, secū esse dicit. Aliud enim dispensationis est, aliud diuinitatis. *Et non reliquit me solū, quia ego quæ placita ei sunt, facio semper.* Rursus ad humilia descendit, ad illud frequenter instans, quod dicebant ex deo non esse, neque sabbatū seruare: ideo inquit, *Quæ placita ei sunt, facio.* Indicans sabbati solutionem præter eius nō esse voluntatem. Ita & in passione: An putas quia non possum rogare patrem meum? Atqui dicēdo solum, quem quæritis, reiecit eos retrorsum. Qua ergo

Esa. 53. c
Psal. 2. b
Mat. 23. d
Ibid. 21. b
Luc. 19. d

Luc. 13. d

Mat. 16. c
Infr. 18. b

gratia

gratia non dicit, non putatis quod possum eos perdere, cum id re ipsa ostenderit? Ad eorum descendit imbecillitatem: id enim maiorem in modum adnissus est, ut minimè patri contrarium se ostenderet: ita hoc in loco humanius loquitur. Et ut dixit. *Non reliquit me solum:* ita & *Quæ placita ei sunt facio semper.* Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. Cum enim ad humilia descendit, multi ad credendum adducuntur: & tu adhuc interrogas, qua gratia humiliter loquatur, cum Evangelista aperte his verbis demonstrat? tantum non clamans: Noli perturbari, cum ad hanc verborum humilitatem eum descendere audis. Siquidem qui superna illa doctrina non sunt persuasi, quod à patre sit, meritò humilia audierunt, quibus crederent, & hac ratione postmodum etiam huiusmodi usus est verbis. Crediderunt ergo non tamen ut oportuit, sed quodammodo cum intelligerent, & acquiescerent sermonis eius humilitati: quod enim perfectam fidem non haberent, ex sequentibus Evangelista significat, cum rursus ei maledicunt: & quod hi iidem sint, ex sequentibus constat. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudeis: *Si vos manseritis in sermone meo.* Hinc enim perspicuum est, nondum doctrinæ inhærere, sed tantum verbis: quare vehementius loquutus est, illic simpliciter. Queretis me: nunc maius quiddam addidit, In peccatis vestris moriemini. Ideo, scilicet, quod illuc migrantes, me amplius rogare non potestis hæc quæ loquor in mundo, hinc se ad Gentes exiturum ostendit. Cum non cognouerint, quod de patre ad eos locutus esset: rursus ad se redit, & humilitatis verborum causam affert Evangelista. Hoc igitur pacto, si scripturas diligenter scrutari voluerimus, salutem assequi poterimus: si penitus in eis versabimur, & doctrinam rectam & vitam erudiemur. Et licet durus sit quispiam & asper & immittis, licet superiori tempore nihil profecerit: nunc saltem proficiet, & aliquam, etsi non statim sentiat, utilitatem accipiet. Nam si vnguentario quispiam, aut vnguentariæ tabernæ assideat, etiam inuitus illum accipit odorem, longè magis qui ecclesiam frequentat. Ut enim ex defidia, negligentia: ita ex operatione alacritas oritur. Quauis innumeris vitiis sis obnoxius, quauis immundus, noli ecclesiæ vitare consuetudinem. Quid ergo, si audita non facio? Non parum consequeris, si te miserum intelligis.

Supra. 7 c

Mar. 1. c

Non inutilis hic metus, neque intempestiua formido, modo ingemiscas, quod audita non facias, sine dubio aliquando benefacere incipies. Non enim fieri potest, ut qui deum & audiat, & alloquatur, non assequatur utilitatem. Statim enim cohibemur, manus lauamus, cum librum accipimus. Vides quanta ante lectionem reuerentia moueamur? Quod si diligenter accedemus, magna inde proueniet utilitas. Nō enim nisi reuerens anima manus lauerit. Et vxor si detectum caput habuerit, quamprimum tegit interioris reuerentiæ præferens indicium, vir autem tectum caput deteget. Vides quo pacto interiores affectus, exterior habitus indicat? Præterea qui diuinæ concionis auditor sedet, sæpe ingemit, sæpe vitam suam & mores reprehendit. Vacemus ergo scripturis dilectissimi, & saltem euangelis ea frequenter pertractemus. Aperto nanque libro, euestigio Christi nomen occurret & eius audies generationem, recordaberis matris Mariæ, quæ à Ioseph inuenta est in utero habens ex spiritu sancto. Qui autem hæc audierit, quamprimum miro virginitatis amore flagrabit, paruum admirabitur, terrena contemnet. Neque paruum putandum est, dignatam spiritu sancto virginem, & ab angelo annunciatā, & hæc quidem in superficie. Quod si diligenter omnia perscrutaberis, euestigio cuncta contemnes secularia, ridebisque. Si diues fueris, nihil diuitias duxeris, cum intelligas fabro nuptam, in humili domo & fortuna, matrem domini factam esse. Si pauper, non erubescas, cum vilissimam domum mundi author non aspernatus est: hoc persuasus, non rapina, non cupiditate fereris, non proximi rem capies, sed potius paupertatem amplexaberis, diuitias negliges, hac ratione omnem propulsabis malitiam: ad hæc cum videris Iesum in præsepio iacentem, abiicies omnem curam ornandi filium tuum auro, aut argento lectum excolēdi, abiicies sane omnem cupiditatem: multa consequeris, quæ particulatim in præsentia dici non vacat: scient autē qui experientur. Quāobrem hortor, ut lectioni vacetis, sensus imbibatis, cōsque vestris inscribatis mentibus: quod cum Iudæi neglexerunt, libros manibus ferre iubebant. Nos vero non manibus, sed domi habeamus imò cordibus ut oportet inscribamus. Hoc enim pacto abstergis præsentis vitæ sordibus, futura bona cōsequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per

sti, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LIII.

EX CAP. VIII.

*I*cebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudeis: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatē, & veritas liberabit vos. Multo nobis patientia opus est, dilectissimi, quam tunc profecto consequamur, cum sacrarum literarum doctrina, altius in cor radices egerit. Nam quemadmodum quercus altius demissis radicibus, nullius veti viribus sternitur: ita animam diuino confixam timore, nullus tentationum ventus euellet. Idcirco inquit propheta: Confige timore tuo carnes meas, ita & tu configere quasi clauo quodam, & adhæreas, vt enim hi difficulter, ita aliter affecti facile decipiuntur, & in labē precipidunt. sicut contingit Iudeis, licet enim audierint, crediderintque, rursus ad deteriora prolapsi sunt. Quāobré Christus vt eos fide in quanquā parua haberēt, confirmaret asperius eos tangit. Est credentiū facile reprehensione tolerare, ipsi autem quamprimum excanduerunt. Primum ergo Iesus eos admonet: *Si vos permanseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis: & cognoscetis veritatē & veritas liberabit vos.* Tātum non dicens. Sum alius incisurus, sed nolite agitari. Vel potius his verbis eorum sedat superbiam. A quo autē liberabit, dic, quæso? A peccatis. Quid temerarij illi? Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam. Statim defecerunt, quoniam terrenis inhiabant. Si nos manseritis in sermone meo: indicat cordis eorum cogitationes, quod crediderunt quidem, non autem permanserunt, & magnū quiddam eos videlicet, futuros sibi discipulos, annunciat. Cum enim nonnulli ante discessissent, eos notat inquiring, *Sed si manseritis:* nam & illi audierant, crediderant, discesserant, quoniam non permanserunt. Multi enim discipulorū eius abiierunt retro, & iam non cum illo ambulabant. *Cognoscetis enim veritatem, hoc est me.* Ego enim sum veritas. Iudæica enim dogmata omnia figura erant. Veritatem à me intel ligetis, quæ vos à peccatis liberabit. Quemadmodum enim illis dixit, In peccatis vestris moriemini: ita his liberabit

Psa. 118. d

Supr. 8. g

Infr. 16. a

vos: & non dixit, vendicabo vos à seruitute, sed hoc eis cogitandum reliquit. Illi autem, *semen Abrahæ sumus*, & *ne mini seruiamus vnquam*. Atqui si indignadum fuisset tollerabilius potuissent, cum dixit: Cognoscetis veritatem: dicendoque, Nunquid eam nescimus? lex igitur & cognitio nostra falsa est: sed de secularibus indignatur, & mundi verentur seruitutem. Sunt & hac ætate, sunt, inquã, qui in rebus nō propriis, & mundi seruitute erubescunt, peccati seruitium nil verentur, & optarent huic potius obnoxij frequēter appellari, quam illi semel: tales illi erāt, & aliud seruitium ignorabant dicentes: Seruos appellas, qui ex semine Abrahæ sunt? qui generosi, qui serui minimè sunt appellandi. *Nunquam seruiumus*. Huiusmodi Iudæorum iactationes, *semen Abrahæ sumus*, Israëlitz sumus. Nunquam propria merita memorant, ideo in eos clamat Ioannes: Nolite putare & dicere, patrem habemus Abraham. Sed quare nō reprehendit eos Christus, siquidem sæpe seruierant & Aegyptiis, & Babylonis & aliis multis? quoniam nolebat cū his contēdere, nisi ad salutem tantum & beneficiū ad quod tantum properabat. Potuisset nanque in mediū eorum quā draginta, inde septuaginta, inde sub iudicibus nunc viginti, nunc duorum, nunc septem annorum afferre seruitutem, præterea quod nunquam serui esse desierint: sed eos nō hominū seruos ostendere voluit, sed peccati, quæ seruitus est grauissima, à qua solus de⁹ liberare potest. Dimittēdi enim peccatum potestatem nemo habet præter deum: quod & ipsi confessi sunt. ideo ad hoc eos adducit: dicitque. *Qui facit peccatum, seruus est peccati*. vt quam seruitutem dicat, intelligant. *Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum*. Placide per legem superiora tollit, ne his se verbis tueantur. Sacrificia habemus, Moyses mādauit ille nos liberare poterit. Hac gratia addidit, Quam nam hæc consequentiam habent, Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei, iustificati gratis gratia eius & sacerdotes eius? Propterea inquit Paul⁹ de pōtifice: Quod debet quædammodum pro populo, ita pro semetipso offerre pro peccatis, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: quod significat dicendo: Seruus non manet in domo. Vnde & æqualitatem ad patrem, & liberi & serui indicat differentiam: quasi dicat, non habet potestatem seruus: quo per id verbum,

Roma. 3. c

Hebr. 5. a

bum, *manet*, significatur. Quid autem cum da peccatis sermonem habet, domus meminit? Vt se tanquam dominum domus, ita omnium dominum ostendat. Ea autem particula, *Non manet*: hoc est, non habet largiendi quicquam potestatem, utpote, qui non est dominus: filius dominus est, quare manet in æternum secundum solitam nobis translationem. Ne dicerent, Tu quis es? Mea sunt omnia: sum enim filius, & in domo patris mei mansiones multæ sunt: cum enim de libertate & seruitute sermo sit, meritò hac utitur translatione, quod illi nullam habebant dimittendi potestatem. *Si ergo filius vos liberauerit*. Ecce eandem illi cum patre substantiam. Si filius, inquam vos liberauerit, nemo iam contradicet, sed veram habebitis libertatem, Si deus iustificat, quis condemnat? Hic se mundum à peccato ostendit, & nomine tantum libertatem significat, quam & homines dant, illam autem solus deus: & per hoc suadet eis ne propter hanc erubescant seruitutem, sed propter peccatum, quo abiecto non sunt amplius serui: vel potius seruos ostendit, cum futuros liberos dicit, significat enim eam veram non esse libertatem. Inde ne dicerent, peccatum non habemus nam credibile erat hoc dicturos, considera quo pacto eos accusat. Omisissis nanque reliquæ eorum vitæ criminibus, quod in manibus erat, & quod tunc facere cogitabant, profert in medium, & ait: *Scio quia semen Abraham estis, sed queritis me interficere*. Placide & pedetentim ab Abraham cognitione eos abscindit, admonens non esse propterea superbiendum: ut enim libertas & seruitus ex operibus, ita & cognatio iudicatur. Neque continuo respondit non esse ex femine Abraham homicidas iusti, sed primum assentitur. *Scio quia semen Abraham estis*. Sed hoc non est quod querimus, & iam asperius inuehitur. Etenim est, ut in pluribus obseruandum, ut qui magnum aliquid facturus est, postquam fecerit magis sibi fidat, ac si operum suorum testimonium omnibus silentium imponat. *Sed queritis me interficere*. Quid si iuste? minimè, ideo affert causam. *Quia sermo meus non capit in vobis*. Quomodo ergo, inquit, in ipsum credidisset? quia mutati erant, ut dixi, quamobrem vehemētius eos tetigit. Nam si illius cognatione gloriarentur, etiam & vitam præ vobis feratis oportet. Et non dixit, Non capitis sermonem: *Sed sermo meus non capit in vobis*,

ad doctrinę magnitudinem significandam: sed nō propter-
 ea interimendus fuit, sed potius honorandus & colendus,
 vt discerent. Sed ne dicerēt, à teipso hæc loqueris, ideo ad-
 didit: *Quæ ego vidi apud patrē meum, hæc loquor. & vos quæ*
audistis apud patrem vestrum facitis. Quemadmodū inquit,
 ego & verbis & re ostendo patrem, ita & vos, non enim e-
 iusdem tantum sum cum patre substantiæ, sed & veritatis.
Dicunt ei, Nos patrem habemus Abraham, Dicit ei Iesus: Si
patrē habetis Abraham, opera eius facite. Nunc autem quære-
tis me interficere. Frequenter hoc in loco eorum animos cæ-
 dis arguit, & Abrahæ meminit: quod facit, vt ab eius cogna-
 tione ipsos abducat, & gloriam tollat, persuadēque non
 amplius in illo salutis spem esse reponendam. Non enim à
natura cognatio, sed à voluntate: hoc vt ad Christum acce-
 derent, prohibebat. quod sufficere sibi ad salutē cognatio-
 nem illam arbitrabantur. Quam autem veritatē dicit? quod
 æqualis est patri, propterea querebāt eū Iudæi interficere.

Queretis me interficere quia veritatem vobis locutus sum,
quam audiui à patre meo. Vt non contraria patri dicere vi-
 deatur iterum ad patrem cōfugit. *Dicunt ei. Nos ex fornicatione*
non sumus nati, vnum patrem habemus deū. Quid dicitis?
 vos patrem deū habetis, & Christum hoc dicentem per-
 sequimini? Vides præcipuē eum dixisse patrem suum esse
 deū? Cum ergo eos ab Abrahæ cognatione exclusisset, non
 habētes quid dicerent, aliud quiddam maius ausi, se ad deū
 referunt, à quo etiam honore excludit eos Iesus, inquit,
Si deus pater vester esset, diligeretis vtique me. Ego enim ex
deo processi & veni. Neque à meipso veni, sed ille me misit.
Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis
audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desi-
deria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio,
& in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cū lo-
quitur mendacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, &
pater eius. Exclusit eos à cognatione Abrahæ, & cum in-
 de maiora auderent, maiorem etiam plagam infligit, quod
 non solum Abrahæ filij non sint, sed diaboli: secundum im-
 pudentiam vulnus incutiens, & testimonia reprehensionibus
 miscet. Interficere enim, inquit, diabolicæ malitiæ opus
 est. Neque enim simpliciter opera dixit, *Sed desideria:* vt &
 illum, & eos maxime cædibus delectari, authore invidia, si-
 gnificet.

gnificet. Nam cum nullam haberet præter inuidiam causam, Adam perdidit: quod id verbum significat, *Et in veritate non stetit*: hoc est, vitæ rectitudine. Cum enim frequenter ipsum accusarent, quod ex deo non esset, hoc inde provenire dicit. Ille nanque primus mendacium peperit iniquiens: In quacunque die comederitis, aperientur vobis oculi. Mendacio ergo primus usus est diabolus: homines non tanquā proprio, sed vt alieno vtuntur, ille vt proprio. *Ego autem si veritatem dico: non creditis mihi.* Vnde procedit, quod sine vlla causa vultis me perdere, nisi quia inimici estis veritatis? sin minus dicite peccatum meum: ideo addidit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione non sumus nati. Nōne multo illicito coitu miscebantur? Tamen hoc omisso, illic insistit. Postquam autem non ex deo, sed ex diabolo eos esse ostendit, quod interficere diabolicum est, & mendacium dicere, quæ vtræque illi faciebant: iam cōtra ostendit amorē, quod quis dei sit esse argumentum. *Quare loquelam meam non cognoscitis.* Cum enim semper dubitarent, dicentes: Quid est quod dicit, Quo ego vado, vos non potestis venire? ideo inquit, Loquelam meam nō cognoscitis. Nam mens vestra humi repit, mei sermones alte eriguntur. Quid si non possunt? Non posse hoc in loco, non velle est. In parvis eruditi estis, nil magnum aggredimi. Cum enim tanquam dei amatores se Christum prosequi dicerent, ideo vbi que probare conatur sui persecutionem dei odio, contrarium amore provenire. *Num patrem habemus deum.* Ex honoribus, non ex operibus gloriamini. Incredulitas vestra, non me alienum à deo esse, sed quod deum non cognoscitis, est argumentum. Causa autem quod mentiri vultis, & diabolus imitari quod pusilli animi indicium est, vt Apostolus testatur: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nōne carnales estis? Quare autē non potestis? Quia desideria patris vestri vultis facere Curare, Contendite, adnitimi. Ecce quod non posse, nolle est: quod Abraham non fecit. Sed quænam sunt eius opera? *māluetudo, modestia, obsequium.* Vos contrā immanes & crudeles estis. Et quænam fuit audacia ad deū confugere, qui Abraham indigni essent? Cum minus crimen euitare vellent, in maius inciderunt. Ex probante nanque Iesu illis cædem, ad sui excusationem, vt

Gen. 3. 4

1. Cor. 3. 4

deum defendant, id facere causantur. Quod contra deum esse demonstrat. Illud enim verbū processit ipsum inde esse, & ad nos venisse significat, nam cū illi dicere possent, eum aliena quædam & noua afferre, ideo se à deo venire dicit. Merito ergo non auditis eum, inquit, cum ex diabolo sitis, qua gratia vultis me interficere. Quid in me reprehendere potestis? si hoc non est, cur mihi non creditis? Ita ex mendacio & cæde, à diabolo eos esse ostendens, infert, & Abraham, & à deo omnino esse alienos: & quia odio habent nihil iniuriantem, & quod eius sermonem nolunt audire: & modis omnibus deo se non esse contrarium arguit, neque propterea eos non credere, sed quia ipsi contrarii sunt deo. Etenim qui peccatum nō fecit, qui se à deo venire, & à deo missum dicit, qui veritatem loquitur, & ita vt omnes in testimonium aduocet: si non creditur ei: constat auditorum vitio prouenire, quod carni dediti sint. Nouit enim terrenis deditam animam procliuem ad peccandum: idcirco, inquit. Nam pigri facti estis auditionibus vestris. Quoties enim terrena nequit homo contemnere, quomodo poterit celestia contemplari? Quamobrem adnitamur pro viribus dilectissimis, vt vitam nostram dirigamus, vt mētem expurgemus, vt nullæ nos sordes impediunt, augete cognitionis lucem, neque iacite semen inter spinas. Qui non intelligit malam esse auaritiam, quomodo maiora cognoscet? qui his non abstinet, quomodo resistet illis? Bonum est rapere, non ea quæ pereunt, sed regnum cælorum. Quippe quod vim patitur, neque desidia acquiri potest: sed cura & diligentia. Sed quid signat, vim patitur? vi opus est multa: angusta est via, robusta anima opus est, & generosa, raptores præoccupare adnituntur, nihil respiciunt, non accusationem, non damnationem, non supplicium illud solum curant, vt præcurrant ceteros. Rapiamus ergo regnum cælorum, quæ rapina nō crimini, sed laudi datur: crimen est, si non rapitur. Non enim alterius damno ditescimus, adnitamur ergo: & licet ira, & cupiditas nos perturbet, nature vim inferamus, mausuetudini assuescamus, parum laboremus, vt perpetuo quiescamus. Noli aurum rapere, sed diuitias quarum comparatione aurum lutum esse apparet. Dic quæso, plumbotibi & auro proposito, quid potius raperes? Nōne aurum? vbi qui rapit, punitur, maius honoras: vbi qui rapit, hono-

ratur,

atio ad uir
uicionem de
me

ratur, maius prodis: quod si vtrunque puniretur, num sanè ad hoc magis venisses? Hic nihil tale in manibus est, sed beatitudo. Et quomodo potest quis rapere, inquis? Disperge quæ habes. Quousque enim seruas illa, rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, nisi id prius proiciat, & expeditus relinquat? Rapientem bene expeditum esse oportet, ne quid eum impediatur, si quidem etiam nunc contrariæ potestates sunt obviæ, ut id nobis auferant. Quas fugiamus quæso, fugiamus, & nullam extrinsecus ansam relinquamus, incidamus funes, nudi à secularibus emergamus, Quis usus preciosarum vestium? quousque tandem his ridiculis implicamur? quousque aurum defodiemus? Volebam ab his cessare admonitionibus, sed vos non permittitis, qui mihi semper admonendi occasiones & materias præbetis, sed nunc saltem à vitiis desistamus, ut vitæ exemplo alios erudientes, promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LIIII.

EX CAP. VIII.

*Respondit ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus, & dixit: Ego demonium non habeo. Impudens quoddam & temerarium malitia est, quæ qui magis confundi deberet, magis irritatur, ut in Iudæis vltro venit. Oportuit enim ut Iesu verbis placarentur, eius admirari fiduciā, & verborum constantiam: sed maledicunt ei, & Samaritanum & dæmoniacū appellant. Nonne bene dicimus, quia Samaritanus es & demonium habes? Altior enim sermo, stultitia apud stultos videtur. Atqui nō meminit adhuc Evangelista Samaritanum Iesum antea à Iudæis appellatum: ex hoc tamē potest intelligi etiam sæpius eo in Iesum vsos vocabulo, demonium habes. Quis dæmonium habet? Num qui deum honorat, an qui honoribus deum prosequentem contumelia afficit? Quid Christus? Mansuetudine & clementia summa: *Ego demonium* (inquit) *non habeo, sed honorifico**

patrem meum, qui misit me. Nam ubi docere eos, & humilitatis admonere oportuit, ne quod Abraham sement essent se iactarent, vehemens fuit: ubi autem contumeliæ ferendæ erant, mansuetudine utitur. Dicentibus enim illis, patrem deum & Abraham habemus: in eos inuectus est vehementius: quum habere dæmonium insinulatur, leuissimum se exhibet: ad nos erudiendum, ut quæ ad deum pertinet, maiorem in modum defendamus, quæ ad nos, contempnamus.

Ego non quero gloriam meam. Hæc dixi, inquit, quoniam non decet ut deum patrem appelletis quum sitis homicidæ. Ob eius ergo honorem hæc locutus sum, & propter illum hæc audio, & me inhonoratis: Sed nihili mihi curæ est hæc contumelia, illi pœnas debetis, cuius gratia hæc audio: *ego non quero gloriam meam*, ideo omiſſa vindicta ad doctrinam vertor, & consulo quæ faciatis, ex quibus non modò supplicium vitabitis, sed æternam vitam consequimini.

Sup. 6. d. e

Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruabit, non videbit mortem in æternum. Hic non modò fides intelligenda, sed vitæ etiam puritas. Et superius ait, Vitam æternam habebit: hic, *Mortem non videbit*: simul ac significat, nihil se ab eis posse accipere detrimenti. Nam si quis eius sermonem seruat, non moritur, longè minus ipse: Tunc Iudæi: *Nunc cognoscimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & propheta mortui sunt.* Hoc est, qui dei sermonem audierunt, mortui sunt: & qui tuum audierint, non moriêtur? Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? O inanem gloriam, iterum ad huius confugiunt cognitionem, atqui conſequeſſerant ut dicerent, nunquid tu maior es deo? aut qui te audiunt, maiores sunt quàm Abraham arbitrabatur? Primum ergo eos homicidas arguit, hinc ab Abraham cognitione separauit. Et quum persisterent, alia via aggreditur, ostendens frustra eos laborare: & de morte nullum facit verbum, neque exposuit quam mortem intelligeret. Admonet autè se quàm Abraham superiorem, ut reuereretur, imò & qualiscunque esset, non tamen innocuum morte esse multandum. Quod si veritatem vobis dico, & peccatū non habeo, & à deo sum missus, & melior quàm Abraham, nonne infanitis? nonne frustra laboratis, quum me tentatis interficere? *Quid illi nunc cognoscimus quia dæmonium habes.* Verum non ita Samaritana, sed tantum: Nunquid tu maior es patre nostro

Supr. 4. b

nostro Iacob? Iudæi contumeliosi erant & superbi: illa discendi cupida, ideo dubitauit, & debita cū modestia respondit, & dominum appellat: qui enim longè maiora pollicebatur, & dignus fide erat, non erat iniuria lacessendus. Hi dæmonium habere dicunt: illa dubitantis, hæc incredulorū & malignorum verba erāt. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? Itaque hoc maiorem eū facit, quā Abraham. Quum autem abeuntem videritis, maiorem esse confitebimini: propterea dicebat, Quum exaltaueritis me, tunc cognoscetis quia ego sum. Et intueri prudentiam. Primum à cognatione eos abscondit, & se maiorem illo ostēdit, vt ex multa excellentia, prophetis quoque maior intelligatur: cū enim semper prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus nō capit in vobis. Illic nāque dicebat, mortuos suscitare: hic autem non visurum mortem qui credit: quod longè maius erat, quare magis exasperati sunt, dicentes: *Quem teipsum tu facis?* Et hoc contumeliose, tu tibi blandiris, inquit. Quibus Christus: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Quid hoc in loco dicunt hæretici? Interrogatus, nunquid tu maior es patre nostro Abraham: non ausus est palam affirmare, sed latenter innuit. quid igitur? Nihil est gloria eius? Ad illos nihil. Sicut enim quum dicit, Testimonium meum non est verum: secundum eorum opinionem locutus est: ita hoc in loco, *Est qui glorificat me.* Et cur non dixit, *Pater qui misit me quē vos dicitis, quia deus vester est, & tamen non cognouistis eum?* Voluit ostendere, quod nō solum patrem ipsum ignorent, verumetiam deum. *Ego autem noui eum.* Itaque si me scire dicerem, non superbus essem: si nescire, mendax: vox autē qui eum scire profitemini, mendaces estis: & itidē ego mendax essem, si eum me nescire dicerē. *Si ego glorifico me.* Quum dixissent, *Quem teipsum facis?* inquit: Si quem me ego facerem, *gloria mea nihil est:* quemadmodum ego eum certē noui, ita vos ignoratis. Et vt non omnino eos ab Abraham separauit, sed inquit: Scio quod semen Abraham estis: vt magis in ipsos inueheretur: ita hic non totum abstulit, sed inquit, *Quem vos dicitis:* & verbis gloriam tribuens, grauius crimen reddidit. Quomodo autem eum ignoratis? quoniam qui pro ipso omnia & facit & dicit, vt gloriosum reddat, contumelia afficitis, quum ab eo sit missus: hoc autem probatum non est, probabitur autem

Hic supr
d.

Supr. 5. c

ene. 22.6

Mat. 13. g

Marc.

a

in sequentibus. *Et sermonem eius seruo.* Hoc, si quid habebat poterant reprehendere: magnum nanque erat argumentum, ab eo missum. *Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauisus est.* Iterum illos Abraham alienos probat, si qui ex his quibus ille gauisus est tristantur. Diem autem meum, hoc in loco crucem mihi significare videtur, quem in arietis oblatione Isaac praefigurauit. *Ad haec illi: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Ac si prope iam ad eam accederet aetatem. *Dicit eis Iesus: Priusquam Abraham fieret, ego sum.* Et acceperunt lapides vt iacerent in eum. Animaduerte quomodo se maiorem Abraham confirmauit. Si enim gauisus est videre diem eius, idque operae precium duxit propter beneficium inde proueniens, gauisum constat, & quod longè maior esset. Nam quum Iudaei fabri filium eum appellarent, neque amplius quicquam de eo imaginarentur, paulatim eos ad maiorem sui cognitionem erigit. Quum ergo audierunt se deum nescire, non ægrè tulerunt: quum autem, *priusquam Abraham fieret, ego sum,* perinde ac si ipsorum nobilitas degeneraret, exasperatur, & lapides iaciunt in Iesum. *Vidit diem meum, & gauisus est:* significans non inuitum se ad passionem venire, siquidem lauda qui in cruce delectatus est, quæ salus mundi erat. *Illi autem lapides iecerunt,* adeo prouisi erant in caedes, & veritatem cognoscere negligebant. Sed cur non dixit, *Priusquam Abraham fieret, ego eram: sed, sum.* Quemadmodum pater hoc verbo, *sum,* vtitur ita & Iesus significat enim perpetuo esse ab omni liberum tempore, propterea blasphemum eis verbum videtur. Quod si ad Abraham comparisonem, quanuis per vim non tulerunt, quomodo tulissent ad patrem? *Fugit ergo iterum Iesus,* vt hominem præstaret, & absconditur, cum satis eos admonuisset: & impleto officio suo, *exiuit de templo,* Et se ad sanandum cæcum contulit, per opera se ante Abraham esse confirmans. Sed dicet fortasse aliquis. *Qua gratia eorum conatus non cohibuit?* ita enim credidissent. Paralyticum sanauit, & non crediderunt, innumera operatus est, & in ipsa passione strauit eos supinos, & visum abstulit, & non crediderunt: & quomodo si id fecisset, credidissent? Animo enim desperato nihil peius, quanuis signa, quanuis miracula videat, in eadem perstat pertinacia. Etenim Pharaon multis acceptis plagis,

plagis, dum affligeretur tantum sapiebat, ad vltimum tamen dié, idem perstitit, persecutus quos dimiserat. Quare Paulus, vt obduretur quis, inquit, ex vobis fallacia peccati. Sicut enim vires corporis moriuntur, & omnem sensum amittunt: ita & anima cum multis detinetur affectibus, virtuti moritur: & si quid attuleris, non sentit, sed siue supplicii, siue quodcunque aliud minaberis, nullo sanè sensu mouetur. Quamobrem dum habemus salutis spem, dilectissimi, dum conuerti possumus, omnia faciamus. Qui enim non dolent, tanquam desperantes gubernatores naui ventis commissa, nihil sibi opitulantur. Cum enim inuidus, vt cupiditatem suam expleat, tantum intuetur, etsi pœna impendat, si internecio, eo duntaxat affectu possidetur: itidem & impudico & auaro vsu venit. Quod si affectuū tanta vis est, longè maior virtutis: si propter illos mortem contemnimus, longe magis propter hanc: si illi animam suam contemnunt, quid nos pro salute nostra facere oportet? quæ nobis erit excusatio, si cum perditī homines tanto pere perditioni suæ incumbant, nos pro salute nostra nullam adhibebimus diligentiam, sed inuidia cōsumemur, quia nihil peris? Inuidus enim vt proximum perdat, perdit seipsum. Inuidi oculus conlūmitur dolore, morte viuit perpetua, omnes inimicos existimat, etiam nihil iniuriatos, dolet quod deus honoratur: his lætatur, quibus & diabolus honoratur apud homines: sed hic non honor est. Noli inuidere, si apud deum honoratur, æmulare illi, & similis efficiaris: an non vis? quid ergo & teipsum perdis? quicquid habes proiciis, non potes similis illi fieri, neque virtuti vacare. Cur malitia imbueris? Congratulandum est proximo, vt etsi in bonis operibus pariter laborare non possis, ex congratulatione saltem mercaris. Sufficit nonnunquam voluntas ad magnum bonum: ideo Ezechiel propterea Moabitas punitos dicit, quod lætati sunt super Israhēlitis: & alios quosdam salutem consecutos, quod alienis malis condoluerūt. Quod si misereantibus aliorum malis est aliquod meritum, multa magis aliorum honoribus congratulanti- bus. Reprehendit Moabitas, quod super Israhēlitis lætati sunt quos deus vltus est: & quanuis ipse puniat, non tamen vult vt eorum supplicio lætemur, neque enim vult eos vlcisci: quod si condolendū est vltorū supplicio, multo magis

Exod. 8.
& seq. vs
que ad 15.
Hebr. 3. c

inuidetur in
de

Ez. 35. d

Nu. 26. a

honoratis non inuidendum. Sic enim Chore & Dathan perierunt: quibus inuidens clariores reddunt, seipsos torquent. Fera enim venenosa inuidia est, fera immunda & morbus volūtatis, omni venia & exultatione indigna, omnium malorum & mater, & author: quamobrem radicatus eā euellamus, vt & præsens malis liberemur, & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LV.

EX CAP. IX.

Præteriens Iesus, vidit hominem cecum à natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic, an parentes eius, vt cæcus nasceretur? Humanissimus dei filius, & nostræ cupidus salutis, & vt ingratorū ora

Psa. 50. a

*obltrueret, neminem obuium omittit, quauis nemo ei attenderet. Quod propheta intelligēs, dicebat: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cū iudicaris. Propterea hoc in loco, cum sermonū ipsius altitudinē non acciperent, sed demonium habere dicerent, & interficere conarētur, egressus ē templo cæcū sanauit, cum vt absentia sua eorum irā sedaret, tum vt miraculi beneficio eorū duritiem & immanitatem placaret, tum vt suā confirmaret orationē. Neque paruum operatur miraculum, sed quod tunc primū contingit. A seculo enim nō est auditū, inquit, quod aperuit quis oculos cæci nati. Cæci enim fortasse quispiā oculos aperuit, sed cæci nati adhuc nemo. Et quod egressus ē templo ad illud dedita opera venerit, inde perspicuū est. Ipse vidit cecum, non ad ipsum cæcus accessit, & tam diligenter eum intuitus est, vt discipulos ad interrogandam conuerteret. Visu enim Iesu adeo in illum conuerso interrogarunt: *Quis peccauit, hic, an parētes eius?* Absurda interrogatio. Quomodo enim peccauit antequam natus esset? Quomodo parentum peccatis punitus est? Quomodo ergo ad hanc venerunt interrogationem? Antea sanato paralytico, dixit: Ecce sanus factus es, & noli amplius peccare. Cognoscentes itaque discipuli illum propter peccatum in paralytici incidisse, dicūt, concedatur illum propter peccatum paralyticum: de hoc quid*

Supr. 5. c

quid dicis? hic peccauit? quod est absurdum, cum esset à natiuitate cæcus: an parètes eius? sed neque hoc, siquidem pro patre filius non punitur: *Quemadmodū igitur puerum aliquo morbo affectum videntes, dicimus.* Quid de hoc dicendum est? quid commisit puer? non rogando, sed dubitando: ita nunc discipuli dubitant potius quàm percontarentur: quid Christus? *Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Hoc non absoluit eos à peccato. Nō enim simpliciter dixit, *Neque hic peccauit, neque parentes eius:* sed addidit, *Vt cæcus nasceretur, vt glorificetur filius dei.* Peccauit nāque hic, & parentes eius, sed non propterea cæcus est. Hæc autem dixit, non quod hic propterea cæcus non esset, & alij quidam propter parentum peccata visum amiserint. Neque enim est peccante alio alium puniri: nam si hoc concesserimus, concedemus & ante natiuitatem peccasse. Vt ergo dicendo, *Neque hic peccauit:* non intelligit à natiuitate peccare quempiam, & puniri. Ita dicendo, *Et parentes eius:* non est intelligendum, quod propter parenter puniendi sint filij. Nam Ezechielis testimonio hanc tollit dubitationem, *V*uo ego dicit dominus, si erit parabola hæc qua dicitur, *Patres vestri comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.* Et Moses inquit: *Non morietur pater pro filio.* Et de quodam rege inquit, quod propterea id non fecit, seruans legem Mosi: quod si quis diceret, *Et quomodo scribitur, qui reddit peccata parètum in filios, in tertiam & quartam generationem?* Illud respondebimus nō esse communē omnibus sententiā, sed in quosdam qui ex Aegypto egressi sunt: hoc est, ex quo ex Aegypto egressi, post signa & miracula parentum peiores facti sunt, eadem quæ patres sui patientur cum eadem audeāt. Et quod de his sermo habeatur, si quis diligentius leget, certo intelliget. *Qua ergo gratia cæcus natus est?* *Vt manifestetur gloria dei.* Occurrit alia dubitatio, an aliter poterat gloria dei manifestari. Quid nī? Neque enim dicit nō potuisse, sed *vt manifestaretur.* Ergo iniuriam propter dei gloriā accipit. Quam iniuriā dic, quæso, si eum non contempsit, sed ex cæcitate beneficia cōtulit? Vidit enim interioribus oculis. Quid oculi Iudæis cōtulerūt? Maius supplicium cum videndo cæci essent. Quid cæcitas huic obfuit, propter quā vidit? Itaque *vt mala huius vitæ mala non sunt, ita neque bona, sed peccatum duntaxat*

*Ex ec. 18. 7.
d. et Hier. c.
fol. 167.*

Deu. 24. 16

Exo. 20.

a.

*Aug. de ciu. d.
et viuy. li.*

malum. Cæcitas non est malum. Qui verò quod non erat, vt esset effecit, poterat & sic dimittere. Quidam dicunt hanc particulam, *vt*, non esse causam, sed euentus: vt illud, *In iudicium veni in hunc mundum*, vt non videntes videant: & qui vident, cæci fiant. Non enim venit, vt videntes fierent cæci, Et Paulus: Quia quod notum est dei, manifestum est illis, vt sint inexcusabiles. At non propterea manifestauit, vt priuarentur, sed vt consequerentur excusationem. Et alibi: Lex autem subintravit, vt abundaret delictum. Verum nō propterea subintravit, sed vt prohiberetur peccatum. Ecce his in locis euentus aduerbium, tāquam enim optimus quidam domus dispensator partim perfecit, partim imperfectū reliquit, vt per hæc de vniuerso incredulis rationem redderet: ita & deus tanquam domum quādam ruinam minantem, corpus nostrum conglutinat & perficit, manum aridam sanat, dissoluta membra corrobora- rat, claudos dirigit, leprosos mundat, agrotos excitat, debilia cura confirmat, mortuos ad vitam reuocat, lippos oculos purificat, non habentibus largitur: quæ omnia cum naturalis sint imbecillitatis, meliora Christus efficiens suam indicat potestatem. Hanc autem particulam, *Vt manifestetur gloria dei*, de se, non de patre dicit. Patris enim gloria manifesta erat. Nam cum limo formatum à deo hominem audissent, ideo Christus nunc oculum finxit. Si enim dixisset: Ego ex terra formavi hominem, arduum visum esset auditoribus, re autem ostensum iam negari non poterat. Quamobrem ipse in sputo, & puluere commixto, absconditam gloriam manifestauit: neque enim paruum erat, vt creaturæ opifex putaretur, Ab hoc enim & alia aggressus est, & à patre totum est creditum. Maiores nāque fides, minus etiā confirmat. Vniuersæ enim creaturæ homo est præstantissimus, & inter membra nostra oculus: propterea non simpliciter, sed hoc modo oculos effinxit. Nam licet portione paruus sit, maximè tamen necessarius, vt inquit Paulus: Et si dixerit auris, non sum oculus, nō sum de corpore, num ideo non est de corpore? Quæcunque enim in nobis sunt, diuinæ sunt sapientiæ indicium: multo magis oculus qui totum corpus gubernat ac regit. Oculus ornat, non os tantum, sed totum corpus. Oculus lucerna est omnium membrorum. Quod enim sol mundo, hoc oculus corpori.

Extincto

Extincto sole omnia perduntur & perturbantur, ita amissis oculis, pedes inutiles sunt, & manus & animus. Corruptur enim cognitio, his deum cognouimus. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ sunt, intellecta conspiciuntur. Non enim corporis lucerna tantum oculus est, sed animæ potius. Quare ut in regio quodam loco, in altiore corporis parte sedem sortitus est, & cæteris præfertur sensibus. Hunc igitur formauit Christus, & ne materia eum nunc, neque in principio luto indiguisset arbitraretis: qui enim maiora, cum nihil essent, sine materia effecit, longè magis & hæc effecisset. Ut ergo intelligas non necessitatis causa hoc fecisse, sed esse eorum quæ in principio facta sunt opificem, illato luto inquit: *Vade & lauare.* Ut intelligas nihil mihi luto opus esse ad fingendos oculos, sed ut manifestetur in eo gloria mea. Quod autem de se dixerit. Ut manifestetur gloria dei: addidit, *Me oportet facere opera eius qui misit me.* Hoc est, manifestare meipsum, & facere eadem quæ pater. non similia, sed eadem: quod maioris est conuenientia, neque de his etiam, quæ vel minimum differunt dici potest. Quis ergo contradixerit, cum eadem quæ pater, operatus sit? Neque enim tantum finxit oculum, aut aperuit, sed visum largitus est: quod sanè argumentum est etiam animam inspirandi, qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre potest. Quare & animæ vigorem, & membrum arteriis, neruis, venis, sanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus nostrum constat perfectum, largitus est. *Me oportet operari, dum dies est.* Quid hoc significat? quam habet consequentiam? Sanè magnum hoc est, *Donec dies est,* dum licet hominibus in me credere, dum hæc durat vita laborandum est? *Venit nox.* Hoc est, futurum tempus. *Quando nemo potest operari.* Non dixit, quando non potero operari, sed, *nemo potest operari:* id est, quando non est amplius fides, neque labores, neque poenitentia. Quod enim opus fidem appelleret, dicunt ei: Quid facimus, ut operemur opera dei? Responder, Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem ille misit. Quomodo ergo hoc opus nemo potest tunc operari? quoniam fides non est, sed velint nolint omnes acquiescent veritati. Verum ne quis ad ambitionem hæc referret, eorum gratia omnia facere proficitur, qui in hac tantum vita habent credendi potestatem,

Roma. I. c

Supr. 6. d

& nusquam alibi quicquam sibi possunt proficere. Ideo neque accedentem ad se cæcum curauit. Nam quod curari mereretur, & si vidisset, credidisset, & procurrisset ad Iesum: neque si præsentem à quoquam audisset, accedere neglexisset, ex sequentibus constat, ex eius, videlicet, fortitudine, & fide. Poterat enim secum cogitare, & dicere. Quid hoc lutum fecit, & linit oculos meos & dixit: Vade, lauare, non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenumero illic me laui, & multi mecum, & nihil profeci. Si quid posset, coram ostendisset, quemadmodum & Naaman aduersus Helisæum dicebat. Iussus enim lauare se in Iordane non credidit, cū magna esset tunc Helisæi opinio. Cæcus autē non diffidit verbis Iesu, neque cōtradixit, neq; quicquam cogitauit huiusmodi, Quid lutum illinere oportuit? hoc potius cæcum redderet: Quis vnquam hoc pacto curatus est? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prompta. *Venit nox*, Quo indicat post crucem, impios sibi curæ futuros, & multos alliciendos. *Adhuc dies est*, post quem penitus eos abscindit, vt statim significauit. *Quandiu in mundo sum, lux sum mundo*. Quod & alio in loco dixit, Credite donec lux vobiscum est. Cur ergo Paulus, noctem præsentem vitam appellauit, Christus diem? idem dicit, non verbis sed sententia: inquit enim, Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Noctem præsentem vitam appellat, quoniam in tenebris versamur, vel propter eius ad diem illam comparationem. Christus autem noctem futurum tempus appellat, quoniam peccatores nihil operari poterunt. Nox à Paulo præsens vita appellatur, quia in tenebris sunt, qui in peccatis & incredulitate degunt. Quamobrem fideles alloquens, ait Nox præcessit, dies autem appropinquauit, ac si luce illa essent fruituri, & noctem, veterem vitam intellexit, Abiiciamus, inquit, opera tenebrarum: Ecce quod illis noctem esse dixit: quare prosequitur, Vt in die honestè ambulemus vt lucem illam consequamur. Nam si huius seculi lux tam pulchra est, considera qualis illa futura sit: quanto enim solaris lux, lucernæ lumen excedit, tanto, imò longè magis illa solarem, quod inde significauit: Sol obscurabitur, ad illius, videlicet splendoris comparationem, vt non appareat. Quod si in hac vita vt splendidas nobis domos, & salubres comparemus, magnam pecuniarum vim ædificando anxij consumimus

4. Re. 5. c
Luca. 4. c

Infr. 12. f
Rom. 13. d

Ibidem.

consumimus: considera qui nobis subeundi sint labores, ut clarissimam nobis in cœlis domum ædificemus, ubi lux illa ineffabilis. Hic enim & pugnae, & contentiones de terminis & parietibus, illic minimè, nulla inuidia, nullus liuor, nulla de limitibus contentio: & hæc sine dubio relinquenda, illa perpetuo permansura sunt: hæc tempore consumitur, & multis subiecta est periculis, illa perpetuo manet: hanc pauper sibi comparare non potest, illam duobus potest obolis quicuis emere, ut vidua illa. Quamobrem quam iam molestissimè fero, quod tot nobis bonis propositis desidemus, animo deficimus: & ut hic splendide habitemus, omnia facimus: ut autem in cœlo paruum vel comparemus: hospitium, nihil curamus, vel laboramus. Dic quæso, ubi hic domum habere velles, in deserto, an in aliquo paruo oppidulo? Non puto, sed in regiis & magnis ciuitatibus, & rerum copia, & maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatē propono, cuius opifex & author deus est, in qua domū minori quam hic sumptu, minori labore cōdere arque ædificare poteris. Aedificant eam manus pauperum, hæc optima ædificatio, summa sapientia, sicut quam hic facimus summa dementia. Etenim si quis te in Persidē visurum regionem illā, & mox reuerturū duceret, iubetque ut illic domum strueres: nonne eius amentiam reprehendere, ac si inutilem suaderet impensam? cur non idem in hoc mūdo facis. quē paulopost relinques? Sed filiis relinquam, inquires: at illi paulopost te etiam sequentur, nonnuquam præcedent, itidem & eorum posterī, quod etiam te anxium reddet, cum hæredes tuos nō diutius possessuros videas: Illic autem nulla huiusmodi suspicio, sed immutabilis & tibi, & nepotibus manet possessio, si eādem virtutem imitabūtur. Illam domū Christus ædificat, quo ædificāte, non opus est aliū opificem accesse, neque ulterius laborare. Cū deus opus faciendū suscipit, quid amplius curandum? Ille necessaria colligit, ille opus erigit, neque hoc tantum mirandum, sed quod etiam satis, superque optimum & supra quam optare possis ædificium: construit quippe optimus opifex est, & maximè tuæ studet utilitati. Et si pauper es, & volueris hanc domum ædificare, nullam tibi pariet inuidiam: nemo enim inuidus illud domicilium intuetur, sed angeli tuis bonis lætantur, nemo illud contemnere poterit, nemo hoc morbo laborans illic habitat. Vici-

nos ibi sanctos, Paulum, Petrum, prophetas, martyres, angelorum cœtus & archangelorum habebis. Quibus rationibus omnia nostra in pauperes conferamus, ut illa habitacula cōsequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LVI.

EX CAP. IX.

Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutū ex spūto, & liniuit lutum super oculos eius. Qui aliquam ex lectionibus utilitatem cōsequi volunt, nihil his prætermittendum est, propterea scrutari iubemur scripturas. Multa enim

quauis in his facilia videantur, magnam tamen sententiæ profunditatem habent latentem. Considera propositum textum: *Hæc cum dixisset, expuit in terram.* Cur hoc?

Supra. 5 f Ut manifestetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui misit me. Non enim ab re quæ dixerat, reduxit nobis in memoriam Euangelista, & subdidit, expuisse: sed

ut verba sua operibus confirmasse ostenderet. Et cur non aqua, sed spūto usus est? Missurus eū erat in Siloam, ne

la interpret quid ergo fonti adscriberetur, sed ex ore eius virtutem processisse intelligeretur, qui illis oculos & finxerit, & aperuerit *inspuit in terram*, hoc Euangelista significans inquit:

Et fecit lutum ex spūto. Inde ne ex terra eam processisse virtutem suspicaretur, lauare iussit. Propterea ut cæci fides pateret, & perfidiam Iudeorum argueret. Nam credibile erat

à pluribus abeuntem illis luto oculis visum, & re insolita omnium in se oculos conuertisse. Cum non facile esset creditu cæcum visum recuperasse multos viæ longitudine testes, & diligentiores spectatores rei insolentia comparat, ut

attentiores facti, iam non possent, an is esset dubitare. Præterea veteri legi se non repugnare ostendit, cum ad Siloam mittit. Neque illud erat suspicandum, an aquæ illius virtute visum acceperit. Multi enim sæpe illic oculos lauerant,

nullam gratiam consequuti, sed tunc fuit virtus Christi, quæ id operata est: ideo interpretatus est Euangelista Siloam, quod est missus, ut intelligas illic à Christo curatū, ut Paulus inquit: Bibebant autem de spiritali consequente

tra,

Siloa.

I. Co. 10. a

quod est missus, ut intelligas illic à Christo curatū, ut Paulus inquit: Bibebant autem de spiritali consequente

tra,

tra, petra autem erat Christus. Quemadmodū ergo Christus petra erat spiritalis, ita & Siloa erat spiritalis, Mihi autem videtur repētina aque efficaciam arcanum nobis significare mysterium. Quod nam? Admirabilem, & præter omnium spem apparitionem. Sed intueri cæci animum in omnibus parentem, præbuit os; nihil sollicitus an lutum resset, an sputum, & quid sibi Siloa opus esset; etsi hoc, cur illo? Non cur lutum liniret super oculos, aut cur lauari præceperit, nihil tale reputauit: illud duntaxat curauit, ut paret in omnibus imperanti, & in nullo perturbatus est. Quod si quis rogaret, quomodo abluto luto viderit, me modum nescire profiteor. & quid mirū si nescimus? Neque enim euangelista, neque ipse qui curatus est, norat: sed factum vidit, modum deprehendere non potuit, quod interrogatus respondit. Lutum imposuit oculis meis & laui, & vidi. Rationem ignorauit, licet sapius interrogatus. Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendiculus erat, dicebant: Nōne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, quia hic est, Magnitudo rei ad incredulitatem trahebatur, licet tot modi essent ad credendum allekti. Alij autem dicebant: Nōne hic est qui sedebat, & mendicabat? Papē quō dei descendit humanitas? Benignissime mendicōs curat. Iudæis silentium imponit, quod non claros & generosos viros, non principes, sed obscuros etiam sua dignos prouidentia ducebat. Venerat enim ad omnium salutem, & ut in paralytico, ita in hoc factum est. Neque enim ille qui se curasset norat, neque hic: quod propter Christi discessum accidit, qui semper ad subueniendum indigentibus properabat, ut omnis signorum dubitatio tolleretur. Qui ergo eum non videbant, quomodo ad gratiam loquebantur? Sic confirmabant miracula: neque enim ostiatim hic cæcus mendicabat, sed sedebat ad tēpli ianuam. Dubitantibus ergo omnibus de ipso, respondit: Ego sum. Non puduit cæcitatē, neque populi furorem veritus est. Nihil dissimulauit beneficium prædicare. Dicunt ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit eis: Ille homo, qui dicitur Iesus Quid dicis? huiusmodi homo operatur? Sed nihil adhuc de eo magnum opinabatur. Fecit lutū, & vnxit oculos meos. Verax sane: non dixit vnde fecerit, quod non viderat, sensit autem vngi. Et dixit mihi Vade ad natatorium Siloe.

Et vnde nora Iesum locutum? Ex sermone quem ad discipulos habuerat. Rem testificatur, modum ignorat. Nam si in his quæ sensu & tactu percipiuntur, fides opus est, longe magis in his quæ videri non possunt. Et dixerunt ei, *Vbi est ille?* Clamantes iam contra ipsum, Intuere hic Christi humilitatem. Curatos dimittebat, quippe qui non gloriam, non populi plausum, non digito monstrari volebat. Et vide quoniam vere cæcus ad omnia respondet. Quærebant illi ipsum inuenire, vt eum ad sacerdotes adducerent, cum non inuenirent, illum ducunt vt melius interrogaretur: Ideo Euangelista sabbatum fuisse dicit, vt prauam eorum mentem ostendat, & cur Iesum quærerent, vt ansam aliquam haberent calumniandi miraculum propter legis transgressionem: & hoc constat quod statim, quomodo oculos ipsius aperuerit, interrogarunt. Et considera eorum verba. Non dicunt, quomodo vidisti: sed, *Quomodo aperuit tibi oculos?* vt darent ei materiam opus illud calumniandi. Ille autem tanquam non ignarus rei, breuiter responder. Neque enim Iesu meminit, neque quod dixerit, Vade, lauare: sed tantum: *Lutum fecit, & imposuit super oculos meos, & laui & video.* ac si maximo in crimine Christum deprehendissent, ita mouentur: quasi dicerent, Ecce quæ Iesus operatur. Tū autem cæci constantiam intueri. Quod enim primum ab illis interrogatus dixerit veritatem, minime mirum est: nunc verò admirandum, quod perteritus neque negat, neque prioribus verbis contradicit. Quid Pharisei, vel alij potius? Adduxerunt eum tanquam negaturum sed contra euenit, manifestius quod nolebant intellexerunt, quod semper contingebat, vt apertius in sequentibus ostēdemus. Quid Pharisei? *Quidam* (non omnes, sed pertinaciores) dicebant: *Hic homo nō est à deo, quia sabbatum non custodit.* Alij autem dicebant: *Quomodo potest homo peccator hæc signa facere?* Ecce quod signis alliciebatur. Nam qui à te miserat, vt adduceretur: audi quid nūc, etsi nō omnes, dicant. Etenim licet principes, gloriæ cupiditate in incredulitate persisterent, multi tamen crediderūt, quanuis non confiterentur: populus autē inglorius erat, utpote, qui nihil in synagoga poterat, principes clariores difficiliter acquirerebant. Hos igitur principatus amor, illos metus continebat: quare inquit, *Quomodo potestis credere, qui gloriam ab*

riam ab hominibus accipitis? Et ipsi quidem qui iniuste in-
 terficere conabantur, dei se esse dicebant. Qui cæcos cu-
 rabat, eum ex deo esse non posse, eò quod sabbatum non
 seruasset, quod alij negant: quoniam peccator hæc signa fa-
 cere non potest. Illi malignè omisso miraculo, quæ vide-
 batur transgressio, adducunt in medium. Nō enim dicunt,
 in sabbato curat: *Sed sabbatū non custodit.* Hi infirmè sub-
 timent, probandum nanque erat non soluisse sabbatum. Ex
 signis tantum confirmant: neque immerito, adhuc homi-
 nem eum arbitrabantur. Quod si deum nossent, aliter eum
 excusare potuissent, quod videlicet sabbati dominus esset,
 & illud fecerit: sed nondum hoc sentiebant. Nemo tamen
 audebat sententiā suā palam facere, sed dubitabant, per-
 tim fimore, partim ambitione. *Schisma ergo erat inter eos:* *concordia ma-*
 quod prius in populo ortum est, inde in principibus: & a- *discordia bo-*
 lij quidem bonum esse dicebant, negabant alij, quod deci-
 peret turbam. Vides stultiores multitudine principes etiam
 se scindentes? Non tamen generosum quicquam præ se tu-
 lerunt, cum Phariseos instare intelligerent. Quod si om-
 nino se scidissent, cognouissent fortasse veritatem: potest
 enim quis rectè scindi, idcirco inquit: Non veni mittere
 pacem in terram, sed gladium. Est & mala concordia, &
 discordia bona. Siquidem qui turrim ædificabant, concor-
 des erant in malo suo, inde et si inuiti, ad bonum tamen
 dissenserunt. Et socij Chore malè conueniebant, ideo be-
 ne diuisi sunt. Et Iudas cum Iudæis prauè consensit: est er-
 go bona discordia, & concordia mala. Quamobrem ait:
 Si oculus tuus scandalizat te, erue eum: & si pes, abscin-
 de. Quod si membrum malè coniunctum abscindendum
 est, nonne longè magis prauj amici? Quare concordia non
 semper bona, sicut neque discordia mala. Dico hoc, vt ma-
 los fugiamus, sequamur bonos. Nam si membrum insana- *phrenesius a-*
 bile metu ne reliqua corrūpat incidimus, non quod illud *for. quoniam a-*
 negligamus, sed vt seruemus cætera: quanto magis in his
 qui malè nobis iuncti sunt, ita faciendum? Quod si eos me-
 liores reddere possemus, & nobis non officeremus, omnia
 essent facienda: si incorrigibiles sunt, & nos ledimus, ab-
 scindendi sunt à nobis. Sæpe enim hoc pacto magna pro-
 ficiunt: vnde Paulus, Tollite malum de medio vestrum:
 quod vt euiceretur, ita fecisti. Grauis etenim, grauis est con-

Mat. 10. d

Gen. 11. d

Num. 16

phrenesius a-
for. quoniam a-
Mat. 5. d

I. Cor. 5. d

1. Cor. 15.

d.

Hier. 51. c

Ho electus eius

Rom. 2. 6 d

Mat. 5. b

1. Cor. 10.

Sinnup 1.

Mat. 5. b

uerfatio malorum, sed non tam citò contagium sequitur, aut detegitur, vt prauorum hominum malitia. Corrum-
punt enim bonos mores colloquia mala. Et propheta? Egre
 dimini ex medio eorum, & segregamini. Nemo malum a-
 micum sibi conciliet. Nam si perditos filios emancipamus,
 neque veremur naturá, neque eius leges, neque vllam ne-
 cessitudinem: longè magis notos, & consuetudine deuin-
 ctos fugiemus, si mali erunt. Quauis enim nullum inde
 nobis proueniat detrimentum, malas tamen suspiciones vi-
 tare non possumus: Alieni enim vitam nostram non per-
 erutantur, sed à sociis & consuetudinibus iudicant. Hæc
 eadem nuptas & virgines hortor. Præuidentes, inquit, bo-
 na non modò in conspectu domini, sed & hominum. To-
 tis ergo viribus abnitamur, ne per nos scandalizetur p̃oxi-
 mus: Vita enim etsi rectissima sit, si aliis erit scandalo, to-
tum amittit. Et quomodo potest recta vita scandalizare?
 Cum pessimorum consuetudo non bonam homini inurit
 opinionem: cum enim freti, vel ficti cum malis conuersa-
 mur, etsi nos non offendimus, alio tamen scandalizamus.
 Hæc viris, vxoribus, & virginibus dicta sint, quorum con-
 sciëntia quæ inde mala proueniant, diiudicet. Ego nihil ma-
 li suspicor, neque alius fortasse perfectiorum: si simplicior
 frater in tua offendatur perfectione, oportet eius consule-
 re imbecillitati. Quod si ipse nō offenditur, offenderet ta-
 men gentilis. Paulus autem iubet, vt simus sine offensio-
 ne & Iudæis & Græcis, & ecclesiæ dei. Ego nihil mali de
 virgine suspicor, diligo virginitatem. Dilectio malum non
 existimatur. Maxime hanc vestram amo consuetudinem,
 neque possum absurdum aliquid de ea cogitare. Sed quo-
 modo externis id persuadebimus? Debemus eorum ratio-
 nem habere. Quamobrem ita res nostras disponamus, vt
 nemo infidelium, nostra causa iuste possit offendi. Nam si-
 cut qui rectè viuunt, deum glorificant: ita qui prauè, pro-
 cliues sunt ad blasphemiam. Sed absit, vt vestrum aliquis
 sit eiusmodi: verum ita luceant opera vestra, vt glorifice-
 tur pater vester qui est in cœlis: & nos eius gloria perfrua-
 mur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per
 quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in
 secula seculorum, Amen.

HOMILIA

HOMILIA LVII.

EX CAP. IX.

*D*icunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculo tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudæi. Scripturæ non simpliciter, neque temerè, sed quam diligētissimè legendæ sunt, ne quis scrupulus oboriatur: etenim non immeritò hoc in loco quispiam dubitaret, cur quum dixerint, Hic homo à deo non est, quia sabbatum non custodit: inde eum interrogarint, Tu quid dicis de illo, qui aperuit tibi oculos, & non, qui soluit sabbatum? At excusationem pro accusatione posuerunt. Quid ergo dicendum? Non sunt hi qui dicebant, Hic non est à deo, sed qui dissentiebant, dicentes: Homo peccator non potest hæc signa facere. Quum ergo magis vellent illis silentium imponere, ne Christum defendere viderentur, eum qui eius virtutem in se expertus erat, in medium adducit, & interrogant. Tu autem intueri pauperis sapientiam, quæ ceteros superauit. Cōfessus est prophetam esse, neque prauum Iudæorum iudicium ipsum perterrere potuit, quum dicerent: Quomodo potest esse hic à deo, qui sabbatum non custodit? Et non crediderūt Iudæi quod cæcus fuisset, & vidisset, donec vocauerunt parentes eius, qui viderat. Tu autem considera quot modis miraculum tegere & abolere conantur. Verum huiusmodi est veritatis natura, vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quo magis obregitur, eò clarior euadit: aliter non esset hoc creditū miraculum, quod perinde ac si omnes id prædicare conati essent, & Christi studiosissimi fuissent, ita claruit. Etenim eum etiam postmodum calumniari tentarunt, dicentes: Quomodo aperuit tibi oculos? quasi dicerent, nunquid magis aliqua? Quod alibi quum sanandi modum intelligere nequiuissent, calumniati sunt, in Beelzebub principe dæmoniorum eicit dæmonia: hic ad sabbati solutionem confugiunt, & quod peccator est. Atqui quum superius eum interficere, & opera eius arguere tentarent, audèter eos interrogauit, Quis ex vobis arguet me de peccato? & nemo respondit, nemo eū blasphemie arguit, quum se sine peccato profiteretur. Quod si in aliquo argui potuisset, minimè tacuissent. Nam qui dicentem se ante Abraham esse, lapidibus petierunt, & à deo

Matt. 12.

& Lu. 11b

Supra. 8.f

non esse, & se à deo esse gloriati sunt, quum essent homicidæ, & tot miracula facientem, deo cōtrarium, & sabbatum non custodire obiecerunt: si vel vmbram aliquam criminandi habuissent, non sanè tacuissent. Quod si propterea peccatorem vocant, quoniam sabbatum soluere videretur, frivolum profectò hoc crimen, & multam eorum arguit temeritatem. Quamobrem his distracti rationibus impudentius quiddam aggrediuntur: *Non crediderunt* (inquit) *quod cæcus fuisset & vidisset.* Quomodo ergo accusabant: quod sabbatum non custodire? Certè tanquam credentes. Nōne multitudini & vicinis qui eum cognoscebant credidistis: sed ut dixi, mendacium et si oppugnare veritatem videatur, scriptum tamen detegit, & veritatem reddit clariorem, ut in presentia contigit. Ne quis enim diceret, nihil certi vicinos, & qui eum viderant attulisse, sed fuisse al similem, aduocāt parentes, & inuiti miraculum verum confirmarunt. Nam parentes maximè eum norant, & cū eum perterrere nō possent, quin audenter acceptum publicaret beneficiū, per parentes infirmare miraculum arbitrati sunt. Et vide interrogationis prauitatem, aduocatis in mediū parentibus, ut metum incuterent, vehemētia quadam & indignatione interrogant, *Hic est filius vester?* Et non dicunt qui cæcus fuerat, sed, *quem vos dicitis, quia cæcus natus est,* ac si malè facerent, & opera Christi confirmarent. O scelestos, & plus quàm scelestos, & quisnam pater ita de filio mentiri optaret: tantum non dicentes, quem vos cæcum fecistis, imò & vbiq; cæcum prædicastis, quomodo nunc videt? O dementiam: vestra hæc malignitas, vestrum commentum. Dupliciter ergo ad negandum eos impellere conantur, dicēdo: *Et quem dicitis, & quomodo videt?* De tribus itaque parentes interrogati, an filius eorum esset, si cæcus fuisset, & quomodo videt. Duo tantum confitentur, tertium se nescire dicunt, ut magis veritas probaretur, ut nemo præter ipsum curatum, & maximè ad id testandum idoneum, rem ipsam confiteretur. Et quonam modo ad gratiam locuti essent parentes, qui eorum quæ norant, aliqua conticebant propter metum Iudeorum. Quid ergo dicunt? *Quod hic est filius noster scimus: & quod cæcus natus sit: quomodo autem nunc videat, aut quis aperuerit eius oculos, nos nescimus.* Ipse a tatem habet, ipsum interrogate, ipse de se respondebat. Dignum fide ducunt ad sui

ad sui excusationem, non est puer, neque desipit, potest de seipso testimonium perhibere: hoc autem dicebant propter metum Iudæorum. Ecce quomodo iterum euangelista eorum mentem, sententiâque exponit. Hæc dico, quia quum *Supr. 5. c* superius dixerunt, quod æqualem se deo faceret, quod si ea nō Christi, sed Iudæorum fuisset sententia, addidisset sanè Euangelista ita Iudæos intellexisse. Quum ergo parantes rursum ad sanatum eos remisissent, iterum inclamât, & palam atque impudenter. Non quidem dicūt, nega Christum te sanasse, sed pietatis vmbra id tentant. *Da, inquit, gloriam deo.* Nam si parentibus dixissent, Negate filium vestrum esse, & cæcum natum, perquam ridiculum fuisset: itidem si huic negare suassissent, manifesta fuisset impudentia: quare non sic dicunt, sed alia aggrediuntur via, *Da gloriam deo, confitere nihil Christum in te operatum.* *Nos scimus quia hic homo peccator est.* Quare ergo ipsum nō reprehendistis, quum diceret, Quis me arguet de peccato? Vnde eum scitis peccatorem? & quum ille non dedisset, & obuiam Christo factus, nō propterea reprehensus est, sed rogauit eum Christus: *Credis in filium dei?* vt intelligas ita dari gloriam deo. Quod si non esset æqualis patri, non esset æqualis gloria: sed quum idem qui patrem honorat, honoret & filiū, meritò non arguitur cæcus. Quum ergo expectarent Iudæi, vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerūt. Cum verò nihil se ex eo consecutos vident, iam peccatorem esse calumniantur. Respondet ille: *Si peccator est, nescio: vnum scio, quod quum cæcus essem, nunc video.* Nūquid timuit cæcus? minime. Et quomodo qui prophetam asseuerat, nunc dicit: Si peccator est, nescio? Non ita sibi persuadebat, neque suis verbis pugnâdo eum à criminibus, neque propter acceptū beneficium excusandum, sed à re ipsa testimonium afferendum satius ducit. Nam si post multa verba dicente eo, quod nisi esset dei cultor, non potuisset hæc signa facere: ita indignati sunt, vt dicerent: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Si hoc à principio dixisset, in quam prorupissent insaniam? Si peccator est, nescio: quasi dicat, nihil de hoc in præsentia dico, nihil pronuncio: illud quidem manifestè noui, & affirmare possum, si peccator esset nō hæc faceret. Quibus verbis neque se, neque testimonium suum suspectum reddidit, quod ad gratiam loqueretur, sed rem ipsam testi-

Supr. 8. f

ficaretur. Neque enim efficere poterant, quin miraculum fecerit: illi autem iterum ad priora reuertuntur, modumque curationis diligentius percontantur, more canum venatione sibi proposita, nunc huc, nunc illuc discurrentes, & ad eundem redeuntes locum, ut assidua percussione eum ad suam trahant voluntate: & aiunt, *Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?* Ille confundens eos, acius iam inuehitur: donec enim miraculum disquire & iudicari oportuit, veracius locutus est: quum autem plane patuit, bona causa fretus, eos audacter aggreditur, aitque: *Dixi vobis semel, & me non audistis quid amplius vultis audire?* Considera mendici aduersus scribas & Phariseos fiduciam: tam valida est veritas, tam imbecille mendacium: illa enim etiam imbecilles corroborat, & claros reddit, hoc etiam fortes deprimit atque debilitat: quasi dicat mendicus, Verbis meis non attenditis, ideo nihil amplius dicam, neque respondeo cum me sepius frustra interrogaueritis: neque ut rem sciatis, velitis audire, sed ut audita calumniemini. Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri? Iam se discipulis adnumerat: hoc enim significat, *Nunquid & vos?* Los praeterea arguit, & vituperat, & merito sane. Cum enim intelligeret hoc eos maxime laedere, ita locutus est: indicium sane fidentis animi, & ad superna euolantis, & illorum contemnentis insaniam. Ad haec eius maximam ostendit dignitatem, cui maxime fidit, & quod quem admirari & collere deberent, eum contumelia afficiunt, ille tamen non afficitur, sed quod ipsi ad contumeliam faciunt, honoris loco accipit. Tu discipulus illius inquit, sis, nos autem Mosi sumus discipuli. Sed non sequitur, non enim Mosi, Nec Christi estis. Si Mosi essetis, essetis & Christi. Idcirco superius inquit Christus: Si crederetis Mosi, crederetis & mihi, de me enim ille scripsit. Cum enim ad hos semper sermones confugerent: *Nos scimus, quod Mosi locutus est deus.* Cuius testimonio? Maiorum autem nostrorum: sed nonne maioris auctoritatis est, qui haec per signa confirmat, quam maiores vestri? nam a deo venit, & coelestia loquitur. Et non dixerunt, Nos audiuius, quod Mosi locutus est deus: sed *scimus*. Et audita vos Iudaei scire asseueratis, visa autem auditis minora arbitramini. Atqui illa quidem minimè scitis, sed audistis: haec non audistis, sed scitis. Caecus autem. *In hoc enim, inquit, est mirabile, quod vos nescitis unde sit.* Et talia signa facit, quum non homo infinis

is efficiant

et nos quem
dū sū ego n

Supr. 5. g

a argumētis

gnis apud vos, neque clarus, neque gloriosus hæc possit: ut sit ubique manifestum deum esse, neque villo humano eger auxilio. *Scimus autem, quod deus peccatores non exaudit.* Cum enim antea dixissent: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere, eorum innititur sententiæ, & eadem verba cōmemorat. Opinio mea, inquit, & vestra consentit, in ea permanere. Et intueri viri prudētiā. Semper in ore habet miraculum, quod cum capere nō posset, ab eo ratio- cinatur. Vides illa verba, Si peccator est nescio, nō esse dubitantis? Absit, norat enim non esse peccatorem. Ecce nunc tempori quomodo respondet. *Scimus quod deus peccatores non exaudit: sed si quis dei cultor est, & voluntatem eius facit.* Vbi non modo eum à peccatis absoluit, sed acceptissimum deo, & omnia dei opera facientem demonstrat. Nam cum se Iudæi dei cultores dixissent, ideo addidit, *& voluntatem eius facit:* quasi dicat, non satis est Deum cognoscere. Inde miraculum extollit, *A seculo non est auditum, quod aperuit quis oculos cæci nati.* Si ergo confitemini deum non exaudire peccatores, & hic signū fecit, quale nemo vnquam alius cōstat omnia virtute assecutum, quæ humanam longè exuperat. Ad quem Iudæi: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Donec eum negaturum sperarunt, dignum cui crederent existimarunt, & semel atque iterum eum vocarunt. Quod si ei non credendum ducebatis, cur aduocastis? cur iterum interrogastis? Cum vera locutus est, & ideo maxima erat admiratione obseruandus, tunc accusant. Quid autem signat, *In peccatis natus es totus?* Exprobrant ei cæcitatem: ac si dicant, A prima ætate in peccatis es: quasi ideo fuisset cæcus, quod non sequebatur: quem consolatus Christus ait: *In iudicium ego veni in hunc mundum, ut non videntes, videant: & qui vident, cæci fiant.* In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et quid dixerat nunquid suam sententiam attulerat, & non potius communem, cum inquit: *Scimus quod deus peccatores non exaudit? Et eiecerunt eum foras.* Ecce veritatis præconem, quomodo sapientiā non impedit paupertas. Vides quod audiuit à principio, & quod pertulit, & quomodo verbis & operibus testatus est? Hæc scripta sunt ad imitationem nostram. Nam si is qui Christum non viderat, ante eius hortationem tantum confirmatus est, ut in conspectu totius populi homicidæ, furentis, insani, &

*hortatur ut fide
Cognitum confite*

eius voce Christum damnare cupientis, nec assensus sit, nec acquieuerit, sed perquam fidenter eorum os obstruxerit: & expelli maluerit, quam subticere veritatem: quanto magis nos, qui tandiu in fide viximus, qui per fidem tot miracula intuiti sumus, qui maiora quam ille accepimus beneficia, qui interioribus oculis arcana mysteria conspiciamus? Nos igitur in tantum vocatos honorem, incredibilem pro Christo fiduciam præ nobis ferre oportet, contra eos qui aliquid accusare & loqui aduersus Christianos moliuntur: eorum linguæ cohibendæ sunt, neque temere eis parcendum. Hoc autem facere poterimus, si confidemus, si scripturis operam dabimus, neque eas audire neglexerimus. Nam si quis attentionem huc ingressus adhibuerit, etiam sine domestica lectione, annuo spatio satis proficere poterit. Neque enim hodie vnum, cras aliud legimus, sed semper idem. Veruntamen nonnulli tam misere affecti sunt, ut diutius audiendone nomina quidem librorum intelligant, nec pudet, nec verentur tam negligenter in dei concionem ingredi. Quod si citharædus, vel saltator vel mimus aliquis ad scenam aduocaret ciuitatem, omnes frequenter concurrerent, & admoniti gratias haberent, in quo spectaculo diei dimidium consumunt, nulli alij negotio vacantes: deo autem nos per prophetas & apostolos alloquente, oscitamus, desidemus, hallucinamur, & plurimum fastidimus, quare in forum egredimur: in hyeme verò cum pluuia, & lutum impediret, domi sedemus, aut in theatris sine tecto, quo à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vento, frigore, luto, viæ longitudine contempta, insani perstiterunt, nulla eos causa domi continet, nulla quin ad spectacula frequentes cõfluant, prohibet, huc sub tectum sine frigoris & pluuiæ iniuria, ad animæ suæ salutem nemo ea alacritate concurrat. Sunt ne hæc toleranda? Ideo in illis apprimè edocti, in necessariis quam puerili imperitiores sumus. Quod si quis te aut aurigam, aut saltatorem vocaret, contumeliam id duceres, eamque pro viribus propulsares: ire autem ad eorum spectacula non recusas, & cuius artis nomen fugis, eam fere omnem, prosequeris: cuius autem & nomen & res, hoc est, esse & vocari Christianus profiteris, quidnam sit, non intelligis. Quid hac dementia peius? Hæc frequenter vobis dicere statui, veruntamen veritus sum, ne frustra, & sine fructu mihi odium

odium comparem. Video enim non iuuenes tantum, sed & senes insanire, quorum gratia maiorem in modū erubescō, cum video virum canicie venerabilem, eam labefactantem & filium secum trahētem. Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiam discit, Mordent hæc vos verba? hoc & ego volo. Verba vos mœrore afficiant, vt per opéra à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multos his frigidiores, quos illorum nō pudet, sed pro re multa verba faciunt: quos si rogaueris quis Amos sit, quis Abdias, quot prophetæ: quid respondeant, nesciunt: de equis, aurigis, sophistis, rhetoribus, quā vis reddant rationem. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentum sequatur, interrogant. Propterea ingemisco, quoniam quod sit damnum, quod malum non intelligitis. Dedit tibi vitam deus, vt se coleres: tu eā incassum & inutiliter consumis. Quæris, quod si damnum? Si vel parum argenti amiseris, id omnino damnum appellas: sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil omisisse opinaris. Opus est in sacrificiis, & precibus vitam omnem impendere: tu ad clamores, perturbationes, obscœna verba, contentiones, intempestiuas voluptates, magicas, in tuum conuertis detrimentum: & cum hæc cōmiseris, quod damnum acceperis, interrogas: neque intelligis omnia potius amittenda, quā tempus. Aurum amittis, poterit recuperari: amissum tēpus difficulter. Breue nobis in præsentī vita præstatur, quo nisi in necessariis, utamur, quid illuc migrantes faciemus? Dic quæso, si cui filiorū tuorū præciperes, vt aliquam artem disceret, ille autem vel domi, vel alibi tempus frustra cōtereret, possētne apud magistrum excusari? Nōne diceret, conuenimus, tempus statuisti? Si tibi non curæ est, vt apud me arti incumbat filius, quomodo eum erudiemus? Hæc & vobis dicēda sunt. Nam exiget à nobis deus rationem. Vobis, inquit, tempus dedi vt pietatem, vt rectē viuendi artem erudiremini, cur incassum & inutiliter hoc tempus consumpsistis? Cur præceptorem frequenter nō petistis, neque doctrinæ vacastis? Quod autem doctrina sit dei cultus, audi prophetam cum inquit: Venite filij audite me, timorem domini docebo vos. Et iterum: Beatus vir quem tu erudieris domine, & in lege tua docueris. Cum verò tempus inutiliter consumpsisti, quam habebis excusationem? Et qua gratia nobis breue tempus

Psal. 33. c

Ibid. 23.

*sat eos qui in
i temporis ue
lecta*
 præscripsit deus? O stultitiâ, ô insipientiam, pro quo maxi-
 me gratiæ habendæ sunt, quod labores nobis, & sudores
 minuit, quod requiem nobis & æternitatem largitur, id &
 reprehendis, & molesto fers animo. Sed nescio quomodo
 in tam longum sermonem venimus, qui iam finem deside-
 rat. Nostræ nanque imbecillitati & miseriæ tribuendum est,
 quod longiusculam fastidimus orationem: in spectaculis
 autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis do-
 mum reuertimur. Sed ne semper vos accusemus, hoc nobis
 impendite beneficium, vt aliis omisis omnibus, his incum-
 batis. Vestro enim lucro & nos lucrabimur gaudium, læti-
 tiam, laudem præterea & remunerationem. Omne autem
 lucrum vestrum erit, quod tam stultè ante hac saltationibus
 dediti, propter timorem dei & honorationem nostrâ, vos
 morbo illo liberaueritis, & vinculis solutis, ad deum festi-
 naueritis. Neque illic tantum mercedem, verumetiam in
 hac vita, veram consequimini voluptatem. Eiusmodi nan-
 que virtus est, vt cū futuro præmio in præsentī quoque vi-
 tam nobis iuuatissimam suggerat. Pareamus ergo scripturæ
 diuinæ præceptis, vt in præsentibus & futuris fruamur bo-
 nis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per
 quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in
 cula seculorum, Amen.

HOMILIA LVIII.

EX CAP. IX.

*ter Conis tu
ia pofalid*
 T audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum
 inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filiū dei? Re-
 spondit ille, & dixit, Quis est domine vt credam
in eum? Qui propter veritatem & Christi cō-
 fessione malo & contumelia aliqua afficiun-
 tur, hi maximè à deo honorantur. Vt enim qui propter deū
 pecunias dilpergit, is maximè eas inuenit: & qui odit animā
 suā: is vel imprimis amat, ita contumelia affectus propter
 deum, is plurimum honoratur à deo: quod cæco vsu venit.
 Eiectus est è templo à Iudæis, & à templi domino, inuentus
 est. A pestifero cōcilio liberatus, salutiferū est fontem con-
 secutus. Contemptus à contemptoribus Christi, ab angelo-
 rum rege honoratus est. Hæc sunt veritatis præmia, ita. &
 nos dispersis his rebus, & pecuniis nostris, illac fidèter pro-
 ficiscemur

ficiscemur. Si hic inopi largiemur, quiescemus in cœlis. Si propter deū nobis maledicetur, & in hac & futura vita laudabimur. Eiectum ē templo inuenit Christus, quem Euangelista hac gratia venisse significat. Et cōsidera quibus eum præmiis remunerat, summo omnium bonorum. Se enim ei notum fecit, à quo prius ignorabatur, eumq; discipulis suis annumerauit. Et intueri illius diligentiam: dicente enim Iesu: *Tu credis in filium dei?* respondet, *Domine quis est*, Nondū enim ipsum viderat quāuis sanatus: antea nāque cæcus fuerat, sanatus ad Iudæos adductus est, vt enim munerarius athletam victoria insignem & coronatū, ita hunc Iesus accipit. *Tu credis* (inquit) *in filium dei?* Quid hoc? Post tantam cum Iudæis controuersiam, post tot verba & contentiones an credat interrogat: non quod eius ignoraret animum, sed vt notum aliis faceret, & eius se fidem plurimi facere demonstraret. Cōtumelia me tantus populus affecit, inquit, sed nihil impendo, fides tua mihi curæ est. Pluris enim faciendus est vnus, qui domini facit voluntatem, quam multi trāsgressores. *Tu credis in filium dei?* ac si præsens quæ dixerat, accepisset, rogat, & sui concitat desiderium. Neque primū ait, crede, sed interrogauit. Quid ille? *Et quis est domine, vt credam in eum?* Desiderantis & valde inquirentis animæ verbum, pro qua tanta locutus est ignorat, vt veritatis amatorem eum intelligas. Dicit ei: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ille est.* Non dixit, ego sum: sed remissius adhuc, & vidisti eum. Dubium verbum, ideo manifestius subdit *Qui loquitur tecum, ille est.* At ille ait: *Credo domine: & procidens adorauit eum.* Neque dixit ego sum qui te curau: qui dixi tibi, Vade, lauare in Siloa: sed his omnibus omisissis, inquit: *Credis in filium dei?* ille affectum suum euestigio adorando prætulit, quod pauci curati fecerunt, vt leprosi illi, & alij: hoc pacto diuinam eius virtutem demonstrauit, ne quis verbo tenuis dixisse arbitrari possit. Eo autem adorante, inquit Iesus: *In iudicium ego veni in mundum, vt non videntes, videant: & qui vident, ceci fiant*, Hoc & Paulus inquit: *Quid ergo dicemus, quod gentes non sequentes iustitiam, acceperunt iustitiam: iustitiam autem ex fide Iesu: Israël autem sequens legem iustitiæ, in legem iustitiæ nō venerunt.* His verbis, *in iudicium veni*: magis illum in fide cōfirmat & qui aderant excitauit: hoc est, Phariseos qui sequebantur in

Luc. 17. d

Rom. 9. g

iudicium, id est in maius supplicium: ostendens qui se tanquam peccatorem dānarent, dānatos esse, hoc in loco duos visus, & duas meminit cæcitates: & quæ sensu, & quæ intellectu percipiuntur. Tum quidā ex Phariseis saquebantur: *Nunquid & nos cæci sumus?* Vt in alio loco, Nemini seruius vnquam, & ex fornicatione nati non sumus: ita his sensibilibus tantum insistebāt, & huius pudebat cæcitatē. Inde ostendens melius fuisse eis cæcos esse, quā videre, inquit, *Si cæci essetis, non haberetis peccatum:* Quum cæcitatem ignominiam putarent in eos inuehitur, quod propterea magis puniētur. Ita semper humani animi elationem comprimit, & ad magnorum & mirabiliorum erigit cognitionem. Nūc vos videre dicitis, vt antea deum vestrum esse dicebatis, sed non videtis, ita quod sibi laudi arbitrabantur, id supplicio fore ostendit. Et à priori quidem cæcitate cæcum natum curauit, nunc de Iudæorum disputat cæcitate. Ne enim dicerent, non propter suam cæcitatem, ad eum non accedere, sed deceptorem vitare, huc omnem refert disputationem. At non simpliciter Euangelista inquit audisse hæc Phariseos, qui cum eo erant, & dixisse, *Nunquid & nos cæci sumus?* Sed vt tibi in memoriam reducat, hos illos esse qui antea Christum oppugnabant, & lapidibus impetebant. Sunt enim quidam in superficie quidem sectatores, qui facili in contrariam mutantur sententiam: vnde ergo non deceptorem, sed pastorem probat, adducendo vtriusque iudicia, & sic eis rei veritatem inquirēdam relinquit. Et primum quis deceptor & fur sit, demonstrat inquit: *Amen amen dico vobis, qui non ingreditur per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.* Ecce latronis signa primum palam non ingreditur, neque audet, inde non per scripturarū testimonium, quod per ostiū significat. Hic & qui fuerunt, & qui futuri sunt notat, & Antichristū & falsos Christos, & Iudam, & Theudam, & alios huiusmodi. Merito autem ostium scripturas appellat, quoniam nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt, ipsæ oues faciunt, ipsæ custodiunt, neque lupos irrumperere permittunt. Tanquam enim ostium firmissimum hæreticos arcent, & in tuto constituunt, neque nos, modò velimus, aberrare vnquam sinent. Et nisi hoc ostiū infringamus, nunquam nos inimici nostri poterūt expugnare, per hoc ostium & pastores, & alij omnes

nes ingrediemur, in ouile autē, hoc est, ad oues & earum curam. Qui enim sacra non vtitur scriptura, *sed ascendit aliunde* id est, non concessa via, *is fur est*. Ecce cum patre conuenientiam cum scripturas in medium proferat. Ideo Iudæis dicebat, Scrutamini scripturas. Et Moſen, & prophetas omnes adducit in testimoniū. Omnes inquit, qui audiūt ex prophetis, venient ad me. Et si credideretis mihi: hic idem per translationem ponit, Hac autem particula. *Ascendit aliunde* & scribas significat qui cum docerent, & faciendā præciperent, ipsi legem transgrediebantur, quod ipse exprobrauit dicens: Nemo vestrum facit legē. Et recte inquit, *ascendit*, & non ingreditur, nam furis est sepem vel parietem ascēdere, & cum periculo omnia moliri, Ecce quo pacto descripsit latronem. Considera pastoris signa. *Qui ingreditur per ostiū, hic est pastor ouium, huic ostiarius aperit, & vocem eius oues audiūt. Et proprias oues cum emisit, ante eas vadit. Hæc pastoris est & furis differentia. Videamus quo pacto sequentia conueniant: Huic (inquit) ostiarius aperit. Mansit in translatione vt significantius loqueretur. Quod si ad verba parabolam vis accommodare, nihil prohibet hoc in loco per ostiarium Moſen significari, cui eloquia dei credita sunt, cuius vocem oues audiunt. Et proprias vocat nominatim.* Cum enim frequenter eum deceptorem vocarent, idq; ex incredulitate sua confirmarent, dicentes: Quis principii credidit in eum: non ex ipsorum pertinacia se, sed illos deceptores putandos: quod sibi non crederēt, & meritō ab ouium numero expellendos ostendit. Nam si pastoris est per solitum ingredi ostium, ipse per hoc ingressus est, & omnes secuti poterunt oues esse: qui inde se auerterunt non ipsos pastor, sed ipsi se ab ouium numero abdicarunt. Quod autem se ostium appellarit, nemo perturbetur: siquidem & pastorem se, & ouem dicit, & variē suam prædicat dispensationē. Quando nos patri offert, ostium: quum nostri curam gerit, pastorem se profitetur. Nēve vt ipsum patri tantum offerre nos putes, etiam se pastorem dicit. *Et oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat, & educit eas, & ipse ante eas vadit.* At contrarium pastores faciunt, sequuntur non præcedunt, sed vt se omnium ad veritatem inueniendam ducem ostēdat, cōtrarium pastoribus morem seruat: quēadmodum cū oues per orbē dimisit, non extra, sed in medio luporum

Supra. 5. f

Ibidem. g

Supra. 7. c

Ibidem. g

misit. Longe enim admirabilior ars nostra pastoralis est. Vi-
 detur autē & cæcus hoc in loco significari, quē ē medio Iu-
 dæorum vocauit, & audiuit vocē eius, & cognouit. *Alium*
oues non sequuntur, quoniam eius vocē nesciunt. Siue de Theu-
 dæ & Iudæ assertoribus hic loquatur. Omnes, inquit, qui in
 eos credunt, dispersi sunt: siue de futuris qui à pseudo-chri-
 stis decipiendi erant. Et ne dicerent ipsum vnum illorum
 esse, plurimum se ab illis diuersum ostendit, & primū à do-
 ctrina scripturarum quibus eos adducit, illi aliunde: inde ab
 ouium obedientia, quæ omnes ipsi non viuenti tantum, sed
 & mortuo paruerunt, illos quā primum dimiserūt. Præ-
 terea quod non paruum est, illi tanquam tyranni per sedi-
 tionem omnia faciebant, à qua suspicione tantū hic aberat,
 vt cum vellent ipsum regem facere, recusaret: & cum roga-
 rent, an liceret cēsum dari Cæsari, afferri præciperet, vt nu-
 misina cognosceret. Adhæc ipse pro ouium salute venit, vt
 vitam haberent, & abundantius haberent: illi etiam præsen-
 ti vita priuarunt, qui etiam tradiderunt sibi commissos, &
 fugiunt. Hic à deo generose perstitit, vt animam traderet
 illi inuiti coacti, fugientes quæ passi sunt pertulerunt, hic
 sponte omnia subiuit. *Hoc prouerbiū dixit eis Iesus. Illi au-*
tem non cognouerunt quid loqueretur eis. Et qua gratia obse-
 curus esset? Vt attentiores redderes: quod mox exponit
 inquit, *Ego sum ostium: per me si quis introierit, saluabitur,*
& ingreditur, & egredietur, & pascua inueniet. Hoc est, se-
 curus erit & liber. Pascua autem & pabulum, ouium pote-
 statē atque libertatē signat, hoc est, nemo inde eū expellit:
 quod & Apostolis vsu venit, qui audenter ingressi sunt, &
 egressi, tanquā vniuersi orbis domini, & à nemine eiici po-
 tuerunt. *Omnes quotquot ante me venerunt, fures sunt & latro-*
nes sed non audierunt eos oues. Non de prophetis hoc intelli-
 gendū, vt aiūt hæretici: illos enim audierūt, & per eos Chri-
 sto crediderunt, sed de Theuda & Iuda, & aliis seditionis. Il-
 lud præterea verbū, *non audierunt,* in ouīū laudē dictum est
 quod contra esset, si prophetas non audissent, fuissent enim
 maximē reprehendendi. *Fur non venit, nisi vt furetur, & ma-*
ctet & perdat. Vt tunc vsu venit, siquidem omnes mactati
 sunt & deperditi. *Ego autem veni, vt vitam habeāt, & abun-*
dantius habeant. Et quid quæso, vita abundantiū? Regnū cor-
 lorū, sed adhuc vitæ nomine tanquā eis noto contentus est.

Ego sum

Act. 5. f

Supr. 6. g
Mat. 12. b

Ego sum pastor bonus. Hic iam passionem insinuat, quod pro mundi salute moriturus est, neque inuitus. Inde iterum ad pastoris & mercennarij parabolam venit. *Bonus enim pastor animam suam ponit pro ouibus: mercennarius autē, qui non est pastor, cuius non sunt oves propria, videt lupum venientē, & dimittit oves, & fugit, & venit lupus, & rapit eas.* Hic suam paternę æquiparat potestati. Siquidē pastor ipse est, & cuius proprię sunt oves. Intueris altiorē in parabolę sensum, *Infr. 18. b* ubi obscurius loquitur, neque auditoribus causam calumniandi prębet. Quid ergo hic facit mercennarius? *Videt lupum venientem, & dimittit oves, & lupus venit, & rapit eas.* *I. Pet. 5. b* Hoc illi faciebant, Ipse contrā. Etenim cū cōprehensus est, inquit: Sinite hos abire, vt impleretur sermo, quia nemo ex ipsis perit. Hoc in loco potest & spiritalis lupus intelligi, quem non finit vt oves auferat. Hic nō modo lupus, sed & leo est. Nam aduersarius noster diabolus, inquit, tāquam leo rugiens, circuit quęrens quem deuoret, hic idem & serpens & draco, ambulabit enim super serpētes & scorpiones. Quare vos hortor dilectissimi, sub pastoris nostri custodia in pascuis maneamus. Manebimus autem si vocem eius audierimus, si ei parebimus, si alienum non sequemur. Et quę nam vox est? Beati pauperes, beati mūdo corde, beati misericordes. Hoc pacto sub pastore manebimus, & lupus ingredi non poterit, & si ingrederetur, detrimentum acciperet, pastorem nanque adeo nos amantem habemus: vt animā suam pro nobis traderet. Cū enim & possit & amet, quid impedit ne liberemur? Nihil sane, nisi nosmet ipsi deficiamus, quod quomodo accadat, audi ipsum dicentem, Non potestis duobus dominis seruire, deo & mammonę: cui si seruiemus, grauissimę subiiciemur tyrannidi. Omni enim tyranno grauior est pecuniarum cupiditas, Nullam enim voluptatem habet, sed curas, inuidiam, infidias, odia, calumnias, & innumera virtutis impedimenta: desidiam, luxuriam, auaritiā, ebrietatem, quę liberos penitus in seruitutem redigunt, & numularis peiores efficiunt: & non hominum tantum, sed grauissimorum affectuum & morborum animę seruos. Hic multa audet, quę neque deo, neque hominibus placeant, veritus ne quis hanc sibi auferat seruitutem. O amarum seruitium, ô diabolicam potestatem. Hic omnium affectuum molestissimus

est, cum tantis malis deuincti gaudemus & catenas libenter amplectimur, & tenebrarum carcerem habitantes, in lucem prodire nolumus: sed malis inhæremus, malis oblectamur. Quare de nobis minime sperandum est, ut resipiscamus, qui peiori quàm qui metalla effodiunt, conditione sumus. Misere enim sine vlla mercedis spe laboramus. Et quod grauius est, si quis nos à captiuitate liberare vellet, non pateremur, sed ægre ferremus, & indignaremur: in hoc nihil ab insanis differentes in aliis tamen tanto miseresiores quod nolumus ab insania liberari. Nūquid propterea in hunc mundum venistis: num propterea homo factus es, ut æs & aurum accumules? Non ideo te ad suam finxit deus imaginem, sed ut sibi placeas, ut futura bona consequaris, ut cum angelis psallas. Quid hanc reiicis cognationem? Quid inhonestum te, & ignobilem, hac soluta necessitudine reddis? necessitudinem dico spiritalem. Fame ille tabescit, tu copia rumpe-
 ris: frater nudo corpore oberrat, tu vestes vestibus addis, quæ tineis consumuntur, & quanto satius foret, ut his egenorum corpora tegerentur, quæ si hoc pacto consumerentur, illa te cura absoluerent, & futuram tibi vitam largirentur. Quod si non placet, cōsumptas tandem confer in pauperes, qui recte eas norunt excutere, etenim Christi corpus, quoniā arca honorabilius est & securius, quippe quod non tātum illas custodit, & incorruptas conseruat, sed pulchriores efficit. Arca nonnunquam cum vestibus direpta magno te afficit damno: quæ pauperibus damus custodienda, neque morte amittentur, neque seris aut vectibus indigent, non seruorum vigilia, nulla huiusmodi cautione, omnibus insidiis libera sunt, & custodia reponuntur, ut credibile est, quæ commendantur in cœlis. Nulli enim maliciæ locus ille peruius est. His nos monitionibus nunquam cessamus, neque vos vnquam paretis, causā quod pusilli sumus animi & terrenis inhiamus, & deorsum trahimur: immo absit, ut vos omnes damnem, tanquam incurabiliter egrotetis. Nam si diuitiis ebrii his admonitionibus aures obstruunt, saltem attendere poterunt. Et quid hæc ad pauperes, inquires? neque enim aurum habent, neque tot vestimenta, sed panem tantum, & aquam frigidam. Sed & duos obo-
 los, & pedes ut visitare possint infirmos, linguam etiā ut sermone consolentur vulneratum: domum præterea vel te-
 getem,

getem, vt hospitem accipiant, habent. Non enim innumera talenta à pauperibus, sed diuitibus exigimus. Quod si ad pauperum ostium dominus noster venerit, obolum ab eo accipere hoc modo non pudebit, sed maiora quam à multitudine accepisse profitebitur: Quot hic adstantium illo tempore fuisse optaret, quo Christus in carne terram peragrauis, vt cum eo versati essent, & conuixissent? Ecce nunc hoc nobis magis licet vocare eum ad prandium, possumus & cum eo viuere, & magis proficere. Eorum nanque qui cum eo vivebant nonnulli perierunt, vt Iudas & huiusmodi, eorum autem qui eum in domum suam aduocant, & domum & mensam communicant, vnusquisque maximè laudabitur, & gratiæ his habebuntur. Venite, inquit, benedicti patris mei, possidere præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: peregrinus eram, & suscepistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Quamobrem, vt audire hoc mereamur, vestiamus nudum, colligamus hospitem, cibum demus esurienti, sitienti potum, infirmos, & carcere deuinctos visitemus: vt spe bona, veniam consequamur peccatorum, & illorum bonorum quæ omnem sensum excedunt fiamus participes: quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium, in secula seculorum, Amen.

Mt. 23.

Mat. 25. c

HOMILIA XIX.

EX CAP. X.

*E*go sum pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. Magnū quiddā dilectissimi, magnum, inquit, est ecclesiæ prælatio, & quæ multa in diget sapiētia, & fortitudine: qualem

Christus proposuit: vt nunquā oves deseramus, vt lupo generosè resistamus. Hæc em̄ inter pastorem est, & mercennarium differētia. Alter propriæ, contēptis ouibus, alter sua cōtempna, ouium semper saluti inuigilat. Pastoris ergo exemplo deceptores duos meminit, furē mactantem & rapientem oves, & mercennarium permittentem, neque defendentem.

Pastoris
mercennarij
differētia.

commiffas. Per illum Theudam & eius assertores, per hunc Iudæorum magistros signat, qui nullam curam commiffis ouibus adhibebant, quod superiori tempore Ezechiel his verbis infectatus est: Væ pastoribus Israël, nōne pascabant semetipsos? nōne greges pascuntur à postoribus? sed illi contrarium faciebant, quod maximæ malitiæ genus est, pluribus rationibus: idcirco inquit, Neque quod abiectum erat, reducebant, neque quod perierat, querebant: neque confectum alligabant, neque infirmum consolidabant: quoniam se, non gregem pascébāt. Idem & Paulus significat: Omnes quæ sua sunt quærunt nō quæ Christi Iesu. Et iterum: Nemo quod suum est quærat, sed proximi vnusquisque. Verum ab vtroque dissidet Christus, cum illis qui in peccatis erant, diceret propterea venisse, vt vitam haberēt, & abundantius haberent: his autem qui oues à lupis rapi negligebant, se propter eas animam ponere, ne oues perirēt. Nam quum Iudæi ipsum interimere vellent, non propterea destitit à doctrina, neque credentes tradidit, sed perstitit & pertulit mortem, ideo frequēter inquit: *Ego sum pastor bonus*. Quæ cum nullo niti testimonio viderētur, quod enim poneret animam suam, nō multum post re mōstratum est: quod autem vitam haberent, & abundantius haberent, post huius vitæ migrationem futurum erat, alterum ab altero cōfirmat. Hoc est, quia dat animam, quod det etiam vitam: quod & Paulus dicebat, Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati, salui erimus. Et iterum: Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia nunc quoque eum non accusant, vt superius: Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Quoniam sæpenumero eos silere coegerat, & à signis, maiorem de se opinionē concitarat. Inde ne quis ad illam particulam, *Et oues vocem eius audiunt, & sequuntur eum*: diceret, quid ad non credentes? audi quid addit: *Et cognosco oues meas, & cognoscunt me mea*. Quod & Paulus his verbis significauit: Non expulit deus populū suum quem prædestinavit. Et Moses, Cognouit deus qui erant sui. hoc est, quos prædestinavit, Ne autem similiter & cognoscere, & cognosci crederes: *Cognosco, inquit, oues meas, & cognoscunt me*

Eze. 34.
4.

Philip. 2. c
1. Cor. 10.
c.

Rom. 5. b

Ibid. 8. f

Supr. 5. c
& 9. b

Rom. 11. 2.
Timo. 2. c

sciunt me mea, non tamen equaliter. Aequalis est patris & filij cognitio, ut inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quod nisi sensisset, cur ita dixisset? Quum enim nonnunquam multitudinē se connumerasset, & non more hominis cognoscere putaretur, inquit: Sicut nouit me pater, & ego cognosco patrem. Tam certo ipsum scio, ut ipse me. Propterea inquit: Nemo cognoscit filium, nisi pater: & patrem, nisi filius: discretam quādam cognitionem indicās, qualē nemo alius habet. Ego pono animam meam. Hoc frequenter dicit, ut omnis deceptionis tollatur suspicio. Nam & Apostolus quum se verum magistrum ostenderet, & falsos confundere apostolos vellet, pericula & mortes adduxit in medium. In plagis supra modum: in mortibus frequenter. Dicendo enim, Lux sum & vita: superbiam apud stultos arguere videbatur, velle autem mori, nullam inuidiam, nullū liuorem concipiebat. Propterea hoc in loco, non dicunt eū de se testimonium perhibere, & verum non esse: hoc autem verbo multam curam atque diligentiam indicat. Etenim alias oues habeo (inquit) quae nō sunt de hoc ouile, & illas oportet me adducere. Ecce iterum hoc verbum, oportet: non necessitatis esse, sed futuri omnino significatiuum: quasi dicat, quid admiramini, si me hāc secutura, & vocē meam auditura sunt? cū & alias mēsequi, & vocem meam audire videritis, tūc maiorem in modum admirabimini. Neque te perturbet quod dicit, Quae non sunt ex hoc ouile. Differentia enim in lege duntaxat, ut inquit Paulus. Neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium. Et illas oportet me adducere. Vtrosque dispersos & mixtos, neque habentes pastore, hos videt atque illos, nondum bono adueniente pastore. Inde futuram eorum cognationem praedicit. Et erit vnum ouile. Quod iterum Paulus his verbis significauit: Ut duos cōdat in semetipso in vnum nouum hominem. Propterea me diligit pater, quia ego animam meam pono, ut iterum accipiam eam. Et quid hoc verbo humiliter: Siquidē propter nos dominus noster amāduS est, quoniā pro nobis moritur. Quid igitur, dic quāso, superiora tēpora nō amauit, sed nunc amare incepit, & nos primū eius amorē cōcilauimus? Quid hoc sibi vult? Cū alienū eum à patre, & deceptorē esse, & in detrimentū & iacturā venisse dicerent, ait: Si nihil aliud, vel hoc saltē mihi persuadet, ut vos diligā, qđ eo quo me amore vos

Luc. 10. d

2. Co. 11. c

Suprà. 8.

Co. 14. b

1. Cor. 7. d

Co. 5. a

pater prosequitur, & hac gratia pro vobis morior. Præterea & illud intendit, quod non inuitus moritur. Neque enim fuisset charitatis officium, & quod ea maximè est patris sententia. Quod si tanquam homo hoc loquitur, noli admirari. Sæpenumero enim causam exposuimus, idem repetere & molestum est, & superfluum. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam: & nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Cùm voluissent aliquando eum interimere, indicat, nisi ipse vellet, incassum eos laborare, & à primo secundum confirmat, à morte videlicet resurrectionem: hoc enim admirandum est. Siquidem utrūque nouum fuit, & præter communem consuetudinem. Attendamus ergo diligenter. *Potestatem habeo* (inquit) *ponendi animam meam.* Et quis non habet hanc potestatem? Quisque enim potest se interimere: sed non ita intelligitur. Quomodo ergo? Sic habeo ponendi potestatem, ut nemo me inuito id facere possit: quod non contingit nobis, nos tantū interimere nosmetipfos possumus: sed si in latronum insidias incideremus, non habemus liberam faciendi quod volumus potestatem, velimus nolimus, nos interficiunt. Christus autē etiā insidiis circumuentus, sui iuris erat moriendi, necne. Et cū dixisset, *Nemo tollit eam à me: addidit. Potestatem habeo ponendi eam:* hoc est, ego solus habeo hanc potestatem, quæ vobis nō est. Etenim alij multi, vitæ nostræ sunt domini: quod à principio non dixit, neque enim creditum esset, sed cū à re ipsa testimoniū confirmarit, quum multis circumuētus insidiis cōprehendi non potuerit: sæpius enim ex eorū manibus elapsus est, tunc inquit: *Nemo tollit eam à me.* Quod si verū, & illud sequetur, sponte ad hoc venisse, per quod & aliud confirmatur, quādo cūque voluerit vitam sumere, posse. Nā si ita mori humanas vires excedit, non est reliquū dubitandū. Quod enim solus esset, vitā ponendi dominus, etiam sumendi in sua esse potestate ostēdit. Ecce quomodo à priori secundum confirmat, & à morte indubitātā ostēdit resurrectionem. Hoc præceptū accepi à patre. Quodnam: Mori pro mūdo. Prius ergo accepit, inde paruit. Prius quid esset faciendū intelligitur: & quis non expers rationis hoc dixerit? Sed quemadmodū superius dicēdo, Propterea me diligit: spontaneam indicauit voluntatē, & contrariam amouit

amouit suspicionē: ita hoc in loco præceptum à patre se accepisse dicens, nihil aliud ostendit, quàm idem patri videri, quod ipse facit: nec postmodum eum crucifixum putarent derelictum à patre atque traditum, nè exprobrarent, quæ tamen exprobrauerunt. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Et si filius dei es, descende de cruce. Neque propterea descendit, quoniam filius est dei. Inde ne audiendo mandatum eum à patre accepisse, id à se alienum esse existimares prosequitur: Pastor bonus animâ suam ponit pro ouibus suis. Hinc suas oues, & quicquid rectè factum est suum opus esse, & præcepto non indigere ostendens: Quod si indigeret, quomodo à seipso ponere dixisset? Qui à seipso ponit, præceptio non indiget: & causam cur faciat affert, quod scilicet pastor sit, & bonus pastor. Bonus autem pastor ad ouium custodiam hortatore non indiget. Quod si in hominibus vsuuenit, multo magis in deo. Ideo Paulus inquit, quod seipsum exinaniiuit. Nihil autem aliud hoc in loco præceptum signat, quàm cum patre cōcordiam. Quod si humiliter & humanè locutus est, auditorum imbecillitati tribuendū. *Dissentio itaque facta est inter Iudæos. propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit, quid eū auditis? Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmonii habentis? Nunquid dæmonium habens potest cæcorum oculos aperire? Quum enim supra hominem, neque secundum communem consuetudinem loquatur, dæmonium habere dicebāt: & quater hoc iam nomine eum appellarunt: siquidem superius etiam dixerunt, Dæmonium habes, quis te quærit interficere? Et iterum. Nōne bene dicimus, quoniam Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Et hoc in loco, Dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis? Imò & sæpius ea verba dixisse vel inde cōstat, cum inquirunt: Nōne bene dicimus, quia dæmonium habes? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? Quam à verbis eos conuincere non possent, ab operibus eum dæmonium non habere demonstrāt. Imò ne à verbis quoque. Nam si verba vobis persuadere non possunt, opera reuereamini. Quod si dæmonium habentis non sunt, sed supra humanam virtutem, cōstat diuinæ cuiusdam esse potentie. Ecce syllogismus. Quod supra hominem operetur, inde cōstat quod inquirunt, dæmo-*

Mat. 27. c

Phili. 2. a

Supr. 7. c

Ibid. 8. f

nium habere. Quod dæmonium non habeat, ex operibus manifestat. Atquæ in præsentia nihil dicit. Iam enim superius se dæmonium non habere respōderat, nunc autem minimè. Siquidè cum re ostendisset qualis esset, de cætero conticet. Neque enim digni erāt quibus respōderetur, qui dæmonium habere dicerent, ex his quibus eum admirari, & deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Christo arguerentur, quum inuicem ipsi dissiderēt, & se reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit, & omnia æquo animo tulit. Neque hac tātum gratia, sed vt nos erudiret māsuetudinem & patiētiā. Hunc nos imitemur: neque enim tantum conticui, verumetiam iterum adest, & interrogatus respondet, & suam indicat prouidentiam: & dæmoniacus & insanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non semel aut iterum, sed sæpenumero, non modo nō vltus est, neque remisit beneficia, sed pro his animam suam posuit, & crucifixus patrē pro his rogauit, Hæc nobis imitanda sunt. Hoc pacto Christi erimus discipuli, si māsueti erimus, & mitis ingenij. Vnde autem tales erimus? Si nostra frequenter peccata reputabimus, si lugebimus, si flebimus. Neque enim anima tanti doloris particeps irritari, atque irasci patitur: vbi fletus, ira esse non potest: vbi dolor & cōtritio, longè omnis abit irritatio. Mens enim dolore perclusa non studet elationi, sed amarè ingemiscit, amarior flet. Scimus nōnullos ridere quæ dicimus, quos ego flere non desino: fletus enim hoc tempus est, plantūsque & lamentationū. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardentem, & igneum fluuium recipitur, & quod omniū grauissimum est, regnum cœlorum amittit. His igitur minis, etiā risu, & delictis dissolueris, & domino tuo irato & mināte nihil curas, nihil vereris, ne tibi ipsi suppliciu aſciscas? Nō audis quod quotidie clamatur, Esurientem me vidistis, & non dedistis mihi manducare: sitientem, & non dedistis mihi bibere. Discedite in ignem paratum diabolo & angelis eius. Hoc singulis minatur diebus. Sed cibum dedi, inquires. Quando & quoties? Decem & viginti dies: sed per totam vitam egenos pascas oportet. Nam & virgines oleum habebant, sed non sufficit eis ad salutem, etenim ipse accenderunt lampades, exclusæ tamen sunt à sponſo, & meritò sanè: sciuerunt enim vt ante
sponſi

Luc. 23. c

Mat. 25. d

Ibidem a

sponsi aduentu extinguerentur. Propterea multo nobis oleo, multa liberalitate opus est. Audi prophetam: Misere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. *Psal. 50. a* Ita & nos propinquorum miseri oportet, secundum misericordiam magnam. Quales enim erimus erga proximos nostros, talem dominum in nos experiemur. Sed quænam magna est misericordia? Quando non ex his quæ superfluunt nobis, sed ex his quibus indigemus, egenis damus. Quod si superfluum exhibendo, parum nobis sperandum est: quid nobis erit? Quo confugere, ubi salutem inuenire poterimus, si virgines post tot & tantos labores nihil profecerunt? Quis sibi fidet, cum audierit formidolosa & horrenda illa iudicis verba dicentis, atque exprobrantis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare? Quandiu, inquit, non fecistis vni de his minimis, neque mihi fecistis. Neque de discipulis hoc tantum, aut solitariam vitam agentibus, sed de omnibus fidelibus intelligitur, qui siue seruus sit, siue in foro mendicet, si in deum crediderit, merito fouendus, & complectendus est. Si nudum, esurientemque despexerimus, hæc audiemus verba: nec iniuria. Quid enim graue quid molestum postulat? quid non facillimum? Non, inquit, infirmus eram, & non me sustentastis: sed non visitastis: neque, in carcere eram, neque eduxistis: sed non venistis ad me. Quanto ergo faciliora nobis præcipiuntur, tanto his contemptis grauius puniemur. Quid enim leuius, quam captiuos visitare? quid facilius? Cû enim hos ligatos pannis, illos & squalore obritos, alios laboribus confectos, alios fame, & ad pedes canum more accurrentes, alios persosso latere, alios ex fore ligatos adduci tota die mendicando, ne necessarium quidem victum inuenientes, vesperi verò à custodibus tam malè & crudeliter acceptos videris, etiam si lapideus esses, humanior efficereris: & si vel perditissimus esses, humanas in alienis malis calamitates reputando, mouereris. Subuenit tibi tremendus ille dies, & futura supplicia. Hæc animo voluntas & frequenter agitans, & cupiditatem omnem, & voluptatem, & secularium omnium amorem dubio procul abiicies, & omni portu tranquilliori animo fruetis: de iudicio cogitabis, cum tantopere providendum, curandum, formidandum sit ab hominibus, longè magis à deo intelligere. Nulla potestas

Rom. 13. a

est, nisi à deo: qui ergo tanta principibus ordinanda committit, multo magis ipse exequetur. Quod nisi hic noster contineret, omnia sanè perirent. Cum enim in tantorum suppliciorum metu multi malitiam complectuntur: qui hæc cogitabit, & ad eleemosynam promptior erit, longè maiori quàm qui spectaculis adsunt, fruatur voluptate. Illi nanque libidine incenduntur, cum aduolantes in scæna mulieres vident, & innumera inde accipiunt vulnera, non secus ac iactatum ventis mare perturbati. Oberret enim eorū oculus, oris figura, ornatus, verba, incessus, & cetera quæ antea viderat, quæ omnia eorum animum expugnant: qui verò ad hoc nostro redeunt spectaculo, nihil tale patiuntur, sed in summa quiete & tràquillitate versantur: compungit nanque animū ligatorū & calamitosum aspectus, & omnē extinguit ignem atque cupiditatem. Et si scortum vel lasciuior mulier obuia fiet ex carcere exeunte, nihil eum mouebit. Tanquam enim iam simplicitatē quandam edoctus, eius retibus & impudico non decipietur aspectu, præpositi iudicii formidine: quare qui omne deliciarum genus contempnit: dicebat, Bonum ire in domum luctus, quàm in domum risus. Et qui in hac vita tantam præ se feret virtutē, illic maiorem in modum laudabitur. Nolumus ergo hoc opus contemnere: licet enim nihil possimus eis conferre, neque cibum, neque argentum dare, consolari tamen, & bono animo esse, hortari, & aliis multis opem ferre, nobis licebit. Affabimur captiuos, custodes mansuetiores reddemus, & siue parum, siue multum, proficiemus tamen. Quod si dixeris, neque bonos illic neque mansuetos esse, sed homicidas, fures, adulteros, incontinentes & alios perditos homines. Etiam hinc necessariam mihi causam, ut eo te conferas, ostendis. Non enim bonis misereri, malos autem punire, sed in omnes ostendere humanitatem iubemur. Estote, inquit, similes patri vestro, qui est in cælis, qui oriri facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Noli ergo alienos acrius insectari nè sis asperior iudex, sed humanus & placabilis. Etenim si nos neque fures sumus, neque adulteri, in aliis tamen peccamus, pro quibus magnis sumus suppliciis obnoxij. Siquidem fratrem nonnunquam factuum appellamus quod nobis gehenna parat: & mulieres impudicis oculis conspiciamus, quod adulterium ipsum arguit:

Ecd. 7. a

Matt. 5. d

guit: & quod grauissimum est: indigne mysteria participamus quod reos nos facit corporis & sanguinis Christi. Nolimus ergo aliorum opera molestius inuestigare, sed nostra, & ita humaniores reddemur. Præterea & illud dicendum est, quod & in carcere boni & mansueti viri, & instar totius ciuitatis nonnunquam reperimus. Nam & cum Ioseph in carcere multi fuerunt mali, quos omnes iustus ille curauit, & quis esset ignorabatur: & cum totius Aegypti instar esset, erat tamen in custodia incognitus. Ita & hoc tempore multos bonos deuinctos existimandum est, quauis non cognoscantur: qui si tibi curæ erūt, ac si omnes boni fuerint, mercedem accipies. Quod si ne fuerit, hinc quoque multum præmium consequeris. Nam dominus tuus non cum iustis tantum cōuersatus est, immundos haud renuit: sed & Chananæam quàm benignissime accepit, & Samaritanam, & immundam & scelestam mulierem, & meretricem (quod ei à Iudeis exprobatum est) & suscepit & curauit, & pedes suos mulieris immundæ lachrymis aspergi passus est, ut nos erudiat humanæ peccatores accipiendos: hæc maxima humanitas est. Quid dicis latrones & fures carcerem habitare? Dic quæso, in ciuitate omnes iusti sunt? Nonne multi etiam peiores, & impudētius rapientes? Illi enim etsi nihil aliud deserta saltem & tenebras petunt, & clam depredantur: hi autē omni abiecta persona, aperta fronte violant, rapiant, vim inferūt. Difficile enim est purum hominem inuenire. Quod si non aurum rapimus, si non innumera terræ iugera occupamus: quandam tamen fallaciam & furtum in minoribus, & quæ possumus exercemus. Nam cum in commerciis & emendis rebus debitum non reddere; aut aliquid subtrahere cōtemdimus: nonne latrocinium, furtum, rapinam facimus? Neque te excusaueris, quod donum, aut seruum non aufers. Non enim ablatorum copia, sed rapientium voluntate, iniustitia metienda est. Iustum nanque & iniustum, in magnis & paruis rebus eandem vim habent: & ita tam furem appello, qui aurum suscipit, quàm qui in emendis rebus iusto precio vēdentem defraudat: & qui alienum parietem effodit, quē qui iniustæ causæ fauet, & aliquid à proximo aufert. Nolimus ergo rebus nostris omisissis, alienarum iudices fieri. Neque dum humanitatis tēpus est, malitiam prosequamur, sed cognita priore vita, mansueti tandem & benigni

Gene. 39.

Gen. 40.

Ad Tit. 3. a efficiamur, Quæ enim nostra vita fuit, audi Paulū: Eramus enim & nos aliquando insipientes, increduli, errantes, serui-
Ephē. 2. a uientes desideriis, & voluptatibus variis, in malitia & inuidia gentes, odibiles, inuicem odientes. Et iterum: Eramus enim natura filij iræ: sed deus cū nos tanquam carcere & catenis grauissimis deuinctos videret, ad carcerem venire non erubuit, vt nos dissolueret, & innumeris dignos suppliciis, nō modo eduxit, sed in regnum suum adduxit, & cælo clariores reddidit, vt exinde nobis eadem pro viribus facienda relinqueret. Inquit enim discipulis: Si ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis ita & vos faciatis. Neque hæc in lauādis pedibus tātum lex scribitur, sed in aliis, quæ nobis proposuit. Homicida est in carcere? Verum nos benefaciendo nō possumus accusari. Fur est & adulter? sed nos non malitiæ, sed calamitati miseremur. Sæpenumero, vt dixi, illic vnus inuenietur multorum instar, & si frequēter eo te contuleris, aliquid inde cōsequeris emolumenti. Quemadmodum enim Abraham quicumque ad se venerāt hospitatus, angelos tandem hospitio accipere meritus est: ita & nos magnos viros conueniemus, si frequentius eo accedemus. Quod si quid admiratione dignum dicendum est, nō tanta laude dignum qui magnū hospitio accipit, quā qui paruum & miserum. Illius enim fortuna non parua materia est, vt humaniter accipiat: abiectus autē & miser vnicum portum habet, miserentis oleum, itaque in hoc purior humanitas ostenditur. Et qui in clarum & cōspicuum virum liberalis est, non nunquam hominū ostentationi inseruit: qui in abiectum & incognitum, solius diuini præcepti gratia mouetur. Quare si quē accipimus, claudos, cæcosque accipere iubemur: si elemosynam facimus, vilibus & miseris est facienda. Quandiu enim, inquit, fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis. Cū ergo illic reconditum thesaurum intelligatis, eo frequenter conueniamus, illuc studium nostrum conferatur, & spectaculorum curam in hanc conuertamus. Et si nihil aliud habes quod eis afferas, saltem consolare. Neque enim tantum qui pascit, sed & qui visitat, ab eo remuneratur. Nam cum ingressus pauidum & trepidum animum spe aliqua cōfirmaueris, hortando, consolando, opem ferendo, aliquid pollicitando,

cirando, & ita patientiam docueris, non paruum hinc conseris vtilitatem, extra multis delitiis affluētes, te ita loquētem ridebūt, calamitosi autem confirmari attente tuis vacabunt admonitionibus, te laudabunt, & meliores euadēt. Nam & Paulum prædicantem Iudæi nonnunquam deriserunt, deuincti autem summa attentione audiebant. Nihil enim adeo ad sapientiam animum præparat, vt calamitas & tentatio, vt afflictiones, cum nos minimè fugiāt, quid illis miseriis, quid boni nobis impendimus. Frequenter eis admixti & fori consuetudines, & intempestiuas occupationes illic consumamus, vt & eos lucremur, & nos lætitia afficiamus, & ad glorificandum deum parati, sempiterna bona cōsequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LX.

EX CAP. X.

Facta autem encenia in Hierosolymis, & hyems erat. Et ambulabat Iesus in tēplo in porticu Solomonis. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quousque animā nostrā perdis? Omnis quidem virtus bona est: maximè autem mansuetudo & clementia: hæc nos homines indicat, hæc nos angelis æquiparat. Idcirco Christus frequenter de hac multa verba facit, cum mansuetos nos & clementes esse iubet, neque verbis tantū, sed & re, nunc alapas perferens, nunc maledictis, nunc insidiis petitus tolerat. Qui enim dæmoniacū & Samaritanum Christum appellarunt, & interficere sæpe tentarunt, hi nunc circundederunt eum, & interrogarunt. Tu es Christus? Neq; eos post tales insidias repulit, sed multa mansuete respondet. Sed necessarium est altius hunc sermonē repetere. Facta sunt (inquit) encenia in Hierosolymis & hyems erat. Magnus hic dies festus, & solēnis, quo videlicet templum fabricatum fuerat, cum redierunt ē diuturna Perfidis captiuitate. Hunc agebant maxima cum diligentia, hoc die affuit Christus solennitati. Iam enim appropinquante passione, frequenter in Iudæam veniebat. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quousque animam nostram perdis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Non respōdit,

Supra. 8. f

Quid à me quæritis, quem dæmonium habere & insanum, Samaritanum deo cōtrarium, deceptorem existimatis, & nūper me de meipso testimoniū perhibēte, testimoniū meum non esse verum dixistis? Cur igitur me interrogatis, & vultis à me discere, cuius respicitis testimoniū? Nihil tale dixit quauis eorum mentē intelligeret. Nam cū eum circūderint, & dixerint: *Quousque animam nostram perdis?* charitate quadam & discendi desiderio dictum videbatur: animus autem corruptus erat & subdolos. Nam cū opera insimulari non possent, verbis quærebant eum capere, aliter quàm superius interrogando, sic ansam aliquā captantes. Ideo dicebant: *Dic nobis.* Atqui sæpenumero dixit. Nam & Samaritanæ Ego inquit, sum, qui locor tecum. Et cæco: Vidisti eum, & qui loquitur tecū, ille est. Nec non & his quāuis aliis verbis. Nam si recte aduertere voluissent, ex verbis quoque ipsum confiteri debuissent. Nam operibus sæpenumero ostēdit. Sed considera eorū prauitatem, cum verbis erudiuntur, dicunt. *Quod signum ostendus?* cum autem operibus eius virtus demonstratur, dicunt: *Si tu es Christus, dic nobis palam.* Sic operibus clamantibus, ad verba: verbis autem, ad opera confugiunt, & contrariis semper insistant. Nā quod discendi gratia non interrogarent, finis indicio est. quem enim tantæ autoritatis arbitrabātur, vt ipsius esset de se testimonio credendum, pauca locutum statim lapidibus impetunt. Vnde constat, & quod eum circūdederint & percontarētur, à prauo animo provenisse. Modus vero interrogandi, magnū eorum odium indicat; *Dic nobis palam.* Nōne palā omnia loquebatur: Nōne solennitatibus semper aderat? Ideo blandioribus verbis vsi sunt. *Quousque animam nostrā perdis?* vt iterū aliquam calumniandi ansam inueniāt. Quod autem hac, & non discendi gratia interrogent, non hic tantum, sed multis in locis perspicuum est: vt cum rogarunt an liceret censum dari Cæsari, & an lapidanda esset adultera: & cum de ea quæ septē viros habuisse deprehensa erat percontati sunt, in quibus non discendi studium, sed maleuolā mentem præ se tulerunt, & tunc eos reprehēdit. Quid me, inquit, tentatis hypocritæ: vt cordis secreta se cognoscere demonstraret: hic minime, vt non semper fraudulentos arguendos, sed mansuete & benigne in multis tolerādos erudiret. Nam quod stultum esset operibus ipsum prædicantibus

Supra. 8. c

Supr. 4. c

Supr. 9. g

Supra. 2. c

Mat. 22. c

Supra. 8 a

Mat. 22. c

tibus verborum quærere testimonium, audi quomodo eis respondet quum superflue eos, & non vt discerent interrogare, cum certiore verbis, hoc est operum vocem protulisse significans. *Sæpe enim (inquit) dixi vobis, & non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, illa testimonium perhibent de me.* Quod perfidi illi aliquando inuicè dicebāt, *Supra. 9. c*
 Non potest homo peccator hæc signa facere. Et iterū: Non *Supra. 3. c*
 potest dæmonium, cæcorum oculos aperire. Et, Nemo po- *Supra. 7. c*
 test talia signa facere, nisi sit cum eo deus. Et videntes signa quæ faciebat, dicebant: Nunquid hic est Christus? Alij autem dicebant: Quando venerit Christus, nū poterit plura signa facere, quàm hic fecit? Hi autem cum ei credere velle, solo verbo simularent, dicentes: Quod signum ostendis nobis, vt videamus & credamus tibi? Cum operibus nō credidissent reprehendit Christus eorum malitiā inquiring: *Supra. 2. c*
 Si operibus non creditis, quomodo verbis crederis. *Hic inf. g*
 Quare superflua interrogatio. *Sed dixi vobis (inquit) & non creditis mihi: quia non estis de omnibus meis.* Ego enim officium pastoris feci, si vos me non sequimini, nōne eo accidit, quod oues meæ non estis? *Oues meæ, (inquit) vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Quia pater meus qui dedit mihi, maior est omnibus & nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego & pater vnum sumus.* Animaduerte quomodo eos reiiciendo, vt se sequatur, hortatur. Vos me, inquit, non auditis, neque enim estis oues. Qui sequuntur, hi sunt ex ouili. Hæc autem dicebat, vt oues fieri adniterentur. Inde cum dicit, *καὶ ὁ κολλῶν εἰς μου, id est, & sequuntur me, eos tangit & excitat, & in sequendi cupiditatem impellit.* Quid ergo si propter patris virtutem nemo rapit, tu ergo imbecillis es, & custodire non potes? Minimè. Nam vt intelligas illam particulam, *Quia pater meus qui dedit mihi: propter illos dictam, ne iterum deo contrarium dicerent, cum dixisset, nemo rapiet eas de manu mea, prosequens suā & patris manum vnam esse ostendit: quod ni ita esset consequens erat dicere, Pater qui dedit mihi, maior omnibus est, & non potest eas rapere de manu mea.* Verum non ita dixit: sed de manu patris mei. Inde ne arbitraretis, quod sit imbecillis, eo quod virtute patris tutæ oues sint: addidit, *Ego & pater vnum su-*

mus, quasi dicat, non propterea dixi neminem propter patrem eas rapturum, ac si ipse imbecillis essem. *Nam unum sumus*, hoc est, secundum potentiam, nam de hac loquitur, quod si eadem est, constat etiam eandem esse substantiam. Cum enim omnia tentarent Iudæi insidiando, extra synagogam faciendo, dicit omnia frustra tentari, cum in patris

Esa. 49 c

sui manibus oues sint, ut propheta inquit: In manu mea depinxi muros tuos. Inde unam manum aliquando suam, aliquando patris esse ostendit. Cum autem manum audis, nihil sensibile suspiceris, sed virtutem atque potestatem. Quod si nemo ob patris protectionem eas rapuit, superfluum erat addidisse, *Ego & pater unum sumus*. Nam si minor erat, nimis temerarium verbum esset, nihil enim aliud quam potentiae paritatem signat: quod Iudæi intelligentes, lapides in eum iecerunt, non tamen hanc Iesus abstulit suspicionem quæ si falsa fuisset, corrigenda fuisset, & dicendum: Cur hoc facitis? Non parem meam dico, & patris potestatem ita intelligo. Sed nunc totum contrarium, eam confirmat, & maximè cum exasperarentur, neque accusat, ac si male dixisset, sed illos reprehendit, ac si malam habeat de se opinionem. Cum enim dixissent, *De bono opere non lapidamus te, sed de*

Psal. 18. b

blasphemia: & quia cum homo tu sis, facis tibi ipsum deum. Audi quid dicat, *Nonne scriptum est in lege vestra, Ego dixi deus estis: si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, quomodo vos dicitis quia blasphemus, quia dixi filius dei sum?* Hoc est, si hi qui gratis hoc acceperunt, non possunt accusari si seipsos deos appellant: qui id natura habet, quomodo iure accusari poterit? Non tamen his verbis usus est: sed postmodum confirmavit: primum remissius loquitur, rem ipsis relinquens intelligendam, cum inquit: *Quem pater sanctificauit, & misit in mundum*. Et eorum furore sedato, tunc veram affert sententiam, Primum ergo, ut suam acciperent rationem, humilioribus usus est verbis, inde altiora aggreditur. *Si non facio opera patris mei nolite credere mihi, sed si facio, et si mihi non creditis operibus credite*. Vide quomodo ut dixi confirmat, quod in nullo sit patri inferior, sed equalis in omnibus: cum enim substantiam eius videre non sit: ab operum qualitate eandem ostendit cum patre potestatem. Et quid credemus, dic quæso? Quod ego in patre, & pater in me est. Nihil ego aliud quam pater manens, filius. Nihil ille aliud quam ego manens pater:

pater: & qui me nouit, nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quod si potentia minor esset, etiam cognitio mentiretur: neque enim alia per aliam, neque substantia, neque potentia disci potest. *Voluerunt ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum. Et abiit trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans primū, & mansit illic. Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Ioannes quidē signum edidit nullum. Omnia autē quacunque dixit Ioānes de hoc, vera erant. Quum quidquam magnum & altum loquitur, quam primum abit, ut eorum furori det locum, ut absentia sua sedetur, & quie scat indignatio, ut in præsentia. Sed cur Euangelista locum notat quo abierit? Ut quæ illic faceret, quæ diceret, quid testaretur Ioannes intelligas. Euntibus ergo illuc, statim subit animo Ioannes, poropterea ostendit, quia Ioannes nullum signum fecit. Quid enim consequens erat hoc dicere, nisi locus ipse Baptista, & eius testimonij eos admonuisset? Vide quā certam affert consequentiam. Ioannes quidem signum nullum fecit, hic autem fecit, ergo huius excellentia ostenditur. Si illi qui nullum fecerat signum, crediderunt, longē magis huic erat credendum. Deinde ne nullum faciendo signum, indignus testimonio videretur: subdidit, *Signum nullum fecit*, tamen omnia de eo vera erant. Neque amplius hunc ex illo, sed illum, ex his quæ hic fecit, dignum fide ostendunt. *Multi ergo crediderunt in eum.* Multis enim rationibus trahebantur ad credendum. Nam recordati sunt verba quæ Ioannes dixerat, cum fortiozem eum se testificatus est, & lucem, & vitā, & veritatem, & alia multa, ut vocem supernè delatā, & spiritū in specie columbæ apparentem, & eum omnibus ostendentem, & cum his miraculorum demonstrationē, in quam aspicientes confirmabantur. Quare dixerunt, si Ioanni credendum est longē magis huic. Nulli sine signis, huic potius qui illius testimonio, & signis cōfirmatur. Vide quā autē eis locus, & à prauis ingeniis discessio cōtulit. Ideo frequēter ab illorū consuetudine eos abducit: quod etiā in veteri fecit testamento. Iudæos enim ab Aegyptiis abducēs, in eremo finxit, & erudiuit. In omnibus hoc idē & nos admonet, ut fora, turba, & tumultus fugiamus, in cubiculo oremus. Navis em̄ tēpestatibus nō agitata, secūdo vēto nauigat: & anima secularibus*

Exo. 14.
& seq.

viros sapiētiōres esse oportet, quæ curæ familiari, vt plurimum incumbunt. Ita Iacob simplicior fuit cum domi habitaret, & exterioribus absolueretur occupationibus. Neque id simpliciter dixit scriptura, habitans domum, sed & domi multa est perturbatio: sed cum tu vis, & sponte tuacurarum turbam suscipis. Vir enim in medio foro & iudiciis tāquam quibusdam fluctibus versatur, mulier vero tanquā in quodam philosophiæ gymnasio domi sedens, & mentem in se colligens, & orationibus, & lectionibus, & aliis bonis operibus vacare potest, & more eremos habitātium, qui se perturbet habet neminem, domi sedet, vbi semper potest in tranquillitate viuere. Si quando domo exeundum est, nullam etiam perturbationis habet materiā: siue enim huc veniant, siue balneas petant, tunc necessariō egrediuntur, plurimum autem temporis domi degitur, & potest virtuti incumbere, & virum perturbatum lenire, admonerē quē, superfluas eius & molestiores cogitationes abscindere, & ita dimittere, vt quascunque molestias ē foro domum tulerit, deponat, & quæ domi bona didicerit, secum in forum afferat. Nilul enim potētiū muliere bona, ad instituendum, & informandum virum quodcunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem atque consulētē: habet enim voluptatem quandam admonitio vxoria, cum plurimū amet, cui consulit. Multos possum afferre viros asperos & immites, per vxorē mites redditos & mansuetos: ipsa enim mensa, lecto, filiorum communicatione, dicendis, tacendis, ingressu, exitu, & in aliis pluribus cum marito cōmunicans: & vt corpus capiti coniuncta, si prudens erit & diligens, omnes vincet, & coniugis superabit diligentiam. Quamobrem admono vt hoc pacto fiat, & necessitati consulatur. Vt enim ad virtutē mulier, ita ad maliciam plurimum potest. Mulier Absalō, mulier Amnon perdidit: ipsa Iob perdere conata est: ipsa Nabal à cæde eripuit, ipsa vniuersam gentem liberauit. Et delbora, & Iudith, & alię multę imperatorum functæ sunt officiis. Ideo Paulus inquit: Qui enim scis mulier, an virum saluas? Et illis temporibus Persida, & Mariam & Priscillā apostolorum scimus imitatrices, vt & nos imitari debeamus. Nec verbis tamen, sed re informandus est coniunx. Quomodo autem re ipsa eum erudiemus?

Quum

2. Reg. 15.

a. & c.

Iob. 2. d

1. Reg. 25. d

Iudic. 4. a

1. Co. 7. c

Rom. 16.

Quum te non malam viderit, non præciosis indutam, non superflua expetentem, sed necessariis contentam viderit, tunc enim consulente patietur. Quod si verbis philosophaberis, re contra feceris, nugas tuas reprehendet: sed cum verbis operum etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet, tunc persuasus erit. Ut exempli gratia, Quum aurum non quæres, neque margaritas, nec præciosas vestes: sed pro his modestiam, benevolentiam, & te indueris, & ab illo exiges. Nam si studendum est, ut viro placeas, anima ornanda est, non corpus corrumpendum. Neque enim aurum adeo amabilem ac desiderabilem uxorem reddet, ut modestia & charitas, & animus vitam exponendi pro marito. Hæc virum capiunt. Ille ornatus obstat ei, pecunias exponit, & sumptum & sollicitudinem prebet, hæc mariti animum uxori copulat. Amor enim charitas, desiderium, nullam affert molestiam, nullam impensam. Sed è contrario & ille quidem ornatus usu deterior fit, hic in dies florentiorem animam reddit, & maiorem excitat charitatem. Quamobrem si viro placere vis, ornato animam pudicitia, pietate, rei familiaris cura. Hæc, inquam, confirmant amorem, qui nunquam cessat, neque senectus hunc tollit ornatum, non morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt. Nam animæ bonæ præstantiora sunt, quam corporis: huius ornatus invidiam parit, & Zelotypiam: hic omni malo affectu, omni caret inani gloria. Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur, & accessus facilis, cum auro non eris ornata, neque annulis digiti fulgebunt, sed in necessaria cōferes, hoc est, in cibum servorum, & filiorum curam necessariam, & alia quæ in vita requiruntur: quæ si defecerint, oculi ea requirunt, cor angitur: Quod lucrum? quæ utilitas? Non sinit hoc magnum videri, cum dolore torquetur. Nostis enim quod etsi omnium pulcherrimam quis mulierem videat, nisi letus sit, exhilarari minime potest. Quid enim delectari vult, primum letetur oportet. Quum autem aurum omne in uxoris ornamentis collatum est, & angustia res familiaris laborat, quæ potest esse coniugij voluptas? Quamobrem si viris placere volumus, demus voluptatis materiam: quam dabimus, si ornatum & omne lenocinium auferemus. Hæc enim circa nuptiarum tempora voluptatem quandam habere videntur, inde languescunt. Nam quum cœlum tam pulchrum sit, & sol tam clarus, ut nul-

1. Tim. 2. c

lum corpus æquè clarū sit, neque tamen eum propter consuetudinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par est. Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu quem Paulus præcepit, non auro & margaritis, neque variis vestibus, sed qui decet mulieres quæ dei cultum profitentur, bonorum videlicet, operum, ornamenta. Sed foris placere vis, & laudari? Minimè pudicæ mulieris hoc desiderium. Verūtamen si vis, & hos habebis amatores, & pudicitie tuæ laudatores. Illam nanque nemo modestus, nemo bonus laudabit, sed incontinentes & luxuriosi: neque etiā hi sed & maledicent, quum mulieris incontinentiam intuebuntur: hanc & illi, & hi omnes probabūt, vtpote, qui nihil ab ea mali acceperint, sed continentie exemplum. Sic apud homines multum laudabitur, apud deum autē remunerabitur: Hunc igitur queramus ornatū, vt in hac vita cum fiducia viuamus, & futura cōsequamur bona: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui bonor & imperium in secula seculorū, Amen.

HOMILIA LXI.

EX CAP. XI.

*E*rat quidā languens Lazarus à Bethania castello Maria & Martha sororū eius. Maria autem erat ea quæ unxit dominum vnguento. Mul-
ti cum aliquē bonū & deo acceptum, mali a-
liquid, vt morbum, vt paupertatem, & huius-
modi perpeti vident, perturbantur sanè ignari hoc maxime
dei amicis contingere. Nam & Lazarus, & amicus Christo, & ægrotus erat, vt ex mittentibus intelligitur: *Ecce quem
amas, infirmatur. Erat.* (inquit) *quidam languens Lazarus à
Bethania.* Non ab re patrie eius meminit. Quamobrem in
sequentibus dicit. Primum autem propositū aggrediamur,
sororū eius vos vtiliter admonet: *Maria* (inquit) *Erat quæ
unxit dominum vnguento.* Hoc in loco nonnulli dubitarunt,
cur Christus id tolerasset. Ad quod illud primum intelli-
gendum, non fuisse hanc meretricem illam, de qua apud
Matthæum & Lucam, scribitur, sed aliam: illæ meretri-
ces & infames erant, hæc honesta & studiosa: quippe quæ
Christū recipere curabat, eūque cum sorore diligebat, &
tamen permisit Christus Lazarum mori. Sed quam gra-
tia non vt Centurio & regulus, ipsæ ad Christum profecte
sunt, sed miserunt? Qb fiduciam & familiaritatem quam
cum eo

Mat. 26.
a. & Lu-
ca. 7. f

cum eo habebant: & mulieres erant infirmæ, & luctu detinebantur. Nam quod non contemneret, in sequentibus indicatur. Quod igitur hæc illa non esset, constat. Sed & illam cur se tangere permisit? Vt eius mundaret malitiam, vt clementiam ostēderet, vt intelligas nullum morbum, eius vincere bonitatem. Noli igitur id solum cōsiderare quod permiserit, sed quomodo ad meliora conuerterit. Sed cur huius meminit historiæ Euāgelista? Vt eius in Iesum amorem ostenderet: & frequenter dicit, Amabat Lazarum & sorores eius: erudiens nos non ægrè ferendum, si boni viri & deo amici aliquo morbo laborent. *Ecce quem amas, infirmatur.* Ad misericordiam Christum volunt adducere. Adhuc tanquam hominem alloquuntur, quod & inde constat, Si fuisses hic, non fuisset mortuus. Neque dixit, ecce Lazarus infirmatur, sed, quem amas. Quid Christus? *Hæc infirmitas non est ad mortem, sed pro gloria dei, vt glorificetur filius dei per eam.* Ecce quomodo iterum eandem suam & patris gloriam dicit. Nam quum dixisset, dei: subdidit, *vt glorificetur filius dei, hæc infirmitas non est ad mortem.* Cum enim esset illic biduum moraturus, remittit nuncium, vt hoc significaret, in quo id admiratione dignum est, quod audientes sorores infirmitatem illam non esse ad mortem, inde mortuum videntes, non sunt scandalizatæ, quin contra accidisset quàm dixerat: sed ei obuiam factæ sunt, neque mentitum putauerunt. Et illa particula, *vt,* hoc in loco non causalis *supra 169. b.* est, sed euentus: alia nanque fuit morbi causa, vsus est autem ad gloriam dei. *Et hæc dicens, mansit in eodem loco duos dies.* Qua gratia? Vt expiraret & sepeliretur, ne quis posset dicere, quod nondum mortuum suscitaret, quod sopitus esset, quod dissolutus, quod ab alienatus, non mortuus: ideo tandiu moratus est, vt dicerent iam scētere. *Dicit discipulis: Eamus in Iudeam, iterum.* Quid tandem præter solitum hoc prædixit Iesus? Valde timebat, ideo prius admonet, ne repētino discessu perturbarentur. *Dicunt ei: Modo illic eras, & quærebant te lapidare.* Timebant enim ei, vt debebant & sibi, nondum enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: *Eamus & nos, & moriamur cum eo.* Imbecillior enim erat cæteris, & magis incredulus. *Quomodo ergo eos confirmat Iesus? Nōne duodecim horæ sunt dies? Aut hoc dicit, quod qui nullus sibi sceleris conscius est, nullo afficietur malo, sed qui*

malè fecerit. Quare minimè timendum est, quum nihil dignum morte commiserimus: aut quod qui in lucem huius mundi videt, securus est. Si autem qui mundi lucem videt, multo magis qui mecum est, nisi à me discesserit. His verbis eos confirmavit, & eundi necessariam causam exponit, neque se ituros Hierosolymam, sed Bethaniam dicit. *Dormit* (inquit) *Lazarus*, & *vado ut eum à somno excitem*. Hoc est, non ad reprehendendum Iudæos, sed amici causa. *Dicunt: Domine, si dormit, saluus erit*. Ac si non necessaria esset profectio. Dicit, inquiunt, dormire: nihil ergo nos iræ cogit. Atqui propterea ipse amicum appellarat, ut necessariam profectionem ostenderet. Sed quum pigriores deprehenderet, tunc mortuum dicit. Primum itaque humilitatem prætulit, quum verò non intelligerent. *Mortuus est* (inquit) & *gaudeo propter vos, ut credatis*, quum absens prædixerim: quod resurrectionis meæ magnum erit argumentum, ne quis dubitet. Vides adhuc imbecilliores, & adhuc eius potentix ignaros fuisse discipulos? quod metu accidebat, quo perturbabantur: & quum dormire eum dixisset, addidit? *Vado ut excitem eum*. Quum mortuum esse non itidem. Non enim verbis prædicere volebat, quod re erat confirmaturus. Semper enim nos admonet, ut inanem gloriam caueamus, & nihil de nobis temerè promittamus. Quod si Centurionem consolatus, dixit: Ego veniam & curabo eum, voluit eius fidem ostendere. Quod si quis roget, quomodo eum dormire putarint discipuli, neque his verbis mortuum intellexerunt, quum diceret: *Vado ut excitem eum*? Stultum enim erat, si iturum Iesum quinque & decem stadia putarent, ut illum excitaret. Responderem, putasse eum in ænigmate, ut plerunque solebat, loquutum. Omnes enim Iudæorum impetum formidabant, in primis autem Thomas, ideo inquit: Eamus, & moriamur cum eo. Quidam autem dicunt, & eum mori optasse. Sed profectio timorem id verbum arguit, & imbecillitatem, inde fortior factus est, & insuperabilis: quod sanè dignū admiratione est, ut qui ante crucem tam timiduserat, post magistri mortem & resurrectionis fidem præ omnibus tanto fervore flagraret. Tanta est Christi potentia: nam qui cum Christo in Bethaniam ire non audebat, sine eo postmodum solus terrarū orbem peragrauit, & in mediis populis inclamentibus, & mortem

mortem minitibus intrepidus versabatur. Quod si quin-
 decim stadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia pas-
 suum efficiunt, quomodo erat quatrivanus Lazarus? Man-
 sit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mor-
 tuus erat, ita quarto venit. Ideo se vocari passus est, neque
 ipse sponte sua venit, ne qua oriretur suspicio. Neque ipse
 venerunt quæ amabantur, sed alij mittuntur. *Erat autem*
Bethania iuxta Hierosolimam, quasi stadiis quindecim: ob cuius
vicinitatē, multos eas visitasse par erat: quare subdit, Quod
multi ex Iudæis venerāt ad Mariam & Martham ut consol-
arentur. Quomodo consolabantur Iudæi à Christo dilectas?
 Edixerant enim, ut quicumque Christum cōfiteretur, extra
 synagogam fieret, vel propter vulneris magnitudinem, vel
 quia nobiliores revereabantur, vel quia non mali erant qui
 ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem di-
 cit Evangelista, ut testimoniis Lazari mortem confirmet.
 Sed quid nō aduocat sororem Martha, cum obuiam Chri-
 sto proficiscitur? Vult sola occurrere, & rem nunciare, quæ
 quum bonam spem habere iuberetur, tūc Mariam vocat, in
 medio fletu Christo sit obuiam. Vides amoris magnitudi-
 nem? Ipsa est de qua inquit: Maria optimam partem elegit.
 Quomodo ergo vehementior hæc quæ nihil audiuit? Mar-
 tha imbecilior erat quippe quæ quum tanta audisset, inquit
 tamen paulo pōst: *Iam fœtet, quatrivanus est.* Illa autem
 etsi nihil tale accepisset, tamen inquiens: *Domine si fuisset*
hic, frater meus non fuisset mortuus. Considerare mulierū sā-
 pientiam, quanuis imbecillæ essent. Viso enim Christo, nō
 statim in planctus lamentationes proruperunt, ut vsu venit
 cum mœrore aliquo effecti, à notis visitamur: sed continuo
 magistrum venerantur, & crediderunt, licet non perfectē
 ut decuit. Nondū enim norant, & quod deus esset, & quod
 propria virtute & autoritate hæc faceret, sed utrūque hic
 didicerunt. Illud enim ignorabant, quum dicerent: *Si fuisset*
hic, non fuisset mortuus frater meus. Hoc autem dicen-
 do. *Quæcunque poposceris à deo, dabit tibi deus.* Ac si de bono
 quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hæc Chri-
 stus? *Resurget frater tuus.* Illud primum confirmat, *Quæ-*
cunque poposceris à deo. Non enim inquit, poscam: sed re-
 surget. Nam si dixisset, O mulier adhuc humi iaces, nō egeo
 alterius auxilio, à meipso omnia facio: molestiera, & supra

Ioan. 9. c

Luc. 10. g

mulieris intelligentiam fuissent: dicendo autem, *Resurget*: medium tenuit, & in sequentibus ea quæ dixi, significauit. Dicente enim, *Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die*: apertius suam ostendit auctoritatem. *Ego sum*, inquit, *resurrectio & vita*. quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita est. Quod si alterius indigeret, quomodo ipse & resurrectio esset, & vita? Non ergo ita dixit: idem tamen significauit: & ad illam particulam, *Quæcumque poposceris*, inquit: *Omnis qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet*: se bonis abundare, & à se petendum ostendit. *Et omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternum*. Intuere quo eius erigat animum. Non enim tantum queritur resurrectio Lazari, sed & hanc, & illam oportet intelligere resurrectionem. Propterea autem verbis philosophatur. Quod si resurrectio ipse est & vita, nullo in loco circumscribitur, sed vbique præsens sanare potuit. Quod si dixissent, ut Centurio, Dic verbo, & sanabitur puer meus: itidem professio respondisset. Cum autem ad se ut veniret, rogarent, ideo assensus est, ut eas à tanta humilitate erigeret, suam tamen absentis ostendit potestatem, ideo tardat. Non enim cognita esset gratia repente præstita, nisi corruptus esset, & fræteret. Et unde mulier futuram norat resurrectionem? Audierat Christum multa de ea disputantem, quã iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cū audiret, *Ego sum resurrectio & vita*: non respondit, resuscita eum: sed ego credo quia tu es Christus filius dei. Cui Christus: *Omnis qui credit in me, etiam si mortuus, hac scilicet morte: fuerit, uiuet: & omnis qui credit in me, non morietur in æternum*, illam uidelicet mortem. Nam ego sum resurrectio. Noli perturbari, si mortuus est frater vester. Hæc non est mors. Primum eam ab euentu consolatur, & bene sperare iubet, dicendo: &, *Resurget frater*: &, *Ego sum resurrectio*. Et quod resurgens etiam si moriatur, nihil patietur incommodi. Quamobrem nō est huiusmodi mors dolenda: hoc est, neque ipse mortuus est, neque vos moriemini. *Credis hoc?* *At illi, Vtique domine: ego credo, quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum venisti*. Videtur mihi Christi dictum mulierem non intellexisse: nouit tamen magnum esse, totum nō perspexit: propterea aliud interrogata, aliud respondet, Illud tamen primum cōsecuta est, quod fletum

fletum cōpeseuit. Eiusmodi enim Christi sermonis virtus,
 ideo illa præuenit, hæc secuta est. In magistrum nāque be-
 neuolentia non multum præsentem calamitatē sentire per-
 mittebat. Itaque cum gratia etiam mens mulieris philoso-
 phabatur. Verum enimvero etiam cū aliis malis hic mulie-
 ris morbus iā præualuit, ostētant planctus & dolores suos, *incrobat mul-
obscure lug.*
 cruentant brachia, scindunt capillos, laniant genas, partim
 ob dolorem, partim ad ostentationem, aliæ animo impudi-
 co in medio foro brachia nudant. Quid facis mulier? Nu-
 das te impudenter in medio foro, cum Christi membrum
 sis, cum viri adstent, & capillos vellis, & in miseros prorū-
 pis eiulatus, & saltas, & insanarū mulierum more iactaris?
 Nōne te deum offendere arbitraris? Quænam hæc insania?
 Nōne ridebunt gentiles? nōne fabulā nostram putabunt
 religionem? Dicent enim nullam esse resurrectionem, illu-
 siones omnia Christianorum dogmata & fallacias putabūt.
 Haud enim aliter, quam si nihil post mortē remaneat, mu-
 lieres lamentantur, non attendunt scripturis, omnia illa
 figmenta ipsæ credere vidētur: siquidem si crederent mor-
 tuum, non esse mortuum, sed ad meliorem vitam translatū,
 non utique ipsum tanquam nihil esse deplorarent, nō adeo
 indignarentur, non tantas efferrent voces incredulitatis iu-
 dices. Nunquam te amplius videbo. Omnia fabulæ: nam si
 principali bono ita diffidunt, multo magis aliis quæ asserūt.
 Non ita gētiles effeminantur. Multi apud eos philosopha-
 ti sunt: & cum audisset mater, filium in prælio cecidisse,
 mox rogauit, quomodo se res publica haberet. Et alius phi-
 losophus coronatus, cum audiret pro patria cecidisse, coro-
 nam deposuit: inde sciscitatus quomodo cecidisset, vt for-
 titer occubisse cognouit, in caput statim coronam repo-
 suit. Multi & filios & filias cædi dæmonas reueriti tradide-
 runt. Spartanæ autem mulieres hortantur filios, vt clypeum
 è prælio referant, aut super occumbant: Ideo pudet me
 gentiles hæc sapere, nos impudentes esse: qui de resurre-
 ctione nihil intelligunt, intelligentium opera faciunt: qui
 intelligunt, ignorantium: & quod propter deum non faciūt,
 homines reueriti faciunt sæpenumero. Opulentiores scē-
 minæ capillos non soluunt, brachia non nudant, quod &
 maximè reprehendendum: non quod nō nudent, sed quod
 non propter deum, sed ne turpes videantur. Pudor luctum

*Uat. apud in
& apud fegm*

Idem. 136.

cohibet, dei metus non cohibet. Et quomodo hoc nō sum-
 moperere reprehendendum? Quod diuites diuitiarum gratia
 faciunt, diuino metu pauperes faciant. Sed ē contra eue-
 nit: illæ propter inanem gloriam philosophantur, hæ pro-
 pter humilitatem præferunt impudentiam. Quid hoc ab-
 surdus? Omnia propter homines, omnia propter præsen-
 tia facimus. Et stultè, & ridicule loquūtur. Atqui dominus
 Matt. 5. a inquit: Beati qui lugent: peccata videlicet, quæ nemo luge-
 t, nemo animæ suæ curat perditionem. Quod lugere non iu-
 bemur, id lugemus. Quid inquit? cum homines simus, de
 morte hominis non est dolendum? Nunquid ego hoc pro-
 hibeo? Mimine lugere, sed impudenter lugere veto. Non
 sum immanis, atque crudelis. Video naturā dolere, & quo-
 tidianam requirere cōsuetudinem. Non licet nullo affectu
 moueri, quod & Christus ostendit: lachrymatus est super
 Lazaro, eius sequere exemplum: lachrymare, sed leniter &
 pudenter, & cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fun-
 des, non resurrectionis diffidentia argueris, sed ægre ferre
 charissimi sciunctionem videberis. Nam & peregre profi-
 ciscentes, lachrymis prosequimur, non tamen vt mortuos:
 ita & tu lugeas tanquam præmiseris peregrinum. Hæc ego
 non vt præceptor, sed vt permissor, humanæ conscius fra-
 gilitatis admonéo. Quod si peccator, & qui sæpenumero
 deum offenderit moritur, is deffendus est, vel potius mini-
 me, quum nihil illi afferat utilitatis: sed ea facienda, quæ ei
 aliquid cōferre possint, eleemosynas, oblationes: in hoc læ-
 tādum est, quod malitia eius abscissa est: quod si iustus, rur-
 sus lætādum, quod in tuto collocatur, quod liberatus est fu-
 tura formidine. Si inuenis, quod ex medio malorū ereptus
 est: si senex, quod eo diutius vsus, quod maxime desiderabi-
 le videbatur, vitæ satietate migravit. Tu autē horum omissa
 consideratione, ancillas cædis, ac si ita demum defunctum
 honoribus prosequaris: quod vltimæ est dementiæ. Honor
 enim mortuo, nō fletus est, nō ciulatus, sed hymni, & psal-
 mi, & vita optima. Ille moriens cum angelis euolabit, etiam
 si nemo exequiis interueniat: perditus autem, etsi in funere
 vniuersam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur. Vis mor-
 tuum honorare? alia via aggrediendum est. Fac eleemosy-
 nas. Quæ tibi ex multis fletibus utilitas? Ego & aliud malū
 audiui, quod multæ etiam amatores per fletus alliciunt, ma-
 ritalis

ritalis amoris opinionem, lamentationum vehementia de se confirmantes. O diabolicam mentem, o satanæ cogitationem. Quandiu & terra & puluis, quandiu sanguis & caro erimus? Cœlum tandē suspiciamus, intelligamus spiritalem nostri partē. Quomodo gentiles arguemus? Quomodo qui hæc faciunt, consolabimur? Quomodo cum c̄is de resurrectione disputabimus? Quomodo de aliis sapiētiæ partibus? Qua securitate viuemus? Ex dolore enim prouenit mors. Considera vim perspectiuam animæ, nihil finit videre necessariorum, inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neque nobis neque defuncto profumus: hoc autem & deo placemus, & probamur ab hominibus. Nam si non succumbemus, continuo doloris reliquiæ abolerentur. Si indignabimur, in mileria relinquimur. Si gratias agemus, non incerebimus. Et quomodo potest, inquit, non dolere, qui filium vel uxorem amisit? Non dico, ne doleat: sed ne immodicē. Nam si intelligeremus deum illum abstulisse, quem mortalem virum: ac filium habebamus, mox cōsolaremur. Indignari enim maius quiddam supra naturam querētis est, Homo natus & mortalis, quid doles, quod secundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num queris sine cibo viuere? Ita & in morte, nūquid queris immortalitatem? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, noli te affligere, sed ama quæ communiter omnibus statuta sunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus, hæc maxima sapiētia. Hæc ergo perpetuo defleamus, vt cœlestem assequamur lætitiā, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

Hebr. 9 g

HOMILIA LXII.

EX CAP. XI.

Nondum enim venerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Magnum bonum sapiētia est. Sapiētia nostra dico, non gentilium, quæ verba sunt dūtaxat, & fabulæ, neque vllam habent sapiētiā: gloriæ nanque causā omnia faciunt. Magnum, inquam, bonum sapiētia, quæ nobis inde vicē reddit. Qui enim pecunias cōtemnit, iam hoc bonum consecutus est, quod superfluis &

de bonis sapi

stultis curis liberatus est. Qui gloriam pessundat, præmium inde accipit, quod nulli seruit, sed vera libertate perfruitur. Qui cœlestia concupiscit, remuneratione nō caret, cum nihil præsentia arbitretur, & facile dolorem omnem exuperet. Ecce nunc mulierem philosophantem inde præmiū cōsecutam. Etenim omnibus assidentibus, dolens & plangēs, non expectauit ad se veniētem magistrum, neque decorum seruauit, neque luctu retenta est. Siquidē quę in luctu sunt, cum aliis incommodis etiam tenentur affectu, quod à præsentibus affectant laudari: quorum nihil Marię accidit, sed surgens ē vestigio, magistro obuiam facta est. Iesus autem nondum in locum venerat: lento enim passu ambulabat, ne ad signum faciendum festinare videretur, sed ab illis de eo iudicium fieri volebat. Aut igitur hoc significare vult euāgelista, aut quod citò accurrit, vt venienti occurreret. Venit autem non sola, sed omni Iudæorum turba subsequente: & perquam prudenter soror ei clam magistri aduentum significauit, ne confessum perturbaret: neque cur surgeret dixit: nam multi certē abiissent, Nunc verò tanquam fleturam ad monumētum secuti sunt, & ex his iterum mortuum Lazarum confirmatur. *Et procidit ad pedes eius,* vehementius quàm soror amabat, neque turbam reuerita est, neque opinionem quam de eo Iudæi habebāt. Erant nanque multi maleuoli, qui dicebant: Nō poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Sed omnem humanum affectū expulit, magistro præsentē, cuius solius facta est honoris videlicet in dominum. Et quid inquit? *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Sed quid nihil ad eam loquitur Christus, vt ad sororem? Turba aderat, neque verborum tempus erat, sed mouetur humano affectu, quem tātum primo voluit æstimari. Nam cum signum magnum, quale rarò fecit, esset factururus, ex quo multa erat prouentura vtilitas, ne turba absente nihil lucraretur, doloris affectu multos testes allicit, ne prædam amitteret. Et primum humanam perfert naturam. Lachrymatur & perturbatur. Norat enim lachrymas excitare, & affectū arguere. Illa enim particula, *Et infremuit spiritu,* motum illū cohibuisse signat: & ait, *Vbi posuisti eum?* ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Non vult festinare, sed omnia ab illis discere, & hortatus fatere vt omni suspicione careret

miraculum,

miraculum, *Dicunt ei: Domine, veni & vide. Lachrymatus est Iesus.* Nullū adhuc resurrectionis signum ostēderat, neque ut suscitaturus, sed ut lachrymaturus venit, quod mox significatur, ait enim: *Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut & hic non moreretur?* Nec in calamitatibus à malitia abstinebant, Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius est post mortem in vitam reuocare, quàm instantem propellere: in quo ergo eius virtus erat admiranda, in eo Iesum calumniantur. Confi- tentur autem aperuisse oculos cæci nati, & quod rursus debebant admirari calumniatur, ac si nihil fecisset. Nec in hoc solū eorum ostendit malitiam, sed cum nondum ad monumentum venerit, eum criminantur, non expectantes rei finem. Intuere corruptum eorum iudicium. *Venit ad monumentum, & rursus affectum arguit.* Quid tandem tam diligenter quoties lachrymatus sit meminit Euangelista, & quod infremuerit? Ut intelligas verè naturam nostram induisse. Cū enim magna de eo loquatur: etiam in his quæ ad corpus spectat, hoc in loco multò humiliter loquitur. Nihil ut reliqui Euangelistæ in passione, quod in agonia esset, narrauit, sed contra quod retrorsum supinos reiecerit. *Quod ergo illic omisit, hic per luctum implet.* Nam de morte disputans, inquit: Potestatem habeo ponendi animam meam: & nihil submisit loquitur. Ideo in humanitatis affectibus, incarnationis veritatem ostendunt. Mattheus enim ab agonia, & tremore, & sudore, hic à lachrymis humanitatem confirmat. Neque enim nisi nostræ fuisset naturæ, & semel, & iterum lachrymari coactus fuisset: neque vllis respondet criminibus. Quid enim verbis imponere eis silentium oportuit, cum mox rebus ipsis ad tacendum cogerentur? quod grauius fuit, & maiorem inculsit pudorē. Ait ergo. *Tollite lapidem.* Quid tandem absens non idem iusserrat atque perfecerat? Quid nō dimisso lapide suscitauit? Pōterat enim qui corpus mortuum voce mouerat, & corrupto animā inspirarat, multò magis lapidē mouere. Sed cur non fecit? Ut eos testes fecisset miraculi, ne dicerent quod & de cæco. Hic est, nō est. Manus enim & præsentia illorū ipsum esse testabantur. Illi enim vel imaginationem, vel præstigiū aliquod opinari potuissent, nunc cum affuerint, cū lapidem

Supr. 9. 2

Matt. 26.

d. & Luc.

22. c.

Sup. 10. d

Mat. 36. d

tulerint, cum ligatus exierit, cum iussus sit solui, cum amici
 præsentes ipsum viderint, & ex vestibus agnouerint, cum
 sorores sceterere, & quatrduanum esse dixerint: hæc omnia
 sufficientia erant, quæ vel impudentibus silētium impone-
 rent cum rei testes adessent. Ideo iubet vt lapidem tollant à
 monumento, ostendens seipsum suscitare. Ideo interrogat.
Vbi posuisti eum? vt dicentes, *Veni & vide.* & ducentes ip-
 sum, non possent dicere alium suscitatum, vt & vox, & ma-
 nus testificaretur. Vox, dicendo veni, & vide. Manus lapidē
 tollendo, & institiis soluendo. Et visus & auditus. Hic vo-
 cem audiendo: ille, videndo exeuntem: & odoratu odore
 offensus. Inquit enim: *Iam sciet quatrduanus est.* Merito er-
 go dixi, quod minime norat mulier quid Iesus diceret, cum
 inquit: Etiam si mortuus fuerit viuet. Considera ergo quid
 hæc dicat, tanquam iam impossibile esset. Erat enim admi-
 rabile, vt quatrduanum, & scetidum mortuum suscitaret.

Hic sup. a Discipulis enim inquit: Vt glorificetur filius dei per eum.
 Hic gloriam dei de patre, inquit, Animaduerte audiētium
 imbecillitatem diuersi sermonis esse causam. Rememorat
 enim quæ superius dixerat, arguens tanquam oblitam. No-
 luit iam præsentes perturbare, ideo inquit: *Nōne dixi tibi,*
quod si credideris, videbis gloriam dei? Magnum nanque bonū
 fides est, magnum inquam, & bonorum multorum causa, vt
 dei opera homines facere possint in nomine illius. Si enim
 credideretis, inquit, & dixeritis monti huic, vt transferatur,
 fiet: &, Qui credit in me maiora signa faciet quàm ego, in
 nomine meo. Quænam maiora? Etenim vmbre ipsorū mor-
 tuos suscitabant. Sic anim prædicauit Christi potestas. Non
 enim tam mirabile fuit, quod viuus miracula faceret, vt ip-
 so mortuo alij in nomine eius maiora operarentur. Neque
 dubitandum fuit de eius resurrectione, neque si visa fuisset,
 ita esset confirmata. Qui enim resurgentem vidisset, dicere
 poterat fuisse phantasma: qui vero solo eius nomine inuoca-
 to, maiora miracula videt, quàm cum in carne cum homi-
 nibus versatus est, non sanè incredulus esset, nisi maiorem
 in modum desiperet. Magnum igitur bonum fides, cū à ve-
 hementi amore, & flagranti animo procedit: ipla sapientes
non indicat, ipsa humanam detegit humilitatem, & inferius
omissis rationibus, de cœlestibus disputat: & quod humana
sapientia inuenire non potest, in quo deficit, hoc fides diri-

git, hoc docet. Hanc igitur complectamur, neque rationi-
 mus distrahamur. Cur gentiles nihil inuenire possunt, dic-
 quaso? Nōne externam omnem nouere sapientiam? Vn-
 de ergo piscatores, & tentoriorum opifices, & indoctos su-
 perare non potuerunt? Quoniam illi rationibus, hi fide om-
 nia perficiebant: ideo & Platonem, & Pythagoram, & Phi-
 losophos omnes, necnon & Astrologos, & Mathematicos,
 Geomatas, Arithmeticos, & omnis sapientiæ professores
 superarunt, & meliores facti sunt. Quanto stultis illis &
 insanis veriores philosophi euaserunt? Hi enim statim ani-
 mam immortalem esse, non tantum dixerunt, sed & persua-
 serunt. Illi antea nihil norant, quid esset anima, postquam
 autem inuenerunt, & diuiserunt eam à corpore, iterum in
 errorem prolapsi sunt: aliquid corpus eam dixerunt, alij cō-
 positum, nōnulli cum corpore dissolui: necnon cœlum ani-
 matum & deum. Piscatores autem dēi opus profelsi sunt,
 & omnibus persuaferunt. Quod autem gentiles rationibus
 vsi sint: minime mirum: quod autem qui fideles videntur, hi
 animales inueniantur, est sanè ridiculū, propterea decipiun-
 tur. Et alij quidem qui dicūt scire deum, vt ipse seipsū no-
 uit, quod nemo ne illorū quidem ausus est dicere. Alij non
 posse deum sine passione generare, neque ei quicquam am-
 plius à nobis habere permittūt. Alij quod recta via nil pro-
 ficat. Sed tempus non est hæc in præsentia reprehendendi.
 Quod autem nihil proficiat fides recta, si vita praua sit, &
 Christus, & Paulus pluribus ostendit. Inquit enim: Nō om-
 nis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœ-
 lorum. Et, Multi dicent mihi in illa die. Domine, nōne in
 nomine tuo prophetauimus? & dicā eis, Nescio vos, Et ite-
 rum: Nolite gaudere, quod dæmonia vobis obediunt. Qui
 hæc non attendunt faciliē in vitia delabūtur, etiam si fidem
 rectam habeant. Sed nos hæc fugiamus, neque enim sine vi-
ta recta deus videri potest. Pacem, inquit, persequimini, &
sanctificationem. sine qua nemo videbit deum. Sanctifica-
 tionem continentiam appellat, vt vnusquisque sua conten-
 tus sit vxore, neque alienam quærat. Qui sua contentus nō
 est, saluus esse non potest, sed necessario peribit, etiam si in-
 numera bona opera fecerit. Fornicando impossibile est in-
 trare in regnum cœlorū, imo non fornicatio hæc, sed adul-
 teriū. Quemadmodum enim alligata viro, si aliū cognoscit,

*hanc igitur ne
nam sapientiam
complectamur*

*Mat. 7. 6
Ibidem.*

Luca. 10. 6

Heb. 12. 1

*in uerbo
qui propria
non sunt a*

Mat. 5. 6

Esa. 608

adulteratur: ita alligatus vxori: si aliam habet, adulterij reus est: hic non hæreditabit regnum cœlorum, sed in gehēnam intrudetur. De his inquit deus: Vermis eorum non morietur, neque ignis exstinguetur. Nullam enim veniam consequitur, qui capta vxore, post hoc carnis remedium alienæ iniuriatur, hoc iam lasciuia est: quod si ab vxore sua multi ieiunij & orationis tempore abstinent, qui sua contētus nō est, sed alienam introducit, quantum sibi mali accumulatur? Si suam repudiare, & alij vacare non licet (est enim adulteriū) quantum ille accusandus est, qui suæ aliam addit? Nemo igitur hunc morbum animæ insidere permittat, sed radicitus euellat. Neque enim tantum vxorem, quantum seipsum offendit: hoc enim adeo apud deum scelestum videtur, vt si vxor ab idolatra viro ipso nolente discedat puniatur: si ab adultero minime. Cōsidera ergo huius morbi malitiā, nā si qua fidelis, inquit, habet virum infidelem, & ipse consentit habitare cum illa, nō dimittat virum. De fornicatione autem: Si quis dimiserit vxorem suam præter rationem fornicationis, facit ipsam mœcham. Nam si consuetudo vnū corpus facit, si quis meretrici admiscetur, vnum cum meretrice corpus efficitur: quomodo ergo ornata accipietur. cū sit membrum Christi? Quomodo ei iungetur corpus meretricis? Et intuere excessum, Quæ cum infideli habitat, non est immunda: Sanctificatus est, inquit, vir infidelis in muliere si deli. In fornicaria autem, nunquid membra Christi faciemus membra meretricis? Illic sanctificatio manet, si cum vxore cohabitat, hic discedit. Graue itaque malum fornicatio, graue inquam, & immortale afferens supplicium, & in hac vita innumera secum mala trahit. Cogitur enim vitam miseram & infœlicem viuere, qui hoc morbo afficitur. Neque meliori loco res suæ sunt, quàm eorum qui suppliciis distrahuntur. Alienam domum trepidus & formidolosus ingreditur, omnia timet, & seruos & liberos. Quare horrore hoc vos morbo dissoluatis: quod si nō placet, nolite hæc sacra ingredi penetralia. Siquidem minimè oportet scabiosas & morbidas oues in sinarum & bene valentium grege versari, sed ab ouili exigendæ sunt, quoad bonam recipiant valetudinem: Mēbra Christi sumus, nolimus fieri meretricis. Non est locus hic lupanar, sed ecclesia. Si membra meretricis habes, abesto ab ecclesia, ne præsentia tua fordescat.

Quod

2. Cor. 7. c

Mat. 5. c

1. Cor. 7.

Quod si nulla esset gehéna, nullum supplicium: quo tamen animo post coniunctionem illam, & nuptiales faces, post iustum lectum, & liberorum susceptionem, post quotidianam consuetudinem pateris aliam supponere? Cur non vereris, non erubescis: Qui post vxorum mortem alijs admiscetur, hi reprehenduntur à multis, quanuis puniri non possint: tu viuente vxore aliam superducis? Quænam hæc incontinentia? De his inquit: Vermis eorum nõ morietur, & ignis non extinguetur. Perhorresce minas, formida supplicium. Non est tâta hic voluptas, quanta illic pœna. Sed absit, vt aliquis sit huic obnoxius supplicio, sed per sanctificationem omnes Christum videât, & promissa bona consequantur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria in secula seculorum, Amen.

Esa. 66. g

HOMILIA LXIII.

EX CAP. XI.

Iesu autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis, &c.

Quod sæpenumero dixi, id & in præsentia repetam, deum, scilicet non adeo suam spectare dignitatem, vt nostram salutem: neque vt magnum aliquid loquatur, sed vt nos possit allicere. Propterea alta & magna raro, & ea abscondita, sed humilia & abiecta frequenter loquitur. Cum enim his populum magis adduceret, magis etiam utebatur, non tamen semper ne postea offenderentur: neque conticet, ne præsentibus scandalizarentur. Illi nanque qui perfecti futuri erant, ex vno alitè & magnificè dicto totum poterât intelligere: hi autem cum rudes essent, nisi sæpenumero eadè audissent, nullum cepissent emolumentum. Certe neque post tantam doctrinam perstant, sed eum lapidibus petunt, & persequuntur & interficere conantur, & blasphemum appellant, cum equalem se faceret deo. Et nunc dicunt, blasphemare. Cùm autem dixisset, Remittuntur tibi peccata tua, iterum dæmonium habere dicunt. Et cum mortem superare, qui verba sua audiret, & se in patre, & patrè in ipso, & de cœlo se descendisse diceret, eum relinquunt, & perturbantur. Quæ si raro dicta minime ferebant, longè minus si semper altè & magnifice locutus esset. Nam cum dicit: Sicut mandauit mi-

Supr. 10. g

Supr. 8. a

hi pater, sic loquor, & ego à meipso nihil loquor: tunc credunt. Multi, inquit, crediderunt in eū. Quod si humilia fidem faciunt, sublimia auferunt: nōne vltimæ amentię est, non intueri humiliter propter auditores locutum? Nam & alio in loco cum magnum quiddā dicere vellet, & reticisset, causam attulit ne scandalizarentur, Proiice hamum in mare: quod & in hoc loco. Cum enim dixisset Ego sciebam quia semper me audis: profecutus est, propter circumstantem populum dixisse, vt crederent. Nunquid nostra hæc verba sunt. Num humana coniectura? Cum enim ex rebus ipsis nos credamus eos in magnis scandalizari, & ipse dicat se ideo humilia loqui, ne scandalizarentur: quis deinceps à natura humiliter ipsum locutum suspicabitur, & non eorum indulgentem imbecillitati? Et alibi voce cœlitus delata dicebat: Non propter me hæc vox facta est, sed propter vos. Atqui magnum decet multa de se humiliter prædicare, non autem humilem & abiectum magnificē, indulget auditorum imbecillitati, & humilitatem eos, & se carnem nostram accepisse erudit: neve deo cotrarium, & non venisse à deo, & legem soluere arbitrarentur, vt quæ odium populi auerteret, cum frequenter in veteri testamento dicatur: Dominus deus tuus, dominus vnus est. Quod enim humilis & abiectus magnificē de se loquatur, nulla est causa, nec ratione aliqua nititur, sed sola amentia est & impietas, & audacia non toleranda. Qua ergo gratia humilia loquitur, qui arcanæ illius & inenarrabilis est substantię? Et eorum quæ diximus gratia, & ne etiā putaretur ingenuus.

Mat. 17. a

Dent. 6. a

1. Cor. 15. d.

Infr. 14. b

Ibidem.

Supr. 10. f

Supr. 5. d

Nam & Paulus quid tale timuisse videtur cum ait: Præter eū qui ei cuncta subiecit. Impium enim hoc suspicari. Nam si minor patre, & alterius substantię æqualis existimatus esset, nōne omnia fecisset vt ea tolleretur opinio? Nunc contrā facit, inquiens, Si nō facio opera eius qui misit me, nolite mihi credere. Et cum dicit. Ego in patre, & pater in me est: æqualitatem nobis signat. Erat hæc omnino tollenda opinio, si inferior fuisset, & nullo pacto dicendum, Ego in patre, & pater in me est, aut vnū sumus: aut qui videt me videt & patrem. De virtute nanque sermo erat, dicendo: Ego & pater vnū sumus. Et de potentia. Sicut pater suscitatur mortuos, & viuificat, sic & filius quos vult, viuificat. Quod qui alterius esset substantię, minime facere potuisset:

potuisset: quod si potuisset, nō oportebat id dicere, ne quis vnam & eandem esse substantiam arbitraretur. Si enim ne suspicarentur deo contrarium esse, etiam quæ sibi nō conueniunt, de se nonnunquam loquitur, longe magis tunc. Dicere nanque, vt honorificent filium, sicut & patrem, & opera quæ ille facit, & ego similiter facio: & se resurrectionem esse & vitam, & lucem mundi: æquiparantis est se patri, & illorum confirmantis suspicionem. Nunc autem quod legem non soluat, tot rationibus excusat: opinionem autem æqualitatis ad patrem, non modo non tollit, sed cōfirmat: & dicentibus illis, blasphemias, quia te deum facis: ex operibus æqualitatem demonstrauit. Et quid filium hoc fecisse dico, cum pater non indutus carne, multa de se humilia dici passus sit propter auditorum salutem? Adæ enim inquit, Vbi es? Et illud. Vt cognoscam si forte secundum clamorem eorum perficientur: & Nunc cognoui, quia times deum tuum. Et si forte audiant, etsi intelligant: & Quis daret cor meum populi huius sic esse? & Non est si-
 similis tibi inter deos domine. Et multa huiusmodi in veteri testamento, si quis notaret, diuina maiestate indigna inueniret. Et de Achab dictum est. Quid decipiet me Achab? Et quoties gentilibus diis per comparisonem præponitur, semper indigna sunt deo verba. Sed aliter digna efficiuntur, quoniam tam clemens est, vt propter nostram salutem, etiam digna se verba cōtemnat. Nam & quod homo filius factus sit, & serui formam acceperit, quod humilia & loqueretur, & de se dici permiserit, indignum deo. In dignum sanè, si quis eius consideret maiestatem: dignum rursus, si immensa eius benignitas, & clementia consideretur. Est & alia tam humilium verborum causa, qua patrem norant, & venerabantur, filium autem ignorabant. Ideo ad ipsum frequenter confugit tanquam confessum, vtpote, quum non adhuc ipse eam haberet authoritatem: non ex se, sed ex auditorum stultitia, atque imbecillitate. Ideo orat, & dicit: *Pater, gratias ago tibi, quoniā audisti me.* Quod si quos vult viuificat, & sicut pater ita viuificat, quare orat? Sed vide iam in ipsum venisse locum. Vt ergo tulerunt lapidem, Iesus eleuatis sursum oculis, dixit: *Pater, gratias ago tibi, quoniā audisti me. Ego autē sciebam, quia semper me audis: sed propter populū qui circumstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.*

Supr. 5. b
Ibidem.

Supr. 10. g

Cene. 3. b
Cene. 22. c
Ezech. 3. a
Psal. 85. b

2. Pa. 18. c

Supr. 5. c

Luc. 11. b

Mat. 8. a

Mat. 9. a

Luca. 5. d

Mar. 4. d

Gene. 1. c

Interrogemus hic hæreticum, num preces ei quid contulerint ad Lazarum suscitandum? Quomodo ergo alia sine precibus fecit miracula? Tibi, inquit, dico dæmonium egredere ab isto: &, Volo mūdare: &, Surge, tolle grabbatū tuum: &, Remittuntur tibi peccata tua: & mari, Tace, obmutescce. Quid autem præstaret apostolis, si preces ei ad miracula opitularentur? Imò neque illi precibus omnia faciebant, sed multa Iesu nomine inuocabat. Quod si eius nomen tantum poterat, quomodo ipse precum auxilio indigebat? Quo si indigebat, non vtique nomen eius eam habuisset potestatem. Quum autem hominem fecit, quid precatus est? Nōne magna deprehenditur æqualitas? Faciamus, inquit, hominem. Quid autem imbellius, si ei orandum fuit? Sed videamus quid orat. *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me.* Et quisnam vnquam ita precatus est, priusquam quicquam diceret? *Gratias ago tibi*, inquit, ostēdens se non egere precibus. Omnia enim facis quæ volo, non tanquam non posset, sed tanquam vna esset ipsorum sententia. Sed qua gratia orationis forma vsus est? Non me, sed illum causam dicentem audi: *Propter circumstantem populum, vt credant, quia tu me misisti.* Non dixit, vt credant me minorem, & quod diuino indigeam auxilio, sine quo nihil facere possum, sed *Quod tu me misisti.* Hæc omnia preces ostendunt, si simpliciter eas accipiamus. Nō dixit, *Misisti me imbecillum, seruitutis conscium, à meipso nihil potentem*, sed his omnibus omīssis, ne quid horum suspicareris. ponit veram orationis causam, ne me deo contrarium arbitrentur, ne dicant non esse à deo, vt secundum voluntatem tuam hoc me fecisse ostendam: tantum non dicens: Si essem contrarius deo, res non processisset. *Audisti me*, & ad amicos dici solet, & æquales: Ego sciebam, quia semper me audis: hoc est, vt fiat voluntas mea, non ego precibus ad persuadendum, vna enim voluntas est. Ad quid ergo preces? Propter infirmiores. *Et quum hæc dixisset, clamauit voce magna.* Cur nō dixit, In nomine patris mei veni foras: aut, resuscita eū pater: sed omnibus his omīssis, orantis forma accepta, re ipsā suam præfert auctoritatem: quia & hoc sapientiæ suæ est, vt verbis humilitatem, re potestatem præ se ferat. Quum enim nulla alia de re Christum possent accusare, quàm quod non esset à deo, & ita multitudinem deciperent, hac gratia

gratia per excessum id refutat, & eo modo quem imbecillitas exigebat. Poterat enim aliter ostendere inter se convenientiam, sed eo populus peruenire non poterat, & ait: *Lazare veni foras*. Hoc est quod dixerat, Venit hora quando mortui audient vocem filii dei, & qui audierint, viuent. Vt enim non existimares ab alio virtutem accepisse, superius te docuit, & nunc per opera ostendit. Et non dixit, resurge: sed, *veni foras*, & mortuum tanquam viuentem appellat. Quid huic potestati par? Quod si non propria virtute hoc facit, quid in eo plus esset quam in apostolis, qui dicebant: Quid nobis attenditis, tanquam propria virtute faciamus hunc ambulare? Quod si non sua operabatur potestate, quid non id quod apostoli, dicebat? Et ita ipsi essent sapientiores, qui gloriam propulsarent. Et iterum. Quid attendis nobis tanquam propria virtute faciamus? Similes vobis homines sumus. Præterea Apostoli quod nihil ex se facerent, totis viribus persuadere conabantur: ipse autem quum eam de se concitasset opinionem, nonne abstulisset, si falsa eius potestas crederetur? Quis hoc dixerit? Sed contra ait: Propter circumstantem populum, vt credat Quod si crederent, non opus esset precibus. Si enim non erat indignum se precare, quare illis causam imputat? Quare autem non dixit, vt credant quod tibi non sum æqualis? Oportuit enim in hanc suspensionem venire. Sed cum legem soluere existimaretur, nihil illis dicentibus: Nolite inquit, putare, quia veni soluere legem: nunc autem cōfirmat opinionem. Omnino autem quid opus fuit tantis ambagibus, & obscuritatibus? Satis fuerat dicere: Non sum par. Quid ergo non dixit, inquit, non facio voluntatem meam? Et hoc obscure, & ob illorum imbecillitatem, & ea ratione qua & orauit. Quid autem significat, Quoniam audisti me, hoc est, nulla in re tibi contrarius sum. Quemadmodum igitur ea particula, Quoniam audisti me? non signat quod ipse non potuerit: non enim tantum impotentia esset, sed stultitia, siquidem ante preses nescisset eum sibi ascensurum, & nesciebat quomodo dixit: Vado vt à somno excitem eum: & non dixit, vado vt rogem patrem, vt excitet. Quemadmodum, inquam, id non imbecillitatis, sed stultitiæ, ita & illa. Quia semper me audis: aut idem signat, aut ad illorum locutus est suspensionē. Quod si neque ignorabat, neque im-

Mat. 3. b

Mat. 5. b

becillis erat, cōstat propterea humiliter locutum: vt saltem id per excessum dictum cogaris confiteri, non secūdum eius dignitatem, sed vt ad auditorum descenderet imbecillitatē: ideo dixit, Quoniam me audisti, Minimè inquires, sed vt ostenderet excellentiam. Atqui hoc pacto & nimiam humilitatem, & tantum hominē esse indicabat. Neque enim præcari dei est, & eius qui deo asidet. Vides nulla alia causā ad hoc venisse, quā propter illorum incredulitatem? Intuere rem ipsam eius potestatem testantem: *Prodiit ergo Lazarus ligatus.* inde ne imaginationem quandam esse putares. Prodiere enim ligatum; non minus admirandum videbatur, quā suscitari. *Iussit solui.* Vt tangentes & proprius facti noscerent verē resurrexisse, & inquit, *Sinite abire.* Intuere quod nullam gloriam expetat. Non ducit eum, non iubet secum esse, vt rem ostendet facto miraculo. Alij admirabantur, alij Phariseis annunciarunt. Quid igitur illi? Cū admittari & obstupescere eos oporteret, ipsum qui suscitauerat, interficere voluerunt. O, amentiam qui in aliis corporibus mortem vicerat, ei mortem inferre arbitrabantur, & dicunt: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Adhuc hominem appellāt, quum tale diuinitatis eius testimonium acceperint: *quid facimus?* Credere oportuit, & colere, & adorare, neque amplius hominem existimare. *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent regnum nostrum & gentem.* Quid sibi his verbis volunt? Populum concitare tanquā tyrānide periclitaturum. Si viderint, inquit, Romani turbam ipsum sequentem, sub tyrannide nos esse arbitrabuntur, & destruent nostram ciuitatem. Et quamam gratia, dic quæso? Nūquid seditionem docebat Christus? Num dissuadebat censum dari Cæsari? Nōne regem ipsum facere voluistis, & tenuit? Nōne humilem & abiectam vixit vitam? nōne & domo & aliis huiusmodi caruit? Hæc ergo sine ratione vlla docebant, sed inuidia tantum. Verū id sibi contigit, cū minimè expectarent, & ciuitatem & gentem cæperunt Romani postquam Christū interemerūt. Erant enim quæ faciebat Christus minimè formidanda. Qui enim egrotos sanabat, qui optimam docebat vitam, qui principibus parere iubebat, non cōfirmabat, sed propulsabat tyrannidem. Illi sanè seditionem docebant, hic contra. Quid enim simile subostendebat? Num satellitibus stipabatur?

Luc. 20. c
Supr. 6. b

stipabatur? Num se muniebat? Num solitudines obsidebat?
 Sed ne affectu aliquo dicere viderentur: totam periclitari
 ciuitatem, & se reipublicæ cōsulere, & de vltimo ipsorum
 periculo habendā rationem dicunt. Non hæc vobis capti-
 uitatis causa fuit, sed longè alia. Huius nanque captiuitatis,
 & antè Babylonie & Antiochie non fuit causa, quod apud
 vos boni viri, sed quod mali & iniusti, & deum prouocan-
 tes versabantur: Verū enim uero inuidia nihil videt, sed ex-
cat animam. Nonne Iesus mansuetudinem docuit? Nonne
 alapis cæcos non vlscisci? Nonne iniuria affectos tolerare?
 Nonne ad accipiendum, quàm ad inferendum aliis malum
 promptiores esse admonuit? Nunquid hæc tyrannidē con-
 stituentis sunt, quàm tollentis? Sed, vt dixi, grauis quidem
affectus est inuidia, & plenus simulatione. Hic obrem ter-
 rarum innumeris impleuit malis, hinc iudicia complentur,
 hinc liuores, & pecuniarū amor, & principatus, hinc inanis
 gloria, hinc viæ obsidentur, hinc mare piratæ percurrunt,
 hinc per orbem terrarum cædes, hinc genus nostrum disti-
 patur. Quodcūque videris malum, ab inuidia prouenit, iam
 in ecclesias irrepit, & à principio multa operata est mala.
 Hic morbus avaritiam peperit, quæ omnia confudit, iusti-
 tiam corrumpit. Dona enim sapientum oculos exerceant, &
 tanquam frenum ori, auertunt, & cohibēt testimonia. Hæc
 pro liberis seruos reddit. De hac quotidie loquimur, & ni-
 hil proficimus, feris peiores efficiimur, orphanos nudamus.
 & viduas, pauperibus vim inferimus, & eorū augemus mi-
 seria. Hac perit pietas è terra, & nihil nobis nisi fletus re-
 linquantur, & hoc singulis diebus dicendum est: Nihil pre-
 cando, nihil consulendo, nihil admonendo proficimus, re-
 linquitur fletus. Hoc & Christus fecit cum multa Hiero-
 solymis sine profectu admonuisset, eorum lachrymatus est
 calamitatem. Hoc prophetæ faciunt, hoc & nos faciamus,
 fletus iam tempus est, & lachrymarum, & lamentationum.
 Nunc dici potest, Vocate flentes, & ad sapientes mittite, &
 loquantur. Hoc fortasse pacto, morbum qui claras domos
 habitat, qui agros rapina complectitur: eiicere poterimus.
 Lugendi tēpus est, sed opitulamini mihi, vos qui iniuriā ac-
 cipitis, qui spoliati estis: opitulemini, luge te, & lachrymarū
 mearum socij estote. Verum non nos, sed illos lugeamus:
 non nobis iniuriam intulerunt, sed perdiderunt seipsos.

*maia quæ
 est inuidia*

*Inuida o-
 mnium ma-
 lerum ra-
 dix.*

Nos enim pro accepta iniuria regnum dei, illi gehennam pro lucro assequuntur. Ideo melius est iniuriam accipere, quàm facere. Lugeamus eos nō communi luctu, sed quo sacræ nos literæ docēt prophetas luxisse. Lugeamus cū Esaiā dicente: Vē coniungentibus domum domui, & agrum agro adiicientibus, ut à vicino, aliquid auferant. Nunquid habitatis soli in terra? domus magnæ & pulchræ, & non erunt qui eas habitēt. Lugeamus cum Naum, & dicamus cum eo: Væ qui ædificāt in altum domum suam: imò lugeamus eos, Christum imitati dicentem? Væ vobis diuitibus, quia sitietis, quoniam accepistis mercedem vestram, & consolationem. Lugeamus sine intermissione, & nisi turpe sit etiam plangamus, dicamus cum propheta: Nolite lugere mortuū, sed raptorem, avarum, cupidum, insatiabilem. Quamobrem mortuos lugemus, cum iam nihil proficere possumus? Hos lugeamus, qui immutari possunt. Sed nobis lugentibus ipsi fortasse rident: etiam & hoc lugendum, cum rident quod fiendum esset. Si lamentationibus nostris quid mouentur, cessandum est à luctu, tanquam corrigēdi sint. Verum cum nullo doloris sensu tæguntur, peritemus in dolore. Lugeamus non diuites simpliciter sed avaros, cupidos, raptores. Possunt enim diuitiæ rectè & laudabiliter expendi, cum in egenos eas cōferimus. Avaritia autem criminanda est, atque accusanda Lugeamus igitur, sequetur fortasse aliqua emendatio. Et licet, qui in hunc morbum inciderint, nō liberentur: alij tamen in eum non incident, sed mūdi seruabuntur. Utinam & ipsi liberentur, & nemo amplius tali peste comprehēdatur, ut simul omnes promissis nobis bonis perfruemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXIIII.

EX CAP. XI.

Nus autem ex ipsis Caiphas nomine, cū esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Infixæ erant gentes in corruptione, quam fecerant, in laqueo hoc, quem absconderant, comprehensus erat pes eorum: quod Iudæis contigit. Ipsi nanque dicebant
interimendum

Supr. 5. d

Luc. 6. d

Hier. 22. c

Psal. 9. c

interimendum Christum, ne Romani venirent, & tollerēt eorum gentem, & ciuitatem: postquam autē interemerunt, ea perpessi sunt, & quę eorum vitandorum gratiā fecerant, in ea his patratīs inciderunt. sed qui interemptus ab illis est, cælum habitat: qui interemerunt, infernum. Atqui nō hoc intendebant, sed *cogitauerunt eum*, inquit, *interficere ab illo die*. Dixerunt enim. *Veniunt Romani, & tollent regnum nostrum & gentem*. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit. Cū cæteris esset impudentior. Vos, inquit, nescitis quicquam: Quod illi dubitabant, & deliberandum proposuerant. Dixerunt enim: *Quid faciemus?* hic impudenter, & aperta fronte, & temerariē decreuit, Vos nescitis quicquam, ne cogitatis, quia expedit vobis, ut vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit. Vides quanta sit pontificalis potestatis virtus? Cum enim pontifex esset, licet indignus, prophetauit, nescius tamen quid diceret, & os tantum gratia, non autem scelestum cor attigit. Multi præterea alij futura prædixerunt indigni, Nabuchodonosor, Pharaon, Balaam, & omnium causa manifesta. Quod autem dicit, hoc est, Vos sedetis adhuc: pigrius rem intuemini, & nescitis vnus hominis salutem pro communi contemnendam. Vide quanta spiritus potentia? à mala mente verba prophetica, & admirationis plena elicere potuit. Filios autem dei, gentes appellat euangelista, ab eo quod futurum erat. Quemadmodum & ipse inquit, Et alias oues habeo, quas etiam à futuro ita appellat. Quid autem signat, *Cum esset pontifex anni illius?* Cum aliis & hic etiam mos corruptuserat. Non enim perpetuum iam sacerdotium, sed annuum dabatur, ex quo venales facti erant principatus. Veruntamen etiam sic aderat adhuc spiritus. Postquam autem in Christum manus extēderunt, tunc eos dereliquit, & abiit ad Apostolos. Et hoc velum scissum signat, & Christi vox dicentis: Ecce dimittetur domus vestra deserta. Et Iosephus, qui paulo pōst fuit inquit, quosdam angelos adhuc expectantes, visos migrare, ut eos relinquerent: quousque enim vinea perstitit, omnia facta sunt: ex quo autem hæredem interemerunt, mox perierunt. Et tanquam speciosam vestem à puero inutili Iudæorum accipiens deus fidelibus seruis ex gentibus tra-

pontificalis

Dini. 2. a

Gene. 14.

Nu. 24. c

Supr. 10. c

Mat. 23. d

didit, & desertos illos dimisit, & nudos. Nec parum fuit quo inimicus hæc prophetasset, sed quod alios allicere potuit. Cōtra enim quā vellet, euenit. Nam post Iesū mortem futuro supplicio liberati sunt fideles. Sed quid signat, *Vt congregaret in vnum?* quod qui prope erāt, & qui longē vnum corpus reddidit: qui Romæ est, Indos corpus suum esse arbitratur. Quid huic cōgregationi simile? Et omnium est caput Christus. *Ab illo ergo die cogitauerunt, vt interficerent eum.* Atqui antea tētarent. Dicit enim: Propterea quærebant eum Iudæi interficere. Et iterum: Quid me quæritis interficere? Sed tunc quærebant, nunc suam confirmarunt sententiam. *Iesus autem iam non palam ambulabat apud Iudæos.* Iterum more hominis sibi cauet, & frequenter hoc facit. Causam autem diximus propter quam sæpenumero discessit, & nunc iuxta desertum in ciuitate, quæ dicitur Euphrata, mansit cum discipulis suis. Quo pacto discipulos perturbari arbitratis, videntes suum magistrum more hominis sibi salutem quærere? Nemo iam eum sequebatur. Et cum propē esset dies festus, omnes Hierosolymam concurrebant, cū alij lætarentur, & celebritati studerent, soli discipuli latent, & periclitantur, tolerabant tamen. Etenim cum Pascha esset & scenopegia, in Galilæam concesserant, inde in die festo in figura, & latibulis soli omniū in magistri beneuolentia perseuerabant. Hinc Lucas eum dixisse inquit: Ego perseueraui in tentationibus. Hæc dicebat, vt ostenderet auxilio suo vires eos accepisse. *Et ascenderūt multi Hierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificaret seipsos.* Et dederant pontifices & Pharisei mandatū, vt si quis cognouerit, vbi sit indicet, vt apprehendant eū. Admirabilis sanctificatio cum iniqua voluntate, cum homicida mente, cum sanguinolentis manibus. Et dicebant: *Quid putatis, quia non venit ad diem festum?* In paschate ei insidias tendebant, & solennitatis diem in cædem cōuertebant: quasi dicant, Huc venturus est, tempus eum aduocat. O impietatem, cum magis virtuti est incumbendum, magis à sceleribus abstinendum, tunc innocētē capere conātur. Atqui cum iam idem tentarent, non modo nihil assecuti sunt, sed ridiculi apparuerunt, ideo frequenter in eos Iesus incidens euadit, & volentes se interimere cohibet, & dubios reddit, cum virtutis suæ demōstratione quæreret, vt cōpungerentur. Et cum captus esset,

les pma corp
hich sunt caput
on Christus

Supr. 5.c

Ibid. 7.c

Luc. 22.c

os impietas

ut non propria ipsorum virtute, sed illius permissu eum cepisse intelligerent, reiecit eos retrorsum. *Ante sex dies Passche Iesus in Bethaniā, ubi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos, & Martha ministrabat. Lazarus vero unus erat ex discubentibus.* Quod vere resurrectionis erat signū, cum post tot dies & viueret, & comederet. Vnde constat in domo eius prandere, utpote amici qui Christum acceperat. *Multi dicunt in alia domo discubuisse.* Maria autē non ministrat, sed discipula hic etiā erat, & spiritualibus afficiebatur. Neque ministrabat tanquam vocata, neque communi vacabat ministerio, sed soli Iesu honorem impendit, neque tanquam homini adest, sed tanquam deo. *Hac gratia diffudit unguentum, & capillis capitis sui pedes terxit:* quæ nō erant indicia, quod de Iesu quicquā suspicaretur, ut multitudo: quod Iudas sub pietatis obtentu reprehendit. Tum Christus, *Bonum opus operata est in sepulturam meam.* Quid autē discipulum in muliere non reprehendit, neque dixit, ut Evangelista, furem esse? voluit enim multa eum patientia arguere. Quod enim sciret proditorem esse, ante nonnunquam arguit, quod non omnes crederent, & vnum ex his diabolum esse. Demonstravit ergo, quod ipsum proditorem cognosceret, nō tamen manifestē reprehendit, sed ei indulget, ut à proposito reuocaret. Sed quomodo alius inquit Evangelista omnes discipulos idem locutos? Sanē locuti sunt, sed non eodem animo. Quod si quis inquireret, quid tandem cum fur esset, loculi ei pauperū committebantur? Cur auarum fecisset dispensatorem? Illud sanē dicemus, deum arcanam intelligere rationem. Quod si quid & à nobis est coniectandum, ut omnem tolleret proditoris materiam, neque enim poterat dicere pecuniarum id cupiditate fecisse, sufficientes enim loculi esse debebant, qui eius satisfacerent cupiditati, sed sola malitia. Christus autem multa permittebat, ideo furem non arguit, quauis non ignoraret, & malam eius obstruit cupiditatem, & omnem abstulit excusationem. *Sinite eam (inquit) in diem sepultura mea hoc fecit.* Quo verbo iterum proditoris meminit, quem minimē hæc reprehensio tetigit, neque placauit. Atqui hoc verbū facillē potuit eum in misericordiam adducere: quasi diceret, Molestus sum & grauis, sed expecta parūper, & migrabo. Huc enim respexit, cum diceret: *Me autem non semper habebitis.*

Sed nihil horum ferum & insipientem animum flexit, licet his multo plura & diceret, & faceret, & pedes eius eandem nocte lauisset, & ad mensam secum adhibuisset, quod & latronum animos mulcere assolet, & alia verba locutus est, quibus etiam lapides molliri potuissent: nec multa ante, sed eadem die, ut minime obliuioni mandare potuerit: sed aduersus omnia perstitit immobilis. Grauis nanque morbus est avaritia, grauis, inquā, qui & oculos cæcat, & aures obstruit, & fera leuiiores reddit, non conscientiam, non amicitiam, non consuetudinem, non propriæ animæ salutem cognoscere sinit, sed semel ab omnibus discedens, in seruitutem sibi quos cepit, more sœuissimi tyrāni vëdicat. Et quod in hac aspera seruitute grauissimum est, quod etiam gratias sibi habendas persuadet, & quanto ei magis seruiunt, magis lætantur, & maiori afficiuntur voluptate. Et ita maxime incurabilis morbus, ita fera insuperabilis efficitur. Hic Giezi pro discipulo & propheta, lepra perfudit: hic Auaniam, & Sapphiram perdidit: hic ludam proditorem effecit: hic ludæorum principes corrupit, cum dona acciperent, & furibus communicarent: hic innumera bella indixit. Vias sanguinæ, fletibus & lamentis ciuitates implet. Hic mensas scelestas reddidit, & cibos iniquitate aspersit. Ideo idololatriam eum appellauit Paulus, non tamen tam formidabilis est idololatria. Sed cur ita appellauit? Habent nonnulli pecunias, & his vti non audent, sed nepotibus reseruant, & intactas ad alios transmittunt, tūc & tanquam dona deo dedicata tangere minime audent: quod si quando coguntur, tanquam ad nephas aliquo timide veniunt: præterea tãquam quis idolum lapideum, aurum & claustris & vestibus cohibent, pro templo arcam præparantes, & argenteis vasis recondentes: nōne ita aurum adoras, ut ille idolum? Ille & oculos, & animā traderet potius, quàm idolum. Nō aliter affecti sũnt auri amatores. Sed non adoro aurum, inquires. Neque idolum dicet, sed inhabitantem dæmonem. Ita & tu, licet nō aurum, eius tamen aspectu & cupiditate, animæ insidentem dæmonem adoras. Dæmonem enim grauior est pecuniarū cupiditas, qua multi magis persuasi sunt, quàm illi ab idolis, quibus non omnia parent: huic verò omnia, & quodcunque faciendum suggerit, obsequuntur. Quid dicit avaritia? Esto omnibus inimicus, obliuiscere naturam,

ra avaritia
120. 121

4. Re. 5. a

Acto. 5. a

Colof. 2. d

pecunia avaritia

Pecuniarum cupiditas dæmonem grauior.

turam, contemne deum, sacrificium mihi te ipsum offer. Dī
 & citius parent. Et idolis quidem boues sacrificant, auari-
 tia offer mihi animā inquit, & persuadet. Vide quas habeat
 aras: quæ libamina accipiat. Regnum cœlorum avari non
possidebunt. Neque has minas formidant, quanuis hæc cu-
 piditas infirmissima sit, quippe quæ non inflata, non natura-
 lis est: fuisse enim nobis à principio, sed aurum iam non e-
 rat, neque quispiam aurum amabat. Sed si placet vnde ma-
 lum hoc prouenerit, dicam, vnusquisque maiori æmulatus, *unde auaritia*
 morbum hunc auxit, & nolentem præoccupans irritauit.
 Cum enim splendor domos, diffusos agros, seruorum gre-
 ges, argentea vasa, vestimentorum copiam intuerentur, vt
 hæc superarent, pro viribus contenderūt. Itaque primi se-
 cundis causam, secundi minoribus præbuerunt. Quod si cō-
 tinentes esse voluissent, non sanè fuisset posterioris cupidi-
 tatis exemplum, imò neque vlla his excusatio est. Sūt enim
 qui pecunias contemnunt. Et quisnam inquit hoc grauissi-
 mum est, quod impossibile videatur, vt quis vincat mali-
 tiam, neque quispiam rectus iudicetur. Adducam tamen
 multos & in ciuitatibus, & in montibus, & quid proficie-
 mus? Neque enim propterea meliores euadetis. Sed nō nūc
 nobis de hoc sermo habetur, vt diuitiæ minuantur, velim
 sanè. Verum cum maius vobis onus impendat, non cogam:
sed ne aliena concupiscatis, & aliquid in egenos conferatis,
admoneo. Multos autem inuenimus rebus suis contentos,
 sua curantes, & iustis viuentes laboribus: quid hos non imi-
 tamur, nō æmulamur? Consideremus maiores nostros, num
 facultates eorum steterunt? Tantum eorum nomina durāt,
 & incorrupta seruātur. Num magni alicuius viri balneum,
 & diuersorium, & suburbana aspicientes, recordati quantū
 laborem subierit, ingemiscimus? Quanta rapuit, & nihil ap-
 paret? sed alij in eius deliciis delectantur, quod nunquam il-
 le suspicatus est, fortasse & inimici, vt magis puniatur. Hu-
 iusmodi & nos manent. Proculdubio moriemur, & hic no-
 ster finis. Quantam impensam, quanta odia subierunt?
 Quid hinc emolumentum? Immortale supplicium, & nullum
 malis remedium, neque viuentes tantum, sed & mortui ab
 omnibus accusantur. Quid cum multorum imagines do-
 mibus positas intuemur? Nōne magis dolemus. Vere be-
 ne inquit propheta: Veruntamen stultè perturbatur omnis

1. Cor. 6. b

unde auaritia

nit

Psal. 38. b

homo viuens. Profecto harum rerum cura perturbatio est perturbatio, inquam, & anxietas superflua qua omnino in eternis tabernaculis carebimus. Hic enim alius laborat, alius fructum capit: illic laborum suorum quisque dominus est, & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo possessionem properemus illic ædificemus, vt quiescamus cum Christo Iesu domino nostro, Amen.

HOMILIA LXV.

EX CAP. XII.

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic esset, & venerunt non propter Iesum tantum, sed vt Lazarum videret, quem suscitauit à mortuis. Quemadmodum diuitiæ incautos perdere consueuerunt, ita & principatus illæ nanque in auaritiâ, hic insaniam hominem impellit. Ecce Iudæorum turba quæ subdita erat bene sentit, principes verò insaniunt. Quod enim illi crediderunt, testantur frequenter Euangelistæ, quod multi de turba crediderunt ei, ex principibus minime: sed inquirunt, Nūquid aliquis principum credidit in eum? Sed quid inquirunt de turba? Qui non norunt legē, maledicti sunt. Qui credebant, eos maledictos dicebant: se autem qui negabant sapientes. Et in hoc loco, multi cum miracula viderent, crediderunt: principes autem suis sceleribus non contenti, etiam Lazarum interimere tentabāt. Esto Christus sabbatum soluerit, quod æqualem se patri fecerit, & propter Romanos, vt dicitis, eum velitis interficere: quid Lazarum potestis accusare, vt de eius cogite is interitus? Nūquid beneficium accipere, crimini dandum est? Considera quantum cædi studebant. Atqui multa signa fecerat Iesus, sed nullum ita eos efferauit, non paralyticus, non cæci curati. Hoc enim natura admirabilius erat, & post multa factū, & mirandum erat mortuum quatrduanum ambulante, & loquentem videre. Sane quidem, Non tamen festi diei officia erant, cædibus coinquinare celebritatem. Præterea illic videbantur Christum ob sabbati solutionem accusare, & hoc pacto turbam abducere: hic cum nihil quærī possent contra sanatum irritantur. Neque poterant dicere, quod patrē oppugnarent: oratio enim Iesu eis silentium imposuit. Si quidem cum omnis reprehendi causa eis ablata, & signum
manife-

manifestissimum esset, in cædem feruntur, quod & in cæci miraculo fecissent, nisi sabbatum habuisset, quod calumnia rentur. Accedit ad hoc, quod ignobilis ille erat & eiecerunt eum de templo, hic verò clarus, quod constat ex multitudine eorum, qui ad sorores eius consolandas venerant, & quod omnibus spectantibus miraculum factum erat cum maxima omnium admiratione. Idcirco omnes, etiam omisso festo, Bethaniam, ad eum visendum concurrebant. hoc eos agebat: tentarunt ergo eum interimere, & nihil audere sibi videbantur, adeo erant prompti ad cædem. Hac gratia hoc in primis vetuit lex. Non occides: & hoc propheta accusat iniqui, Manus eorum plenæ sanguine. Quomodo ergo cum non palam ambularet in Iudæa, & in desertum secessisset, iterum audenter reuertitur? Quoniam eorum furorem absentia sua iam extinxerat, Ad hæc multitudo præcedens & subsequens, sufficiens erat quæ eos ne quid in Christum moliretur perterreret. Nullum enim miraculum adeo eos mouit, ut Lazari resurrectio, Et alius Euangelista inquit, quod strauerunt ad eius pedes vestimenta, & quod vniuersa ciuitas commota, perquam honorifice acceperunt. Fecit autem hoc ut aliam prophetiam figuraret, aliam impleteret: & idem alterius rei est principium, alterius finis. Illud enim, Lætare quod rex tuus venit tibi mansuetus, prophetiam implet, quod asinum ascenderit, futurum præfigurauit. Nam immundum gætium genus ei subdi oportebat. Quomodo autem alij dicunt, quod discipulos misit, dicēs: Soluite asinam & pullum, hic autem tantum, quod asino inuento sedit super eo? Vtrunque fieri potuit, solutam asinam ducentibus discipulis, super eam Iesum sedisse. Ramos autem palmarum, & oliuarum, & vestes strauerant, ostendentes maiorem iam de eo, quàm de propheta opinionem habere. Et dicebant. *Hosianna, benedictus qui venit in nomine domini.* Vide hoc maxime mœrore eos affecisse, quod omnes crederent, deo non esse contrarium, & hoc maxime populum scindebat, quod à patre venire diceret, Sed quid signat. Lætare filia Sion? cum omnes Iudæorum reges, ut plurimum iniusti essent & cupidi, & multitudinem euerterent, & hostibus traderent, Confide, inquit, hic talis non est, sed humilis & mansuetus, quod ex asine ostenditur. Non enim exercitu stipatus ingressus est, sed solo asino. Hoc autem cogno

Exo. 20 c

Deut. 5. a

Esa. 1. d

Luca. 19. f

Zacharias

Mat. 21. a

Mar. 11

- uerūt discipuli eius primum, quod erat scriptum de eo. Ecce quod plura ignorabant, quoniam ipse nondum eis reuelauerat. Etenim cum inquit: Soluite templum hoc, & in tri-
Supr. 2. d duo suscitabo illud. neque tunc intellexerunt. Et alius Euā-
Luc. 18. f gelista ait: Quod erat absconditus sermo ab eis: & nesciebāt
 eum resurrecturū à mortuis. Sed non ab re abscondebatur:
 quare alius inquit Euangelista, quod audiendo dolebant,
 & erant tristes, quia resurrecturū non cognouerant: & eorū
 superabat ingenium. Sed cur id eis non aperuit? Quoniam
 magnum erat. Et contemplare Euangelistę sapientiā, quod
 priorem suam ignorantiam prædicare nō erubescit. Quod
 enim scriptum esset, norant quod de Christo ignorabant.
 Siquidem scandalizati essent si rex talia perpeffurus, atque
 tradendus esset. Præterea non continuo, quod regnum dice-
 ret, intellexerunt. Nam & alius inquit Euangelista de huius
 mundi regno eos arbitratos. Testificabatur autem turba La-
Mat. 20. c zarum resurrexisse. Non enim tot repente conuersi essent,
 inquit, nisi credidissent miraculo. *Pharisæi ergo dixerunt ad*
semetipsos: Videtis quia nihil proficimus, ecce mundus totus post
ipsum abiit. Videntur mihi hæc esse verba rectè sentien-
 tium, non audentium tam palam loqui, ex euentu tamen il-
 los conuincentes, quanuis frustra conarentur. Mundum au-
 tem in hoc loco iterum turbam appellat. Consuevit enim
 scriptura mundum, & mundi creaturam, & vitiosos appel-
 lare. Illud quum inquit, proferent secundum numerū mun-
 dum suum: hoc, Vt mundus vos non odit, me autem odit.
Supr. 7. a *Quæ diligenter consideranda sunt, ne ex nominis æquivo-*
catione ansam præbeamus hæreticis. Erant autem gentiles
quidam ex his qui ascenderant, vt adorarent, cum iam prope
esset, vt profelyti fierent, ad festum venerant. Et quum Ie-
su fama extenderetur, dicunt Philippo: Volumus Iesum videre.
Venit Philippus & dicit Andree, vt pote qui prior erat, &
rem ei communicat. Sed neque ipse simpliciter id recepit:
 audierat enim, In viam gētium nō ambulaueritis, ideo cum
Mat. 10. a discipulo loquutus, magistro refert. Vterque enim Iesum
 affati sunt. Qui respondit: *Venit hora vt clarificetur filius*
hominis. Nisi grahum frumenti cadens in terram mortuum fue-
rit, ipsum solum manet. Quid significat, venit hora? Dixe-
 rat, In viam gentium ne abieritis: vt omnem tolleret à Iu-
 dæis impudentiæ occasionem, eos à gentilibus cohibuit:
 sed

sed quum illi in pertinacia perstarent, hi accederēt, tempus iam passionis aduētare inquit, omnibus cōsummatis. Quod si nobis his esset contumacibus inherendum, illis penitus reiectis, hoc sanē nostra foret prouidentia indignum, quum enim ad gentes discipulos post passionem esset missurus, iam inquit, tempus ad crucem aduētare, Non tamē prius eos dimisit, vt esset in testimonium eis. Etenim antequā in Iesum impetum facerent Iudæi, antequā crucifigerent, non dixit, Euntes docete omnes gentes: sed, In viam gētium ne abieritis: & Nō missus sum nisi ad oues quę perierunt domus Israël: & Non bonum est accipere panem filiorum, & dare canibus. Quum autem odio à suis haberetur, & ita vt interficeretur, superfluum erat persequētibus inherere. Etenim recularunt ipsum dicentes, Non habemus regem nisi Cæsarem: tunc eos dimisit, quum dimissus esset ab eis. Ideo inquit, Quoties volui cōgregare filios vestros, & nolulistis? sed quid signat, Granū frumēti, nisi cadens, mortuum fuerit? de cruce loquitur, ne perturbaretur. Quum gentiles accesserunt, tunc mortuum esse, hoc inquit maximē populos adducet, & mei augebit preconium. Inde cum non ita verbis persuaderet, rerum experientia id aggreditur, inquiens hoc in frumēto contingere, vt mortuum maiorem fructum afferat. Quod si hoc in seminibus euenit, multò magis in me. Sed non intellēxerunt discipuli quid diceret: ideo frequenter idem repetit euangelista, excusans quod postmodum fugerint. Talem, de resurrectione disputans, rationem Paulus attulit. Quam igitur habebūt excusationem, qui resurrectioni nō credunt, cum in seminibus, & in plātis quotidie hoc videamus, ac etiā in generatione nostra? Primum enim corrupti semen oportet, inde fieri generationem. Omnino autem quum deus aliquid facit, nulla opus est ratione. Quomodo nos ex nihilo fecit? Hoc ad Christianos dico, dicentes cōtedēdum scripturis. Ego autem & aliud dicam ab humanis rationibus: alij maliciam, alij virtutem sectantur, sed malitię sectatorū multi scēliciter in vltimam peruenerūt senectutem, virtutis autem contrā. Quomodo ergo pro meritis vnusquisque accipiet? Quando? Certe inquit, sed corpora nō resurgēt. Nōne audiunt Paulū dicentē: Oportet autē corruptibile hoc induere incorruptionem? Neque animā intelligit, quippe quę nō corrumpitur,

Mat. 10. a

Ibid. 13. c

Ibidem.

Infr. 19. b

Mat. 23. d

1. Cor. 15.

g.

& resurrectio de mortuo dicitur. Cecidit corpus. Quare corporis resurrectionem negas? An non possibilis deo est-quod dicere summæ amentię est. An non decet? Quamobrem? Vt corruptibile quod & laboris est, & mortis particeps, in præmiis communicet. Si nō decuisset, neque à principio factum esset. Nōne carnem ipse accepit? quod accepit, & ipsam suscitauerit, audi quid dicat, Infer digitum tuum huc & vide, quia spiritus ossa & nervos non habet. Quare Lazarum suscitauit, si melius fuisset sine corpore suscitare? Quid inter signa & beneficia hoc adnumerauit? Quid cibos præbuit? Nolite dilectissimi ab hæreticis decipi. Est enim resurrectio, est iudiciū. Hęc tollūt, quicunque nolunt operum suorum rationem reddere. Etenim oportet resurrectionem talem esse, qualis fuit Christi. Primitię etenim ille est & primogenitus mortuorum. Sed dicent: Resurrectio, hoc est animæ purificatio, & à peccatis mundatio: Christus autem non peccauit, quomodo surrexit? Quomodo nos à maledictione liberati sumus, si ipse peccauit? Quomodo dicit: Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam? Hęc enim non peccasse significant. Igitur secundum eorum sententiam, aut non surrexit: aut si surrexit, peccauit ante resurrectionem. Sed sanè corpore surrexit: & praua hæc doctrina nihil aliud est, quā inanis glorię filia. Hūc ergo morbum fugiamus. Corrūpunt, inquit, bonos mores confabulationes pessimæ. Non sunt hęc apostolorum dogmata. Marcion est, & Valentinus qui hæc inuenit. Fugiamus, inquā dilectissimi. Nihil prodest vita bona cum praua doctrina: vt contrā, nihil sana doctrina, cum vita corrupta: Hęc gentiles perpererunt, inde auxerunt, ab externis accipiētes philosophis, & materiam ingenitam, & alia huiusmodi asseruerūt: & vt rerum opificem non subiecta materia ingenita, ita & resurrectionem negarunt. Nolumus his aures adhibere, quum immensam dei potestatem intelligamus. Nolumus, inquā, aures adhibere: vobis, inquā, dico. Nos enim aduersus eos bellum non recusabimus, sed inermis & nudus, si in imbecillos inciderit licet fortior, facile capietur. Si enim scripturis attendistis, & quotidie in his acutiores euasistis: nō sanè admonerē, vt bellum aduersus eos detrectetis, sed vt manum conferatis. Fortis est veritas: quum verò scripturis vti nesciatis, congressum vereor, ne inermibus

Infr. 10. g

Infr. 14. d

1. Cor. 15. d.

*Marcionis
& Valen-
tini hære-
sis.*

inermibus occurrētes, ipsi vos saucient. Nihil illis imbecillius, qui à spiritus sancti sunt auxilio destituti. Quod si exteriori vtuntur sapiētia, minimè est mirandū: sed ridendum potius quod fatuis vtuntur magistris, qui neque de deo, neque de creatura firmum aliquid, & solidum inuenire potuerunt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit, qui dixit animam fruticem, & piscem, & carnem fieri, his ne opera danda est? & qua ratione nituntur? Magni sunt in ciuitate, pulchros nutriūt capillos, & palliis induuntur, hucusque eorum philosophia extenditur: quos si intrinsecus inspexeris, puluis sunt & cinis, in quibus nihil sani, sed sepulchrum patens guttur eorum, plenum immunditia, & sordium, & præcepta omnia vermium. Primus eorū aquam deum esse dixit: qui secutus est, ignem: alius aërem, & ad corpora relati sunt. Hos, quæso, admirādos ducis, qui nullam inuisibilis dei cognitionem habuerunt? Quod si quam perceperunt, id euenit, ex quo in Aegypto cum nostris versati sunt. Sed ne vos nimium perturbemus, iam orationi nostræ finem imponamus. Si enim eorum opiniones proponere inciperemus, quid de deo, quid de anima, quid de corporibus sentiant, risum moueremus. Neque ipsi nostra indigent reprehensione, ipsi se inuicē confundunt. Qui contra nos de materia orationē scripsit, seipsum perdidit. Quare ne temerè vos auocemus, & verbis implicemur, his omisissis, & diuinis literis attēdatis vos hortabimur, néve ad nullam certemus vtilitatem: quod Paulus Timotheum admonet, quāuis sapientiæ plenum & virtutis: Quare illi pareamus, & nugis abiectis, fraterni amoris opera complectamur. Eleemosynæ rationem habeamus, vt promissa bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & imperium in secula seculorum, Amē.

HOMILIA LXVI.

EX CAP. XII.

Qui amat animam suam perdet eam: Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eā: Si quis mihi ministrat, me sequatur. Dulcis præsens vita est, & multæ plena voluptatis, non tamen omnibus. sed qui terrenis rebus affigitur. Quod si quis cœlum suspiceret, & quæ illic bona sunt, contempleretur: fortasse hæc contemneret,

1. Tim. 4.
d. 6. 4

tanquam nullius momenti. Nam & corporum pulchritudo quod ad pulchrius non deprehenditur, in admiratione habetur: cum verò melius apparuerit, illa prior despicitur. Quod si in illam pulchritudinem intueri voluerimus, & cœlestis regni speciem considerare, fortasse nos huius seculi vinculis dissoluerimus. Vinculum nanque est terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Christus, quid dicat, attende, *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Qui mihi ministrat, me sequatur: & ubi ego sum, illuc & minister meus erit.* Simile ænihmati hoc dictum videtur, non tamen est, sed sapientiæ plenum: Et quomodo qui amat animam suam perdet eam? Qui absurdus eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitum ei indulget. Propterea admonet ille? Noli ambulare in cupiditatibus animæ tuæ: sic enim eam perdis, cum à virtutis via abducis, quemadmodum e contrario, Quid odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est, qui non paret ei cum aliquid perperâ iubet. Et non dixit, qui nō paret: sed *Qui odit.* Quemadmodum enim quos odio habemus, ne vocem quidem audire, nec videre æquo animo patimur: & anima, si quid præter dei voluntatem nobis imperat, reiicienda est. Quum enim iam de morte ad eos verba facturus esset, de morte, videlicet, sua: & prævideret eorum tristitiam & exanimationem, per excessum locutus est inquires: Quid dico si mortem meā generosè non feretis? nisi vos ipsi moriamini, nullum vos sequetur emolumentum. Et vide quomodo lenit sermonem suum: grauius enim & molestius videbatur dicere, homini animam amanti esse moriendum. Et quid antiquitus dico, quando & nunc multos inuenimus libenter omnia tolerantes, & hac vita fruuntur, & maximè qui futuram credunt? qui quum vident ædificia, molēsque & machinas, lachrymatur dicentes: Quot homo, & quanta? & fit pulvis. Sic magna præsentis vitæ cupiditas. Hæc vincula Christus dissoluens inquit: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Quod enim ad eorum tollendum metum hæc diceret, audi quæ sequuntur: *Qui mihi ministrat, me sequatur:* de morte locutus, & operum sequelam, atque imitationem exigit. Oportet enim omnino ministrū, eum cui ministrat sequi. Et considera

sidera quando hæc loquitur, nō quum persequutionem patiebantur, sed quum confidebant, quum se in tuto esse arbitrabantur, quod à multis honorarentur, colerenturque: quando & cōsurgere poterant, & audire: *Et tollat crucem suam, Mat. 16. d*
& sequatur me: hoc est semper paratus sis, inquit, ad pericula ad mortem, ad terrena exilia. Inde quum grauia dixisset, præmium ponit: quod qui sequetur ipsum, erit ubi ipse est. Quibus verbis ostendit resurrectionem post mortem. *Vbi ego sum, inquit, illic & minister meus.* Vbi Christus? In cœlis. Ergo ante resurrectionem illuc anima & mente transferebatur. *Si quis mihi ministrauerit, diligit eum pater.* Quare nō dixit, Ego? Quoniam nondum debitam vendicarat auctoritatem ut pater. Qui enim nondum resurrectorum ipsum sciebant, quomodo poterant tantam de eo opinionem concipere? Quamobrem filiis Zebedæi inquit: Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo. Atqui ipse est iudex. Sed hic dilectum se filium ostendit: tanquam enim dilecti filij ministros, pater accipiet. *Nunc enim anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora.* Atqui hæc non sunt verba ad mortem venire suadentis, imo maximè. Siquidem ne dicerent ipsum eum humanis carere doloribus, facillè de subeunda morte philosophari, & in tuto nobis persuadere ostendit, quod licet eam formidet, quum tamen usus poscat, nō recusat. Hæc autem dispensationis sunt, non diuinitatis, ideo inquit: *Nunc anima mea turbata est.* Neque enim aliter hoc procederet: & dicendo, *Pater, saluifica me ex hac hora:* ita perturbatus est, ut etiā à morte absolui cuperet, si licuisset. hæc sunt humanæ naturæ imbecillitates. *Et quid dicam, inquit, quum mortem deprecari? Propterea veni in horam hæc:* quasi diceret, Licet moueamur & perturbemur, mortem tamen non fugimus: nam ita nunc perturbatus non recusō, ferendum est quod instat. Non dico enim, Libera me ex hac hora: sed, *Pater, clarifica nomen tuum.* Et licet perturbatio me dicere cogat, contrarium tamen dico. *Clarifica nomen tuum:* hoc est, duc me iam ad crucem: quod apertè eius humanitatem & humanis moueri affectibus ostēdit, & naturam quod egrè ferret mortē, & viuere cuperet. Quemadmodum enim neque esurire neque dormire crimini dandum est, ita neque vitam præsentē optare. Christus autē corpus omni peccati labe purū habe-

Mat. 10. f

bat, non tamen naturalibus non obnoxium necessitatibus, siquidem non fuisset corpus. Et ex his aliud nos admonet. quidnam? Vt si quando affligimur, si quid timemus, nō ita resiliamus à propositis? *Pater, clarifica nomen tuum.* Indicat se pro veritate mori. quod dei gloriam appellat, & hoc post crucis mortem contigit. Debebat enim orbis terrarum ad deum conuerti. & in dei cognitionem venire, & ipsum colere. Verūm hoc non patris tantum, sed & filij gloria: quod tamen tacet. *Venit ergo vox de cælo. Et clarificauit, & iterum clarificabo.* Quando clarificauit? In præcedentibus signis, & iterum clarificabo post crucem. *Turba autem tonitruum opinati sunt, vel angelum locutum.* Et vnde hoc? Nunquid manifesta & clara fuit vox? Fuit sanè. Verūm crassior turba erat, & terrenis dedita, & parum attendens, & alij sonum tantum, alij vocem articulatam audierunt, sed non intellexerunt: *Tum Christus: Non propter me vox hac venit, sed propter vos.* Cur hoc dixit? Ad illud respiciens quod illi frequenter dicebant, quod non erat à deo, qui à deo glorificatur: nōne à deo est, cuius nomen per eum clarificatur? Propter hoc enim vox delata est. Quare & ipse inquit. *Non propter me vox hac venit, sed propter vos,* nō vt aliquid ab ea mihi ignoratum audiam, omnia enim patris noui, sed propter vos. Quum enim vel angelum locutum, vel tonitruum factum arbitrati essent, inquit, *Propter vos:* vt hoc saltem pacto adduceret eos ad interrogandum. Illi tamen oscitantes & stupidi, neque sic persuasi sunt, quum audirent id ad se pertinere. Nescienti enim cui diceretur, sanè non manifesta vox videbatur. *Propter vos, vox venit.* Vides vt res humiles eorum gratia fiant, non quod Christus ope indigeret? *Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.* Hæc particula quomodo procedit ad illud: Et clarificauit, & clarificabo? Rectè & consone. Quum enim dixisset, Clarificabo: modum indicat, hoc est, princeps mundi eiicietur. Quid signat, Iudicium est mundi? quasi dicat, examinabitur & punietur. Quo pacto? Perdidit ille primum hominem, & peccato fecit obnoxium. Propter peccatum enim venit mors, quod in me non inuenit. Et qua gratia insiliit, & morti eum tradidit? qua gratia in animam Iudæ ingressus est? ne perderemur: neque mihi diuinam nunc attuleris dispensationem, quæ non est diaboli, sed

li, sed sapientiæ suæ. Inquiratur primum mala eius mens, quomodo iudicatur mundus in me, quasi examine proposito dicatur ad eum: Esto omnes interemisti, eo quod subiecti erant peccato. Christum cur interemisti? Nōne planè iniuste? Per Christū ergo omnis mundus defendetur. Quod vt manifestius appareat, exēplo vtemur. Sit violentus quispiam tyrānus, qui omnes qui in manus suas venerint, plurimis malis afficiat: hic si vel regem, vel regiū filium captum, iniuste interimat, illius mors etiam alios vlcisci poterit. Sit aliquis qui debiliores postulet, verberet, in carcerē iniiciat, & hac insania etiam nihil debentem coerceat: hic etiam eorum quę in debitores commisit, dabit pœnam, interficietur ab illo. Nō aliter in Iesu vsu venit. Eorum enim quę in nos fecit diabolus, propterea quę in Christum ausus est, postulatus est ad suppliciū, & quod ita intelligatur, audi quid dicat: Nunc princeps mūdi huius eiicietur foras: per mortem scilicet meam. *Et ego si exaltatus fuero, omnes traham ad meipsum.* Hoc est, etiam gentiles. Et ne quis diceret, quomodo si te vicit eiicietur? Non vicit, inquit. Quomodo enim qui alios trahit, victus esse poterit? & non dicit resuscitabo: sed maius, *Omnes traham ad meipsum.* Nam si dixisset, resuscitabo, non significaret credituros: sed cum credituros dicit, & resurrecturos confirmat. Si enim mortuus mansisset, & purus homo fuisset, nemo credidisset. *Omnes traham ad meipsum.* Quomodo ergo inquit patrem trahere? Quia trahēte filio, pater etiam trahit. Traham, inquit, tāquam à tyranno detentos, & per se minimè potentes eius manus effugere, vtpote repugnantis. Alio loco rapinam appellat. Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius alliget eum, & tūc rapiat. Hęc autem ad illius vim ostendendam dicit, vt illic rapinam, hic tractionem appellaret. Quod cum intelligamus, resurgamus, glorificemus deum, non fide tantum, sed & vita: aliter nō esset gloria, sed blasphemia. Non enim ita blasphematur deus ab impio gētili, vt à Christiano. Quamobrem rogo vt omnia ad dei gloriā referamus. Væ, inquit, seruo illi per quem nomen dei blasphematur. Hęc autem particulam, Væ, mox pœna sequitur, & supplicium. Beatus autem per quem nomen dei glorificatur. Nolumus ergo tanquam in tenebris versari, sed omnia peccata euitemus, maxime verò quę publicè nocent, in quibus præcipuè deus

Mat. 12. c

¶ Marc.

3. d

blasphematur. Quam enim veniā consequemur, si cum aliis nostra exhibere præcipiamur, aliena rapimus? Quæ nobis spes salutis? nisi esurientem nutris, supplicio afficeris: si vestitum spolias, quid tibi sperandum? Hæc frequenter dicere non cessamus, quoniā qui hodie non audiunt, cras audient: & qui neque cras, perendie. Quod si qui imperfuasibiles sunt, nos tamen non iudicabimur: nostrū enim officium impleuimus. Vtinam autem ne vos horum pudeat, néve possitis accusari: sed omnes Christi tribunali audenter astare, vt & nos in vobis gloriari possimus, & malorum aliquam capere consolationem, probationē videlicet vestram in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXVII.

EX CAP. XII.

Respondit ei turba: Non audiuimus ex lege quod Christus manet in æternum: & quomodo dicis, oportet exaltari filium hominis? Manifestus error est, & imbecillis, quauis extrinsecus calidè fucetur. Et quemadmodum qui putres, & ruinā minantes parietes, albo tectorio linunt, non tamen eos possunt dirigere: ita & mendaces facilè deprehenduntur. Quod hoc in loco Iudæis contigit. Cum enim ad eos Christus diceret, Cum exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipsum. Nos audiuimus, inquiūt, à lege, quia Christus manet in æternū: & quomodo tu dicis quod oportet exaltari filiū hominis? Quis est iste filius hominis? Norant igitur Christū mortalem, & vitam habere sine fine: vnde etiam quid diceret, intelligebant. Nam sæpenumero in scripturis simul
& passio, & resurrectio ponitur: siquidem Esaias vtrunque simul ponit. Tāquam ouis inquit, ad occisionem ductus est, & quæ sequuntur. Et David in secundo psalmo, & plerisq; aliis cōiungit hæc vtraque: & patriarcha cum dixisset, Procidens dormiuit vt leo: inde addidit, Et vt carulus leonis excitauit eum: simul & passionem ostendit, & resurrectionem. Sed hi arbitrati filētium ei imponere, & nō esse Christum ostendere, Christum in æternum manere cōfitentur. Et vide quā prauē, non enim inquiunt: Nos audiuimus quod Christus nihil patitur, neque crucifigitur, sed manet
in æter-

Esa. 53. c

Psal. 16. c

in æternum. Atqui neque hoc dictum contrarium erat. Immortalitati enim passio non fuit impedimento. Hinc videre licet, multis eos intellectis sponte sua in malitia perstitisse. Cum enim de morte superius verba fecisset Iesus, & eum illi exaltari audirent, id supplicati sunt: inde dicunt, *Quis est iste filius hominis?* Et hoc maligne noli, inquit, arbitrari quod de te hoc dicamus, neque dicere quod te propter odium oppugnemus. Ecce nescimus de quo dicat, & tamen profitemur. Christus autem eis silentium imponens, ostendensque passionem nulli esse impedimento, ut maneat in æternum. *Adhuc, inquit, modicum lumen in vobis est.* Indicans mortem suam translationem esse. siquidem Solis lumen non extinguitur, sed breue secedens rursus appareret. *Ambulate dum lucem habetis.* Quod hic tempus dicit? An præsentem omnem vitam, an tempus ante crucem? Ego vero utrunque arbitror, propter immensam eius humanitatem: multi etiam post crucem crediderunt, hoc autem dicit, ut eos ad fidem impellat: ut superius. Adhuc modicum tempus vobiscum sum. *Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.* Quod nunc Iudæi faciunt que nesciunt, sed tanquam in tenebris versantur, Videntur sibi recta incedere, cum longè aberrant: sabbatum custodiunt, & legem servant, & ciborum habent observationes: nesciunt tamen quo vadant, ideo dicebat: *Ambulate in luce, ut filij lucis sitis,* hoc est mei. & in principio, inquit, Evangelista: Neque ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis: sed ex deo nati sunt, hoc est ex patre, Hic autem ipse dicitur eos generare, ut vnam patris & filij operationem intelligas. *Hæc locutus est eis Iesus, & abiit, & abscondit se ab eis.* Quid nunc absconditur? Neque enim lapides contra ipsum tulerant, neque blasphemarant, ut superius: quare ergo se abscondit? Qui cor hominis intrat, norat eorum animos exasperari, etiam si nihil dicerent: norat feruentes, & ad cædem promptos, neque expectauit dum rem aggredierentur, sed absconditur, ut eorum placaret inuidiã. Considera quomodo id signat Evangelista. *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non crediderunt in eum.* Quænam tanta? Ea prætermisit Evangelista, ut ex sequentibus constat: etenim cum discessisset: & rursus rediret, iterum placidè eos alloquitur. *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* Vide quid

Supr. I. a

Supr. 5. e
ibidem d

Ibid. 8. b
Ibid. 6. d

Esa. 53. a
Esa. 6. c

Mat. 18. c
Supr. 7. a

Hier. 13. d

facit: incipit ab humilibus, & confugit ad patrem, & iterum tollit sermonem suum: & cum eos efferari intelligit, discedit, & redit rursum, & rursus ab humilibus orditur. & ubi hoc, ubi illud fecit, considera à principio. Sicut audio, iudico: inde altius, Sicut pater suscitavit mortuos & vivificat, sic & filius quos vult vivificat. & iterum: Ego non iudico vos, alius est qui iudicat: inde discedit, & prodit in Galilæā. Operamini, inquit, nō escā quæ perit. Et cum de se magna locutus esset, quod de cælo descenderat, quod vitam æternam daret: iterum abiit, & reuertitur ad scenopegia. Hoc idem frequenter facientem videre possumus: ita doctrinam suam variat, præsentia, absentia, humilibus, magnificisq; sermonibus: quod & hic facit. Cum tanta signa fecisset coram eis, nō crediderūt in eum, ut sermo Esaia propheta impleretur, quē dixit: Domine quis credidit auditui nostro, & brachiū domini cui revelatū est? & iterum: Propterea nō potuerunt, inquit, credere, quia iterū dixit Esaia: Auditū audietis, & nō intelligetis. Hec dixit Esaia, quādo vidit gloriā eius, & locutus est de eo. Ecce iterum hanc particulam, Quia dixit: non causalem esse, sed euētus. Neque enim quia dixit Esaia, nō crediderunt: sed, quia non erant credituri, ideo dixit. Sed quare non ita dixit Euangelista, sed incredulitatem à prophetia, non prophetiā ab incredulitate esse dicit: & superius hoc idem vehementius. Propterea non potuerunt credere, quia dixit Esaia? Hinc magnam vult scripturæ certitudinem demonstrare, & quod nō aliter quā prophetatum sit, euenit. Ne quis enim diceret. Et qua gratia venit Christus? nesciebat non credituros? Prophetas hoc nouisse inducit, Venit autem, ne peccati sui vllam haberent excusationem: quæ prædixit propheta, tanquam omnino futura prædixit, nisi enim prorsus futura nouisset, non sanē prædixisset. Erant autem proculdubio futura, cum illi incurabiliter se haberent. Nō potuerunt autem: hoc est noluerunt. Neque te admiratio capiat. Alibi enim inquit: Qui potest capere, capiat. ita nōnunquam potestate pro volūtate vtitur, & iterum: Nō potest mundus vos odio habere, me autem odio habet, hoc & cōmuni sermone vsurpatum videmus, cum quis dicit, Non possum asperum hominem diligere: vehementiam voluntatis potestatem appellans, & iterum: Non potest ille fieri bonus. & propheta: Si mutabit Aethiops pellam suam, & pardus

pardus varietatem suā, & populus hic poterit benefacere, qui didicit mala. Nō dicit, quod impossibile sit ei bene operari: sed quia nolunt, ideo nō possunt. Quod autem hoc in loco dicit Euāgelista, ita intelligitur, quod impossibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea impossibile erat, ut crederent: licebat enim etiam illis credētibus, verum esse prophetā: non enim prædixisset, si fuissent credituri. Quid ergo, inquires, nō ita dixit? Quoniam proprietates quasdam habet scriptura, cuius legibus est concedendum: hæc autem dixit, quando vidit gloriā eius. Cuius? Patris. Quomodo ergo Ioannes de filio dicit, Paulus autem de spiritu? Non, inquam, confundentes personas, sed vnam significātes dignitatem: etenim quæ patris sunt, sunt & filij: & quæ filij, spiritus sancti. Atqui multa per angelos dixit, & nemo dixit, sicut dixit angelus, sed deus. Quæ enim per angelos à deo dicta sunt, dei sunt: non autem quæ dei, angelorum: hic autem spiritus dicit verba esse, & locutus est de eo, Quid loquutus est? Vidi dominum sedentem in throno alto: & quæ sequuntur. Gloriā hic visionem illam, fumū, & arcana audisse mysteria, visionem Seraphin, fulgur à throno defiliēs, in quod inspicere potētia illæ nō possent, & locutus est de eo. Quidnam? Quod audiuit vocem dicentem: Quem mittam, & quis ibit? Et dixi, Ecce ego sum, mitte me. & dixit: Audi ut audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & nescietis, Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut nō videant oculis, & corde nō intelligant. Ecce aliam quæstionem. Non est tamen, si rectè considerabimus. Quemadmodum enim sol debilem oculorum aciem perstringit, nō natura sua: ita vsu venit in his, qui diuino non attendunt sermone, ita & Pharaonis cor indurauisse dicitur, ita his accidit, qui dei verbum oppugnant. Proprium hoc scripturæ: ut illud, & tradidit eos in reprobū sensum, & iterum: Abiit à gentibus, hoc est secessit, eas dimisit. Nō enim hæc à deo, sed ab aliorum malitia prouenire ostendit. Cum deferimur à deo, tradimur diabolo: in cuius potestatem redacti, innumeris malis afficimur. Ut ergo auditorē perterreat, inquit, Induravit & tradidit. Quod enim ipse non solum non tradat, sed ne derelinquat quidem, nisi velimus, audi quid dicat, Nōne peccata vestra diuidūt me à vobis? & iterū, Qui longè discedunt à te pereunt. Osee autem dicit, Oblitus es

*Esa. 6. a**Ibidem.**Ibidem.**Exo. 10.**g. & 14. b**Roma. 1. d**Esa. 59. a**Osee 4. b*

Luc. 13. g legis dei tui, & ego tui obliuiscar. & ipse in Euangelio.
Esa. 50. a Quoties volui cōgregare filios vestros, & nolulistis: & iterū
Eze. 18 g Esaias, Veni, & non erat homo, vocaui, & non erat qui au-
Luc. 19. g dired: hæc autem dicit, vt nostra causa descri nos, & nobis
 ipsis perditionis nostræ, authores demonstret: deus autem
 non modo nos non derelinquere, & punire vult, sed quo-
 ties punit, inuitus punit. Nolo inquit, mortem peccatoris.
 Christus autem cum peritura esset Hierusalem, etiam la-
 chrymatus est: quod nos in amicis facimus. Hæc ergo vidē-
 tes, omnia faciamus, ne nos deus derelinquat, sed curam a-
 nimæ & mutui amoris habeamus, neque mēbra nostra scin-
 damus, quod infanientium est, & alienatorum à mente, sed
 quanto magis à nobis alienos proximos videmus, magis in
 eos simus officiosi: etenim in corporibus multos sæpe vidē-
 tes incurabili morbo laborantes, imponimus medicamenta.
 Quid podagra peius? quid chiragra? Incidemus membra?
 Minime: sed aliquod remedium disquiremus, ex quo mor-
 bum soluere possumus. Hoc idem in fratribus faciamus, &
 si grauissime ægrotent, curemus medicinam, & feramus in-
 uicem onera: sic implebimus legē Christi, & promissa bo-
 na consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu
 Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in se-
 cula seculorum, Amen.

HOMILIA LXVIII.

EX CAP. XII.

Erunt amen ex principibus multi crediderunt in
 eum: sed propter Phariseos non confitebantur, vt
 de synagoga non eiiceretur. Dilexerunt enim glo-
 riam hominum magis, quàm gloriam dei. Om-
 nia quidem nobis fugienda necessario sunt,
 quæ animam nostram corrumpunt: sed illa lōge magis quæ
 plura peccata ex se pariūt. Vt exēpli gratia: Auaritia per se
 grauis morbus est, longe grauior, quia radix est & mater o-
 mnium malorū: eiusmodi est inanis gloria. Ecce hi propter
 gloriæ cupiditatē fidē contēpserunt. *Multi* (inquit) ex prin-
 cipibus crediderunt in eū, sed propter Phariseos non confitebā-
Supr. 5. g tur, vt de synagoga non eiicerentur. Quod etiā superius dixit:
 Quomodo potestis credere, gloriā ab inuicem accipientes,
 & gloriā quæ à deo est nō quærentes, Non ergo principes
 erant,

erant, sed serui: seruiebant enim vltimam seruitutem, verū-
tamē & hic postmodum metus abolitus est: minimē autem
Apostolos hoc affectu detētos videmus, etenim principes il-
lis & sacerdotes crediderūt, siquidē spiritus gratia superue-
niens, adamante eos firmiores reddidit. Cum igitur hoc ne
tunc crederent impediret, audi qui dicat: *Qui credit in me,*
non credit in me, sed in eum qui misit me, quasi dicat quid ti-
metis in me credere? fides in deum per me aditum habet si-
cut & incredulitas. Intuere quomodo in omnibus substan-
tiæ indicet indifferentiam. Et non dixit, qui credit mihi: ne
quis verba eius credi interpretaretur, quod & in hominib⁹
dici poterat. Qui enim apostolis credit, non Apostolis cre-
dit, sed deo. sed vt intelligeres de fide in substantiam dice-
re, non dixit, Qui credit verbis meis: *sed in me.* Atqui cur,
inquit, non ē contrario: Qui credit in patrem, non credit in
patrem, *sed in me?* Quoniam iam se in patrem credere dixis-
sent, & non in ipsum: imbecilliores enim adhuc erant. Di-
scipulos autē allocutus his verbis vsus est: Creditis in deū,
& in me credite. Hos autē cum infirmiores ad hæc audien-
da nosset, aliter, allicit ostendens patri credi non posse, ni-
si in se credatur. Et ne putares tanquam de homine dictum
addit: *Qui videt me, videt eū qui misit me.* Quid ergo, corpus
est deus? Minime: sed animi speculationem intelligit, & hic
consubstantialē signat, Et quid signat, qui credit in me? Ac
si quis diceret, qui aquam ē flumine accipit, non fluminis,
sed fontis accipit, immo infirmum hoc exemplū est ad sub-
iectam materiam. *Ego lux in mundum veni.* Cum enim pa-
ter & in veteri, & nouo testamento frequenter hoc nomi-
ne vocetur etiam ipse eodem vtitur. Ideo Paulus splendo-
rem eum appellat, hic accipiens, & multam habere ostendit
ad patrem conuenientiam, imò nullam differentiam, si qui-
dem in se fidem, non in se, sed in patrem esse testatur. Lucē
autem seipsum appellat, quod errores pellat, & intellectus
auferat tenebras, *Sed & si quis audierit verba mea, & non cu-
stodierit, ego non iudico eum: non enim veni, vt iudicem mun-
dum, sed vt saluificem mundum.* Ne æstimaretur propter im-
becillitatem contemptores dimittere, ideo inquit, *Non veni
vt iudicem mundum.* Inde ne pigriores fierent: intelligen-
tes quod qui credit, saluatur, qui non credit, punitur, vi-
de quàm formidolosum eis iudicium minatur. *Et qui sper-*

Infr. 14. a

Hebr. 1. a

nit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eū. Si pater neminem iudicat, & tu non venisti, vt iudicares mūdū, quis eum iudicat? *Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum.* Nam cū dixissent non esse ex deo, inquit quod tunc hæc dicere non poterunt. Verba quæ loquutus sum vos accusant, & omnem auferunt exculationem. *Sermo quem locutus sum.* Quis sermo? *Quod à meipso non veni, quia qui misit me pater, ille dedit mihi mandatum quid dicam, & quid loquar.* Ergo hæc propter eos dicta sunt, vt nullam prorsus haberent exculationē, nā nisi ita se res haberet, in quo excederet Esaiam qui idē dixit: Dominus dedit mihi linguā eruditā, vt intelligam quando sermonem dicere oportet. Quid de Hieremia dicam? Etenim ille quando missus est, inspiratio- nem habuit. Quid de Ezechiele? qui præcipuū caput deuo- rans, ita locutus est. Inueniebantur præterea qui essent au- ditori quæ diceret, qui erant causā cur ita loqueretur: quod si quando missus est, tunc accepit quid diceret, prius autē ne sciebat. Quid his verbis prophanius? quid magis impium? si quis ea ita accipiat, & non intelligat eorum humilitatis cau- sam. Verum Paulus ipse etiam discipulos intelligere dixit, quæ sit voluntas dei bona, & bene placens, & perfecta, filius autem nesciuit quoad mādatum accepit? Quanam hæc ratio ne nituntur? Ecce quod propterea in humilitatis excessum sermonem suum, adducit, vt illos alliciat, & his qui venturi erant, silentium imponeret. Ideo humana profert verba, vt hoc saltem modo necessario vilitatem verborū repudiaret, intelligentes non natura, sed ob auditorum imbecillitatem ita locutū. *Et scio quia mandatum eius vita aterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.* Consideras verborum humilitatem? Qui enim mandatum accipit? non sui dominus est, atqui ipse inquit: Quemadmodū pater suscitāt mortuos, & viuificat: & filius quos vult, viuificat. An ne suscitandi quos vult habet potestatem, dicendi autē non habet? Quid ergo hoc signat? Hoc est quod nō ita se res ha- bet, vt aliud ille, aliud ego loquar. *Et scio quia mandatum eius vita aterna est.* Hoc eos refutat, qui ipsum deceptorem dicebant, qui in sordibus versabantur. Cum autē dicit. Ego non iudico: hoc est, non sum perditionis eorum causā, sed ipsi suæ, per hoc tantum non testatur discessurum se ab eis, nec amplius redditurum: quia nihil tanquam meum locutus sum

Esa. 50 b

Rom. 12. a

Supr. 5. d

sum vobis, sed tanquam à patre omnia, & propterea humili sermone rem concludit, vt diceret ad finem vsque idem se locutum. *Sicut mandauit mihi pater, sic loquor.* Quod si deo contrarius fuisset, etiam contraria essem locutus, aut ad me gloriam retulisset: nunc autem adeo omnia in patrem retuli, vt nihil meum dicerem. Cur ergo non creditis dicenti me mandatum accepisse, & tanto studio omnem auferenti suspicionem, ne patrem oppugnem? Quemadmodum enim qui mandatum accipiunt, neque facere neque dicere volūt: prætermittentis voluntatem, quousque mādātum impleāt, ne quid transgrediantur, ita nec dicere: neque facere aliud possum, quàm patris voluntatem. Quæ ego facio, ille facit, quia mecum est, neque dimittit me solum pater. Animaduertis, vt semper vñanimen patri, & nullam inter se differētiam ostendat. Et cum dicit: A me ipso non veni: non potestatem, sed diuersitatem & contrarietatem tollit: nam si homines sui ipsorum domini sunt, longe magis vnigenitus filius. Et quod hoc sit verum, audi Paulum, quod exinaniuit seipsum, & tradidit pro nobis. Sed, vt dixi, grauis res inanis gloria, grauis: ipsa enim & illos non credere, & alios nō rectē credere adducit: & quæ propter illos humanitatis gratia dicta sunt, ea in impietatem vertit. Hāc igitur bestiam semper fugiamus, Varia nanque est, & multiformis, & vbique proprium virus disseminat, & pecuniis, & deliciis, & corporis pulchritudine hac gratia semper necessitatē excedimus, inde vestimentorum copia, inde & seruorum examen, inde necessitas contemnitur, in domibus, vestibus, mensæ splendore excessus dominatur. Vis frui gloria? Facias eleemosynam, tunc te angeli laudabunt, tunc deus accipiet: nunc autem aurifices tantum & textores admirātur: tu inglorius circunferis, & nonnunquam maledicta in te audis, & reprehensiones. Quod si quæ in vestibus consumis conferres in pauperes, multus te vbique plausus, multæ laudes sequerentur. Tunc ea haberes, si aliis dares: si tibi seruas, minime habes. Certus enim thesaurus est, pauperū manus. Quid corpus ornas, anima neglecta & immunditiæ plena? Quid non tantam animæ, quantam corpori tribuis diligentiam? Certe illius maior habēda est. Verum enim vero dilectissimi, parem postulamus. Si quis tibi optionem proponeret, an egregium corpus, & bonæ habitudinis, & aliis specie præstans,

Infr. 14. b

Supr. 8. e

Philip. 2.

vili tamen indutum veste, an turpe, & morbis implicitum, ornatum tamé auro, & pulchritudine cultum malles, nónne naturalem corporis pulchritudinem vestimentis præferres: In corpore hoc sanè præfertur, in anima contrà, nā qui turpem, informem, & nigram habet: putet eam se auri splēdore emendare. Quænam hæc amentia? Interiorem ornatū cures velim, & hæc monilia animæ apponas, nam si his corpus ornetur, neque ad bonam valetudinem, neque ad formam quicquam conferet. Neque enim nigrum corpus album reddet, neque turpe speciosum. Si animę id addideris: è vestigio eam pro nigra cādidam, pro turpi formosam reddes. Neque meus hic sermo, sed ipsius dicētis: Si fuerint peccata vestra vt coccinū, quasi nix dealbabuntur. &, Date eleemosynam, & omnia vobis erunt munda. Nec te mulier hoc animo solum sed & virum ornabis: qui si hos ornatus deponentem viderit, non nimio ei sumptu opus erit. Qui non habent, deponant habendi cupiditatem, ad eleemosynam promptiores accedent, & vos magis poteritis eis necessaria persuadere. Nunc autem omnis huiusmodi potestas ablata est, quibus oculis aspicietis, quo ore quicquam petetis, cum plurima in corporis ornatum consummatis. Tunc audenter poteris virum tuum ad eleemosynam hortari, cum tu tua abieceris ornamenta, & si nihil profeceris, tu tamen officium tuum feceris, imò impossibile est, ne eum lucreris si re ipsa loqueris. Qui scis mulier an virum solum factura sis? Quemadmodum enim etiam pro illo orationem redditura es, ita si ab inanibus, & absurdis eum opinionib⁹ abduxeris, duplicem mercedem cōsequeris, cum viro coronata & triumphans secula illa immortalia, & æterna bona consequuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXIX.

EX CAP. XIII.

Nte diem autem Pascha sciens Iesus quia venit hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finē dilexit eos. Imitatores mei estote, inquit Paulus, sicut ego Christi. Propterea enim carnē ex massa nostri

Esaiæ. 1 c
Luc. 11. f

1. Cor. 7. c

1. Cor. 11 a
Rom. 8. a

nostri corporis accepit, vt per eam nos virtutem erudiret. In similitudinem, inquit, carnis peccati: & de peccato peccatum in carne dānauit. & ipse inquit, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: quod non verbis tantū, sed & re ipsa ostendit. Siquidē & Samaritanū eum Iudæi, & dæmonium habentem, & deceptorē appellabant: & lapides in eū iecerūt. & nunc quidem ministros miserunt Pharisei, vt eū perderent: nunc alios qui ei insidias tenderent, & ipsi nonnunquam in contumelias prorūpebant, cum non modo nihil haberēt quod accusarent, sed plurimis essent beneficiis affecti: neque adhuc cessat à beneficiis aut verbo, aut opere: & cum à seruo caderetur, inquit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene quid me cædis? Et hæc aduersus inimicos, & insidiatores: videamus qualis in discipulos fuerit. Quid facit nunc vel aduersus proditorē? Qui enim maxime odio dignus erat, vtpote discipulus & familiaris, & qui miracula viderat, & omnibus interesse dignus habitus est, & grauius peccauit: Lapidem quidem in Iesum non iecerat: neque in contumelias prorupit: hūc quam humanē accipiat, opere præciū est intueri. Lauit eius pedes quo officio cohibere eum à scelere illo voluit. Atqui si voluisset, poterat eū arefacere, quemadmodū & ficum, & scindere, vt petras, & velum. Sed nō necessitate, sed voluntate propria volebat eū à proditione abducere, ideo lauat eius pedes, neque hoc infelix ille reueritus est. *Ante deū autem Pascha* (inquit) *sciens Iesus, quia venit hora.* Nō tunc sciuit, sed cum fecit quod fecit. *Vt transeat.* Per quā sapienter euangelista transitum eius mortem appellat. Cum eos relicturus esset vehementiorem dilectionē ostendit: hoc enim significat. *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos:* Nihil omisit, quod vehementer amantem deceret. Sed quid à principio hoc non fecit? Maiora posterius reseruat, vt eorū in se charitatem auget, animaretque, vt futura mala forti animo subirent. *Suos* autem, secundum familiaritatis rationem, alios secundum opificium appellat, vt cum dicit: Et sui eum non receperunt. Quid autem signat illa particula, *In mundo?* Quoniam etiam mortui sui erant: vt Abraham, Isaac & Iacob, & alij plurimi, sed hi non erant in mundo, vides & veteris & noui testamenti eum deum esse? Qui sibi vult ea particula, *In finem dile-*

Mat. II. d
Supra. 3. f
Mat. 27. g
Supra. 8. g

Infr. 18. d

Ioan. I. a

xit eos? hoc est semper dilexit, cuius signū hoc dicit. Atqui
sæpe alias, inquit, ponere se pro amicis suis animā, sed hoc
nondum fecerat. Qua autem gratia hoc fecit? Quia multo
mirabilius erat, quādo clarior apud omnes apparuit, & non
parum in discessu suo consolatus est. Cum enim essent ma-
iorem in modum dolituri, æqualem illi dolori consolatio-
nem affert. *Et cœna facta cum diabolus iam misisset in cor, ut
traderet eum Iudas.* Hoc peterritus addidit euāgelista, quod
qui se iam tradere proposuerat, lauerit: ostenditque maxi-
mam Iudæ malitiam, quod ne mensæ quidem communica-
tio eum cohibuit, ut maximè solet, cum ad vltimum vsque
diem eum magistrum habuerit, scirētque omnia ei tradita à
patre, & quod à deo venisset, & ad deum iret, nihil inquit.
Quod cum talis & tātus esset, & à deo veniret, & ad deum
iret, cum omnium dominaretur, id molitus est, neque reue-
ritus est tantam rem aggredi. Traditionē autem hoc in lo-
co fidelium salutē appellari mihi videtur. Nam & cum di-
cit, Omnia mihi tradita sunt à patre meo: hac dicit traditio-
ne, sicut cum inquit: Tui erant, & mihi eos dedisti, & ite-
rum: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum: &
nisi datum sit ei de super. Aut hoc, inquit, aut quod nihilo
minor ex hoc esset futurus, qui à deo venit, & ad deum va-
dit, & omnia comprehendit. Cum verò traditionem audis,
nihil humanum suspiceris: honorem enim erga patrem &
concordiam signat. Quemadmodum enim pater eitradidit,
ita & ipse patri, & hoc indicat Paulus inquiens, Cum tra-
det regnum deo, & patri, hoc autem hoc in loco humanius
locutus est, multam eorum curam, & incredibilem dilectio-
nem præ se ferens, tanquam familiares eos erudiens, bono-
rum matrem humilitatem, quam & principium, & finē,
inquit, esse virtutis. Sed quid additur, *A deo venit, & ad
eum vadit?* hoc est, digna eo facit, qui inde profectus est, &
eo reuertitur: & sic omnem pessundat superbiam: *Et cum
surrexisset à cœna, positis vestibus.* Considera quomodo non
lauando tantum, sed & aliter humilitatem ostendit: Non e-
nim priusquam discumberent, sed post omnium discubi-
tum, *Surgit à cœna.* inde non simpliciter lauat, *Sed ponit ve-
stimenta, ac etiam lintheo se præcinxit.* Neque his contentus
ipse peluim impleuit, ipse nemine iusso omnia fecit: exem-
plo docens non remissè & frigide bona opera, sed quàm
diligentissimè

Mat. 11. d
Infr. 17. a
Supr. 6. c

1. Cor. 15.
c.

diligentissimè faciendā. Mihi videtur primum eum proditoris lauasse pedes. *Capit* (inquit) *lauare & inde venit ad Simonem Petrum, qui dicit ei. Tu mihi lauas pedes:* His, inquit, manibus, quibus oculos aperuisti, leprosos mundaſti, mortuos suscitaſti: Habet enim hæc particula magnam significationem, quare non oportuit aliud dicere, quàm *Tu*, quod per se verbum sufficiens fuit, quo omnia demonstrarentur. Iure autem quispiam quæreret, quomodo nullus aliorum lauari recusauit præter Petrum? Quod nõ parui amoris fuit, & reuerentiæ argumentum. Quænam est causâ? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauasse, inde venisse ad Petrum, à quo & cæteri admoniti sunt quid esset faciendum. Quod enim alium quempiam ante lauerit cõstat, quum dicitur *Venit ad Petrum*. Sed non est vehemens in accusando euangelista. Id enim verbum, *Capit*: alium ante lauasse significat: quod & si Petrus primus erat, credibile tamen est proditorem impudenter ante apostolorum principem discubuisse. Nam & aliunde impudentia eius ostenditur, quum intingeret cum magistro, & quum reprehensus minimè compunctus est. Petrus autem semel antea increpatus, & nunc his dictis ita cohibitus est, vt titubaret, & tremere, vt non deinde auderet ipse Christum interrogare, sed alium submittere. Iudam autem frequenter reprehensum nihil pudebat. Quum ergo venisset ad Petrum, dicit ei Petrus: Domine, tu nihil lauas pedes? Respondit Iesus: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autè postea. Hoc est, quod hinc sequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplum, & quomodo expediât in omnem nos adducit humilitatem. Petrus autem adhuc renuit: Non lauabis mihi pedes in æternum: Quid facis Petre? oblitus es quæ ante dixeras? Nam dixisti, Absit à te: & audisti, vade post satana: & adhuc non admoneris, sed nimius es in refutando? Quid nunc inquit. Res magna est & admiranda, nam ob nimiam dilectionem ita locutus est, cui etiam Christus vicem reddit, vt enim tunc valde eum increpitans, inquit, Scandalum mihi es: ita & nunc. Si non lauero te, non habebis partem mecum. Quid tum Petrus feruore quodam incensus? Domine (inquit) non tantum pedes meos, sed & manus & caput. In recusando vehemens Petrus, & in permittendo vehementior, vtrunque ex amore. Sed cur non dixit Iesus quamobrem id faceret, sed mi-

Mat. 16. d

natus est? Quoniam non acquieuiſſet. Nam ſi dixiſſet, Sine te lauem, vt vos humilitatis admoncam profectò ſine vllò exemplo ſe admonitum aſſeruifſet: ſed nunc repulſe minis perterritus, continuo paret. Ipſe enim erat qui frequenter quo iret, interrogabat, qui animam pro eo ſe poſiturum dicebat. Si enim quum audiret: *Nefcis quod ego facio ſcies autem poſtea*: non tamen parebat, longe minus ſi intellexiſſet, ideo inquit, *ſcies poſtea*: haud inſcius ita etiam oppugnaturum. Neque Petrus cauſam rogauit, ſed vehementius accenſus, ne paſſus eſt quidem doceri, ſed reuinit: *Tumhila uas pedes?* Poſt minas autè ſtatim mollitus eſt. Quid autem ſignificat, *ſcies poſtea?* Quando? Quum in nomine meo demonia eiicies, quum in cœlum me aſſumi ſuſpicias, quum à ſpiritu intelliges me ad patris dexterâ ſedere, tunc cognoſces cur hoc faciam. Chriſtus autem, quum dixiſſet Petrus: *Non tantum pedes, ſed & manus, & caput: Qui lotus eſt* (inquit) *non indiget, niſi vt pedes lauet, ſed eſt totus mundus. Iam vos mûdi eſtis propter verba quæ locutus ſum vobis.* At ſi mûdi ſunt, qua gratia lauas pedes? Vt modèſtiam doceam, propterea vilius membrum elegit. Lotus autem, hoc eſt mûdus. Nunquid ergo mundi nō erant? Nondum à peccatis erant liberi. neque ſpiritu ſancto digni habiti fuerant, peccato & maledicto adhuc regnante, & chirographo non abolito, neque oblata victima. Quomodo ergo mundos dicit? Ne propterea arbitraris, ideo mundos dixiſſe, quod nullis eſſent peccatis obnoxij, addidit: Iam vos mundi eſtis propter verba quæ locutus ſum vobis: hoc eſt, hac tantū ratione eſtis mundi. Iam errore liberati eſtis Iudeorum, nam & propheta inquit: Lauamini, & mûdi eſtote, abiicite malitiam ab animis veſtris. Itaque talis lotus & mundatus eſt, quum omnem animæ malitiam abiecerit, & ſyncera mente deo adheſerit. Ideo ſecūdum propheticum ſermonem inquit qui lotus eſt, iam mundus eſt. Neque enim Iudaicam aquæ lotionem, ſed opificij purgationē intelligit. Fiamus ergo & nos mundi, diſcamus benefacere. Et quomodo poſſumus? Iudicate pupillo, iuſtificate viduam, & venite diſputemus. Frequenter in ſacris ſcripturis mētio fit viduarum & orphanorum, ſed nobis nulla eorum ratio. Veruntamen audi quan-
tū illic mercedis. Si fuerint peccata veſtra vt coccinū, quaſi nix dealbabūtur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut
lana alba

Eſa. I. c

Eſa. I. f
Ibidem. c

Iana alba erunt. Neque enim habet defenforem vidua, ideo multa de ea ratio habetur, quæ cum secundis nuptiis coniūgi sibi liceret, dei timore viduitate multa perpetitur: eis igitur manus porrigamus omnes viri & mulieres, ne quādo viduitatis molestias subeamus, & si subierimus, benignitatem in nos materiam benignitate nostra cōparemus. Non parua vis lachrymarum viduæ est, sed ipsum possunt cælum aperire. Nolimus eis insultare, ne augeam⁹ calamitatē, sed pro virib⁹ opitemur. Ita nos & in hoc, & in futuro seculo munemus, neque enim in hac dūtaxat vita, sed in illa quoque nobis aderunt, & ob nostra in se officia maximam peccatorum nostrorum partem præcident, atque delebunt, & fidēter faciant nos ante iudicis tribunal comparere: quo vtinam omnes pertingere possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXX.

EX CAP. XIII.

Postquam ergo lauit pedes eorum accepit vestimenta sua: & cum recubuiſſet, iterū dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? Grauiſſimum est dilectiſſimi, grauiſſimum, inquam, in profundū vitiorum decidere: ferē enim anima incorrigibilis redditur, ideo omnia facienda sunt, ne à præceptio capiamur. Facilius enim est non cadere, quā post casum resurgere. Contēplare igitur postquā dilapsus est Iudas, quātum habuit auxilium, & nunquam resurrexit. Dixit ad eū Iesus, Vnus vestrum diabolus est, dixit, Non omnes credūt: dixit, Non de omnibus dico: & Scio quos elegi, & nihil horū sen sit. Postquam ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & quum recubuiſſet, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Non amplius Petrum, sed omnes alloquitur. Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Vos vocatis me, eorum iudicium proponit: inde ne ad eorum gratiam locutum putares addidit, Sum etenim, quum eorum sermonem proponat, etiam verum ostendit. Nam quod illi dicebant, ipsius confirmatione non suspectum redditur. Sum etenim: inquit: Vides quomodo discipulos alloquendo, de se apertius loquitur? quemadmodum ergo dicit, Nolite vocare magistrum super terram, vnus enim præceptor vester

Supr. 6. g

est, ita inquit: Nolite vocare patrem super terram. vnum au-
Mat. 23. d tem nō de patre solum, sed de seipso dicit. Aliter enim quo-
Ibidem. modo dixisset, Vt filij lucis sitis? Et iterum. Sum enim? & v-
Supr. 12. f nus est vester praeceptor Christus. Si ergo ego laui pedes ve-
 stros dominus, & magister, & vos debetis alter alterius lauare
 pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci
 vobis, ita & vos faciatis. Atqui non est idem: ipse enim erat
 dominus & magister, vos inuicem conserui. Quid ergo si-
 gnat haec particula. Ita, secundum possibilitatem propterea
 enim à maioribus rebus accipit exempla, vt saltem minus fa-
 ciamus. Etenim magistri pueris literas quam pulcherrimas
 scribunt, vt vel in deterius imitentur. Vbi nunc qui conser-
 uos despiciunt? Vbi qui honores expetunt. Proditoris pe-
 des dominus lauit, sacrilegi, furis, & ipso proditoris tem-
 pore, cum nulla esset speranda emendatio: mensam commu-
 nem posuit, & tu elatis superciliis intumescis? pedes inuicē
 lauemus inquit: nūquid & seruorum? Et quid mirum si ser-
 uorum? Siquidē inter nos seruus, & liber verbo tenus diffe-
 runt, differunt illic reipsa. Ipse enim natura dominus erat,
 nos serui, neque id recusauit: nobis autem satis videtur si li-
 beris vt seruis, & emptis mancipiis non vtimur. Et quid di-
 cemus, quum tanta patiētiae exempla proposita nobis sunt,
 quae minimē imitamur: sed cōtra, & ē regione elati, ne de-
 bitum quidē reddimus? Debitores enim nos cōstituit deus,
 quum incepit: nos longē inferiores exemplum sequi debe-
 mus. Ipse enim dominus erat, nos hoc conseruis faciemus, si
 quid fecerimus quod & ipse significauit, dicens: Si ego magi-
 ster & dominus, ita & vos. Cōsequens enim erat dicere, quā-
 to magis vos serui. sed reliquit hoc auditorum reputationi,
 & quāobrem? Debebant enim alij aliis magis honorari. Ne
 igitur se inuicē iactarent, & dicerent, quis esset maior, nēve
 inter se indignarentur, omnem tollit elationem: vt & si lon-
 gē sis maior, apud fratrem minimē in superbiam efferaris,
 & non dixit quod maius erat: Si ego pedes proditoris laui,
 quid mirum si vos alter alterius? Sed rem fecit, inde eam di-
 scipulis iudicandam reliquit, ideo dicebat? Quid faciet, &
 docebit hic magnus vocabitur. Hec enim vera doctrina est
 quod doces, id re efficere. Quem nam factum hoc nō tolle-
 rer? quam temeritatem, quā nō deprimeret elationem? Qui
 sedet super Cherubin proditoris pedes lauit: tu homo ter-
 ra &

ra & pulvis, effereris & intumesceas. Et quo hoc dignū supplicio? Quod si veram elationem concupiscis, hic ego te viā docebo: nō enim nosti qui præsens rebus & magnis inhiat, is vilis est, & abiecti animi. Itaque nunquam humilitas est sine magnitudine animi, neque superbia sine pusillanimitate. Quemadmodum pueri vilium rerū spectacula admirantur, & obtuescunt, pilis, trochis & talis inhiant, magnas autem res ne cognitione quidem capere possunt: ita & hic. Sapiens non reputat præsens, ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui sapiens non est, contra afficietur, ad arachneas, & umbras, & somnia, & his viliora conuertetur.

Amen amen dico vobis, non est seruus maior domino suo: neque Apostolus maior est eo qui misit illū: si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico, ego scio quos elegerim, sed ut impleatur scriptura: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me.

Psa. 40.

Quod & superius, idem & in hoc loco arguendo dicit. Nam si seruus non est maior domino, neque Apostolus eo qui ipsum misit, & ego hoc feci: multo magis idem à vobis faciendum est. Inde ne quis diceret, quid tandem hæc dicis? non te intelligimus. Idem addidit, non quod ignoraret, sed ut re ostenderet quid dicat. Scire enim omnium est, facere autem non omnium: propterea inquit.

Beati eritis, si feceritis ea. Ideo frequenter hoc dico, & quidē scientibus vobis, ut ad opera vos alliciā: nam & Iudæi sciūt, sed non sunt beati, cum ea non faciant. *Nō de omnibus vobis dico.* O patientiam, nondum proditorem arguit, sed tegit scelus, indulgens ei locum pœnitentiæ, & reprehendit, & non reprehendit, ita inquit:

Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me.

Videtur mihi illam particulam. Non est seruus maior domino suo: ob hoc dictam esse, ut si quando à seruis, vel ab aliis quibusdam vilibus, & abiectis quicquam mali paterentur, non perturbarentur, ad Iudæ exemplum respicientes, qui multis à Iesu beneficiis affectus, malè beneficium suum remuneratus est: ideo inquit, *Qui manducat panem meum:* & alia quæ sequitur, quæ satis poterant eum à tanto scelere retrahere: quasi diceret, Qui apud me nutritus est, qui mecum manducat. hæc autem dicit, erudiēs nos ut bonum pro malo reddamus, etiam his qui non sunt corrigibiles, & dicendo: Non de omnibus dico: ne omnes formidaret, separat eum ab alijs his verbis,

Qui manducat panem meum: ostendens illum miserum nō excusari ignorantia, sed rem omnem cognoscere: quod maximè eum cohibere debuerat. Et non dixit, tradet me: sed, *leuabit calcaneum suum contra me*: vt dolum & fallaciam deceptoris ostendat. Hæc autem scripta sunt, ne iniuriantibus nobis succenseamus, sed vt eos arguamus, & depleamus: lachrymis enim digni sunt, non qui afficiuntur, sed qui inferunt iniuriam: nam seipso maximè lædunt, cum rapiunt, cum calumniantur, cum aliud simile machinatur: nobis verò maximè proficiunt, si non vliscemur. Vt exempli gratia: Rapi ille abs te aliquid, pro iniuria gratias egisti, & laudasti deum, multum illa gratiarum actione lucratus es quæ admodum ille immensum sibi ignem præparauit. Quod si quis diceret: Quid enim, si iniurias vlisci non potuimus? Illud respondebo, quod potuimus saltem ægreferre, & expostulare, imprecari, & maledictis prosequi iniuriantem, & apud omnes eum accusare. Hæc enim in nostra sunt potestate: quæ si non fecisti etiam non vliscendi mercedem accipies: constat enim quod si posses, nō vlisceris: nam qui iniuria afficitur, quibus potest, armis vtitur: pusillanimus imprecationibus, & maledictis, & insidiis vliscitur: his tu non solum abstineas, sed pro eo precare, hoc pacto deo similis efficiaris, Orate, inquit, pro persequentibus vos, vt similes efficiamini patri vestro, qui est in cœlis. Vides quàm magna lucremur ex persecutionibus? Nihil adeò deum delectat, quàm nō malum pro malo, immo pro malo bonum reddere: ideo Christus sui proditorem beneficij affecit, pedes lauit, clam arguit, parce perterrit, admonuit, mensa & osculo dignatus est, neque tamen ille factus est melior, sed in proposito persistit: sed age & seruorum exemplo, qui plurimi in veteri habentur testamento te erudiamus, vt intelligamus nullam nobis esse succensendi materiam. Vultis Moles? an altius repetamus? quanto enim vetustiora ostenduntur exempla, tanto magis vos conuincemus. Quid tandem? Qui tunc difficilior erat virtus: nondum enim illi leges scriptas habuerant, non vitæ exempla: sed nuda per se erat natura nullis auxiliis nitebatur: propterea cum laudaret Noë, non simpliciter perfectum appellauit: sed addidit, generatione sua: hoc est, in illis temporibus, quibus multa erant impedimenta: nam post eum claruerunt alij,

non

Matt. 5.8

Gen. 6.6

non tamen ipse inferior, in temporibus enim suis perfectus fuit. Quis ergo ante Moſen patiens? Beatus & generoſus Joſeph, qui continentia clarus, non minus claruit & patientia, nihil iniuſte fecit, ſed ſeruiendo, colendo, omnia ſeruilium munia agendo, fratrum odio minimè offenſus eſt: neque expoſtulauit, cum patrem haberet amantiſſimum ſui, ſed tulit ad eos cibum in deſertum, neque non inuentis maledixit, neque reuerſus eſt, quod haud immeritò poterat, ſi voluiſſet: ſed ad crudeles illos, & immanes properauit, verè fraternum ſeruans affectum: inde carceri intruſus, rogatus cauſam, nemine accuſato, tantum nihil ſe feciſſe, & ſe furtim ex Hebræorum terra abreptum dixit, poſt hæc in poteſtatem aſcitus, laborantibus fame fratribus ſubuenit, eoque multis liberauit calamitatibus: nam ſi boni erimus, nulla proximi malitia virtutem nobis auferre poterit. At illi contra in eius perniciem acciguntur, in ſomnium expoſtrant, & acceptis ab eo cibis & vita & libertate ſpoliare eum machinantur, & dum comederent, circūſpectabant fratrem nudum in cisternam demiſſum. Quid hac immanitate crudeliuſ? quibus homicidis non erant immaniores? Inde eum barbaris, & feris hominibus, & ad barbaros euntibus venditum innumeris mortibus tradiderunt. Ille autem factus rex, non modò non vltus eſt, ſed crimen in ſe patratum excuſauit, quod dei diſpenſatione, non fratrum malitia factum eſſet, & quod in eos fecit, non ira, ſed fratris gratia ſimulauit, & cum eos videret ſupplices cōqueri, ſtatim abiecta omni ſimulatione in ſletum prorupit, & tanquam optime de ſe meritos complexus eſt, qui ab eis iam, quantum in ipsis fuit, interemptus, & omnes in Aegyptum accerſiuit. Quam ergo habebimus excuſationem, poſt legem, poſt gratiam, poſt tantæ ſapientiæ traditionem, cum qui ante legem fuit minimè imitatur? Quis nos ſupplicio liberabit? neque enim eſt quicquam iracundia grauius, quod in decem millium talentorum debitore ſignificatum eſt, qui prius debito à domino donatus, iterum ad ſoluendum coactus eſt, donatus domini liberalitate, coactus ad ſoluendum propria malitia, cum in conſeruum ira ferretur. Quibus nos intellectis nolimus proximos criminari immo beneficiis proſequamur: vt diuinam in nos beneficiā experiamur, gratiā & benignitate domini noſtri Jeſu

*Ibid. 37.**& ſeque.**Mat. 18. c*

Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in
secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXI.

EX CAP. XIII.

*Amen amen dico vobis: qui accipit, si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Magna dei remuneratio in seruos, & cultores suos & merces nobis inde comparatur. Qui vos accipit, inquit, me accipit: & qui accipit me, accipit eum qui misit me. Quid nunc Christi & patris acceptio ad rem de qua agitur? Quid ad illud, Beati eritis, si feceritis ea: quod nunc dicit, qui accipit vos? Atqui optime consequitur. Cum enim exirent in mundum, & multa passuri, dupliciter eos consolatur, & à se, & ab ipsis. Si sapietis, inquit, & me in memoria habebitis, & quæ passus sum, & quæ feci, animo frequenter voluetis, omnes æquo animo malestias toleratis: & superius inquit, Si hæc scitis, beati eritis, Nunc aliter eos consolatur, quod scilicet aliorum in se inuenturi sint humanitatem, omnes enim domos eis aperuit. Itaque & à sapientia, & à subuenientium charitate eis duplicem affert consolationem: inde cum eis vniuersi orbi peregrinationem imperauit, intelligens utroque proditorem priuari, neque vllum aut patientiam in laboribus, aut accipientium benignitatis fructum consecuturum, iterum turbatus est, & causam Euangelista significat inquires: *Et turbatus est spiritu, & protestatus est, & dixit: Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.* Iterum omnibus timorem incutit, cum non nominatim reum ostenderet. Atqui nullius sibi criminis conscius, quam conscientiam suam, Christi sententiam veriolem duxerunt, ideo aspiciebant inuicem discipuli. Quod enim ad vnum proditio referebatur, hoc formidinem minuebat: quod addiderat, *Vnus ex vobis:* simul omnes perturbabat. Quid igitur? Alter alterum intuebatur. Petrus autem semper amore æstuans Ioanni innuit. Cum enim paulo ante increpitus esset, quod volentem lauare prohiberet (semper enim desiderij, & amoris vehementia reprehendebatur) ideo veritus cum neque pati posset, neque loqui auderet, per alium id tentat cognoscere. Illud autem haud immerito dubitandum, cur omnibus dubitantibus, atque tremantibus*

mentibus etiam ipso Apostolorum principe, Ioannes securus ac si in deliciis esset in gremio Iesu recubuit, vel potius supra pectus. Neque hoc tantum mirandum, sed & quæ sequitur. Inquit enim, *Quem diligebat Iesus*. Cur nemo aliorum hoc de eo dixit? Atqui & alij amabantur, hic autē precipue. Quod si alij hoc de eo non dixerunt, sed ipse tantum de se ipso, nihil mirū. Facit autem hoc & Paulus, cum tempus exigeret, inquit: Nouit hominē ante annos quatuordecim: & non paruas de se laudes intexuit. An parum tibi videtur audientem. Sequere me: ē vestigio dimissis retibus & patre, secutum: & cum Petro assumptum in montem, & præterea domum solum ingressum? Ipse autem quot Petri laudes prosequitur? Neq; subticet Christum dixisse, Petre amas me plus his. Et semper eius feruorē in Iesum & Charitatem enarrat. Cum autem inquit, Hic autem quid? ex magno locutus est desiderio, & cur nemo alius hoc dixit? Quia neque ipse dixisset, nisi in hunc incidisse locum: nam si cum dixerit Petrum inuenisse Ioāni, vt interrogaret, nihil aliud addidisset, dubitari & quæri causa potuisset: ideo hanc affert, *Et recubuit super pectus Iesu*. An parū hic didicisse eum arbitraris, cum tanta frueretur magistri benignitate? Quod si de hoc etiam causam quæris, amoris dicam: quare inquit, *quem diligebat*. Ego autem & alia ratione hoc dictum arbitrator, ne nimium sibi tribuere videretur. Cur enim aliās nō dixit, sed cum Apostolorum princeps innuit? Ne ergo arbitrareris tāquam maiori Petrum innuisse, amoris causam affert. Cur autem recubuit supra pectus? Nōdum debitam de eo conceperant opinionē, præterea & mœrorem ita lenit. Credibile enim est tūc mœstos fuisse: nam si animo, multo magis facie erāt perturbati: eos igitur verbis cōsolatus Christus permittit vt Ioānes supra pectus recumbat. Et considera discipuli humanitatem, nomen subticet, tantum, *Quem diligebat*, inquit, quemadmodum Paulus: Noui hominem ante quatuordecim annos. tunc primum proditorem indicat Iesus, neque tamen nominatim, sed illum esse cui intinctum panē porrigeret, qui modus reprehensiuus fuit, quod neque mensq; communicationem reuerentur: quod si nulla, hæc panis porrectio quem non mouisset? Sed non ludam, cuius impudentiā videns diabolus, in cor eius intrauit: donec enim in aliorum numero fuit, non est ausus in eum in-

2. Cor. 12.

4.

Matt. 4. d

Ibid. 17. a

Infr. 21. d

2. Cor. 12.

4.

gredi, sed extra oppugnabat: postquam verò palam factus est, licenter iam irrupit, neque in emendabilis erat amplius in aliorum numero tolerandus, ideo iam eiicitur, quem mox diabolus comprehendit. *Erat autem nox, dicit ei Iesus: Quod facis fac citius, hoc autem nemo sciuit discumbentium.* O amentiam. Quomodo non mollitus est? Quomodo non puduit, sed impudentior factus exiuit: illud autem verbum, *Fac citius*: non imperantis est, neque consulentis: sed exprobrantis, & reuocantis ad emendationem: sed cum esset inemendabilis, dimisit eum. *Et hoc nemo intellexit discumbentium.* Multum hic dubitari posset, cum dixisset: Cui intinctum panem porrexero, quomodo nescierunt: sed tam submissa voce id Ioanni dixit, vt minimè ab aliis audiretur: etenim propterea Ioannes supra pectus recumbens, tantum non ad aurem interrogat, ne palam fieret proditor. Et Iesus ita respondit, ne adhuc nominatim manifestum faceret, apertius tamen inquit ei, *Quod facis, fac citius*, Illi non intellexerunt. Hoc autem dixit, vt vera esse ostenderet, quæ ad Iudæos de morte dixerat, cum inquit, Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo sumendi eam: &, Nemo tollet eam à me. *Quandiu ergo voluit, nemo contra voluit: cum autem permisit, tunc facile fuit auferri: quæ omnia significans, inquit: Quod facis, fac citius.* Neque cum tunc palam fecit proditorem: fortasse enim eum discerpissent Apostoli, fortasse Petrus tunc interemisset, ideo nemo recumbentium nouit quis esset. Nunquid & Ioannes? Neque ipse, neque enim putauit discipulum in tantam prorupturum iniquitatem. Cū enim longè à tali scelere abessent, neque de aliis suspicabantur: & cum frequenter dixisset, non de omnibus dico, & neminem nominasset, etiam de alio dicere arbitrabantur. *Erat autem nox quando exiuit.* Cur tempus notas? Vt hominis intelligas temeritatem, cum ne temporis quidem importunitate abduceretur: neque hoc illi animaduenterunt, timore enim perturbabantur. Quare veram verbi Iesu causam non prehenderunt? Putabant, inquit, vt egenis aliquid daret dixisse. Multum Iesu curæ erāt pauperes, & hoc ad nostram doctrinam. *Hic enim loculos habebat, pecuniam.* Atqui nemo pecuniam Christo dedisse narratur, sed quod discipulæ victui necessaria præbebant. Quomodo enim qui ne-

que

Supr. 10. d

Ibidem.

que peram, neque baculum ferri iubet, loculos ferebat? Ad pauperum ministerium vt intelligas quanta tibi inopum, & miserorum hac etiam parte cura impendeat. Multa enim Iesus ad nostri fecit eruditionem, hoc dixisse Iesum opinabantur discipuli, neque ad vltimum diē voluit proditorem Iesus palam facere. Huius exemplum nobis sequēdum est, neque proximorum vitia etiam incurabilia publicāda sunt. Etenim post modum ad se tradendum venienti osculū dedit, accepit, quum traderetur ad tormenta, ad crucem, ad mortem ignominiosam, vbi rursus suā prae se fert benignitatem: hic clarificari se dicit, erudiēs nos, nihil adeo turpe, adeo foedum esse, quod non clariorem reddat, qui id pro dei facit voluntate. *Quū ergo exiisset Iudas, dixit Iesus: Nūc clarificatus est filius hominis.* Quo verbo labantes discipulorum mentes erigit, & confirmat, vt non modo non contristentur, sed & gaudeāt, ideo Petrum à principio increpuit. Nam quod morte quis mortem vincat, gloria maxima est: & hoc est, quod de seipso dicebat: *Quum exaltatus fuero, tunc cognoscetis quia ego sum.* Et iterum, *Soluite tēplum hoc.* Et iterum, *Signum non dabitur vobis, nisi signum Ione.* Et quomodo non magna est gloria post mortē, qui ante mortem maior erat superare? Vt enim crederetur resurrectioni, maiora postmodum operati sunt discipuli: quod si nō viuebat, neque erat deus, quomodo in nomine eius tanta facere potuissent? *Et deus clarificabit eum in seipso;* hoc est per se, non per alium, & continuo clarificabit eum vna cum cruce, neque enim diu post, neque longum resurrectionis tempus est expectandum, sed continuo in ipsa cruce mira apparebant. Sol nanque obscuratus est, petraē scissae & velum, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Sepulchrum signatum erat, custodes aderant, & clausum lapide corpus surrexit. Post quadraginta dies ascendit in cælū. Inde spiritus delapsa satietas est in Apostolos, & omnes continuo Iesum prædicarunt: hoc est, *Et deus clarificabit eum in seipso,* & continuo clarificabit eum: non per angelos, aut archangelos, non per aliam aliquam virtutem, sed per seipsum. Quomodo autem clarificauit per seipsum? Omnia ad filij gloriam operatus. Atqui omnia filius fecit Vides quod filij opera ad patrem refert? *Adhuc modicum vobiscum sum, Queritis me, & nō inuenietis, & sicut dixi Iudaeis, vbi ego sum*

Mat. 10. 6

Luc.

10. 6

Supr. 8. 2

Supr. 2. d

Luc. 11. d

vos nō potestis venire, & vobis dico modo. Jam incipit futuras post cœnam calamitates enarrare. Cum Iudas exiuit, non vesper, sed nox erat. Cum verò paulo post capiendus esset opus fuit eis omnia commendare, vt recordarētur, vel potius spiritus omnia suggerebat. Multa enim erant edocēdi, vtpote qui nunc primum audiebant, & tāta erant perpeffuri, nam & somno grauabantur, vt alius inquit Euāgelista: & tristitia, Vt ipse ait. Vt igitur omnia diligenter retinerent, ita tandem loquutus est, quod non paruam eis ad dei gloriā attulit vtilitatem, cum postmodum recordati sint eadē manifestē iam se à Christo intellexisse. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquiens, Adhuc modicum vobiscum sum? Iudæis enim non immeritō hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiscum agis, qua cū perfidis illis & ingratiss? Minimē. Qua ergo gratia inquis, sicut dixit Iudæis? Reduxi in memoriam, quia non nunc propter malorum præsentiam hæc dico, quæ à principio præuideram, & testes vos qui audistis estis, quod ad Iudæos his etiam verbis locutus sum: ideo addidit. *Filioli.* vt audientibus, sicut dixi Iudæis, non itidem ad se dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorum gratia, sed vt consolaretur, his verbis vsus est, ne præter spem molestia eis, & grauia narrando perturbarentur. *Quo ego vado, vos non potestis venire* Ostendit mortem suam translationem esse ad meliora, & ad locum corruptibilia corpora non admittentem, hæc dicit, vt sui excitet desiderium, & vehementius reddat. Nostis enim cum aliquem charissimorum discedētem videmus, & eum maximē cum quo nobis nō est accedere, maiorem in modum mouemur, atque incendimur. Iudæis ergo ad terrorem id dixit, quod hic ad augendum desiderium. Talis est locus, quo vadat: vt modo nullus illis, sed vobis quidem accessus pateat, vbi suam demonstrat dignitatem. Et vobis dico modo: Cur modo? Aliter quā illis, id est, non cum illis. Vbi nam quæ fuerunt eum Iudæi. Vbi & discipuli? Discipuli, quando fugerunt: Iudæi, quando intolerabilia mala, & omnem cogitationem exuperantia perpeffi sunt, vrbe eorum capta, & ecclitus in eos diuina ira vndique delata, illis ergo propter incredulitatem tunc ira locutus est, discipulis autē ne inexpectata opprimerentur calamitate. *Mandatum nouum dedi vobis.* Cum enim his verbis perturbari eos verisimile esset,

ac si

ac si deserti relinquerentur, eos amore & charitate, quæ bonorum omnium radix est, atque principium, consolatur: quasi dicat, Me abeunte dolebitis: verum si vos inuicem dilexeritis, fortiores eritis: sed cur non ita dixit? quoniam utilis dixit. *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli.* Propter hoc simul ostendit nullum secutum fastidium, cum signum dederit, hæc autem post proditoris abitum verba fecit. Cur autem mandatum dicit nouum, quod in veteri testamento positum est. Ipse id nouum fecit modo, addidit ergo, *Sicut ego dilexi vos,* Non enim vestris præcedentibus meritis debitum persolui, sed ego incepti. Ita & vos decet amicis esse beneficos, & quibus non debetis, & omisis miraculis quæ ipse esset facturus, dilectionis eos signo notat. Quid tandem? Quoniam vel hæc, maximè sanctorum hominum est indiciū, etenim omnis virtutis fundamētum est, propter hanc in primis omnes salutem consequemur: hoc est, inquit, esse discipulum: sic ab omnibus laudem cōsequimini cum viderint vos meam imitantes dilectionē, sed cur non potius miracula hoc ostendunt? minimè. Multi enim dicent, Domine, nōne in nomine tuo dæmonia eiecimus? & iterum gaudentibus ipsis, quod dæmonia sibi parerent, inhibuit vt ideo gauderent, sed quod eorum nomine scripta essent in cœlis. Atqui miracula orbem terrarum allegerūt, sed cum dilectio præcessisset, aliter nulla secuta essent miracula, hoc enim quamprimum eos & bonos reddidit, & benignos, quod scilicet vnus erat animus omnibus, quod si varia fuissent sententiæ, omnia perdidissent, neque illos duntaxat, sed & omnes qui postmodum credituri erāt, admonet. Nam & nūc nihil gentiles perturbat, quā quod nulla est charitas sed & signa non fieri accusant, non tamen itidem. In quo autem dilectionem ostenderunt Apostoli? Intuere Petrum & Ioannem, quanta concordia vixerunt, cum ad templum ascenderunt. Intuere Paulū, qualiter eius affectus fuerit, quod si aliis fulserūt virtutib⁹, multo magis dilectione bonorum matre. Ab anima nanque virtute prædita hæc germinat. Vbi malitia, illic hæc planta exarescit. Cum enim multiplicata est malitia, exarescit dilectio. Et gentiles non ita signis adducuntur, vt vita, quam nihil adeo vt dilectio commendat. Qui enim miracula faciunt, nōnunquam deceptores ab illis appellantur: vitæ puritas, non nisi bonum

Mat. 7. c

Luc. 10. d

Act. 3. a

arguit. Cum ergo nondum prædicatio esset instituta, merito signa animos allexerunt, nunc vitæ bonitate alligandi sunt. Nihil enim adeo gentiles arguit, vt virtus: nihil adeo perturbat, vt malitia: quare cum cupidum, cum raptorem, misericordiam & liberalitatem prædicantē, & humano genere tanquam bestiis vtentem, inimicorum amorem præcipientem viderit gentilis, delirum eum, & amentem appellabit. Cum mortem formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationes accipiet? Cum ambitiosos, cum aliis affectibus addictos, magis in sua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnum autumans. Nos sumus causa, nos inquam, vt illi in errore permaneant, iam pridem doctrinam suam dānassent, & nostram approbassent, nisi vita nostra traherentur. Verbis philosophari per facile, hoc enim multi apud eos fecerunt, sed inquirunt operum probationem. Verum maiores nostros sibi proponat, inquires. Non credunt, sed viuētes intuentur. Ostende, inquiunt, nobis fidem tuam per opera. Cum autem grauius fera, proximi bona dissipamus, luem nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos transferantur. Itaque horum nos pœnas dabimus, non solum eorum quæ ipsi cōmisimus, sed quorum auctores fuimus, vt dei nomen blasphemaretur. Quousque tandem pecuniis, voluptatibusque, & aliis inseruiemus affectibus? Vēdicemus iam nos. Audi prophetam de quibusdam stultis loquentem: Comedamus & bibamus, cras moriemur: de presentibus hoc dicendum non est, adeo nonnulli omnium res cōplectuntur, quibus rursus propheta his verbis exprobat: Nūquid soli habitatis terram? Quamobrem vereor ne quid grauius accidat, nē ē iram dei in nos vehementius prouocemus. Ad quam aduertendam, omnem amplectamur virtutem, vt futura bona cōsequamur, gratia & benignitate, &c.

HOMILIA LXXII. EX CAP.

XIII. ET XIII.

*D*icit ei Simon Petrus, Domine quo vadis? Respondit ei Iesus: Quo ego vado non potes sequi modo, sequeris autem postea. Magnum quiddam dilectio est, dilectissimi, & igne ipso vehementius ipsum cœlum petit, cuius vim nihil retardare potest: quare eius feruore accensus Petrus, audito Iesu. Quo ego vado vos non potestis venire, inquit. Domine quo vadis

*Esa. 22. d**1. Cor.**10. d**Esaia. 5.*

vadis? hoc autem dicebat non discendi tamen, quam sequendi eum desiderio: nondum enim secuturum se dicere audebat sed quo iret rogauit. Christus autem nō verbis sed animo respondit, quod enim id sensisset Petrus, ex respōso Iesū planē constat: ait enim, *Quo ego vado, non potes sequi modo:* & cum subderet, *Sequeris postea:* neque sic desiderium cohibuit, quanuis bene sibi sperandum audiret, sed cogitur respondere, *Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam.* Cum proditiōis metū abiecisset, suum in magistrum amorē prę se ferens, aliis tacētibus ipse audēter interrogat. Quid dicis Petre? Dicenti, *Non potes:* te posse dicis? Experientia cognosces nihil esse dilectionē tuā sine gratia diuina. Vnde cōstat, hunc casum Iesum pro ipsius vtilitate permisisse. Nam cū assertiōni suę feruore quodā nō staret Petrus non quidē impulit ad negandū, sed desertum reliquit, vt suā ipse intelligeret imbecillitatē. Dixit se tradendum Iesus, respondit Petrus, Absit à te. Reprehēsus est, neque admonetur: sed iterū lauare sibi pedes prohibebat. Non lauabis mihi pedes in eternum, Iterū nunc audiens nō posse sequi, & negaturū magistrū suum: & posse, & non negaturum profitetur: ex quo cum in amentiam prolaberetur, & Christo cōtradiceret: suę admonetur fragilitatis. Hoc Lucas significat cum inquit Christus: Et ego pro te rogaui, ne deficeret fides tua. Hoc est, ne in fine pereas, in omnibus humilitatē eum erudiēs, & humanam arguēs naturā, quod ex se nihil sit. Cū enim immēsa dilectione magistri dicto refragaretur, cohibet eum Iesus, & admonet vt postmodū amēdetur, cum orbis terrarū dispēsationē reciperet, & sui recōrdatus, se agnosceret. Et cōsidera casus magnitudinem, neque enim semel tantū atq; iterum negauit, sed adeo stupuerat, vt breuiter negaret: vt intelligas, nō tam dilexisse, quā dilectum esse. Yeruntamen post tantū casum rogauit, Diligis me plus his? Neque enim frigiditate, sed superni auxiliij derelictu contigis. Petri ergo dilectionē accipit, ex ea cōtradictionē prouenientem tollit. Nā si diligis, parere dilecto debes: dicit tibi, & discipulis tuis, nō potestis, quid tu contendit? Non intelligis quid sit dei negatio? cū hoc pacto non vis mēe acquiescere assertiōni, negādo cognosces, quanuis perquā impossibile hoc tibi videbatur: hoc quidem nesciebas, sed ille in anima tua habitabat, sed tamen pręter expe-

Mat. 16. c
Hic sup. a

Luc. 22. d

stationem accidit. *Animam meam pro te ponam.* Cum enim audisset neminem maiorem habere charitatem, quam qui animam poneret, continuo summam affectavit. At Christus re ipsa docuit sui solius esse muneris eam exhibere: inquit enim. *Non cantabit gallus, donec ter neget.* Hoc est paulo post, neque enim longe aberat: intempestam noctem significabat, & secunda iam vigilia agebatur. *Non turbetur cor vestrum.* Credibile nanque est eos hæc audiendo perturbatos. Si apostolorum princeps, & tam feruidus, ante galli cantum ter me negabit, magnam quandam calamitatis expectationem animo concepisse, par erat, ut etiam adamantina corda moveri possent. Cum ergo hac reputatione, non immerito percellerentur, considera quomodo eos consolatur: *Non turbetur cor vestrum.* Hoc pacto primum diuinitatis suæ potentiam indicat, quod animi motus palam faceret. *Creditis in deum, & in me credite.* Hoc est, quod omnia mala transibunt. Nam in me, & in patrem fides omnibus vos persequentibus potentior est, & nihil vos superabit, inde inquit: *In domo patris mei mansiones multe sunt.* Quemadmodum Petri incerorem consolatur dicens, Sequeris autem postea: ita & his spem suggerit, ne crederent illi soli factam promissionem. *In domo patris mei mansiones multe sunt.* Si quo minus dixissem, quia vado parare vobis locum: hoc est, ille vos locus manet, qui & Petrum. Magna illic mansionum copia, nec dicendum est præparatione opus esse: quum enim dixisset, Non potestis modo me sequi: ne arbitrarentur diuturniorem moram futuram: addidit, *Ut vbi sum ego, & vos sitis.* Tantum huic rei curam adhibeo, ut iam hoc fecissem, nisi iam vobis paratum esset: ostendens multum ipsis fidendum, & credendum. Inde ne fouendæ eorum spei gratia dicere videretur, sed ut crederent ita esse, addidit: *Et quo ego vado scitis, & viam scitis.* Demonstrat enim eis non temere in hunc sermonem venisse, sed quia eos hoc iam animo querere, ut discerent intelligebat. Petrus enim non discendi, sed sequendi gratia ita interrogat: sed quum reprehensus esset, etiam quod primum impossibile videbatur, possibile ostendit: & quod impossibile videbatur, cupiditate auxit, ut id certo cognosceret: ideo ait, *Et viam scitis.* Quemadmodum enim nemine quicquam locuto, negaturum Petrum, & scrutatus corda, ne perturbarentur,

rentur,

Caput.
XIIII.

Supr. 13. d

tentur, admonuit: ita hoc in loco dicēdo, *Viam scitis*, eorum indicat cordis desiderium, & dat eis rogandi occasionem. Petrus quidem amoris gratia quo iret, interrogavit, Thomas autem metu, inquit: *Nescimus quo vadis: & quomodo possumus viam scire?* Et considera quā reuerenter, non dixit, Dic nobis locum: sed nescimus quo vadis. Hoc enim iam omnes scire gestiebant. Nam si Iudæi id audientes suspensi erant, & quidem quum abire eum cuperent: multo magis qui eo satiari nunquam poterant, quo iret intelligere volebant, verebantur tamen interrogare, sed nimium vicit desiderium. Quid Christus? *Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem, nisi per me.* Quid ergo interrogatus à Petro quo iret, non continuo respondit se ad patrem ire, & eos tunc non posse, sed tot verborum ambitu usus est, & in interrogationes mouit, & responsiones? Iudæis fortasse merito non dixisset, cur discipulis? Dixit quidem & his & illis à deo venire, & ad deum ire, sed iterum manifestius quā prius. At Iudæis quidem merito non dixit: quibus si dixisset, vos nō potestis venire ad patrem, superbiæ eum arguissent. nunc id subticens, dubios reddit. At discipulis, & Petro cur dixit? Norat Petri animum, & quantum pertubaretur, quod discederet. Asecutus ergo quod volebat, & obscuritate sermonis iterū id reuelat. Cum enim dixisset, *Vbi sum*, nemo potest venire: addidit, *In domo patris mei mansiones multe sunt: sed ad patrem nemo potest venire, nisi per me.* Hoc autem noluit eis à principio dicere, ne in maiorem tristitiam adduceret. Dixit autem postquam consolatus est, ob Petri reprehensionem multum mœroris abstulit. Concepto enim metu, ne iidem ipsi reprehenderentur, magis cauebant. *Ego sum via*: hoc est, quia per me venietis. Veritas, quia sine dubio hæc erunt, neque in me mēdacium est. Vita, quia neque ipsa mors prohibere poterit, ne ad me veniatis. Quod si ego sum via, duce minimè indigetis: si veritas, non loquor falsa: si vita, etiam si moriemini, consequimini quæ vobis pollicitus sum. Quod de via dicebat, & intelligebant, & confitebantur, reliqua ignorabant: non tamen audebant sciscitari. Multum autem consolabantur, quod viam eum esse audierant. Si enim, inquit, in mea pōtestate est, ut vos ad patrem ducam, omnino venietis. Neque enim alia veniendi via est. Et cum dixisset: *Nemo po-*

IN CAR. IOHANNIS. APPL.

Supr. 12. c test venire ad me, nisi pater traxerit eum : iterum inquit, Si ego exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum : & nemo potest venire ad patrem nisi per me, semper se patri equiparans. Quomodo ergo cum dixerit, Quo vado scitis subdidit, *Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis : & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.* Non quod sibi contradicat, cognoscebant enim eum, non tamen ut oportebat : cognoscebant deum, sed nondum patrem, post spiritus veniens, omnium in eos cognitionem infudit : ergo dicit, Si meam noscetis substantiam & dignitatem, noscetis & patris : & *Amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.* Alterum futurum, alterum presentis, hoc est per me. Visionem autem dicit mentis cognitionem. Quos enim videmus, & videre & ignorare possumus : quos cognoscimus, ignorare non possumus : propterea inquit. *Et vidistis eum,* quemadmodum ait. Visus est ab angelis. Atqui ipsa substantia videri nequit : sed visam dixit, secundum eorum possibilitatem : ostendens, quod qui ipsum vidit, patrem vidit. Vidit autem ipsum non in nuda substantia, sed carne vestitum. Alibi quoque visionem cognitionem appellat : ut cum dicit, Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt, mundi non tantum à fornicatione, sed ab omnibus peccatis. Omne nanque peccatum animam maculat. Adnitamur ergo, ut omnibus sordibus animam mundemus. Mundat autem primum lauacrum, inde alie multe, & varie viae, quas benignissimus deus nobis largitus est, quarum prima est eleemosyna, Eleemosynis enim & fide purgantur peccata : eleemosynis inquam, non ex iniuste quaesitis : haec enim non eleemosyna, sed crudelitas est & inhumanitas. Quae enim utilitas si alium spoliés, ut alium induas ? A misericordia incipiendum est, non ab immanitate : nam si aliena damus nullum nobis emulumentum. Hoc Zachaeus ostendit, qui ut deum placaret, inquit : Si quid defraudavi, reddo quadruplum. Nos autem multa rapiendo, pauca dando, putamus deum placare, cum magis irriteremus. Dic, quaeso, si asinum mortuum & foetidum è triuiis in sacrificium offerres, nonne te lapidarent, ut impium & scelestum persequerentur ? Quid ergo si reprehendendam oblationem ex rapina, quae etiam execrabilior est ? Quam veniam merebitur ? Esto, aliqua pecunia ex rapina condatur, nonne mortuo a sino grauius olet ? Vis intelligere quantum sit

Mat. 5. a

Enc. 19. b

tus sit peccati fœtor? Audi prophetam: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Tu autē verbis deum latere censes quæ committis, ipse autem rapinas tuas, & fraudes perpetuò reminiscitur. Imponitur peccatum tuum super altare. Nec hoc solum reprehensione dignum, sed illud etiā grauius, quod sanctorum animas coinquinat. Siquidem hoc lapidis est, & sanctificatur, ille semper ipsum Christum ferunt, & audes illuc tanto scelere comparata offerre? Minimè, inquires. Neque enim eas offero pecunias, sed alia. Ridiculum hoc, nescis quod licet in multa pecunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodū si quis in limpidum fontem stercus iniiciat, totum immundum reddit: ita si diuitias auaritia attigerit, omnes fœtore suo corrumpit. Præterea ingressuri templum manus lauamus, non autē corda. Nunquid enim manus loquuntur? Anima profert verba, in animam deus inspicit. Nihil opus est munditia corporis anima coinquinata. Quæ utilitas si manus exteriores lauas, & interiores sordescunt? Hoc graue est, hoc omnia perdit, quod parua reueriti, magna contemnimus. Illotis enim manibus præcari, nihil refert: illota conscientia, hoc maximum malorum. Ideo Iudæis huiusmodi immunditiis vacantibus inquit, Abiue à malo cor tuum: quousque erunt sibi rationes laborum tuorum? Lauemus & nos, non cœno, sed aqua mundissima: eleemosyna, non auaritia. Primum à rapina te vendica, & tunc profer eleemosynam. Declinamus à malo, & faciamus bonum. Contine manus à cupiditate, & sic eleemosynæ assuefacias. Quod si pauperes spoliamus, etiam, si non iisdem alios induimus, non tamen effugimus, quin supplicij simus obnoxij. Materia nanque placationis, materia peccati efficitur. Satius enim est non misereri, quàm ita misereri. Nam etiam Caim melius fecisset, si nihil omnino obtulisset, quàm deteriora offerendo deum prouocare. Qui verò aliena offert, quo pacto deum nō prouocat? Ego tibi dixi, inquit, noli rapere, & tu ex rapina me honoras. Quid putas? an quod his gaudeat? Igitur dicet tibi, Putasti quod essem similis tibi arguam te, & ponam ante faciem tuam peccata tua. Sed absit, vt quispiam hanc vocem audiat, sed pura eleemosyna, & claris lampadibus sponso obuiam veniamus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula, Amen.

*Psal. 37. a**Psal. 36.**Cene. 4. a**Psal. 49 d*

IN CAP. IOANNIS XIII.
HOMILIA LXXIII.

EX CAP. XIII.

Ecce ei Philippus: Domine, ostēde nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? Philippe, qui videt me, videt & patrem. Propheta aiebat Iudæis: Aspectus meretricis factus tibi, cui nullus pudor est, quod vt mihi videtur, non illi tantum ciuitati dici meritò potest, sed omnibus aduersus veritatem impudentibus. Dicete enim Philippo, Ostēde nobis patrem: Respondit, Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? & tamen nonnulli sunt, qui post hæc verba abscindunt à patre filium. Atqui quam maiorem inquiris propinquitatem? Quidam enim ex hoc verbo in Sabellij hæresim decidunt, verum nos & his & illis omisissis tanquã è regione contrariis dictorum veritatem perscrutemur. Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? Quid enim, tu ne pater es, quem inquiror? Minimè, inquit: propterea non dixit, Non cognouisti eum: sed nihil aliud demonstrans, quàm quod nihil aliud est filius, quàm quod est pater, manens in esse filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? Dixit si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis. & ad Iudæos huiusmodi sæpenumero vsus est verbis. Et aliquando Petrus & Iudæi, quis esset pater interrogarunt, atque etiam Thomas, & nullus manifestè intellexit, sed adhuc quid diceret, ignorabāt. Et ne sibi gratia Philippus, & post Iudæos magistrum tentare interrogando putaretur: huic particulæ, Ostēde nobis patrem: addidit, Et sufficit nobis: nihil aliud quærimus. Nam dixerat Christus: Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis: & ita per se patrem ostendebat. Philippus autem in contrarium ordinem vertit inquiring: Ostēde nobis patrem, tanquam Christum certo cognosceret, verum non dimisit eum Christus, sed ad viam dirigit, per se patrem cognosci persuadens. Ipse autem carnis his videre oculis eum volebat, prophetarum forsitan recordatus, quod deum viderint, sed permissio fuit illa o Philippe, inquit ergo, Deum nemo vidit vnquam. Et iterum: Omnis qui audit à deo, & discit, venit ad me. Neque vocem eius audistis, neque faciem eius vidistis. Et in vterî testamēto: Nemo videbit faciem meam, & viuēt. Quid Christus

Hier. 3. b

*Supr. 1. b
Ibid. 6. c*

Christus vehementius arguit, *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me!* & non dixit, vidisti: sed cognouisti. Nunquid te nosse volo, inquit? Patrem nunc videre quero: tu autem mihi dicis, non cognouisti me? Quannam hoc habet consequentiam? Magnam quidem. Cum enim hoc sit quod est pater manens filius, meritò in se patrem ostendit. Inde personas diuidens inquit: *Philippe, qui videt me, videt & patrem*, ne quis diceret, quod pater sit ipse filius: nam si ipse esset pater, non sanè dixisset, *Qui videt me, videt patrem*. Sed cur non eum admonuit, quod impossibilia, & supra hominem, & sibi soli possibilia postularet? Cum enim Philippus dixisset, sibi satis esse videre patrem, neq; ipsum Philippum vidisse Christus ostēdit. Certè enim si illum vidisset, etiam ipsum videre potuisset, ideo inquit: *Philippe, qui videt me, videt & patrem*. Si quis me videt & illum videbit: hoc est, neque ego, neque ille videri possumus. Philippus enim visus cognitionem quærebat, & cum Christū se vidisse arbitraretur, volebat eodem modo & patrem videre: vnde neque se videri ostendit. Quod si quis dicat visum hoc in loco cognitionem intelligi, id ego non nego. Philippe, qui me nouit, inquit, nouit & patrem. Attamen non propter hoc dixit, sed vt eandem substantiam demonstraret. Qui meam substantiam videt, videt & patris. Et quare hoc? An ne qui creaturam videt, videt & deum? Atqui omnes creaturam norant, & videbant, deum nō omnes norant. Præterea videamus quid Philippus quærat. Num sapientiam patris: num benignitatem? Minimè, sed quid esset deus, ipsam, videlicet, substantiam. Ad hoc ergo respondet Christus: *Philippe, qui videt me*. Qui autem creaturam videt, non tamen videt dei substantiam, *Philippe, qui videt me*, inquit, *& patrem meum videt*. Quod si alterius esset substantiæ, minimè hoc dixisset. Vt autem pinguiori vtamur sermone: Nemo qui aurum ignorat, in argento auri substantiam videre potest. Non enim alia per aliam apparet natura: ideo bene reprehendit inquiring, *Tanto tempore vobiscum sum*, tantam accepisti doctrinam, magna signa & propria diuinitatis, & quæ pater solus operatur, vidisti, soluta peccata, arcana in medium prolata, mortem fugatam, operationem ex terra factam, & non cognouisti me! Vidisti patrem, noli amplius quærere vt videas: in illo enim me vidi-

sti, Si nouisti me, noli amplius quærere, siquidem in me illud nouisti. *Non credis, quia ego in patre?* hoc est, in illius substantia apparco. *Verba quæ ego loquor uobis, à meipso non loquor.* Vides propinquitatis excessum, & vnius substantiæ exemplum? *Pater in me manens ipse facit opera.* Quomodo à verbis incipiens transit ad opera? Dici enim poterat, Ipse loquitur: sed duo hic ponit, doctrinam & signa, vel quod etiam verba erant opera. Quomodo ergo facit? Etenim alibi inquit: Si nō facio opera patris mei, nolite mihi credere. Quomodo ergo hoc in loco patrem facere attestatur? Ut planè ostendat, inter patrem & filium nullam esse differentiam: hoc est non aliter pater, & aliter ego facio. Nam alibi & se patrē operari inquit: Pater meus usque modo operatus est, & ego operor. Illic nullam operum diuisionem, hic idem ostendit. Quod si pinguior verborū significantia humilitatem arguit, noli admirari. Prius enim cū dixisset, *non credis*, ita persecutus est, ut ipsum in fidem traheret: corda nanque eorum ingrediebatur. *Creditis, quia ego in patre, & pater in me est?* Oportuit enim cum patrem & filium audistis, nihil aliud in cognitionis substantiæ testimonium quærere. Quod si vobis hoc non satis est ad æqualitatem, & eādem substantiam ostendendam, saltem ex operibus intelligite. *Et qui videt me, videt & patrem meum.* Si de operibus dictum est, non sanè posterius dixisset: si minus propter opera mihi credite. Inde se non ea tātum posse, sed & longe maiora per excessum ostēdit. Nō enim maiora his posse se, sed quod mirabilius est, se aliis dare posse maiorū potestate profitetur. *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet. & maiora horū faciet, quia ego vado ad patrem.* Hoc est, vestrum iam est miracula operari, ego abeo. Inde cum sermonem perfecisset, ut ratio exigebat, inquit: *Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, ut in me glorificetur pater.* Vides iterum quomodo hoc facit? Ego, inquit, faciam: & non dixit, ut glorificem patrem, sed ut glorificetur in me pater. Atqui alibi dicebat, Deus glorificabit eam in seipso: hic verò, ipse glorificabit patrem. Cum enim filius magna posse apparet, in eo pater glorificatur. Sed quid signat, *in nomine meo?* Quod Apostoli dicebant: In nomine Iesu Christi surge, & ambula. Quæcunque enim ipsi operabātur, eorum author erat Christus, & manus

Supr. 10. g

Supr. 5. c

Supr. 13. d

Acto. 3. a

& manus domini erat cum illis: Ego faciam, inquit. Ecce eius auctoritatem: quæ per alios sunt, ipse facit. Quæ per se facit, num ne ipse non potest, sed à patre operatur? Et quisnam hæc diceret? & qua gratia secundum hoc ponit? Ut sermonem suum confirmet, ostendatque ad priora illa nostri gratia descēdisse. Illa enim particula, *Ad patrem vado*: hoc est, non pereō, sed in propria permanebō dignitate in cœlis, quæ omnia ad eos consolando dicebat, Cum enim credibile esset eos nondum resurrectione intellecta, quadam affici tristitia: aliis ipsos eiusmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos consolans, & quod non modo perpetuo mansurus sit, sed etiam maiora ostensurus. Eum igitur sequamur, tollamus eius crucem: quod si non persecutionis, aliud tamen mortis tempus est. Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt super terram. Extinguamus cupiditatem, iram, inuidiam: hoc est viuum sacrificiū, quod non in cinerem consumitur, neque in fumum euanescit, neque lignis eget, non igne, non gladio, quæ duo spiritus sanctus habet. Gladio enim superflua & aliena cordis abscindit, aperit obturatum auditum. Morbi enim & male cupiditates solent salutaribus sermonibus auditum obstruere. Siquidem auiditas pecuniarum nō sinit de elemosyna præcepta audire, & si præualuerit inuidia, charitatis doctrinam expellit: & alius quilibet morbus animam occupās, ad omnia pigriorem reddit. Tollamus ergo malas cupiditates, ad quod voluntas satis est, vt omnes extinguantur: neque consideremus violentam esse pecuniarum cupiditatem, sed violentam desidiā nostrā. Multi quid sit argentum, nescire dicunt: non enim naturalis est eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipso nobis infunduntur. Aurum autem & argentum etiam diutius ignotum fuit. Vnde ergo aucta est huiusmodi cupiditas? Ab inani gloria, à summa desidia. Cupiditatum enim aliæ necessariæ sunt, aliæ naturales, aliæ neutrum. Vt exempli gratia: Quæcunque perfectio animali non deficiunt, ipsæ naturales sunt, & necessariæ: vt edendi, bibendi, dormiendi. Corporum amor naturalis est, non necessarius, multi nanque eum vincunt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autem auiditas, neque naturalis est, neque necessaria, sed superuacanea, modo voluerimus. neque à principio eam complectemur. Certè Christus de

Colos. 3. a

Mat. 10. d virginitate disputans, inquit: Qui potest capere, capiat: de
Luc. 14. g pecuniis autem aliter: Nisi quis renunciauerit omnibus re-
 bus suis, non est me dignus. Rem enim facilem admonebat,
 quod autem multis exuperat, voluntatis culpa est. Quid er-
 go omnem nobis de ea excusationem auferimus? Nam qui
 a vehementiore affectu vincitur, non multum puniendus
 est: sed qui ab imbecillo hoste superatur, minimè potest ex-
Mat. 15. d culari. Quid respondebimus dicenti: Esurientè me vidistis,
 & non dedistis mihi cibum? Quomodo nos purgabimus?
Mar. 12. d Adducemus paupertatem? sed non sumus vidua illa paupe-
 riores: quæ duos obolos offerens, omnes superauit. Neque
 enim quid offeras, deus aspicit, sed dantis voluntatem: hoc
 enim sibi curæ est. Eius ergo benignitate perspecta: quæ pos-
 sumus offeramus, vt & in præsentī vita. & in futura diuinā
 gratiam consecuti, promissis bonis perfuamur, gratia & be-
 nignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula se-
 culorum, Amen.

HOMILIA LXXIIII.

EX CAP. XIII.

S diligitis me, mandata mea seruare: & ego roga-
 bo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt
 maneat vobiscum in æternum: spiritum veritatis
 quem mundus non potest accipere, quia non videt
 eum, nec scit eum. Semper nobis aliquid agen-

dum est, semper operibus inuigilandum, neque verbis tan-
 tum. Dicere enim & promittere, omnino facile est: operari
 autem, non itidem: quorsum hæc? Quoniā nunc multi sunt,
 qui se deū timere, & diligere profitentur, re autem cōtra om-
 nino faciunt. Deus autem per opera diligi querit, ideo ad
 discipulos dicebat: Si diligitis me, mandata mea seruare. Cum
 enim dixisset: Quodcūq; petieritis, ego faciam: ne simplicē
 petitionem valere arbitrarentur, addidit: Si diligitis me, tūc
 faciam. Et cum credibile esset eos etiam audiēdo quod iret
 ad patrem, perturbari, inquit: quod nunc perturbemini, nō
 est amoris indicium, sed quod verbis meis fidem adhibea-
Supr. 13. d tis. Dedi vobis mādatum, vt diligeretis inuicem, & ita alter
 alteri faceritis, sicut ego feci vobis. Hæc est dilectio, crede-
 re, & parere dilecto. Et ego rogabo patrem, & aliū paracle-
 tum dabit vobis. Iterum ad audientiū imbecillitatem descē-
 dit.

dit. Cū enim par esset nondum ipsum intelligētes, vehemētes illam inquirere substantiam, verbi secundum carnem aduentum & nullam abeuntis capere consolationem, inquit: *Rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis*: hoc est, qualis ego sum. Pudeat Sabellianos, & qui de spiritu nō recte sentiunt: etenim hoc mirum est, quod diuersas ē regione hāreses vno iētū deiicit. Dicendo enim, *Alium*, personae differentiam: dicendo, *Paracletum*, substantiae cognitionem demonstras. Sed cur, inquit, *rogabo patrem*? Quoniam si dixisset mittam, non ita fidem abhibuissent: nunc autem id ei curae est, vt credant: postmodum ipse se eum mittere ait, Accipite spiritum sanctum: hic patrem rogare, vt credibilem suam facit orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quod de plenitudine eius nos omnes accepimus. Quod autem habet, quomodo ab alio accipit? & iterum, Ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & igni. Quid autem amplius haberet quā Apostoli, si ad mittendum spiritum esset patrem rogaturus, quod illos nonnunquam etiā sine precibus fecisse apparet? Quomodo autem si precum gratia à patre mittitur, ipse à seipso infunditur? Quomodo ab alio mittitur, qui vbique adest, & diuidens propria vnicuique sicut vult, & sua ipsius autoritate dicit. Segregare mihi Saulum & Barnabam? Atqui deo ministrabant ministri, tamen imperiose in proprium eos opus vocauit, non quod ad aliud opus aduocaret, sed vt suam ostenderet potestatem. Quid ergo sibi vult, *rogabo patrem*? aduentus temporis significat. Quando enim eos per sacrificium mundauit, tunc inspiratus est spiritus sanctus, Et quid tandem cum ipsis non venit? quia nondum oblatum erat sacrificium: cum autem iam peccatum deletum esset, & ipsi ad pericula mitterentur: & certaminibus se accingerent, hortatorem mitti oportuit. Sed cur non statim post resurrectionem spiritus venit? Vt expectationis desiderio maiori gratia eum acciperent. Quousque enim cum ipsis Christus versatus est, non afflictabantur, eo abeunte, tanquam deserti formidantes, maiorem in modum eum accipere auebant. *Vt vobiscum maneat*. hoc signat, quod neque post mortem abiit. Et ne audiendo *paracletum*, aliam opinarentur incarnationem, & oculis eum cernere expectarent, inquit: *Quem mundus non potest capere, quia non videt eum*. Nō enim ita vobiscum

Infr. 20. f

Supr. 1. b
Mat. 3. c

Act. 13. c

erit, vt ego, sed in vestrīs animis habitabit: inquit enim, *Et in vobis erit.* Spiritum autem veritatis appellat, per hoc veteris testamenti figuras significans. Vt vobiscum sit, quod & ipse inquit, Quia ego vobiscum sum. Præterea & aliud quiddam signat, non passurum quæ ipse, neque discessurum: *Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum.* Quid enim, dic mihi, est ne aliās visibilis? Minimè: sed hic cognitionem dicit, addidit ergo: *Neque cognoscit eum.* Sollet enim certam cognitionem visionem appellare. Cum enim sensuum certissimus sit visus, per hunc semper veram adducit cognitionem. Mundum autem hoc in loco malos appellat: & vt hoc discipulos consoletur, dando eis donum præcipuum. Vide quantopere verbis ipsam extollat. Dixit alium esse quàm ipse, dixit non dimissurum eos, dixit ad eos tantum venire, Quemadmodum ergo ego in vobis sum, inquit, & ipse erit: non tamen mœrorem ipsorum abstulit. Ipsum enim adhuc ac eius consuetudinem quærebant: quod respiciens, inquit: *Neque ego relinquam vos orphanos, veniam ad vos, nolite timere, inquit.* Non propterea dixi alium paracletum me missurum, & apud vos mansurum, tanquam in finem ad vos non rediturus, & vos nō visurus. Nam ipse veniam ad vos. Non relinquam vos orphanos. Cum superius filiolos appellasset, ideo orphanos non relicturum se pollicetur. A principio dixerat venturos quo ireret, & in domo patris mansiones multas esse: hic autem cum illud diu post esset futurum, dat spiritum: sed cum quid diceret, non intelligerent neque ideo multum consolarentur, nō relicturum se eos orphanos dicit: quod illi magis quærebant. Sed cum id verbum, *Venio*, præsentiam significaret, ne iterum eam requirerent, vide quomodo non quidem manifestè, sed tamen significauit. Cum enim dixerit, *adhuc modicum, & mundus me iam non videt:* subsequitur, *Vos autem videbitis me:* quasi dicat, veniam quidem ad vos, non tamen vt prius. Quotidie ego vobiscum semper ero, & ne dicerent, quomodo ergo Iudæis dixisti, Iam non videbitis me? hanc soluit obiectionem, quod cum ipsis tantum futurus sit. Nam & spiritus talis est, *Quia ego vivo, & vos viuetis.* Crux vos à me vsque ad finem non diuidet, sed ad breue me abscondet. Vitam autem mihi dictam videtur, non præsentem solam, sed & futuram. *In illa die cognoscetis,*
quia

Hic sup. a

quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. In patre enim substantia, in ipsis concordia, & auxilio est. Et quam nam hoc rationem habet, dic quæso? Magna sanè, & incomparabilis differentia Christi & discipulorum. Quod si ita verba iacent, noli admirari, solet enim iisdem nonnunquam verbis & in deo, & hominibus, non eodem modo uti. Nam & dii dicimini, inquit, & filij dei, Quod verbum non eandem in nobis, quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atque etiam nos, sed longe aliter. & iterum? Vos Christi, & Christus dei. non similiter autem dei Christus, & nos dei. Quid autem hoc signat? Cum resurgam, inquit, tum me non alienum à patre sed eiusdem potestatis esse cognoscetis, & me semper vobiscum esse, rebus ipsis meum in vos auxilium clamantibus, inimicis repressis, vobis audenter loquentibus, molestiis propulsatis, prædicatione indies florente, omnibus piæ doctrinæ & veræ religioni parentibus. Sicut misit me pater, & ego misit vos. Vides quod hoc in loco idem verbum non eandem vim habet? nam si hoc ita acciperemus, nihil inter Apostolos & Christum interesset. Sed quid, inquit, tunc cognoscetis? quia resurrexissè, & secum versari viderunt, tunc, certo crediderunt. Magna enim erat spiritus vis, omnia eos erudiens. *Qui habet mandata mea & servat ea, ille est qui diligit me.* Non enim habere satis es, nisi diligenter servetur. Sed quare idem sæpe repetit? Nam superius, Si diligitis, inquit, me, mandata mea servate: & nunc. *Qui habet mandata mea, & servat ea: & Si quis sermonem meum audiet, & servabit eum. ille est qui diligit me: qui non audit sermones meos, non diligit me.* Puto ex hoc eorum more rorem significari: nam cum multa de morte disputasset inquitens, *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. & Nisi qui acceperit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus: & alia plura dicturus esset: exprobrans eis inquit, Putatis ex amore tristes esse? contra res se habet.* Quod autem hoc semper intendat, id in sequentibus repetit. Si diligeretis me, inquit, gauderetis utique quia ad patrem vado, Nunc autem metu perturbamini. Quod enim ita mortis formidine afficiamini, non est mandatum meum: oporteret enim vos crucifigi: si verè me diligeretis: ego enim vos admoneo ne timeatis qui corpus interficiunt. Tales pater diligit, talibus meipsum manife-

Psal. 81. b

1. Cor. 3. c

Infr. 20. c

Hic sup. g

Supr. 12. c

Mat. 10. g

stabo. Tū Iudas *Quid factum est* (inquit) *quia manifestaturus es nobis teipsum?* Ecce quanta formidine tenebantur: cōmotus enim & perturbatus erat eorum animus, & vt mortuos in somniis, ita eum visuros se arbitrabantur: Ad quam suspiciōē tollendā, audi quid respōdeat: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus.* tantum non dicens: Sicut pater manifestat seipsum, ita & ego: neque hoc tārū, sed dicēdo, *Mansionem apud eum faciemus:* aufert suspiciōem non in somniis se manifestaturū. Tu autem cōtemplare perturbatum discipulū, neque apertē sentētiā suā dicere audentem. Non enim dixit vā nobis quod morieris & mortuus nobis appariturus es, sed, *quid factum est, quod manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo?* Dicit ergo se eos charos habere, quia mandatum ipsius seruant: vt enim visum postmodum phantasma non existimarent, ideo hęc prędicat & ne ita, vt dixi, sibi appariturum putarent, affert etiā causā, quod ob mandatorum obseruationē spiritus ad eos venturus sit. Quod si tam diuturna consuetudine ipsius substantiā ferre, imō ne intelligere quidem possunt quid nā futurū esset, si ā principio ita eis apparuisset? Ideo cū his comedit, ne phātasma putaretur. Nam si super aquis ambulātem videntes id opinati sunt, cum eum non multū distantem viderant, qui credi poterat, si repente resurgentem vidissent, quem captum viderant, & ligatum? Ideo frequenter eis se appariturum, & quare, & quomodo prędicat ne phantasma existimaretur. *Qui non diligit me, sermones meos non seruat: & sermonem quem audistis nō est meus, sed qui misit me pater.* Itaque non solum non diligit, sed ne patrem quidē, qui hęc verba non audit. Nam si amoris indicium est, mea audire mandata quę patris mei sunt: qui audit non filium solū, sed & patrē diligit. Et quomodo sermo hic tuus est, & non tuus? hoc est, quod nihil ā patre loquor, neque aliquid quā quod illi placitum est. *Hęc loquutus sum vobis apud vos manens.* Cū hęc obscuriora essent, & partim non intelligerent, partim & plura dubitarent, ne iterū perturbarentur, & quę mandata diceret sciscitarentur, hanc amouit sollicitudinē inquiēs. *Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit.* Fortasse quę dixi, non intelligitis, sed ille manifestus magister erit. Illa autem particula.

Apud

Mat. 14. c

*Apud vos, manebit, signat quod ipse abeat, quare ne tristen-
tur, ait, quousque ipse apud eos maneat, & spiritus non ve-
niat, nihil magnum, nihil altum poterūt intelligere. Quod
dicit, ut ad ipsius abitum magno animo ferēdum eos dispo-
nat tanquam magnorū bonorum causam futurū. Frequēter
autem paraclēti meminit, propter eam qua afficiebātur tri-
stītiā: & cum his verbis perturbarentur intelligentes mo-
lestias, bella, magistri discessum: vide quomodo iterum eos
consolatur inquiring *Pacem relinquo vobis*. Tantum non di-
cens. Quid mūdi perturbationibus mouemini, cum pacem
mecum habeatis? Neque enim huiusmodi est pax mundi,
quā in malo sit sēpē numero, & nihil ipsā habentibus cō-
fert. Ego do pacem, ut inuicem eam habeatis & vos fortio-
res efficiat. Sed cum iterum dixisset, *Relinquo*: quod verbum
discedentis est, & par esset eos perturbari, ideo rursus di-
xit: *Non turbetur cor vēstrum, neque formidet*. Ecce quod par-
tim amore, partim metu mouebantur. *Audistis, quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos, si diligeretis me gauderetis uti-
que, quia vado ad patrem: quia pater maior me est*. Et quod nā
gaudiū hoc eis allaturū erat? quam consolationē? Quid hoc
signat? Nōdum resurrectionē intelligebāt, neque debitam
de eo habebant sententiā: Et quomodo poterant, cū nondū
resurrexisse vidissent? Patrem autem magnum esse existima-
bant. Dicit ergo: Si mihi timetis, quod me defendere ne-
queam, neque confiditis, quod post mortem iterum vos vi-
deam: tamen audiendo, quod ad patrem vado, latādum vo-
bis est, quod ad maiore vado, & qui omnia potest molesta
dissolvere. *Vos audistis, quia ego dixi vobis*. Quare hoc po-
fuit? quasi dicat, ut intelligatis quātum verbis meis tribuam
cū prādicere nō sim veritus. *Hac ergo & quae futura sunt, di-
xi vobis priusquam fiāt, ut cum facta fuerint, credatis quia ego
sum*. quasi dicat, Non sciretis, nisi ego dicerem: neque dice-
rem, nisi mihi cōsiderem. Vides sermonem imbecillitati ac-
comodatū? Etenim cum diceret, An putas, quia non pos-
sum rogare patrem meū, & exhibebit mihi modo plusquā
duodecim legiones angelorum? ad auditorum opinionem
locutus est. Neque enim illud diceret quispiam vel stultissi-
mus crederet, quod sibi ipse auxilia esse non potuerit, sed
angelorum eguerit, veruntamen cum tanquam hominē ar-
bitrarentur, ideo dixit duodecim legiones angelorū. Atqui*

Mat. 26.c

Infr. 18. d

simpliciter Iudæos interrogans, reiecit retrorsum. Quod si quis maiorem filio patrem, inquam principium, diceret, neque hoc contradiceremus: non tamen hoc alterius facit filium esse substantiæ. Quod autem dicit, hoc est, quoad hic sum, par est ut vos periclitari arbitremini: si autem illuc abiero, confidite quia securi sumus, illum enim nemo vincere potest, quæ omnia ad discipulorum imbecillitatem dicta sunt, ipse enim confido, neque curo mortem, ideo inquit: *Hæc dixi vobis priusquam fierent.* Cum enim nondum hunc sermonem capere possitis à patre, quem magnū appellatis, vos consolor, inde etiā tristitia admiscet. *Iam non multa loquor vobiscum. Quare? Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Principem mundi diabolum, & malos homines appellat. Non enim cælo & terræ imperat cum omnia strauisset, imperat autem his, qui se ei in seruitutem tradunt, ideo & principem tenebrarum seculi & tenebras opera appellat. Quid ergo diabolus te perdit? Minime, nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudæi interficiunt? Quoniam volo, & ut cognoscat mundus quia diligo patrem, non enim quod sim reus mortis, atque ei obnoxius, sed ob meam in patrem dilectionem hoc patior, hoc ait ut iterū eorū animos excitet, & intelligant non intuitum, sed ultro mortem subire, & diabolum contemnere, neque contentus fuit dicere. Modicum vobiscum, sed idipsum quod molestū erat frequenter repetit, ne iniuria, quousque enim tristitiā eorū moliat, & faciliore toleratu reddat, letiora annectit, idcirco ait, *Vado & venio,* & ubi ego sum, & vos sitis: & non potestis me sequi modo, sequimini autem postea: & ad patrem vado, & pater maior me est: & priusquā fierent dixi vobis. Et nō necessario hoc patior, sed propter patris dilectionem ut cognoscāt, quod nihil mali feci, nisi quod valde eum diligo, & qui diligitur, ita vult. ideo læta hæc tristioribus frequenter admiscet, eorum mentem aperiens. Nam quod dixit, Apud vos manebit: ostenditq; vtilē suū fore discessum eis consolandi gratia dixit, propterea multa de spiritu locutus est: Et in vobis erit, & mūdus non potest accipere, & ille docebit omnia & spiritū veritatis, & spiritum sanctū & paracletū, & suggeret vobis omnia, ne ægreferrēt, ac si parum possent proficeret. Dicit autē. *Suggeret:* ostēdens se eos spirituales effecturū, ut vfu venissē non ignoramus. Qui enim prius

pr̄ius tremebant & formidabant. post spiritus acceptionem
in media pericula profilierunt, per ferrum, ignem, bestias,
pelagus, & ad omnem calamitatē se intrepidi exposuerunt:
& illiterati & idiotæ audenter disputabant, vt auditores in
admirationem adducerēt, & stuporem: ex luteis ferreos, &
in cœlum erigens, nulli humano affectui subiectos reddi-
dit spiritus. Talis illa gratia, quæ mœrorē soluit, malas cu-
piditates cōsumit, formidinem pellit, nec finit amplius ho-
minem esse quem afflat. Sed tanquam in idipsum cœlum
trāsatus, omnia quæ illic sunt, cōtemplatur. Quamobrem
nemo aliquid suum propriū dicebat. In orationibus, læti-
tia simplicitate perseverabant: hoc maximē opus est spiritus
sancti, Fructus enim spiritus, lētitia, pax, fides, mansuetudo.
Sed tristantur nonnunquam spiritales hominēs. Verum tri-
stitia illa lētitia suauissīma est: nā & Cāin tristatus, sed mū-
di tristitia: & Paulus, sed dei: Quicquid enim spiritale est,
lucrum habet maximū: vt mundana omnia maximū dispen-
dium. Imploremus ergo insuperabile spiritus auxiliū, ser-
uemus mandata, neque erimus angelis inferiores: neque e-
nim illi, quoniā corpus non habent tales sunt: ita enim nul-
lus eorum malus fuisset, sed volūtas omnium causa est. Pro-
pterea ex his qui corpore carent, etiā brutis peiores inuen-
ti sunt, & ex corporeis illis etiam peiores, & omnes iusti qui
terram habitant, qui cōpori sociantur recte faciunt, quæ fa-
ciunt: tanquā enim hospites & peregrini terram habitant,
cœlum vt ciues. Noli ergo quod carnem habeas, de victo-
ria, & labore pro virtute subeunda desperare, Noli rerum
opificem accusare, ac si enim carnem ferre impossibile, san-
ctorum cœtus ostendisset: neque enim carnis natura Paulo
fuit impedimento, quin qualis fuit euaderet: non Petro,
vt cœli clauēs acciperet, Et Enoch in carne translatus,
nusquā apparuit, ita & Helias cum carne raptus est, & A-
braham, Isaac, & Iacob in carne claruerunt. Ioseph in carne
impudicā mulierem superauit. Et quid carnem dico? quam
si etiam catenis deuincias, nihil ei nocueris. Nam si ligatus
sum, inquit Paulus, at sermo dei non ligatur. Et quid vin-
cula, quid catenas memini? Addas & carcerem, & com-
pedes, nihil horum vllum affert virtuti impedimentum.
Ita docet Paulus. Vinculum animæ non ferrum, sed timor
& cupiditas pecuniarum, & animæ passiones: hæc sunt

Cal. 3. d

Heb. 11. a

4. Reg.
2. b
Gen. 39. b

2. Tim. 2. c

vincula, licet corpus solutum sit. Sed à corpore hæc veniunt, inquit. Nugæ hæc, & mendacium, nam si ita esset, omnes iisdem subderemur affectibus: Vt enim lassitudinem, somnum, famem, sitim euitare non possumus, quoniam naturalia sunt: ita & illa neminem immunem, & sibi non obnoxium relinquerent. Quod si multi his non subiiciuntur, constat pigritiæ nostræ quicquid perperâ faciamus ad scribendum. Omnia igitur vitia abscindamus, neque corpus accusemus, sed subiiciamus animæ gubernaculis, vt facile sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXV.

EX CAP. XV.

*Surge, eamus hinc. Ego sum vitis vera, & vos palmites, & pater meus agricola est. Timidam & effeminatam animam ignorantia effecit, quæ admodum magnam & sublimem cœlestis doctrinæ eruditio: qua quæ non fruitur, meticulousa est, non natura, sed voluntate. Cum enim video quempiam iam fortem & impavidum, inde timidum effici, illam ego naturalem passionem non appello. Naturalia enim immutabilia sunt. Rursus cum video timidos repente fortitudinem sumere, illud quoque voluntati tribuo: nam & discipuli timidissimi erant, priusquam opportuna dicerent, & digni gratia spiritus haberetur, postmodum verò leonibus fortiores apparuerunt: & Petrus qui mulieculæ minas non pertulerat, in caput appensus, & verberatus, & multa perpressus, non tacebat, sed omnia tanquam somnium perferebat: at non ante crucem à deo confitebat, ideo Christus dicebat: *Surgeamus abeamus hinc*: Qua gratia, dic quæso? an ignorabat quando esset tradendus? an ne Iudæo venire formidabat, neve priusquam eos doceret, caperetur? Longè hæc à diuina absunt maiestate. Si non timebat, cur hinc eos abducit, & post finitum sermonem in hortum Iudæ cognitum ducit? Quod si aduenisset Iudas, nonne poterat visum auferre, vt presentibus fecit? Cur ergo discedit? Parumper indulgit discipulis. Par enim erat vt tremere & formidaret, ytpote, qui loco certo & manifesto noctu essent, neque Iesu*

que Iesu verbis vacarent, sed oculos circumferrent, & semper se comprehendi viderentur, & maximè cum magistri sermo timorem incuteret. Inquit enim non multa iam cum ipsis locuturum, & venire mundi huius principem. Quum ergo his & huiusmodi verbis perturbarentur, ac si mox capiendi essent, in alium eos locum ducit, vt se tutos arbitrati, fidentius audirent. Erant enim maxima audituri: ideo inquit, *Surgite eamus hinc*: quibus abductis, *Ego sum vitis*, (inquit) *vos palmites*. Quid vult hæc parabola significare? Quod qui non vacat doctrinæ, viuere non potest, & quod futura signa Christi virtute proueniunt, *Pater meus agricola est*: quid? Auxilio indiget filius? Absit. neque sic intelligitur. Vide quàm diligenter hanc parabolam exequitur: non enim radici, sed palmitibus agricolæ curam conferre dicit. Radicis autem non alia causa hic meminit, quàm vt discerent sine ipsis potentia nihil fieri posse: & quod ita ipsi fide vniendi sunt, vt palmes viti. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum pater*. Hic signat vitam, ostendens sine operibus neminem in ipso esse posse. *Et omnem qui fert fructum purgabit*: id est, incitabit ad virtutis curam. Atqui radix circumfossione, & cultu primùm indiget: sed nihil de ea nunc dicit, sed de palmitibus. sibi ipsi se sufficere ostendens. Discipuli autem multa præceptoris cura indigent, etiam si studiosi sint: ideo inquit, *Omnem qui fructum feret, purgabit eum*: qui fructum non facit, non potest esse in vite: qui fructum fert, eum reddet fecundiores. Hoc vrgentis incertoris gratia eos alloquutus est. Dicet aliquis, purgare palmitem, incidere est, vt fecundiores faciat: vnde ostendit tentationibus effici fortiores, inde ne de quibus dicat interrogent, & iterum sollicitarentur, inquit: *Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*. Vides qualem se palmitum curatorem profiteatur? Ego vos purgaui, inquit. Atqui superius hoc patris officium ostendit: sed nulla est inter patrem & filium differentia, iam vestra opus est diligentia. Inde ne se eorum ministerij indigentia, sed vtilitate hoc facere demonstraret, addit: *Sicut palmes non potest facere fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic vos nisi in me manseritis*. Vt enim metu laxato eorum animo, non discederent, eos cohibet, & sibi conglutinat, & bonam spem habere iubet, radix enim manet. Incidi

autem & auferri palmitum est. Ita vtrinque aggressus, & à bonis & molestis rebus priores à nobis partes exigit. *Qui manet in me, & ego in eo.* Ecce filium nō minoris esse quā patrem potestatis, ad discipulos excitādos. Pater purgat, filius in eo manet. Manere enim in radice, facit vt palmites fructum faciant. Quod si nō purgatus in vite palmes manserit, fert quidem fructum, sed non debitum: qui verò non manet in vite, nihil parit. Verum purgare, filij esse ostenditur: manere in radice patris, qui ipsam radicem generat. Vides quomodo omnia cōmunia sunt, & purgare, & à radice virtutem habere? Magnum quidem detrimentum etiam nihil posse facere, verū alterius pœna procedit. *Mittetur* (inquit) *foras*, neque amplius ab agricola curabitur: *Et arefcet.* hoc est, si quid habuit à radice, si quam gratiā, amittet, & omni inde auxilio & vita spoliabitur, & tandem in ignem mittetur, sed non talis, qui manet in vite. In de ostendit quid sit in ea manere, inquiens: *Si verba mea in vobis manserint.* Vides quidem, superius meritò dicebam ipsa opera Christū exigere. Quum enim dixisset, si quid petieritis, faciam, addidit: *Si diligitis me, mandata mea seruante.* *Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis.* Hęc autem dicebat, ostendens reprobos concrematum iri, ipsos autem fructum laturos. Timorem ergo ab eis in illos transfert, & inuictos ipsos fore signat: quare inquit: *In hoc clarificatus est pater meus, vt plurimum fructum asseratis, & efficiamini mei discipuli.* Hinc sermoni suo auctoritatem facit: nam si ad patris gloriam fructus faciendus est, non eam contemnet: *Et efficiemini mei discipuli.* Vides: quomodo qui fructū asserit, ille discipulus est? Sed quid signat. *In hoc clarificatus est pater?* hoc est, letatur cum in me manetis, & fructū fertis. *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos.* Hic iam magis secundū hominem loquitur: tanquam enim ad homines dictum vim propriam habet. Nā qui mori voluit, qui seruos, inimicos, hostes, tāto honore dignatus est, & in cœlum adduxit: quomodo dilectionis mensurā ostendit? Si ergo vos diligo, confidite, si patris gloria est fructum facere, nihil mali suspicamini. In de ne negligētes faceret, vide quomodo eos rursus excitat: *Manete in dilectione mea: hoc in vestra est potestate. Quomodo autem hoc erit? Si praecepta mea seruaueritis, sicut*
& ego

230
Ego præcepta patris mei seruaui. Rursum humano more lo-
quitur: neque enim legiflatorem legi subditū esse oportet.
Et quod semper dico, hoc in loco propter auditorum suspi-
cionem locutus est, & in tuto eos esse, & inimicos eorū per-
ditum iri asserit: præterea quod quæcūque habent à filio ha-
bent: quòdque si purā vitam exhibuerint, nemo eos poterit
superare. Cōsidera autem quanta eos authoritate alloqua-
tur. Non enim dixit, *manete in dilectione patris*: sed, *mea*: In-
de ne dicerent: Quando nos omnibus inimicos reddidisti,
tunc nos dimittis, tunc discedis: hoc negat, sed ita eis, modò
velint, conglutinari dicit, vt palmes viti, rursusq; in fiducia
hac pigriores redderentur, non duraturū bonum dixit, si id
negligerent. Et ne si ad seipsum omnia referret, prōptiores
ad casum redderet, inquit: *In hoc clarificatus est pater*. Sem-
per enim & suā, & patris in eo dilectionē ostendit. Non er-
go Iudæorum rex gloria patris erat, sed quæ ipsi erant acce-
pturi. Inde ne dicerent. Patrias traditiones relinquimus, &
nunc omniū nudi deserimur. In me inquit, respicite, diligit
me pater, & tamen hæc mihi subeunda proponuntur. Non
igitur ego vos, quia nō diligam, in præsentia relinquo: nam
si ego morior, nec tamen propterea non amari à patre con-
iecturam facio, neque vos perturbari oportet. Si in dilectio-
ne mea manebitis, nihil vobis horū nocere poterit. Magnū
nanque & insuperabile quiddā dilectio est, quæ non nudis
verbis, sed re ostēdenda est. Ipse inimicos reconciliauit, nos
in amore perstemus: ipse incepit, nos saltē prosequamur: ip-
se non sui cōmodi gratia (nullius enim eget) nos saltē ad no-
stram vtilitatem diligamus: ipse inimicos, nos saltē amicos
amore prosequamur, & è cōtrario facimus, Quotidie enim
blasphematur propter nos de⁹, propter rapinas, propter cu-
piditates: & fortasse quispiam vestrū dicet, Quotidie de cu-
piditate disputas: vtinā & singulis noctibus liceret, vtinam
in foro prosequi & ad mēsam: vtinam mulieres, amici filij,
serui, agricolæ, vicini, & ipsum pauimentū & parietes sem-
per hac voce clamare possent, vt vel saltē hoc pacto acquie-
sceremus. Vniuersum enim orbē hic morbus, & omniū ani-
mos cōprehendit. Magna pecuniarū vis. A Christo redēpti
sumus, & auro seruimus: alterius asserimus dominatū, cuius
præcepto dicto citius paremus, & eius gratia, genus, amici-
tiam, leges, omnia denique ignoramus. Nemo cælum con-

Psal. 6. g

templatur, nemo de futuro cogitat, sed veniet tēpus. quum hi sermones nihil proficiēt. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? Desiderabile aurum, & delicias præbet, & honorabiles facit, non tamen eodem modum cœlum. Diuitem enim multi & vitant, & odio habent: qui autem virtutem cōplectitur, eum & honorant, & reuerentur. Sed ridiculus est pauper etiam si virtute præditus sit, non apud homines, sed carentes ratione. Neque enim si asini in nos irrudant, & inclangant graculi, sapientes autem laudent, horum dimisso consensu, stultorum clamores nos moueant. Sunt enim graculis haud absimiles, & asinis peiores qui præsentia admirantur. Nam si terrenus rex te laudet, nihil multitudinis sermonibus moueberis, etsi omnes irrideant. Cum autem omnium dominus te laudat, de cantharidum & culicum laudibus cogitas? Quousque in cœno versabimur? Quousque stultos, & gulæ deditos spectatores habebimus? Qui lusores, ebrios, ventri viuentes probare possunt, virtutem autem & vitium ne in somnis quidem imaginentur. Si quis te accuset quod ducendarum aquarum ignarus sis, nihil moleste ferres, sed rideres qui tibi ignoratam artem proponeret: at si vis virtuti operam dare, eius ignaros tibi laudatores proponis? Ideo nunquam eam assequimur. Non enim peritis, sed ignaris res nostras committimus: illi autem non secundum artis rationem, sed secundum ignorantiam suam probant. Quare vos hortor, contemnamus multitudinem, imò nec laudes desideremus, neque pecunias, neque opes, neque malum paupertatem existimemus: quippe quæ & continentiae & formidinis, & omnis sapientiae magistra est. Nam & Lazarus in paupertate coronatus est, & Iacob solo pane contentus erat, & Ioseph ultimam passus est egestatem, non tamen seruus, sed dominus fuit, & propterea eum magis admiramur, & non tantis eum laudibus prosequimur, quod frumentum distribuit, vt cum carcerem habitauit: non cum corona, quàm cum catena circundabatur, non cum in folio sedebat, quàm cum insidiis periclitabatur. His omnibus, & horum certaminum præmiis consideratis, nolimus diuitias, honores, delicias, potestates, sed paupertatem, catenas, vincula propter virtutem suscepta admirari. Finis nanque illorum tumultu plenus est, & perturbatio- nis, & hac vita finiuntur: horum autem fructus cœlū est, & cœlorum

*Luc. 16. c**Gen. 28. d**Ibidē. 37.**39. & seq.*

cœlorum bona, quę nulla auris audiuit, quę vtinam omnes cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXVI.

EXCAP. XVI.

*H*ec locutus sum vobis, vt gaudium meum in vobis sit, & gaudiū vestrū impleatur. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Omnia bona tūc mercedem habent, cum debitum finē consequuntur. Quod si interim quis deciderit, naufragium incurrit: quemadmodum nauis innumeros vehens, nisi ad portum appellat, sed in medio pelago submergatur, non modo nihil ei longa proficit nauigatio, sed tanto maiorem facit iacturam, quanto maiores labores subiit: ita quę in medio certamine corruunt animę, grauiori casu concutiuntur. Ideo Paulus gloriam, & honorem, & pacem eos sequi ait, qui per bonorum tolerantiam currunt: quod nunc Christus Apostolos admonet. Cum enim ipso accepto gauisi, inde propter passionem & verborum molestiam tristitiam concepturi essent, post debitam doctrinam & cōsolationem: *Hæc*, inquit, *locutus sum vobis, vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur*: hoc est, ne discedatis à me, neve à cursu desistatis. Gauisi estis in me, & quidē vehemēter: sed incidit tristitia, hanc eximam, vt ad finem vsque lætitia perduret: ostendens in præsentibus nō mœrorem, sed lætitiam capiendam. Vos ego perturbatos vidi, non contempsī, non dixi, cur nō perseueratis in fortitudine? sed vos consolatus sum, & hanc dilectionem meā volo perpetuo seruetis. Audistis de regno, gauisi estis, vt impleatur lætitia vestra, *hæc locutus sum vobis, hoc est, præceptum meū, vt diligatis inuicē, sicut dilexi vos*. Intuere dei dilectionem, tanquam catena quadam nostrę dilectioni connexam: idcirco nunc duo, nunc vnum mandatum dicit: nemo enim primū sine altero assequi potest. Nūc inquit, in hoc & leges, & prophetę pendent: nūc, quę vultis vobis homines faciant, eadem & vos eis facite. Hæc est enim lex, & prophetę, dilectio, vt hoc in loco testatur. Nā si perseuerantia à dilectione, dilectio à mādatorum obser-

Roma. 2. 6

Mat. 22. d

Ibidē 7. b

uatione prouenit. mandatum autem est, vt diligamus inuicem, perseuerantia à mutua oritur dilectione. Neque simpliciter dilectionem dicit, sed & modum docet diligendi. *Supr. 10. c.* *Sicut ego dilexi vos*, inquit. Iterum ostendit non odio aliquo discedere, sed dilectione. Quare magis admirari me debetis pro vobis animam meam pono, vt superius inquit, optimū pastorem describens: hoc autem in loco eos admonet, & dilectionis suæ magnitudinem, & qualis ipse sit ostendit. Sed qua gratia semper dilectionem extollit? quoniam hoc est discipulorum argumentum, hoc virtutem, corroborat. Propterea Paulus tantopere dilectionem laudauit, vtpote verus Christi discipulus, qui eius vim sit expertus. *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego precipio vobis. Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: nos autē dixi amicos quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis.*

Infr. 16. c. Cur ergo inquit, Mulra habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo? Nihil aliud ex his verbis innuit, quam nihil alienum à patre locutum, cum maximi amoris indicium sit, quod arcana patris cum eis & communicauerit & dixerit. Cum autem omnia dicit, intelligendum de his est, quæ eos audire conueniat, inde aliud neque paruum amoris argumentum adducit. *Non vos me elegistis*, inquit *sed ego elegi vos*, hoc est, in amore præcurri: neque hoc contentus. *Et posui*, inquit *vos*: id est, plantaui, vt me diligeretis: adhuc in vitis translationem peritat, *Vt eatis & fructum afferatis & fructus vester maneat.* Quod si fructus manebit, longè magis & vos manebitis. Neque vos tantum amaui, inquit, sed & multa contuli beneficia, palmites vestros vbique terrarum propagans. Ecce quot modis suam proponit dilectionem, cum & secreta patris eis aperuerit, cum in amore præuenerit, cum pro ipsis tot mala patiat, ex quo se perpetuo cum ipsis, qui allaturi sunt fructum, permansurum ostēdit, Necesse nanque vt diuino freti auxilio fructū faciant. *Vt quodcūque petieritis patrē in nomine meo, det vobis.* Atqui eius qui petitur est facere: quod si pater petitur, quomodo filius facit? Vt non minorem patre intelligas. *Hæc locutus sum vobis, vt diligatis inuicem.* hoc est, non exprobrandi gratia dico me animā meā ponere, quod amare prior cœperim, sed vt in amorem meum vos traham: inde cum persecutionē pati multis molestū, & intolerabile videretur, & par esset etiam
gene-

generosum animū deiici, ideo multis propositis & eorū placato animo ad hoc venit, & hæc eorū gratia, vt alia ex abūdatia dicta significet. Vt enim superius dixit, nō solum non dolendum, sed lætandū, quod iret ad patrem, non deserendi, sed vehēmentis amoris gratia: ita & in hoc loco lætandum ostendit. Et cōsidera quo pacto eos præparat, non enim ait, Scio rem molestā: sed, cum propter me hoc patiamini, propter me etiam perferatis. Non enim sufficiens cōsolationis causa hæc fuisset: quare ea omiſsa, alias duas adducit, & quia prioris virtutis hoc est argumentum, & cōtrarium esset dolendum, non quod odio nunc habeamini, sed diligemini: hoc autē significat, inquiens. *Si de mundo essetis, mundus quod suū esset, diligeret.* Quare si diligemini, malū de vobis præbetis argumentum. Inde cum his verbis rem non effecisset, iterum prosequitur: *Nō est seruus maior domino suo: si me persecuti sunt, & vos persequetur.* Ostendit per hoc maximē futuros imitatores. Quousque enim Christus fuit in carne: cōtra ipsum certabatur: post suam in cælum ascensionem, aduersus discipulos pugnatum est. Et cum pauci tanti populi bellū suscepturi perturbaretur: eorum animos erigit, quod maximē eis lætandum sit, si ab illis odio habeantur: ita enim passionis meæ participes eritis. Non ergo perturbari debetis, non enim me meliores estis: nam vt prædixi, *Non est seruus maior domino suo.* Inde tertio eos consolatur, quod pater vna cum ipsis iniuriā accipit. *Hæc omnia facient vobis, inquit, propter nomē meum quia nesciunt eum, qui misit me.* Hoc est, illum offendunt. Ad hæc omnem eis veniam affert, & aliam affert consolationem. *Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent.* & causam affert, quod iniuste & in se & eos faciēt. Sed quid in hæc nos mala adduxisti? Nōne persecutionem & odium prævideres? Cui his verbis occurrit, *Qui me odit, & patrem meum odit.* Ex quo nō paruum etiam prædicat supplicium. Cum enim frequenter propter patrē Christū persequi dicerent, omnē nunc ipsis tollit excusationem, quam ne haberent primum, inquit, doctrinam proposui, inde eam operibus confirmavi secundum Moſi legem, qui omnes præmonuit, vt ei parerent, qui talia faceret, & diceret, qui & dei cultum erudiret, & maximis clareret miraculis. Neque simpliciter signa dixit, sed quæ nemo alius fecit: & ipsi horū testes sunt, cum

Sup. 14. d

Supr. 9. f dicant: Nusquam sic apparuit in Israël: neque auditum est à seculo, quod quis aperuit oculos cæci nati, & Lazari resurrectione, & alia multa huiusmodi, & modus ipse miraculorū nouus, & admirabilis. Sed qua gratia & te, & nos persequuntur? *Quia de mundo non estis. Si de mundo effectis, mundus quod suum erat, diligeret.* Præcommemorat eis verba, quæ ad fratres suos dixerat, sed illic quidē moralis, vt eos purgaret: hic cōtra totum aperuit. Et vnde cōstat propterea odio nos habendos fore? Ex his quæ in me facta sunt: quod factum, aut dictum attulerunt, ne me acciperent. Inde cum res stupenda nobis esset, adducit & causam, hoc contentus, prophetam adducit, ostendens eum iampridem his verbis prædixisse. *Quia oderunt me gratis,* quod & Paulus faciebat. Multis enim admirantibus, quomodo Iudæi non crediderint, prophetarum nititur testimonio, quod malitia & stultitia eorum incredulitatis causa fuit. Quid ergo? Si sermonem tuum non seruauerunt, neque nostrum seruabunt: si te persecuti sunt, & nos persequuntur. Si signa qualia nemo viderūt, si verba qualia nemo audierunt, & nihil tamen profecerunt, si patrem & te odio habent, cur nos eis relinquis? Quomodo apud eos vllam iam habebimus auctoritatem? Quis gentiliū nobis aures adhibebit? Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert consolationem. Cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre spiritū veritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Ille dignus fide erit, propterea non spiritum sanctum, sed veritatis appellauit. Illa autem particula, *Qui à patre procedit:* hoc est, qui omnia certo nouit, sed de seipso, inquit: Scio vnde venio, & quo vado: & cū de veritate loqueretur, quæ ego mittam. Ecce quod non pater solus, sed & filius spiritum mittit: & vos qui mecum fuistis, neque ab aliis audistis, adhibetis fidem: hinc Apostoli confirmati dicebant, *Qui eū eo comedimus & bibimus, Quod non ad gratiā dictum sit,* spiritus dictis testimonium perhibet. *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.* hoc est, cū multos incredulos & vos persequenter videritis. *Extra synagogam faciant vos.* Iam enim hoc decreuerant, si quis Christū confiteretur. Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequiū se præstare deo, Si vos interficient, rem piam & deo gratiam facturos se

*Psal. 68.**4. 34. c**Supr. 8. b**Act. 10. f**Caput.**XVI.*

ros se existimabunt, Inde iterum consolatur: *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem neque me.* Hoc vos satis confoletur, quod propter me, & patrem hoc patiemini. Hic iterum eos beatitudinis admonet, vt in principio: Beati estis cum maledixerint vobis homines, & vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, mentientes propter me: Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis. *Hæc locutus sum vobis, vt cū hora venerit, reminiscamini.* Itaque ex his & reliqua credetis. Neque dicere poteritis me ad gratiam loqui, aut vt vos fallam. Neque enim decepturus, quæ mēdaci j argui possent prædiceret: ideo prædixi, ne in non expectata incidentes, perturbaremini, ac etiam ne non præuidisse futura diceretis. *Reminiscamini ergo, quia ego dixi vobis.* Etenim semper Iudæi vmbra quadam persecuti sunt discipulos, ac si mali essent, non tamen perturbati sunt, cum à magistro præsciuerint id futurū. Sufficiens namque causa fuit, quæ eos cōfirmaret. Ideo frequēter hoc meminuit, quod nō nouerunt me: & propter me faciēt, & propter nomen meū, & propter patrem, & primus passus sum, & non iusta causa id aucti sunt. Horum & nos in tētationibus reminiscamur, cum à malis hominibus aliquid patimur, in principem nostrū, & fidei perfectore inspiciamus, quod à malis, quod propter virtutē, quod propter Christū mala patimur. Quod si animo volumus, omnia facilia, omnia tolerabilia nobis videbūtur. Nā si quis pro charissimis aliquid passus, etiā gloriatur: si quis propter deum quid tolerat, quā sentire molestiam putādum est? Si ipse crucem rem ignominiosam gloriam propter nos appellat, multò magis hoc in ipsum animo esse debemus. Et si mala ita nobis, contēnenda sunt, multò magis pecuniæ & cupiditates. Oportet enim in rebus grauibz & molestis, nō labores, sed præmia considerare. Quēadmodum enim mercatores nō maris pericula, sed lucrū expectant: ita & nos cœlum, & dei præsentiam. Et si tibi diuitiæ dulces videntur, id deū nolle tibi in mentem veniat, & cōtinuo displicebūt. Rursum si molestū est, pauperibus aliquid dare, noli impēsā duntaxat intueri, sed transfer mentem ad seminis illius fructum. Et si graue erit alienæ vxoris amorem contemnere, præmium tibi succurrat, & æquo animo perferes. Quod si hominū metus ab indebitis nos rebus nonnunquam abducit, longè magis

Matt. 5. a

Ibidem b

Christi desiderium. Difficilis virtus, sed magnas futurorum promissiones ei cōparemus. Boni enim & studiosi etiā sine prēmij respectu, ipsius pulchritudinem intuentur, & propterea eam complectuntur: & vt deo placeant, non propter mercedē rectē agunt, & magnificiunt continentiam: nonne puniātur, sed ne offendant deum. Quod si quis imbecillior etiam in prēmium, spectat: ita & nos in eleemosyna faciamus, & gentilium misereamur, neque fame cōfectos despiciamus. Quomodo enim non absurdum vt alij risu, & delictis soluti, ad mensam saturentur, aliorum autem mendicantium eiulatus audiant, neque misericordia moueantur, sed ægre ferant, & deceptores appellēt? Quid dicis homo? Propter vnum panē quis decipit? Quid nī, inquis? Propter hoc ergo hæc tollenda est necessitas. Quod si dare nihil placet, noli tamen maledictis prosequi, Si non vis naufragio liberare, noli in profundū demergere. Scias velim cum accedentem pauperē expellis, qualiter tibi deum affectum reddas.

Marc. 7. d

Qua enim mensura mensurabitis, inquit, mensurabitur vobis. Considera quo ille animo repulsus a bea, oculos in humum deiectos, cōquerens à paupertate & iniuria plaga accepta. Nam si mendicare maledictū putatis, quæ si petit, nō modo non accipit, sed cōtumelia afficitur. considera quantum perturbetur. Quousque feris similes erimus, & naturā nostrā propter cupiditatē ignorabimus? Multi his verbis dolent. Nollemus, sed vt penitus misericordiā cōplecterētur, animo voluentes diem illum quo Christi Iesu tribunali adstabimus, cum vt nostri misereatur rogabimus, cum his in mediū aduocatis Christus ad nos cōuersus dicet, quod propter panē vnum & obolū tantis miseriis eorum animos affecerimus, quid dicemus? quid excusabimus? Quod enim illos in medium adducturus sit, audi quid dicat: Quandiu nō fecistis vni de minoribus his, neque mihi fecistis. Neque enim illi quicquam nobis amplius dicent, sed deus pro illis nos reprehendet. Nam & Lazarus à diuite visus est, non tamen quicquā ei dixit, sed Abrahā eius vices suscepit: ita & pauperibus eueniet, qui nunc à nobis contēnuntur. Neque enim supplices eorum manus, vel aliqua misericordiæ specie intuebimur, cū in gloria erunt, nos eorū speciem induemus, & vtinā speciē tantum, & nō longe grauius supplicij. Neque enim diues micis impleri illic desiderabat, sed ardebat,

Mat. 25. d

Luc. 16. c

bat, & cruciabatur miserè, & audiuit: Recordare quia accepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nolumus ergo vt magnū quiddā diuitias admirari: hæ nanque viaticū erunt nobis supplicij: nisi cauerimus quemadmodū si cauerimus, paupertas & delictarū, & requiei erit incrementum. Abluentur enim peccata, si æquo animo tolerabimus, & apud deum fidenter adesse poterimus. Nolumus ergo in hac vita ocium quærere, vt in cœlo eo fruamur: sed labores pro virtute subeamus, superflua recidamus, & nihil aliud quæramus, quàm in pauperes omnia nostra dispergere. Quæ nobis erit excusatio, cū ipse quidē nobis cœlū pollicetur, nos ne panē quidem ei exhibemus? Cum ipse tibi solem oriri faciat & omnis creaturæ ministeriū tibi largitus est, tu nec nudū induis, neque ei domū cōmunicas? Et quid ego solem & creaturā memini? Corpus tibi suum tradidit, & preciosissimū sanguinem, tu nec potū das: at semel dedisti, nō est hæc eleemosyna. Nisi enim quousq; habes, indigēti subueneris, nunquam debitum impleueris. Nam & virgines habentes lampades, habebant oleū, sed non ad sufficientiā. Opus est enim etiā de tuo non tam parcum esse, sed cū domini tibi creditæ sint facultates, cur tam tenax es? Vultis, causā dicā huius inhumanitatis? Qui per auaritiā congregant, ad eleemosynā pigri sunt. Qui ita lucrari didicit, nescit expēdere. Quomodo enim qui rapinæ inhiat, ad contrariū se formabit? Qui aliena accipit, quomodo sua dare poterit? Etenim canis qui nimia carnis voracitate tangitur, non bene potest gregem custodire, idcirco pastores eiusmodi interficiunt. Quod ne nobis accidat, à tali gustatu abstineamus. Etenim carne vescuntur, qui miseros fame mori patiuntur. Nōne vides, quomodo omnia nobis cōmunia statuit deus? Nam si pauperes esse permisit, etiam hoc diuitū gratia factum est, vt per eleemosynam peccata possint abluere. Tu autem & in hoc crudelis & inhumanus es. Vnde cōstat, quod si in maioribus hanc haberes potestātē, innumeros interemisses, & lumen, & vitam omnem excluderes. Quod ne fiat, opus est hanc excideres insatiabilitatē. Quod si hoc audiēdo egrius fertis, ergo longe magis videndo. Quandiu tu diues, ille pauper? Vsq; ad vespērā, vltērius nō licet, adeo brevis vita est, & omnia in vltimis, & iam oīa sunt in ianuis, vt vel brevis hora oīa existimāda sint. Quid opus est arca profluētis?

Luc. 16. f

Mat. 25. a

Quid seruorū & familiarium multitudine? Quare non potius multos eleemosynā præcones tibi comparas? Arca nullo modo emittit vocem, sed latrones & fures allicit. Arcæ pauperum ad ipsum deum ascendunt, & suauem vitam præsentem faciunt, & omne soluent peccatum, & gloriam à deo, honorem ab hominibus ferent. Quid ergo tibi tot bona inuides? Non enim illis, sed tibi consules longe magis. Illis largiēdo in hac vita subuenis; tibi autem futuram gloriā, & fiduciam repones: quam utinā omnes cōsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXVII.

EX CAP. XVI.

Hæc autem ab initio vobis non dixi, quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Magna tristitiæ vis, & multa nobis

opus est fortitudine, ut ei affectui generose resistamus & utilitatem inde, superfluis abiectis, consequamur. Cum enim vel nos vel proximi peccant, tunc tristandum est: cum autem in humanos casus incidimus, inutilis tunc tristitia. Quæ cum discipulos nondum perfectos oppugnaret, cōsidera quomodo eos perterritō arguit Christus. Cum enim multi de hoc interrogassent: nam & Petrus dixit, Quo vadis? Thomas, Nescimus quo vadis, & quomodo poterimus viam scire? Et Philippus, ostende nobis patrē: nunc audientes, Extra synagogā vos facient, & odio habebūt vos: &, Qui interficit vos arbitratur obsequiū se præstare deo: ita animo defecerūt ut ne loqui quidē possent, quod exprobrans eis Iesus, inquit, *Hæc autem ab initio non dixi vobis, quia vobiscum erā: & nunc vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Cuius nimietas grauis est, ad mortem viā parat: ideo*

*Supr. 13. d
Supr. 14. a
Ibidem.*

2. Cor. 2. b

Paulus dicebat, Nequando abundantiori tristitia absorbeatur talis. *Hæc ab initio vobis nō dixi*, inquit: Quare ab initio non dixi? Ne quis diceret à sæpenumero contingentibus cōiectatum esse. Et quid rem tam difficilem aggredieris? Sciebā inquit ab initio, & non quod ignorarem tacui, sed quia vobiscum

biscum eram. Et hoc hominis iterū more: quasi dicat, Quia in tuto eratis, & licitū erat interrogare, cum volebatis, & in me totum bellum vertebatur, & superfluum erat hæc à principio dicere, hoc ergo tunc non dixit. Nōne duodecim aduocans, inquit, quoniam ad principes & reges ducimini, & flagellabunt vos in synagogis. Quomodo ergo inquit, ab initio non dixisse? Quoniam verba, & expulsionē prædixerat, non tamen quod mors eorum videretur expetēda, vt obsequium arbitrentur: hoc enim præ omnibus eos perterrere poterat: siquidem tanquam impij, & perditī homines erant iudicandi. Præterea illud dicendum est, quod tunc quidem quæ à gentibus passuri erant dixit, Nūc vero quæ à Iudæis, & per excessum maxime, & quod prope esset admonuit. *Nunc vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.* Non parua hæc cōsolatio, quod sciret quanta tristitia afficerentur, & quod relinquerentur à Christo, & quod multa essent passuri. Formidabat enim, an forti ea animo essent toleraturi. Sed qua gratia in tāta perturbatione non acceperunt spiritum sanctum? Vt iam satis confirmatos intelligeres. Nam si nondū accepto spiritu tanto metu superati non resilierunt? considera quales futuri essent gratia repleti? Quod si tunc constanter perseuerassent, spiritui adscribendum esset: tunc verò ipsorū voluntatis fructus, & manifestum eorum in Christum amoris argumentū apparuit, cum adhuc gratia nudi essent. *Sed ego veritatem dico vobis, expedit vt ego vadam.* Ecce quomodo iterū eos cōsolatur. Nō ego ad gratiam loquor, inquit, sed licet maiorem in modum contristemini, quod expedit audiendum est. Vos vt adesset velletis, vsus aliud postulat. Diligētia autem est, cum vtilitatem cognoscit, eam non prætermittēre, vt ea dilecti priuētur. *Si ego non abiero paraclētus non veniet ad vos.* Quid hic dicunt, qui de spiritu non recte sentiunt? Expedit dominum abire, & venire seruū? Vides quanta sit spiritus dignitas? *Si abiero, mittā eum ad vos.* Et quid hoc vtilitatis? *Cum venerit arguet mundum:* hoc est, nō impune hoc faciēt, si venerit. Sufficientia enim erunt iam facta eis silētium iudicare: cum autem per illum & hæc fient, & doctrina perfectior, & signa maiora subsequētur, multo magis damnabatur, cum tanta viderint in nomine meo fieri, ex quo mani-

IN CAP. IONIANIS
festior mea fiet resurrectio. Siquidem nō possent dicere me
fabri filium esse, cuius patrem & matrem cognoscant: at cū
me mortem soluere, malitiam & dēmones fugare, vitia na-
turæ emendare, immensam spiritus plenitudinem mitti, &
hec omnia nominis mei inuocatione fieri, intuebūtur, quid
dicent? Testimoniū perhibuit de me pater, & perhibet spi-
ritus: & quāuis à principio testificatus sit, tamen & nunc te
stificabitur. Illud autem verbum. *Arguet de peccato* hoc est,
omnē auferet excusationem, & sine venia peccasse demon-
strabit. *Et de iustitia, quia ad patrem vado, & iam non vide-
bitis me:* hoc est, quia irreprehensibiliter vixi, cuius signum
est quod vado ad patrem. Nam cū frequenter Iudēi Christū
accusarent quod à deo non esset, & propterea peccatorem,
& legis transgressorem dicerent: hinc omnis calūnia amoue-
bitur. Nā si opinio quod à deo non sim, me transgressorem
ostēdit, cum spiritus me illuc abeuntē, neque ad horam, sed
permanentem ostenderit, hoc enim per eam particulā, *Iam
non videbitis me* significatur. Quid nam dicent? Animaduer-
te his duobus omnem malam suspicionem auferri. Neque
enim peccator miracula facere, neque esse apud deū perpe-
tuo potest, quare non possunt me amplius peccatorem, & à
deo non esse dicere. *De iudicio autem, quia princeps huius mū-
di iam iudicatus est.* Iterū hoc in loco de iustitia verba facit,
quia aduersariū superabit. Neque enim peccatori possibile
esset, quod nemo iustorū hominū valuit, quod autē propter
me iudicatus est, scient, quia eum in posterū pessundabunt,
& resurrectionē meam manifeste videbunt, quod iudican-
tis cum est: neque enim valuit me superare. Nam cum dicāt
quod dēmoniū habeo, quod deceptor sum, omnia hec falsā
deprehendentur. Non enim illū vicissem, si peccato essem
obnoxius nunc & iudicatus est & eiectus. *Adhuc multa ha-
beo vobis dicere, sed nō potestis portare modo. Expediit ergo vt
vadam.* Siquidē tunc portabitis, cum abiero. Et quid? Maior
ne te spiritus est, cum nunc non possumus, illo autem adue-
niente portabimus? Num maior illius, & perfectio efficacia
est? Minime, mea etenim dicet, ideo inquit. *Non enim lo-
quetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur, & quæ vētu-
ra sunt annūciabit vobis. Ille me clarificabit, & de meo accipiet
& annūciabit vobis omnia. Quæcunque habet pater, mea sunt.*
Cum dixisset, ille vos docebit omnia & suggeret, & in tri-
bulationibus

bulationibus vos cōsolabitur, quod ipse non fecit: &, *Ex-*
pedit me abire: & non potestis portare modo, tunc autem po-
 teritis, & docebit omnem veritatem, ne his auditis maio-
 rem illum arbitrarentur, & in vltimam impietatem incide-
 rent, propterea à se accepturum dicit: hoc est, quæ ego dixi,
 & ipse dicet. Illa vero particula, *Nihil à seipso loquetur:* ni-
 hil contrarium, nihil aliud quam se locuturum significat.
 Quemadmodum enim de se loquutus inquit: A meipso nō
 loquor: id est, nihil præter patris volūtatem, ita & de spiri-
 tu. *De meo accipiet.* hoc est, quæ ego & scio, & cognosco,
 vna enim mea, & spiritus scientia. *Et quæ ventura sunt an-*
nunciabit vobis. Hoc eorum animos excitauit. Ad nullam
 enim rem tam cupidum est humanum genus, quàm ad fu-
 tura cognoscenda. Ideo frequēter interrogabant, quo iret,
 quæ esset via: quā sollicitudinem tollit, cum annunciaturum
 omnia spiritum pollicetur, ne incauti errarent, *Ille me cla-*
rificabit. Quomodo? In nomine meo virtutem dabit. Cum
 enim adueniente spiritu maiora signa essent ostensuri, ideo
 iterum æqualitatem indicat, inquiens. *Ille me clarificabit:* &
 quomodo? Omnem veritatem dicet: etenim hoc ipsum te-
 stificatur, quod docebit veritatem. Ipse enim Iesus, & quia
 carnem indutus erat, & quia de seipso dicere discipuli non
 putabant & quia nondum manifeste resurrectionē norant,
 cum imbecilliores essent, & propter Iudæos, ne tāquam le-
 gis transgressorem punitum arbitrarentur, frequenter nihil
 de se magnum locutus est, neque apertè à lege dissensit, &
 quum nondū cōfirmati essent discipuli, & multi credituri,
 etiam à peccatis purgandi essent, & alij de seipso dicerent.
 meritò de se magna loqui abstinuit: ne ei stultitię, audien-
 tium imbecillitati ad scriberent. Ideo quū dixerit, *Docebit*
 vos omnem veritatem, subdidit, *Non loquetur à semetipso.*
 Quod enim doctrina spiritus non indigeat, audi Paulum:
 Quæ dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus dei. Et quemadmo-
 dum spiritus hominis non ab alio discit, ita & spiritus san-
 ctus. *De meo accipiet:* hoc est, in nullo à me dissentiet, *Omnia*
quæcūque habet pater, mea sunt. Quū ergo mea sint illa, & il-
 le à patre dicet, de meo dicit. Sed cur nō venit spiritus ante
 Christi discessum? Quia nōdū maledictio sublato, neque so-
 luto peccato, sed omnibus adhuc penè obnoxiiis nō venis-
 set. Oportet, inquit, inimicitias prius dissolui, & recōciliari

1. Cor. 2. c

vos deo, inde tunc donum illud accipere. Sed cur, inquit, *Mittam eum?* hoc est, ad eius vos acceptionem præparabo. Quomodo enim qui ubique est mittitur? Præterea & personarum differentiam ostendit, quum duas ponit: & quum ita inseparabiliter se habeant, ut spiritum complectantur & colant, suadet. Poterat enim & ipse hæc facere, sed propterea spiritum miraculis clarere permisit, ut eius intelligerent dignitatem. Sicut enim pater quæ sunt producere potuit, filius autem ea facere dicitur, ut eius potentiam intelligamus: ita & hoc. Et ideo ipse carnem accepit, spiritui operationem reservavit: & ita his silentium imposuit, qui inenarrabilis benignitatis materiam in impietatis argumentum accipiunt. Quum enim dicant, propterea filium incarnatum, quoniam inferior erat patri: dicemus ad illos, Quid de spiritu dicetis? Non accepit carnem, neque propterea filium maiorem asseretis. Ideo in baptismo trinitas accipitur. Etenim pater totum facere potest, & filius, & spiritus sanctus: sed cum nemo de patre, sed de filio & spiritu dubitaret, in initiatione accipitur, ut in communicatione societatis illorum arcanorum bonorum, & dignitatis communicationem intelligamus. Nā quod filius per seipsum possit, quæ in baptismo cum patre potest spiritus sanctus, manifestè illinc patet. Iudæis enim dicebat, ut sciatis quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata. Et iterum, ut filij lucis sitis: & Ego vitam æternam do eis. Et postmodum: Ut vitam habeant, & abundantius habeant. Videamus & spiritum hoc idem facere. Vbi nanque? Vnicuique autè manifestatio spiritus datur ad utilitatem. Qui ergo hæc exhibet, etiam magis peccata dimittit: & iterum, Spiritus est qui vivificat, & vivificabit per inhabitantem spiritum in vobis: & Spiritus vita per iustitiam. Et iterum: Si spiritu ducimini, non estis sub lege. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis. Et tunc quicquid faciebant presente spiritu, miraculis plena erat. Et ad Corinthios scribens Paulus inquit: Sed abluti estis, sed sanctificati estis, in nomine domini nostri Iesu Christi, & in spiritu dei nostri. Cum ergo de patre multa audissent, & filium multum operatum viderent, nihil autem manifestè de spiritu sciret, ipse miracula facit, & perfectam inducit cognitionem. Sed ne propterea maior existimaretur:

Mar. 2. b

Supr. 12. f

Ibid. 10. b

Supr. 12. f

Ibid. 10. b

1. Cor. 12.

a.

Rom. 8. b

Ibidem.

1. Cor. 6. c

existimaretur, ideo, vt iam dixi, inquit: *Quæcunque audiet, loquetur; & quæ ventura sunt, annuntiabit.* Nam si hoc esset, quomodo non absurdum sit, si tunc auditurus & propter discipulos? Neque enim tunc debebat secundum vos scire, nisi propter audituros. Et quid hoc dicto absurdius? Præter ea quid erat auditurus? nōne hæc omnia dixerat per prophetas? Siue enim de solutione legis docendus erat, dictum est: siue de Christo, & eius diuinitate, & de eius incarnatione, etiam dicta erant. Quid apertius ad hæc dicendum, & *Quæ ventura sunt annuntiabit?* Hic maximè eius dignitatem ostēdit, quum deo maximè proprium sit futura prædicere. Quod si ab aliis intelligeret, in nullo prophetas excederet: sed hic certam ad deum cognitionem ostendit, quod nil aliud loqui posset. Quod autem dicit. *De meo accipiet.* siue de mea carne accipientis gratia, siue de eadem quam ego habeo cognitione, non necessitate: neque quod ab alio discat, sed quod vna & eadem cognitio est. Et quare non aliter dixit? Quoniam nondum de spiritu audierant. Quare vnum tantum adnititur, vt credatur & accipiat ab eis, & non scandalizentur. Nam quum dixisset, Vnus est magister vestre Christus: ne persuasi non esse illi credendum putarent: vna est, inquit, & mea & illius doctrina: quæ ego docturus eram, ipse dicet: Nolite aliam illius doctrinam arbitrari: etenim illa mea sunt, & meam gloriam augēt. Vna est patris, & filii, & spiritus sancti voluntas: ita & nos esse vult, inquiens: Vt sint vnum, sicut ego & tu vnum sumus. Nihil enim concordie, & mutue voluntati æquiparandū. Vnum enim multiplex est. Si enim concordēs sint duo vel decem, non amplius erit vnus, sed eorum vnusquisque sit decuplū, & inuenies in decem vnū, & in vno decem. Et si inimicum habeant: qui vnum aggreditur, ferè decem aggreditur, ita superatur. Non enim ab vno tantum, sed à decem impetitur. Indiget vnus, sed non est in egestate: maiore enim ex parte, hoc est, nouem abundat, & pars quæ indiget, vtputa minor maiore exuberante obregitur. Singuli eorum viginti manus habent, & oculos viginti, & toridem pedes. Non enim suis tantum oculis videt, nō suis pedibus sustentatur, nō suis operatur manibus, sed & amicorum. Decem animis spirat: nō enim ipse sibi tantum curæ est, sed & illis, quod si centum essent, idem contingeret, & virtus augeretur. Ecce

dilectionis excellentia, quo pacto vnum insuperabilem & multiplicem reddat, & vnus in multis simul locis, & in Perside & Romæ esse possit: & quod natura nō potest, dilectio potest & pars eius hic, pars illic est, vel potius totus vtrobi que. Et si quis mille, vel duo millia amicorum haberet, cōsidera in quantam ille potestatem ascenderet. Animaduerte quantum capiat augmentum dilectio: hoc enim mirum est, vt mille vnus efficiatur. Cur ergo tantas nobis, tantum securitatem non comparamus? hoc diuitiis omnibus, hoc bonæ valetudini, hoc ipsi vitæ præstat, hoc æquanimittatis materia. Quousque vno & duobus dilectionem circumscribemus? Considera econtrariò: Sit qui nullum amicum habeat: quod vltimè est amentix (fatuus enim dicet, non est mihi amicus) huiusmodi vir quam vitam viuet? Quauis enim ditissimus sit, quauis omni copia & delitiis abundet, quauis innumera bona possideat, omnibus caret. Sed non in amicis ita vsu venit, sed & pauper diuitibus ditior est: & quæ in se pro se dicet non audebit, amicus dicet: & quæ sibi præstare non poterit, alius & id & longè maiora præstabit: hoc pacto & voluptatis & securitatis materiā inueniet. Neque enim est, vt malè accadat, qui tot satellitibus custoditur: neque regi corporis custodes tam diligentes sunt suo muneri obeundo, vt amici amico. Illi nanque necessitate & metu custodiunt, hi beneuolentia & dilectione, quæ metu longè potētior est, & ille custodes suos metuit, hic illis magis quàm sibi ipsi fidit, & idcirco nullius timet insidias. Has ergo merces nobiscōparemus: pauper, vt paupertatis eas solatium habeat: diues, vt diuitias tueatur: princeps, vt securè dominetur: subditus, vt benignius sibi principes conciliet. Hoc mansuetudinis fundamentū. nam, & feræ illæ asperiores sunt, & sæuiores, quæ non gregatim viuunt. Propterea ciuitates habitamus, fora habemus, vt inuicē conuerseremur: quod Paulus iubet, inquires: Non derelinquentes congregationem suam. Nihil enim peius solitudine, & locis inaccessis. At inquires, Quid monachi montium cacumina habitantes? Neque illi sine amicis sunt, sed multitudinis tumultus aufugiunt: amicos autem & certo amoris vinculo sibi deuinctos habent, vt hoc assequantur, secedunt. Nam cum rerum actiones, plurimas concipiant conuentiones: ideo è medio secedentes quàm diligentissimè dilectionem

lectionem colūt. Et quid si quis solus sit, inquit, & innume-
ros haberet amicos? Et quidā si fieri posset, velim & vt etiā
simul versari liceret, iā firma maneat amicitia. Neque enim
locus amicos facit. Multos habent laudatores, qui nō lauda-
rent, nisi amarent. Et ipsi rursū pro vniuerso mūdo orāt:
quod maximæ dilectionis est argumentum. Ideo in myste-
riis inuicem salutamus, vt multi vnum efficiamur, & cōmu-
nes pro non initiatis preces effundamus, & pro infirmis, &
terræ, & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Vi-
des dilectionis vim in orationibus, in mysteriis, in admoni-
tionibus? hoc omnium bonorum causa est. Si hoc diligenter
complectemur, & præsētia rectē disponemus, & regnum
cōsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Chri-
sti, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula
seculorum, Amen.

*Sacrificiū
pro omni-
bus offer-
tur.*

HOMILIA LXXVIII.

EX CAP. XVI.

*Modicum & nō videbitis me: & iterum, modicum
& videbitis me, quia vado ad patrem. Dixerunt
ergo ex discipulis eius adinuicem: Quid est hoc
quod dicit nobis modicum, & non videbitis me?*
Dolentem & tristitia affectum animum, nihil
adeo deiicere solet, quā anxij sermones eum frequenter
angentes. Quid ergo Christus quum dixerit: Vado, & iam
non loquar vobiscum: eadem repetit, *Modicum & iam non
videbitis me, & vado ad eum qui me misit?* Cū eos ad se
per spiritus sancti sermonem reduxisset, tunc iterum eos
percellit, ne efferentur. Cur hoc facit? eorum animum ex-
peritur, & p̄batiorem reddit, & vt in calamitatibus equo
animo discessum suum & generosē perferant assuefacit.
Qui enim audiendo id animo volutabant, rem ipsā post-
modum facile laturos credibile erat. Quod si quis diligen-
tius inuestigaret, hoc ipsum consolatio est, quod dicit ad pa-
trem ire. Erat enim argumentum quod non periret, sed
mors eius translatio esset ad patrem, & aliam intulit conso-
lationem, non enim tantū dixit: *Modicum & non videbi-
tis me*, sed prosecutus est, *Modicum & videbitis me: se redi-
turum, & post breuem separationem perpetuō affuturum*
significans: quod non intellexerunt. Vnde & non immerito

quispiam admirari posset, quomodo se penumero idem audientes, adhuc perinde ac si nihil audissent, dubitant. Quare ergo non intellexerunt? Aut propter tristitiam, ut arbitror: ipsa enim in omnium quæ audierant obliuionem adduxerat, vel propter verborum obscuritatem, ut contraria locutum arbitrarentur. Si videbimuste, inquit, quomodo vadis? si vadis, quomodo videbimus? Ideo dixerunt se quid loqueretur ignorare. Quod enim abiturus esset, norant: ignorabāt autem paulò post rediturum: propterea eos arguit, quod non intelligerēt. Nam quum vellet de morte doctrinā eis persuadere, inquit: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos. Quod mortem & crucem significabat, Mundus autem gaudebit.* Quum enim quia cupiebant, facili ad credendum adducerentur: quod nō moreretur, tamen audientes quod moreretur, quid sibi vellet: Modicū illud, dubitarent, inquit, *Plorabitis, & flebitis, sed tristitia vestra conuertetur in gaudium.* Et ut ostenderet post tristitiam gaudium secuturum, naturale adducit exemplum. *Mulier quum parit, tristitiam habet.* Quia parabola in calamitatibus prophetæ vsi sunt: quasi dicat, Dolores capietis, sed quales partus, qui lætitiæ causā sunt. Simul & resurrectionem confirmat, indicans abitum suum perinde esse, ac si ex utero matris in lucē prodeat, quasi dicat, Nolite admirari, si perhāc tristitiam ad optima vos ducam: nam & mater in pariendo sic per tristitiam trāsit. Significat autem hic & mysterium quoddam, quod mortis dolores soluerit, & nouum hominem regenerari fecerit. Neque dixit tantū tristitiam transituram, sed magnitudine lætitiæ succedente, nihil eius penitus remansurum: ita erit sanctis. Atqui nō propterea gaudet mulier, quia venit homo in mundum, sed quod filium peperit. Nam si id esset, nihil prohiberet, quin quæ non pariunt, aliis parientibus gauderent. Quia ergo gratia sic inquit? Quia ad hoc solū adduxit exemplum: ut breuem tristitiam perpetuum gaudium secuturum, & se ad vitam trāsferrī, & magnum malorum lucrum ostenderet. Et non dixit, Peperit filium, sed, *quia venit homo in mundum.* Vbi suam significat resurrectionem, & non mortī illi, sed regno parturiendum. Ideo non dixit, quia natus est filius, sed homo. *Et vos nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrū.* Inde quod non amplius morietur,

rietur, inquit: *Et gaudiū vestrū nemo tollet à vobis. Et in illa die me non rogabitis quicquam.* Iterum nihil aliud ex his confirmat, quàm quod à deo est, tunc sciens omnia. Sed quid significat, *me non rogabitis?* Non indigetis aduocato, sed nominis mei inuocatio satis est ad omnia consequēda. Ostendit nominis potestatem, siquidē neque visus, neque rogatus, sed appellatus tantum apud patrem mirabiles reddit. Vbi autem hoc factum est? Vbi dicūt, Respice ad minas eorum, & da seruis tuis cum fiducia accipere sermonem tuū, & facere in nomine tuo signa & cōcussus est locus vbi erāt, Hic iterum ostēdit expedire vt abeat, Siquidem vsque tunc nihil petierunt, iam accipient omnia quæcunque petierunt. Neque enim cum iam vobiscum nō ero, arbitremini quod vos reliquerim. Nomen enim meum maiorem vobis fiduciam exhibebit. Cum ergo obscuriora essent, inquit: *Hoc in prouerbiis locutus sum vobis. Venit hora cū iam in prouerbiis nō loquar vobis.* Tempus erit cum omnia aperte intelligetis, hoc est resurrectionis tempus: tūc cum fiducia de patre annuntiabo vobis. Etenim quadraginta dies & versatus, & locutus est cum eis, annūcians, & exponens arcana regni dei. Nunc enim cum timeatis, verbis meis non attenditis: cum verò & me resurrexissē videritis, & cognoueritis, fidenter omnia intelligere poteritis: quoniam ipse pater vos amabit cū vestra de me fides cōfirmabitur, & nō rogabo patrē. *Vestra in me dilectio sufficiet vobis: Quia vos me amastis, & credidistis, quia à deo exini. Exini à patre, & veni in mūdum: iterum relinquo mūdum, & vado ad patrem.* Cum enim resurrectionis sermo non parum eos consolatus esset, & inde etiam consolatio augetetur, cum à deo venissē, & ad deum ire diceret, frequenter id reperit, alterum enim quod rectē in ipsum crederēt, policebatur, alterum quod certi esse deberent. Nam cum dixit. Modicum & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: non immeritō quid diceret, ignorabant. Nunc non itidem. Quid autem significat, *non rogabitis quicquam?* Nō dicetis, Ostende nobis patrem tuum: & quo vadis: quoniā certam habebitis cognitionem, & afficietur vobis pater, sicut & ego. Hoc maximē bonam eis spē dedit, quod patri futuros amico polliceretur. Quāobrem dicunt. *Nunc scimus quia nosti omnia.* Ecce quomodo volūtati eorū respondet. *Et nō est opus, vt quis te interroget.*

Sup. 14. a

Ibid. 13. d

Hoc est priusquam audires quid nos perturbaret, intellexisti, & recreasti nos dicendo, *pater vos amat, quia vos me amastis*. Post tot & tanta nunc tandem se scire asserunt. Vides quam imperfecte se habebant? Inde cum tanquam gratias ei agentes dicunt, Nunc scimus, inquit. Multis aliis indigetis antequam perfectionem possitis attingere. Nihil adhuc vobis profecit. Nunc me inimicis tradetis, & tanta vos formido comprehendet, ut neque inuicem secedere poteritis, sed nihil hinc mali accipietis. Vides quomodo iterum eorum descendit infirmitas? hoc etiam eos arguit, quod frequenter hac egeant indulgentia. Cum enim dixissent, *Ecce iam palam loqueris & prouerbiū nullū dicis, & propter hoc credimus tibi*. Ostendit quod neque nunc cum credunt, intelligunt. quod dicit, ut in aliud eos tempus remittat. Illud autem verbum, Pater mecum est: propter eos iterum posuit. Hoc enim verē eos discere voluit: ut nō perfectam eis cognitionem tradisse ostēderet, & adhuc dubio animo essent. Pars enim erat, ut humanum aliquid animo voluerent, quod nullum ab eo auxilium haberent: ideo inquit, *Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis*. Hoc est, ut non excidam ex animo vestro, sed me recipiatis. Nemo ergo hæc ad dogma trahat: ad vestram consolationem dilectionemque dicta sunt. Neque enim hæc sola patientur. Quoad eritis in mundo, perturbationes habebitis, non cum trador, sed postmodum: verum ratio vobis opituletur. Nullum vos malum superabit. Magistro enim inimicos vincente, non oportet discipulos contristari. Et quomodo vicisti mundum, dic quæso? Iam dixi, cum principem eius eieci foras. *Scietis autem postea*, cum omnes vobis paruerint, & acquieverint. Licet enim & nobis vincere, si voluerimus fidei nostræ authorē sequi, & eadem via incidere, quā ipse nobis strauit: ita neque nos mors vincet. Quid inquis, nō moriemur? Hinc cōstat quod neque ipse victus est. Siquidem tunc creator clarus est, non cum hosti non configit, sed cum congressus non vincitur. Non ergo propter congressum mortales, sed propter victoriam immortales. Tunc mortales essemus, si perpetuo apud eum permaneremus. Sicut enim longissimæ vitæ animalia immortalia minimè dicerem, quanuis diutissimè viverent: ita neque mortalem qui mortuus sit, si post mortem resurrexerit. Dic quæso, si quis ad breue tempus erubesceret,

ret, num perpetuo rubrum esse dicemus? Minimè: nō enim id habitus est. Si quis palleret, hunc regio morbo laborantem diceremus? Neque hunc temporalis enim morbus est: ergo neque mortalem dixeris, qui in morte vel parumper fuerit. Nam & dormiētes hoc pacto mortuos possemus appellare. Sunt enim, vt ita dixerim mortui, & nihil operantur. Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc? Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione, sed vt præstantiora euadāt. Quamobrem vincamus mundum, ad immortalitatem curramus, sequamur regem, constituamus & nos trophæum. Huius seculi voluptates, non labores recusandi sunt. Animas nostras in cælum trāsferamus, vniuersa secularia superentur. Superātur enim si non ea desiderabimus, si ridebimus. Hospites sumus & aduenæ, nullę nos molestiæ angant. Neque enim si ex clarissima patria, & claris parentibus ortus in longinquam regionem nemini notus abires, sine filiis, sine diuitiis, & te quispiam contumelia afficeret, ægreferres, ac si domi talia fierēt. Quod enim certo te hospitem aliena in patria versari vides, omnia æquo animo & contemptum, & famem & sitim, & huiusmodi ferre persuadet. Ciuitatē habes, cuius opifex & author deus est, quo breui accersemur. Qui vult pulset, iniurietur, maledicat, peregrini sumus, & in miseria viuimus. Graue est in patria inter ciues ea perpeti, illic & ignominia maxima est, & iactura. Si quis alicubi nullū notum habeat, omnia patiēter tolerat: contumelia secundum inferentis mentem grauior iudicatur. Vt exempli gratia: Si quis cōsulto prætorem maledictis prosequatur id sanè permolestè ferendum est: at si priuatum arbitratus offenderis, vix iniuriam reputauerit: ita & nobis faciendum nesciunt nos maledici, vtpote qui cœli ciues, & superne patrię adscripti, & Cherubin socij sumus. Quare nolimus ægreferre, neque contumeliam reputemus nam si nos cognoscerent, abstinerent: sed pauperes nos & miseros ducunt, ergo moueri minimè his verbis debemus. Dic quæso, si quis præueniens seruos suos aliquantulum in diuersorio expectaret, & vel diuersorij dominus, vel alius quispiam incognitum illum exasperaretur & malediceret, nōne illius ignorantiam rideret? nōne error ille magis hominē delectaret? Non lætaretur perinde, ac si ad alium, non ad se illa iniuria pertineret? Ita & nos faciamus, in di-

Sapient. 5. a

uersorio sedemus, expectantes huius vię socios. Cum omnes conueniemus tunc quos læserint, intelligent, tunc deiicient oculos, tunc erubescunt, tunc dicent: Hi sunt quos stultè habuimus in derisum. His ergo duobus consolemur, & quod nos iniuriam accipimus, nam nos ignorant: & quod si vlcisci voluerimus, grauius & nos postmodū vlciscemur. Sed absit, vt quispiā tam immani & inhumano sit animo. Quid à gentilibus nostris offendimur? Hoc nō molestum est, imō perleue. Quid tandem quod nō eodem modo dilectos, qui nobis maledicunt, & quos ignoramus patimur? Nam cum vos hic admonemus cōtumeliosis verbis nonnunquam vobiscū agimus. Frater est qui te offendit, perfer magno animo. Pater est & patruus. Quod si patris & fratris nomina vereris, dicam propinquius. Non enim fratres tātum inuicem sumus, sed & membra & corpus vnū cuius nomen magis reuereri debes. Non audistis gentile proverbium quod amicus cum vitis ferendus est? Non audisti Paulum dicentem, Alter alterius onera portate? Non vides amantes? Cogimur enim cum à vobis exemplum nō possumus inde sumere, Facit & hoc Paulus, inquiens: Patres carnis nostrę habemus eruditores, & non confundimur. Vel illud potius tempestatiuius afferetur, quod ad Romanos scribitur: Sicut constituistis mēbra vestra seruire immunditię & iniquitati ad iniquitatem, sic constituētis membra vestra seruire iustitię, propterea bono animo exemplum cōplectamur. Non vides amātes? hi nanque meretricum amore quod mala perferūt? alapis verberibūsq; cæsi, irrisi, innumeris iniuriis læcessiti, blando tamen morbo comprehensi, omnia sibi tranquilla & fœlicia arbitrantur: dū vel semel suaue aliquod, & placidum inde accipiant, priorum omnium obliuiscuntur, omnia secūda proueniunt, siue paupertas, siue morbus, siue quodcūque aliud vel molestissimum, vitam suam miseram, vel beatam ex amice affectu ducunt: neque humanam gloriam, neque infamiam curant, sed & contumelias, & omnia magna cum voluptate propter illius amorē facillē tolerant: & si maledicat, si in faciem inspuat, rosas aspergi se putant. Et quid mirum si hoc in illam animo sint, cum etiā eius domum, & si lutea sit, si ruinam minetur, omnium tamen pulcherrimam censent? Iplis præterea locis vbi vesperi versantur, visis excitātur. Date vt hoc in loco apostolicum illud in
medium

*Roma. 12.**1. Cor.**12. b**Calat. 6. a**Heb. 12. c**Roma. 6. c*

medium afferam : Sicut constituistis membra vestra seruire immunditiæ , ita constituatis seruire iustitiæ . Iridem & ego dico , vt illas dileximus : inuicem diligamus , & nullam molestiam reputemus . Et quid inuicem dico ? ita deum diligamus . Nōne horretis audientes tantam me à vobis in deum dilectionem exigere , quantam in meretricem conferimus . Sed ego horreo , quod neque tantam præferamus , & si placet , sermonem nostrum prosequamur . Siquidem hoc grauissimum est . Amata amantibus nihil boni affert , sed turpitudinem , ignominiam , contumeliam : hoc enim eius affert consuetudo . Deus autem cælum , & cœlestia bona nobis proponit & in filio , & vnigeniti fratres nos adoptauit , & viuēti tibi multa largitur , & mortuo resurrectionem , & tot & tanta daturum pollicetur , quanta ne animo quidem complecti possumus , honorabiles , & reuerēdos facit . Rursum illa omnia vult consumas , ac si in voraginem & in perditionem proiiceres . Deus tibi cælum semines iubet , & cētuplum reddit , & vitam æternam . Illa te vt mancipio vtitur , amanti omni tyranno grauius imperat . Deus inquit , iam nō dicam vos seruos , sed amicos . Animaduertis vtriusque excessum & illius malorum , & huius honorum ? Quid præterea ? Illius gratia multi vigilant , & quæcunque præceperit libenter audiunt , domū relinquunt , patrem , matrem , amicos , pecuniam , & omnia sua deserunt . Dei gratia , vel nostri , potius , ne tertiam quidem rerum nostrarum partem aliquando largimur , sed & esurientem contemnimus , & nudum , neque respondere ipsis dignamur . Illius si vel ancillam & barbaram ex medio foro amantes prospexerint , blandæ & læto vultu & longiore sermone affantur , & nihil in tota vita præter eam esse arbitrantur , non principatum , non regnum . Norunt qui hunc morbum experti sunt , plurimam gratiam habent imperanti amicæ : nōne meritò , gehenna ? nōne meritò innumera nos manent supplicia ? Excitemur ergo , & ministerium nostrum deo exhibeamus , & dimidiam eius partem , quam amantes meretricibus , vel saltem tertiam . Fortasse iterum horretis , vt ego : sed nolim verbis tantum , sed & re . Nunc in hoc cōfessu cor mouetur , egressi omnia abiicimus . Quod hinc emolumentum ? Si illic consumendæ essent pecuniæ , nemo defleret paupertatem , sed nonnunquam foeneratur : hic si eleemo-

synæ admoneamur, filios, vxorem, domum, & curam rei familiaris, & multas excusationes adducimus: Sed multa, inquires, illic voluptas est. Hoc est quod doleo, quod plango. Quod si ostendero hic maiorem voluptatem, illic vix paruum, sed ignominiam, contumeliosam, dispendium, inde bellum & odium, hic nihil huiusmodi? Quid huic voluptatis æquiparandum, dic quæso? Cælum & eius regnum, clarissimamque & perpetuam sanctorum vitam expectamus. Sed hæc expectamus, illa experimur, inquires. Vis & hæc experiri? Considera quanta fruaris libertate, & quomodo neminem reuereris, neminem formidas, cum virtutem amplecteris, non inimicum, non insidiatorem, non calumniatorem, non æmulum, non riualem, non zelotypum, non paupertatem, non morbum, nihil denique humanum. Illic & si plurima ad voluptatem cedant, & tanquã ex fonte diuitiæ affluant, riuatum bellum, insidiæ omniũ miseriam vitam faciunt. Oportet enim, vt ad contemptibilis illius, & effœminatæ voluntatem bellũ renouetur hoc innumeris mortibus grauius, & omni supplicio intolerabilius, hic nihil huiusmodi. Fructus, inquit, spiritus, dilectio, lætitia, pax, nullum bellum, neque superflua pecuniarum profusio, neque post dispedium ignominia, siue obolum des, siue panem, siue aquæ frigidæ poculum multa tibi gratia habebitur, & nihil te mœrore afficiet, sed omnia te & liberum, & gloriosum facient. Quomodo ergo nos excusare poterimus? quam veniam consequemur, cum hac via relicta vitiis nos addicimus, & in caminum ignis ardentem spõte nostra iactamur? Quam ob rem hortor, qui hoc morbo detinentur, resipiscant, & respiciat sanitatem, neque sinant in desperationem incidere. Nam & filius ille multo etiam his grauioribus afficiebatur, sed cum ad paternam domum rediit, in pristinum honorem repositus est, & eo qui semper probatus est, clarior apparuit. Hunc imitemur, & ad patrem vel sero reuersi, eam nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus, vt cœlorum regnum cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Galat. 5. d

Luc. 15. e

HOMILIA

HOMILIA LXXIX.

EX CAP. XVII.

*H*ec loquutus est Iesus, & subleuatis oculis in cœ-
 lum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum *Matt. 5. c*
 ut filius tuus clarificet te. Qui faciet & doce-
 bit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum,
 & merito lanè. Verbis enim philosophari fa-
 cile est, re autè id ostendere generosi hominis est, & magni.
 Quare Christus de patientia verba faciens, se proposuit, ut
 de exemplū accipiant. Propterea post hanc admonitionē ad
 orationem conuertitur, erudiens eos, ut in tentationibus,
 omnibus omisis, ad deum confugiamus. Cū enim dixisset
 in mundo tribulationem habituros, & eorum mouisset ani-
 mos, eos rursus per orationem erigit. Tanquam hominem
 adhuc discipuli Iesum intuebantur, ideo propter illos hoc
 facit: & quemadmodum in Lazari resurrectione, etiam cau-
 sam affert, inquit: Propter populum qui circumstat dixi,
 ut credāt, quia tu me misisti. Sanè inquit, sed illud propter
 Iudæos merito loquutus est, propter discipulos autem qua-
 nam gratia? Non absurda quidem. Qui enim post tot, & tā-
 ta dicebant, Nunc scimus, quia scis omnia, maximè indige-
 bant ut confirmarentur. Præterea neque Euangelista orasse
 dicit, sed *subleuatis oculis in cœlum*: & potius sermonē ad pa-
 trem esse, ait: Quod si alibi orationem appellat, & genu fle-
 xum dicit tūc autem oculos in cœlum extulisse, nolī pertur-
 bari: propterea erudimur attentionem in orationibus adhi-
 bendam, ut stantes suspiciamus, non oculis carnis tantū sed
 mentis, & ut flectamus genua, conterentes corda nostra. Ve-
 nit enim Christus, non modo ut se nobis ostenderet, sed ut
 virtutem nos erudiret. Magistrū autem non verbis tantum,
 sed re erudire oportet. Audiamus quid dicit: *Pater, venit ho-
 ra, clarifica filium tuum, ut filius clarificet te.* Iterum ostendit
 non inuitum ad mortē venire. Quomodo enim qui hoc fie-
 ri orabat: & non sui solius crucifixi, sed & patris gloriā ap-
 pellabat? nā & ita euenit, neque enim filius tantū, sed & pa-
 ter clarifica: us est. Ante crucem ne Iudæi quidem ipsum no-
 rant. Israël, inquit, me non cognouit, post passionē vniuer-
 sus orbis cucurrit. Inde dicit gloriæ modum, & quomodo
 ipsum glorificauerit: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis.
 Iam cum non in Iudæos tantum prædicatio, sed in vniuer-

Sup. 16. g

sum orbem esset propaganda: infirmat superiore[m] de gentibus sententiam. Cum enim dixisset. In viam gentium ne abieritis: esset autem dicturus, Ite & docete omnes gentes: ostendit hanc esse patris voluntatem. Hoc nanque multum Iudæos perturbauit, atque etiā discipulos. Non enim postmodum facile tangere gentes patiebantur, quo ad spiritus sancti doctrinā acceperunt. Siquidem non parum scandali hinc Iudæis prouenit. Ergo post tantam spiritus apparitionem Hierosolymis, Petrus vix crimen purgare potuit, locutus sermonem quem habuit apud Simonem. Sed quid est: *dedisti ei potestatem omnis?* Quando hāc accipit potestatem (interrogando hæreticos) ante, an post eorum formationē?

Mat. 28 d Ipse enim, inquit, postquā crucifixus est, & resurrexit. Data est mihi omnis potestas, ite & docete omnes creaturas. Quid ergo, non dixit potestatem operum suorum, sed fecit quidem eos habere: potestatem autem nō habuit postquam fecit? Atqui omnia ipsum fecisse apparet & superioribus tēporibus: & alios quidem vt peccatores puniens, Non abscondam, inquit, a seruo meo Abraham quid debeo facere: alios vt bonos honorans, inde tunc quidem habuit: nunc autem perdidit, & rursus accepit. Et quis hoc dæmon dicere?

Supr. 5. d Quod si eadem & tunc, & in præsentia potestas, inquit enim: Sicut pater suscitāt mortuos, & viuificat. Quid hoc significat? missurus erat eos ad gentes: ne ergo putarent rem nouam esse, cum dixisset: Non missus sum nisi ad oues quæ

Mat. 15. c perierunt domus Israel, ostendit hanc etiam esse patris voluntatem. Quod si hoc perquam humiliter loquitur, nihil mirum. Sic enim & illos tunc, & futuros ædificabat. & vt dixi, semper dico, excessus humilitatis seruis multum persuasit ad auditorum imbecillitatem Christum loquutum. Sed quid significat *omnis carnis*? Non enim omnes crediderunt. Atqui omnes secundum partem crediderunt. Quod si non omnes, non magistro crimini ascribendum est, sed non accipientibus. *Vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.* Si hoc in loco ad humani sermonis morem Paulum descendit, non admireris: facit enim & dictarum causarum gratia, & vt semper magnifice de se dicere caueat, cū auditoribus non proficeret, nondum magnum aliquid de ipso opinantibus. Ioannes tamen cum ex persona sua loquitur, non ita

Supra. 1. a facit, sed alti⁹ erigitur, inquiēs: Omnia per ipsum facta sunt & sine

& sine ipso factū est nihil. Et quod vita erat, & lux: & quod
 in propria venit: non quod non haberet potestatem, nisi acce-
 pisset, sed quod aliis daret filios dei fieri. Et similiter Paulus *Phil. 2. 4*
 æquelem deo prædicat. Ipse autem Iesus magis humano lo-
 quendi more loquitur. *Ut omne quod dedisti ei, det eis vitam*
eternam. Hæc autem est vita æterna, ut cognoscant te solum deū
verum, & quem misisti Iesum Christum. Solū verū deū, ad
 eorum qui dii non sunt differentiā, inquit, Ad gentes nan-
 que mittendi erant. Quod si nō tolerarēt, sed propter hoc
 tantum filium verū deū esse negarent, ex hoc etiam deū
 tollerēt. Inquit enim, Gloriā à solo deo nō quæritis. Quid
 ergo? non erit deus filius? Quid nō? Si deus, & solius patris *Supr. 5. 8*
 dicentis constat etiam & verum esse, & eius qui solus deus
 vocatur. Quid cū dicit Paulus: An solus ego & Barnabas? *1. Co. 19. 4*
 An Barnabam tollit? Minime. Solus enim ad aliorum ponit
 differentiā. Quod si non verus est deus, quomodo veritas?
 Multum enim à vero veritas differt. Non verum hominem
 quid esse dicemus? Nōne non hominem? Sic si verus deus
 non est filius, quomodo erit deus? Quomodo nos deus facit
 & filios nisi sit verus? Sed de his diligentius à nobis in aliis
 dictum est, quare alia prosequamur. *Ego te clarificavi super*
terram. Recte sanè super terram, in cœlo clarificatus erat.
 cum naturalem haberet gloriam, & ab angelis adoraretur.
 Non ergo de gloria substantiæ eius coniuncta dicit, quam
 etsi à nemine lauderetur, plenissimā habet, sed quæ humano
 cultu exhibetur. Igitur & illa particula. Clarifica me: hoc
 etiam modo intelligitur, Et ut cognoscās ita intelligendum
 audi quæ sequuntur. *Opus consummaui quod dedisti mihi ut*
faciam. Atqui à principio negotium habuit, vel potius non
 à principio. Quomodo ergo dicit, *consummaui*, vel quia fu-
 turum tanquam factum dicit, vel quod verius est, quod om-
 nia iam erant perfecta. Cum enim radix bonorum absum-
 pta esset, certe à principio fructus producendi erāt, & cum
 posteris affutura esset, ipsum adesse, & simul coniungere o-
 portuit. Ideo iterum humiliter condescendit. *Quod dedisti*
mihi. Nam si in audiendo & discendo perseveramus, longe
 hæc gloria eius minora essent. Quod enim ad hoc propria
 voluntate venit multis modis perspicuum est: ut cum Pau-
 lus ait: Sic dilexit nos, ut traderet seipsum pro nobis: &c. Se *Roma. 8. f*
 metipsum exinanivit, formam serui accipiens, & iterum. *Phili. 2. 6*

Sicut dilexit me pater, sic ego dilexi vos & nunc: *Clarifica me pater apud te ipsum claritate quam habui priusquam mundus fieret, apud te.* Et ubi claritas illa? Esto apud homines merito inglorius sis ob carnis vestem assumptam, quomodo & apud deum clarificari quæris? Quid ergo hic dicit? De incarnatione hic sermo habetur, cum nondum carnis natura clarificata esset, neque induisset incorruptionem neque in regiam sedem ascendisset: ideo non dixit, super terram, sed apud te. Hac nos claritate, proportionem nostram donabimur, si virtutem amplectemur. Ideo Paulus inquit: Si tamen compatimur, ut simul conglorificemur. Et profecto innumeris sunt lachrymis prosequendi, qui tanta proposita gloria, desidia & somno sibiipsis deficiunt. Etsi gehenna non esset, adhuc omnium essent miserrimi, quibus cum liceat una cum dei filio regnante & glorificari, tantis seipsos bonis defraudant. Nonne si laboribus confici, si innumeras mortes mori, si innumeras animas & totidem quotidie corpora traditum iri oporteret: nonne, inquam: omnia pro tanta gloria ponenda essent? Sed nos neque pecunias contemnimus, quas vel inuiti paulo post relinquimus, Non contemnimus, inquam pecunias, quæ nos & tot malis exponunt: quæ non nostræ sunt, sed hic remanebunt: ministramus enim quæ nostra non sunt, etsi à maioribus nostris relicta. Cum vero etiam gehenna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & stridor dentium: quomodo hæc feremus, dilectissimi? Quousque hæc non considerabimus, sed in bella, & contentiones, & inania verba omne tempus consumimus? Terram nutrimus, corpus saginamus, animam vero contemnimus. Rerum necessariorum nullam rationem, superfluarum & inanium plurimam habemus. Magnifica struimus sepulchra, splendidas domos ædificamus, seruatorum caterua constipamur, & varios excogitamus dispensatores agrorum, domus pecuniarum, & principes principum constituimus, animam omnino desertam relinquimus. Et quis horum modus? Nonne ventrem saturamus? nonne unum corpus induimus. Quæ hæc tanta rerum perturbatio? Quid tandem unam quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerum curas distrahimus, molestam nobis seruitutem excogitantes? Quid multis indiget, multorum seruus est, & si ea possidere videatur. Nam & seruatorum seruus

feruus dominus est, & magis quam illi seruitium subit. Pre-
terea sine seruis in forum ire non audet, non in balneum,
non rus. Seruis autem sine domino liber est aditus quo pla-
cet. Sed qui dominus videtur nisi serui adsint, exire domo
non audet, & si exierit, ridiculus sibi esse videtur. Fortasse
aliqui nos irrident, cum hæc dicimus, qui propterea ma-
gis deplorandi sunt. Nam quod hæc seruitus sit libenter te
interrogarem, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem,
vel poculum adinueret, nonne hoc miserabilem duceres
seruitutem? Quid ergo si indigeres, qui te semper defer-
rent, nonne te miserum, nonne infelicem predicares? Non-
ne & hoc simile est? Nihil etenim refert an homines te, an
iumenta ferant. Quid quæso, nonne in hoc ab angelis dif-
ferimus, quod non egent vt nos? Igitur quanto pauciori-
bus indigemus, tanto magis illis appropinquamus: quanto
pluribus, tanto magis ad hanc caducam vitam deflecti-
mus. Et vt hoc ita habere se intelligas, senes interroga,
quam vitam laudent, cum his rebus stulte vincuntur, an
cum vincunt? Propterea illos in testimonium vocavi, quo-
niam qui iuuentute inebriantur, maximè seruitutem non
intelligunt. Quid febribus laborantes, nonne quanto plus
sitiendo bibunt, plus bibere desiderant? Certe cum in bo-
nam restituti valetudinem illa siti liberati sunt, seipsos bea-
tos existimant. Animaduerte in omnibus rebus miserum
pluribus indigere, & qui longe à sapientia est, ei & seruitus
& cupiditas insidit. Quid ergo sponte nostra nobis mi-
seriam augemus? dic quæso, si sine tecto, & parietibus com-
mode viuere posses, & nihil te offenderet, nonne id elige-
res? Quamobrem imbecillitatis argumeta, maiora facimus? Gen. 2. 6
Nonne propterea Adam beatum dicimus, quoniam nulla
re indigeret, non domo, non vestibus? Sanè quidem. Ve-
rum nunc in necessitate constitui mur: sed cur augemus? Nam
si multi multa etiam de vitæ necessitate sibi defraudant, vt
seruos, habitationes, pecunias accumulent: quam nos ex-
cusationem habebimus, qui tantum necessitatem excedi-
mus? Quanto plura amplecteris, tanto magis tuæ derogas
libertati. Vera nanque libertas est, nulla re indigere, in se-
cundo loco, minimis quam angeli habent. Quod autem 1. Co. 7. 6
immortali corpore hoc quispiam consequatur, considera
quam laudandus sit. Hoc & Paulus Corinthiis dicebat:

Ego autē vobis parco. Et ideo ne tribulationem carnis habeant huiusmodi, ideo pecunias, vt ais in necessariis utamur, non vt seruemus & defodiamus, condonatas habemus. Hoc enim non est possidere, sed possideri. Quod si considerarem quomodo eas augere possimus, non vt ad necessitatem uteremur, ordo peruerteretur, & illæ nos, non nos illas possideremus. Liberemus igitur nos hac graui seruitute, & tandem in libertatem nos vendicemus. Quid tot, & tam varia nobis vincula excogitamus? Non sufficit tibi naturæ vinculum, & vitæ necessitas: & tot rerum turba, sed & alijs te retibus intricas? Et quando poteris de cælo cogitare, & eius altitudinem speculari. Satis erit, satis si his omnibus præcis vinculis supernam ciuitatem adire poterimus, tot alia restant impedimenta, quæ vt superemus, paupertatem amplectamur. Hoc enim pacto vitam æternam consequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXX.

EX CAP. XVII.

Esa. 9. b

Manifestauit nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tñ enant & mihi eandemisti, & sermonem meum seruauerunt. Magni consilij angelus dicitur filius dei, & honorem quæ docuit gratia, & principaliter quod patrem hominibus annunciauit, & quod in præsentia inquit, *Manifestauit nomen tuum hominibus.* Nam cum opus suum consummasse dixisset, quale id opus sit, enarrat. Atqui manifestum erat nomen: nam & Esaias inquit, Iurasti deum verum. Sed vt sæpe dixi, & nunc dicam, licet manifestum esset Iudeis, hoc tamen omnibus nunc de gentibus loquitur, nec hoc tantum manifestat, sed quod patrem ipsum horat, Neque est idem nosse rerum opificem esse, & filium habere. Manifestauit autem eius nomen & verbis, & re. *Quos dedisti mihi de mundo.* Quemadmodum superius inquit: Nemo venit ad me, nisi sit datum ab eo, & nisi traxerit eum pater meus: ita & hoc in loco, *Quos dedisti mihi.* Atqui ipse se viam esse dixit. Vnde constat duo his verbis innuere, quod neque contrarius patri sit, & quod eius voluntas est, vt filio credant.

Supr. 6. c

credant; *Tui erant*; & *mihi eos dedisti*. Hic docere intendit
 se multum à patre dilectum. Nam quod accipere oporteret,
 vel inde constat, ipse eos & fecit, ipse eorum curam habet
 perpetuo. Quomodo eos accepit? Sed quod dixi, concor-
 diam cum patre significat. Quod si hominis more quispiam
 vellet, ut dictum est, id inuestigare, non amplius erunt pa-
 tris. Nam si cum pater eos habuit, non habuit filius: sanè co-
 stat, quum dederit eos pater, à iure dominii decidit: & quod
 absurdus, apud patrem contemptos fuisse, quum ad filium
 venerunt tunc honorem adeptos. Sed hæc vel dictum ridicu-
 la. Quid ergo? Et per hæc ostendit, quod ei visum sit eos fi-
 lio credere. *Et sermonem seruauerunt. Et nunc cognoue-
 runt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt.* Et quomodo
 sermonem tuum seruauerunt. Credendo mihi, & non acquie-
 scendo Iudæis. Qui credit ei, inquit, signauit quia deus ve-
 rax est. Quidam dicunt nunc, tandem cognouisse Iesum, om-
 nia sibi à patre data: sed ratio non constaret, quomodo
 ignoraturus esset filius opera patris: sed de discipulis dictum
 est. Ex quo enim ea dixi, inquit: Omnia quæ dedisti mihi,
 abs te esse didicerunt. Nihil alienum, nihil proprium mihi à
 te est. Quod enim proprium mihi, idem & tibi. Nam pro-
 prium tamquam alienum multis in locis ponit. Cognouerunt
 ergo quod omnia quæ docebo, tua est doctrina. Et unde
 hoc didicerunt? A verbis meis. Sic enim docebam, nec hoc
 tantum, sed quod ad te veni: hoc enim per totum curauit e-
 uangelium. *Ego pro eis rogo.* Quid dicis? Tanquam igno-
 rantem patrem doces, tanquam ad hominem ignarum lo-
 queris? Quid sibi vult hæc diuissio? Ecce quod nulla alia cau-
 sa habet orationem, nisi ut intelligant, quam in ipsos habeat
 charitatem. Qui enim non sua tantum præbet, sed & alium
 ad id hortatur, & rogat, multam præ se fert dilectionem.
 Sed quid significat, *Pro eis rogo*? Non pro toto mundo, in-
 quit, *Sed pro iis quos dedisti mihi.* Et frequenter utitur hoc
 verbo, *Dedisti ut idem & patri videri intelligerent*: inde
 quum dixisset, *Tui erant*, & *tu eos mihi dedisti*. Ut prauam
 suspicionem tolleretur, ne quis nouum ipsius arbitraretur im-
 perium, & nuper eos accepisse, inquit: *Mea omnia tua sunt,*
 & *tua mea*, & *clarificatus sum in eis*. Ecce equalitatem, ut e-
 nim audiendo, Quos dedisti mihi, aut sub patris voluntate
 non esse, aut nihil antea ad filium pertinuisse arbitraretis,

Supr. 3. d.

vtrunque his verbis tollit: quasi dicat, Noli quia audis pa-
 trem mihi eos dedisse, existimare alienos iam à patre esse,
 mea patris sunt: neque quòd dixerim patris esse alienos à
 me ducas: nam quæ patris sunt, mea sunt. Itaque ea parti-
 cula, *Dedisti*: ad auditorum tantum dicta est ambecillita-
 tem. Quæ pater habet, filij sunt, & quæ filius, patris: hoc
 neque de filio, in quantum homo dici potest, qui sanè mi-
 nor est. Nam quòd pater maior sit, planè constat: contrà,
 minimè. Hic autem æqualitatem ostendit, hoc & alibi di-
 xit: Omnia quæ patris sunt, mea sunt: de cognitione locu-
 tus. Illa autem particula, *Dedisti mihi*, & huiusmodi non
 tanquam alienum se venisse, & eos ad se traheret, sed pro-
 prios accepisse significat. Indè causam & probationem ad-
 ducit. *Et clarificatus sum in eis*: hoc est, vel quòd in me
 sunt potestate, vel quòd clarificat me, cum tibi & mihi cre-
 dunt, & simul clarificant. Quod si non simpliciter clarifica-
 tus est in eis, non iam ipsius essent quæ illius. Nemo enim
 in quibus non habet potestatem, clarificatur. Quomodo autè
 itidem clarificatus est? Omnes pro eo vt pro patre moriun-
 tur, & tãquam patrem prædicant: & quemadmodum in no-
 mine patris omnia fieri dicunt, ita & in filij. *Et iam nò sum
 in mundo*, & *hi in mundo sunt*: hoc est, quantis in carne non
 appaream, per hoc glorificor. Sed quid frequenter se in mundo
 non esse, & quum in mundo esset, se eos confirmasse dicit:
 nunc quum discedat, patri eos commendat? Quæ omnia si
 quis simpliciter accipiat, multa sequerentur absurda. Qua
 enim ratione nititur, quòd non sit in mundo, & quum ab-
 eat alij commendet? Hæc enim vt puri hominis, & discipu-
 lis se gratificantis, verba sunt. Vides vt nonnulla hominis
 more secundum eorum mentem loquitur, qui ipsius præsen-
 tia se tutiores arbitrabantur: ideo inquit, *Quum essem cum
 eis, seruabam eos*. Atqui ait: Venio ad vos, & vobiscum sum,
 vsque ad consummationem sæculi. Quomodo ergo tanquam
 discessurus loquitur? Vt dixi, secundum eorum opinionem,
 vt paululum recrearentur, quum se patri cõmendari intel-
 ligerent. Quum enim multis adhibitis cõsolationibus, non
 acquiesceret, iam patrem alloquitur, et suum in illos amo-
 rem demonstraret: quasi diceret, ex quo me ad te accer-
 sis, tutos eos reddas: ego enim ad te venio. Quid dicis? Non-
 ne tu potes seruare eos? Quid nunc? Cur ergo ita dicis? *Vt ha-
 beat*

beant gaudium meum impletum. hoc est, ne imbecillitate sua perturbarentur. His verbis ad eorum recreationem, & lætitiā hæc omnia se locutum ostendit. Nam aliter sermo contrarius videretur. *Nunc autem non sum in mundo. & hi in mundo sunt.* Ita enim opinabantur, ideo ad eorum descendit imbecillitatem. Nam si dixisset, Ego seruo eos, non credidissent: ideo inquit, *Pater sancte, serua eos in nomine tuo.* hoc est, auxilio. *Quum essem in mundo seruabam eos in nomine tuo.* Iterum vt homo loquitur, & vt propheta. Nysquā enim apparet in nomine eius fecisse. *Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex eis perit, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur.* Et alibi inquit: Omne quod dedisti mihi, non perdam ex eo. Atqui non ille tantum perditus est, sed multi postmodum: quomodo ergo, inquit, non perdam? Quantum in me erit, non perdam: quod & alibi apertius significauit. Non eiiciam eum foras. Nam mea causa non expellam, non derelinquam: quod si sponte sua resiliant, vi eos non traham. *Nunc ad te venio.* Ecce humanius positam particulam, Quod si quis ex hoc minorem filium voluerit, minorem faciet & patrem. Considera à principio, partim docentis, & explanantis vicem gerit, partim præcipientis. Docentis, vt quum dicit: *Non de mundo tollas rogo.* Præcipientis vt, *Ego custodiui eos vsque modo, & nemo perit, & tu seruauas eos.* Et iterum, *Tui sunt, & mihi eos dedisti, & quum essem in mundo seruabam eos.* Quæ omnia soluuntur, quod ad auditorum dicta sunt imbecillitatem. Nam quum dixisset, *Ne mo ex eis perit, nisi filius perditionis.* addidit. *Vt scriptura impleatur.* Quæ scriptura? Quæ de eo multa prædixit. Non tamē propterea perit, vt impleatur, de quo superius multa verba fecimus. Hic enim proprius modus scripturæ est, vt quæ euentus sunt, pro causa ponat. Et omnia diligenter inuestiganda sunt, & dicentis mos, & subiectum, & scripturæ lex: quæ deprauanda non sunt. Fratres nolite, inquit, pueri fieri sensibus. Hæc autem non modo ad scripturas intelligendas legenda sunt, sed ad vitam inuestigandam. Et enim pueri parui, magna non desiderant, vilia solent admirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aspectu delectantur. Quod si regem in curru aureo sedentem, & multos albos iunctos, & eximium cultum viderint, ne respiciunt quidem. Præterea & puellas ex creata ornant,

Supr. 6. d
& Psalm.
108. b
Supr. 6. d

1. Co. 14 d

veras autem pulchras nesciunt, & in multis aliis rebus itidem afficiuntur. Tales nonnulli nunc reperiuntur: nulla his cœlestium cura, sed ad lutea tanquam pueri oblitescunt, & terrenis diuitiis blandiuntur, & gloriam & voluptates huius seculi magnipendunt: quæ ita puerilia sunt, vt illa: Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requieris causa sunt, non curant: sed vt pueri his priuati desint, illa autem ne desiderare quidem norunt: ita & multi in ætate prouecti. Ideo inquit: Nolite pueri fieri sensibus. Pecunias concupiscitis, non diuitias permanentes, sed pueriles ludos. Si quem plumbeum numum admirantem, & ad eum colligendum inclinantem se videres, nonne eum quam pauperrimum iudicares? Tu autem etiam viliora congregans, inter diuites te annumeras: & qua hoc ratione nititur? Illum nanque diuitem dicimus, qui omnia præsentia contemnit. Nemo parua hæc argentum aurum, & huiusmodi imaginarias diuitias ridere poterit, nisi maiorum desiderio reneatur, quemadmodum neque plumbeum numum, nisi aurea possideat. Tu quoque cum videris hominem vniuersum orbem percurrerem nulla alia causa eum facere putato, quam quod ad maiora respicit. Sic agricola pauca semina contemnit, quando maiorem messem expectat. Quod si pro spe incerta quæ habemus, contemnimus: longè magis pro certissima expectatione in nobis faciendum est. Quare vos hortor atque obsecro, ne nobis ipsis simus detrimento, neve pro luto supernis nos thesauris fraudemus, & culmorum & palearum plena nauis portum subeamus. Quisque de nobis dicat quid velit, ægre ferat nostram assiduam admonitionem, nos nugatores appellet, graues, molestos, non cessabimus ab admonendo, & cum propheta omnibus vobis frequenter prædicabimus:

Dan. 4. c Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas in misericordionibus pauperum, & suspende eas in collo tuo. Neque hodie quidem facias, & cras desistas. Etenim corpus hoc quotidiano cibo indiget, ita & anima, & longè etiam magis: quem nisi impenderis, & imbecillior fit, & turpior. Non limus contemnere periculantem, quotidie multa venera accipit, nunc cupiditatis, nunc iræ, nunc acedia. Maledicit, vlciscitur inuidet, cui medicina exhibenda est, neque parua est eleemosyna, quæ omnibus vulneribus adhiberi potest. Dato eleemosynam, inquit, & omnia vobis munda erunt. Eleemosynam

mosynam non avaritiam: quæ ex alieno datur, eleemosyna non manet, quanuis indigentibus impendas Eleemosyna est, quæ omni caret iniquitate. Hæc omnia munda facit, hæc ieiunium, hæc humi dormire exuperat, quanuis molestiora & laboriosiora sint: hæc tamen lucrosior illuminat, animam saginat, pulchrâ & decoram facit. Non adeo athletas oleæ præmium excitat, vt pietatis certatores hoc oleum corroborat. Vngamus ergo animas, vt aduersus hostem certemus audeter. Qui egenorum misereri cogitat, statim avaritiam exuet. Qui in dando pauperibus perseuerat, mox iram deponet, & iuperbiam. Quemadmodum enim vulneratos frequenter curando, medicus facile in aliorum calamitatibus commouetur, cum humanam intelligat naturam: ita & nos si ad opitulandum inopes conueniemus, philosophabimur, neque diuitias admirabimur, neque magnum aliquid præsentia bona ducemus, sed omnia contemnemus, & magnanimi ad cælum intenti, facile sempiterna bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXI.

EX CAP. XVII.

Go dedi eis sermonem tuum: & mundus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de mundo. Cum virtuti operâ damus, & mali homines persequuntur, & nos derident, nolimus egre ferre, neque dolere: ita enim se res habet. Semper odium parit apud malos virtus, inuidet enim bene viuere volentibus sibi excusationem arbitrati, si aliorum gloriam carpunt. Odio habent qui contraria quam ipsi faciunt, & pro viribus adnitiuntur, vt illorum vitam criminibus inurât: sed non propterea doleamus, hoc enim virtutis signum est, ideo Christus inquit: Si de mûdo essetis, mûdus quod suum est, amaret. Et iterum alio in loco, Vt vobis quibus benediciunt omnes homines: idcirco & hoc in loco ait, Sermonem tuum dedi eis, & mundus odio eos habuit. Iterum causam affert, quare digni sint, quorum pater curam habeat. Propter te odio habiti sunt, inquit, & propter sermonem tuum, itaque digni sunt protectione tua, Non rogo vt tollas eos de mundo,

*Supr. 15. c
Luc. 6. d*

sed ut serues eos à malo. Iterum exponit sermonē, & planius reddit: quod nihil aliud signat, quàm quod multam de his curam habet: cum eos tam diligenter cōmendat. Atqui ipse dicebat omnia facturum patrem quæ peteret: cur ergo pro his rogat? Nulla alia, quam prædicta ratione, ut dilectionē suam demonstraret. *De mundo non sunt, sicut ego non sum de mundo.*

Hic sup. a

Quomodo ergo alibi dicit: Quos dedisti mihi de mundo, tui sunt? Illic de natura, hic de malis operibus locutus est. Et multis eos laudibus prosequitur, primum quod non sunt de mundo. Inde quod ipse eos dederit, & sermonem eius custodierint, & quod propterea odio habeantur. Quod autem dicit, *Sicut ego non sum de mundo*; noli perturbari: illa enim particula, non, est indiscretæ certitudinis. Ve enim cum de patre & ipso dicitur sicut summa per naturam æqualitas indicatur: ita cum de nobis & ipso dicitur, maxima per vtriusque naturæ differentiā diuersitas. Nam si peccatum ipse non fecit, neque dolus inuentus est in ore eius:

Esa. 53. c

quo pacto ei Apostoli poterant comparari? Sed quid signat non sunt de mundo? At aliud expectant, nihil cū terra communicant, sed cœli facti sunt ciues: & ex hoc amorem suum ostendit, cum apud patrem eos laudat, & commēdat. Id autem verbum, *Serua eos*: non à periculis tantum dicit, sed ut in fide perstent: ideo adiecit, *Sanctifica eos in veritate tua.* Fac sanctos per spiritus exhibitionē, & doctrinam rectam. Et sicut cum inquit, *Mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*: ita & nūc instrue eos, doceas veritatem.

Atqui hoc spiritus officium dicit. Cur nunc à patre id postulat? Ut iterum æqualitatis admonere. Recta de deo doctrina animam sanctificat. Quod si verbo dicit, sanctificari, ne admireris. Nam quod de doctrina loqueretur, addidit: *Sermo tuus veritas est.* hoc est, quod nullum in eo est mendaciū. Quod si veritas est, omnino quicquid dicit, futurum esse, & nihil figuratum, nihil corporeum demonstrat. Sicut

Eph. 5. c

& Paulus de ecclesia ait, quod sanctificauit eam in verbo: quod enim verbum dei purgaret, intelligebat. Videtur autem mihi & aliud significari per illam particulam, *Sanctifica eos*: hoc est, quod dixerat, segrega eos & verbo & prædicatione: & hoc etiam ex sequentibus constat. *Sicut me, inquit, misisti in mundū, & ego misi eos.* Quod & Paulus dicit,

1. Cor. 5. d

ponens in nobis verbum reconciliationis: pro quo enim
Chri-

Christus abiit pro hoc hi orbem terrarum cōprehenderūt,
 Hic etiam hoc verbum sicut, non similitudinis est ad deum,
 & ad Apostolos. Quomodo enim taliter ad homines mitti
 poterant? Mos autem ei est de futuro tanquam de pręterito
 loqui. *Et pro eis sanctifico meipsum, vt sint sanctificati in ve-*
ritate. Quid sibi vult, Sanctifico meipsum? Offero tibi sa-
crificiū. Sacrificia omnia sancta dicuntur, & proprie sancta
quę deo dedicata sunt. Cum antiquitus in figura sanctifica-
tio esset in ouibus, nunc non in figura, sed in veritate: ideo
inquit, Vt sint sanctificati in veritate tua. Etenim eos tibi
commēdo, & oblationem facio, siue propter caput hoc fie-
ri dicit, siue quia ipsi sacrificati sunt. Cōstituite, inquit, mē-
bra vestra hostiam viuentem, sanctam: &, Reputati sumus,
vt oues occisionis: &, sine morte hostiam eos facis, & obla-
tionem. Nam quod hostiam sui significaret, dicendo: San-
ctifico: constat ex sequentibus, cum pro eis moreretur. Di-
xit autem, Pro eis sanctifico meipsum, ne quis arbitraretur,
quod pro Apostolis hæc solum faceret, addidit: Non pro
his rogo solum, sed pro credentibus per sermonem eorum in me.
 Hinc iterum eorum animos erigit, indicans multos futuros
 discipulos: cum enim quod habebant eximium, commune
 fecit, iterum eos consolatur, ostendens eis aliorum salutis
 futuros auctores. Ex quo autem de eorum salute, & sancti-
 ficatione per fidem & sacrificium dixit, iam ad concordiam
 eos exhortatur, in quo sermonem suum concludit vnde in-
 ceperat. Dixerat enim, mandatum nouum do vobis, *Vt sint*
vnū sicut tu pater in me, & ego in te. Iterum sicut non æqua-
 litatis est, neque ita vnum esse poterāt, sed pro humana fa-
 cultate, sicut cū dicit: Estote misericordes, sicut pater. Quid
 signat, In nobis? in fide in nos. Nam cum nihil adeo omnes
 perturbet, vt dissensio, id agit vt vnum fiant. Quid ergo?
 hoc ne assecutus est? Sanè quidem. Omnes enim per Apo-
 stolos credentes vnum sunt, quauis nonnulli ex his dissen-
 tiant, neque hoc eum latuit, sed prædixit hominū desidiā.
Vt mundus credat, quia tu me misisti. Quod & in principio
 dixit: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si
 inuicem diligitis. Et quomodo hinc erant credituri? Quia
 pacis est deus, inquit. Si ergo quę ex his didicerunt, serua-
 uerunt, à discipulis magistrum auditores intelligent: si dis-
 sentient, non inuenient dei pacis esse discipulos. Si non ero

Rom. 12. a

Psa. 45. d

Sapient. 3. b

Supr. 13. d

Luc. 6. e

Supr. 13. d

1. Cor. 14. g.

pacificus, à te missum non confitebuntur. Vides quo pacto
 ad finem vsque cū patre concordiam confirmatū ē? *Ego cla-
 ritatem, quam dedisti mihi, dedi eis*: hoc est, signorum & do-
 ctrinæ, & vt concordēs sint, Hæc enim claritas, vt sint, vnū,
 atque etiam maior signis. Quemadmodum enim deum ad-
 miramur, quod nulla dissensio, nulla pugna est in eius na-
 tura, & hæc maxima gloria est, ita & hi propterea clari effi-
 cientur. Et cur patrem hoc postulat, cum ipse se dare profi-
 teatur? Nam siue de signis, siue de concordia, siue de pace
 ei sermo sit, hæc se exhibere apparet, vnde constat conso-
 lādi eos gratia postulare. *Ego in eis, & tu in me*. Quomodo
 dedit claritatem? In eis manendo, & secum patrem habendo,
 vt eis opitularetur. Alibi autem non per se patrem, sed
 se & patrem aduenisse, & mansionem apud eos fecisse di-
 cit. Illic scabellio silentium imponens, hic Ario. *Vt sint con-
 summati in vnū. Vt cognoscat mundus, quia tu me misisti*. Fre-
 quenter hoc dicit, vt potentiorē pacem, quā signa ad
 persuadendum demonstret. Sicut enim discordia debilitat,
 ita cōcordia corroborat. *Et dilexi eos, sicut me dilexisti*. Hic
 iterum, sicut ponitur ad morem, vt hominem diligere licet, &
 vt dilectionis argumentum, quod seipsum pro eis dederit.
 Cū ergo dixisset in securitate futuros, quod non mutabun-
 tur, quod erunt sancti, quod multi per eos erunt credituri,
 quod multi gloriā consequentur, quod non solum ipse eos
 dilexerit, sed etiam pater, iam profēquitur, quæ post eorum
 hinc migrationem erunt futura, quæ præmia, quæ essent eis
 coronæ repositæ. *Pater, inquit, quos dedisti mihi, volo vt vbi
 sum ego, & illi sint mecum*. Quod semper quærebant, dicen-
 tes: Quod vadis? quid dicis? Id pollicitus es, quod nondum
 habebas? Quomodo ergo eis dixisti: Sedebitis super sedes
 duodecim? Quomodo alia, & plura maiora pollicitus es?
 Ecce quod omnia ad humanā respiciunt imbecillitatem.
 Nam quomodo dicebat: Sequeris autem postea? Sed ad ma-
 iorem certitudinem, & amoris ostensionem hæc dicit. *Vt
 videant claritatem meam, quam dedisti mihi*. Iterum hoc con-
 cordiæ ast patrem indicium altius quā peiora. *Ante con-
 stitutionem mundi, inquit*: Quod & ipsum aliquantulum ad
 humanam naturam respicit, Dedisti mihi inquit. Quod si
 non ita est, libenter negantes interrogarem: Qui dat, ali-
 cui dat: num primum generauit, inde claritatem dedit, ante
 inglo-

Supr. 14. c

Mat. 19. d

Supr. 13. d

inglorium dimisit? Et quam hoc nititur ratione? Vides, quod dedisti, pro genuisti intelligitur? Sed cur non dixit, ut participent: sed, ut videant claritatem? Hic ostendit, quod omnis ea requies est spectare filium dei, hoc claros esse facit: quod & Paulus inquit, Reuelata facie gloriam domini speculantes. Quemadmodum enim qui in Solis radios intuentur, aërem nacti tenuissimum visu voluptatem percipiunt: ita tunc, & longè etiam maior orietur nobis voluptas. Simul autem nobis ostendit, quod non hoc videtur, sed admiranda quædam substantia. *Pater iuste, mundus te non cognouit.* Quid hoc signat? Quam habet consequentiam? Ostendit neminem scire deum, nisi solos qui filium cognoscunt: hoc est, Volebam omnes hoc esse, sed non cognouerunt te, quanuis nihil possent arguere: hoc significat, Pater iuste. Hoc mihi asperius dictum videtur, quod tam bonum, tam iustum cognoscere noluerint. Cùm enim Iudæi deum se scire, ipsum autem nescire dixissent: ad hoc respondit inquis, Dilexisti me ante mundi constitutionem, se aduersus Iudæorum calumnias excusans. Qui claritatem accipit, qui ante mundi constitutionem dilectus est, qui testes vult eos illius claritatis: quomodo contrarius esset patri? Non igitur hoc est quod dicunt Iudæi, quod ipsi te cognoscunt: ego autem minimè, sed contra omnino. Ego te noui, non alij. *Et hi cognouerunt, quia tu me misisti.* Vides quod eos notat, qui à deo non esse dicebant, & ad hoc omnem refert sermonem? *Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam.* Atqui spiritus perfectam cognitionem inquis, sed quæ spiritus sunt mea sunt. *Vt dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.* Si enim intelligerent, qui tu sis, tunc scirent me alienum non esse, sed maximè dilectum filium, & coniunctum. Qui hoc, ut decet, credunt, & fidem in me, & veram seruant dilectionem, & qui in me verè diligunt, in his ego sum. Vide quomodo in perfectum finem definit in dilectionem omnium bonorum matrem. Credamus ergo, & diligamus deum, ne de nobis dicatur. Deum confiteri sciunt, operibus negant: & iterum, fidem negat, & est infideli peior. Cū enim ille & familiaribus, & cōsanguineis, & alienis, tu ne sanguine quidem coniunctis, vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excusatio, cum deum & maledictis & contumeliis prosequaris: Considera quot bonis be-

2. Cor. 3. 4

Ad Tit.

1. d

1. Tim. 5. 4

nefaciendo occasiones dederit deus. Alij vt consanguineo, alij vt vicino, huic vt ciui, illi vt homini miseretur. Quod si horum nihil te cohibet, sed omne amoris vinculum dissoluis, audi Paulum, qui te infideli peiorem asserit, quoniam ille nihil de eleemosyna, nihil de cœlo audiens, te humanitate superauit. Tu inimicos diligere iussus, familiares vt inimicos intueris, & pecuniis magis parcis, quàm corporibus. Atqui diuitiæ absumptæ, nihil mali patientur, hic contemptus consumitur. Quæ ergo insania pecuniis parcere, & non gentilibus? Vnde hoc desiderium ortum habuit, vnde hæc inhumanitas, atque crudelitas? Si quis tanquam in ædificiori theatri loco sedens, totum mundum, & omnia humana despiceret, considera quantam reprehenderet stultitiam quot lachrymas profunderet, quorū risu moueretur, quantum odium conciperet. Ea enim facimus, quæ risu, lachrymis, odio digna sunt. Ille canes pascit, vt feras syluestres capiat, & ipse in feritatem incidit. Ille aues pascit, alius tauros, vt lapides transferat: homines contemnit, cum fame tabescunt, & innumeram cōsumit pecuniam, vt lapidei homines effingantur. Verè homines lapidei, qui calamitosos despiciunt. Alius gemmas & aurum miserè colligens, parietes vestit, pauperum corpus nudum videns nulla flectitur misericordia. Alij vestes vestibus addūt: alius autem neque ipsum corpus nudum vestire nouit. In iudiciis item alius alium consumit. Alius in meretrices, & parasitos, alius in mimos & saltatores, alius in splēdida & magnifica ædificia, in emēdis possessionibus & domibus impēdit. Ille præterea vsuras computat, alius vsurarum vsuras, alius chirographa cædium plena cōficit, neque vel nocte conquiescit, & proximorum magis inuigilat. illucescente die hic ad iniustum lucrum, ille ad dispendium in luxu: alius ad peculatum currit, & superfluis rebus, & prohibitis maximum studium impenditur, necessariis nullum. Iudices autem nomē quidem iudicum habent, re autem latronum, & homicidarum. Et si quis cōtrouersias, & testamenta perquirat, innumera etiam hic mala, fraudes, furta, insidias deprehendet, circa quæ omnes nostri conatus, spiritualiū ratio nulla, sed ad ecclesiam vt tantum videant, concurritur. Verum non hoc est quod quærimus, sed operibus nobis, & pura mente opus est. Nam si toto tempore auaritiæ studueris, inde huc ingressus

ingressus pauca verba dixeris, non modo deum non placueris, sed plurimum irritaueris. Si tibi dominum tuum conciliare volueris, opera exhibeas: intellige calamitosorum opera: intueri nudos, esurientes, iniuria affectos, quibus multas tibi humanitatis vias sternere poteris. Nolimus nos ipsos frustra, & incassum viuendo seducere: neque quod nunc bene valeamus nos aspernemur, sed memoriam subeat, quod morborum vi nonnunquam morimur. Caueamus futura mala, & hac formidine meliores efficiamur, ac si maxime simus reprehendendi. Qui enim in iudiciis dicunt, canibus similes sunt: qui in foro vulpibus: qui vitam desiderant viuunt, neque hi ut decet exercentur, quum in spectaculis bonos mores corrumpant. Qui dignis rebus incumbat, videmus neminem: qui inuideant & maledicant, & se indigna faciant multos. Itaque punientur etiam non solum qui malorum sunt auctores, sed qui facientibus consentiunt. Voluntas enim eadem est, quae similiter dat poenas. Haec ergo quotidie repeto, neque cesso, si quis mihi auscultauerit, lucrabitur: si nemo, sciatis velim vel haec nobis profutura. Vos ipsos accusabitis, nos ab omni culpa vacui. Sed absit, ut hanc nos afferamus excusationem, sed ut nobis gloriae sitis, apud Christi tribunal, ubi simul sempiternis bonis cum eo perfruamur, quem decet gloria, cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXX XII.

EX CAP. XVIII.

*H*aec cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron ubi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Horrendum quid mors est, & formidolosum, sed non iis, qui supernam sapientiam contemplantur. Qui futura non intelligit, & ipsam tantum vitae finem reputat, non ab re & horret, & formidat, ac si nihil futurus sit, Nobis autem qui gratia dei incerta & occulta sapientiae eius didicimus, & migrationem mortem arbitramur, minime formidandum est: sed laetandum atque desiderandum, ut à caduca hac & mortali vita ad meliorem & longe clariorem, nullo fine comprehensam transferamur: quod Christus operibus non erudiens, non vi & necessitate, sed

sponte ad passionem venit. Hæc, inquit, cum dixisset Iesus, *Egressus est trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiit ipse & discipuli eius. Sciebat autem & Iudas qui tradidit eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cū discipulis suis.* Media nocte iter facit, torrentem transit, & ad locum proditori notum properat, vt laborem eis demeret, & ostendit discipulis se ad mortē sponte proficisci, quod maximē ad eorum consolationem faciebat. Etenim in horto tāquam in carcere commoratur. Hæc cum dixisset. Quid dicis? Patrē orauerat. Quare nō dicis post orationem in hortum venisset? Quia nō oratio, sed sermo fuerat ad discipulos. Introierunt autem discipuli in hortum, ita metu eos liberauit, ne ingredi recusarent. Vnde autem Iudas eos contēderit. Vnde didicerit, eo constat, quod multū extra pernoctabat Iesus. Neque enim si domi ageret, Iudas ad hortum properasset, sed domum, vt dormientem comprehenderet. Ne ergo hortū secretum recessum opinaretis, addidit, quod sciebat Iudas locum: neque hoc tantum, sed quod frequenter Iesus conueniebat illuc cum discipulis suis, Sæpenumero enim cum his priuatim de necessariis loquebatur, quæ alios audire non licebat. Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum procul à tumultu maxime sibi diligens, ne doctrina impediretur. *Iudas autem cum accepisset eum hortem, & à pontificibus & phariseis ministros, venit illuc.* Et hi sæpe aliās miserunt ad Christum comprehendendum, sed non potuerunt. Vnde constat sponte sua se tradidisse. Et quomodo Iudas cohorti persuasit? Militares erant viri & mercede omnia audebant. *Iesus autem sciens omnia quæ ventura erant super eum processit & dixit ad eos: Quem queritis?* hoc est non eorum aduentu obstitit interrogare, sed intrepide tanquam omnia sciens & dicit, & facit. Quare autem cū armis veniant? Timebant sequentes Iesum, & propterea etiam intempesta nocte aggressi sunt. *Dicit eis: quem queritis? Responderunt ei, Iesum Nazarenum.* Vides vim insuperabilem, quomodo in medio existēs eos cæcauit? Quod enim non tenebris id noctis contingeret ostendit Euangelista, cū dicit faces habuisse, quas nisi habuissent, saltē voce cognitus esset. Quod si illi Iesum ignorabant, nō tamen Iudas ob cōtinuam cum eo consuetudinem. Aderat enim, neque magis agnoscebat, sed cum aliis retrorsum cecidit. Fecit autē hoc

Iesus,

Iesus, demonstrans non solum non posse eos se capere, sed ne medium quidem videre, nisi seipsum traderet. *Iterum dicit, Quem queritis?* O dementiam: verbo eos prostravit, nec conuersi sunt, tantam virtutem intelligētes, sed iterum aggre-
 diuntur. Cum autem quod suum erat, impleisset, iam se tradit, inquiēs: *Dixi vobis quia ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum.* Animaduerte Euangelistę tolerantia. Non maledicit proditori, sed factum narrat. Vnum duntaxat curat demonstrare, quod se capi permiserit. Inde ne quis diceret, quod ipse Christus eos ad se capiendum adduxerit, & se manifestans in manus eorum dederit, cum ostenderit primum quibus facile mœreri debebant, & tamen in proposito perstitissent: & minime iam possent excusari, tunc se tradidit inquiens. *Si ergo me queritis finite hos abire.* ad vltimam vsque horam suam in eos benignitatem præ se ferēs, Si me vultis, inquit, dimittite hos. Ecce meipsum trado. *Vt impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dediſti mihi, non perdidit ex eis quenquam.* Perditionem autem dicit non mortis, sed illā æternam. Euangelista autem & in præſenti hoc accipit. Admirari autē quis posset, cur non cōprehenderint etiā cum Iesu vt verberarēt discipulos, & Petrum maxime, qui eos serui aurem abſcindendo irritarat. Quid ergo eos contigit? Nemo alius quam quæ eos retrorsum proiecerat potentia: quod Euangelista non eorū mentis, sed superbiæ virtutis eos coercentis fuisse significat inquiens, vt sermo impleretur quem dixit, Non perdidit ex eis quenquam. Petrus ergo hac voce, & his quæ iam facta viderat fretus, contra irruentes armetur. Et quomodo, inquires, qui iussus est neque peram habere neque duas tunicas, gladium habet? Vt puto hoc metuens iam se præmunierat. Quod si dixeris, quomodo cui præcipit *ne alapam inferat*, homicidam agit, & maxime cum nō vlcisci præcipiatur? Verum non se, sed magistrū vltus est. Præterea nondum perfectæ & consummatæ virtutis erant. Quod si vis Petri sp̄ietiam intelligere, videbis postmodum cæsum, & æquo animo omnia perferentem, & nullis malis, nullis calamitatibus perturbatum. Iesus autem etiam hoc in loco miraculum facit, simul erudiēs nos, quod in persecutores nostros beneficos nō esse oportet. Et cum suam obtegeret potestatem, seruo illi aurem restituit. Petro autem dixit, quod in gladium accipiunt, in gladio peribūt.

Psal. 18. b

Mat. 10. b

& ei vt in lauando minatus est, vt eius conatum retūderet. Et serui nomen meminit Euangelista, quoniam magna res erat, non tantū quod eum curauerit, sed cum paulo post esset ab eo alapam accepturus, hinc ad persecutiones tolerandas voluit discipulos erudire. Atqui etiam propterea nomen posuit Euangelista, vt legentes tunc possent diligentius inquirere an ita se res habuisset, nec simpliciter dexteram auriculam dicit, sed mihi videtur Apostoli impetū velle ostendere, quod ferē in ipsum caput irruit. Iesus autem non minis tantum Petrum cohibet, sed & alios sedat inquiens: *Calicem quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum?* Ostēdens non illorum potentiae id adscribendum, sed permissioni suae ac etiam quod non esset deo contrarius, sed obediret patri. vsque ad mortem. *Tunc comprehenderunt Iesum, & ligauerunt, & adduxerunt eum ad Annam primum.* Quare ad Annam? Vt rem ostentarent, & tanquam triumphum ducerēt. *Erat autem Annas socer Caipha qui erat pontifex anni illius.* *Erat autem Caiphas qui consilium dederat Iudaeis, quod expediret vnum hominem mori pro populo.* Cur iterum huius non prophetiae admonet? Vt pro salute hoc factum demonstraret & tantam esse veritatis excellentiam, vt & inimici eam praedixerint. Ne ergo vinculorum mentione auditor perturbaretur, id meminit, quoniam salus orbis terrarum eius mors esset. *Sequebatur autē Petrus, & alius discipulus.* Quis alius? Ipse qui haec scripsit. Et cur se non nominat? Cum enim supra pectus Iesu recumberet, merito se silentio praeteriit. Sed qua gratia in hoc loco? Eadem ipsa, nam & hic quoque se laudat, quod aliis diffugientibus, ipse sequeretur, ideo & suum nomen silet, & Petrum sibi proponit, & sui meminisse tamen coactus est, vt intelligas eum ceteris diligentius, quae in aula principis facta sunt, enarrare, vt pote qui aderat. Et animaduerte quomodo propriae laudis demit. Ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugientibus ipse ingressus est? causam affert, quod esset notus pontifici, ne quis se securū admiraretur, neque id ei fortitudini adscriberet. Illud mirandum quod Petrus tam timidū, vsque ad aulam solus venerit. Quod enim eousque venerit, amoris quod non ingrederetur, timoris erat indicium: deo haec scripsit Euangelista, praecipuas negationis excusationem. Neque enim tanquam rem magnā ait se notum pontifici, sed

sed cum solum se cum Iesu venisse dixisset, ne putares animi magnitudine factum, causam affert. Quod autem & Petrus ex illius favore ingressus esset, ex sequentibus ostendit. Cum enim exiit, & cū ostiaria egit vt introduceretur, statim intrauit Petrus. Cur autem ipse non introducit? Christum spectabat, & sequebatur, ideo iussit mulieri, vt eum introduceret, Quid mulier? *Nunquid & tu ex discipulis es hominis huius?* Dicit ille: *Non sum.* Quid dicis Petre? Nōne dudum dixeras, si oportuisset animam pro eo ponere, te positurum? Quid ergo? Ne ostiariam quidem rogātem perferre potes? Num miles, num aliquis eorum qui Iesum ceperāt te rogabat? Vilis erat ostiaria & abiecta, neque aspere percōtata. Nō dixit, deceptoris & perditī illius discipulus es, sed hominis huius tanquam eius misereretur. Sed nihil horum pertulit. Dixit autem, Nunquid & tu? quia Ioannes aderat adeo benigne locuta est mulier. Sed nihil horum intelligebat Petrus, neque rem aduertit, quod primò, quod secundò quod tertio negaret, nisi quum gallus cantauit: neque hoc aduertisset, nisi se Christus conspexisset. Et ipse quidem calesciebat se cū seruis principis. Iesus intus ligatus tenebatur. Hęc autem dicimus, non in Petri accusationem, sed ad ostendendum Christum vera prædixisse. *Princeps autem interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina.* O malitiā: cū frequenter in templo loquentem, & palam docentem audisset, hoc percontatur. Quum nullum haberent crimen quod obicerēt, de discipulis rogabat, fortasse vbi essent, & qua gratia eos elegisset, & quid vellet, & in quibns his vti: hoc dicebat quasi seditionis, & nouitatis eum arguens, & quod nemo alius ipsi crederet præter illos, & tanquā quoddam esset malitiæ instrumentum: quod arguens Christus, inquit: *Ego palā locutus sum mundo. nihil priuatim discipulis. Ego semper docui in templo.* Quid ergo? nihil ne secreto discipulis dixit? Dixit sanè, sed non quod illi arbitrabātur, quod timeret, & seditiones strueret: sed quum aliquando altiora, quā quæ multitudo capere posset, loquebatur. *Quid me interrogas? interroga qui audierunt.* Non arrogāter respondet, sed fretus veritate, quod in principio dicebat: Si egote testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum est verum: idem & hoc in loco, ex abundantia suum vult testimonium confirmare. Nam quum de discipulis princeps per-

Mat. 16. d

Supra. 3. b

contaretur, ait: Me de meis rogas? Roga inimicos, infidiatōres, qui me ligarunt vt testificentur. Id enim veritatis maximum est argumentum, quum quis inimicos in testimoniū adducit. Princeps autem quum ita quærendum esset, non quæsiuit: *Sed vnus ex astantibus ministris dedit ei alapā.* Quid hoc impudentius? Ex horrescat cœlum, contremiscat terra de Christi patientia, & seruorum impudentia. Et quidnam dixerat? Neque vt se excusando ait: Quid me interrogas? sed vt omnem impudētię materiam tolleret: & quum percussus esset, & omnia sternere & delere, in sua haberet potestate, loquitur quæ omnē feritatem placare facili potuissent. *Si male loquutus sum* (inquit) *testimonium perhibe de malo.* hoc est, Si me verbo reprehendere potes, ostende: *Sin minus, cur me cedis?* Vides iudicium tumultus, & perturbationis & cōfusionis plenum? Rogauit princeps subdole & dolose, respondit Iesus vt oportuit. Quid dicendum erat, vel cōfutare vel acquiescere? sed neutrum facit. Verū seruus eum cædit, hoc non iudicium est, sed violentia. Inde neque sic quicquam habentes quod accusarent, mittunt eum ligatum ad Caiphā. *Erat autem Petrus stans & calefaciens se.* Pape quō sopore calor ille vehemens Petri contabuerat capto Iesu? Neque post tot mouetur, sed adhuc se calefacit, vt intelligas quā imbecilla sit humana natura, quum nos deus deserit. Et rogatus iterum negat. *Tunc cognatus serui illius, cuius Petrus auriculam absciderat, ea re motus ait.* Nōne ego te vidi in horto? Neque hortus, neque immēsus amor, quem Iesus illic ostenderat, verborum eius Petrum admonuit, sed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangelistæ omnes in hoc concordarunt? Non vt discipulum accusarēt, sed erudirent quantum mali sit non omnia deo committere, sed sibiipsi confidere. Tu autem admirare magistri curam, & diligētiam, quod & captus, & ligatus discipulo cōfuit, intuitu suo iacentem excitās, & ad lachrymas mouēs. *Ducunt ergo Iesum à Caipha ad Pilatum.* Factum autem, hoc est, vt iudicum multitudo, vel inuitis veritatem extorqueret. *Erat autem mane.* antequam gallus cantaret, ad Caiphā ducitur, inde ad Pilatum. Quibus verbis ostendit euangelista à media nocte ad mane à Caipha interrogatum, nihil respondisse. Ideo misit eum ad Pilatum, sed illa aliis dimittens, ipse quæ secuta sunt, enarrat. Tu autem Iudeorū stultitiam

titiam considera, qui innocentem armati comprehendunt. *Non tamen ingrediuntur prætorium ne contaminarentur.* Et quænam quæso contaminatio ingredi prætorium, ubi iniusti pœnas dant? Decimâtes mentam & anethum: at quum iniustè interficiunt, contaminari se non existimant, sed quum ad prætorium veniunt. Sed cur ipsi non interemerunt? Multū de eorum imperio iam ademptum erat à Romanis: præterea timebant ne à Pilato accusati, pœnas post modum darent. Sed quid significat, vt manducarent Pascha? Atqui Iesus iam id fecerat vna die azymorum: siue ergo totum Pascha appellat solennitatem, siue quod tunc faciebant. Christus autem pridie eadem suamin parasceue reseruans, quando antiquitus celebratum erat: ipsi autem armati quod non licebat, fundētes sanguinem, locū cauent, Pilatū aduocant: *Qui egressus ait, Quam accusationem affer- tis aduersus hominem hunc?* Vides mutationem principatus eorum, & inuidiæ? Quum enim & ligatum, & tāta caterua ad se adductum videret, non tamen manifestæ putauit accusationis indicium, sed interrogat, absurdū ratus, iudicium eos præsumere, supplicium sibi permittit. Illi autem, *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum.* O dementiam quid non adducitis in medium quid fecerit, sed obtegitis? Quid non arguitis eum? Ecce quod vbique iustam prædicantes accusationem, nihil tandem afferunt. Annas de doctrina percontatus est, quo audito misit ad Caipham, & ipse deinde ad Pilatum. *Pilatus ait, Quam accusationem affer- tis contra hunc?* Neque habent quid respōdeant, sed coniectura quadam vtūtur. Tum Pilatus, *Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt Iudei: Nobis nō licet interficere quenquā.* (Hoc dixerunt,) vt sermo Iesus impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Et quomodo hoc significabant? Non licet nobis interficere quenquam: aut dicit Euangelista, quoniam non pro Iudæis tantum, sed & pro gētibus erat moriturus: vel quod crucifigere eis non licebat. Quod si dicunt non licere interimere, eo tempore intelligendum est: nam quod interemerunt & alia morte, argumento est. Stephanus lapidatus, sed crucifigere eum desiderabant, vt mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitandum molestiam, breuibus Iesum interrogat, *Tu es rex Iudæorum?* Respondit Iesus: *A temetipso hoc*

Mat. 23.

Lucæ

II. f

dicis, an alij dixerūt tibi de me? Cur hoc interroga Christus? Vt prauum Iudæorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nam quum illi nihil accusare possent, ne longa fieret discussio, quod semper in primis accusabatur, id nunc Pilatus percontatur. Nam quum dixisset Iudæis, Secundum legem vestram iudicate eum: vt ostenderent non esse in Iudæos tantum peccatum, non licere sibi dicunt. Non enim legi nostræ, sed communi crimini obnoxius est, quod intelligens Pilatus, vt experiretur, roga, Tu es rex Iudæorū? Non ergo quod nesciret Christus interrogat, sed vt ipse Pilatus Iudæos accusaret, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicans ait: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pōtiffices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti? Hic se excusare voluit: inde quum dixisset, Tu es rex? Arguens eum Iesus, hoc, inquit, audisti à Iudæis? Qua gratia non diligenter rem ipsam inquiris? Dixerunt me malorum authorem? percontare quid mali fecerim, sed hoc non facis, simpliciter causas struis. Ate ipso hoc dicis, an aliunde? Quo audito Pilatus, quid statim respondeat ignarus. Tradiderunt te mihi, inquit, oportet vt te quid feceris interrogem. Tum Iesus. Regnum meum non est de hoc mundo. Erigit Pilatum, vt non multum ad eorum comparisonem malum, & vult ostendere se non purum hominem, sed deum & dei filium esse inquires. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis. Quod vt Pilatus intuebatur, tollit tyrānidis, videlicet, suspicionem. An non est mundi huius Christi regnum? Quidni? Quomodo, inquit, non esse? Nō quod hoc etiam nō possideat, sed quod in cælo habeat imperium, non humanum, sed longè maius atque prestantius: quod si ita est, quomodo captus est sponte se tradens? Quod non tacet, sed si ex hoc mundo essem, inquit, ministri mei decertarent, vt non traderer. Ostendit in hoc loco regni nostri imbecillitatem, quod in seruis habeat potestatem, supernum autem regnum sibi ipsi sufficiens est, & nullius indiget, Hinc hæretici ansam inueniunt alienum eum ab opifice esse. Quid ergo quū dicit, In propria venit: quid cūm, Non sunt de mundo, sicut ego non sum de hoc mundo? Sic & regnum suum dicit hinc nō esse, non quod mundum prouidentia, ac protectione sua priuet, sed vt dixi, neque humanum, neque caducum esse demonstret.

Quid

Supra. I. a

Ibid. 17. b

Quid ergo Pilatus? *Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex sum. Ego in hoc natus sum.* Si ergo rex natus est, & alia omnia nata sunt, & nihil habet quod acceperit, itaque quum audis, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere, nihil aliud quàm generationem arbitreris, & in aliis similiter. *Et ad hoc veni, ut testimoniū perhibeam veritati.* Hoc est, ut hoc ipsum dicam, faciā & persuadeam omnibus. Tu autem homo hæc audiens, & videns dominum tuum ligatum & circumtractum, noli præsentia quicquam reputare. Nōne perabsurdum & indignum est si Christus propter te ea sustinuit, tu ne verba quidem sæpenumero perpeti possis? Ille insputus est, tu te vestibus ornas & annulis: & si non apud homines laudaris, miseram te vitam vivere arbitraris. Christus opprobriis & maledictis afficitur, ad derisum alapis cæditur: tu ab omnibus laudem captas, & non fers opprobria Christi. Nōne audis Paulum dicentem, Imitatores mei estote, sicut & ego Christus? Si quis te maledictis prosequitur, recordare domini tui, quem ad derisum adorabant, & verbis & re distrahebant, & irridebant: ipse verò non modò non ultus est, sed beneficiis, & summa humanitate & clementia affecit. Hunc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia liberari. Non enim qui iniuriatur, sed qui paruo animo iniuriis dolet, is iniurias confirmat, & irritat iniuriantem. Si non agrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, sed ab accipientibus fit ut graues sint. Quid tandem doles, si iniuria te offendit, tanto minus tibi dolendum est, imò illi magis misereri oporteret: si iure, tanto æquiori animo tolerandum. Quemadmodum enim si quis te pauperem, ut diuitem appellaret, laudaretque, nihil ad te illæ laudes, sed potius in risum verterentur: ita si quis falsò calumniaretur, nihil id ad te. Quod si te conscientia reprehēdit, nulla verba perturbent, sed vitam emenda, hoc in veris reprehensionibus dico. Quum autem paupertatem quispiam, aut ignobilitatem arguet, eum ridendum ducas. Non enim dedecori est audienti, sed dicenti, utpote sapientiam ignoranti, sed quum huiusmodi in multitudine ignorantium veritatem dicunt, intolerabile vulnus efficitur, imò hoc maxime ferendum, quum tibi testis sit spectaculum laudantium te atque accipientium, illis lædentibus & exprobrantibus. Non

Supr. 5. d

enim qui vlscitur, sed qui nihil respondet, ad imitationem est apud sapiētes. Quod si præsentes stulti sunt, propterea maxime eos rideas, & theatro cœlesti congratulare: illic enim omnes te laudabunt, tibi plaudent, te accipient. Siquidem vnus angelus toti mundo conferri potest. Et quid angelos dico, quando ipse te dominus laudabit? His cogitationibus nos exerceamus: neque enim crimini dandum est, si quis legitur silet: sed contra, si vlscitur. Nam si crimen esset, non vtique dixisset Christus: Si quis percusserit te in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. At si falsa quis dixerit, ei misereamur, quod sibi accusatorium supplicium adstruit, neque scripturas legere dignus est. Peccatori enim, inquit, deus, vt quid tu enarras iustificationes meas? Sedens contra fratrem tuum calumniaris, Si vera dixerit, etiam sic miserabilis est. Nam & Phariseus vera locutus, nihil tamen offendit male audientem, sed ei profuit: se bonis priuauit, sibi his maledictis naufragium intulit. Itaque vtrique ille est qui offendit: tu autem si æquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi silētio, & modestia deum propitium reddis & materiam accipis vt ex verbis facta emendentur, & gloriam humanam contemnas. Etenim his verbis dolor exoritur, quod multi hominum inhiant opinioni. Sic si voluerimus philosophari, probè intelligemus nihil res humanas esse. Discamus igitur & vitia nostra recensentes, ea tempore corrigamus, & hoc mense vnum, alio aliud, & ita subsequetur, meliores efficiamur, & sic tanquam per gradus quosdā ascendentes per scalam Iacob ad cœlum perueniemus. Etenim scalę illę mihi per illam visionem paulatim per virtutes ascensum significare videntur, per quam à terra in cœlū ascendere nobis licet, non gradibus sensibilibus, sed morum incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc ascensum aggrediamur, vt & cœlum, & cœli bona consequamur, gratia & benignitate Iesu Chrīsti, &c.

HOMILIA LXXXIII.

EX CAP. XVIII.

Ecce in hoc natus sum: & ad hoc veni in mundum vt testimonium perhibeā veritati. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meā. Mirabilis res est patientia, quę tanquam in tranquillo portu animū cōstituit, eūque & ab aduersis vētis, & fluctibus

Mat. 5f

Luc. 18. b

Gen. 28. b

& fluctibus tempestatum liberum reddit: hanc nos Christus cum semper, tum maximè docuit cum iudicatus est: ductus huc, illuc distractus. Etenim apud Annā perquam mansuete respondis, & cædenti seruo ea dixit, quæ omnem fastum tollere potuissent, & inde ad Caiphā, demum ad Pilatū ductus, tota nocte in his consumpta, in omnibus mirā prætulit mansuetudinem, & dicentibus maleficum esse, neque quo eum arguerent habētibus, tacuit tamen: cum de regno interrogatus est, tunc locutus est ad Pilatū, erudiens eum, & ad altiora erigens. Quid autem Pilatus illis præsentibus Iesum non interrogat, sed prætorium ingreditur? Magnam quandam de eo habebat opinionem, & sine alicuius tumultu omnia ab eo intelligere volebat, Roganti autem, Quid fecisti? nihil ad hoc respōdit Iesus, sed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc est de regno suo, inquit: Regnum meū non est de hoc mundo quasi dicat, Rex sum: non tamen qualem arbitraris, sed longè præstantior. Hinc ostendit, nihil mali fecisse: ut etiam cū prosequitur, In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: inde cum inquit, Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam: allicit eum, ut aures his adhibeat. Si quis enim verus est, inquit, & amat veritatē, sanè me audiet, Hoc pacto eum paucis verbis allicit, ut petat, *Quid est veritas?* Sed primum rei ipsi instat. Rogavit autem, quoniam tempus id postulabat, tunc eum ē Iudæorum manibus eripere cogitabat: ideo exiuit, aitque: *Ego nullam in eo inuenio causam.* Et considera quam prudenter: non dixi, si errauit, & dignus est morte, solennitati eum condonata: sed primum omnino excusat, inde ex abundantia rogat, si nolint aliter innocentem dimittere, saltem ut nocentem tempori cōdonent: ideo subdidit, *Est autem consuetudo vobis, ut vnum dimittam in Pascha.* Inde verecunde, *Vultis ergo, inquit, dimittam vobis regem Iudæorum? Clamabant omnes, dicentes: Non hunc, sed Barrabam.* O mentem scelestam, similes sui petunt. Scestum dimitti, infontem puniri iubent. Hic etiam eis antiquitus mos fuerat. Tu autem in omnibus considera domini benignitatem. *Tunc flagellauit eum Pilatus.* Fortasse ut ita sedato Iudæorum furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius eum liberare voluisset, in hoc eis satisfacere arbitratus est, si verberaret, & quæ tūc facta sunt in eum, fieri per-

Hic sup. a

mitteret: vt purpurea veste circumdaretur, & corona spinea eius capiti imponerent: ideo ita coronatum ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorum iram & furorem aliquantulum sedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, siquidem non præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiam. Neque enim noctu à Pilato iussi cum Iuda profecti sunt, sed pecunia à Iudæis allekti omnia audebant. At Iesus in his omnibus tacebat. Tu autem non solum hæc verba audias, sed in animo perpetuo serues velim, & cum orbis terrarum, & angelorum regem à militibus irrisum, & verbis & re ignominia affectum, & omnia æquo animo tolerantem videris, eum re ipsa imitare. Cum enim dixisset Pilatus, Regem Iudæorū: ad deridendum vt regem induerunt. *Hoc pacto eduxit eum Pilatus, inquit: Nullā in eo causam inuenio.* Exiuit Iesus spinis coronatus, non tamen Iudæorum ira sedata est, sed clamabant: *Crucifige, crucifige eum.* Videns Pilatus omnia frustra tentari, *Accipite, inquit, eum vos, & crucifigite.* Quibus verbis constat, ad eorum cohibendum furorem illa fieri permisisse. Ego, inquit, nullā in eo causam inuenio. Animaduerte quot modis iudex Iesum excusat, sed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbum, Accipite & crucifigite: indignantis est, & momentis vt ipsi rem non permissam patrarent. Ipsi duxerāt eum, vt præsiidiis iudicio damnaretur: contra autem contigit, vt potius sententia eius absolueretur: quod veriti: *Nos legem habemus, inquit, & secundū legem nostram debet mori: quia filium dei se fecit:* Quomodo ergo dicente præside, Accipite eum, & secundum legem vestram iudicate eum: dixerunt sibi non licere quenquam interficere, nunc legem afferunt, quod mori debeat? Et considera accusationem, Filium dei se fecit: hoc crimini dandum est? Dic quæso, quid mirum, vt quid dei opera facit, si se dei filium nuncupet? *Quid Christus? Nihil respondet,* Implens propheticum illud, quod non aperuit os suum. In humilitate sua iudicium eius ablatum est. Tum Pilatus, cum audiret quod se dei filium faceret: ne id verum esset, & contra legem facere putaretur, formidauit Iudæi cum id re & verbis intelligerent, non sunt perterriti, sed interimunt quem adorare debuissent. Ideo Pilatus trepidus, aliis omisissis, an esset Christus interrogat, cui Iesus non respondit. Nam cum audisset, in hoc natus sum, & ad hoc veni, & regnum meum

meum non est de hoc mundo : & propterea eum absolvere debuisset, obtemperavit tamen furori ludæorum, qui cum nihil amplius quod criminarentur haberent, ad publicum crimen confugiunt, dicentes: *Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Inquirendum igitur diligenter, an tyrannidem affectaret, & regno Cæsare depellere tentaret: sed non inuestigat diligenter, ideo nihil ei respondet, cum sciret frustra omnia. Præterea rebus testimonium perhibentibus, noluit verbis convincere, neque excusationem adducere, ostendens sponte ad hoc venisse. Cum taceret, inquit Pilatus: *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te?* Vides quomodo seipsum condemnauit? Si in tua potestate est, quare infontem non dimittis? Cum ergo contra se sententiam tulisset, inquit Iesus. *Qui tradidit me tibi, maius peccatū habet.* Indicans ipsum quoque reum esse criminis. Et ut tumorem eius deprimeret, *Non haberes potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Ex quo significat; non simpliciter, & ut res plurimum solent, sed mysticè euenisse. Sed ne ea particula, Nisi esset tibi datum desuper: nullo ipsi crimini adscribendum duceret, ideo inquit, Maius peccatum habet, qui tradidit me tibi. Atqui si datum erat, neque hic, neque illi rei erant criminis: frustra hæc dicis. Hoc verbum. Datum: in hoc loco permissum est: quasi diceret, permisit hæc fieri, non tamen propterea vos nō accusandi. Perterruit eum verbis, & manifestam attulit exultationem. *Et exinde querebat Pilatus dimittere eum. Iudei autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris:* Cum enim à sua lege crimina non proficerent, malignè externum adducunt dicentes: Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Et quod tyrannidis argumentum? Vnde hoc potest ostendi? A purpura, à diademate, ab ornatu, à satellitibus? Nōne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus utebatur cibis vestibus, domo? Sed o impudentiam, o intempestiuam formidinem. Pilatus enim iam periclitari arbitratus, si id negligeret, egreditur ut rem inquirat. Hoc enim significat, cū sedisset dicit, & nulla habita quæstione, tradidit eum: se eis persuadere existimans, quod apparet, cum inquit, *Ecce rex vester.* Et cum illi dixissent, *Crucifige eum:* iterum ait, *Regem vestrum crucifigam?* Responderunt pontifices: *Non habemus regem nisi Cæsarem.* Sponte se reos professi sunt, ideo

& deustradidit, quando ipsi primi prouidentia & protectione ipsius se subtraxerunt: & cum vno ore regnum abnegassent, permisit suis ipsorum sententiis eos decidere. At qui ea verba omnē iram sedare iam debuissent, sed timuerūt, ne dimissis iterum plebem alliceret: quod ne eueniret, omnia conabantur. Graue enim quiddam est ambitio, graue, inquam, & quæ animā perdere valeat, cuius gratia nunquam audiebant, Pilatus quidem sōlo verbo voluit eum dimittere, hi perstant dicentes, Crucifige. Et cur tantopere hanc eius mortem affectabant? Quid ignominiosa erat veriti ergo ne eius postmodum memoria seruaretur, hanc mortem elegerunt, nescij quod cum impeditur, magis apparet veritas. Nam quod hoc formidarent, audi quid dicant: Nos audiuius, quia seductor ille dixit, post tres dies resurgam. Idcirco omnibus modis admittebantur: vt posteris esset abominabilis. Et identidem clamabant, Crucifige. Erat turba incompressa, & à principibus corrupta, Nos autem non modo hæc legamus, seu animo recondamus: hoc est, coronam spineam, vestimentum, arundinem, alapas, sputa, irrisiones, quæ frequenter mente repetita fatis omnem iram sedare poterunt: & si ludibrio erimus, si quid iniuste patiemur, frequenter dicamus, Non est seruus maior domino suo: & allatrantium Iudæorum verba nobis subeant, cum dixerunt, Dæmonium labes, & Samaritanus es, & in Beelzebub principe dæmoniorum eiicies dæmonia, Et ideo hæc omnia pertulit, vt eius vestigia imitemur, & maledicta perferamus, quæ ipse grauissima non solum pertulit, sed omnia fecit, vt ipsos illatores saluos faceret, & ad eorum salutem Apostolos misit. Audis eos dicentes: Scimus, ignoranter fecistis: vt ad pœnitentiam adducerent: hæc nos imitemur, nihil enim adeò deum placat, vt inimicorum dilectio, & cura eis beneficiendi. Cum quis te persequitur, non ipsum, sed dæmonē instigantem considera, & aduersus illum iram feda, & miserere quod ita à diabolo irritetur, à quo sibi mendaciū oritur, multò magis & iniusta ira. Nō sunt Christianorum maledicta, nam qui flere iubetur, & qui audit, Væ vobis qui ridetis: inde maledicit, insectatur, furit: non ipse contra maledictis, sed lachrymis prosequendus est. Nā & Christus Iudæ misertus est, qui nobis re ipsa in omnibus imitandus est: quod nisi fecerimus, frustra nati sumus, vel
ad ma-

Supr. 13. b
Ibidē 8. f
Matt. 12.
& Luca.
11. b

Asto. 3. c

Luc. 6. d

ad malū potius. Neque enim fides sufficiens est ad regnum consequendū, sed magis perperam viuentes condemnabit. Qui enim nouit volūtatē domini sui: & nō facit, multum vapulabit. Et iterum: Si non venissem, inquit, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent. Quam ergo habebimus excusationem, cum penetralia ingredi dignati recusauerimus, & cōmunicantes mysteria gentilibus eorum ignaris peiores inueniamur? Si illi ob inanem gloriam, tantam prae se tulerunt sapientiam: longē magis nos decet, vt deo placeamus, virtutibus inuigilare. Illi nonnunquā suam contempserunt animam, & filios dæmonum insania bellis deuouerunt: nos neque pecuniam propter Christū cōtēnimus, non iram ponimus, sed inflamur, & febricitantiū more incendimur. Et quemadmodum illi morbo vexati, ita & nos affectu distracti, iram, auaritiā, reliquas cupiditates sistere, nunquam possumus. Ideo erubescō simul atque obstupescō, cum multos gentiliū pecuniarum cōtemptores, nos insanientes videam. Quod si qui etiam nostrorum eas contēnunt, aliis affectibus, furore, videlicet, & inuidia consumūtur. Difficile sanē est verā sapientiam inuenire. Quānam gratia? Remedia scripturarum negligimus, neque contritione, fletu & planctu eis attendimus: sed simpliciter & inconsiderate, si quando, ad legendū adducimur: propterea cum graue seculariū rerum onus incumbit, omnia inundat, & si quid profecimus, aufert. Neq; enim si quis vulnus acceperit, & medicinam imposuerit, non diligenter alligabit, sed decidere permittet: neque aqua, puluerem, & alia vulneri contraria non cauebit, ne grauius malum sequatur: nō medicinæ, sed proprię desidie culpa hoc nobis accidere solet, cum diuinis sermonibus parum, secularibus semper attendimus: ita semen omne suffocatur, fructus nullus prouenit. Quod ne accadat, in cœlū paululum suspiciamus, mortuorum monumenta & tumulos consideremus, & nos eundem exitum manere, eandem migrandi necessitatem, nonnunquam ante vesperum imminere in mētem veniat. Præparemur ergo huic profectiōi. Multo nobis viatico opus est, nā & tumultus labor, multus cōtus, magna solitudo peragrandā est. Nullum est diuersorum, neque forum vbi nobis necessaria comparare possimus, nisi hinc omnia nobiscū auferamus. Audi quid dicant virgines, Ite ad vendentes: &

Ibid. 11. b
Supr. 13. d

Mat. 25. 9

Luc. 16. g eunt, non inuenerunt. Audi Abraham: Chaos est inter
Exe. 14. 6 nos & vos. Audi Ezechiel de die illo: Noë, Daniel, & Iob
 filios suos non liberabunt. Sed hoc utinam nos non audia-
 mus verba: sed accipientes hinc quæ ad æternam vitam no-
 bis sufficiant viatica, cum fiducia videamus dominum no-
 strum Iesum Christum, cū patri simul & spiritui sancto sit
 gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXIII.

EX CAP. XIX.

Num. 11. b **T**unc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Sus-
 ceperunt autem Iesum & eduxerunt, & baiulās
 sibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluarie lo-
 cus. Fœlicitates facile improvidos deicere &
 prosternere assolēt, ita & Iudæi & principio,
 diuino freti auxilio legem regni gentium quærebant, & in
 eremo post manna ceparū recordabuntur, itidē & hic, Chri-
 sti regnum recusantes, Cæsaris implorabant, ideo in regem
 secundum sententiā suam inciderunt. Quod cū audisset Pi-
 latus, tradidit eum ut crucifigeretur, & quā in iustissime.
 Erat enim inuestigādum, an regnū affectasset, sed solo metu
 tulit sententiā: quod ne committeret, Christus eum ad-
 monuerat, inquit: Regnum meum non est de hoc mun-
 do, sed præsentibus omnibus addictus, nihil magnum sape-
 re voluit, quanuis vxoris somnium eum perterrere debuif-
 set, sed nullo horum factus est melior. Neque cœlum suspe-
 xit, sed tradidit eum. Et ei crucem tanquam reo imposuerūt
 lignum delegerunt: neque figuram considerarunt. Etenim
Supr. 18. g Isaac ligna portauit, sed tunc in patris voluntate tantū con-
Mat. 27. b stitit. Figura enim erat, nunc res secuta est, quia veritas. Et
Gene. 22. b exiuit in eum, qui dicitur Caluarie locus. Vbi quidem di-
 cunt Adam & mortuum, & sepultū esse: & Iesum vbi mors
 dominata est, ibidem trophæum erexisse hoc est crucem,
 quam tulit contra mortis tyrannidem. Et quemadmodum
 victores, Ita Iesus victoriæ signa humeris tulit. Quid enim,
 si id alio animo fecerunt Iudæi? Crucifigunt autem eum
 cum latronibus. Inuiti etiam in hoc prophetiam implentes.
 Quæ enim illi ad ignominiam faciebant, his veritas imple-
Esai. 52. d batur, ut intelligas quanta eorum vis. Hoc nanque antiqui-
 tus propheta prædixerat: Quocumque iniquis reputatus est.

Voluit

Voluit dæmon rem ipsam obtegere, non tamē voluit. Crucifixi sunt tres, claruit vnus Iesus: vt intelligas eius virtute omnia prouenisse, atque tribus crucifixis miracula patuerūt nemo tamen vllam alteri latronum attribuit, sed solo Iesu: ita diaboli insidiæ irritæ factæ sunt, & in eius caput omnimodo irruerunt, nam ex duobus vnus saluus factus est. Nō solum igitur crucifixi gloriam nō offendit, sed non parum auxit: neque enim nimius fuit in cruce latronem conuerti, & paradysum intrare, quā petras collidi. *Scriptis autem & titulum Pilatus.* cum & Iudæos vlcisceretur, tum vt Christum excusaret. Nam cum tāquam prauum tradidissent, & sententiam hanc latronum societate confirmare vellent, ne quis iam turpem mortis notam inurere, & tāquam malum, & perditum eum accusare posset, vt calumniantium os obstrueret, in regem suum insurrexisse denunciat, & tanquam trophæo cuiusdam literas insculpsit, clara voce & victoriam & regnum profitentes quanuis non perfecte. Neque hoc vna lingua, sed demonstrauit. Cum credibile esset multas ad festum nationes conuenisse, ne quis excusationem ignoraret, linguis omnibus Iudæorum immanitas notata est. Hoc autem ægre ferebant Iudæi. Atqui quid hoc vobis nocebat? Nihil. Nam si mortaliserat & imbecillis, & moriturus, quid scripturam timuistis quod esset rex Iudæorum? Et quid dicunt, vt scriberet, Quia ipse dixit? eius fuisset temeritati & iactantiæ adscribendum. Non tamen Pilatus mutatus est, sed perstitit in sententia. Non parua in hoc dispensatio, sed hinc pender. Cum enim post modum defossum esset lignum crucis, nulla de eo cura suscepta, cum & fideles timerent, & aliis vacarent, contigit vt diu post perquireretur, & cum tres cruces inuentæ essent, par est, & quia media erat, & propter titulum domini crucem agnitam: nam latronum cruces titulum non habebant. *Milites autem diuiserunt Iesu vestimenta, sed non tunicam.* Ecce quomodo semper malefaciendo prophetias implent. Nam & hoc prædictum fuerat. Atqui erant tres crucifixi, sed prophetiæ in Iesu implebantur. Quare enim non idem in aliis fecerant? Tu autem prophetiæ certitudinem considera, non enim quod partiti sint tantum, sed quod nō sint partiti prædixit. Nam vestimenta partiti sunt, non autem tunicam, sed fortem super ea iecerunt. Quod autē dixit, *Desuper contextam.* Psal. 21. c

non simpliciter ponitur, sed alij allegoriam id significare dicunt, quod non simpliciter homo esset crucifixus, sed desuper habuerit diuinitatem. Alij dicunt per illud genus vestis, Euangelistam historiam narrare, nam in palæstina ex duobus panis vestes contextunt, quod significans Ioannes, inquit, Desuper contextam. Quod mihi dicere videtur, vt vestimentorum * vilitatem ostēderet, nam quemadmodum in aliis omnibus: ita in habitu vilem speciem præferebat, & milites hæc faciebant. Ipse autem crucifixus matrem suam discipulo commendat erudiens nos ad vltimum vsque spiritum parentum curam habendam, Cum intempestiue ab ea appellatus est inquit, Quid mihi & tibi mulier? Et alibi. Quæ est mater mea? Hic immensam charitatem ostendit, & cōmendat eam discipulo, quem diligebat. Iterum nomen suum modeste subicit Ioannes, nam si se iactare voluisset, quamobrem diligeretur, exposuisset. Credibile enim est magnam esse & admirandam. Qua autē gratia nihil aliud dicit Ioanni, neque eum consolatur? Quod intempestiuum erat, præterea non paruo eum honore his verbis afficiebat, neque paruum præsentis suæ præmiū capiebat. Tu autem considera, quomodo crucifixus omnia sine aliqua perturbatione transegit, discipulo matrem commēdauit, prophetias impleuit, latroni spem bonam dedit. Atqui antequam crucifigeretur, sudauit, perturbatus est, timuit. Quid hoc sibi vult? Nihil dubij nihil non manifestū, ill'ic enim nature imbecillitas, hic potestas demonstrata est. Præterea his nos duobus admonet, vt licet ante malis perturbemur, non tamen abstinendum est, quin ea subeamus, & cum in certamen discendimus omnia facilia & leuia putāda sunt: nolimus ergo mortem formidare. Infitus est animæ naturaliter viuendi amor, sed in nobis est, vel vinculum soluere & eam minuire cupiditatem, vel ligare, & vehementiorē efficere, quemadmodū enim nobis desiderij inest coitus: cum autem philosophamur his cohibemus, ita & in vita accidit. Nam sicut ad seruandam prolis successionem, deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, non tamen prohibens altiorē continentis viam: ita & vitæ nobis inseuit desiderium, prohibens ne quis se interimat, non impediens tamen vt præsentem vitam contemnat. Hæc considerantibus, modus seruandus est, ne sponte quis sibi mortem cōsciscat, etiam si innumeris

* vilitatē

Supra. 2. c
Mat. 13. d

meris vexetur calamitatibus, neque cum deo placuerit eam fugiat & reformidet, sed præsentī animo subeat, & futurā vitam huic præferat. *Stabant autem mulieres crucem.* Et imbecillior sexus tunc fortior apparuit, ita omnia reformauit: Ipse matrem commendans inquit: *Ecce filius tuus.* O honorem quem discipulo tribuit. Cum enim iam abiret, matris curam discipulo reliquit, nam cum par esset, ut pote matrē dolere & protectionem querere merito dilecto cōmendat: cui etiam inquit, *Ecce mater tua.* Hoc dixit, ut dilectione deuinceretur: quo cognito, discipulus eam secum adduxit. Sed cur non alius cuiuspiā mulieris meminit cum adessent? admonens quiddā amplius matribus tribuendum. Ut enim cum spiritalia impediunt, parentes ne cognoscendi quidem sunt: ita cū nihil impediunt, merito omnia his sunt tribuenda, & omnibus præferendi: quia genuerunt, quod educarūt quod innumeras pro ipsis molestias subierūt: ita Marcionis reprimatur impudentia. Nam si non esset secundum carnem natus, neque matrem habuisset, quam tantopere curaret.

Postea sciens Iesus, quia omnia iam consummata sunt. hoc est, quæ dispensata erant, ubi demonstrare adnititur nouā hanc mortē fuisse, siquidē in potestate morientis erat, ne priusquam ipse vellet, & omnia impleta essent, moreretur, ideo dicebat. Potestatem habeo ponēdi animam meam, & potestatem habeo iterū sumendi eā. Sciens ergo omnia cōsummata ait: *Sitio.* Etiam hoc verbo prophetiam implens. Tu autē adstantium prauitatem intellige, nam licet innumeros habeamus inimicos, qui nos grauissime persecuti sint, cum tamen interimi eos videmus, flectimur misericordia: hi verò nil moti, magis efferantur, & irrident, acetūmq; in sponsia porrigunt, ut bibat tanquam reus nam propter hoc hyssopū additur: quo gustato mortuus est. Vides quā non perturbate, & quā potenter omnia trāligent? quod & prosequens, ostendit: *Cum omnia consummata essent, inclinatio capitis.* quod affixum non erat, *tradidit spiritum.* hoc expirauit. Atqui nō post inclinatum caput expiratur, sed post expirationem caput inclinatur: hic autem cōtra accidit, per quod ostendit eū Euangelistā esse omnium dominum. Iudæi autē camelum deuorantes, & culicem excolentes tantum nephas ausi de die consultant. *Quoniam parasceue erat ut non remanerent in cruce corpora sabbato, rogauerunt Pilatum ut fran-*

Sup. 10. d

gerentur eorum crura. Vides quanti sit veritas? Per ea quæ illi faciunt, prophetia impletur, alia enim ex hoc manifestata est. *Venerunt ergo milites & aliorum fregerunt crura.* Non Christi, sed ad Iudæorum gratiam conciliandam, latus eius lancea aperuerunt, & mortuo adhuc insultāt. O pessimam voluntatem ac scelestissimam, noli tamen perturbari dilectissime, quæ enim malo illi animo patrati sunt, veritati cōsentiebant, prophetia hinc impleta est, inquit: Videbunt in quem transfixerunt. Neque hoc tantum, sed non credituris fuit fidei argumentum, vt Thomæ & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum mysterium consummatum est. *Exiit enim sanguis & aqua.* Non casu & simpliciter hi fontes scaturierunt, sed quoniam ex ambobus ecclesia cōstituta est. Sciunt hoc initiati, per aquam enim regenerati, sanguine & carne nutriti, hinc mysteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens, accedas. *Et qui vidit, testimonium perhibuit & verum est testimonium eius,* Hoc est, non aliunde audiui, sed ipse affui: & verum est testimonium, & meritò sane. Contumelias narrat, non magnū aliquid & admirabile, vt possis quicquam suspicari. Hic hæreticorum os cauet & futura prædicat mysteria, & repositum thesaurum cōsiderans, super his quæ euentura erāt, cōsultat, impletur etiam & illa prophetia: *Os eius non comminuet.* Licet enim de Iudæorum agno hoc dictum sit, transiit tamen figura illa ad veritatem, & multo magis propterea & prophetæ meminit. Cum enim suum attulisset testimonium, & non videretur fide dignum adducit Moysen, quod non temere id factum est, sed antiquitus prædictū, quod os eius non cōminuetur: & per se quoque prophetæ fidē facit. Hæc dixi, inquit, vt intelligatis cōuenientiā inter figurā & veritatē, Vides quantā adhibet diligentia, vt credatur quod turpe & ignominiosum videbatur? Illudere enim mortuo, quā ipsum crucis supplicium longe peius est. Verūtamen hæc dixi, inquit, & magna quidem diligentia, vt credatis. Nemo igitur his fidem non adhibeat, neq; pudore nostra offendat: quæ enim maxime ignominiosa videntur, hæc sunt nostrorum bonorum honestissima. *Posthæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathea eo quod esset discipulus Iesu.* Non ex duodecim, sed fortasse ex septuaginta. Iam enim putantes sedatam iram Iudæorum, ad crucem

Zach. 1

Exo. 12 g
& Num.
9.6

ad crucem libere accesserunt, & funus curabant. Accedens
 ergo ad Pilatum, corpus Iesu rogat, & concessum est : nam
 cur nō debuisset? Iuuit autem ipsum & Nicodemus, & ma-
 gnifice sepeliunt. Adhuc enim de eo tanquam de puro ho-
 mine opinabantur, & ea ferunt aromata, quæ maxime cor-
 pora seruare solēt quod nihil magnum de Iesu ipsos existi-
 mare arguebat, multum tamen amorem præ se ferunt. Sed
 quare nullus ex duodecim eo accessit? Non Ioannes, non
 Petrus, nū alius ex primis? Neque hoc filet discipulus: si Iu-
 dæorum metu quis diceret, & hi eodem metu tenebantur:
 inquit enim discipulum occultū fuisse propter metum Iu-
 dæorum : neque dici posset, quod contemneret, sed timens
 accedebat. Ioannes autem qui affuerat, & viderat expiran-
 tem, hic non affuit? Quid ad hoc dicendum? Mihi videtur
 nobilissimum fuisse Ioseph, quod ex sepulchro constat, &
 Pilato erat notus, quare impetrauit & sepeliuit Iesum: non
 vt reum, sed magnificè secundum Iudæorum consuetudinē,
 tanquam magnum aliquem, & admirabilem. Cum enim tē-
 pore vrgerentur, nona enim hora mortuus erat, & dum pe-
 terent eum à Pilato, & dum lauarent, iam vespere aduenta-
 rat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monu-
 mentum posuerunt. Dispensatum est enim, vt in nouo mo-
 numento sepeliretur, in quo nemo positus fuerat, ne quis
 alium resurrexisse arbitraretur, & vt discipuli eo facile se
 conferre possent, & quæ fierent in propinquo intueretur,
 & vt sepulturæ testes, non ipsi tātum, sed inimici essent. Si-
 gnaculum enim, & custodes sepulchro impositi sepulturæ
 erant testimonio. Resurrectionem autem non minus ma-
 nifestari Christus voluit, quare discipuli multum adnitun-
 tur ostendere, quod mortuus sit. Resurrectionem enim o-
 mne futurum tempus erat cōfirmaturum. Mors si tunc du-
 bia fuisset, resurrectionis ratio non constaret, neque ho-
 rum tātum gratia prope voluit sepeliri, sed ne falsō potuif-
 set quispiam furtum insimulare. *Vna autem sabbatorum,*
hoc est die dominico, Cum autē tenebræ essent, Maria Mag- Caput.
dalena venit mane ad monumentū, & vidit lapidē reuolutum à X X.
monumento. Surrexerat Iesus, & lapide & signis impositis,
 sed cum hoc manifestari oporteret, post resurrectionem a-
 peruit monumentum, & ita res credita est. Hoc Mariā mo-
 uit : maxime nanque magistrum diligebat, postquam sab-

batur præterit, cessare non potuit: sed cum adhuc essent
 tenebræ, à loco sibi aliquam quærens consolationem, eo se
 contulit: & cum videret lapidem reuolutum, neque intrauit
 neque introspexit, sed ad discipulos cucurrit ex nimio desi-
 derio. Id enim curabat quā citissime quid de corpore factum
 esset intelligere, hoc & cursus, & verba significarunt. *Tule-
 runt* (inquit) *dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum.* Ec-
 ce quomodo nondum quicquam de resurrectione certum
 norat, sed esse ablatum suspicata est, & simpliciter omnia di-
 scipulis nunciat, Evangelista autē tanta laude mulierē non
 fraudauit, neque sibi dedecori arbitratus est, ut ab ea noctu
 profecta, primum hæc intelligerent: hoc pacto semper eius
 veritas lucet. Quum venisset Maria, & id significasset, au-
 dientes illi, ad sepulchrum properant, & videat linteamina
 posita: quod erat resurrectionis signum. Neque enim si qui
 corpus abstulissent, illa reliquissent: neque si furati essent,
 sudarium inuoluere, & ponere in vñ locum curassent, sed ut
 erat corpus, abstulissent: propterea prædixit Ioannes, quod
 cum multa myrrha esset sepultus, quæ non minus quā pix
 corpori linteamina conglutinat. Ut quum audieris sudaria
 in sepulchro relictā, furto abreptum non arbitreris. nō enim
 fur adeo stultus fuisset, ut in superflua re tantum laborasset.
 Quam gratia sudaria dimisit? Quomodo id faciendo la-
 tere potuit? Etenim diutius, in eo erat immorandum, & de-
 prehendi potuisset. Cur linteamina posita erant, & sudarium
 separatim inuolutum? ut intelligeres non perturbate & se-
 stinanter fecisse: ex hoc resurrectionem crediderunt: ideo
 postmodum apparuit eis Christus, quia non videndo credi-
 derunt. Considera hoc in loco Evangelistæ humilitatē, quo-
 modo certitudinē resurrectionis Petro manifestātem dicit.
 præcedens enim visis linteaminibus positis, nihil amplius
 perquirat, sed discedit. Ille autē feruore quodam ingressus,
 omnia quæ sicut diligēter, & amplius vidit: & tunc consola-
 tus est videndo linteamina posita, & sudarium separatim re-
 uolutum, quod bene diligētem arguebat. Tu autem quum
 audieris nudum dominum surrexisse, cessa quæso, ab infana
 funeris impetā. Quid sibi hoc superfluū vult, & inutile dis-
 pendium, quod ipsis qui faciunt, plurimum affert detrimēti,
 mortuis nullam vtilitatem, vel damnum potius? Sumptuosa
 nanque sepultura nonnunquam causa est, ut fures cadauer
 effodiant,

effodiant, & nudum, & insepultum proiciat: sed ô inanem gloriam, quantam etiam in luctu vim, quantam amentiam ostendit? Multi igitur ne id accadat, tenuia scindunt lineamina, & multis implent aromatibus, vt duplici ratione inutilia furibus reddantur, ita terrę mādant. Nōne hæc inſanientium, nōne furiētium sunt, ambitionē prę se ferre, & rursus tollere? Sanē, inquit, vt nulla furādī sit occasio, hæc omnia mollimur. Quid ergo, si nemo furabitur? Nōne tineæ & vermes consument? Et si non hi, nōne tēpus & putredo? Sed esto neque fures, neque vermes, neque tempus, neque aliud quippiam timēdum, sed corpus ad resurrectionem vsque intactum permanſurum, & ea omnia noua pręſeruari: quid inde mortuis emolumentī, quum nudū corpus resurgit? Hæc enim hic remanent, nihil illi exanimi conferunt. Sed cur, inquires, id in Christo ſeruātū est? Meritō sanē. Noli hæc humanis rebus comparare, nam & vnguētum effudit meretrix, & ſanctos pedes vnxit. Quod si de hoc dicendum est, Hęc primū à non intelligētibus resurrectionis rationem facta sunt: ideo inquit, Sicut mos erat Iudæis. Neque enim ex duodecim hæc fecerant, sed qui non multo Iesum honore proſequuti sunt. Duodecim autē non sic, sed morti, cædibus & periculis pro eo se exposuerunt, qui honor longē maior. Pręterea, vt dixi, de hominibus nobis nūc sermo est: illa autem domino exhibita sunt: & vt intelligas nulli curæ hæc Christo esse inquit enim, Esuriētē me vidistis, & dedistis mihi manducare: Sitiētē, & dedistis mihi bibere: Nudum, & induistis me: nō autē mortuum & sepelestis. Quod ego nō vt sepulturā tollam dico, ab sit: sed luxuriam & superfluā ambitionē. Affectus, inquit, & dolor, & mortui misericordia hæc suadet: nō est misericordia, sed inanis gloria: nam si vis mortui misereri, aliā tibi viam orrandi funeris ostendā, & docebo his mortuum vestibus ornare, quę simul cum eo resurgent, & conspicuū reddent: hę vestes ne tineis corroduntur, neque tēpore consumuntur, neque deripiuntur à furibus. Quæ nam hæc sunt: Eleemosynæ vestis est, quæ resurget. Eleemosyna tanquam signaculū cum eo. His vestibus ſulgebūt, qui tunc audient: Esuriētē me vidistis, & dedistis mihi māducare: hæc insignes faciunt, hæc cōspicuos, hę ſecuros. Pręſentia em̄ nihil aliud sunt quā tinearum & vermium esca, non tamen sepulturā prohibeo,

Supr. 19. 2

Mat. 52. 4

dum sit, quisque funus sibi paret, persuadeatque ut indigentibus aliquid relinquat. Nam si reges hæredes scribes, familiaribus partem relinquunt in puerorū cautionē: quum Christum cohæredem filiis tuis dimittis, intellige quantam tibi & illis concilias beneuolentiam. Hæc sunt funera pulcherrima, hæc & remanentibus, & obeuntibus proficiunt. Si ita sepeliemur, in resurrectione clari apparebimus: quod si curato corpore animam neglexerimus, multa graua perpetiemur, & multum ridebimur. Non enim parua est ignominia, nudum & inopem virtutū hinc migrare, neque corpus insepultum proiectum à deo ignominiosum videtur, ut anima tunc carens virtutibus: hæc vestiamus vestibus semper duraturis. Quod si in hac vita negleximus, saltē in morte nobis consulamus, & ex rebus nostris nobis opem ferre per eleemosynam curemus, sic inuicem mutuo auxilio, futurorum fiduciam habere poterimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritu sancto, in secula seculorū, Amen.

Acto. 5.
f. 8

HOMILIA LXXXV.

EX CAP. XX.

Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Proclive est, & ad misericordiam facile muliebri genus: quod dico ne admireris, cur Maria tam amare fletet ad sepulchrum, non autē Petrus. Discipuli, inquit, abierunt ad semetipsos, Maria autem stabat ad monumentum. Imbecillis enim natura erat, & de resurrectione nondum norat: quemadmodum illis visis lintheaminibus, credentes surrexisset, spe abierunt bona. Et qua gratia non statim abiit in Galilæam, ut cū his constituerat ante passionem? Reliquos fortasse expectauit, præterea maximè perturbati erant, hi ergo abierunt, illa autem adhuc perstabat. Multum enim, ut dixi eam consolabatur monumentum. Vidēsne ut ad dolorem leniendum se inclinat, & vult locum videre vbi sepultus fuerat Iesus? propterea non paruam inde mercedem accepit: quod enim non viderant discipuli, ipsa prior vidit, sedētes angelos vnum ad caput, & vnum ad pedes in albis, plenos splendoris & lætitiæ. Nam cū mulieris mēs humilis esset,

& rudis, nec ex sudario resurrectionem coniectatur, videt
 angelos sedentes speciosos, et iam moerorem deponeret, &
 consolaretur: sed nihil primum de resurrectione dicunt, sed
 paulatim ad id docendum veniunt. Vidit eorum splendo-
 rem, & supra consuetudinem vidit speciem, audiuit commi-
 serantium vocem. Dixerunt enim: *Mulier quid ploras?* Qui-
 bus omnibus tanquam apertis ianuis paulatim ad resurre-
 ctionem ostendendam venit, & sessio ipsa ad interrogan-
 dum eam adduxit: præferebant enim se rem omnem scire,
 ideo non simul sedebant. Cum enim non par esset, eam per
 se ausuram interrogare, ipsi ad rogandum trahunt. Tum il-
 la & fervore quodam, & amore percita. *Tulerunt* (inquit)
dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Quid inquit?
 Nondum resurrectionem concipis? Vides nondum animum
 in altum erexisse? *Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum.* Et
 quæ nam hæc consequentia, cum illos alloqueretur, & nihil
 adhuc respondissent respicere? Vt sentio, loquente Maria
 cum Christus repente appareret, obstupuerunt angeli: &
 vultu, & motu, & gestu se dominum vidisse significarunt,
 ideo mulier respexit: illis ergo deus apparuit: Mariæ autem
 ne primo eam aspectu perterreret, vili & communi specie,
 hoc vel ex eo constat, quod hortulanus eis visus est. Nam
 cum adeo humi iaceret, non erat repente ad alta erigenda,
 sed paulatim: rogat ergo eam Iesus, *Mulier quid ploras?*
Quem quæris? Ostendit se intelligere, quod vellet interro-
 gare, & vt responderet, adduxit, quod mulier intelligens,
 non amplius Iesum nominat, sed tanquam ille sciret, de quo
 interrogaret, ait: Si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi po-
 suisti eum, & ego eum tollam. Iterum & positum & subla-
 tum, ac si mortuus esset, dicit, quasi dicat si propter Iudæo-
 rum metum tulisti eum, dicito mihi, & ego accipiam. Ma-
 gnus amor, & benevolentia mulieris, sed nihil altum co-
 gitat propterea iam non vultu, sed voce se notum facit:
 quemadmodum enim Iudæis nunc notus, nunc ignotus, et-
 tiam præsent erat: ita loquendo cum volebat, cognosce-
 batur. Et cum Iudæis inquit, *Quem quæritis, neque vultu,*
neque voce notus est, quo ad voluit: quod & nunc contigit.
 Et nomine eam tantum appellauit, exprobrans quod de vi-
 uo id imaginaretur. Quomodo autem conuersa respon-
 det, si ad ipsum loquebatur? Mihi videtur cum dixisset, *Vbi*
posuisti

posuisti eum: rursus ad angelos respexisse tanquam rogatura, quod obstupuerint, & ab his ad Christum se vocantem, & voce quis esset ostendentem, conuertisse. Cum enim dixit, Maria tunc cognouit: ita non visus, sed vocis fuit cognitio. Quod si quis diceret, Vnde constat angelos obstupuisse, & propterea Mariam respexisse? etiam dicet, vnde constat tetigisse eum, & procedisse? sed quemadmodum hoc constat, quod dixit, *Noli me tangere*: ita illud, quod conuersa sit. Sed cur inquit: *Noli me tangere*? Quidam dicunt spiritalem gratiam petere cum eum discipulis dicentem audisset. Si vadam ad patrem rogabo eum, & dabit vobis alium *Sup. 14. b* paracletum. Sed quomodo absens hæc audiuit? Præterea longè est à sententia hæc imaginatio. Quomodo petit, cum nondum ad patrem ierit? Quid ergo est? Mihi videtur velle eam adhuc cum eo versari, vt solebat & ex lætitia nihil de eo magnum cogitasse. Siquidem longè melior factus erat secundum carnem, quare hæc eam sententia abducens, & vt reuerenter se alloquatur admonens: neque enim cum discipulis similiter versari deinceps apparuit: sic & eius mentem erigit, vt reuerentius adeat. Nam si dixisset, *Noli* vt prius ad me accedere, nō enim eadem sum conditione, neque simul vobiscum conuersaturus sum amplius, elatius & superbius dictum videri potuisset: sed dicendo, *Nondum ascendi ad patrem*. Et si lenius, idem tamen significauit. Ostendit enim illuc maturare, & cum illuc abiturus, nec amplius cum hominibus conuersaturus esset, non erat eodem quo prius animo aspiciendus. Et quod hic sensus sit, ex sequentibus significatur: addidit enim, *Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum: & deum meum, & deum vestrum*. Atqui non cōtinuo ascensurus erat, sed post quadraginta dies. Quomodo ergo hoc dicit? Vt eius mentem excitaret, & se in cœlum abire persuaderet. Illa autē particula, *Patrem meum, & patrem vestrum: & deum meum, & deum vestrum*, dispensationem expectat. Ascendere enim carnis est, hæc enim ad eam quæ nihil magnum imaginabatur, loquitur. An aliter noster pater est? Sanè quidem. Nam si aliter iustorum, aliter aliorum hominum deus est, longè magis & filij deus est, & noster. Et cū dixisset, *Dic fratribus meis*, ne ex hoc æqualem arbitrareris, ostendit differentiam. Ipse enim sessurus erat in throno patris, illi autē affuturi. Itaque

licet secundū carnis substantiam frater noster factus sit, honore tamen multum differt, quātum autem ne dici quidem potest. *Abiit ergo Maria Magdalena, hac nuntiatura discipulis.* Tanti est sedulitas, & tolerantia. Illi autem quare non doluerunt magistri absentiam neque vt antea locuti sunt? Tunc vt morituri desiderio afficiebantur, nunc cum resurrexerit, curerat dolendum? Nunciauit itaque Maria vidisse Iesum, & allocutam, quæ satis eos consolari poterant. Aut cum par esse discipulos id intelligentes, vel nō credere mulieri, vel si crederēt, ægre ferre, quod ipsi quoque eū videre digni nō fuerint habiti, eis in Galilæa se appariturū pollicetur & ne propterea ægre ferrēt, ne diem quidem remoratus est: sed in desiderium trahens, & quod iam scirent resurrexisse, & quod à muliere audierant, desiderantibus, & timentibus, quod desiderium augebat, vespere illius diei magna cum admiratione adstitit. Et cur hac hora? Quoniā credibile erat eos magis formidare. Sed id mirandum est, quod phantasma eum non sunt suspicati. *Clauis enim foribus, & repente est ingressus:* sed profecto à Maria præmoniti, fidem confirmarant, præterea certa & mansueta specie se eis obstitit. Die autem non venit, vt omnes congregarentur, valde enim timebant nec ostium pulsauit, sed repente adstitit, *Et ostendit latus, & manus,* simul autem & voce fluctuantem animum confirmauit, inquiens: *Pax vobis.* hoc est, nolite perturbari: & verbi ante passionem ad eos habiti meminit, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Et item: *In me pacem habete, in mundo tribulationem habebitis.* *Causæ sunt ergo discipuli, viso domino.* Vides referendum domini confirmari: quod enim ante passionem dixerat, iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis: hoc nunc impleuit, per hæc omnia in certissimam eos fidem adduxit: nam cum bellum implacabile cum Iudæis haberent, pacem eis dicit, vt parem bello consolationem afferat. Hoc verbum primum post resurrectionem dixit, ideo Paulus semper gratia, inquit, & pax. Mulieribus lætitiā dicit, quia in mœrore erant, & primum lætitiā ceperunt. Vicissim ero viris propter bellum, pacem mulieribus propter mœrorem, lætitiā annunciat: & molestias omnes dissoluens, crucis merita colligit, quæ sunt pax: quoniā omnia sublata sunt impedimenta, &

Roma. 1. a
& 1. Cor.
1. a &
Cor. 1. a

ta, & trophæum clarissimum statuit, & omnia meliora facta sunt: Inde inquit. *Sicut misit me pater, & ego mitto vos.* Nullum habetis impedimentum, & propter ea quæ iam facta sunt, & propter meam vos mittentis dignitatem. Quare hoc dicit? Eorum animos erigit, & suam proponit auctoritatem, siquidem suum eis relicturus erat ministerium: & cum nondum rogasset patrem, sua eis auctoritate potestatem præbet. *Insufflauit enim, & dixit, Accipite spiritum sanctum. Quorūcunque remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quemadmodū enim rex præfectos mittens, vt in carcerem reos intrudent, vt liberent, potestatem præbet: ita Iesus discipulos dimittens, hac munus auctoritate. Quomodo ergo, inquit, Nisi ego abiero, ille non veniet: at nunc spiritum dat? Quidam dicunt, nō dedisse spiritum, sed idoneos ad eum accipiendum per insufflationem reddidisse. Nam si Daniel viso angelo perterritus est, quid illis arcanam illam gratiam accipiendo vsu venisset, nisi prius eos Iesus præparasset? ideo inquit: Non dixit, accepistis, sed accipite spiritum sanctum. Non tamen quispiam erraret, si tunc eos potestatem quandam, & gratiam spiritalem accepisse diceret, non tamen vt mortuos suscitarent & virtutes ostenderent, sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt gratiæ spiritus, quare addidit: Quorūcunque remiseritis peccata, remissa sunt: ostendens, quod virtutis genus largiatur. Post quinquaginta autē dies, signorum operationem acceperunt, ideo inquit: Accipietis virtutem venietis in vos spiritus sancti, & eritis mihi testes: Per signa scilicet. Est enim inenarrabilis spiritus gratia, & multiplex donum. Hoc autem fit, vt intelligas patris, & filij, & spiritus sancti vnum donū, & vnam esse potestatem, quæ enim patris propria, eadem & filij esse & spiritus sancti videtur. Quomodo ergo: Nemo venit ad filium, inquit, nisi pater traxerit eum? Sed hoc filij esse ostenditur. Ego, inquit, sum via, nemo venit ad patrem, nisi per me, Vide & hoc idem spiritus esse: Nemo potest dicere dominum Iesum Christum, nisi in spiritu sancto. Et iterum Apostolos aliquando à patre, aliquando à filio, aliquando à spiritu sancto datos ecclesiæ, & diuisiones gratiarum patris, & filij, & spiritus videmus esse communes. Omnia ergo faciamus, vt spiritum sanctum habere possimus: & qui eius gratiam

Dani. 8. c

Acto. 1. c

1. Co. 12. a

Hebr. 13. c

affecuti sunt, eos quantavis reuerétia colamus. Magna enim dignitas sacerdotum. Quorumcūque remiseritis, inquit, remissa sunt peccata. Quamobrem Paulus dicebat, Obedite præpositis vestris, & subiacente eis, vt maximum habeatis honorem. Tu enim rem tuam curas, quam si bene ordinaris, nulla tibi alia sollicitudo impēdet, Sacerdos si vitam disposuerit, tuā autem non diligenter curauerit, cum impiis in gehennam detrudetur: & nōnunquam non propriis actionibus, sed nostris dānatur, nisi omnia quæ ad se spectāt, efficiat. Cum igitur periculi magnitudinē videatis, multa eos beneuolétia prosequamini: quod & Paulus significauit, dicens: Ipsi peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri: idcirco maximè colendi sunt. Quod si eis insultabitis, neque vestra bene disponetis, Quo ad enim bono & læto animo est gubernator, etiam nauæ securi sunt: sin inuisus his esse cœperit, & molestè ferre, neque itidem vigilare, neque artem exercere poterit, & inuitus molestusque, multis eos malis afficiet: ita & sacerdos si debitum à nobis cultum sibi præstare viderit, rectè nos gubernare poterit: si afficietis morte manus eius debilitantes, simul vobiscū fluctibus, etiam si maximi animi sit obiicientis. Intellige quid de Iudæis inquit Christus: Super cathedram Moysi sedebāt scribæ & Pharisei omnia quęcunque dixerint vobis, facite. Nunc non est dicendum, super cathedram Moysi, sed super cathedram Christi sederunt sacerdotes. Eius enim acceperunt doctrinam. Quare Paulus inquit: pro Christo legatione fungimur, tanquam Christo exhortāte per nos. Nōne videtis seculi principibus omnes subesse, & sæpe genere, vita, & prudentia potioribus deteriores præponi? Nihilominus principis, qui eos præposuit reuerentiam, nihil quales illi sint cogitant. Quod si homo aliquem constituerit, tantus subit metus, si deus quem cōstituit despiciamus, maledicimus, innumeris afficiamus contumeliis: & cum fratres nostros iudicare prohibeamur, cōtra sacerdotes linguam acui-

*Mat. 23. a**2. Cor. 5. d**Matt. 7. a**& Lu. 9. f*

mus. Quanam hæc digna excusatione, cum in oculo trabem non videmus, festucam in proximi oculo acrius censemus? Nescis grauius te tibi iudicium præscribere, cum ita alium iudicias? Hæc dico, nō quod indignos ad sacerdotium assumi probem, sed miserelescens, & lachrymans. Nō enim propterea à subitis iudicādi sunt, etiā si malè & vitiose viuunt.

Tu

Tu autem si tibi consules, his quę illis commissę sunt offe- Num. 22. c
 des. Nam si asinum loqui fecit, & per vatem benedictiones & sequens.
 spirituales largitus est, & in muto ore, & lingua immunda Ba-
 laam, propter offendentes Iudeos operatus est: multo magis
 propter vos fideles, etiam si pravi sint sacerdotes, deus o-
 mnia per eos perficiet, & mittet spiritum sanctum: neque e-
 nim pura mens propterea propria puritate amittit, sed gra-
 tia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, siue Paulus, 1. Cor. 3.
 siue Apollo, siue Cęphas. Quicquid enim conatur sacer-
 dos, solius dei donum est: & ubi humanam exercet sapientiã
 minor illius gratia apparet. Neque hoc dico, ut pigrius vi-
 uamus, sed ne pigre qui vobis prępositi sunt viuētibz, vos
 his commissis aliquando malo vobis comparetis. Et quid sa-
 cerdotes dico? Neque angelus, neque archangelus quicquã
 in his quę à deo data sunt efficere potest: sed pater, & filius,
 & spiritus sanctus omnia facit. Sacerdos & linguam, & ma-
 nus prębet: neque enim iustum est, propter alius malitiam
 ad salutem nostrã accedentes offendi. Quibus omnibus con-
 sideratis, & deum timeamus, & eius sacerdotes maiorem in
 modum veneremur, ut & nostris operibus, & illis honore
 exhibito à deo multam accipiamus remunerationē gratia &
 benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri glo-
 ria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXVI.

EXCAP. XX.

*Thomas autem ex duodecim vnus, qui dicitur Dy-
 dymus, non erat cū eis quando venit Iesus. Dixe-
 runt ergo ei alij discipuli: Vidimus dominum. Ille
 autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixu-
 ram clauorum, & mittam digitum meū in locum
 clauorum, & mittam manum meā in latus eius, non credā. Et
 post dies octo iterum erāt discipuli eius intus, & Thomas cū eis.
 Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis, Pax
 vobis, &c. Quemadmodum simpliciter, & ut cōtingit, cre-
 dere facilitatis est: ita pręter modum inquirere, & inuesti-
 gare crassissimę mentis, ideo Thomas accusatur. Dicen-
 tibus enim Apostolis: Vidimus dominum, non tantum
 non credidit illis quantum rei tanquam impossibili dissi-
 dens quod scilicet resurrexerit. Non enim dixit, non credo*

sed, nisi mittam digitum in locum clauorum, non credam: At quomodo aliis omnibus congregatis, ipse solus abfuit? Credibile est ex fuga nondum rediisse. Tu autem quum discipulum non credentem videas, considera domini clementiam quomodo pro vna etiam anima vulnera sua ostendit, & vt vnum saluū faceret, apparuit: & quum crassioris esset ingenij, à crassissimo sensuum fidem sibi quærit. Neque enim oculis credebat, quippe qui non tantum dixit, nisi videro: sed, nisi manum mittam, ne imaginatio putaretur nam discipuli hæc nunciando, & ipse pollicendo maiorem sibi fidem comparabant. Veruntamen quum amplius quæreret, neque his eum priuauit Christus. Et qua gratia ei continuo non apparuit, sed post dies octo? Vt interea à discipulis edoctum, iisdem auditis in maius traheretur desiderium, & magis in fide cōfirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatum? Ex discipulis, Cur alterum credidit, alterum non credidit? Quia hoc mirabilius erat. Et considera quàm verè loquantur discipuli, quoniam neque sua, neque aliorum vitia abscondunt, sed quàm verissime scribunt. Adstitit ergo iterum Iesus, neque ab illo rogari expectat, neque quicquam tale audire: sed nihil eo dicente, ipse Iesus primum eius satisfecit desiderio, ostendens superioribus discipulorum verbis affuisse: iisdem enim vsus est, & acrius castigando, & ad futura erudiendo. Nam quum dixisset ei: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, & immitte in latus meum:* subdidit, *Et noli esse incredulus, sed fidelis.* Vides ex incredulitate dubitare? Sed antequam spiritum acciperent, eo autem accepto, perfecti euaserunt: neque in hoc tantum reprehendit, sed in sequentibus. Quum enim ille certior factus ad se rediit, & dixit: *Domine meus & deus meus,* (inquit:) *Quia vidisti me Thomas, credidisti beati qui non viderunt, & crediderunt.* Hoc enim fidei est accipere quæ non videntur. Est enim fides substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium. Hic autem non solum discipulos laudat, sed & qui post illos credituri erant. Atqui inquires, discipuli viderunt nihil quæsiuerunt, sed ex sudario statim resurrectioni priusquam corpus intuerentur, vere crediderunt. Cum ergo quispiam dicit. Vellem illis fuisse temporibus, & Christū miracula facientem vidisse, intelligat beatos, qui nō viderunt, & crediderunt.

derunt. Dignum autē dubitatione est quomodo corpus incorruptibile formā clauorū acceperit, & mortali manu tangi potuerit, sed hoc te nō perturbet, hoc enim permissionis fuit. Corpus enim tam tenue & leue, vt clausis ianuis ingrederetur, omni crassitudine carebat, sed vt resurrectione crederetur, talem se exhibuit, & vt ipsum crucifixum fuisse, & neminē alium pro eo resurrexisse intelligas, propterea cum signis crucis resurrexit: & manducauit, quod resurrectionis signū Apostoli plurimi fecerunt dicentes. Qui cū eo simul manducauimus & bibimus. Quemadmodū igitur cum ante passionē super aquis ambularet, aliud nostra natura corpus illud fuisse non dicimus, ita post resurrectionem videntes id signa clauorū habuisse non propterea corruptibile dicemus, propter discipulū hęc ita ostensa sunt. *Multa & alia signa* (inquit) *fecit Iesus*. Nam cum pauciora hic meminisset Euangelista, dicit neque alios omnes omnia collegisse, sed tantum quæ ad faciendā auditoribus fidē erant necessaria. Nam si omnia, inquit, scriberentur nec ipsum arbitror mūdum capere eos qui scribendi sunt, libros. Vnde constat nō ambitionis, sed tantū vtilitatis gratia scripsisse: siquidē qui plura omiserunt, quomodo ad ambitionem scripserūt? Sed cur non omnia transegerunt? Maxime propter rerum multitudinem, præterea & illud cōsiderarunt, quod qui his nō crediderit, neque pluribus credet, qui vero hęc acceperit, non indigeret pluribus ad fidem assequendam. Mihi autem hoc in loco de signis post resurrectionem dicere videtur, ideo inquit. *In conspectu discipulorum suorum*. Sicut enim ante resurrectionem multa fieri oportuit, vt dei filium esse crederent ita post resurrectionem, vt resurrexisse crederetur: ideo addidit, *In conspectu discipulorum*. Nam cum his solis post resurrectionem versatus est, propterea dicebat: *Mundus nōdum me videt, inde vt cognoscat, discipulorum duntaxat gratia hęc facta esse profequitur. Vt credentes vitam eternā habeatis in nomine eius*. Hoc est, per eū: ipse nāq; vita est. *Postea manifestauit se iterum discipulis ad mare Tyberiadis*. Vides non semper cū eis esse, vt ante passionē? Apparuit vesperi, & abiit, & post octo dies iterū, inde ad mare, & iterū cū multo timore. Quid autem significat, manifestauit: vt ostēdat quod nō nisi ex permissione videbatur, propterea quod incorruptibile corpus erat, & immortale: Sed

cur Christus resurrexerit? utinam signum

Act. 10. f

Supr. 14. c

Caput XXI.

dens illa permissionis gratia fecisse: & quod non frequenter cum discipulis esset, neque similiter dicit, *Hoc iam tertio manifestatus est Iesus cum discipulis, cum resurrexisset à mortuis.* Et iubet ut reliquias accipiant, ut id imaginationem non esse demonstraret, sed hoc in loco dicit Christum cum discipulis manducasse, Lucas autem simul manducasse dicit. *Luc. 24. f*

Quomodo autem non nostrum est dicere. Modo quodam per quam mirabili hæc facta sunt, non quod natura cibis amplius indigeret, sed ad resurrectionem veritatem demonstrandam ita permisit fortasse. His verbis conflagratis, & qui cum Iesu tunc fuerunt, & qui futuri sunt, in communi resurrectione beatos ducitis, Adnitamur ergo pro viribus, ut faciem eius admirabilem intuemur: nam si nunc hæc audiendo ita flagramus, & illis temporibus quibus in terra versatus est fuisse, vocem audisse, faciem vidisse allocutum esse, tetigisse, ei ministrasse desideramus, considera qualis visu futurus sit, non in corpore amplius mortali, neque humana disponens, sed angelis constipatus, cum nos quoque immortalī corpore, eum videbimus, & summa fruemur felicitate. quæ omnem sermonem exuperat. Quare adnitamur, ne tanta excidam⁹ gloria: neque enim difficile est, modo velimus, neque onerosum, si attēderimus. Nam si sustinebimus, & conregnabimus, hoc est, si tribulationes ferimus, si persecutiones, si arcta via ambulauimus, arcta enim natura, & laboriosa est, nostra autem electione levis, spe futurorum. Id enim quod in præsentī momentaneum est, & leue tribulationis nostræ: supra modum in sublimitatem eternam gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed ea quæ non videntur. Dirigamus ergo oculos in cælum, & illa semper imaginemur bona, atque inspiciamus, in quibus si semper versabimur, neque bona huius mundi nos alliciēt, neque mala moleste ferem⁹, sed & hæc: & similia omnia deridebimus, & nihil nos aut seruos, aut superbia elatos facere poterit, modo hoc semper desiderium propagemus, si illam dilectionē intuebimur. Et quid dico præsentibus malis nos dolituros? Imò ne visuros quidem ea putamus. Tantus enim est amor ut non præsentēs tantum, sed absentes quos diligimus quotidie cernere videamur, magna namque dilectionis vis. Omnia negligit, ut dilecto animum colligat: ita Christum dilige-

2.Tim.2.6

R. 8. g

Mat. 5. c

remus, humana omnia vmbra, omnia imago, omnia nobis
 somnium viderentur, dicemus & nos, Quis nos separabit
 à Charitate Christi, tribulatio, an angustia, Non dixit pecu-
 nias, aut diuitias, aut formā: hæc enim vilissima sunt & ridi-
 cula: sed, quæ gratia videntur posuit, Fames, persecutiones
 mortes, quæ ille vt nullius momenti contēpsit. Nos autem
 propter pecunias vitā contēnimus, & lucem recusamus. Et
 Paulus quidem, non mortem, non vitam, non præsentia, nō
 futura, non aliam creaturā, diuinæ præponit dilectioni: nos
 si vel parum auri videmus, eius cupiditatibus incendimur,
 & diuinas legem pessundamus. Quod si hæc dictū non ferē-
 da sunt longe minus factu. & quod graue est auditu horre-
 scimus, re ipsa minimè: sed facile iuramus, peieramus, rapi-
 mus, vsuras exigimus, continentiam negligimus, à vera ora-
 tione desistemus, plurima deceptorum transgredimur, &
 pecuniarum gratia membra nostra omnino contemnimus.
 Nam qui pecunias amat, innumeris malis proximum, & se-
 ipsum cū illo afficit, etenim irascetur facile, maledicet stul-
 tum appellabit, perierabit, neque veteris legis modum ser-
 uabit. Non enim diligit proximū qui aurum diligit. At qui
 nos & inimicos propter cælorum regnū amare iubemur.
 Quomodo ergo id cōsequi poterimus? Nam si vetera præ-
 cepta implentes, non erit nobis ad regnum additus, nisi abū-
 dauit iustitia nostra quam illorum: si illa transgrediemur,
 quis nobis erit excusationi locus? Amatōr pecuniarum non
 modo inimicos non diligit, sed amicos inimicorum, loco ha-
 bebant. Et quid amicos dico. Ipsam sæpenumero naturā igno-
 rat amator pecuniarum, neque cognationem nouit, neque
 consuetudinis recordatur, non reueretur ætatem, nullum
 habet amicum, sed omnes odit, & in primis seipsum: nō tan-
 tum quoniam perdit animam suam, sed quoniam innume-
 ris sollicitudinibus, laboribúsque atque miseriis distrahi-
 tur. Etenim peregrinationes, odia pericula, insidias, & alias
 huiusmodi subit calamitates, hac duntaxat gratias, vt malo-
 rum radicem secum habeat, & multas numerat pecunias.
 Quid hic morbo grauius? omnibus priuatur deliciis, qui vo-
 luptate: multum gloriæ, multū honoris amittit: amator pec-
 uniarum multos formidat, multos habet accusatores, inui-
 dos, calumniatores, insidiatores: qui ab eo iniuriam accepe-
 rūt, oderūt, vt pote offensi: qui minus, timore ne offendan-
 tur

tur, & offensorum misericordia illum ut hostem obseruat, & cauēt. Maiores, potentioresque indignantes, & pauperum misericordia, & liuore similiter, ut inimicos odia habēt. Et quid homines dico? Quum deum inimicum habeat, quid spei reliquū ei fuerit? quid consolationis? Amator pecuniarum his uti minimē potest, sed seruus & custos est, nō dominus: augere eas semper contēdit, nunquam erogare vellet. Eum *Pecunijs non abutē dum.* contemplare, & omnium pauperum pauperiorem iudicas, nulla cupiditate contentus est. Atqui pecuniæ nō ut custodiamus, sed ut utamur inuentę sunt. Quod si casualis defossuri sumus, quid nobis est miserius, quid vndique congregare inhiamus, ut clausas teneamus, & communem vsum auferamus? Est & alter morbus, neque hoc minor: hic certē defodiunt: illi in vētrem, voluptatem, atque ebrietatem iniuste omnia conferūt, & sibi ipsis luxurię supplicium parant: alij parasitis & adulatoribus largiuntur: hi in ludis & meretricibus, hi aliis huiusmodi dispendiis profundunt, hoc pacto innumeras sibi ad gehennam vias sternunt, recta ad cælum derelicta, quæ non lucrum tantum, sed & voluptatem prædictis longē maiorem affert. Qui meretricibus dat, ridiculus & infamis est, & multos sibi inimicos parat, & breuē voluptatem, vel nullā potius. Quæcunque det alienis mulieribus, ex his nulla gratia habebitur. Vas enim contritum est domus aliena. Præterea muliebre genus temerarium est, *Prouerb. 30. c* & inferno eius simulatur cupiditas: illi enim mulieris amore Salomon comparauit: tūc cessat, quum omnibus rebus amantem spoliauit: imō nec tunc quidem, sed magis conuiciatur, & insultat iacēti, eumque maiorem in modum ridet, & tot eum malis circumuenit: quæ nullo pacto narrari possent. At sanorum voluptas minimē talis est: nullū riualem habet, sed omnes congratulantur, & plaudunt: & qui beneficia acceperūt, & qui collata viderunt, nulla ira, nulla tristitia, nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat: sed multa conscientię letitia, multa futurorum spes, clara gloria & splendor, & quod maximum est, dei beneuolētia, & securitas: nullū præcipitium, nulla suspicio, sed tranquillissimus portus. Quibus omnibus cognitis voluptatē voluptati cōparantes, meliora eligamus, ut futura cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesū Christi, cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorū, Amē.

Vm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine tu scis quia amo te. Multa quidem alia sunt, quæ apud deum nobis fiduciam præbent, & quæ nos claros & probatos ostendunt.

Quod autem maximè diuinum nobis amorè conciliat, est proximi dilectio, quam à Petro Christus exigit: nam quum finem cibus fecissent, dicit Simoni Petro Iesus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.* Quid tandem aliis omiſſis his duntaxat Petrum affatur? Os erat apostolorum, & princeps: propterea & Paulus eum præter alios visurus ascendit, simul ut ei ostenderet iam sibi fiduciâ habendam: tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum curam ei committit, neque negationis meminit, neque exprobrat, tâtum dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias: & quâ in omnibus dilectione ostendisti, & qua delector nunc ostende, & animam quam pro me positurum dixisti, hâc pro ouibus meis trade. Quum ergo semel atque iterum interrogatus, ipsum arcanorum cordis perscrutatorè testem aduocasset: & adhuc tertio interrogaret, perturbatus est Petrus, veritus superiora. Nam quum forti animo esset, reprehensus est postmodum, ideo iterum ad ipsum confugit, dicens: *Tu omnia scis*, hoc est, præsentia & futura. Vide quanto melior factus est, & modestior: non amplius temerè perstat in sententiâ, neque contradicit: propterea contristatus sum, ne fortè me amare arbitratum, non amen: ut antea quum me fortem, & constantem putarem, postmodum imbecillis deprehensus sum. Ter autem interrogat, & semper idem præcipit, ut demonstret quanti ouium suarum curâ faciat: & quod hoc maximum sit amoris argumentum: & quum dicat quantum eum diligat, prædicat & martyrium, quod passurus erat: ostendens quod non ob eius diffidentiam id diceret, sed quod maximè crederet, volens amoris in eum signum demonstrare: & erudiens nos, quonam pacto amandus sit, quare inquit: *Quum esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas: quum autem senueris extendes manus tuas, & alij te cingent, & ducet te quo tu non vis.* At qui hoc volebat, & desiderabat, quare hoc manifestum fecit.

*Petrus os
& prin-
ceps apo-
stolorum.
Cal. I. d*

fecit. Quum enim aliquando dixisset, Animam meam pro te ponam: & Si oportuerit me mori tecum: non te negabo: *Supr. 13. d*
 ei vicem reddit. Quid autem significat, quo tu non vis? *Mat. 26. d*
 Naturæ affectum, & carnis necessitatem indicat, & quod anima inuita corpus relinquit, & licet volūtas constans & firma esset, natura tamen imbecilla. Nemo sine dolore à corpore dissoluitur, diuina hoc vtiliter dispensante prudentia,
ne multi violentam mortem eligerent: nam si etiam sic hoc
diabolus persuadere potest, & in multa nos præcipitia, &
voragines impellit, nisi tantum animæ esset corporis desiderium,
in paruo etiam mœrore multi sibi mortem consciscerent:
 quo igitur non vis, naturalem affectum significat. Quomodo autem quum dixisset, quum esses iunior, subdit, quum senueris? Quod tunc neque iuuenis esset, neque senex, sed vir perfectus. Sed cur superioris vitæ meminit? Vt significet in rebus secularibus iuuenem vtilem esse, senem inutilem: non ita in diuinis, sed quum aduentauerit, inquit, senectus, tunc fortior eris, atque præstantior: nihil te ætas impedit. Hæc dixit, non vt eum perterreret, sed vt excitaret: norat enim eius animum, & quod iam pridē eius boni desiderio tenebatur: simul autem & mortis genus demonstrat. Quum enim Petrus omnino pericula pro Christo subire vellet: Confide, inquit, ita enim tuum implebo desiderium: nam quæ non passus es iuuenis, patieris senex. Inde erigens auditoris animum euangelista addidit: *Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Christum deum.* Non dixit, moriturus: vt intelligas mori pro Christo gloriā esse & honorem. Et quum hoc dixisset inquit ei, Sequere me. Quibus verbis iterū curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quod si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit: responderē hunc totius orbis magistrum præposuisse. *Conuersus Petrus, vidit illum discipulum quē diligebat Iesus sequētem: qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit ei: Demine, hic autem quid? Qua gratia recubitus illius meminit? Non abs re, sed vt ostendat Petri post negationem fiduciam: qui enim tunc non est ausus Iesus interrogare, sed id muneris alteri delegarat, hic commissā sibi fratrum cura, nō modo alteri vicem suam mandat, sed & ipse magistrum interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur, præterea & suam in eū præ-*

se fert dilectionem. Diligebat enim maiorem in modum Ioannem Petrus, quod & ex sequentibus apparet, & per Euangelistam eorum vinculū etiam in actionibus demonstratur. Nam cū magna Christus Petro communicasset, orbis terrarum curam demādasset, martyrium prædixisset, & maiorem erga eum dilectionem testatus esset, quum vellet Petrus Ioannem socium & collegam, inquit: Hic autem quid? Nūquid eandem viam aggredietur: & quemadmodum in ccēna interrogare non ausus, Ioannem suffecit: ita nunc vicem reddit, arbitratus eum vellet, sed non aude-
 re de se sciscitari. Tum Christus: *Si enim volo manere donec veniam, quid ad te?* Nam cū nimia id charitate diceret Petrus, nec ab eo diuidi vellet, ostēdens Christus, quod quantuis eum dilectione prosequeretur, suam assequi non posset, inquit: Si eum volo manere, quid ad te? His verbis non Erudiens, neque dolendum, neque curiosius præter diuinam voluntatem inuestigandum. Nam quum Petrus semper in huiusmodi interrogationes feruentius profliret: iterum eius feruorem retundens, quod non sit vltius inquirendum, in hunc modum respondit. *Exiit ergo sermo iste inter discipulos, quod ille nō moritur. Et nō dixit ei Iesus, quia non moritur: sed, si volo eum manere donec veniam, quid ad te?* Noli arbitrari, inquit, eodem modo de vobis disposuisset: hoc autem dixit, vt intempestiuum affectum, & consuetudinis desiderium tolleret. Quum autem essent orbis terrarum curam suscepturi, simul amplius esse non oportebat: magnum enim fuisset mundo detrimētum, idcirco inquit: Opus suscepisti, id considera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te, si volo eum manere hic tu officium tuum cura, & exequere. Tu autem hoc in loco Euangelistæ lenitatem intellige, Videns nanque discipulorū suspicionem, corrigit eam, tanquā quid dixerit, non intelligerent. Nō dixit, inquit, Iesus, quia non moritur: sed si volo eum manere, *Hic est discipulus ille, qui testimoniū perhibuit de his, & scripsit hæc. Et scimus, quia verū est testimoniū eius.* Quid tandem præter aliorum morem, hic solus secundum de seipso perhibet testimoniū? Videtur enim auditoribus occurrere, Quænam hæc causa? Dicitur vltimus se ad scribendum diuina inspiratione contulisse, ideo & suam dilectionem, & causam quare ad scribendum venerit, frequenter ostendit

ter ostendit ac meminit hinc sibi fidem cōparans, quod inde modus sit. Et scio, inquit, quod verum dico: quod si multi non crederent, ex eo credendum est, quod sequitur. *Sunt* (inquit) *& alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsam arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt libros.* Vnde constat, quod non ad gratiam locutus sum. Quum enim ex tot & tantis operibus, neque vel ea quæ alij meminerint, sed pluribus eorum omisiss, iudæorum insidias, lapidationes, odia, iniurias, maledicta, & quomodo dæmonium habentem, & deceptorem appellabāt, in medium protulerim: perspicuum est me non ad gratiam conciliandam proloquutum, quam qui aucupatur, cōtra facere oportet, contumelias tegere, laudes prædicare. Quum ergo certissima scripserit, non recusat etiam suum in medium ferre testimonium, quod singula inuestigarit, examinaueritque. Mos enim nobis est, verissimi esse videamur, nostrum non recusare testimonium: quod si nos facimus, multò magis ille qui ex spiritu scribebat: quod & alij apostoli prædicabāt, Nostestes sumus eorum quæ dicimus, & spiritus qui dedit obedientibus sibi: omnibus enim affuerat. Matrem commendatam habuit, quæ & signa amoris erant, & quod certò omnia sciret. Quod si tanta signa facta dixit, noli admirari, sed immensam authoris potestatem intellige, & crede. Vt enim facilè nobis est loqui, ita & illi, imò longè facilius facere quæ vult: voluntas sola sufficit, & cuncta ei parent, his ergo diligenter attendamus, neque omittamus, quin explicemus atque inuestigemus. A frequenti nanque congressu aliquid consequemur: ita vitam nostram purgare poterimus, ita spinas incidere. Tale enim peccatum est, & secularis cura res infructuosa, & molesta. Et quemadmodum spina vbicunque tangitur, tangentem pungit: ita secularia vbicunque comprehenderis, lædunt. Verum non huiusmodi spiritalia, sed margaritæ cuidam simulantur: quam cum tractaueris, delectat oculos. Vt exempli gratia. Fecit aliquis eleemosynam, non modo spe futurorum nutritur, sed & seculi bonis semper confidens lætatur, & omnia audenter faciens, malas vincit cupiditates, & ante regnum hic iam fructum accipit, cum laudetur, cum in admiratione sit, & ante omnia à propria conscientia, & singula bona opera huiusmodi sunt, quemadmodum mala

Act. I. c

etiam ante gehennā hic torquent, vulnerant enim conscientiam. Et si quid maneat peccatores intelligeres, meticulosus & trepidus, etiam nemine puniente, efficereris, & si diuitie tibi essent, multos haberes inimicos, & suspiciosē viueres neque iam resistere posses iniuriantibus: vel potius & non iniuriantibus: neque enim tantum ab eis voluptatis quātum mœroris assequimur, intus reclamante conscientia, foris hominibus accusantibus deo indignato, gehenna nos cupide expectante, non quiescentibus cogitationibus. Grauis, grauis inquam res, & onerosa peccatum, & plumbū omni onerosius, qui id cognoscit ne minimum quidem oculos erigere potest, et si sensu careat. Sic & Achab, quanuis perquam impius esset, postquam cognouit peccatum suum, deiectis oculis ambulabat contritus, & egerrime ferens, propterea sacco induit, & fontes fudit lachrymarum. Si itidem & nos faciamus &, vt ille lugebimus, exuemus peccata nostra, vt Zachæus, & aliquam veniam consequemur. Vt enim in morbis & fistulis, nisi qui prius fluentem humorem, & vultus sistat: quæcunque imposuerit medicamenta, non amota morbi causā, omnia frustra contēdet. Ita & nos nisi manum ab auaritia, & malum hunc amorem cohibuerimus, licet eleemosynam demus, omnia incassum laboramus. Quod enim per eum boni fecimus, accedēte auaritia fatiscit, atque disperditur, & priore peius efficitur. Cessamus ergo à rapina, & ita eleemosynas impendamus. Quod si in præcipitia nos deferimus, quomodo respirare poterimus? Etenim si quis casurum erigeret, & eleemosyna, alter autē humi premeret, vt auaritia, nihil aliud ab hac pugna expectandum est, quam vt discerpatur. Quod ne nobis accadat, neue auaritia deorsum premente, eleemosyna nos derelinquat, leues afficiamur, & volemus, vt & malorum liberatione, & bonis operibus perfecti, & sempiterna bona cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto gloria, honor, & imperium, & nunc & semper, & in secula seculorum; Amen.

3. Reg.
12. f. g

HOMILIARVM LXXXVIII.

D. IOANNIS CHRYSOSTO-
mi in Euangelium Ioan-
nis, finis.

DIVI IOANNIS CHRYSO-
STOMI ALIQUOT HOMI-
LIAE IN EVANGE-
LIUM IOANNIS.

De fide in Christo, Homilia.

Scitis quod deus erat verbum secundum Evangelium testimonium crede, quia hoc verbum caro factum est, hoc est: homo factum est, ita ut inconuertibilis deitas permaneret. Deus enim inconuertibilis est, quem nulla substantia capiat: cum ipse sit omnium capax, non habens neque augmentum dierum, neque imminutionem temporum. Non enim ex tempore aliquod initium habet, qui est ante secula: non aliqua factura est, quæ temporibus excludatur, sed in patris natura manens semper absque initio inuenitur, qui coæternus est genitori initium non habenti. Vnde & temporibus initium dedit ipse non in tempore permanens, sicut scriptum est: Quia in se manens innouat omnia: per quæ omnia facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Si vero & temporale aliquid de ipso volueris cogitare: quia cum sit vnigenitus dei filius, dicitur etiam filius hominis in dispensatione carnali: cognosce vocem illam patris dicentem: Ego hodie genui te: ut quod ait, hodie genui te filio hominis ex Maria nato adscribas, auferens prorsus temporalitatem ab illa inconuertibili deitatis natura. Si autem & secundum paternam generationem eum consideres, per id quod ingenuitus est pater: pater propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo si distinctionem aliquam inter genitorem & genitum definire velis hic vide ut intellectu pio tantæ necessitudinis intuearis arcanum. Quoniam & priusquam nasceretur vnigenitus, in suo iam genitore generandus manebat, non habens distantiam temporis, sicut impij dicunt: quia erat quando non erat, qui ineffabilem domini creatoris generationem, mortalium creaturarum specie metiuntur quæ gradibus ætatum generantur & generant. Veruntamen etiam de ipsis eos conditionis humanæ generationis arguamus. Nam si etiam homini inest antequam generet, & id quod ex eo generandum est,

Ioan. I. a

*Sapient. 7. d
Ioan. I. a*

Psal. 2. b

secundum est secundum naturam, & antequā generet, non aliunde mutatur, vt seminet progeniam, quam generaturus est: quantò magis in deo patre omnipotente ista ratio cernenda est, vt æque inconuertibilis & sembiternus filius in æterno atque incōmutabili patre semper fuerit: qui secundum naturā inseparabilis substantia est, excludens illam impiorum blasphemiam, quæ dicit: erat quando non erat. Si verò manifestus voluerit agnoscere, qui erat semper in patre priusquam nasceretur. Non legisti in factura & constitutione mundi, Mosē exponente, quomodo ex persona opificis dictum sit. Producat herbā fœni seminans semen, secundum genus, & similitudinem: & lignum fructiferū facientem fructum, cuius semen eius in ipso secundum genus, & similitudinem super terram. Si ergo lignum fructiferum, quod in escam datum est hominibus, priusquam producat fructus in semetipso fructum habet secundum genus, & secundum similitudinem suam: quanto magis deus qui creator & largitor eorum est, in semetipso habuit natum suum antequam signaret? Non enim duos ingenitos dicimus, sed vnum ingenitū patrem perfectum, qui filium ex seipso genuit perfectum, sicut ipse est perfectus pater. Tu ergo qui vides dicentem: Pater, si possibile est transeat calix iste à me: veruntamen non sicut volo, sed sicut tu vis, non vides eundem dicentem: Potestaté habeo ponere animam meam, & iterum sumere eam, & nemo eam aufert à me, sed à meipso pono eam, vt rursus assumā illam. Quod utique dicens, docet te, vt vi proprie voluntatis eius, non extrinsecus eum natum esse arbitreris: quia non sicut indigens sumpsit aliunde virtutem, qua sit opus ei, sed suæ potestatis imperio vltus est, & non assumptiuæ assumptionis beneficio. Considera ergo liberum & principale diuinæ voluntatis arbitrium, & noli contrahere, atque concludere, in angustiis mentis tuæ deum maiestatis, qui propter te susceptam fragilitas tuæ carnem vestitus est: sed redde altitudinem gloriæ suæ habentem potestatem animæ suæ ponendæ, & resumendæ. Diminutionē verò ad eum refunde qui passus est, & resurrexit: passus est tamen quia voluit: resurrexit quia poruit. Vides ergo dicentem: Non veni voluntatem meam facere, sed voluntatem eius qui misit me: & qui me misit, maior me est. Et è diuerso non consideras
cum

Gene. 1. b.

Mat. 26.

d. & Luca 22. c.

Ioan. 10. c.

Ioan. 5. c.

eum dicentem: Ego & pater vnum sumus. Vt quod sumus, *Ibid. 10. f*
 personis adscribas: quod verò dixit, vnum: diuinitati assi-
 gnes. Et si eum orantem videris si crucifixum, si ex tempo-
 re orantem consideras secundum quod ad eum dictum est:
 Ego hodie genui te: illum mihi intellige, de quo scriptum *Psal. 2. b*
 Apostolus ad Hebræos dicit: Quid est homo, quod me- *Hebr. 2. a*
 mor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum? Mi- *Psal. 8. b*
 norasti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coro-
 nasti eum, & cōstituisti eum super opera manuum tuarum,
 omnia subiecisti sub pedibus eius. Et idem magister illico *Heb. 2. b*
 sua disputatione subtexit: Nunc adhuc non videmus om-
 nia illi subiecta, paulò antè minus ab angelis minoratum
 vidimus, inquit, Iesum propter passionem, gloria & hono-
 re coronatum. Cùm verò audieris & illud, quod de eodem
 Iesu domino nostro beatus Apostolus dicit: Quando sub- *1. Cor. 15. d.*
 iecta illi fuerint omnia: tūc & ipse subiectus erit ei: qui sibi
 subiecit omnia, vt sit deus omnia & in omnibus. Et recur-
 rere oportet ad Apostolū, & per ipsius magisteriū intue-
 ri: quia dixit, necdum videmus vniuersa illi subiecta, ne-
 que omnem linguam cōfitemem, quia dominus Iesus Chri-
 stus in gloria est dei patris: vt quādo adimpleta fuerit sub-
 iectio confitenrium, quia dominus Iesus in gloria est dei pa-
 tris, in subiectione eius cui subiicitur omnis lingua, hoc est,
 filio hominis, secundum Apostolum. Tunc filius hominis,
 secundum Apostolum, in subiectione plenitudinis creden-
 tium subiicitur diuino verbo, vt sit iste qui assumptus est
 homo sit deus, omnia in omnibus. Quia per ipsum iudicem
 erit retributio iustis iustitiæ in gloriam, & peccatoribus iu-
 stum iudicium tormentorum in iram damnationis. Si au-
 tem volueris magnitudinem filij in agnitione patris consi-
 derare, vade ad Philippum apostolum, & interroga cum *Ioā. 14. a*
 ipso, dicens: Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Et po-
 teris discere ipso domino respondente: quia pater meus vs-
 que adhuc operatur, & ego operor. Et cum Philippo au-
 dies: Tanto tempore vobiscum sum, & nō me vidistis? Phi- *Ibidē 5. c*
 lippe qui videt me videt & patrem: quia ego in patre, & pa- *Ibid. 14. a*
 ter in me est. Hoc autem ait illuminans nos.

E Ioanne dicitur. Fuit homo missus à deo. Vi-
de quæ sit distantia inter deum & hominem.
De deo: In principio erat verbum, & verbum
erat apud deum, & deus erat verbum. Vide-
te quomodo piscator indoctus novum ver-
bum proprietatis dixit, sic de deo: In principio erat ver-
bum, quæ iam locuti sumus: neque enim possumus eadem
replicare. De homine videte quid dicat: Fuit homo missus
à deo. Videte quid dicat, fuit. De filio dei. Erat: de homine,
fuit: de deo dicitur: In principio erat verbum: de dei filio,
verbum de homine videte quid dicitur, Fuit homo quia er-
go homo, propterea missus est à deo. Cui nomen erat Ioân-
nes. Gratia in homine comprehenditur. Ioannes enim do-
mini gratia interpretatur. Ideo enim dicitur domini, anna
dicitur gratia. Cui nomen erat Ioannes. Quia maiore acce-
pit gratia, propterea in eremo philosophatur, & referuat se
in aduentum Christi, quia nunciaturus erat Christum, statim
in eremo nutritur, statim ibi crescit, non vult cū hominibus
conuersari. In eremo cum angelis philosophatur: nouerat
Christum Ioannes semper esse venturum, & nō solum no-
uerat ab infantia, sed in vtero matris nouerat, & cum salu-
tauerat. Denique scribitur: Exultauit infans in vtero matris
sux. Vide quomodo in vtero matris cōstitutus sensit adue-
tum domini. Cōsiderate monachi dignitatē vestram. Ioan-
nes princeps vester est dogmatis, ipse monachus. Statim vt
natus est, in eremo viuit, in eremo nutritur, Christum expe-
ctat in solitudine. Videte differentiā. Eo tēpore quo Ioānes
natus est, & erat in eremo. Hoc templū quod videmus esse
destructū, quantas habebat diuitias, quid auri, quid argenti,
quid multitudinis? Vultis scire quantam habuerit multitu-
dinem? Iosephus Iudaicæ scriptor historiæ describit eo tem-
pore quo capta est Hierusalē, hoc est, à Vespasiano & Ti-
to, dicit mille & octingēta milia vna die capta. Videte quid
dicat, vbi tanti sunt capti, quanti habitatores erant, quanti
sunt mortui, quantos fames, quantos gladius interfecit? De-
inde scribit historia quātum auri fuerit in templo, quātum,
argenti, quātum gemmarum, quātum sereci, quāti erant sa-
cerdotes

Ioan. I. 4

*Ioannes
quid in-
terprete-
tur.*

Luc. I. 6

*Ioannes
dux mona-
chorum.*

cerdotes, quanti scribæ, & diuersa genera officiorū. Videte quomodo semper Christus humilitatē diligit, Christus dei filius in templo nascitur, & in eremo prædicatur. Humilis enim humiles diligit. Hoc totū quare dico? Vt doceā dogmatis nostri principem esse Baptistā Ioānem. Fœlices sunt qui imitantur Ioānem quo inter natos mulierum maior nō fuit. Expectabat Christum nouerat esse vêturum oculi eius nihil aliud dignabantur aspicere. *Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Multi enim male legunt, dicentes: Quod factū est, in ipso vita erat. Sed ita distinguitur: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est: hoc est, sine ipso factum est, non est factum. Spiritus enim sanctus non est factus, propterea nō per ipsum est. Spiritus enim sanctus qui fecit omnia, nō est factus à domino. Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Vides quia duo sunt qui fabricant, dimitto patrem, quia de patre nulla dubitatio est, licet in isto versiculo tres personæ demonstrantur. Quando enim dicitur: Verbo domini cœli firmati sunt, nominat, id est verbum nominat: & deum patrē, & filium ergo duæ personæ dictæ sunt. Verbo domini cœli firmati sunt, Aliis verbis hoc dixit, Filio patris cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorū. Ergo manifeste in iste versiculo demonstratur, quod pater & filius, & spiritus sanctus omnium creatores sunt. Omnia per ipsum facta sunt. Si ergo omnia per ipsum facta sunt, ergo exclusus est pater, exclusus est & spiritus sanctus, & solus filius operatus est. Quoniam ergo dixerat, Omnia per ipsum facta sunt, ne spiritus sancti & patris tolleret creationē, adiecit: Et sine ipso factū est nihil quod factū est. Quādo dicitur, sine ipso nihil ostēditur quod alius fecerit, sed quod sine isto nihil fecerit, deniq; & Sapiētia in Prouerbiis quid dicit? Quando præparabat cœlos, adērā, &c. *Et vita erat lux hominū, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Generaliter quidem de conditore dicitur deo, quoniam semper inter medias creaturas suas sit, & tamen creatura non intelligit creatorem suum: specialiter autem dicitur de domino saluatore: quoniam hoc verbum quod erat deus, & erat in deo, esset etiam in mundo, vt luceret in tenebris Iudeorum: & Iudæi qui sunt tenebræ, non comprehenderunt lucem.

Mat. II. 6

Psal. 32. 6

Prou. I. c

Fuit homo missus à deo. Breuiter de singulis dicamus. Fuit homo missus à deo. Videte significantiam proprietatesque verborum. De deo quid dicitur? de filio dei quid dicitur? In principio erat verbum. Qui erat, principium non habet. Qui erat, non fuit aliquod tempus quando non erat. De Ioanne licet verò sanctus sit, licet præcursor sit, non dicitur erat: non enim erat antequam nasceretur, nõ erat tanquam præcursor fieret, non erat antequam cõciperetur in vtero. Audiat hic & alia hæresis: Nõ mittitur ille qui erat, sed mittitur & fit ille qui non erat. Qui dicitur fuit homo missus à deo? Videte proprietates verborum. In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Legimus & literas seculares, legimus Platonē, legimus & cæteros philosophos. Piscator noster inuenit quod philosophus non inuenit. Si dixisset, in principio erat deus filius, videbatur patrem exclusisse, aut etiam duos deos facere & nihil nobis proderat de gentibus, si reliquissemus plurimos deos, & credidissemus in duobus diis. Vide ergo quomodo paulatim, & prudenter irrepit. In principio non dicit erat deus, ne videretur deum & deum facere, deos duos iunctos, sed filium verbum nominat. Et dum dicit ipsum verbum esse in patre, sic & filium deum dicit: vt non offerat vnum deum. Ergo & nos qua ratione filium deum dicimus, & vnum tamen deum dicimus in patre & in filio, sic in patre, & in filio, & in spiritu sancto triplex quidem est, sed vna diuinitas. Fuit homo missus à deo. Ioannes fuit, qui ante non erat. Factus est, qui non erat. Fuit homo non verbum. Homo ideo fuit, quia homo: verbum non fuit, sed semper erat. Fuit homo missus à deo: In principio erat verbum. Non mittitur homo missus à deo. Quicquid ergo homo loquitur, nõ auditur qui mittit. Qui enim vos recipit, me recipit: honor mittētis suscipitur in eo qui mittitur. Fuit homo missus à deo. Quod nos dicimus missus, Græci dicunt *ἀποσταλμένος* hoc est, missus quod dicitur lingua Hebraica silaos. Ergo vides quod iste Ioannes propheta, non solum propheta, sed & Apostolus est. Mittitur Esaias, Apostolus fuit, Ecce ego mitte me. Missus à deo. Pulchre dixit, missus. Dominus enim dicit in Euāgelio. Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Non dixit, omnes qui missi sunt, fures & latrones

Mat. 10. d

Esa. 6. c

Ioā. 10. b

latrones, sed qui per se venerunt? Quid dicit: omnes qui venerunt ante me? Qui dicunt, hæc dicit dominus, & dominus non misit eos, illi qui venerunt per se & non sunt missi, ipsi fuerunt fures & latrones, *Iste ergo missus est à deo cui nomen erat Ioannes.* Et nomen ipsius officio conuenit. Ioannes enim interpretatur domini gratia, Ideo enim dicitur dominus, anna gratia. Ergo Ioannes, domini dicitur gratia. Quod missus est, à domino accepit. Hic venit in testimonium, ut testimoniū perhiberet de lumine. Multa sunt quæ dicuntur, sed excludimur tempore. *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* verbum caro factum est, & quomodo factum est, ignoramus. A deo rationem habeo conscientiam non habeo. Scio quia verbū caro factum sit, & quomodo factum sit nescio: miraris quia ego nesci? Omnis creatura ignorat. Mysteriū enim quod absconditum fuit in omnibus seculis: in nostro seculo reuelatum est. Dicat aliquis, si reuelatum est, quomodo te nescire dicis? Reuelatum est quod factum est, cæterum celatur quomodo factum sit. Denique dicit Elaias. Generationē eius quis enarrabit, & quomodo ipse dixerat. Ecce virgo in vtero concipiet & pariet dicit quid factum sit, quando autem dicit. Generationem eius quis enarrabit? hoc nobis ostēdit quoniam natus quidem sit: sed quomodo natus sit: ignoramus. Sancta Maria beata Maria, mater & virgo, virgo fuit ante partum, virgo post partum. Ego hoc miror, quomodo de virgine virgo natus sit, & post nationem virginis mater virgo sit. Vultis scire quomodo de virgine natus sit, & post natiuitatem mater ipsa sit virgo. Clausa erant ostia, & ingressus est Iesus, Nulli dubium quin clausa sint ostia. Qui intrauit per ostia clausa, non erat phantasma, non erat spiritus, vere corpus erat. Quid enim dicit: Respicite & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, quæ me habere videtis. Habebat carnes, habebat ossa: & clausa erant ostia. Quomodo clausis ostiis intrauerunt ossa & caro? Clausa sunt ostia, & intrat quam intrantem non vidimus. Vnde intrauit: omnia clausa sunt: locus non est per quem intret, & tamen intus est qui intrauit, & non apparet quomodo intrauit. Nescis quomodo factum sit, & das hoc potentie dei. Da potentie dei quia de virgine natus sit, & tamen ipsa virgo fuerit virgo post partum. Legimus in Ezechiël, in templi

Ioānis interpretatio.

Colos. 1. g.

*Esa. 53. c
Esaiæ. 7*

Luc. 24. f

Ezech. 44.8 ædificatione. Porta hæc inquit. Orientalis, quæ respicit ad Orientem semper clausa erit: & nemo inquit, intrabit per eam, nisi solus pōtifex. Clausa est porta, & nemo intrat per ipsam portam nisi solus pontifex. Sepulchrum saluatoris in petra durissima fuerat excisum in petra durissima quæ nullam habebat molitiem: & scriptum est: quoniam in isto ipso sepulchro nullus ante positus, sed nouū sepulchrū erat. Manifestum quidem est secūdum literam quod factum est, & propterea in petra excisum est, debemus enim primum secundum literam dicere: Et in durissimo lapide fuerat excisum, & in nouo sepulchro positus est, & grandis lapis positus est ad ostium, & custodia militum in circuitu, vt quanto fortius seruetur ne furari possit, tanto magis virtus dei appareat cum resurrexerit. Si enim sepulchrum fuisset in terra dicere poterant: suffoderunt terram, & furati sunt eū: si fuisset lapis paruulus positus, dicere poterant, paruus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt eum. Denique in Euangelio quid scriptum est? Venerunt, inquit, alia die scribæ & Pharisei, & sacerdotes, & venerunt ad Pilatum, & dixerunt ei: Domine, magis ille dicebat, quoniam surrecturus est: ne ergo veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant surrexit, & peior error fiat quàm modo factus est: da nobis qui eum custodiant, ne eum furentur. Et dixit Pilatus: Habetis custodiam, ita facite quomodo vultis. Diligentia scribarum & hostium prodest fidei nostræ. Seruate Pharisei, seruate: deus includi non potest, deus in sepulchro teneri non potest. Qui fecit cælum & terram, cuius in pugilo terra est, & cælum, qui appendit mundum in tribus digitis, quod dicitur Hebraice. Qui ergo appendit mundum, vno sepulchro non potest contineri. Denique mulieres Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, pia quidem voluntate, sed errantes deum quærebāt in sepulchro. Recipit quidem voluntatem, sed errorem arguit angelus ille qui reuoluebat lapidem, & sedebat super lapidem. Et quid ostendebat lapis ille, cui ego infideo, qui seruus sum istius qui certus sum quod non potest includere dominum meum cum præmatur à seruo suo. Lapis ergo ille non potuit claudere Iesum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad querendum eum: Iesum quæritis, nō est hic. Vbi est in cœlo? ultra cœlos est. In terra? ultra terram est vbicunque voluerit

luerit, est, vbicunque est, totus est: vbicunque est, & vbicunque fueris, tu ipse qui illum quæris, in ipso es quem quæris. Audi ergo quid dicit angelus ad mulieres. Quid quæritis viuentem cum mortuis? quid quæritis dominum in sepulchro, Iesum quæritis, dominum quæritis, quia tantum Iesum quæritis. Certe si sciretis illum esse viuentem audiretis. Melius inter vos est quem vos ignoratis. Regnū dei intra vos est. Angelus quid dicit his mulieribus? Iesum quæritis in sepulchro. Credite eum resurrexisse: & putate in vobis quem quæritis. Maria Magdalene cum vidisset dominum, & putasset quod hortulanus sit, putabat illum quod esset hortulanus errabat quidē in visu, sed ipse error habebat typum suum. Vere enim hortulanus erat Iesus paradisi sui, arborū paradisi. Putabat inquit, quod hortulanus esset, & voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dicit dominus? noli me tangere, nondū enim ascendi ad patrem meum. Noli me tangere, nō mereris me tangere, quē in sepulchro quæris. Noli me tangere, quem tantum putes, & non credis resurrexisse. Noli me tangere: tibi enim necdum ascendi ad patrem eum: cum tibi ascendero ad patrem tunc mereris me tangere præstāte Christo domino nostro, cui sit honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

Luc. 24. a

Ioan. 1. d

Luc. 17. c

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI

CONTRA IUDÆOS, GENTILES, ET

hæreticos Sermo, de Euangelio,

Nuptiæ factæ sunt, &c.

Hirundinum pulli in nidulis sedentes, parētum suorum qui sibi alimenta afferunt, aduentum expectant: & cum ipsos venire conspexerint, leui ala mouent aërem cantillantes, & ad illorum aduentum applaudentes, similiter & eorum parentes cum nidulo appropiant, cantillant, pullis aduentū suū nunciantes. Similiter autē & vos in nido tēpli huius sedetis, meū aduentum expectantes, & quia venientē videtis, leui mētis ala volatis. Neq; ego dissimiliter spirituali huius nido appropriaturus, deū voce præmissa glorifico, quod mihi filios dedit tam mei amantes. Sed hirundines alimenta sua ab ore in os tradūt: nos autē nostra non sic, sed ab ore in

Ioan. 1. a

aurem. Illa enim incorruptionem procedunt, nostra verò in incorruptibilitatem illa corpora pascunt nostras animas impinguant. Hæc omnia non temere à me dicta sunt, sed quia lecti Euangelij continentia ad hæc docenda nos inducit. necessariū vt vos doceam. Vocatus est, dicit, Iesus ad nuptias. Oro: cōpositis moribus estote & audite quæ dicuntur. Quoniā multi nuptias pretexerunt, alij filios, alij militiam, alij negociationē, alij artificiū, alij seruitutem, alij diuitias, alij inopiam, & quæcūque talia sunt. Volo igitur declarare vobis quod diuitiæ impediūt, neque inopia, neque militia, neque negociatio, neque nuptiæ, neque pueri, neque seruitus, neque opificiū: neque aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias. Venit, vel nō venit? Certū quod venit. Quod si venit, quomodo ergo nuptiæ malæ: non potest excusare. Ego autem non dico, quod tantū venerit, sed quod & dona secū attulerit, Aquā in vinū mutauit. Ne excuses te propter nuptias, dominus tuus nuptiis interfuit, & nuptias honestauit & tu nuptias arguis, & dicis nuptias obstaculū esse ad pietatem? Nullum enim ad pietatē est obstaculū. Vis cognoscere quod nihil nocet habere vxorem & puero? Moses, nōne vxorē habuit & liberos? Helias, nōne virgo erat? Nōne Moses Manna ē cœlo deduxit? Nōne Helias ignem ē cœlo deduxit? Nōne Moses coturnices aduolare fecit? Nōne Helias verbo cœlum clausit? Nōne Mosi deus locutus est? Nōne & cū Helia cōuersatus est? Nōne Moses mare diuisit & transduxit populū? Nōne Helias curru igneo in cœlū sublatus est? An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt vxor & liberi? Vidiſti illi Heliam aurigā in aëre, vidiſti Moſen in mari viatorē? Vide & Petrū ecclesiæ colūnam, quod & ipse habuit vxorem. At nō est scriptū, inquit, quod Petrus habuit vxorem, vnde ergo liquet quod vxorē habuit? Ego dico: Ingressus est Iesus ad socrū Petri, & erat illa infirma: & tetigit eā & reliquit, eā febris, & stetit & misitruit. Vides quod & Petrus vxorē habuit? Vbi enim socrus, manifestū quod tibi & mulier, Vides quod & Petrus vxorem habuit, nec incuses nuptias. Hæc dico, vt ne quis prætexat vel vxorem, vel liberos, vel militiam, vel negociationem, vel opificiū, vel seruitutem, vel diuitias, vel paupertatem. Hæc excusatio, hic pretextus, diaboli insidiæ sunt. Militiā prætexis, & dicis. Nō possum esse pius. Centurio

*Ibidem.**3. Reg. 18. g**Matt. 8. b*

turio nōne miles erat? & dicit ad Iesum. Nō sum dignus; vt intres sub tectum meum sed dic verbo, & sanabitur puer meus. Et admiratus Iesus, ait: Amē amen dico vobis, neque in Israël tantā fidem inueni. Nihilque nocuit illum sua militia. Atqui si opifex? Et Paulus operatus est manibus, qui & antea ecclesiarum deprecator, & post hoc factus prædicator & apostolus. Quid verò si diues? Et Abrahā diues, & ipse vxorem habuit & pueros. Credidit enim Abrahā, & reputatum est ei ad iustitiā, & amicus dei vocatus est: tam nihil obfuerunt ei diuitiæ, & mulier, & pueri. Non habes excusationē. Tria quæ prætexere potes, vnus ille habuit, & vxorem, & pueros, & diuitias. Sed quomodo si seruus? Et Onesimus seruus erat, & scribit Paulus Philemoni, dicens: Onesimū qui olim nullius frugis, nūc autē & mihi tibi utilis. Verum, quid si rex? Erat & Dauid rex, & quū ingressus ad eum Nathā propheta, & arguit ipsum de peccato quod fecerat. Nunquid in illū tyrannidē rex exercuit? nunquid vel asperum aliquod verbū prophetę dedit? an non & in regno seruū se fatebatur, dicens: Peccaui domino? Et propheta videns pœnitētiā eius, dixit: Et dominus abstulit peccatum tuum. Velox pœnitentia, velocior condonatio. Nū aliquid tribuit sibi rex, & dixit: Rex sum, amictus purpura, circumdatus diademate, fero tela, sagittas, scuta, arma: mihi sunt milites, & armigeri & pauperem illum timerem? ferrē mne eum, & non occiderem? Sed nihil talium, quanuis rex esset: sciebat enī quod peccarat, & ob hoc pœnituit: quia sciebat se grauiter peccasse, & nihil ei obfuit regnum. Iam quid si iuuenis? erat & Daniel iuuenis, & leonum ora constrinxit, & dracones confregit, Bel subuertit, & presbyteros indicauit: Susannam liberauit, tantæque virtuti imperfecta ætas non obfuit. An nō & talis erat fratrum amator Ioseph, qui tantam præ se tulit sapientiam & continentiam apud Aegyptiam? Vestem suam diuisit, fidem non disrupit, impudentiam mulieris vicit, concupiscentiam non satiauit, & nihil impediuit illius virtutem adolescentia. Sed quid si vidua? Erat & Sidonia vidua, quæ Heliā hospitio excepit, & pa- uit pane & aqua, & authorem famis non est reuerita. Quid autem si meretrix? Erat & Raab, quæ exploratores occultauit, & cum filij Israël terrā promissionis accepissent, saluata est ipsa cum domo & genere suo. At quomodo si pau-

*Ibidem.**1. Corint.**4. c. &**1. Thes. 2**& 3. b**Rom. 4. a**Ad Phil.**1. a**2. Regum.**11. b**Ibidem. d**Gen. 39. c**3. Regum**17. c**Iosue. 6. c**Luc. 16. c*

per? Pauper erat talis & Lazarus. Et quantam ille sapientiam ac patientiam in extremis ostendit, licet nihil illum in tanta necessitate leniret. Iam si mulieri quis deditus sit, an nō, & Sampson? nam licet à mulieri sit proditus, tamē ipsi deus dedit, ut se de alienigenis vlcisceretur. Sed quid si amas filios? amabat & Iob. Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides quod saluati sunt? Habes fidem, habes omnia: non habes fidem, rex licet sis, nō tibi proderit, regnū: sed ne promissionis obliuiscar. Vocatus igitur est Iesus ad nuptias: & quum ipse ibi esset, vinum non habebant. Dicit ei mater suę: Vinum nō habēt. Dicit ei Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt hydrias aqua, & fecit aquam vinum. Quare autem dixit, implete hydrias aqua? an non qui verbo cœlum fecit, & terrā fundauit, & omnia quę in eis, cuius oculus a-refacit abyssos, à quo tremit omnis creatura tam cœlestium quàm terrestrium, qui ea quę non sunt facit esse, potuit etiā hydrias aqua implere? & dicit, Haurite aquā. Ad quid? Ego dico, quod si negarint, manus eorum quę hauerunt, & humeri qui gestauerunt aquam, ipsos redarguant. Idem etiam fecit quum Lazarum suscitauit, antequā ad locum illum veniret, dicit discipulis: Lazarus amicus noster obdormiuit. Postquam autem venerunt sorores Lazari, & dixerunt ei, Lazarus mortuus est: dixit eis, Quo posuistis eum? Dicunt ei, Veni & vide. O noua & inopinata opera, paulō antea dixerat discipulis, Lazarus mortuus est: & nunc dicit, Vbi posuistis eum? Mortē prędixerat discipulis suis, & locum nescit. Sciebat, sed propter Iudęos dicebat, quia rudes erant. Et ita quum dicit, Vbi posuistis eum? non ignorantie erat: sicut & cū in paradiso dicebat Adam, Adam vbi es? Ignorabātne vbi esset? non est dicendum: sed quia dicebat illis diabolus, quod in die in qua comedetis ex ligno hoc, eritis vt dii. Et suspicati sunt illi quod futuri essent dii. Ob hoc arguit ipsum deus, Adam vbi es? pro eo quod comediti & māssiti homo. Sic & apud Lazarum egit. Nam vt appropriauit monumēto, dixit Iudęis: Tollite lapidē de monumēto, & tulerūt. Dicit ipsi soror Lazari, Iam scēter, nūc enim quadriduanus est. Et vt clamauit voce magna, dixit: Lazare, veni foras. Et prodiit vinctus iustitiis. An non qui transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidem mouere? qui stimulos mortis confregit, qui portas inferni contriuit, non

Ioan. 2. a

Ibid. 11. b

Gen. 3. b

Ioan. 11. f

uit, nō potuit vincula disrumpere? & dicit ipsis, Soluite ipsum. Ad quid, vt si negent, manus eorum & oculi ipsorum redarguāt ipsos, Ob hoc dixit, Soluite ipsum. In primis autem soror Lazari testimoniū dedit, dicens: Iam scētet. Idem & in nuptiis fecit, dicendo eis: Imple hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua, fecit aquam vinum. Et propterea vnde quaque certos ipsos reddebat. Semper enim increduli erant Iudæi, & impudentes. Vultis cognoscere quanta eis fecit deus, & permanferunt semper ingrati. Discite, sed oro: accommodate vos mihi, & auscultate quæ dicuntur. Demonstrabo enim vobis, quod ab initio ingrati & increduli fuerūt. Septuaginta & quinque animæ Aegyptū ingressæ sunt, & factæ sunt sexcenta milia. Mortuus est Ioseph, & surrexit alius rex qui Ioseph memor nō fuit, afflixit igitur filios Israël valde. Clamauerunt ad deū, dicētes: Domine, tu iurasti patribus nostris, daturū te semini nostro terram fluentem lacte & melle: nunc domine memor esto testamenti, quod posuisti patribus nostris, & erue nos de manu Pharaonis regis Aegypti, & ex seruitute Aegyptiorū. Audiuit igitur dominus vocē eorum, & misit ad eos Moſen. Sed attendite verba, dicit Moſi deus. Accipe agnum immaculatū, anniculū primogenitiū, & immola, & sanguine eius vnusquisque obliniat fores, vt quū venerit angelus habens gladium extentum, & viderit quod sanguine sit linita domus, illam transeat, sin viderit nō oblitam ingredietur, & omnia perdet. Fecit igitur Moſes sic, & tradidit populo, & illi accepto cruore ianuam linierunt. Et venit angelus, habens extentum gladiū suum, & vidit sanguinē in foribus, & transit: vbi autem non vidit, ingressus, & omnia perdidit. Hęc omnia nō absque ratione facta sunt: sed quia per lignum & sanguinem saluandi eramus, propterea iussit deus vnumquēque sanguine fores signare. Et quare nō dixit deus, Lini muros sanguine? quia non eramus saluandi per lapides, sed per lignum. Eduxit itaque eos Moſes ex terra Aegypti, & tulit in desertum, & dicunt Moſi: Eduxisti nos in desertū vt occideres, quasi non sint sepulchra in Aegypto. Nōne nobis melius erat cum essemus in Aegypto dum comederemus melones & pepones, allia, & cæpe? Vidisti ingratitudinem, ipsi dicebant deo, & precabantur vt educeret se ex terra Aegypti: at vbi in desertū venerunt, fuerunt ingrati.

*Ioan. 2. b**Deut. 10. d.**Exo. 32. e**Ibid. 12. d**Exo. 16. a. & Num. 16. b*

Exod. 32.

a.

Cognoscis ingratitudinem? sed rem maiore & singularem vide. Quadraginta annis fuerunt in deserto, capillusque ipsorum non creuit, neque vnguis vestimentum ipsorum non fuit sordidatum, calceamentum ipsorum non fuit contritum: non laborauerunt, non foderunt, boues non vinxerunt, aratrum non traxerunt, sulcos non fecerunt, tribulos non euellerunt, semina non sparserunt, imbres non expectauerunt, Solis aestus non tulerunt, tempus messis non exceperunt, falcem non acuere, neque messuere, non colligarunt aristas, non comportarunt, non conuexerunt in aream, non extriuerunt, non repurgarunt, non pinsuerunt, non coxerunt panes, & nihil omnino illorum fecerunt: sed panem è cælo nullis manibus elaboratum comederunt? præponebatur mensa nullo præparante, impassibilitate imitabantur angelos, natura suæ imbecillitatis oblita erat: & post tot beneficia dixerunt Aaroni: Da nobis deos, qui nos præcedant: Mosi enim illi qui nos eduxit è terra Aegypti, nescimus quid acciderit: feceruntque vim magnam Aaroni. Ille ut vidit eos duri cordis & incircuncisos, dicit ipsis: Tollite in aures vestras, & mittite in ignem: & si quid ascendit, hoc deus sit: & ascendit bubulum caput. Hic observa hæreticum, parasitum, ingratum Iudæum, dicentem: Si deus genuit, igitur & fluxuram sustinuit, & corruptibilis est. O miser & perditæ, hæne de filio dei suspicaris? At nos, absit, ne sit, Sed genuit pater filium, vnus vnicum, deus deum perfectum? ita sentiunt Christiani. Quia aurem licet te ipsum nescias, superna curiosius putas perquirere, dic: Putasne te scire, quomodo in auribus in pyram coniectis, bubulum caput ascenderit? Non hoc chalcotypus operatus est. Non erat cõflator, quomodo ergo egressum est bubulum caput audes dicere? Si nescis hæc interiora, quomodo curiosè superna inquiris? qui nescis propria, quomodo curiosè aliena inquiris? Et afferunt nobis euangelicam vocem, quod Iesus dixerit discipulis: Ego sum vitis, vos palmites, pater meus agricola est. Vides, dicit, quod fecit filium. Inutilis enim vitis, nisi ab agricola colatur. Et putauit quod magnū aliquid & egregiū dicant. Sed auscultate obsecro. Dicebam de ingratis & reprobis Iudæis, sinite dicam & aduersus impudentes hæreticos. Potes mihi dicere ingratis, & impudens hæretice, agricolam non pasci à vite? Armistuisse capiā. Sicut agricola colit vitem: ita &

Ioan. 15. a

ita & pater operatur suum filium. Videamus quis ab altero educetur, an vitis ab agricola, vel agricola à vite, vt dicis. Pater à filio habet esse: non est igitur agricola, qui non ex operibus suis pascitur. Quid ergo? filius pascit patrem? Non, absit. Deside insipientissima hæc loqui. Nam sicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio. Non enim dixit, Pater meus operatus est me: sed, pater meus agricola est. Gauisus est enim pater in filio. Non audiuiſti ipsum dicentem, Ipse est filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite? Quando stetit in Iordanis fluentis, non dixit, Ille est quem creauī, quem feci: sed dixit, in quo mihi beneplacitum. Num & vocem illam reiicis? Et iterum dicit: Descendi è cœlo, non vt voluntatem meam facerem, sed eius qui misit me patris. Quibus dicebat? Omnino Iudæis, qui dicebant ipsum esse fabri filium: & quasi inimico dei contrarij erant, & propter hoc dixit, descendi. Et quia deo contrarium dicebant, respōdebat: Non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me patris. Nam licet videbatur colere patrem, ipsum tamen negabant, & ob hoc infirmitati eorum consuluit, sic loquendo. A liquo quomodo is qui vbique est: vel qui omnia adimplet, demittitur, vel descendit? Vides igitur quod propter Iudæos dixit, descendi de cœlo, non propter seipsum. Nullam habes excusationem. Afferunt autem hic nobis & aliud testimonium apostoli dicentis, Vnus deus pater, & ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Dicis quod alius deus præter patrem non sit: & ego dico quod præter filium, alius talis dominus non sit. Quid igitur? contendemus? Minimè, absit. Scimus enim propter quos, & quibus hæc Paulus dixerit, sed audite diligenter sermonem. Quia gentiles multos deos colebant, Iudæi verò vnum principatum. Vt ergo & multitudinem deorum, & principatum vnus simul auferret, dicebat: Siue enim sint dii multi & domini multi, siue in cœlo siue in terra: sed nobis vnus deus pater. Et dicendo vnus, sustulit deorum multitudinem. Vbi enim vnus, ibi non sunt multi: dicendo verò pater: sustulit principatum vnus. Vbi enim pater, manifestum quod ibi & filius. Et propterea dixit: Vnus deus pater, ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quē omnia. Vides quod ad Gentiles & Iudæos sermonē verterit Paulus, ob hoc di-

*Mat. 17. a**Gr. 2. Pet.**1. d**Ioan. 6. d**Mat. 23. g**1. Cor. 8. b**Ibidem.*

xit, Vnus dominus noster Iesus Christus, per quem omnia.
 Quia omnia tam visibilia, quam inuisibilia, de quo audit
 Ioannem dicentem: In principio erat verbum, & verbum
 erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio
 apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso fa-
 ctum est nihil quod factum est. Vides quod ipse omnium
 est opifex. Non audebis, inquit, mihi ostendere quod filius
 cum patre numeretur. Increduli quousque non cessatis cō-
 tradicere, peruertentes scripturas, vt filium simplicem dica-
 mus creaturam vel facturam? Vultis cognoscere, quod cum
 de filio verbum aliquid sublime & deo dignum audiunt,
 insanire incipiunt, & putant in ora sua amaritudinem im-
 mitti: eius rei vobis exemplum dicam. Cum quis morbis &
 febribus laborat, & paululum relinquitur ab eis, si ordināt
 medici, vt os eius melle obliniatur, faciātque id serui vt
 præcipitur, existimat infirmus quod amarum sit mel, licet
 circumstantes infirmum moneant dulcissimum esse mel, vi-
 detur tamen infirmantis ori amarum, non quod amarum
 sit mel (quid enim dulcius melle?) sed quod ille qui mel ac-
 cipit, infirmus est. Sic & illis contingit, cum audiunt cōsub-
 stantialem opinantur effundi sibi amaritudinem, non quod
 sermo eius naturæ sit, sed quod infirmæ illorum sunt aures.
 Pater filium vocat, similiter apostoli: ipsi autem creaturam
 & facturam. Et quomodo filius creatura & factura? An idē
 est gignere, & creare? Si omnis qui gignit, creat, & omnis
 qui creat, gignit: colligemus omnes creaturas filios & geni-
 tos esse dei: quia omnia per filiū facta sunt. Igitur qui crea-
 uit, idem etiam genuit, Vides quod nati sunt dei, sicut tu di-
 cis? Quandiu eritis increduli? Dicite mihi, quomodo cola-
 tur filius, quandoquidem filius dicitur? Nōne & tu filius?
 sed quid, quod deus dicitur? nōne & tu? Sed potes mihi
 dicere, Ille re filius, tu nomine. Ergo filius? Ecce os tuum te
 redarguit. Ille enim nec factura, nec creatura. Ille re filius,
 tu appellatione. Ille à solo patre genitus est, tu autem ex
 præiacente materia formatus. Hæc contra Gentiles, Iu-
 dæos, & hæreticos dicta sint. Nos autem glorificemus pa-
 trem, & filium, & spiritum sanctum, cui gloria in secula se-
 culorum, Amen.

HOMILIA D. IOAN. CHRYSOSTO-
MI, IN DICTVM IOANNIS, VENIET HO-
ra, quando veri adoratores adorabunt pa-
trem, in spiritu & veritate.

Innumera beneficia dei, quibus per momenta
perfruihur, si iugi meditatione animo & ser-
mone reuoluimus: inueniemus nihil tam con-
gruere nobis quàm continuare preces, narra-
re laudes, prædicare virtutes, atque in eius ma-
iestatis cultum, tota animi veneratione, obsequio, semet
deuouere. Sic enim efficitur, vt dum deo gratiarum actio-
nem referimus: & nostra officia compleamus, & eius po-
tentiam cunctis populis demonstremus. Veniet inquit, ho-
ra, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu &
veritate. Dum verò adoratores, dicit: esse quosdam falsos
ostendit, suos veros esse monstrauit. Eius est enim, quod
verum est: cuius quod falsum est, esse non potest. Diuisit
substantiam, dum speciem separauit: genus ostendit dum
patrem constituit. Et vt verius dicam æmulis: Cuncta con-
sistunt: nec quicquam inuenio, quod contrarium habere
possit. Denique separatæ sunt diuersæ naturæ. Falsum enim
veritas non capit, amaritudinem dulcedo non patitur no-
ctes & dies diuersæ sunt, frigus calori non conuenit. Per-
det res quæque, quod nascitur, si aliquando æmulo copu-
letur. Adeo & bonus malo si connectitur aut pares red-
duntur, aut cito ab inuicem separantur. Amicitia enim, pa-
res aut quærunt, aut faciunt: diuersa vero, aut voluntas,
aut necessitas iungit. Cæterum nephas est iungere, quod
natura copulari non patitur. Si communicauit, inquit, lu-
pus agno aliquando: sic peccator iusto. & iterum, Nolite
coniungi cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ
iniquitati? Quis autem consensus Christo ad Belial? Quæ
autem particula est fideli cum infideli? Quæ cōuentio tem-
plo dei cum simulachris? Igitur quoniam quod verum est,
dei est: quod falsum, diaboli. emitendū est, vt Christianus
veritatis sectator in spiritu & veritate deum adoret: vt in-
ter veros adoratores constitutus, dei sit orator effectus, vt
eum clementer exaudiat deus. Non omnis, inquit, qui di-
cit mihi domine, domine, introibit in regnum cælorum,

Ecccl. 15. 4

2. Cor. 6. 6

Matt. 7. c

Luc. 16. g

Ioa. 14. a

sed is, qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est: ipse introibit id regnum cœlorum: & iterum, Quid mihi dicitis domine, domine, & non facitis, quæ mando vobis? Falsos enim & simulatores veritatis author nec amare poterit, nec audire. Tunc etenim facile poterit esse verum quod dicitur: si qui in veritate constitutus est, spiritu fuerit veritatis instructus. Nam primo, veritas extra ecclesiam non est: quia veritas Christus. Ego sum inquit, via, veritas, & vita. Ergo si veritas extra ecclesiam non est, in ecclesia sit constituta necesse est. Vnde quicumque in ecclesia constitutus est: in veritate iam positus sit, necesse est. Is spiritu veritatis sit instructus, quia idem spiritus sanctus non nisi sanctæ ecclesiæ à deo per Christum dominum attributus est. Vnde in ecclesia Christianus exoptet, vt sanctum spiritum mereatur accipere: & acceptum sanctis actibus retinere, vt inter veros adoratores, & ipse possit deum adorare. Cæterum frustra sibi quisquam aliquid à deo promittit, qui aut extra ecclesiam fuerit, aut in ecclesia simulator existens, aliter quàm debuerit, vixerit: Nec à veritate authore quicquam merebitur impetrare, qui veritatis rebellem sese voluerit exhibere. Perdet enim orationis precem, qui dominicam spreuerit iussione. Non vult suam orationem audiri, qui putauerit præcepta dei debere contemni. Difficilis est enim ad impetrandum aditus, cum præcedit iussione diuinæ contemptus. Cæterum facile quod postulatur, accipitur, si quod iubetur, instantissimè compleatur: vt homo sibi beneficiorum aditus aut claudat, aut referet: aut intercludat, aut tribuat: aut neget, aut præstet. Vt enim obsequia pariunt beneficia, sic cōtemptus exhibet pœnam. Nec enim poterit de contrario prosperum prouenire, quia de prospero nunquam potuit euenire contrarium. Denique ipsius orationis habitum recognosce. Nōne cum ostendis manus, aperis pectus, faciem erigis ad cœlum, oculos attolis, totum te domino creatori ostēdis? Denique fœlices manus, si munde sunt: beatum pectus, si purum est, gloriosa facies, si simplicitate resplendet: digni oculi, si concupiscentia non fuerint maculati: fœlix totus homo si totus fuerit illibatus. Fœlix inquam, si nihil in eo aut cogitatio infecerit, aut actus pessimi fordidauerint. Talis spiritu & veritate præditus, veris est adoratoribus copulatus. Hic non modo, quicquid

quicquid pro se optauerit, impetrabit: sed & pro cæteris idoneus orator effectus, & in præsentī, quod petit, accipiet: & in futuro quod credit inueniet. Vt qui dei est in præsentī orator, in futuro sit cælestium regnorum possessor: vt præmiis delectetur in cælo, qui dominum actibus piis delectauit in mundo.

DE LAZARO RESVSCI-
tato Homilia.

Randi fratres stupore, grādi miraculo hinc, & *Hæc Ho-*
inde fluctibus dolorum Lazarus mortuus est: *milia non*
vt terrenis artubus, vel mēbris fœtentibus de- *videtur es-*
lebatur, sepultus est, & humatus. Cōtractis igi- *se Chryso-*
tur mēbris inter ieiunas, & innumerabiles co- *stomi.*

stas, pellis tetra distēditur, & humoris riuus, qui de gurgite viscerū laxabatur, fœtendi iam sentina per solum cadaueris teter & cœruleus labebatur. Sed quia iustum iuuenem Lazarum (quem loquor) dominus in sæculo dilexisset, præsaga voce præscius futurorum Apostolis suis dormire Lazarum dixit: & quem promisit, si ad illam ciuitatē accederet, protinus excitandum. Huic ergo Lazaro, cui per cœruleas venas membra tabuerunt, quem locatū spelunca incisæ rupis, immani obiectus ex pondere lapidis perenni valida detruserant. Bono maiestatis munere serena angustæ virtutis æternitas, saluatoris flectitur pietate, & ad sorores pueri, quas Lazaro crines sparsos per genas tristes capillos obduxerant, resurgere posse Lazarum, si isti crederent, sacratissima vera dei pietas intonabat, Mox sorores constipante turba, miraculi eiulatu, æstu, ieiuniis, lachrymarum vbertatibus, ebrietate de hinc genibus à statu totius corporis miserandi iactantur. Heu luctus pius, precum pulsus tenuante defectu carmine palpitati, sorores lachrymas pro germano fundebant & Hebræas grassitando voces fractis in vnum fingultibus saluatoris in laudibus explebant. Quis illic rogo vos populi festinatus, quæ spectantium turba, qualis tanti miraculi potuit esse conuentus, vbi essent plangentes puellæ, mortuus frater, & Christus fratrem promitteret excitandum? Conuenerunt, credo ad hoc spectaculum seruandæ memoriæ sempiternæ milites, Iudæi, Gentiles, Chri-

parētes. Cognatio recidiuiis obtutibus renouatur, vox profapiæ currit in auribus saluatoris, vnde admotus oscula recognoscunt frigida: poscitur & panis, nec non & domus petitur, Christi miracula referuntur, &c.

IN DICTVM IOANNIS,

Vos amici mei, &c.

HOMILIA PRIMA.

Ominus Christus in euāgelio suo loquitur dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Dominus Christus clemēter suos alloquitur beneuolē atque amāter suo nomini dicatos hortatur, Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, quæ mādō vobis. Non es, inquit, seruus, sed amicus, si quæ tibi mando perfeceris. Non es famulus, sed amari nostri nostro cōiunctus: si quod impero, instanter impleueris. Transibis enim in amicum ex seruo, in familiarem ex famulo, migrabis in amabilem de externo. Non enim peccatū seruitutis tibi notā inurit, sed indulgentia amicitiae nostræ coniunxit. Nec peccata faciēt te iam iamque obnoxiiū, quæ donando tibi mecū te destinaui in regnū. Serua igitur amicitiae fidē, coniunctam nobis obtine charitatem. Vnum sumus vterque par sit iubentis & facientis assensus: vt par sit in cœlestibus dominatus: vt enim hominem nascēdo ipse suscepi, & cōiutus homini deus apparui: ita tu homo per gratiā à me susceptus, & mihi redemptori coniunctus, eris sociatus in cœlo, vt nunc es mihi copulatus in mundo. Amicitiae tibi nomen indulgentia mea, non tua merita contulerunt, te amabilem mihi benignitas nostra, non tua presterunt officia. Nihil meruisti, & amicus es, quod mereri incipies, si fueris vt iubeo, obsecutus. Quinimo amicus esse non poteris: nisi quod iubeo studiosē ac beneuole, perpetraris, vt enim ego te redimerē, ad terras descendi, ita vt tu mecū perman eas, ad me migrabis ad cœlū. Nā inter homines amicitiae cū amantibus copulantur, & inter socios dum seruatur fides, perseuerās societas inuenitur. Denique tolle amorē, & amicitiae nomen sustuleris, tolle fidem, & societas inter homines non erit. Vt enim amore, amicitia: ita fides, societate cōsistit. Nec contemptor amicū, nec societas per-

N

fidum poterit retinere. Sic amicitia celestis fastigiū sancti omnes Apostoli adepti sunt. Sic in amorem domini patriarchæ venerunt sic inquam, Abraham dum diuinis iussis obtemperat, dum celestia præcepta cōseruat, & Hebræorum primo & Christianorum postremo pater esse commeruit: ut arenæ maris & syderibus cæli æquaretur duplex semē ei promissum & vtrunque pro meritis haberet effectum: dum obtineret celeste semen per Christum & terrenum semen deficeret per contēptum: ut fuisset æternū, quod præcepta seruaret: & temporale fieret quod cōtēptui subiacuisset, ut Abrahæ celeste semen inchoaretur, ut dixi per Christum, quia terrenum cessaturum fuerat per Hebrænm. Igitur nascitur Christus Abrahæ semē ex Abrahā, qui ipsum fecerat Abraham. Nascitur inquā, ex patre, qui prior genuerat patrem: ut esset filius patre anterior, esset Christus genitore prior. Nec enim nasci corporaliter potuisset, nisi genitori, originem tribuisset, ut esset genitoris genitor & suæ originis fabricator. Vnde Dominus dicebat Iudæis: Amen dico vobis, ante Abraham ego sum. Quare tu quisquis es, qui de semine Abrahæ Christiane descendis, quisquis eiuste filiū gloriaris, si filius es, serua quod pater: si amicus, imple quod præcipit Christus: ut possis lætari de amicitia domini, si tuis actibus eum feceris gloriari. Si quis te de potentibus mundi, aut hæredem vellet conscribere, aut amicum sibi coniungere, aut in filium voluisset forsitan adoptare, nōne admiratus, & stupens totum illi dicares obsequium? Nōne eū omni cultu suscipere religionis parares officia, impartires, ne in aliquo ille offensus, aut voluntatem reflexeret, aut dispositionem mutaret, aut in meliorem te forsitan quod decreuerat, transtulisset? Nunc vero hæredem te deus, amicum Christus constituit, & per eundem genitoris factus es filius. Si hæres es, testatoris delegata conserva: si amicus, amicitia fœdera inuiolata ostenta: si filius es, lineamenta patris demonstra. Ut enim hæres testamento, amicus officio, amore filius comprobatur: ita Christianus esse, quod dicitur, potuerit, si quod profitetur, impleuerit. Qui sibi placet de amicitia Christi, propositæ respondeat conditioni. Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Mandatorū obseruatio, amicitia est confirmatio. Nō potest quis & amicus esse, & mandata contēnere, quia
qui

qui contemnuit mandatum, amicus esse nō poterit. Primum igitur, bene tibi dei cultor hoc contigit. Vnde tibi munus tantum venit: vt ad Christi amicitias posses accedere, vt ad familiaritatem posses domini peruenire? Si ex merito: nullum in nobis meritū nisi quod contulit Christus. Si ex precibus nullus precum effectus, nisi quas dominus deo patri commendat. Igitur si neque ex merito, neque ex precibus, neque vlla prærogatiua istud nobis potuerit prouenire, restat, vt benignitas dei hoc nobis per Christum contulerit: qui pro nobis corpus induit crucem pertulit, inferos penetrauit: & resurgens victor in cælū ascendit, & nos in amicitias suæ benignitatis allexit, dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Benignitas Christi proponit præmium, vt exigit officium: confert dignitatem, vt de nobis exigit seruitutem: beneficiis prouocat, vt officia nostræ eliciat. Nec est gratuitum quod seruitur: quia præmium est quo seruitus ista pensatur, vt iam negotiatio sit ista, nō seruitus, mercatio sit, nō famulatus. Per vsurā enim redditur, quicquid in isto tēpore per nostra obsequia scēneratur, vt contemptus in homine cōfundatur qui ad cultum Christi, ei⁹ amicitias noluit prouocari. Erubescere igitur, quisquis es, erubescere, qui in amicitias Christi vocaris, nec obsequeris, qui familiaris diceris, nec eius mādatis intendis. Nā qui præmiis in obsequium cogeris, qui donis ad officia inuitaris, quid faceres, si gratuitum subires seruitium, qui tam liberale Christi cōtemnis imperium, vt iam qui amicitias noluit pensare obsequium, contemptus sui gratiū incurrat supplicium. Non enim tibi seruus ô homo, præmiis inuitatus obsequitur, aut donis & muneribus illectus quispiam famulatur, quem conditio subiicit, famulatus addicit, seruitus ipsa compellit, cum discretæ ista separatæque consistent, dum alius est dominus, alius seruus, alius imperans, alius qui dignitate suscipitur, alius qui conditione subici demonstratur. Denique tunc & homo ipse beatus est, si imperanti animo seruit corpus, si virtutibus subiecta sint vitia, si cōtraria prosperis cedāt, si bonis aduersa succumbant. Vnde tibi homo ex teipso: nascetur iudicium, dum imperas seruo, & non pares domino, dum famulis dominaris & dominantī ipse nō seruis, & tu tamē sine præmio imperas, ille tibi præmiis, quod desyderat, suadet. Denique volo inquit

Christus: & amicū asciscere te volo, te familiarem allegare, volo tibi amabilem me exhibere si tamen tu, quæ mandando perficias si quæ iubeo compleas, si quæ tibi persuadeo, studiose instanterq; adimpleas. Ceterum amari non potes, si contemnis, cōtemni nō potes, si seruieris, seruus non eris, si parueris, amicus firmaberis, si quæ mando, perfeceris. Da quod exigo, & accipe quod promitto. Imple, quod iubeo, & posside quod dispono. Etenim quid obseruanti promittitur, si cōtemnenti præmium dispensatur? Aut quomodo poterit in obsequium quispiam prouocari, si contumax indigne cœperit numerari. Tunc enim amicus dignus est nuncupari, si mandata implere contendit Christi.

IN DICTVM IOANNIS,

VOS AMICI MEI ESTIS SI
feceritis, &c.

HOMILIA SECVNDA.

Ioan. 15. b

Os amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis.
Cum in hominem collatos considero diuinos affectus, & cœlestis potentiae magnificos fructus, ad postremum illi impartitos attendo, tunc & supernam benignitatem admirror, & familiaritatem Christiano concessam dum cogito, stupeo, dum tracto, hæsito: dū recolo, perhorresco, vt quantum natura homo sit pretiosus, tantū sit indulgentia Christi magnificus. Nā si quoties hominis qualitas retractatur, toties redemptoris sublimitas cogitetur: inuenies ex redemptore præcellentem, quam ex proprio nostri degenerem. At cum cœlestia forte iura seruauerit, & quid redemptori debeat, cognouerit, inuenies ita merito dignū, vt redemptione noris præcipuū, vt tunc mireris in homine deū, cū dei opus in hominis moribus fulgere vitæ splendore perspexeris. Dominus loquitur dicēs. Vos amici mei eritis, si feceritis, quæ mando vobis. Pendet amicitiae Christi promissio certo conditionis obsequio. Proponitur enim familiaritatis sublimitas officiorū scēnore cōparāda, cū domino certa negotiatio copulatur. Promittit enim & exigit, & sublimat & subiicit, benignus est & cōpellit. Christiano enim diuinę amicitie promittitur, vt ab eo obsequia debita repetātur. Famulatu dignitas q̄ritur, officio sublimitas cōparatur: ad amicitiarū verō cœlestium

cœlestium potentiâ, seruitutis obsequio peruenitur. Inuita
 ris amicitiarû præmio Christiane, nec inobediētię excusari
 poteris, cuius officia tanto pretio expunguntur, cuius officia
 liberalitate tanta pēsantur, vt qui obsequi spōte debueras,
 præmio ad obediētiā inuiteris: nec te à bonis debere va-
 care obsequiis, cui promittit benignitas Christi præmium.
 Consydera enim quāta sit apud deū liberalitas, benignitas
 quāta vbi obsequia sine præmio patrari nō possunt, vbi ser-
 uitus dignitate expungitur, & amicitia Christi officio cōpa-
 ratur: cui seruire, promoueri est: & obsequi, sublimari. O
 venerāda pietas Christi qui præmia tibi vt obsequaris, pro-
 mittit, dignitatē, vt famuleris, ostendit, amicitia inuitat, vt
 seruitutē extorqueat. Suos esse, quod ipse desyderat: si mo-
 do vt patri ipse, sic Christianus obtemperet genitori. Nam
 si deriuationē nominis à Christo Christiane sumpsisti: nec
 aliter tibi competit amicitiarum coniunctio, aut hæredita-
 tis participatio, nisi par fuerit officiorum cōmunio. Qui di-
 cit se, inquit, in Christo manere, debet quomodo ille am-
 bulauit, & ipse ambulare. Nā si Christus patrē obsequēdo
 promeruit, & obsequio fastigium tantæ maiestatis accepit,
 cur non imitaris dominum, cur non eius iubētis seruas im-
 perium? Nam si dominus deo patrī seruiuit, cur seruus do-
 mino obsequia seruitutis non reddit? Non potest amicus
 existere, qui amicitia iura non seruat. Non potest ad fami-
 liaritatē Christi accedere, qui eius mandata noluerit obser-
 uare. Adeptio amicitiarû, est obseruatio mandatorû. Amici-
 tia, amoris est vinculum? vnde nominis ducit exordiū. Fru-
 stra tibi amici nomen imponis si amici iussa nō feceris. Fru-
 stra nomē vsurpas, si nomini per contēptū repugnas. Aut
 enim factis, quod vocaris, ostende: aut obseruatibus nomi-
 nis vocabulū cede. Præuaricationis crimen incurris, si aliud
 feceris quā vocaris. Quinimo amicitias respuis Christi, qui
 in te & fœdera pietatis contulit, & amicitia iura donauit.
 Noli ingratus existere, noli dona collata contemptu sacrile-
 go repudiare. Ad inuitandum te Christus publice eum pa-
 trem exorat. Pater, inquit, volo, vt vbi ego fuero, & isti sint
 mecum, & videant claritatem, quam mihi dedisti priusquā
 mundus fieret. Si te quispiā diues in amicitias asciscere vel-
 let, si in familiaritatem suam potēs aliquis voluisset te cha-
 ritatis vinculo copulare, quanto seruitutis obsequio, quan-

Ioā. 14. 21

Amicitia
vnde.

Ioā. 17. 21

tó ve famulatu inſiſteres, ne in aliquo forte offenſus amicitiarum iura mutaret? Deū te in familiaritatē vocat, & eius mandata non ſeruas? Chriſtus te amicum nuncupat: & cum contēnere nō formidas? Nec vereris, ne ex familiaritate hoſtis, ex amico inimicus exiſtas: vt qui in æternum cum Chriſto poſſes gaudere, cum diabolo incipias gehennæ ignibus cōflagrare. O ſtupēda benignitas domini, ô venerāda pietas Chriſti, quæ ante tibi in amicitias obuenit, quā te ſibi amicum conſtituit. Ante ſe tibi dominus familiaritatē exhibuit, quā te in familiaritatem vocauit. Propter nos corpus induit, crucem pertulit, mortē excepit: Nos peccauimus, & Chriſtus ſanguinem fudit. Nos deliquimus: & iugulari filius dei voluit. Immortalis pro mortalib⁹ mortuus eſt: innocēs pro reis occiſus eſt: iuſtus pro peccatoribus interrempus eſt. Vnde cognoscitur quantum præſtabit ſeruiētibus, qui tantū peccatoribus præſtitit. Tantum in te Chriſti amorem, quo amore Chriſtiane penſabis? Tantos in te beneuolentiæ fructus, quo officio cōparabis? Quicquid in eius obſequium erogaueris, parum eſt. Quicquid in eius ſeruitutē impenderis, minus eſt. Nec ſi animam dederis, aut ſanguinē fuderis, compenſabis. Non enim ſanguis noſter proderit Chriſto, vt Chriſti profuit nobis: aut noſtra paſſio beneficiū collatura eſt domino, vt domini paſſionem nobis contuliſſe gaudemus. Sed idcirco paſſiones noſtras libenter acceptat: quia ſibi fieri deputat, quicquid propter ſe à nobis geri aſpectat: quia nec ipſum virtute noſtra ſuſtinemus, quod patimur: pro eius potentia aggredimur, & eius victoria coronamur. Denique ipſe in ſuis pugnat: ipſe dimicat, & victoriam Chriſtianis aſſignat. Nec poterit quiſquā ſibi vindicare, quod dei eſt: licet deus, quod ſuum eſt, homini dignetur adſcribere. Quare cœleſtis amicitie dignitas mandatorum obſeruantia teneatur, ne noſter exterminet contemptus, quod pollicetur beneuolentia domini. Cuſtoditio enim præceptorum, perceptio eſt promiſſorū. Vt enim contemptor amicus eſſe non poterit, ita amicitie gloria perfruetur, qui Chriſti mandata ſeruauerit: ſicut ipſe dicit, Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ mando vobis.

FINIS

